

NOU

Norges offentlige utredninger **2016:22**

Aksjelovgivning for økt verdiskaping

Norges offentlige utredninger 2016

Seriens redaksjon:
Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon
Informasjonsforvaltning

1. Arbeidstidsutvalget
Arbeids- og sosialdepartementet
2. Endringer i verdipapirhandelloven
– flagging og periodisk rapportering
Finansdepartementet
3. Ved et vendepunkt: Fra ressursøkonomi til
kunnskapsøkonomi
Finansdepartementet
4. Ny kommunelov
Kommunal- og moderniseringsdepartementet
5. Omgåelsesregel i skatteretten
Finansdepartementet
6. Grunnlaget for inntektsoppgjørene 2016
Arbeids- og sosialdepartementet
7. Norge i omstilling – karriereveiledning
for individ og samfunn
Kunnskapsdepartementet
8. En god alliert – Norge i Afghanistan 2001–2014
Utenriksdepartementet og Forsvarsdepartementet
9. Rettferdig og forutsigbar – voldsskadeerstatning
Justis- og beredskapsdepartementet
10. Evaluering av garantireglene i
bustadoppføringslova
Justis- og beredskapsdepartementet
11. Regnskapslovens bestemmelser om
årsberetning mv.
Finansdepartementet
12. Ideell opprydding
Kulturdepartementet
13. Samvittighetsfrihet i arbeidslivet
Kunnskapsdepartementet
14. Mer å hente
Kunnskapsdepartementet
15. Lønnsdannelsen i lys av nye økonomiske
utviklingstrekk
Finansdepartementet
16. Ny barnevernslov
Barne- og likestillingsdepartementet
17. På lik linje
Barne- og likestillingsdepartementet
18. Hjertespråket
Kommunal- og moderniseringsdepartementet
19. Samhandling for sikkerhet
Forsvarsdepartementet
20. Aksjeandelen i Statens pensjonsfond utland
Finansdepartementet
21. Stiftelsesloven
Nærings- og fiskeridepartementet
22. Aksjelovgivning for økt verdiskaping
Nærings- og fiskeridepartementet

NOU

Norges offentlige utredninger **2016: 22**

Aksjelovgivning for økt verdiskaping

Utredning fra utvalg oppnevnt ved kongelig resolusjon 22. januar 2016.
Avgitt til Nærings- og fiskeridepartementet 21. oktober 2016.

ISSN 0333-2306
ISBN 978-82-583-1301-1

07 Xpress AS

Til Nærings- og fiskeridepartementet

Utvalget for evaluering av aksjeloven og allmennaksjeloven ble oppnevnt ved kongelig resolusjon 22. januar 2016. Utvalget fremlegger her sin utredning. Utvalgets innstilling er enstemmig.

Oslo 21. oktober 2016

Tore Bråthen
Leder

Cecilie Ask Elisabet Ekberg Finn Kinserdal Eirik Gaard Kristiansen

Stine Winger Minde
Sekretær

Innhold

1	Sammendrag	9	4.2	Oversikt over lovendringer og forslag til lovendringer som trådte i kraft 1. juli 2013	25
1.1	Innledning	9			
1.2	Evaluerings av lovendringer som trådte i kraft 1. juli 2013	9			
1.3	Elektroniske løsninger	10	5	Elektroniske løsninger	28
1.4	Stiftelse av aksjeselskap	10	5.1	Innledning	28
1.5	Kapitalreglene	10	5.2	Overordnede betraktninger om aksjeloven og digitalisering	28
1.6	Aksjeselskapers organisasjon	12	5.3	Meldinger til Foretaksregisteret ..	29
1.7	Selskapsorganenes kompetanse i aksjeselskaper hvor alle aksjonærer er styre-medlemmer.....	12	5.3.1	Gjeldende rett	29
			5.3.2	Utvalgets vurderinger	30
			5.3.3	Bør tilsvarende regler gjelde for allmennaksjeselskaper?	33
1.8	Aksjeselskaper med én eier og enestyre	13	5.4	Dokumentasjon av generalforsamlingsbeslutninger, styrevedtak, avtaler mv.	33
1.9	Styrets handleplikt	13			
1.10	Avtaler mellom selskapet og aksjonærer eller medlemmer av selskapets styre mv.	13	5.4.1	Gjeldende rett	33
			5.4.2	Utvalgets vurderinger	35
1.11	Revisor og revisjon	14	5.4.3	Bør tilsvarende regler gjelde for allmennaksjeselskaper?	36
1.12	Oppløsning og avvikling	14	5.5	Krav til signatur	37
1.13	Øvrige temaer	14	5.5.1	Gjeldende rett: aksjeloven	37
1.14	Økonomiske og administrative konsekvenser	14	5.5.2	Gjeldende rett: esignaturloven	37
1.15	Forslag til lovtekster med merknader	14	5.5.3	Mulige endringer som følge av EØS-regler	38
			5.5.4	Utvalgets vurderinger	38
			5.5.5	Bør tilsvarende regler gjelder for allmennaksjeselskaper?	39
2	Mandat, sammensetning, arbeidsmåte og disposisjon	15	5.6	Oppbevaring av selskapsdokumenter, regnskapsmateriale mv.	39
2.1	Bakgrunn	15			
2.2	Utvalgets sammensetning	15	5.6.1	Gjeldende rett	39
2.3	Mandat	16	5.6.2	EU/EØS-rett	40
2.4	Utvalgets arbeid	17	5.6.3	Utvalgets vurderinger	41
2.5	Kort om utredningens ulike kapitler	18	5.6.4	Bør tilsvarende regler gjelde for allmennaksjeselskaper?	42
			5.7	Kommunikasjon mellom selskapet og aksjonærer	42
3	Overordnede vurderinger av forenkling og modernisering av aksjeloven	20	5.7.1	Gjeldende rett	42
3.1	Overordnede synspunkter på mandatets utgangspunkt	20	5.7.2	EU/EØS-rett og utenlandsk rett ...	43
3.2	Forholdet mellom aksjeloven og allmennaksjeloven	21	5.7.3	Utvalgets vurderinger	44
3.3	Forholdet til andre pågående lovarbeider mv.	22	5.7.4	Bør tilsvarende regler gjelder for allmennaksjeselskaper?	46
3.4	Forholdet til andre lands rett og EU/EØS-rett	22	6	Stiftelse av aksjeselskap	48
			6.1	Innledning	48
			6.2	Standardformular for stiftelsesdokumenter	48
4	Evaluerings av tidligere forenklinger i aksjeloven og allmennaksjeloven	24	6.3	Minstekrav til vedtekter	49
4.1	Mandatet og utvalgets opplegg for evaluering av lovendringene ...	24	6.3.1	Generelt	49
			6.3.2	Antall styremedlemmer	49
			6.3.3	Flere daglige ledere	50

6.3.4	Hvilke saker som skal behandles på generalforsamling	50	7.9.4	Tilleggsutbytte med grunnlag i styrefullmakt	80
6.3.5	Om aksjer skal registreres i et verdipapirregister	50	7.9.5	Ekstraordinært utbytte på grunnlag av en mellombalanse	82
6.3.6	Foretaksnavn	50	7.9.6	Andre egenkapitaldisposisjoner på grunnlag av mellombalanse	84
6.3.7	Forretningskontor	50	7.10	Kreditt og sikkerhetsstillelse til fordel for aksjonær mv.	84
6.3.8	Selskapets virksomhet	52	7.11	Erverv av egne aksjer	84
6.3.9	Aksjekapitalens størrelse	53	7.11.1	Gjeldende rett	84
6.3.10	Aksjenes pålydende	53	7.11.2	Utvalgets vurderinger	86
6.4	Tidspunktet for innbetaling av aksjekapitalen	53	7.12	Frister ved kreditorvarsler	87
6.5	Tidspunkt for stiftelse av aksjeselskap	54	7.13	Brøkdelsaksjer	88
6.5.1	Gjeldende rett	54	7.14	Innskudd i penger til selskapets konto	89
6.5.2	Utvalgets vurderinger	55			
7	Kapitalreglene	58	8	Aksjeselskapers organisasjon	91
7.1	Innledning	58	8.1	Innledning	91
7.2	Kravet til minste aksjekapital	58	8.1.1	Mandatet	91
7.2.1	Innledning	58	8.1.2	Organisasjonsstrukturen	91
7.2.2	Gjeldende rett	59	8.2	Saksbehandlingsregler for generalforsamlingen	92
7.2.3	EU/EØS-rett og utenlandsk rett ...	60	8.2.1	Saksbehandlingsreglenes funksjon	92
7.2.4	Utvalgets vurderinger	62	8.2.2	Forenklet generalforsamling i aksjeselskaper	93
7.3	Plikt til å utarbeide åpningsbalanse	67	8.2.3	Øvrige lovendringer som følge av regler om forenklet generalforsamling	98
7.3.1	Gjeldende rett	67	8.2.4	Beslutning om avholdelse av ekstraordinær generalforsamling	98
7.3.2	Utvalgets vurderinger	67	8.2.5	Adgang til å avgi skriftlig forhåndsstemme	98
7.3.3	Bør tilsvarende regler gjelde for allmennaksjeselskaper?	68	8.2.6	Elektronisk deltakelse i generalforsamlingen	101
7.4	Stifternes og styrets plikt til å utarbeide redegjørelser	68	8.2.7	Elektronisk generalforsamling	103
7.4.1	Innledning	68	8.2.8	Elektronisk generalforsamlingsfullmakt	104
7.4.2	Gjeldende rett	68	8.2.9	Generalforsamlingens behandling av årsberetning mv.	104
7.4.3	EU/EØS-rett og utenlandsk rett ...	69	8.3	Styret	105
7.4.4	Utvalgets vurderinger	70	8.3.1	Antall styremedlemmer	105
7.4.5	Bør tilsvarende regler gjelde for allmennaksjeselskaper?	73	8.3.2	Daglig leder som styreleder	105
7.5	Fristene for verdsettelse av innskudd ved stiftelse, kapitalforhøyelse, fusjon og fisjon	73	8.3.3	Varamedlemmer til styret	105
7.5.1	Innledning	73	8.3.4	Styremedlemmers tjenestetid	106
7.5.2	Gjeldende rett	73	8.3.5	Saksbehandlingen i styret	108
7.5.3	Utvalgets vurderinger	74	8.4	Daglig leder	109
7.5.4	Bør tilsvarende regler gjelde for allmennaksjeselskaper?	75	8.4.1	Plikt til å ha daglig leder	109
7.6	Overkursfond	75	8.4.2	Adgang til å ha flere daglige ledere i aksjeselskaper	110
7.7	Fond for urealiserte gevinster og fond for vurderingsforskjeller	75	8.4.3	Styrets oppgaver dersom selskapet ikke har daglig leder	111
7.8	Krav om forsvarlig egenkapital og likviditet	76	8.4.4	Underretningsplikten etter aksjeloven § 6-15 første ledd	111
7.9	Utbytte	77			
7.9.1	Generelt	77			
7.9.2	Utbyttegrunnlaget	78			
7.9.3	«Spærreperioden»	80			

9	Selskapsorganenes kompetanse i aksjeselskaper hvor alle aksjonærer er styre-medlemmer	112	12.2	Gjeldende rett	129
9.1	Innledning	112	12.2.1	Oversikt	129
9.2	Gjeldende rett	112	12.2.2	Bakgrunnen for aksjelovene § 3-8	130
9.2.1	Generelt	112	12.2.3	Unntak for visse avtaler mellom selskapet og aksjonærene mv.	131
9.2.2	Saker som må besluttes i generalforsamling	113	12.2.4	Personer som omfattes av aksjelovene § 3-8	132
9.2.3	Saker som krever at både styret og generalforsamlingen må være med på vedtaket	113	12.2.5	Krav til saksbehandlingen	132
9.3	EU/EØS-rett og utenlandsk rett ...	114	12.2.6	Særskilte transaksjoner	133
9.4	Utvalgets vurderinger	114	12.2.7	Norsk anbefaling for eierstyring og selskapsledelse («NUES»)	133
9.4.1	Overordnede synspunkter	114	12.3	EU/EØS-rett og utenlandsk rett ...	134
9.4.2	Bør aksjeloven åpne for at generalforsamlingens beslutninger i stedet skal kunne treffes av styret?	115	12.3.1	Innledning	134
9.4.3	Kan generalforsamlingen treffe vedtak uten styrets forutgående forslag?	116	12.3.2	Annet selskapsdirektiv	134
9.5	Er økt vedtektsfrihet et alternativ?	120	12.3.3	Dansk rett	135
			12.3.4	Svensk rett	136
			12.3.5	The European Model Company Act (EMCA)	136
			12.3.6	G20/OECD Principles of Corporate Governance	137
			12.3.7	Forslag med bakgrunn i EU-kommisjonens Grønnbok om Corporate Governance	138
			12.4	Utvalgets vurderinger	139
10	Aksjeselskaper med én eier og enestyre	121	12.4.1	Innledning	139
10.1	Innledning	121	12.4.2	Hensynet til å beskytte aksjonærinteresser	141
10.2	Gjeldende rett	121	12.4.3	Hensynet til å beskytte kreditorinteresser	143
10.3	EU/EØS-rett og utenlandsk rett ...	121	12.4.4	Hensynet til åpenhet og kontroll sett i lys av regnskapsrettens krav	143
10.4	Utvalgets vurderinger	121	12.4.5	Oppsummering av utvalgets vurderinger av hensynet til åpenhet og kontroll	148
11	Styrets handleplikt	122	12.4.6	Særlig om avtaler med styremedlemmer og daglig leder	148
11.1	Mandatet	122	12.5	Utvalgets konklusjoner	149
11.2	Gjeldende rett	122	12.5.1	Aksjeloven	149
11.2.1	Generelt	122	12.5.2	Allmennaksjeloven	150
11.2.2	Handleplikt ved uforsvarlig lav egenkapital	122	13	Revisor og revisjon	153
11.2.3	Handleplikt ved tap av halve aksjekapitalen	124	13.1	Revisjonsplikt	153
11.3	EU/EØS-rett og utenlandsk rett ...	124	13.1.1	Innledning	153
11.3.1	EU/EØS-rett	124	13.1.2	Terskelverdiene for revisjonsplikt og revisjonsplikt for morselskap	153
11.3.2	Svensk rett	125	13.1.3	Beslutning om revisjon	163
11.3.3	Dansk rett	126	13.2	Avgivelse av revisjonsberetning ...	164
11.4	Utvalgets vurderinger	126	13.2.1	Innledning	164
11.4.1	Generelt	126	13.2.2	Gjeldende rett	164
11.4.2	Handleplikt ved tap av halve aksjekapitalen i aksjeselskap	127	13.2.3	Utvalgets vurderinger	164
11.4.3	Handlepliktens innhold	127	13.3	Revisjon av mellombalanser	164
11.5	Bør tilsvarende regler gjelde for allmennaksjeselskaper?	128	13.3.1	Gjeldende rett	164
12	Avtaler mellom selskapet og aksjonærer eller medlemmer av selskapets styre mv.	129	13.3.2	EU/EØS-rett og utenlandsk rett ..	165
12.1	Innledning	129			

13.3.3	Utvalgets vurderinger	166	14.3.7	Tingretten overtar ansvaret for avviklingen	193
13.3.4	Bør tilsvarende regler gjelde for allmennaksjeselskaper?	167	14.3.8	Saksbehandlingsregler ved tvangsoppløsning	193
13.4	Særattestasjoner etter aksjelovene	167	14.4	Bør tilsvarende regler gjelde for allmennaksjeselskaper?	193
13.4.1	Innledning	167	15	Øvrige temaer	194
13.4.2	Gjeldende rett	167	15.1	Innledning	194
13.4.3	Overordnede betraktninger om aksjelovens regler om særattestasjoner	168	15.2	Omdanning av aksjeselskap til allmennaksjeselskap	194
13.4.4	Særattestasjoner for selskaper som ikke har revisjon	170	15.2.1	Innledning	194
13.4.5	Stiftelse med innskudd i penger ...	170	15.2.2	Gjeldende rett	194
13.4.6	Stiftelse med tingsinnskudd og særskilte rettigheter	171	15.2.3	Utvalgets vurderinger	196
13.4.7	Kapitalforhøyelse med innskudd i penger	176	15.3	Omvendt mor-datterfusjon	197
13.4.8	Kapitalforhøyelse med tingsinnskudd og særskilte rettigheter	177	15.3.1	Gjeldende rett	197
13.4.9	Kapitalforhøyelse med gjeldskonvertering (motregning)	178	15.3.2	Utvalgets vurderinger	197
13.4.10	Kapitalforhøyelse gjennom fondsemisjon	179	15.4	Likedelingsfusjon etter aksjeloven § 14-11a	197
13.4.11	Kapitalnedsettelse til dekning av tap som ikke kan dekkes på annen måte	179	15.4.1	Gjeldende rett	197
13.4.12	Kapitalnedsettelse til utdeling og andre formål	180	15.4.2	Utvalgets vurderinger	197
13.4.13	Fusjon uten kapitalforhøyelse	182	15.5	Regnskapslovutvalgets forslag til ny regnskapslov	198
13.4.14	Fusjon med kapitalforhøyelse	183	16	Økonomiske og administrative konsekvenser	199
13.4.15	Fisjon	185	17	Merknader til de enkelte lovbestemmelsene i aksjeloven	202
13.5	Revisors møte med styret	185	18	Merknader til de enkelte lovbestemmelsene i allmennaksjeloven	211
13.5.1	Gjeldende rett	185	19	Forslag til endringer i aksjeloven	214
13.5.2	Utvalgets vurderinger	186	20	Forslag til endringer i allmennaksjeloven	224
13.5.3	Bør tilsvarende regler gjelde for allmennaksjeselskaper?	187	21	Merknader og forslag til endringer i øvrige lover	228
14	Oppløsning og avvikling	188	Vedlegg		
14.1	Innledning	188	1	Oversikt over meldepliktige opplysninger mv.	229
14.2	Gjeldende rett	188			
14.3	Utvalgets vurderinger	189			
14.3.1	Innledning	189			
14.3.2	Valg av avviklingsstyre	189			
14.3.3	Krav til avviklingsbalanse	191			
14.3.4	Endelig oppløsning og revidert oppgjør	191			
14.3.5	Revisjonsplikt	191			
14.3.6	Ytterligere forenklinger	192			

Kapittel 1

Sammendrag

1.1 Innledning

Formålet med utredningen og lovforslaget er å forenkle aksjelovgivningen med tanke på å lette de økonomiske og administrative byrdene for næringslivet der dette gavner samfunnets samlede verdiskaping. Forslagene tar særlig sikte på de små og mellomstore aksjeselskapene.

Lovforslaget har bakgrunn i at regjeringen 22. januar 2016 oppnevnte et utvalg for å vurdere aksjeloven og allmennaksjeloven, blant annet som en følge av at justiskomiteen ønsket å foreta en evaluering av en rekke lovendringer i aksjeloven som trådte i kraft 1. juli 2013. Videre har lovforslaget bakgrunn i regjeringens målsetning i Sundvolden-plattformen om økt «Konkurranseskraft for norske arbeidsplasser» og «En enklere hverdag for folk flest», samt Prop. 1 S (2015–2016) side 45 hvor det blant annet uttales at regjeringen ønsker å prioritere behovene til de minste bedriftene. Se mer om bakgrunnen for lovforslaget i *punkt 2.1*.

En forenklet aksjelovregulering kan bidra til etablering av ny næringsvirksomhet og samfunnsmessig verdiskaping til fordel for eiere, arbeidstakere og kunder. Samtidig kan en forenklet og modernisert aksjelovgivning gjøre det enklere å drive virksomhet i form av aksjeselskap eller allmennaksjeselskap. Utvalget har i sine vurderinger lagt vekt på at kostnader knyttet til rapportering og intern organisering i selskapene bør begrenses innen rammene av samfunnets behov for at aksjeselskaper har rammevilkår som gir grunnlag for tillit hos kunder, leverandører, investorer og offentlige myndigheter. Se mer om overordnede synspunkter på mandatets utgangspunkt i *punkt 3.1*. Mandatet er i sin helhet inntatt i *punkt 2.3*.

Utvalget finner det vanskelig å tallfeste de økonomiske og administrative konsekvensene av sine endringsforslag. For enkelte av forslagene har utvalget likevel forsøkt å tallfeste konsekvensene. For disse forslagene antar utvalget at det for selskapene kan være en årlig kostnadsbesparelse på ca. 1,7 til 2,6 milliarder kroner. Det kan imidlertid

være grunn til å anta at de totale kostnadsbesparelsene er vesentlig høyere, og at forslagene derfor kan gi betydelige positive økonomiske konsekvenser for selskapene. Se mer om økonomiske og administrative konsekvenser i *kapittel 16*.

Selv om mange av endringsforslagene først og fremst har tatt utgangspunkt i de små og mellomstore aksjeselskapenes behov, foreslår utvalget at flere av endringene også gjennomføres i allmennaksjeloven. Dette behandles fortløpende i de enkelte kapitlene. Som det vil fremgå, er konsekvensen av utvalgets forslag at det blir større forskjeller mellom aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper. Se *punkt 3.2* for en generell redegjørelse om forholdet mellom aksjeloven og allmennaksjeloven.

1.2 Evaluering av lovendringer som trådte i kraft 1. juli 2013

Utvalget foretar en evaluering av om forenklingene i aksjeloven og allmennaksjeloven som trådte i kraft 1. juli 2013, har hatt den forventede effekt. På enkelte punkter går utvalget også inn på endringer som i det ovennevnte lovarbeidet var vurdert eller som har nær forbindelse med de vedtatte lovforslagene, men som ikke ble foreslått og dermed heller ikke vedtatt. Utvalget foreslår ingen reversering av de vedtatte forenklingene, men det foreslås enkelte justeringer. Dette gjelder blant annet for aksjeloven § 2-2 om minstekrav til vedtektene, § 2-8 om åpningsbalanse, § 5-7 om forenklet generalforsamling, § 5-11b om adgang til elektronisk deltakelse på generalforsamling og til å bruke forhåndsstemme, § 6-2 om daglig leder, § 8-1 om hva selskapet kan dele ut som utbytte, § 8-2 om beslutning om utbytte og § 8-2a om utbytteutdeling på grunnlag av en mellombalanse. Se mer om utvalgets arbeid med evaluering av lovendringene som trådte i kraft 1. juli 2013, i *kapittel 4*.

1.3 Elektroniske løsninger

Utvalget foreslår en rekke endringer som er nødvendige ut fra dagens teknologiske utvikling. Nye teknologiske muligheter for elektronisk kommunikasjon kan være både kostnadseffektive og forenkle beslutningsprosesser i selskapets styrende organer, og for selskapets kommunikasjon med aksjonærer og andre.

Utvalget har lagt vekt på at aksjelovene skal være «teknologinøytrale», slik at videre teknologisk utvikling ikke forutsetter regelendringer. Videre har utvalget lagt vekt på at nye elektroniske løsninger kan bidra til å styrke aksjonærers og kreditorers tilgang til pålitelig informasjon, samt at det kan tilrettelegge for mer effektiv utnyttelse av aksjonærrettigheter. Dette kan igjen føre til bedre tilgang til finansiering av selskapet, noe som er spesielt viktig for små og mellomstore selskaper.

I *punkt 5.3* drøfter utvalget aksjeselskapers adgang og plikt til å gi elektroniske meldinger til Foretaksregisteret, herunder adgang til elektronisk stiftelse. Utvalget foreslår blant annet enkelte lovendringer slik at det skal bli enklere å stifte aksjeselskaper med tingsinnskudd. I tillegg foreslår utvalget noen forenklingstiltak i de elektroniske løsningene innenfor eksisterende lovgivning.

I *punkt 5.4* foreslås det at aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper skal kunne utarbeide selskapsdokumentasjon på en hvilken som helst måte, så fremt dokumentasjonen kan oppbevares på betryggende måte og den er tilgjengelig i lesbar form. Forslaget må ses i sammenheng med *punkt 5.6* om krav til oppbevaring av selskapsdokumentasjon.

Som en følge av forslaget om at selskapene også skal kunne utarbeide selskapsdokumentasjon elektronisk, foreslår utvalget i *punkt 5.5* at det skal være adgang til å foreta elektronisk signering. Utvalget går ikke inn for at det skal oppstilles krav til sikkerhetsnivå eller lignende. Det skal fortsatt være adgang til å signere på papir.

I *punkt 5.6* foreslås det at krav til oppbevaringstid reduseres til fem år for selskapsdokumentasjon, samt opphevelse av aksjelovens spesialregler om krav til oppbevaring av regnskapsdokumentasjon mv. ved fusjon, fisjon, oppløsning og avvikling. Slik regnskapsdokumentasjon skal i stedet oppbevares i tråd med bokføringslovens alminnelige regler.

I *punkt 5.7* foreslås det å oppheve gjeldende regel i aksjelovene § 18-5 om at selskapene må ha «uttrykkelig» samtykke fra aksjonærer for at selskapet skal kunne bruke elektronisk kommunika-

sjon for å gi meldinger, varsler mv. Selskapene skal i stedet kunne gi meldinger til aksjonærene på hvilken som helst måte, så fremt kommunikasjonsmetoden er i en lesbar form og det skjer på en «hensiktsmessig måte».

1.4 Stiftelse av aksjeselskap

I *kapittel 6* vurderer utvalget enkelte forhold ved stiftelse av aksjeselskaper. Utvalgets vurderinger er i all hovedsak begrenset til å evaluere lovendringene som trådte i kraft 1. juli 2013.

I *punkt 6.3* foreslås det å oppheve kravet om at vedtektene skal angi den kommune i riket hvor selskapet skal ha sitt forretningskontor. Etter utvalgets oppfatning er opplysninger om selskapers forretningskontor tilstrekkelig angitt gjennom øvrig lovgivning, og det foreligger heller ikke andre forhold som tilsier at dette bør være regulert i selskapets vedtekter. Utover dette, foreslås det ingen endringer i minstekravene til vedtektene.

I *punkt 6.4* drøfter utvalget tidspunkt for innbetaling av aksjekapitalen, men forslår ingen endringer på dette punktet. Vurderingen må ses i sammenheng med forslaget om å redusere minstekravet til aksjekapital til én krone, se *punkt 7.2*.

I *punkt 6.5* drøfter utvalget tidspunkt for stiftelse av aksjekapital. Utvalget foreslår ingen endringer med hensyn til å stifte aksjeselskaper med virkning fremover eller tilbake i tid.

1.5 Kapitalreglene

I *kapittel 7* vurderer utvalget enkelte forhold ved aksjeselskapers og allmennaksjeselskapers kapital. Utvalgets vurderinger er i all hovedsak begrenset til å evaluere lovendringene som trådte i kraft 1. juli 2013. Dette gjelder imidlertid ikke *punkt 7.2* om kravet til minste aksjekapital og *punkt 7.5* om fristene ved verdsettelse av innskudd ved stiftelse, kapitalforhøyelse, fusjon og fisjon.

I *punkt 7.2* foreslås det å redusere kravet til minste aksjekapital til én krone. Etter utvalgets oppfatning har minstekravet til aksjekapital ingen betydning for selskapets kreditorer, og utvalget har ikke kjennskap til at minstekravet har noen betydning i kampen mot økonomisk kriminalitet. Utvalget kan heller ikke se at kravet om minste aksjekapital er en form for «seriøsitetssperre», og at det bør være en viss «inngangsbillett» til aksjeselskapsformen. Etter utvalgets syn må et krav om 30 000 kroner i minste aksjekapital betegnes

som så lavt at de aller fleste som ønsker å stifte et aksjeselskap, vil ha mulighet til dette. Utvalget antar at også «useriøse» aktører klarer å frem-skaffe 30 000 kroner. Utvalget kan heller ikke se at en reduksjon av minstekravet til aksjekapital vil frata det norske aksjeselskapet dagens kvalitetsstempel, eller at hensynet til ansatte kan begrunne et krav om å opprettholde minste aksjekapital på 30 000 kroner. Videre viser utvalget til at flere land i Europa allerede har redusert kravet til minste aksjekapital til 1 euro.

I *punkt 7.3* foreslås det å oppheve kravet om åpningsbalanse i aksjeloven og allmennaksjeloven ved stiftelser med tingsinnskudd, fusjon, fisjon og omdanning av aksjeselskap til allmennaksjeselskap. Etter utvalgets oppfatning er nytten av åpningsbalansen liten da den samme informasjonen vil fremgå av andre kilder.

I *punkt 7.4* drøfter utvalget stifternes og styrets plikt til å utarbeide redegjørelser. Utvalget foreslår å videreføre krav om redegjørelser, men det skal tydeliggjøres hvem som har ansvar for utarbeidelsen og hvem som kan signere. Videre foreslås det å lovfeste en egen bestemmelse om gjeldskonvertering, da lovgivningen for tiden ikke er spesielt tilpasset disse situasjonene. Dette gjelder blant annet krav til beskrivelse av innskuddets art, verdsettelsesmetoder og erklæring om at verdien av innskuddet minst svarer til det avtalte vederlaget. Forslaget til bestemmelse om gjeldskonvertering har noe av samme betydning som den någjeldende bestemmelsen i aksjelovene § 3-8. Videre foreslår utvalget at enkelte av unntakene fra kravet om redegjørelse, som etter gjeldende rett finnes i en egen forskriftsbestemmelse, tas inn i aksjeloven.

I *punkt 7.5* drøfter utvalget om fristene for verdsettelse av innskudd ved stiftelse, kapitalforhøyelse, fusjon og fisjon bør endres. Det foreslås ingen endringer av de någjeldende fristene for verdsettelse av innskudd ved stiftelse og kapitalforhøyelse, for verdsettelse ved fusjon med kapitalforhøyelse og for verdsettelse ved fisjon. Ved omdanning av enkeltpersonforetak eller deltakerlignet selskap til aksjeselskap, foreslår utvalget endringer som innebærer at det ikke blir noen frist for verdsettelse utover fristen som følger av de skattemessige reglene for slik omdanning.

I *punkt 7.6* evaluerer utvalget opphevelsen av regler om overkursfond. Utvalget mener at lovendringen bør videreføres.

I *punkt 7.7* drøfter utvalget fond for urealiserte gevinster og fond for vurderingsforskjeller. Det foreslås å erstatte gjeldende regler med regler om

fond for verdiregulering og fond for måling etter egenkapitalmetoden.

I *punkt 7.8* drøfter utvalget krav om forsvarlig egenkapital og likviditet. Utvalget vurderer blant annet om det kan tenkes en samordning mellom aksjeloven og regnskapsloven, men utvalget går ikke inn for dette.

I *punkt 7.9* drøfter utvalget en rekke forhold vedrørende utbytte. I *punkt 7.9.2* foreslår utvalget å videreføre gjeldende regler om utbyttegrunnlaget. Utvalget foreslår imidlertid en justering av aksjelovene § 8-1 (2), slik at det gjøres fradrag for balanseførte egne utviklingsutgifter.

I *punkt 7.9.3* foreslår utvalget å videreføre lovendringen som medførte at det ikke lenger gjelder noen «sperreperiode» for utdeling av utbytte mv.

I *punkt 7.9.4* foreslår utvalget å videreføre lovendringen som medførte at generalforsamlingen kan gi styret fullmakt til å utdele tilleggsutbytte. Kravet om registrering av fullmakten foreslås opphevet.

I *punkt 7.9.5* foreslår utvalget å videreføre regler om ekstraordinært utbytte på grunnlag av en mellombalanse. Etter utvalgets oppfatning bør ekstraordinært utbytte bare kunne foretas på grunnlag av en mellombalanse. Utvalget foreslår å oppheve kravet om revisjon av mellombalansen for selskaper som ikke har revisjon av årsregnskapet.

I *punkt 7.9.6* foreslår utvalget å videreføre regler om andre egenkapitaltransaksjoner på grunnlag av en mellombalanse. Det foreslås videre at det ved fusjon av allmennaksjeselskaper skal gjøres unntak fra kravet om mellombalanse dersom samtlige aksjonærer samtykker.

I *punkt 7.10* foretar utvalget en evaluering av en lovendring om kreditt og sikkerhetsstillelse for aksjonærer. Utvalget går imidlertid ikke nærmere inn på en bred vurdering av aksjeloven § 8-7 og § 8-10 og allmennaksjeloven § 8-7 og § 8-10, etter som det pågår et parallelt lovarbeid om disse lovbestemmelsene.

I *punkt 7.11* foreslår utvalget å videreføre regler om erverv av egne aksjer.

I *punkt 7.12* foreslår utvalget å videreføre regler om kreditorvarsler ved forskjellige egenkapitaltransaksjoner.

I *punkt 7.13* vurderer utvalget om det skal innføres brøkdelsaksjer, men utvalget går ikke inn for å endre aksjelovene på dette punktet.

I *punkt 7.14* drøfter utvalget enkelte spørsmål om innskudd i penger til selskapets konto.

1.6 Aksjeselskapers organisasjon

I *kapittel 8* vurderer utvalget enkelte forhold ved aksjeselskapers organisasjon. Utvalgets vurderinger er i all hovedsak begrenset til å evaluere lovendringene som trådte i kraft 1. juli 2013.

I *punkt 8.2.2* foreslås det å videreføre regler om forenklet generalforsamling, men med enkelte presiseringer. Det foreslås at reglene om protokollføring ved forenklet generalforsamling inntas i en egen lovbestemmelse.

Som en følge av forslagene i punkt 8.2.2 foreslås det i *punkt 8.2.3* å videreføre en rekke andre lovbestemmelser som knytter seg til regler om forenklet generalforsamling.

I *punkt 8.2.4* foreslås det å videreføre regler om at generalforsamlingen kan avholdes uten vedtak fra styret dersom samtlige aksjonærer samtykker.

I *punkt 8.2.5* foreslås det å lovfeste en rett for aksjonærene til å avgi forhåndsstemme i saker som gjelder forslag om å endre vedtektene. Dersom aksjonærene skal ha adgang til å avgi forhåndsstemme i andre saker, må dette fastsettes i vedtektene.

I *punkt 8.2.6* foreslås det å lovfeste en rett for aksjonærene til å delta elektronisk på generalforsamlingen, med mindre styret finner at det er saklig grunn for å nekte.

I *punkt 8.2.7* foreslås det at det skal være adgang til å avholde elektronisk generalforsamling. Utvalget mener at aksjeloven bør tilrettelegge for at generalforsamlingen kan avholdes på andre måter enn som et fysisk møte, for eksempel som et rent telefonmøte, også utover det som allerede følger av aksjeloven § 5-7.

I *punkt 8.2.8* foreslås det å oppheve kravet om at det må benyttes en betryggende metode for å autentisere avsender ved bruk av elektronisk fullmakt.

I *punkt 8.2.9* drøfter utvalget enkelte spørsmål om generalforsamlingens behandling av årsberetningen mv.

I *punkt 8.3.1, 8.3.2 og 8.3.3* foreslås det å videreføre lovendringer om at det er tilstrekkelig med ett styremedlem, om at daglig leder kan være styreleder og at det ikke skal være krav til varamedlemmer i styret.

I *punkt 8.3.4* foreslås det å endre reglene om styremedlemmers tjenestetid, slik at hovedregelen er at styremedlemmer som er valgt av generalforsamlingen, velges på ubestemt tid inntil de selv

velger å fratre eller blir erstattet ved generalforsamlingens beslutning. Tilsvarende endring foreslås ikke for styremedlemmer som er valgt av og blant de ansatte. Videre foreslår utvalget å oppheve kravet om at det må foreligge «særlig grunn» for at styremedlemmer har rett til å tre tilbake.

I *punkt 8.3.5* foreslås det å videreføre regler om styrets saksbehandling, men med enkelte justeringer slik at lovbestemmelsen i større grad er tilpasset den teknologiske utviklingen og selskapenes behov for fleksibilitet. Det foreslås å videreføre regelen som gir hvert av styremedlemmene og daglig leder rett til å kreve behandling i møte med fysisk tilstedeværelse. Videre foreslår utvalget at det skal være adgang til å kreve å få delta elektronisk på et møte, dersom ett eller flere styremedlemmer har krevd at det skal avholdes et fysisk styremøte.

I *punkt 8.4* drøfter utvalget enkelte forhold knyttet til daglig leder. Det foreslås blant annet å videreføre regelen om at det ikke skal være krav til å ha daglig leder. Når det gjelder aksjeselskapers adgang til å ha flere daglige ledere, foreslår utvalget å oppheve adgangen for selskapene til å vedtektsfeste at disse kan fungere som et kollektivt organ. Videre foreslås det å gjeninnføre en bestemmelse som skal bidra til å fjerne usikkerhet med hensyn til om styreleder i aksjeselskap uten daglig leder opptrer som daglig leder eller på vegne av styret.

1.7 Selskapsorganenes kompetanse i aksjeselskaper hvor alle aksjonærer er styremedlemmer

I *kapittel 9* drøfter utvalget selskapsorganenes kompetanse i aksjeselskaper hvor alle aksjonærer er styremedlemmer. Ettersom mange aksjeselskaper har samme personer på eiersiden og i styret, vil forenklinger for slike selskaper treffe en stor andel av selskapene. Innledningsvis drøfter utvalget forholdet mellom styre og generalforsamling. Utvalget legger til at grunn hovedtrekkene i selskapsstrukturen og forholdet mellom selskapsorganene skal videreføres. Utvalget anbefaler heller ikke at beslutninger som i dag hører under generalforsamlingen, i stedet skal kunne treffes av styret. Det foreslås imidlertid at generalforsamlingen skal kunne treffe beslutningen uten styrets forutgående forslag i en rekke sakstyper.

1.8 Aksjeselskaper med én eier og enestyre

I *kapittel 10* foreslår utvalget ikke å innføre særskilte saksbehandlingsregler for aksjeselskaper med én eier og enestyre. Utvalgets forslag i *kapittel 9* vil imidlertid også gjelde for selskaper med én eier hvor denne også utgjør styret.

1.9 Styrets handleplikt

I *kapittel 11* foreslås det å oppheve kravet om at handleplikten inntre «hvis det må antas at selskapets egenkapital er blitt mindre enn halvparten av aksjekapitalen».

Når det gjelder handlepliktens innhold, foreslår utvalget at loven fortsatt tar utgangspunkt i at styret straks plikter å behandle saken hvis det må antas at egenkapitalen er lavere enn forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten i selskapet. Har selskapet uforsvarlig lav egenkapital, mener utvalget at det bør fremgå at styret plikter å vedta en handlingsplan og ta stilling til om det er påkrevd med generalforsamlingens tilslutning der dette er nødvendig. Utvalget mener at loven ikke tar tilstrekkelig hensyn til at styret har en selvstendig plikt til å forsøke å rette opp selskapets svake økonomiske stilling. Loven bør derfor skille mellom tiltak som kan iverksettes av styret alene, og tiltak som forutsetter generalforsamlingens medvirkning. Det sentrale er at aksjonærene orienteres om tiltakene, slik at generalforsamlingen eventuelt kan ha anledning til å overprøve dem eller nekte tiltak iverksatt.

1.10 Avtaler mellom selskapet og aksjonærer eller medlemmer av selskapets styre mv.

I *kapittel 12* foreslår utvalget en rekke vesentlige endringer i aksjelovene § 3-8. Forslaget må ses i sammenheng med forslaget i punkt 7.4.4.3 om behandlingen av gjeldskonvertering.

Etter utvalgets oppfatning er ikke aksjelovene § 3-8 særlig velegnet til å beskytte aksjonær- og kreditorinteresser utover det som allerede følger av andre regler i aksjeloven. Etter utvalgets oppfatning tilsier heller ikke hensynet til åpenhet og kontroll at aksjelovene § 3-8 bør opprettholdes i sin *nåværende* form.

Slik utvalget ser det, vil det generelle hensynet til å få avtaler med relaterte parter «frem i lyset» dekket ved at lov om regnskapsplikt etter for-

slaget i NOU 2015: 10 stiller krav til noteopplysninger om transaksjoner med nærstående parter for alle aksjeselskaper. En avgjørende premiss for utvalgets forslag til endring av aksjeloven § 3-8 er imidlertid at forslaget til lov om regnskapsplikt § 6-28 vedtas slik at informasjon fremkommer gjennom regnskapene også for små foretak.

Det foreslås at den någjeldende bestemmelsen i aksjeloven § 3-8 erstattes med en plikt til å gi aksjonærene informasjon om transaksjoner mellom selskapet og dets aksjonærer, tillitsvalgte og deres nærstående. Informasjonsplikten bør favne bredt, og kompliserte avgrensninger bør unngås, samtidig som det skal være en klar beløpsmessig avgrensning, slik at ikke transaksjoner med mindre beløpsmessig betydning omfattes. Informasjonsplikten bør omfatte selskapets avtaler med tilsvarende personkrets som den någjeldende aksjeloven § 3-8, men alternativet om å «opptre i forståelse med» videreføres ikke. Videre må informasjonsplikten avgrenses til kun å gjelde aksjonærer som eier mer enn 10 prosent av aksjene.

For at regelen ikke skal bli for vanskelig å forholde seg til, bør plikten til å gi informasjon bare gjelde vesentlige transaksjoner. Etter utvalgets oppfatning bør det settes en nedre grense med en terskelverdi slik at transaksjoner eller avtaler med en samlet verdi over disse terskelverdiene kreves meldt. Utvalget har skjønnsmessig satt terskelverdien til 2,5 prosent av selskapets balansesum, men utvalget mener at det også bør settes en nedre beløpsmessig grense, hvor transaksjoner med lavere verdi ikke trenger å meldes. Denne nedre beløpsgrensen foreslås satt til 500 000 kroner for aksjeselskaper.

Informasjonen må gis før eller uten opphold etter at avtalen er inngått, og den skal inneholde opplysning om hva transaksjonen gjelder, avtalemotparten og beløp.

Videre foreslås det at ugyldighetsregelen i aksjeloven § 3-8 oppheves. Vanlige ansvarsregler kommer inn ved brudd på informasjonsplikten. Blant annet der selskapets medkontrahent er styremedlem eller daglig leder og det ikke er gitt informasjon om avtalen i henhold til aksjeloven § 3-8 (som foreslått), kan det også få betydning for om avtalen er bindende for selskapet, jf. aksjeloven § 6-33.

Når det gjelder allmennaksjeloven § 3-8, må lovbestemmelsen under enhver omstendighet videreføres slik at minimumskravene i Rdir. 2012/30/EU art. 13 tilfredsstilles. Allmennaksjeloven bør imidlertid ikke ha regler som oppstiller strengere krav enn det som følger av EU-direktivet.

For allmennaksjeselskap foreslås det også en ny regel om informasjonsplikt til aksjonærene om avtaler mellom selskapet og nærstående. Forslaget til ny bestemmelse i allmennaksjeloven § 3-8a er på de fleste punkter sammenfallende med forslaget til aksjeloven § 3-8.

1.11 Revisor og revisjon

I *punkt 13.1.2* foreslår utvalget å videreføre gjeldende terskelverdier for revisjonsplikt. Det foreslås imidlertid å oppheve kravet til revisjon av morselskap dersom morselskapet oppfyller vilkårene for revisjonsfritak og at størrelseskriteriene i tillegg vurderes for det samlede konsernet.

I *punkt 13.1.3* foreslås det å endre beslutningsmetoden for fravalg av revisjon. Aksjonærer som eier minst en tredjedel av aksjekapitalen, kan kreve at selskapet skal ha revisjon.

I *punkt 13.2* foreslås det å lovfeste at styret og revisor kan avtale at revisjonsberetningen kan avgis tettere opp til generalforsamlingen enn to uker før den ordinære generalforsamlingen.

I *punkt 13.3* foreslås det å oppheve krav om revisjon av mellombalanser for selskaper som har fravalgt revisjon.

I *punkt 13.4* drøfter utvalget krav om særattestasjoner, og det foreslås å oppheve en rekke krav om at det må foretas særattestasjoner. Det foreslås at revisor, finansinstitusjon og advokat skal kunne bekrefte at aksjeinnskudd er mottatt ved stiftelse og kapitalforhøyelse. For aksjeselskaper foreslås det videre å oppheve krav om bekrefte av mottatt aksjeinnskudd ved stiftelse dersom det samlede aksjeinnskuddet og eventuell overkurs ikke overstiger 100 000 kroner.

1.12 Oppløsning og avvikling

I *punkt 14.3.2* foreslås det å oppheve kravet om at generalforsamlingen må velge et eget avviklingsstyre, men at generalforsamlingen kan la det ordinære styret være avviklingsstyre dersom ikke noe annet blir bestemt.

I *punkt 14.3.3* foreslås det å oppheve kravet om at det skal utarbeides en avviklingsbalanse mv.

I *punkt 14.3.4* foreslås det å oppheve kravet om at det skal avgis et eget sluttoppgjør. Utvalget mener at årsregnskapet for avviklingsåret vil gi den nødvendige informasjon.

I *punkt 14.3.5* foreslås det å oppheve kravet om revisjon av årsregnskap for selskaper som ikke har revisjon etter aksjeloven § 7-6.

I *punkt 14.3.6, 14.3.7 og 14.3.8* drøfter utvalget om det er behov for ytterligere forenklinger av kravene knyttet til oppløsning og avvikling, men utvalget finner ikke grunnlag for å foreslå dette eller reduksjon av kravene for oppløsning og avvikling av aksjeselskaper.

1.13 Øvrige temaer

I *kapittel 15* gjennomgår utvalget enkelte andre temaer som ikke er spesifikt nevnt i utvalgets mandat, herunder omdanning av aksjeselskap til allmennaksjeselskap, omvendt mor-datterfusjon og likedelingsfusjon etter aksjeloven § 14-11a.

1.14 Økonomiske og administrative konsekvenser

Økonomiske og administrative konsekvenser omtales i *kapittel 16*. Som nevnt i punkt 1.1 finner utvalget det vanskelig å tallfeste de økonomiske og administrative konsekvensene av sine endringsforslag. For de forslagene som utvalget har forsøkt å tallfeste konsekvensene av, antar utvalget at det for selskapene kan være en årlig kostnadsbesparelse på om lag 1,7 til 2,6 milliarder kroner, men det kan være grunn til å anta at de totale kostnadsbesparelsene er vesentlig høyere.

1.15 Forslag til lovttekster med merknader

Forslag til lovttekster med merknader finnes i *kapittel 17, 18, 19, 20 og 21*.

Kapittel 2

Mandat, sammensetning, arbeidsmåte og disposisjon

2.1 Bakgrunn

Aksjelovutvalget ble oppnevnt ved kongelig resolusjon den 22. januar 2016. Bakgrunnen for oppnevningen var både Stortingets ønske om å få gjennomført en evaluering av nyere endringer i aksjeloven og allmennaksjeloven, og regjeringens ønske om videreutvikling av selskapslovgivningen med sikte på at lovgivningen skulle gi grunnlag for økt verdiskaping.

Stortinget vedtok ved LOV-2013-06-14-40 en rekke forenklinger i aksjeloven og allmennaksjeloven. Lovendringene trådte i kraft 1. juli 2013. I innstillingen som ligger til grunn for lovvedtaket, Innst. 347 L (2012–2013) side 4, uttalte en samlet justiskomiteé:

«Komiteen viser til at forslagene i proposisjonen er omfattende og til dels tekniske. Det vil raskt vise seg om reglene har fått en utforming som faktisk forenkler hverdagen for bedriftene. Komiteen finner det derfor naturlig at endringene blir evaluert etter noen tid. Komiteen ber derfor regjeringen om å innhente synspunkter fra næringslivet og gjennomføre en slik evaluering senest etter regnskapsåret 2015.»

Regjeringen mente det var hensiktsmessig at også enkelte andre forslag til endringer/forenklinger i aksjelovgivningens skulle vurderes i forbindelse med en slik evaluering.

I Sundvolden-plattformen nevnes både «Konkurranseskraft for norske arbeidsplasser» og «En enklere hverdag for folk flest» som viktige satsingsområder. Videre fremgår det at regjeringen ville redusere næringslivets kostnader ved å etterleve myndighetspålagte rapporteringskrav med 25 prosent (15 mrd. kroner) sammenlignet med kostnadene i 2011. Dette er fulgt opp i Prop. 1 S (2015–2016) fra Nærings- og fiskeridepartementet side 45 der det står at:

«Regjeringen har som mål at selskapslovgivningen skal gi et forutsigbart og klart juridisk rammeverk for norske bedrifter, som fremmer

økt verdiskaping. Det legges vekt på at selskapslovgivningen tilpasses til den teknologiske utviklingen og at det er god sammenheng og konsistens mellom selskapslovgivningen og annet regelverk. Regjeringen ønsker i arbeidet å prioritere behovene til de minste bedriftene. I denne forbindelse skal bl.a. deler av aksjeloven gjennomgås (...).»

Nærings- og fiskeridepartementet har mottatt en rekke innspill fra næringslivet og andre om behov for ytterligere endringer i aksjelovgivningens. Innspillene kan tilsi at det er potensial for flere forenklinger i aksjelovgivningens med tanke på å lette de økonomiske og administrative byrdene for næringslivet. Innspillene kan også tilsi et behov for bedre sammenheng og konsistens mellom aksjelovgivningens og annet regelverk. Aksjelovens utforming bør også gjenspeile at de fleste aksjeselskapene er små. Om lag 77 prosent av aksjeselskapene har fire ansatte eller færre. De fleste aksjeselskapene har også få eiere. Om lag 58,2 prosent av selskapene har én eier, mens om lag 93 prosent av selskapene har fire eiere eller færre.

2.2 Utvalgets sammensetning

Aksjelovutvalget har hatt fem medlemmer:

- Leder: Professor dr. juris Tore Bråthen, Oslo
- Juridisk direktør Cecilie Ask, Oslo
- Partner Statsautorisert revisor Elisabet Ekberg, Bergen
- Førsteamanuensis Ph.D. Finn Kinserdal, Bergen
- Professor Eirik Gaard Kristiansen, Bergen

Utvalgets leder, professor dr. juris Tore Bråthen er professor ved Handelshøyskolen BI. Juridisk direktør Cecilie Ask arbeider ved Finanstilsynet, førsteamanuensis, Ph.D. Finn Kinserdal og professor Eirik Gaard Kristiansen, er begge tilknyttet Norges Handelshøyskole, Bergen, mens partner, statsautorisert revisor Elisabet Ekberg arbeider hos KPMG, Bergen. Utvalgsmedlemmene repre-

senterer imidlertid verken sin arbeidsgiver eller andre interessegrupper.

Som utvalgets sekretær oppnevnte Nærings- og fiskeridepartementet høyskolelektor Stine Winger Minde, Oslo.

I tillegg oppnevnte Nærings- og fiskeridepartementet en referansegruppe med ti medlemmer:

- Fagdirektør Harald Brandsås, Revisorforeningen
- Avdelingsdirektør Lise Dahl-Karlsen, Brønnøysundregistrene
- Advokat Jon Fors-Skjæveland, Virke
- Seniorrådgiver Christine Hafskjold, Kommunal- og moderniseringsdepartementet
- Advokat Per Olav Hegdahl, Regnskap Norge
- Seniorrådgiver Torstein Helleland, Skatteetaten
- Advokat Eirik Kollerøy, Bedriftsforbundet
- Spesialrådgiver Jonas Løvdal, LO
- Advokat Halvor E. Sigurdson, NHO
- Administrerende direktør Marianne Telle, Bedriftskompetanse AS

2.3 Mandat

Det ble gitt følgende mandat for utredningen:

«3. Oppdrag

Ekspertutvalget skal vurdere om forenklingene i aksjeloven og allmennaksjeloven som trådte i kraft 1. juli 2013 har hatt den forventede effekt, og foreslå eventuelle endringer. Videre skal utvalget vurdere følgende temaer i aksjeloven og foreslå eventuelle endringer for regjeringen:

Særattestasjonskrav og revisjonsplikt

Utvalget skal vurdere om krav om bestemte særattestasjoner i aksjeloven bør oppheves eller endres. Herunder skal utvalget vurdere om krav til bestemte særattestasjoner skal oppheves for selskaper som har besluttet fravalg av revisjon. Utvalget skal også vurdere om kravene til revisjon av avviklingsbalanse, fortegnelse og avviklingsoppgjør bør oppheves for selskaper som har besluttet fravalg av revisjon.

Utvalget skal også vurdere om revisjonsberetningen skal kunne avgis til styret i selskaper hvor samtlige aksjeeiere også er styremedlemmer.

Oppbevaringstid for regnskapsmateriale m.m.

Utvalget skal vurdere om kravene til oppbevaringstid for regnskapsmateriale m.m. ved fusjon, fisjon og avvikling bør reduseres. Det samme gjelder kravet til oppbevaring av opplysninger om tidligere aksjeeiere.

Elektroniske løsninger

Utvalget skal vurdere om det bør åpnes for elektronisk signering i alle eller bestemte tilfeller der aksjeloven krever underskrifter. Videre skal utvalget vurdere om generalforsamlingsprotokoller, styreprotokoller og andre dokumenter som skal utarbeides etter aksjeloven kan føres og oppbevares elektronisk.

Elektronisk kommunikasjon (aksjeloven § 18-5)

Utvalget skal vurdere om elektronisk kommunikasjon med aksjeeierne skal være hovedregelen, og om aksjeeiere bør ha anledning til å reservere seg mot dette.

Aksjeselskaper med én eier og enestyre

Utvalget skal vurdere om det bør gjøres særskilte tilpasninger i aksjeloven for selskaper med én eier hvor denne også utgjør styret.

Forenklete saksbehandlingsregler i selskaper der alle aksjeeierne er styremedlemmer

Mange aksjeselskaper har én eller få eiere, som også utgjør styret. Utvalget skal vurdere om aksjeloven bør åpne for at beslutninger som i dag hører under generalforsamlingen i stedet bør kunne treffes av styret i selskaper hvor samtlige aksjeeiere er styremedlemmer, og hvilke stemmekrav som i så fall bør gjelde. Dette omfatter, men er ikke begrenset til, godkjenning av årsregnskap og årsberetning, beslutning om utdeling av utbytte og fastsettelse av revisors honorar. En mulighet er å åpne for økt grad av vedtektsfrihet.

Fravalg av revisjon

Utvalget skal vurdere om aksjeloven § 7-6 bør endres. Herunder skal utvalget vurdere om terskelverdiene for fravalg av revisjon bør heves, om stifterne skal kunne beslutte fravalg av revisjon ved stiftelsen og om morselskap bør kunne unnlate revisjon.

Aksjekapital

Utvalget skal vurdere om kravet til minste aksjekapital i aksjeloven § 3-1 første ledd bør reduseres.

Styrets handleplikt

Utvalget skal vurdere om kravet i aksjeloven § 3-5 første ledd andre punktum til handleplikt for styret når egenkapitalen er mindre enn halvparten av aksjekapitalen bør endres eller oppheves.

Avtaler mellom selskapet og aksjeeiere eller medlemmer av selskapets styre mv.

Utvalget skal vurdere om aksjeloven § 3-8 bør endres eller oppheves.

Styremedlemmers tjenestetid

Utvalget skal vurdere om aksjeloven § 6-6 bør endres. Herunder skal utvalget vurdere om styremedlemmer bør kunne velges på ubestemt tjenestetid, med mindre annet er fastsatt i vedtektene.

Fristene for verdsettelse av innskudd ved stiftelse, kapitalforhøyelse, fusjon og fisjon

Utvalget skal vurdere om fristene for verdsettelse av innskudd ved stiftelse, kapitalforhøyelse, fusjon og fisjon bør endres.

Oppløsning og avvikling

Utvalget skal vurdere om bestemmelsene i aksjeloven kapittel 16 om oppløsning og avvikling kan forenkles.

Økonomisk kriminalitet og skatteunndragelse

Utvalget skal vurdere i hvilken grad endringene de foreslår vil ha betydning for økonomisk kriminalitet og skatteunndragelse.

Utvalget skal vurdere om endringene som foreslås i aksjeloven, bør få konsekvenser også for allmennaksjeloven slik at de to lovene får like regler der det ikke er spesiell grunn til noe annet.

Etter avtale med Nærings- og fiskeridepartementet ble datoen for den formelle overleveringen av utvalgets innstilling satt til 21. oktober 2016.

I tillegg kan utvalget på eget initiativ eller i samråd med referansegruppen ta opp andre temaer i den grad det er rom innenfor tidsplanen.

4. Nærmere rammer for utredningsoppdraget Ekspertutvalgets arbeid skal ta utgangspunkt i Sundvolden-plattformen og regjeringens målsetninger for arbeidet med selskapslovgivningen som er angitt i Prop. 1 S (2015–2016). Utvalget skal særlig legge vekt på å vurdere om gjeldende regler gir hensiktsmessige rammevilkår for små og mellomstore aksjeselskaper og foreslå endringer der dette gavner den samlede verdiskapingen.

Utvalget skal påse at endringene som foreslås, er i samsvar med EØS-retten. I utredningen skal det gjøres rede for lovgivningen i andre nordiske land, og det skal også redegjøres for annen europeisk lovgivning på området i den grad dette er av interesse.

Utvalget skal ta i betraktning EU-kommisjonens forslag KOM (2014) 212 til nytt direktiv om enkeltpersonselskap med begrenset ansvar (SUP). Hvis det vedtas et slikt direktiv, reiser det spørsmål om en slik selskapsform vil få betydning for utforming av reglene i aksjeloven.

Økonomiske, administrative og andre vesentlige konsekvenser skal utredes i samsvar med utredningsinstruksens bestemmelser.

Lovforslag skal utarbeides i samsvar med retningslinjene i Justisdepartementets veileder Lovteknikk og lovforberedelse (2000). Utvalget skal legge vekt på at lovforslag utformes slik at de som skal bruke loven lett kan lese og forstå den.

Utvalget står for rapportens innhold og anbefalinger. Rapporten er et innspill til regjeringen.

5. Tidsfrist mv.

Utredningen med forslag til lovendringer skal legges frem innen 30. september 2016. Utredningen vil være offentlig.»

Etter avtale med Nærings- og fiskeridepartementet ble datoen for den formelle overleveringen av utvalgets innstilling satt til 21. oktober 2016.

2.4 Utvalgets arbeid

Utvalget har i løpet av perioden hatt 13 utvalgsmøter. Møtene ble avholdt:

– Handelshøyskolen BI den 9.2.2016

- Handelshøyskolen BI den 7.3.2016
- Handelshøyskolen BI den 31.3.2016
- EY Oslo den 14.4.2016
- Handelshøyskolen BI den 9.5.2016
- Handelshøyskolen BI den 30.5.2016
- Handelshøyskolen BI den 27.6.2016
- Handelshøyskolen BI den 28.6.2016
- Handelshøyskolen BI den 17.8.2016
- Handelshøyskolen BI den 18.8.2016
- Handelshøyskolen BI den 5.9.2016
- Handelshøyskolen BI den 6.9.2016
- Handelshøyskolen BI den 26.9.2016

Av mandatet følger det at «*Utredningsarbeidet skal gjøres i samråd med en referansegruppe som representerer næringslivet mv. Referansegruppen skal komme med innspill til utvalget underveis i arbeidet.*» Utvalget har hatt tre møter med referansegruppen. Disse ble avholdt:

- Handelshøyskolen BI den 12.2.2016
- Handelshøyskolen BI den 8.6.2016
- Handelshøyskolen BI den 16.8.2016

I tillegg har utvalget i løpet av arbeidet bedt deler av referansegruppen komme med sitt syn på generelle eller spesielle spørsmål, særlig om de har innvendinger mot de endringsforslagene som utvalget har vurdert. Utvalget har vurdert alle innspill fra referansegruppen og tatt hensyn til de innspill som har kommet, uten at det nødvendigvis fremgår av utvalgets innstilling om og i hvilken grad utvalget bygger på innspillene. Utvalget har også mottatt innspill fra organisasjoner og enkeltpersoner uten tilknytning til referansegruppen.

2.5 Kort om utredningens ulike kapitler

Utvalget har valgt å behandle mandatets ulike punkter i følgende rekkefølge:

I kapittel 4 foretar utvalget en evaluering av tidligere forenklinger i aksjelovene, jf. det som står i mandatet om at «*Ekspertutvalget skal vurdere om forenklingene i aksjeloven og allmennaksjeloven som trådte i kraft 1. juli 2013 har hatt den forventede effekt, og foreslå eventuelle endringer.*». Som det vil fremgå av kapittel 4, henviser utvalget her til andre steder i utredningen for en mer inngående behandling av flere av de spørsmål som ble aktualisert i forbindelse med lovendringene som trådte i kraft 1. juli 2013.

Elektroniske løsninger vurderes i kapittel 5, jf. mandatet om at «*Utvalget skal vurdere om det bør åpnes for elektronisk signering i alle eller bestemte*

tilfeller der aksjeloven krever underskrifter. Videre skal utvalget vurdere om generalforsamlingsprotokoller, styreprotokoller og andre dokumenter som skal utarbeides etter aksjeloven kan føres og oppbevares elektronisk.» Når det gjelder mandatets punkt om elektronisk oppbevaring, behandles dette i punkt 5.6. I denne forbindelse behandler utvalget også kravene til oppbevaringstid for regnskapsmateriale m.m., jf. mandatet om at «*Utvalget skal vurdere om kravene til oppbevaringstid for regnskapsmateriale m.m. ved fusjon, fisjon og avvikling bør reduseres. Det samme gjelder kravet til oppbevaring av opplysninger om tidligere aksjeeiere.*» Under kapittel 5 behandles i punkt 5.7 også spørsmål i tilknytning til selskapets og aksjonærenes adgang til å benytte elektronisk kommunikasjon, jf. mandatet om at «*Utvalget skal vurdere om elektronisk kommunikasjon med aksjeeierne skal være hovedregelen, og om aksjeeiere bør ha anledning til å reservere seg mot dette.*»

I kapittel 6 behandler utvalget en rekke spørsmål knyttet til stiftelse av aksjeselskaper. Spørsmålene er i all hovedsak knyttet til evalueringer av lovendringene som trådte i kraft 1. juli 2013.

I kapittel 7 går utvalget inn på forskjellige spørsmål knyttet til aksjeselskapers og allmennaksjeselskapers kapital. Enkelte av spørsmålene gjelder evalueringer av lovendringene som trådte i kraft 1. juli 2013. Dette gjelder blant annet spørsmål om krav til åpningsbalanse, brøkdelsaksjer, utbytte, overkursfond, fond for urealiserte gevinster, krav om forsvarlig egenkapital og likviditet, kreditt og sikkerhetsstillelse, erverv av egne aksjer og frister ved kreditorvarsel. I punkt 7.2 behandler utvalget kravet til minste aksjekapital, jf. mandatet om at «*Utvalget skal vurdere om kravet til minste aksjekapital i aksjeloven § 3-1 første ledd bør reduseres.*» I punkt 7.4 vurderer utvalget stifternes og styrets plikt til å utarbeide redegjørelser ved tingsinnskudd mv. Punktet må ses i sammenheng med at utvalget skal vurdere revisors særattestasjoner, jf. nedenfor om kapittel 13. Av mandatet fremgår det at «*Utvalget skal vurdere om å fristene for verdsettelse av innskudd ved stiftelse, kapitalforhøyelse, fusjon og fisjon bør endres.*» Dette behandles i punkt 7.5.

I kapittel 8 drøfter utvalget spørsmål knyttet til aksjeselskapers og allmennaksjeselskapers organisasjon. Utvalgets vurderinger er i all hovedsak begrenset til å evaluere lovendringene som trådte i kraft 1. juli 2013, og eventuelt foreslå endringer. Dette gjelder blant annet spørsmål knyttet til avholdelse av generalforsamling, krav til antall styremedlemmer og vararepresentasjon, samt plikten til å ha daglig leder. Av mandatet fremgår

det spesielt at «Utvalget skal vurdere om aksjeloven § 6-6 bør endres. Herunder skal utvalget vurdere om styremedlemmer bør kunne velges på ubestemt tjenestetid, med mindre annet er fastsatt i vedtektene». Dette behandles i punkt 8.3.4.

I kapittel 9 vurderer utvalget muligheten for forenklete saksbehandlingsregler i selskaper der alle aksjonærene er styremedlemmer, jf. mandatet om at «Utvalget skal vurdere om aksjeloven bør åpne for at beslutninger som i dag hører under generalforsamlingen i stedet bør kunne treffes av styret i selskaper hvor samtlige aksjeeiere er styremedlemmer, og hvilke stemmekrav som i så fall bør gjelde. Dette omfatter, men er ikke begrenset til, godkjenning av årsregnskap og årsberetning, beslutning om utdeling av utbytte og fastsettelse av revisors honorar. En mulighet er å åpne for økt grad av vedtektsfrihet». Dette punktet ses i sammenheng med kapittel 10, hvor utvalget drøfter om det er mulig å innføre forenklete saksbehandlingsregler i aksjeselskaper med én eier og enestyre, jf. mandatet om at «Utvalget skal vurdere om det bør gjøres særskilte tilpasninger i aksjeloven for selskaper med én eier hvor denne også utgjør styret».

I kapittel 11 behandler utvalget styrets handleplikt, jf. mandatet om at «Utvalget skal vurdere om kravet i aksjeloven § 3-5 første ledd andre punktum til handleplikt for styret når egenkapitalen er mindre enn halvparten av aksjekapitalen bør endres eller oppheves». Utvalget har lagt opp til en bredere behandling enn bare spørsmålet som er angitt i mandatet.

I kapittel 12 vurderer utvalget avtaler mellom selskapet og aksjonærene eller medlemmer av selskapets styre mv., jf. mandatet om at «Utvalget skal vurdere om aksjeloven § 3-8 bør endres eller oppheves». Den tilsvarende reguleringen i allmennaksjeselskaper blir også trukket inn.

I kapittel 13 drøfter utvalget flere spørsmål knyttet til revisors oppgaver. Av mandatet fremgår det at «Utvalget skal vurdere om aksjeloven § 7-6 bør endres. Herunder skal utvalget vurdere om terskelverdiene for fravalg av revisjon bør heves, om stifterne skal kunne beslutte fravalg av revisjon ved stiftelsen og om morselskap bør kunne unnlate revi-

sjon». I punkt 13.1 vurderer utvalget terskelverdiene for revisjonsplikt. Videre fremgår det av mandatet at:

«Utvalget skal vurdere om krav om bestemte særattestasjoner i aksjeloven bør oppheves eller endres. Herunder skal utvalget vurdere om krav til bestemte særattestasjoner skal oppheves for selskaper som har besluttet fravalg av revisjon. Utvalget skal også vurdere om kravene til revisjon av avviklingsbalanse, fortegning og avviklingsoppgjør bør oppheves for selskaper som har besluttet fravalg av revisjon.

Utvalget skal også vurdere om revisjonsberetningen skal kunne avgis til styret i selskaper hvor samtlige aksjeeiere også er styremedlemmer».

I kapittel 14 vurderer utvalget regler for oppløsning og avvikling, jf. mandatet om at «Utvalget skal vurdere om bestemmelsene i aksjeloven kapittel 16 om oppløsning og avvikling kan forenkles».

I kapittel 15 foretar utvalget en vurdering eller kort omtale av enkelte øvrige temaer enn de som er spesifikt angitt i mandatet. Ifølge mandatet kan utvalget «I tillegg (...) på eget initiativ eller i samarbeid med referansegruppen ta opp andre temaer i den grad det er rom innenfor tidsplanen».

I kapittel 16 vurderer utvalget økonomiske og administrative konsekvenser, jf. mandatet om at «Økonomiske, administrative og andre vesentlige konsekvenser skal utredes i samsvar med utredningsinstruksens bestemmelser».

I kapittel 17 og 18 finnes merknader til de ulike lovbestemmelsene som foreslås endret i henholdsvis aksjeloven og allmennaksjeloven.

I kapittel 19 og 20 presenteres forslag til lovendringer i aksjeloven og allmennaksjeloven.

I kapittel 21 presenteres merknader og forslag til lovendringer i øvrige lover.

I kapittel 22 er det inntatt et vedlegg som viser hvilke opplysninger/beslutninger/meldinger selskapene har plikt til eller kan sende inn til Foretaksregistret og Enhetsregisteret.

Kapittel 3

Overordnede vurderinger av forenkling og modernisering av aksjeloven

3.1 Overordnede synspunkter på mandatets utgangspunkt

Utvalgets mandat er gjengitt i punkt 2.4. På bakgrunn av mandatet vil utvalget innledningsvis presisere enkelte overordnede vurderinger av rammene og mulighetene for forenkling og modernisering av aksjeloven og allmennaksjeloven.

Det følger av mandatet at bakgrunnen for oppnevningen av utvalget var at Nærings- og fiskeridepartementet hadde mottatt en rekke innspill som kunne «tilsi at det er potensiale for flere forenklinger i aksjelovgivningen med tanke på å lette de økonomiske og administrative byrdene for næringslivet». Videre fremgår det at utvalget «skal ta utgangspunkt i Sundvolden-plattformen og regjeringens målsetninger for arbeidet med selskapslovgivningen som er angitt i Prop. 1 S (2015-2016). Utvalget skal særlig legge vekt på å vurdere om gjeldende regler gir hensiktsmessige rammevilkår for små og mellomstore aksjeselskaper og foreslå endringer der dette gavner den samlede verdiskapingen.»

En enkel aksjelovregulering kan bidra til etablering av ny næringsvirksomhet og samfunnsmessig verdiskaping til fordel for eiere, arbeidstakere og kunder. Samtidig kan en forenklet og modernisert aksjelovgivning gjøre det lettere å drive virksomhet i form av aksjeselskap eller allmennaksjeselskap. Utvalget har i sine vurderinger lagt vekt på at kostnader knyttet til rapportering og intern organisering i selskapene bør begrenses. Dette bør skje slik at lovgivningen også ivaretar samfunnets behov for at aksjeselskaper har rammevilkår som gir grunnlag for tillit hos kunder, leverandører, investorer og offentlige myndigheter.

Nye teknologiske muligheter for elektronisk kommunikasjon kan forenkle både beslutningsprosesser i selskapenes styrende organer og kommunikasjonen med aksjonærer og andre. Utvalget foreslår en rekke endringer som er nødvendige ut fra dagens teknologiske utvikling. Utvalget har, så

langt det har vært mulig, lagt vekt på at aksjelovens bestemmelser skal utformes «teknologinøytralt», slik at videre utvikling ikke forutsetter regelendringer.

Mange selskaper er små og har enkle eierstrukturer. Det er viktig at loven gir tilstrekkelig fleksibilitet for disse selskapene. Utvalget har tatt utgangspunkt i at aksjeloven bør gjennomgås med sikte på å unngå unødvendige administrative byrder for disse selskapene.

Deler av aksjeloven inneholder bestemmelser som alle som driver virksomhet i aksjeselskapsform, må kjenne til og forstå. Andre bestemmelser gjelder situasjoner som ikke er en del av den daglige virksomheten, eksempelvis fusjonsreglene. Utvalget mener det er viktig at aksjelovens generelle virksomhetsbestemmelser er så enkelt tilgjengelige som mulig. Loven bør ikke formuleres på en måte som gjør at etablering og drift av næringsvirksomhet i aksjeselskap krever juridisk kompetanse. Utvalget har også lagt til grunn at en reduksjon i antall lovbestemmelser ikke i seg selv vil innebære en forenkling for de som er ansvarlige for selskapenes drift. Behov for mindre detaljregulering må veies mot behovet for klare regler, som reduserer samfunnsmessige kostnader knyttet til avklaring i rettsapparatet.

Det ligger ikke i mandatet at utvalget skal ta opp grunnleggende prinsipielle aksjeselskapsrettslige spørsmål som eksempelvis selskapets vinningsformål, det begrensede deltakeransvaret, flertallsprinsippet, minoritetsbeskyttelse, konsernregulering mv. Utvalget legger således til grunn at selskaper normalt har et vinningsformål, at det skal være et begrenset deltakeransvar og at aksjelovene skal bygge på et flertallsprinsipp som avveies mot minoritetens behov for beskyttelse. En særskilt gjennomgang av aksjelovens regulering av konserner ligger utenfor mandatet.

Utvalget forstår mandatet slik at det ikke skal foreslå helt ny(e) aksjelov(er), eller alternative selskapsformer for bestemte typer små eller mel-

lomstore selskaper. Prop. 1 S (2015–2016) fra Nærings- og fiskeridepartementet side 18 må leses i lys av Knudsen-utredningen side 21, jf. også Meld. St. 15 (2015–2016) side 60. Utvalget har ikke erfaringer som tilsier at det for tiden er aktuelt med en ny diskusjon om helt nye aksjelover eller utvikling av alternative selskapsformer. At aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper fortsatt skal være regulert av hver sin lov, er videre et premiss for utvalgets innstilling. Se mer om dette i punkt 3.2 nedenfor. Med noen få unntak som er behandlet i punkt 8.2, har utvalget ikke vurdert mulighetene for forenklinger gjennom omstruktureringer av loven.

I Knudsen-utredningen side 114 legges det til grunn at selskapene ikke bør være underlagt flere regler enn det som er nødvendig for å legge til rette for en hensiktsmessig organisering av selskapene. Utreder legger videre til grunn at selskapene bør gis stor frihet til selv å regulere sine organisasjonsmessige forhold, og at det bør legges vekt på å begrense selskapenes administrative kostnader. Dette er et utgangspunkt som aksjelovutvalget er enig i, og det ligger derfor til grunn for utvalgets vurderinger av konkrete problemstillinger.

Etter utvalgets oppfatning må spørsmålene ses i lys av de kryssende hensyn og interesser som kan gjøre seg gjeldende i aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper. Aksjelovene inneholder bestemmelser om organiseringen av aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper, om forholdet mellom aksjeselskapet/allmennaksjeselskapet og de enkelte aksjonærer, og om forholdet til selskapets kreditorer.

Det som i første rekke skiller aksjeselskaper/allmennaksjeselskaper fra andre eierformer, er selskapsdeltakernes ansvarsbegrensning. Utvalget har derfor holdt fast ved utgangspunktet for reguleringen; at regler som skal ivareta hensynet til selskapets kreditorer, er grunnleggende.

Hensynet til selskapenes kreditorer må avveies mot et samfunnsmessig ønske om å legge forholdene til rette for å etablere ny konkurransedyktig næringsvirksomhet.

Etter utvalgets syn er det i mange tilfeller hensiktsmessig at loven legger opp til fleksible løsninger. Utvalget har som utgangspunkt at aksjonærene bør ha frihet til å innrette selskapsforholdet slik de selv finner hensiktsmessig, med mindre vesentlige hensyn taler mot dette. Se punkt 9.5 med nærmere betraktninger om forholdet mellom lov og vedtektsbestemmelser. På prinsipielt grunnlag mener utvalget at man bør fjerne regler som legger unødvendige byrder på selskapene.

3.2 Forholdet mellom aksjeloven og allmennaksjeloven

Av mandatet følger det at «Utvalget skal vurdere om endringene som foreslås i aksjeloven, bør få konsekvenser også for allmennaksjeloven slik at de to lovene får like regler der det ikke er spesiell grunn til noe annet». Dette vil bli behandlet fortløpende i de enkelte kapitlene. I samsvar med mandatet har utvalget likevel hatt forenkling av aksjeloven som overordnet målsetting. I det følgende vil utvalget komme med noen overordnede betraktninger om forholdet mellom aksjeloven og allmennaksjeloven. Mandatet forutsetter imidlertid at systemet med to lover videreføres.

Skillet mellom aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper ble innført ved LOV-1995-12-22-80 og videreutviklet ved aksjelovreformen i 1997. Ved utformingen av aksjeloven var det et sentralt formål å tilpasse reglene til de små og mellomstore selskapenes behov. Samlet sett ble reglene atskillig mer smidig og bedre tilpasset de små og mellomstore selskapenes behov enn reglene i den tidligere aksjeloven av 1976. Dette henger blant annet sammen med at innføringen av et to-sporet system gjorde det mulig å tilpasse reglene til de små og mellomstore selskapene, uten å måtte ta hensyn til om de passet for de «store» selskapene. Allmennaksjeloven er derimot skrevet særlig med tanke på selskaper med mange aksjonærer, og der det er stor omsetning av aksjene i selskapet. EU-selskapsretten gjelder i mange tilfeller bare direkte for selskaper av ASA-typen.

Da skillet mellom aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper ble gjennomført i én lov for aksjeselskaper og én lov for allmennaksjeselskaper i 1997, la lovgiver til rette for at forskjellene mellom de to formene for selskap med begrenset deltakeransvar kunne utvikles ytterligere dersom det var behov for dette. Som det vil fremgå, er konsekvensen av aksjelovutvalgets forslag at det blir større forskjeller mellom aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper. Dette er i tråd med lovgivers intensjoner ved vedtakelsen av aksjelovene av 1997.

Utvalget vil imidlertid peke på at det kan være et spørsmål om det er behov for egne regler for ikke-børsnoterte allmennaksjeselskaper, og at allmennaksjelovens regler for allmennaksjeselskaper og de børsrettslige reglene trolig kan koordineres bedre. En nærmere gjennomgang av denne problemstillingen faller imidlertid utenfor utvalgets mandat, og utvalget har heller ikke hatt anledning til å gå nærmere inn på problemstillingen.

Begrunnelsen for at kapitalreglene i aksjeloven og allmennaksjeloven er så vidt like, er formentlig at den ene selskapsformen ikke skal fremstå som mer innrettet mot seriøse næringsdrivende enn den andre. Etter utvalgets syn bør man være varsom med å etablere forskjeller mellom aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper dersom resultatet blir at den ene selskapsformen fremstår som bedre egnet for useriøse næringsdrivende. Videre viser utvalget til at det kanskje viktigste fellesstrekket mellom aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper, er ansvarsbegrensningen og behovet for beskyttelse av kreditorene som følge av denne. For både aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper er det behov for regler om vern for et mindretall av aksjonærene (minoritetsvern). Ved vurderingen av i hvilken grad de faktiske forskjellene mellom store og små aksjeselskaper bør gjenspeiles i forskjellige regler, er det et poeng at både aksjelovens og allmennaksjelovens regler i første rekke knytter seg til spørsmål som angår kreditorvernet og minoritetsvernet.

Der det ikke er grunn til å skille mellom aksjeloven og allmennaksjeloven, benyttes terminologien «aksjelovene» som en fellesbetegnelse.

3.3 Forholdet til andre pågående lovarbeider mv.

Det pågår for tiden flere revisjonsarbeider på selskapsrettens område og på tilgrensende områder.

Regnskapslovutvalget ble oppnevnt ved kongelig resolusjon 19. september 2014. Utvalgets mandat var delt i to deler. Regnskapslovutvalget avga en utredning til mandatets del 1 den 26. juni 2015, se NOU 2015: 10. Hovedformålet for del 1 var å fremme forslag om hvordan EUs nye regnskapsdirektiv, som er gjort gjeldende for EØS-landene, skal gjennomføres i norsk lov. Del 2 ble avlevert den 24. juni 2016, se NOU 2016: 11. I del 2 tok regnskapslovutvalget blant annet stilling til kravene til åpnings- og mellombalanse i selskapslovgivningen. Aksjelovutvalget vil på en rekke punkter vise til regnskapslovutvalgets innstillinger.

Nærings- og fiskeridepartementet sendte den 2. februar 2015 ut høringsnotatet «Om forslag til forenklinger i aksjeloven og allmennaksjeloven. Forslag til endringer i aksjeloven §§ 8-7 og 8-10 og allmennaksjeloven §§ 8-7 og 8-10». Høringsfristen utløp 5. april 2016. Aksjelovutvalget går derfor ikke nærmere inn på en vurdering av endringene av aksjeloven og allmennaksjeloven § 8-10. Selv om det i forbindelse med denne høringen foreslås en mindre justering av aksjelovene § 8-7, vurderes

bare endringen vedtatt ved LOV-2013-06-14-40 i punkt 7.10 nedenfor.

Nærings- og fiskeridepartementet, i samarbeid med Finansdepartementet, sendte den 16. desember 2015 ut høringsnotatet «Etablering av en løsning for å sikre økt åpenhet om registrerte aksjeeiere – Mulige alternative løsninger». Høringsfristen utløp 22. mars 2016. Aksjelovutvalget viser blant annet i innstillingens kapittel 6 til høringsnotatet.

3.4 Forholdet til andre lands rett og EU/EØS-rett

I følge mandatet skal utvalget «påse at endringene som foreslås, er i samsvar med EØS-retten. I utredningen skal det gjøres rede for lovgivningen i andre nordiske land, og det skal også redegjøres for annen europeisk lovgivning på området i den grad dette er av interesse». Videre fremgår det at utvalget skal «ta i betraktning EU-kommisjonens forslag KOM (2014) 212 til nytt direktiv om enkeltpersonselskap med begrenset ansvar (SUP). Hvis det vedtas et slikt direktiv, reiser det spørsmål om en slik selskapsform vil få betydning for utforming av reglene i aksjeloven».

I Knudsen-utredningen redegjøres det tidvis utførlig for selskapsrettslige regler innen EU, Sverige, Danmark og Finland m.fl. I Knudsen-utredningen punkt 5.4 gis det en oversikt over kapitalreglene i enkelte andre land og innen EU, og i den forbindelse redegjøres det blant annet for 2. selskapsdirektiv (Kapitaldirektivet, 77/91/EF), «Winter-gruppens» rapport og forslaget om SPE-selskaper. I Knudsen-utredningen punkt 5.3.3 og 5.5.2.6 gis det videre en utførlig redegjørelse for etablering av NUF. Ettersom denne fremstillingen i all hovedsak fortsatt er uttrykk for gjeldende rett, har utvalget på en rekke punkter nøyd seg med å gjengi noen hovedpunkter og påpeke der det har skjedd endringer.

Siden Knudsen-utredningen ble avgitt, har Norge fått nye regler for bedriftsregistrering som ledd i implementering av EU-direktiv 2009/101/EF om sammenkobling av bedriftsregistre over landegrensene. Reglene trådte i kraft 1. februar 2015. Lovendringene omfattes imidlertid ikke av mandatet, og utvalget går derfor ikke nærmere inn på temaet.

Videre la EU-kommisjonen den 9. april 2014 frem forslag til direktiv om etablering av såkalte SUP-selskaper (Societas Unius Personae). Det overordnede formålet med forslaget er å skape økt vekst og flere arbeidsplasser i EU. Det frem-

går av forslaget at det i dag kun er ca. 2 prosent av de ca. 20,7 millioner små og mellomstore virksomhetene (SMV) i Europa som driver grenseoverskridende virksomhet. Med tanke på at SMV bidrar med 58 prosent av BNP i EU og står for 67 prosent av alle jobber i den private sektor, er små og mellomstore virksomheter av vesentlig betydning for europeisk økonomi. Forslaget er derfor utformet med tanke på å tilrettelegge for at SMV utvider sine næringsaktiviteter til andre medlemsstater. Dette skal blant annet skje ved at forslaget skal gjøre det lettere og mindre kostnadskravende å stifte nye selskaper over landegrensene i EU. Språklige, administrative eller rettslige ulikheter mellom medlemsstatene kan gjøre det kostbart å etablere selskap over landegrensene. Medlemsstatene vil i henhold til direktivforslaget være forpliktet til å opprette en selskapsform i nasjonal rett kalt Societas Unius Personae (SUP), og som er underlagt identiske regler i alle medlemsstater. Direktivforslaget omfatter bestemmelser om blant annet selskapsformen, krav til vedtekter, hjemsted, on-line registrering og minimumskrav til aksjekapital. Direktivet skal erstatte direktiv 2009/102/EF.

Direktivet er ennå ikke ferdigbehandlet i EU, og det er derfor ikke mulig for utvalget å ta konkret stilling til hvilken betydning en slik selskapsform vil få for utforming av reglene i aksjeloven. Direktivet skal vedtas av både Rådet og Europaparlamentet i henhold til medbestemmelsesprosedyren. Rådet oppnådde uformell enighet (såkalt «general approach») om en kompromisstekst til direktivet 28. mai 2015. Rådets tekst, som avviker fra Kommissjonens forslag på flere sentrale punkter, vil danne grunnlag for forhandlinger med Europaparlamentet om den endelige direktivteksten. Behandlingen av forslaget har imidlertid stoppet opp i Europaparlamentet, og det er uavklart om og når Parlamentet vil oppnå enighet om en tekst, og hvilke endringer det eventuelt vil gjøre i Kommissjonens direktivforslag. Når og hvis det oppnås enighet i Europaparlamentet, skal partene forhandle for å komme

frem til et felles kompromissforslag. Det er på det nåværende tidspunkt mange usikkerhetsmomenter med hensyn til hvordan et eventuelt kompromissforslag vil se ut.

Utvalget har på denne bakgrunn ikke funnet det hensiktsmessig å gå inn på alle forslagene som Kommissjonen og Rådet har fremmet. Direktivforslagene har likevel hatt en viss betydning for utvalgets drøftelser, blant annet av kravet til minste aksjekapital i punkt 7.2.

Siden Knudsen-utredningen ble fremlagt, er det i Danmark blitt adgang til å stifte såkalte «iværksætterselskaper», jf. selskabsloven § 357a stk. 2. Formålet med «iværksætterselskabet» er at gründere skal kunne starte virksomhet med begrenset ansvar, og hvor det skal være selskapets kapitalbehov, og ikke et formelt kapitalkrav, som skal være styrende for hvor stor registrert selskapskapital selskapet skal ha. De danske reglene om «iværksætterselskaper» drøftes i forbindelse med kravet til minste aksjekapital i punkt 7.2.4.2.

Innenfor medlemskapet av den Europeiske Union har selskapsrettsekspertene tatt initiativ til å fremme et forslag om en modell-lov som kan harmonisere selskapsretten i Europa. European Model Company Act Group (EMCA) er et prosjekt som offisielt ble etablert på et møte ved Aarhus Universitet i september 2007. Gruppen består i dag av 22 eksperter i selskapsrett fra ulike EU-stater. Norge har ingen formell rolle i dette arbeidet. EU-kommisjonen er invitert med for å drøfte arbeidet i gruppen samtidig med at direktivene for selskapsrett i den Europeiske Union ikke har lagt føringer for eller dannet rammer for det som er utredet.

Gruppens formål er å utvikle en frittstående selskapslov som kan vedtas i sin helhet av medlemsstatene eller gjennom adopsjon av utvalgte lovbestemmelser. Det foreligger for tiden et utkast som er datert juli 2015. Utvalget har i sine vurderinger tatt forslagene i dette utkastet i betraktning.

Kapittel 4

Evaluering av tidligere forenklinger i aksjeloven og allmennaksjeloven

4.1 Mandatet og utvalgets opplegg for evaluering av lovendringene

Ifølge mandatet skal utvalget vurdere om forenklingene i aksjeloven og allmennaksjeloven som trådte i kraft 1. juli 2013, har hatt den forventede effekt. Utvalget skal dermed vurdere to endringslover som begge trådte i kraft 1. juli 2013, jf. FOR-2013-06-14-635 og FOR-2013-06-14-638.

For det første skal utvalget vurdere LOV-2013-06-14-40: Lov om endringer i aksjelovgivningen mv. (forenklinger). Endringsloven trådte ikke i kraft i sin helhet 1. juli 2013 ettersom aksjeloven § 2-1 (1) nytt tredje og fjerde punktum først trådte i kraft 30. oktober 2015, jf. FOR-2015-10-30-1242. Når det gjelder bakgrunnen for LOV-2013-06-14-40, følger det av Prop. 111 L (2012–2013) side 9 blant annet:

«I Politisk plattform for flertallsregjeringen 7. oktober 2009 gis det uttrykk for at man bør få på plass enklere regler for næringslivet, spesielt for små og mellomstore bedrifter. På denne bakgrunn ble advokat Gudmund Knudsen (...) gitt i oppdrag å utrede spørsmålet om forenklinger i aksjeloven.»

Ifølge mandatet skulle utrederen vurdere endringer av aksjeloven med sikte på forenkling og gjøre loven bedre tilpasset behovene for de små og mellomstore selskapene. Utrederen skulle også vurdere om endringene som ble foreslått i aksjeloven også burde få konsekvenser for allmennaksjeloven, slik at de to lovene fikk like regler der det ikke er spesiell grunn til noe annet.

Advokat Gudmund Knudsen overleverte sin utredning «Forenkling og modernisering av aksjeloven» til Justisdepartementet den 7. januar 2011. Utredningen omtales heretter som «Knudsen-utredningen», og forfatteren omtales som «utrederen».

Etter en høring som omfattet både forslagene i Knudsen-utredningen og en oppfølging av direktiv 2006/68/EF om endringer i rådsdirektiv 77/91/EØF om stiftelse av allmennaksjeselskaper og sikring og endring av deres kapital, fremmet Justis- og beredskapsdepartementet Prop. 111 L (2012–2013) med forslag til endringer i aksjeloven og allmennaksjeloven. Forslagene ble senere vedtatt som LOV-2013-06-14-40.

LOV-2013-06-14-40 må videre ses i sammenheng med LOV-2011-12-16-63: Lov om endringer i aksjeloven mv. (nedsettelse av kravet til minste aksjekapital mv.), som det imidlertid ikke er eksplisitt nevnt i mandatet at skal vurderes. Kravet til minste aksjekapital omfattes imidlertid av mandatet og vurderes særskilt i punkt 7.2 nedenfor.

For det annet skal utvalget vurdere LOV-2013-06-14-41: Lov om endringer i aksjeloven mv. (offentlig kunngjøring i avis mv.). Loven har sin bakgrunn i Prop. 122 L (2012–2013) hvor det på side 6 blant annet fremgår:

«Forslaget i proposisjonen om endring i reglene om offentlige kunngjøringer har bakgrunn i Regjeringens Fornyingsprogram. Privatpersoners og næringslivets mediehverdag er i stadig endring. De elektroniske kunngjøringspublikasjonene er i dag mye brukt. Som et ledd i Fornyingsprogrammet har Regjeringen derfor hatt ønske om å foreta en fornyet vurdering av hensiktsmessigheten av å stille krav om aviskunngjøring i tillegg til den elektroniske kunngjøringen.»

Videre fremgår det av Prop. 122 L (2012–2013) side 6 at forslaget om endring av kreditorfristene i aksjelovene og enkelte andre sammenslutningsrettslige lover, har bakgrunn i Knudsen-utredningen, og at «*forslaget om å endre fristene ved kreditorvarsel følges opp i denne proposisjonen siden frister ved kreditorvarsel og krav om aviskunngjøring i*

stor grad følger av de samme lovbestemmelsene». Forslagene i Prop. 122 L (2012–2013) ble senere vedtatt som LOV-2013-06-14-41.

I de tilfellene hvor utvalget mener at LOV-2013-06-14-40 og LOV-2013-06-14-41 ikke har hatt den forventede effekten, er utvalget videre bedt om å foreslå lovendringer. Utvalget vil i så fall gjøre dette fortløpende og samtidig med evalueringen av lovendringene. For enkelte av lovendringene foreligger det statistikk eller annen informasjon som viser i hvilket omfang endringene har blitt tatt i bruk. Utvalget har vurdert det slik at endringer som har blitt tatt i bruk i større omfang, har vært etterspurt og stort sett gitt en mer smidig aksjelov. Det er likevel viktig å vurdere om endringer som har blitt tatt i bruk i stort omfang, kunne gis en enda bedre utforming, og om de har gitt negative virkninger for noen interessenter. Utvalgets vurderinger på dette punktet må ses i lys av at endringene er innført for nokså kort tid siden og at det foreligger lite informasjon (rettsavgjørelser eller statistikk) som viser om endringene har hatt negative virkninger for selskapenes interessenter. Utvalget har diskutert mulige negative og positive effekter av endringene i lys av den informasjon som finnes.

På enkelte punkter går utvalget også inn på endringer som i det ovennevnte lovarbeidet var vurdert eller som har nær forbindelse med de vedtatte lovforslagene, men som ikke ble foreslått og dermed heller ikke vedtatt.

I punkt 4.2 gis det en oversikt over hvor i denne innstillingen de ulike lovendringene som trådte i kraft 1. juli 2013 er behandlet. Utvalget har diskutert hvorvidt alle lovendringene eller forslag til lovendringer som trådte i kraft 1. juli 2013, burde vært behandlet i ett eget punkt, men har kommet til at det er mest hensiktsmessig å behandle lovendringene eller forslag til lovendringer der hvor det hører naturlig sammen med de øvrige punktene i mandatet.

4.2 Oversikt over lovendringer og forslag til lovendringer som trådte i kraft 1. juli 2013

I det følgende gis det en oversikt over lovendringer og forslag til lovendringer som trådte i kraft 1. juli 2013.

Aksjeloven § 2-2 (1) nr. 6 til 9 ble opphevet. Opphevelsen av nr. 6 innebar at det er opp til generalforsamlingen i forbindelse med styrevalget å bestemme antallet styremedlemmer. Daværende nr. 7 om angivelse, at det må angis i vedtek-

tene dersom selskapet skal ha flere daglige ledere, ble erstattet av en ny bestemmelse i aksjeloven § 6-2 (1) annet punktum. Opphevelsen av daværende nr. 8 om at vedtektene skal angi hvilke saker som skal behandles på generalforsamlingen, ble også opphevet, da den ble ansett å være av informativ karakter. Videre ble daværende nr. 9 om at aksjer som skal registreres i et verdipapirregister, erstattet av en ny bestemmelse i aksjeloven § 4-4 første punktum. Tilsvarende lovendringer ble ikke inntatt i allmennaksjeloven. Utvalget evaluerer lovendringene i punkt 6.3.

Aksjelovene § 2-3 (2) om standardformular for stiftelsesdokumenter ble opphevet. Samtidig ble det i aksjeloven § 2-1 (1) inntatt et nytt tredje og fjerde punktum om elektronisk stiftelse av aksjeselskap. Som en følge av dette ble det også i foretaksregisterloven § 10-6 innført en ny lovbestemmelse som gir hjemmel til å gi forskrift med nærmere regler om elektronisk stiftelse. Regler om elektronisk stiftelse ble ikke inntatt i allmennaksjeloven. Utvalget evaluerer lovendringene i punkt 6.2.

I aksjelovene § 2-6 (1) nr. 4 ble det inntatt en presisering av tidspunktet for verdsettelsen av eiendeler som selskapet skal overta av selskapet i forbindelse med stiftelsen. En konsekvens av forslaget var at det samtidig ble foretatt samsvarende justeringer i aksjelovene § 2-7, § 10-2, § 13-10 og § 15-1. Utvalget evaluerer lovendringene i punkt 7.5.

Videre ble det i aksjelovene § 2-6 (4) inntatt en forskriftshjemmel om unntak fra krav om redegjørelse. Som en konsekvens av forslaget ble aksjelovene § 10-2 (3) endret. Utvalget evaluerer lovendringene i punkt 7.4.

Det er ikke lenger krav om å utarbeide åpningsbalanse i forbindelse med stiftelse når aksjeinnskuddene skal gjøres opp i penger. Ved tingsinnskudd og der selskapet skal bli part i en avtale, eller skal noen gis særskilte rettigheter som nevnt i aksjelovene § 2-4, skal det imidlertid være åpningsbalanse. Endringen er tatt inn i aksjelovene § 2-8 (1). Videre er det i aksjelovene § 13-6 (1) nr. 7 fjerde og femte punktum inntatt en adgang til å gi forskrift med nærmere krav til åpningsbalanse. Utvalget evaluerer regler om plikt til å utarbeide åpningsbalanse i punkt 7.3.

Ifølge aksjelovene § 2-18 (2) skal aksjeinnskuddet være ytt fullt ut før selskapet kan meldes til Foretaksregisteret. I Knudsen-utredningen side 80 til 84 ble det foreslått regler om adgang til utsatt innbetaling av aksjeinnskudd. Forslaget ble imidlertid ikke fulgt opp av Justisdepartementet, jf. Prop. 111 L (2012–2013) side 47 til 53. Utvalget evaluerer forslaget i punkt 6.4.

I Knudsen-utredningen side 92 til 94 ble det foreslått å innføre regler om brøkdelsaksjer. Det var altså et spørsmål om å endre aksjeloven § 3-1 (1) om at aksjer i norske aksjeselskaper skal ha et pålydende beløp, jf. nå aksjeloven § 2-2 (1) nr. 5 om at det er obligatorisk å angi aksjenes pålydende (nominelle beløp) i vedtektene. Forslaget ble imidlertid ikke fulgt opp av Justisdepartementet, jf. Prop. 111 L (2012–2013) side 83 til 84. Utvalget evaluerer forslaget i punkt 7.13.

Daværende aksjelover § 3-2 om overkursfond ble opphevet, slik at daværende § 3-3a om fond for urealiserte gevinster ble endret til ny § 3-2. Som en konsekvens av lovforslaget ble det foretatt en rekke følgeendringer, jf. blant annet aksjelovene § 2-8 (3), § 10-12, § 10-20 (1) og § 11-13 (3), regnskapsloven § 6-2 første ledd punkt C og allmennaksjeloven § 12-7 (2). Utvalget evaluerer opphevelsen av aksjelovene § 3-2 om overkursfond i punkt 7.6.

I ny § 3-2 ble daværende annet ledd nr. 3 opphevet som en følge av at aksjelovene § 8-1 (1) nr. 2 ble opphevet. Utvalget evaluerer regler om fond for urealiserte gevinster i punkt 7.7.

Aksjelovene § 3-4 ble endret, slik at bestemmelsen presiserer at kravet til forsvarlig egenkapital også innbefatter krav til forsvarlig likviditet. Utvalget evaluerer lovforslaget i punkt 7.8.

I aksjeloven § 3-8 ble det foretatt en rekke lovendringer. Ettersom utvalget i mandatet er bedt spesifikt om å vurdere aksjelovene § 3-8, vil utvalget ikke foreta noen isolert evaluering av lovendringene. Utvalget behandler aksjelovene § 3-8 i kapittel 12.

Daværende aksjelov § 5-7 ble flyttet til § 5-8. I aksjeloven § 5-7 ble det samtidig inntatt en lovbestemmelse om forenklet generalforsamlingsbehandling hvis samtlige aksjonærer samtykker. Tilsvarende lovendring ble ikke inntatt i allmennaksjeloven. Utvalget evaluerer lovendringen i punkt 8.2.2. Som en følge av lovforslaget om forenklet generalforsamlingsbehandling, ble det også foretatt lovendringer i aksjeloven § 5-2, § 5-4, § 5-6 og § 7-5. Utvalget evaluerer øvrige lovendringer som følge av forenklet generalforsamlingsbehandling i punkt 8.2.3.

Allmennaksjeloven § 5-8a og § 5-11b om adgang til elektronisk deltakelse på generalforsamling og rett til å bruke forhåndsstemme, ble tatt inn tilsvarende i aksjeloven § 5-11b. Utvalget evaluerer lovendringen i punkt 8.2.5 og 8.2.6.

I Knudsen-utredningen side 126 til 127 og 133 drøftes kravet om utarbeidelse av generalforsamlingsprotokoll etter aksjelovene § 5-16 og styreprotokoll etter aksjelovene § 6-29. Kravet om

generalforsamlingsprotokoll og styreprotokoll ble opprettholdt, og det ble ikke foreslått endringer i lovbestemmelsene. I Prop. 111 L (2012–2013) side 101 sluttet Justisdepartementet seg til uttalelsene i Knudsen-utredningen. Utvalget behandler regler om generalforsamlingsprotokoll og styreprotokoll flere steder i innstillingen, se blant annet punkt 5.4 og 8.2.2.4.

Aksjeloven § 6-1 (1) ble endret slik at det ikke lenger er plikt for selskaper med en aksjekapital på tre millioner kroner eller mer til å ha minst tre styremedlemmer. Som følge av lovendringen ble også aksjeloven § 6-2 (2) annet punktum opphevet. Tilsvarende lovendringer ble ikke inntatt i allmennaksjeloven. Utvalget evaluerer lovendringene i punkt 8.3.1.

Aksjeloven § 6-2 (1) første punktum ble endret slik at det ikke lenger er plikt for selskaper med en aksjekapital på tre millioner kroner eller mer til å ha daglig leder. Som en følge av at aksjeloven § 2-2 (1) nr. 7 om flere daglige ledere ble tatt ut, ble det i aksjeloven § 6-2 (1) inntatt et nytt annet og tredje punktum med tilsvarende krav om vedtektsfesting. Tilsvarende lovendringer ble ikke inntatt i allmennaksjeloven. Utvalget evaluerer lovendringene i punkt 8.4.1.

Aksjeloven § 6-3 (1) annet punktum ble opphevet. Dette innebærer at det er opp til selskapene selv, uavhengig av antallet styremedlemmer, å bestemme om det skal velges varamedlemmer til styret. Tilsvarende lovendring ble ikke inntatt i allmennaksjeloven. Utvalget evaluerer lovendringen i punkt 8.3.3.

Aksjeloven § 6-19 (1) annet, tredje og fjerde punktum ble opphevet. Lovendringen innebærer at det er opp til selskapene selv å bestemme hvordan det skal behandle styresaker. Tilsvarende lovendring ble ikke inntatt i allmennaksjeloven. Utvalget evaluerer lovendringen i punkt 8.3.5.

I aksjeloven § 7-6 ble det inntatt et nytt annet ledd som omhandler terskelverdi for fravalg av revisjon. Ettersom utvalget i mandatet er bedt spesifikt om å vurdere hvorvidt det skal gjøres endringer i regler om fravalg av revisjon, vil utvalget ikke foreta noen isolert evaluering av gjennomført lovendring. Utvalget behandler regler om fravalg av revisjon i punkt 13.1.

Det ble gjennomført flere endringer i reglene om hva selskapene kan utdele som utbytte (utbyttegrunnlaget) i aksjelovene § 8-1. Som en konsekvens av lovendringen ble det også foretatt en rekke følgeendringer, jf. blant annet aksjeloven § 4-24 (4) og aksjelovene § 9-3, § 10-12 (2), § 10-20 (1), § 12-2 (2) og § 12-7 (2). Utvalget evaluerer lovendringene i punkt 7.9.2.

Det ble inntatt et nytt annet ledd i aksjelovene § 8-2, som gir generalforsamlingen kompetanse til å gi styret fullmakt til å utdele utbytte (tilleggsutbytte). Utvalget evaluerer lovendringen i punkt 7.9.4.

Adgangen til å utdele utbytte på grunnlag av en mellombalanse (ekstraordinært utbytte) ble lovfestet ved en ny bestemmelse i aksjelovene § 8-2a. Som en konsekvens av lovendringen ble det også vedtatt en rekke følgeendringer, jf. blant annet aksjelovene § 8-7, § 9-3 og § 10-20 (1). Utvalget evaluerer lovendringen i punkt 7.9.5.

I aksjelovene § 8-7 (3) ble det inntatt et nytt unntak for kreditt- eller sikkerhetstillegg. Som en følge av dette ble det også foretatt lovendring av aksjeloven § 1-4. Utvalget evaluerer lovendringene i punkt 7.10.

Det ble foretatt endringer i aksjelovene § 8-10. Utvalget går imidlertid ikke inn på en nærmere vurdering av endringene av aksjeloven og allmennaksjeloven § 8-10, ettersom denne bestemmelsen vurderes endret i følge et eget høringsnotat som Nærings- og fiskeridepartementet hadde på høring våren 2016, jf. punkt 3.3 foran.

Aksjeloven § 9-2 (1) første punktum ble endret ved at kravet om at erverv av egne aksjer bare kunne skje dersom den samlede pålydende verdien av beholdningen av egne aksjer ikke oversteg ti prosent av aksjekapitalen, ble sløffet. Videre ble daværende § 9-2 (2) første til tredje punktum flyttet til nytt § 9-2 (2) annet til fjerde punktum. Tilsvarende lovendringer ble ikke inntatt i allmennaksjeloven. Videre ble aksjelovene § 9-4 (2) endret slik at perioden for fullmakt fra generalforsamlingen til styret om erverv av egne aksjer ble utvidet fra atten måneder til to år. Det ble også foretatt endringer i aksjeloven § 9-6 (2) om unntak fra regler om erverv av aksjer. Dette var en følge av at den kvantitative begrensningen i aksjeloven § 9-2 ble endret. Tilsvarende lovendring ble ikke inntatt i allmennaksjeloven. Utvalget evaluerer lovendringer vedrørende erverv av egne aksjer i punkt 7.11.

Aksjelovene § 12-4 annet punktum om melding til Foretaksregisteret om nedsetting av aksjekapitalen ble endret slik at ordlyden er i overensstemmelse med ordlyden i blant annet aksjelovene § 2-18 (3), § 10-9 (1) og § 13-13. Utvalget

ser derfor ingen grunn til å foreta en nærmere evaluering av bestemmelsen.

Aksjeloven § 16-14 og § 16-16 ble endret. Tilsvarende lovendring ble ikke inntatt i allmennaksjeloven. Ettersom utvalget i mandatet er bedt spesifikt om å vurdere regler om oppløsning og avvikling, vil utvalget ikke foreta noen isolert evaluering av disse lovendringene. Utvalget behandler regler om oppløsning og avvikling i kapittel 14.

Aksjeloven § 17-4 (2) annet punktum ble endret som en følge av at regler om granskingsreglene ble endret ved LOV-2010-06-25-33. I denne forbindelse ble imidlertid ikke henvisningen til aksjelovene § 17-4 (2) annet punktum endret. Ettersom lovendringen må anses for å være en retting av en inkurie, ser utvalget ingen grunn til å foreta noen nærmere evaluering av lovendringen.

Aksjelovene § 18-3 (3) annet punktum er også endret. Endringen er av samme art som endringen i aksjelovene § 17-4. Utvalget finner derfor ingen grunn til å foreta noen nærmere evaluering av denne lovendringen.

Foretaksregisterloven § 3-8 ble endret slik at første ledd nr. 10 henviser til nr. 9 i stedet for til nr. 8. Henvisningen var blitt feil som følge av LOV-2010-06-25-33. Ettersom lovendringen må anses for å være en retting av en inkurie, ser utvalget heller ingen grunn til å foreta noen nærmere evaluering av lovendringen.

Ved LOV-2013-06-14-41 ble det vedtatt en rekke endring i aksjeloven, allmennaksjeloven, selskapsloven, statsforetaksloven, lov om interkommunale selskaper, stiftelsesloven, helseforetaksloven, bustadbyggjelagslova, borettslagslova, samvirkelova, konkursloven, gjeldsordningsloven, mortifikasjonslova og foretaksregisterloven om Foretaksregisterets plikt til å kunngjøre i avis. I det videre begrenser utvalgets evaluering seg til aksjeloven og allmennaksjeloven. Utvalget erfarer at lovendringene i all hovedsak har vært vellykkede. Etter utvalgets syn er lovendringene et viktig steg for å bidra til økt fleksibilitet, samt sikre at brukerne på en enklere måte får én felles nasjonal kanal for kunngjøringer som de kan forholde seg til. Utvalget finner det derfor ikke nødvendig å foreta noen nærmere evaluering av lovendringen. Utvalget mener at lovendringene bør videreføres.

Kapittel 5

Elektroniske løsninger

5.1 Innledning

En rekke punkter i mandatet knytter seg til spørsmål som kan relateres til elektroniske løsninger. Det følger av mandatet at utvalget skal vurdere om det bør åpnes for elektronisk signering i alle eller bestemte tilfeller der aksjeloven krever underskrifter. Videre skal utvalget vurdere om generalforsamlingsprotokoller, styreprotokoller og andre dokumenter som skal utarbeides etter aksjeloven, kan føres og oppbevares elektronisk.

Det følger også av mandatet at utvalget skal vurdere om elektronisk kommunikasjon med aksjonærene skal være hovedregelen, og om aksjonærer bør ha anledning til å reservere seg mot dette.

I mandatet fremheves det at utvalget særlig skal vurdere «*om gjeldende regler gir hensiktsmessige rammevilkår for små og mellomstore aksjeselskaper og foreslå endringer der dette gavner den samlede verdiskapingen*». Regjeringen har i Prop. 1 S (2015–2016) side 45 uttalt at den har som mål at selskapslovgivningen skal tilpasses den teknologiske utviklingen.

Utvalget oppfatter mandatet samlet sett slik at det er ønskelig å finne frem til forenklingstiltak som kan redusere økonomiske og administrative byrder for næringslivet. Etter utvalgets syn kan mye av dette oppnås ved å tilpasse aksjeloven slik at selskaper kan ta i bruk nye elektroniske løsninger, som er kostnadseffektive for selskapets styrende organer. Videre mener utvalget at nye elektroniske løsninger kan bidra til å styrke aksjonærs og kreditorers tilgang til pålitelig informasjon, samt at det kan tilrettelegge for mer effektiv utnyttelse av aksjonærrettigheter. Dette kan igjen føre til bedre tilgang til finansiering av selskapet, noe som er spesielt viktig for små og mellomstore selskaper. Utvalget mener derfor at tilpasning av selskapslovgivningen til den teknologiske utviklingen er et viktig element i utvalgets mandat.

I mandatet heter det også at utvalget skal vurdere om kravene til oppbevaringstid for regnskapsmateriale m.m. ved fusjon, fisjon og avvikling bør

reduseres. Det samme gjelder kravet til oppbevaring av opplysninger om tidligere aksjonærer. Utvalget legger videre til grunn at det skal vurdere krav til oppbevaringstid for generalforsamlingsprotokoller, styreprotokoller og annen dokumentasjon som skal utarbeides etter aksjeloven, til tross for at dette ikke fremgår eksplisitt av mandatet. Utvalget finner det naturlig at alle spørsmål knyttet til oppbevaring diskuteres samlet.

5.2 Overordnede betraktninger om aksjeloven og digitalisering

Utvalget anser det som et viktig element i mandatet å vurdere tilpasning av selskapslovgivningen til den teknologiske utviklingen (jf. punkt 5.1 foran). Utvalget ønsker derfor i det følgende å komme med noen overordnede betraktninger om digitaliseringsvennlig lovgivning.

Utvalgets mandat er i all hovedsak begrenset til de rettslige rammene for digitalisering av selskapsretten. Rettsreglene utgjør rammene for hvilke tjenester og tekniske løsninger som kan, bør, og av og til skal ytes. Reglene gir ofte også detaljerte føringer for hvordan de aktuelle tjenestene må og kan utføres.

Etter utvalgets syn ligger utfordringen ved å lage en moderne aksjelov ikke bare i å fjerne hindre som begrenser bruken av elektroniske løsninger, men også i å utforme regler som mer direkte legger til rette for at mulighetene kan utnyttes.

Et av de første stegene på vei mot en digitalisering av selskapsstyringen skjedde gjennom LOV-2001-12-21-117, hvor det ble lagt til rette for elektronisk kommunikasjon i prosesser der man i tidligere regelverk var henvist til å benytte papir, jf. aksjelovene § 18-5. Senere er det ved LOV-2013-06-14-40 og LOV-2013-06-14-41 vedtatt en rekke endringer med sikte på å tilrettelegge for økt bruk av elektroniske løsninger. Det ble blant annet inntatt et nytt tredje og fjerde punktum om elektronisk stiftelse av aksjeselskap i aksjeloven § 2-1 (1). Videre ble det gjort en rekke lov-

endringer i aksjelovene slik at Foretaksregisteret kan foreta elektroniske kunngjøringer.

Ordrbruken i dagens aksjelover bærer likevel preg av at man i stor grad har hatt papir, penn og brevpost i tankene når lovens bestemmelser om dokumenter, oppbevaring, verifikasjon/signaturer og kommunikasjon er utformet. Noe av dette har vært tilsiktet fra lovgivers side, og det har bakgrunn i teknologien på tidspunktet da loven ble gitt. Dagens lov har imidlertid også til dels hindret elektroniske løsninger og skapt usikkerhet om hva som er tillatte løsninger.

Til tross for at aksjelovene av 1997 er endret flere ganger, og at mange av lovendringene må ses i lys av den generelle teknologiske samfunnsutviklingen, mener utvalget at det er behov for en revisjon av aksjelovene slik at de gjenspeiler den generelle teknologiske samfunnsutviklingen og selskapenes behov for fleksible løsninger.

Etter utvalgets syn bør spørsmål om aksjelovenes tilpasning til en digital virkelighet ses ut fra et perspektiv der en søker teknologinøytrale løsninger. Rettsreglene bør ikke legge unødige begrensninger eller føringer for bruk av bestemte elektroniske løsninger.

Utvalget foreslår derfor ikke å detaljregulere hvilke elektroniske løsninger eller kommunikasjonsformer som skal kunne benyttes. Det foreslås løsninger som er nøytrale med hensyn til bruk av media enten det er snakk om dokumentasjon, lagring, kommunikasjon mv. Utvalget foreslår et generelt krav til betryggende og hensiktsmessig bruk av elektroniske løsninger. Hva som kan anses som betryggende og hensiktsmessige løsninger, vil blant annet avhenge av den generelle samfunnsmessige teknologiutviklingen.

Utvalget viser for øvrig til at arbeidet med digitalisering av aksjeeierbok/aksjeeierregister mv., kan være av stor betydning for øvrig digitalisering av aksjelovene, jf. punkt 3.3 foran. Etablering av elektronisk aksjeeierbok/aksjeeierregister kan i så fall føre til at det etableres en kobling mellom den elektroniske aksjeeierboken og termen «aksjeeier», som benyttes en rekke steder i aksjeloven. En slik kobling kan blant annet føre til forenkling av selskapers kommunikasjon med egne aksjonærer, utsendelse av selskapsdokumentasjon m.m. Videre kan det også gi nye muligheter for å avholde og dokumentere generalforsamling ved hjelp av digitale dialogløsninger.

Digitalisering av selskapsretten er for øvrig en trend som også er synlig i EU, hvor ekspertgruppen The Informal Company Law Experts Group (ICLEG) arbeider med blant annet digitalisering av selskapsretten og digitalisering av eierstyring og

selskapsledelse. Ekspertgruppen avga i mars 2016 en rapport som blant annet tar opp spørsmål knyttet til digitalisering av kommunikasjonen mellom næringsliv, myndigheter og aksjonærer, reduksjon av kostnader og bedre tilrettelegging knyttet til etterlevelse av myndighetskrav.¹ Som konkrete tiltak diskuteres online registrering av selskaper, digitale løsninger som hovedregelen, systemer for at en opplysning skal rapporteres kun én gang («once-only prinsippet»), og bedre verktøy for aksjonærer og andre aktører i og rundt selskapene (styrende organer, investorer). Andre mulige tiltak er åpning for å kunne avholde elektronisk generalforsamling. Det diskuteres også mer avanserte muligheter for å legge til rette for samarbeid og utveksling av informasjon, både internt i selskapet og mellom selskap og offentlige myndigheter.

Utvalgets drøftelser av elektroniske løsninger er inndelt i fem punkter. I punkt 5.3 behandler utvalget aksjeselskapers og allmennaksjeselskapers adgang og plikt til å sende *meldinger til Foretaksregisteret*. Utvalget vil deretter i punkt 5.4 drøfte aksjeselskapers og allmennaksjeselskapers krav til *dokumentasjon* av generalforsamlingsbeslutninger, avtaler mv., før det i punkt 5.5 ser på krav til *signatur* av generalforsamlings- og styreprotokoller mv. I punkt 5.6 behandler utvalget krav til *oppbevaring av selskapsdokumenter og regnskapsmateriale m.m. ved fusjon, fisjon og avvikling*, mens det i punkt 5.7 ses på adgangen til å benytte elektronisk *kommunikasjon mellom selskapet og aksjonærer*.

5.3 Meldinger til Foretaksregisteret

5.3.1 Gjeldende rett

Aksjelovene inneholder en rekke bestemmelser om at selskapet skal gi meldinger, varsler, informasjon mv. til Foretaksregisteret. I vedlegg 1 er det inntatt en oversikt over hva selskapene har plikt til eller kan sende inn av opplysninger/beslutninger/meldinger til Foretaksregisteret og Enhetsregisteret.

I Ot.prp. nr. 108 (2000–2001) ble det foretatt en vurdering av hvorvidt det forelå lovbestemmelser i foretaksregisterloven som var til hinder for elektronisk kommunikasjon. Ved gjennomgangen ble det ikke funnet bestemmelser som strengt tatt var til hinder for elektronisk kommunikasjon. Til

¹ Se blant annet Report on digitalisation in company law, March 2016, jf. http://ec.europa.eu/justice/civil/files/company-law/icleg-report-on-digitalisation-24-march-2016_en.pdf

tross for dette ble det likevel foreslått enkelte lovendringer for å tydeliggjøre adgangen til å benytte elektronisk kommunikasjon.

Det fremgår nå av foretaksregisterloven § 1-1 fjerde ledd at «*[k]rav i eller i medhold av loven her om underskrift eller om at klage, underretning eller liknende skal gis skriftlig, er ikke til hinder for bruk av elektronisk kommunikasjon*».

For melding til Foretaksregisteret skal det benyttes godkjent blankett, jf. FOR-1987-12-18-974 § 3. Meldingen kan sendes inn via Altinn eller på godkjent papirblankett. Meldingen skal inneholde de opplysninger som skal registreres, og den skal være signert elektronisk eller på papir etter gjeldende krav til signatur.

For en del opplysninger er det i tillegg ulike krav til at opplysningene skal dokumenteres, noe som medfører at det må sendes inn noe i tillegg til selve meldingen. Dette vil typisk være protokoller fra møter i besluttsende organ, samt ulike typer erklæringer. Det følger blant annet av aksjeloven § 2-6 (3) og § 2-8 (1) at redegjørelsen og åpningsbalansen skal «*vedlegges*» stiftelsesdokumentet. I foretaksregisterloven § 4-4 fremgår det tilsvarende at det som «*vedlegg*» til registermeldingen skal følge bekreftelse av innbetalt aksjekapital og villighetserklæring fra revisor. I dette ligger det imidlertid ikke noe generelt krav til vedleggets utforming eller medium.

Foretaksregisterloven § 4-3 første ledd inneholder krav om at registreringsmeldinger skal være underskrevet. Ved førstegangsregistrering i Foretaksregisteret skal hele styret signere meldingen. Ved endringsmeldinger er det tilstrekkelig at den eller de signaturberettigede skriver under. Vilåret om underskrift er ikke tolket som et absolutt krav om underskrift på papir.

Den som sender inn melding til Foretaksregisteret, skal ha skriftlig underretning om vedtaket, jf. foretaksregisterloven § 5-3. Ifølge foretaksregisterloven § 9-1 skal klage på registerførerens vedtak være skriftlig. Slik bestemmelsene er brukt i foretaksregisterloven, anses begrepet «*skriftlig*» som teknologinøytralt, jf. Ot.prp. nr. 108 (2000–2001) side 115.

Videre følger det av foretaksregisterloven § 8-1 første ledd første punktum at «*[e]nhver har rett til å gjøre seg kjent med det som er registrert i foretaksregisteret og få utskrift av dette*». Begrepet utskrift anses som teknologinøytralt, slik at elektronisk utskrift også omfattes, jf. Ot.prp. nr. 108 (2000–2001) side 115. Det antas at det med «*elektronisk utskrift*» menes at det er adgang til å få tilsendt de registrerte opplysningene som et elektronisk dokument.

Kunngjøringer fra Foretaksregisteret publiseres i Brønnøysundregistrenes elektroniske kunngjøringspublikasjon i henhold til bestemmelsene i foretaksregisterloven § 6-2. Se også punkt 4.2 om dette.

5.3.2 Utvalgets vurderinger

5.3.2.1 Innledning

Som nevnt i punkt 5.3.1, oppstiller lovgivningen en rekke plikter for aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper til å sende inn protokoller, meldinger og lignende til Foretaksregisteret og Enhetsregisteret.

Statistikk fra Brønnøysundregistrene viser at hovedregelen er elektronisk kommunikasjon, mens papirbaserte prosesser brukes stadig sjeldnere. Se figur 5.1.

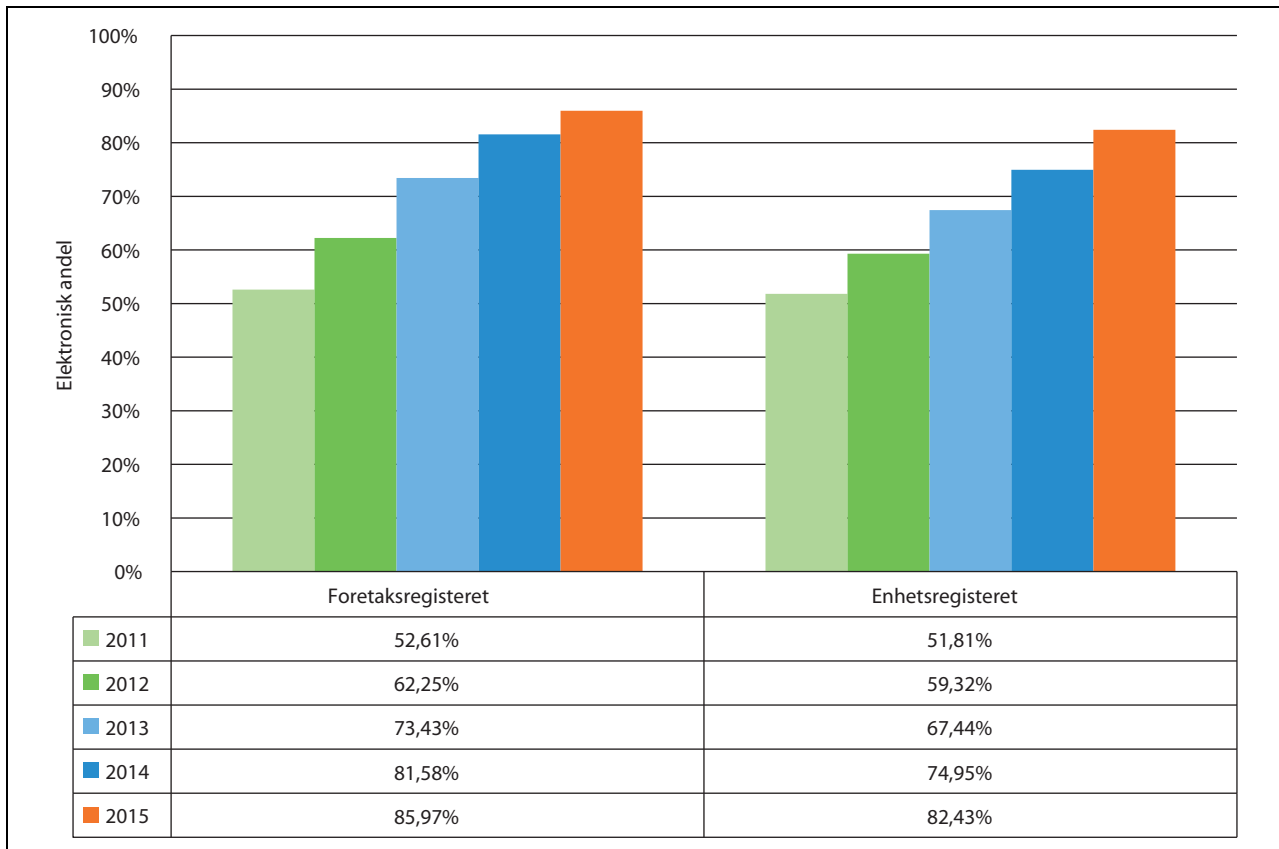
Det synes således som om tidligere vedtatte lovendringer har fungert godt etter sin hensikt. Utvalget vil i det følgende se nærmere på om det kan gjøres ytterligere forenklingstiltak i lovgivningen m.m. med hensyn til elektronisk innsendelse av opplysninger til Foretaksregisteret m.fl.

5.3.2.2 Elektronisk stiftelse og elektroniske meldinger til Foretaksregisteret og Enhetsregisteret

Flere av de elektroniske løsningene som tilbys gjennom Foretaksregisteret og Enhetsregisteret, krever at det vedlegges et pdf-dokument eller lignende med ytterligere dokumentasjon.

I Knudsen-utredningen side 39 uttales det at:

«I praksis vil en ordning med stiftelsesdokument som opprettes og underskrives elektronisk gjennomføres som en skjematløsning i Altinn. Dette gjør det mulig å gjøre de obligatoriske delene av stiftelsesdokumentet til identifiserbare dataelementer, som for eksempel kan brukes direkte og automatisk i registreringsmeldingen. Derved blir det bare nødvendig å fylle ut opplysningene én gang. I dag må flere av opplysningene fra stiftelsesdokumentet gjentas i meldingen, noe som også kan føre til at meldinger må avvises fordi det ikke er samsvarende mellom opplysningene i stiftelsesdokumentet og registermeldingen. Graden av automatisk samordning mellom stiftelsesdokumentet og meldingen vil kunne avhenge av hvor komplisert selskapsstiftelsen er. I hvert fall i første omgang må man regne med at fullstendig samordning bare kan skje for de enklere

Figur 5.1 Andel elektronisk innrapportering

stiftelsene, som imidlertid tallmessig vil utgjøre de fleste. En elektronisk skjema-løsning vil legge til rette for hjelpetekster og lignende veiledning under utfyllingen som kan lette utfyllingen, slik at det unngås formelle feil ved opprettelsen av dokumentet.»

Uttalelsen er også inntatt i Prop. 111 L (2012–2013) side 39. I proposisjonen side 41 uttales det videre at det ved elektronisk løsning for stiftelse av aksjeselskaper vil:

«være praktiske fordeler ved at de som skal underskrive dokumentene som skal utarbeides i forbindelse med stiftelsen, (stifterne og eventuelt revisor), kan gjøre dette elektronisk fra egen PC. Man trenger med andre ord ikke lenger å komme sammen fysisk eller sirkulere papirdokumenter. En annen fordel er at systemet vil kunne gi veiledning og korreksjoner underveis i stiftelsesprosessen. Dette kan skje både ved veiledende tekster, ved at systemet vil påpeke mangler, og ved at systemet ikke vil gi mulighet for handlinger eller disposisjoner som ikke er forenlig med loven. Dette vil

hindre at det er feil i dokumentene som sendes for registrering i Foretaksregisteret, og man vil dermed unngå etterfølgende registreringsnektelser og behov for å sende inn dokumenter på nytt i korrigert versjon. Dessuten vil en slik løsning innebære at man slipper å måtte fylle ut de samme opplysningene flere ganger i og med at opplysningene som angis i stiftelsesdokumentet, kan brukes direkte og automatisk i registermeldingen.»

Mye av det som skisseres i Knudsen-utredningen og Prop. 111 L (2012–2013), er i dag gjennomført ved at Altinn leverer en løsning hvor aksjeselskaper kan stiftes elektronisk. Stiftelsen skjer dermed gjennom signering i Altinn. Basert på informasjon som stifteren legger inn, genererer Altinn automatisk et stiftelsesdokument og vedtekter. Etter stiftelsen mottar stifteren en melding i sin Altinn-innboks. Brukeren kan benytte en link i meldingen til å starte registrering av selskapet. Ved bruk av linken er den informasjon som stifteren har lagt inn i stiftelsesdokumentet, automatisk lagt inn i samordnet registermelding.

I noen tilfeller må det imidlertid utarbeides papirdokumentasjon, som deretter må lastes opp elektronisk i form av pdf-vedlegg eller lignende. For eksempel hvis selskapet skal ha tingsinnskudd, må man ved elektronisk stiftelse av aksjeselskaper laste filvedlegg for å dokumentere 1) åpningsbalanse og 2) redegjørelse. I registermeldingen må bekreftelse av 3) aksjekapital, 4) fravalg av revisor, eller 5) villighetserklæring fra revisor, legges ved som filvedlegg før skjemakontrollen kan gå gjennom med et godkjent resultat. Først når dette er gjort, kan meldingen legges til signering og sendes til registrering.

Som det fremgår av punkt 5.3.1, innebærer begrepet «vedlegg» i foretaksregisterloven § 4-4 og andre særlover ikke noe generelt krav til utforming eller medium. Krav til hvordan dokumentasjonen skal utarbeides følger derfor av annen lovgivning (for eksempel regler om utarbeidelse av styre- og generalforsamlingsprotokoll). Utvalget viser i denne forbindelse til punkt 5.4, der utvalget går inn for å gjøre kravet til dokumentasjon så teknologinøytralt som mulig.

Å fjerne kravet om papirdokumentasjon vil blant annet forenkle prosessen med å bekrefte at aksjekapitalen er innbetalt, jf. aksjelovene § 2-18 (2). Etter utvalgets syn er det unødvendig at selskapene i dag først må laste opp en bekreftelse fra revisor eller finansinstitusjon som bekrefter at aksjekapital er innbetalt, og deretter må dette igjen bekreftes ved signering i Altinn. Det burde være tilstrekkelig at bekreftelse av innbetaling av aksjekapital skjer gjennom signeringen i Altinn. En slik løsning vil være både tidsbesparende for selskapene og fjerne muligheten for at det er galt vedlegg som lastes opp. Etter utvalgets syn bør det samme gjelde ved melding om kapitalforhøyelse, jf. aksjelovene § 10-9 (3).

Utvalget mener at dagens krav til dokumentasjon ved fravalg av revisor når aksjeselskaper stiftes, bør oppheves. Det vises til punkt 13.1.3.2 hvor utvalgets forslag ved valg av revisor omtales. Et selskap som stiftes og som er under terskelverdiene for revisjonsplikt på stiftelsestidspunktet, vil etter utvalgets forslag ikke ha valgt revisor med mindre revisorvalg fremgår av stiftelsesdokumentet. Forslaget vil forenkle dokumentasjonskravene ved stiftelse av aksjeselskaper.

Dersom selskapet skal ha revisor, følger det av foretaksregisterloven § 4-4 bokstav d) at det som vedlegg til registermeldingen skal følge med en «[e]rklæring fra revisor og styremedlem om at han mottar valget». Etter utvalgets syn er det unødvendig at det i dag først må lastes opp en erklæring fra revisor og styremedlem om at vedkommende

mottar valget, og deretter må revisor og styremedlemmene bekrefte dette ved å signere i Altinn. Utvalget mener det burde være tilstrekkelig at revisor og styremedlemmer ved sin signering i Altinn bekrefter at de «mottar valget». Etter utvalgets syn er det imidlertid ikke nødvendig med noen lovendring for å tilrettelegge for en slik ordning, jf. hva som er sagt foran om begrepet «vedlegg».

Avslutningsvis påpeker utvalget at det for tiden ikke er adgang til å stifte mor- og datterselskap elektronisk samtidig. Utvalget har imidlertid forstått det slik at Foretaksregisteret i praksis godtar dette dersom stiftelsen foretas på papir, og at stifter i så tilfelle identifiseres gjennom navn og adresse, jf. aksjeloven § 2-3 nr. 1. Det bør etableres en elektronisk løsning hvor uregistrerte juridiske personer kan opptre som stiftere. Etter utvalgets syn er det imidlertid ikke nødvendig med noen lovendring for å tilrettelegge for en slik ordning.

5.3.2.3 Særlig om stiftelse med tingsinnskudd

Skal aksjeinnskudd gjøres som tingsinnskudd, gjelder det en del særregler. Særreglene får stort sett tilsvarende anvendelse ved kapitalforhøyelse.

Dersom det skal ytes tingsinnskudd, skal dette fremgå av stiftelsesdokumentet, jf. aksjelovene § 2-1 (2). Dessuten skal det utarbeides redegjørelse og åpningsbalanse, jf. aksjelovene § 2-6 og § 2-8. Ifølge aksjelovene § 2-6 (3) og foretaksregisterloven § 4-4 bokstav e) skal redegjørelsen vedlegges stiftelsesdokumentet. Åpningsbalansen vedlegges stiftelsesdokumentet, jf. aksjelovene § 2-8 (1) og foretaksregisterloven § 4-4 bokstav e). Regler om åpningsbalanse drøftes i punkt 7.4, hvor utvalget foreslår å oppheve kravet til åpningsbalanse.

Tall fra Brønnøysundregistrene viser at 0,1 prosent av selskapene som ble stiftet elektronisk i 2015, ble stiftet med tingsinnskudd. Etter utvalgets syn er det for tidlig å trekke sikre konklusjoner på om det lave tallet tilsier at elektronisk stiftelse ikke er praktisk ved tingsinnskudd. Etter utvalgets syn kan det likevel være et signal om at krav til håndtering av vedlegg i den elektroniske løsningen fører til at selskapene like gjerne velger å gjennomføre stiftelsesprosessen på papir.

Etter utvalgets oppfatning kan forholdet mellom aksjelovene § 2-4 (1) og § 2-6 (3) med fordel gjøres klarere. Det følger av aksjelovene § 2-4 (1) nr. 1 at stiftelsesdokumentet skal inneholde opplysninger om at aksjer skal kunne tegnes med rett eller plikt til å gjøre innskudd med andre eien-

delers enn penger mv. Tilsvarende gjelder for andre avtaler dersom ytelsen fra selskapet består av annet enn aksjer mot innskudd, jf. aksjelovene § 2-4 (1) nr. 2 og 3. Av aksjelovene § 2-4 (2) første punktum følger det imidlertid at «I stedet for å innta avtalen eller bestemmelsen i stiftelsesdokumentet, kan det i stiftelsesdokumentet henvises til avtalen eller til redegjørelsen etter § 2-6». Ordlyden i aksjelovene § 2-6 (3) står imidlertid i en viss kontrast til aksjelovene § 2-4 (1), idet det her heter at redegjørelsen skal «vedlegges» stiftelsesdokumentet. Lovens ordlyd kan dermed tyde på at dersom det gjøres innskudd med andre verdier enn penger, eller det foreligger avtale etter aksjelovene § 2-4 (1) nr. 2 eller 3, skal det alltid utarbeides redegjørelse som skal være vedlegg til stiftelsesdokumentet. Utvalget mener det bør klargjøres at det ikke gjelder krav om en separat redegjørelse, men at redegjørelsen kan være en del av stiftelsesdokumentasjonen.

Utvalget foreslår at aksjeloven § 2-4 benytter begrepet «stiftelsesdokumentasjon» i stedet for «stiftelsesdokument». Stiftelsesdokumentasjonen ved tingsinnskudd skal inneholde enhver avtale eller annen bestemmelse om særskilte rettigheter. Dokumentasjonen skal også omfatte redegjørelsen om aksjeinnskudd med andre eiendeler enn penger og særskilte rettigheter. Etter forslaget vil stifterne stå fritt med hensyn til hvordan dokumentasjonen utarbeides. En avtale eller bestemmelse om særskilte rettigheter som ikke er omfattet av dokumentasjonen, vil som i dag ikke kunne gjøres gjeldende mot selskapet.

Dersom redegjørelsen inntas som en del av stiftelsesdokumentasjonen, kan det videre forenkle krav til signatur ved at stifterne kun trenger å signere én gang (og ikke både stiftelsesdokument og redegjørelse).

For øvrig viser utvalget til hva som er sagt i punkt 5.4 om utarbeidelse av teknologinøytral dokumentasjon. Dersom lovforslagene følges opp, kan det utvikles tekniske løsninger som også passer for redegjørelser ved tingsinnskudd.

5.3.3 Bør tilsvarende regler gjelde for allmennaksjeselskaper?

Tall fra Foretaksregisteret viser at det i 2014 var registrert 238 allmennaksjeselskaper, mens i 2015 var tallet redusert til 227 allmennaksjeselskaper. I utgangspunktet ser utvalget ingen prinsipielle hensyn som tilsier at de samme elektroniske løsningene som gjelder for aksjeselskaper, ikke skal gjelde for allmennaksjeselskaper.

Når det gjelder elektronisk stiftelse av allmennaksjeselskaper, har utvalget imidlertid ikke

registrert noen etterspørsel etter en slik løsning. I de senere år har antallet nyregistrerte allmennaksjeselskaper ligget stabilt på 2 til 3 tilfeller i året. Løsningen som er utviklet for elektronisk stiftelse av aksjeselskaper, kan imidlertid ikke uten videre gjenbrukes for allmennaksjeselskaper. Det er blant annet flere forskjeller i regelverk om krav til vedtekter og øvrig innhold i stiftelsesdokument og vedlegg.

Etter utvalgets syn er utvikling av elektroniske løsninger for allmennaksjeselskaper derfor mer et kostnadsspørsmål enn et juridisk spørsmål. I påvente av en eventuell nærmere vurdering av kostnadsspørsmålene, har utvalget ikke funnet grunn til å foreslå konkrete endringer i allmennaksjeloven.

5.4 Dokumentasjon av generalforsamlingsbeslutninger, styrevedtak, avtaler mv.

5.4.1 Gjeldende rett

Aksjelovene § 5-16 og § 6-29 samt aksjeloven § 5-7 nr. 2 stiller krav til utarbeidelse av generalforsamlings- og styreprotokoll. Aksjeloven § 5-7 nr. 2, som ble vedtatt ved LOV-2013-06-14-40, er nærmere omtalt i punkt 8.2.2.

Reglene i aksjelovene § 5-16 og § 6-29 ble vurdert i Prop. 111 L (2012–2013) side 100 og side 106. Resultatet ble at reglene om protokollasjon i generalforsamlingen og styret ble videreført i sin dagjeldende form. Departementet sluttet seg til Knudsen-utredningens oppfatning.

I Knudsen-utredningen side 126 til 127 fremgår det følgende om utarbeidelse av generalforsamlingsprotokoll:

«Det kan ikke ses bort fra at protokollplikten kan oppleves som en byrde i små selskaper. Protokollføringen stiller krav til avviklingen av generalforsamlingen, og pålegger selskapene en administrativ innsats av et visst omfang, alt etter tallet på saker som behandles og sakenes karakter. Vanligvis vil jeg imidlertid tro at plikten til å føre protokoll som ikke går lenger enn det loven krever, ikke betyr noen vesentlig byrde for selskapene.

Protokollføring av generalforsamlingens vedtak gir notoritet over generalforsamlingens vedtak og gjør det klart for ettertiden hva som ble vedtatt og som selskapet må holde seg til som generalforsamlingens vedtak. Dette har ikke minst betydning i selskaper med bare en aksjeeier. Aksjeeierne kan etter generalforsamlingen være andre enn de som var til stede på

generalforsamlingen og husker hva som foregikk. Hovedregelen er at det vedtaket som er protokollført gjelder som generalforsamlingens vedtak inntil det blir satt til side av domstolene (...) eller blir omgjort av aksjeeierne.

Generalforsamlingsprotokollen spiller dessuten en sentral rolle for å dokumentere generalforsamlingens vedtak overfor utenforstående, herunder offentlige myndigheter. Når generalforsamlingsvedtak skal meldes til Foretaksregisteret, krever foretaksregisterloven at de meldte opplysningene dokumenteres ved kopi av generalforsamlingsprotokollen, jf. foretaksregisterloven § 4-4 (a). Det er vanskelig å se for seg at denne måten å dokumentere opplysningene på, kan erstattes av mer hensiktsmessige dokumentasjonsmåter.

På bakgrunn av det som er sagt over, har jeg blitt stående ved at selskapene alt i alt er best tjent med å videreføre den gjeldende plikten til å føre protokoll for generalforsamlingen. Jeg har vanskelig for å se at aksjeeierne kan være tjent med å unnlate å føre protokoll, selv om de i det enkelte tilfelle måtte være enige om det. Plikten til å føre protokoll bør derfor ikke være blant de reglene som kan fravikes ved enighet mellom aksjeeierne.»

Styrets plikt til å utarbeide styreprotokoll er omtalt som følger i Knudsen-utredningen side 126 til 127:

«Jeg ser ikke bort fra at plikten til å føre styreprotokoll kan oppleves som en unødvendig byrde i enkelte selskaper. Protokollen skaper imidlertid notoritet over styrets vedtak, og har bl.a. betydning dersom det senere blir spørsmål om hva som ble vedtatt. Protokollen vil være av betydning i saker om ansvar for styrets vedtak. Ikke minst der styrebehandlingen skjer i mer uformelle former enn i styremøter, og der det bare er ett styremedlem, er det av betydning å ha en slik notoritet over styrets vedtak som styreprotokollen gir. Jeg mener derfor at selskapene alt i alt er tjent med at plikten til å føre styreprotokoll føres videre.»

Verken i Prop. 111 L (2012–2013) eller Knudsen-utredningen drøftes det *hvordan* generalforsamlings- og styreprotokoller mv. skal føres. I Ot.prp. nr. 108 (2000–2001) side 87 til 88 legges det til grunn at kravene til generalforsamlings- og styreprotokoll må forstås slik at det må foreligge papirbaserte dokumenter. Det uttales blant annet at «[p]rotokoller skal oppbevares i hele selskapets leve-

tid, og det er viktig at det finnes i et medium som er svært tidsbestandig. Elektroniske dokumenter tilfredsstillers ikke dette kravet».

En rekke andre lovbestemmelser om krav til utarbeidelse av dokumentasjon, reiser spørsmål knyttet til teknologinøytralitet. Dette gjelder for eksempel:

- Regler om stiftelse i aksjelovene kapittel 2.
- Krav om rekommandert brev etter aksjelovene § 2-13 (3).
- Avtaler mellom selskapet og dets aksjonærer eller medlemmer av selskapets ledelse etter aksjelovene § 3-8.
- Avtaler om konserninterne transaksjoner etter aksjelovene § 3-9.
- Innføring i protokoll om primærinnsideres aksjetransaksjoner etter allmennaksjeloven § 4-12 (1) annet punktum.
- Krav om at tilbud om innløsningssummen ved tvangsinnløsning skal fremsettes skriftlig på papir for at aksjonærene skal kunne bli bundet ved passivitet, jf. aksjeloven § 4-26 (3) og allmennaksjeloven § 4-25 (2).
- Krav om skriftlig og datert fullmakt, jf. aksjelovene § 5-2.
- Adgangen til forenklet generalforsamlingsbehandling etter aksjeloven § 5-7.
- Daglig leders plikt til å underrette styret, jf. aksjelovene § 6-15 (1).
- Utlekking av papirversjoner av dokumenter som nevnt i aksjelovene § 10-3 (5).
- Bevis ved fortrinnsrett ved kapitalforhøyelse etter aksjelovene § 10-6.
- Styrets forslag om å nedsette aksjekapitalen etter aksjelovene § 12-3.
- Avviklingsbalanse etter aksjelovene § 16-6.
- Krav om skriftlig samtykke på papir fra aksjonærene etter aksjelovene § 16-9 (2).

I mange av lovbestemmelsene anvendes begrepet «*skriftlig*», uten at det direkte sies at dokumenter og lignende må utarbeides skriftlig på papir. I Ot.prp. nr. 108 (2000–2001) gjennomgås flere av lovbestemmelsene, men da hovedsakelig med sikte på hvordan selskapet og aksjonærer m.fl. skal kommunisere med hverandre. Der loven bruker formuleringen «*skriftlig på papir*», er meningen imidlertid å utelukke bruk av elektronisk kommunikasjon, jf. Ot.prp. nr. 108 (2000–2001) punkt 3.11.1.2, 20.31 jf. 20.32. I mange tilfeller fremgår formkravene mer indirekte, ved at det stilles krav til kommunikasjonsform og/eller krav til oppbevaring, jf. for eksempel aksjeloven § 2-13 (3) og § 10-3 (3). Enkelte av lovbestemmelsene behandles derfor i punkt 5.4 om oppbeva-

ring av selskapsdokumenter, regnskapsmateriale mv. og i punkt 5.7 om kommunikasjon mellom selskapet og aksjonærer.

5.4.2 Utvalgets vurderinger

Etter utvalgets syn er det viktig at det fortsatt gjelder et krav om dokumentasjon av generalforsamlinger og styremøter. Utvalget foreslår å videreføre det innarbeidede begrepet «*protokoller*» for slik dokumentasjon, selv om begrepet opprinnelig er brukt om papirbasert dokumentasjon. Videreføring av krav om protokollasjon må for øvrig ses i lys av at utvalget i punkt 8.2 foreslår en rekke regler som skal «myke opp» krav rundt den formelle gjennomføringen av generalforsamling og styrebehandlingen. I lys av disse forslagene blir derfor regler om protokollasjon særlig viktig.

Utvalget mener at det ikke er grunn til å videreføre kravet om at selskapsdokumentasjon må være «papirbasert».

I Ot.prp. nr. 108 (2000–2001) synes det som om hensynet til bestandighet og usikkerhet knyttet til levetiden for elektroniske dokumenter, er den sentrale begrunnelsen for hvorfor enkelte dokumenter må føres og lagres i papirformat. Utvalget kan ikke se at det å ha protokollene på papir er et mer «tidsbestandig» medium enn å lagre selskapsdokumentasjon elektronisk. I den tid som er gått siden Ot.prp. nr. 108 (2000–2001) ble lagt frem, har den teknologiske utviklingen også ført til at elektroniske arkiver og lagrings-tjenester nå er normalen snarere enn unntaket.

Det er tatt hensyn til den teknologiske utviklingen i en rekke andre lover som det er naturlig å sammenligne med. Arkivlovgivningen har for eksempel lenge åpnet for – og lagt til rette for – elektronisk arkiv og bevaring. Et annet eksempel er bokføringslovgivningen. Siden 2013 er det ikke lenger krav om at regnskapsdokumentasjon skal oppbevares i papirformat, jf. bokføringsloven § 10 sml. bokføringsforskriften § 7-1 og Prop. 107 L (2011–2012) side 25 til 27. Etter utvalgets oppfatning gir det lite mening at selskapene i dag kan oppbevare regnskapsdokumentasjon elektronisk, men ikke annen selskapsdokumentasjon som generalforsamlings- og styreprotokoller mv.

Etter utvalgets oppfatning bør det derfor åpnes for elektronisk dokumentasjon av relevante selskapsbeslutninger. Utvalget foreslår at regler om dokumentasjon av protokoller mv. utformes nøytrale med hensyn til bruk av media. Begrunnelsen er at reglene dermed kan ta hensyn til fremtidig teknologisk utvikling. Utvalget foreslår at selskapsdokumentasjon skal være tilgjengelig i

lesbar form i hele oppbevaringsperioden. Utvalget ser imidlertid ikke grunn til å oppstille et krav om at dokumentasjonen må kunne skrives ut på papir, sml. bokføringsloven § 13 fjerde ledd og den danske selskapsloven § 92. Bokføringslovens regler om krav til oppbevaring av dokumentasjon er i større grad begrunnet i kontrollbehov for skatte- og avgiftsmyndighetene. Et slikt generelt krav gjelder ikke for selskapsdokumentasjon etter aksjeloven.

Utvalget mener derfor at det ikke bør åpnes for at lyd- og/eller videopptak av generalforsamlings- og styremøter kan tilfredsstille kravene til dokumentasjon av selskapsbeslutninger. Utvalget legger vekt på at protokoller i lesbar form normalt kan saksbehandles hurtig og til dels rent maskinelt hos Foretaksregisteret. Som intern dokumentasjon av diskusjon og beslutninger fra selskapets organer kan lyd- og videopptak ha sin funksjon, men som dokumentasjon overfor for eksempel ny ledelse, aksjonærer, offentlige myndigheter og lignende er dette neppe hensiktsmessig. Utvalget utelukker imidlertid ikke at lyd- og/eller lydopptak i fremtiden kan være fullverdige måter å utarbeide selskapsdokumentasjon på.

Utvalget har diskutert i hvilken grad det bør stilles krav om at dokumentene skal sikres mot endring. Etter utvalgets oppfatning sikres dette blant annet gjennom krav om signering for en del av selskapsdokumentasjonen og krav til oppbevaring. Dersom det gjøres endringer i dokumentasjonen, uten at det har grunnlag i nye selskapsbeslutninger, vil det normalt måtte anses som dokumentfalsk. Utvalget kan ikke se at papirbasert dokumentasjon nødvendigvis er bedre sikret mot dokumentfalsk eller å bli erstattet med nye dokumenter enn elektroniske dokumenter er. Etter bokføringsreglene er det eksplisitte lovbestemmelser om at regnskapsdokumentasjon mv. ikke skal endres etter utstedelse, jf. bokføringsloven § 10 første ledd tredje punktum. Utvalget ser at det er et behov for å hindre endring i ettertid av regnskapsdokumentasjon og regnskapsopplysninger som har dannet grunnlag for regnskapsrapportering. Tilsvarende gjelder for så vidt for selskapsdokumentasjon. For selskapsdokumentasjon ser utvalget imidlertid ikke behov for tilsvarende eksplisitte regler.

På denne bakgrunn foreslår utvalget at det inntas en ny generell lovbestemmelse i aksjeloven § 1-7 om krav til utarbeidelse og oppbevaring av selskapsdokumentasjon. Se mer om krav til oppbevaring i punkt 5.6 nedenfor.

Ettersom den foreslåtte lovbestemmelsen skal være generell for utarbeidelse av all selskapsdoku-

mentasjon, finner utvalget ikke grunn til å foreta noen språklige endringer av aksjeloven § 5-13 om krav til fortegnelse over aksjonærene på møte i generalforsamling. I Ot.prp. nr. 108 (2000–2001) punkt 3.11.1.5.1 (nettversjonen side 83), legges det derimot til grunn at fortegnelsen må føres på papir, siden den skal inntas i eller vedlegges protokollen for generalforsamlingen. Disse synspunktene kan ikke lenger oppfattes som uttrykk for gjeldende rett.

I høringsbrev fra Justisdepartementet 15. januar 2001, gjengitt i Ot.prp. nr. 108 (2000–2001) punkt 3.11.1.5.1 (nettversjonen side 84), uttales det følgende om aksjeloven § 6-13 (3), som krever at avtaler mellom selskapets eneaksjonær og styret skal nedtegnes skriftlig:

«EUs 12. selskapsrettsdirektiv art. 5 nr. 1 (som er tatt inn i EØS-avtalen) krever at slike avtaler skal nedfelles i protokoll eller nedtegnes skriftlig. Notoritets hensyn er det sentrale, og dette må forstås som et krav om nedtegnelse på fysisk papir. Det kan derfor ikke åpnes for elektronisk kommunikasjon her».

Utvalget kan ikke se at 12. selskapsdirektiv art. 5 nr. 1 stiller krav om at avtaler mellom eneaksjonær og styret må utarbeides på papir. Etter utvalgets syn innebærer begrepet «skriftlig» ikke annet enn at det må være mulig å kunne lese teksten. Begrepet «skriftlig» innebærer at det også er adgang til å utarbeide elektroniske dokumenter. Uttalelser i Ot.prp. nr. 108 (2000–2001) punkt 3.11.1.5.1 (nettversjonen side 84), kan derfor ikke lenger tillegges noen vekt. Utvalget kan heller ikke se at det er noen uoverensstemmelse mellom lovbestemmelser som oppstiller et krav om «skriftlighet», og utvalgets forslag om å innta en ny generell lovbestemmelse i aksjeloven om krav til oppbevaring og utarbeidelse av selskapsdokumentasjon. I enkelte lovbestemmelser benyttes derimot begrepet «skriftlig på papir». I disse tilfellene foreslår utvalget å endre lovbestemmelsene slik at de fremstår mer nøytrale med hensyn til valg av medium.

I Ot.prp. nr. 108 (2000–2001) punkt 3.11.1.5.1 (nettversjonen side 86), omtales aksjeloven § 13-3 og § 14-4 om fusjons- og fisjonsplan. I proposisjonen vises det til at 3. selskapsdirektiv art. 5 nr. 1 og 6. selskapsdirektiv art. 3 nr. 1 stiller krav til skriftlige fusjons- og fisjonsplaner. Videre uttales det at skriftlighet må forstås som fysisk skriftlighet. Utvalget kan imidlertid ikke se at 3. selskapsdirektiv art. 5 nr. 1 og 6. selskapsdirektiv art. 3 nr. 1 stiller krav om at slike planer må utarbeides

fysisk på papir. Uttalelser i Ot.prp. nr. 108 (2000–2001) om dette kan derfor ikke lenger tillegges noen vekt. Utvalget finner likevel ikke grunn til å foreta noen språklige endringer av aksjeloven § 13-3 og § 14-4 om fusjons- og fisjonsplan, etter som lovbestemmelsene ikke inneholder krav som er til hinder for hvordan dokumentasjonen skal utarbeides. Av lovbestemmelsene fremgår det imidlertid et krav om at dokumentene skal undertegnes. Utvalget foreslår at dette endres til et krav om signering, jf. punkt 5.5.4.

5.4.3 Bør tilsvarende regler gjelde for allmennaksjeselskaper?

Utvalget ser ingen prinsipielle hensyn som tilsier at ikke allmennaksjeselskaper skal ha samme adgang til å benytte elektroniske dokumenter, som aksjeselskaper. Utvalget foreslår derfor at lovforslagene som nevnt i punkt 5.4.2, også skal gjelde for allmennaksjeselskaper.

I allmennaksjeloven § 4-12 (1) finnes det en særregel om meldeplikt ved salg av aksjer eller andre verdipapirer i selskapet til egne eller personlige nærstående. I henhold til lovbestemmelsen skal melding om salg eller erverv av aksjer eller andre verdipapirer i selskapet «innføres i en særskilt protokoll». Det antas at den særlige protokollen fra lovgivers side fortrinnsvis er ment til bruk for at styret skal kunne reagere mot omsetning av aksjer mv. som anses uredelig, og at bestemmelsen kan sies å bygge på en forutsetning om at styret kan ha en viss plikt til å reagere, jf. Aarbakke m.fl.: *Aksjeloven og allmennaksjeloven* (2012) side 1032. Som begrunnelse for at salg og erverv av aksjer mv. skal innføres i en «særskilt protokoll», ble det i lovforarbeidene bare pekt på at «[f]or oversiktens skyld er dette nyttig», jf. Ot.prp. nr. 19 (1974–75) side 97. I Ot.prp. nr. 108 (2000–2001) punkt 3.11.1.5.3 (nettversjonen side 88), er det lagt til grunn at den meldepliktige kan sende meldingen elektronisk. Protokollen skal være en papirprotokoll, jf. Ot.prp. nr. 108 (2000–2001) punkt 3.11.1.5.1 (nettversjonen side 82).

Utvalgets forslag om å innta en ny og generell lovbestemmelse i allmennaksjeloven om krav til utarbeidelse og oppbevaring av selskapsdokumentasjon, vil også gjelde for protokoller som skal utarbeides etter allmennaksjeloven § 4-12 (1). Utvalget finner derfor ikke grunn til å foreta noen språklig endring av lovbestemmelsen. Synspunktene om at protokoller etter allmennaksjeloven § 4-12 (1) skal være papirprotokoller, kan i så fall ikke lenger opprettholdes.

Når det gjelder allmennaksjeselskapers adgang til å benytte elektroniske dokumenter ved stiftelse, er dette behandlet i punkt 5.3.3.

5.5 Krav til signatur

5.5.1 Gjeldende rett: aksjeloven

I punkt 5.4.1 er det en oversikt over hvilke lovbestemmelser som synes å forutsette papirbaserte prosesser. I enkelte av lovbestemmelsene fremgår underskriftskravet uttrykkelig, jf. for eksempel aksjeloven § 5-16 og § 6-29, mens det i andre lovbestemmelser kun fremgår indirekte gjennom for eksempel et «avtalekrav» eller lignende, jf. aksjeloven § 3-8 og § 3-9. Lovbestemmelsene som oppstiller underskriftskrav, stiller derimot ikke krav til hvordan signaturer skal utføres, for eksempel om signaturer skal bekrefte av vitner eller om signaturene kan gjøres elektronisk.

Det kan muligens argumenteres for at aksjeloven § 18-5 ikke bare er en regel om adgang til bruk av elektronisk kommunikasjon, men også en regel om bruk av elektronisk signatur. Spørsmålet er ikke drøftet i lovforarbeidene. I Ot.prp. nr. 108 (2000–2001) punkt 3.11.1.2.3 side 76 uttales det imidlertid at i de tilfellene hvor selskapet skal sende gjenpart av underskrevne dokumenter til aksjonærene, «*forutsetter elektronisk utsendelse at det brukes metoder som innebærer at også de underskrifter loven krever på disse dokumentene vises elektronisk. Det er her ikke tale om elektronisk signatur, men om en gjengivelse av navnetrekket*».

5.5.2 Gjeldende rett: esignaturloven

LOV-2001-06-15-81 (esignaturloven) regulerer bruk av elektroniske signaturer, blant annet gjennom krav til fremstillingen av slike signaturer. Esignaturloven gjelder imidlertid kun for utstedere av elektroniske signaturer (sertifikatutstedere). Disse er under tilsyn av Nasjonal kommunikasjonsmyndighet (Nkom).

Begrepet elektronisk signatur er definert som «*data i elektronisk form som er knyttet til andre elektroniske data og som brukes som autentiseringsmetode*», jf. esignaturloven § 3 nr. 1.

Esignaturloven skiller mellom ulike elektroniske signaturer.

En *avansert* elektronisk signatur er i esignaturloven § 3 nr. 2 definert som en elektronisk signatur som er entydig knyttet til undertegneren, kan identifisere undertegneren, er laget ved hjelp av midler som bare undertegneren har kontroll

over, og er knyttet til andre elektroniske data på en slik måte at det kan oppdages om disse har blitt endret etter signering.

En *kvalifisert* elektronisk signatur er i esignaturloven § 3 nr. 3 definert som en avansert elektronisk signatur som er basert på et såkalt kvalifisert sertifikat, og som er fremstilt av et godkjent sikkert signaturfremstillingssystem. I dag benyttes ikke kvalifiserte elektroniske signaturer i Norge, ettersom markedet heller ikke har etterspurt dette.

I offentlig sektor skilles det ytterligere mellom fire sikkerhetsnivåer for avanserte signaturer. Sikkerhetsnivåene defineres på bakgrunn av en sammensetning av følgende sikkerhetsparametre:

- Krav til autentiseringsfaktorer, hvor mange og hvilke egenskaper disse har.
- Hvordan de verktøy og hjelpemidler som er nødvendige for å kunne bruke autentiseringen, leveres ut til brukeren.
- Hvordan autentiseringsfaktorene er lagret lokalt hos brukeren.
- I hvilken grad det i ettertid er mulig å dokumentere at en person står bak meldingen/handlingen.
- Om løsningen er deklarerert gjennom en offentlig ordning.

For registreringer i Foretaksregisteret kreves det i dag minimum sikkerhetsnivå 3 for å signere en registermelding. Se https://www.regjeringen.no/no/dokument/dep/kmd/lover_regler/retningslinjer/2008/rammeverk-for-autentisering-og-uavviseli/4/id505929/ for nærmere opplysninger om hva som kjennetegner sikkerhetsnivå 3. Sikkerhetsnivå 3 og høyere betyr blant annet at det ikke er tilstrekkelig med passord alene ved innlogging i Altinn, men at man i tillegg må logge inn med MinID, BankID og lignende (tofaktor-krav).

Rettsvirkninger av elektroniske signaturer er regulert i esignaturloven § 6. Det følger av lovbestemmelsen at «*[d]ersom det i lov, forskrift eller på annen måte er oppstilt krav om underskrift for å få en bestemt rettsvirkning og disposisjonen kan gjennomføres elektronisk, oppfyller en kvalifisert elektronisk signatur alltid et slikt krav. En elektronisk signatur som ikke er kvalifisert, kan oppfylle et slikt krav*».

Bruk av andre former for elektroniske signatur *kan* i henhold til esignaturloven § 6 også oppfylle krav til underskrift i lovgivningen. Alle typer elektroniske signaturer kan dermed gis rettsvirkninger. Hvorvidt en ikke kvalifisert elektronisk signatur i det enkelte tilfelle skal anses å oppfylle underskriftskrav, må vurderes på samme måte

som for håndskrevne signaturer, det vil si en vurdering som må bero på en ordinær bevisføring og bevisbedømmelse. Ved tvist om bruk av elektronisk signatur som ikke er kvalifisert, er det derfor opp til domstolene å avgjøre om den elektroniske signaturen skal tillegges rettsvirkninger.

5.5.3 Mulige endringer som følge av EØS-regler

I 2014 vedtok EU en forordning om elektronisk identifisering og tillitstjenester for elektroniske transaksjoner på det indre marked og om opphevelse av direktiv 1999/93/EF, jf. (EU) 910/2014. Formålet med forordningen er å legge til rette for økt elektronisk samhandling mellom næringsdrivende, borgere og offentlige myndigheter på tvers av landegrensene i EU/EØS, og dermed bidra til sterkere økonomisk vekst i det indre marked.

Den 30. november 2015 sendte Nærings- og fiskeridepartementet ut et høringsforslag om en ny lov som gjennomfører forordningen, samtidig som esignaturloven oppheves. Høringsfristen utløp 1. mars 2016, og Nærings- og fiskeridepartementet tar sikte på å fremme en lovproposisjon for Stortinget i løpet av høsten 2016.

Forordningen omfatter i utgangspunktet kun tillitstjenester som tilbys til offentligheten, og som har virkning overfor tredjemann. I høringsnotatet side 11 til 12 diskuterer imidlertid Nærings- og fiskeridepartementet om forordningen også bør gjelde innenfor systemer som er basert på frivillige avtaler mellom et begrenset antall deltakere, det vil si såkalte «*lukkede nett*». Signaturer som brukes mellom ansatte innad i en bedrift eller som brukes innenfor en begrenset medlemsmasse, angis som eksempler på «*lukkede nett*».

En tilsvarende problemstilling ble også diskutert i forarbeidene til esignaturloven, jf. Ot.prp. nr. 82 (1999–2000) side 21 flg. Da esignaturloven ble vedtatt, ble det konkludert med at sertifikatutstedere som utsteder kvalifiserte sertifikater innenfor lukkede systemer og som registrerer seg under Nkoms tilsyn, skulle omfattes av loven. Det ble blant annet uttalt at det for å sikre forutberegnelighet ved bruk av elektroniske signaturer var ønskelig at flest mulige signaturer oppfyller kravene til kvalifiserte signaturer og dermed omfattes av lovreguleringen. Videre ble det vist til at grensegangen mellom lukkede og åpne nett var uklar, og at loven burde åpne for at alle sertifikatutstedere som ønsker å falle inn under lovreguleringen, skulle omfattes. Statoil er et eksempel på et selskap som har valgt å registrere seg som utsteder av elektroniske signaturer (sertifikater)

til bruk for autentiserings- og signeringsløsninger internt blant de ansatte.

I høringsnotatet om forordning (EU) 910/2014 side 11 til 12 diskuterte Nærings- og fiskeridepartementet om det er ønskelig å videreføre dagens reguleringsmulighet for lukkede systemer mv., ved å utvide virkeområdet for kvalifiserte tillitstjenester nasjonalt. Nærings- og fiskeridepartementet uttalte imidlertid:

«Departementet er skeptisk til en slik utvidelse av virkeområdet, ettersom forordningens regulering gir tilbydere av kvalifiserte tillitstjenester vesentlig mer omfattende forpliktelser enn dagens esignaturlov. Dessuten omfattes mange flere tjenester. Sikkerhetskrav til virksomheten og kravene om samsvarsvurdering annet hvert år påfører virksomhetene kostnader. Samtidig pålegges tilsynet mer omfattende tilsynsoppgaver. Etter departementets syn taler dette imot å la forordningens bestemmelser få en videre anvendelse enn det den er ment for. Det samme gjelder hensynet til like regler mellom landene. Departementet foreslår derfor at reglene ikke får anvendelse på lukkede systemer i henhold til nasjonal lovgivning eller avtale mellom en avgrenset krets av personer, iht. artikkel 2 og som utdypet i fortalen pkt. 21. Vi ber likevel om høringsinstansenes syn på dette.»

5.5.4 Utvalgets vurderinger

I punkt 5.4.2 har utvalget foreslått en lovbestemmelse som gir selskapene adgang til å utarbeide selskapsdokumentasjon elektronisk. En naturlig følge av forslaget er at selskapene også får adgang til å signere selskapsdokumentene elektronisk.

Etter utvalgets syn vil e-signaturløsninger ofte være kostnadsbesparende, raskere og sikrere enn fysiske dokumenter som sendes på en signaturrunde. Dokumenter som sendes i posten, kan også utsettes for skade eller gå tapt. Dessuten er tiden som prosessen kan ta og de reduserte oppfølgingsmulighetene sammenlignet med elektroniske løsninger, en klar ulempe. I de tekniske løsningene som tilbys for esignatur, ligger det normalt innebygd sikring mot endring, tap eller skade på dokumentene. Esignaturer synes også å være forholdsvis lett tilgjengelig.

Utvalget har videre vurdert hvilke krav til sikkerhetsnivå som eventuelt bør stilles til bruk av elektroniske signaturer ved signering av selskapsdokumentasjon. Et spørsmål er om det bør være samme krav til sikkerhetsnivå ved signering av

selskapsdokumentasjon som ved signering av melding til Foretaksregisteret (sikkerhetsnivå 3), jf. punkt 5.2.2.

På den ene siden kan det være en fordel dersom signeringskravene er like. Dette kan gjøre det aktuelt å se på mulighetene for å «ta med seg» signaturer fra selskapsinterne løsninger og over i melding til Foretaksregisteret. På den annen side kan dette også innebære at lovgiver må stille krav til sikkerhets- og autentiseringsmekanismer i selskapenes interne systemer.

Etter utvalgets syn bør lovgiver være tilbakeholden med å stille detaljerte krav til autentiserings- og sikkerhetsmekanismer i de interne systemer selskapene benytter. Hvilke autentiserings- og sikkerhetsmekanismer som skal velges, er en vurdering selskapene er nærmest til å foreta.

Selskaper som har behov for høy grad av sikkerhet, har etter esignaturloven adgang til å benytte seg av sertifikatutstedere som er registrert hos Nkom, og som dermed også er underlagt Nkoms tilsyn. Utvalget antar at det er et fåtall av selskapene som har et slikt behov, og de bør derfor ha adgang til å utvikle sine egne løsninger. På sikt antar utvalget også at tilbydere av elektroniske tjenester for signering av selskapsdokumentasjon, trolig vil velge samme sikkerhetsnivå som Foretaksregisteret. Grunnen er at dette kan sikre selskapene mulighet for å «ta med seg» signaturer fra selskapsintern løsning og over i melding til Foretaksregisteret.

Videre viser utvalget til at det ikke har erfaringer som tilsier at det ved signering av selskapsdokumentasjon for tiden generelt foreligger så stor risiko for misbruk at lovgivningen bør ta utgangspunkt i et strengt sikkerhetsnivå. Etter utvalgets syn bør man ta utgangspunkt i at selskapene selv må være nærmest til å definere sitt sikkerhetsnivå, og eventuelt endre dette dersom det skulle oppstå samfunnsmessige problemer fordi selskapene legger et uheldig sikkerhetsnivå til grunn.

En løsning hvor selskapene selv definerer behov for sikkerhetsnivå, synes for øvrig å harmonere med Nærings- og fiskeridepartementets forslag om ikke å la forordning (EU) 910/2014 gjelde for «lukkede nett», jf. høringsnotat fra Nærings- og fiskeridepartementet av 30. november 2015.

Aksjeloven stiller ikke direkte krav til signering. I loven benyttes imidlertid begrepene «underskrive» og «undertegne» i enkelte lovbestemmelser. Utvalget foreslår at begrepet erstattes med «signere», slik at terminologien i aksjeloven og foretaksregisterloven § 4-3 er likelydende. Etter utvalgets syn er begrepet «signere» også mer teknolo-

ginøytralt. Formuleringen er ikke ment å være til hinder for signering på papir.

5.5.5 Bør tilsvarende regler gjelder for allmennaksjeselskaper?

Utvalget ser ingen prinsipielle hensyn som tilsier at det ikke skal være samme adgang til å foreta elektronisk signering i allmennaksjeselskaper, som i aksjeselskaper. Utvalget mener derfor at de samme prinsipper for signering som er foreslått for aksjeselskaper, også skal gjelde for allmennaksjeselskaper.

5.6 Oppbevaring av selskapsdokumenter, regnskapsmateriale mv.

5.6.1 Gjeldende rett

5.6.1.1 Oppbevaring av generalforsamlings- og styreprotokoller mv.

Generalforsamlings- og styreprotokoller i aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper er ikke oppbevaringspliktig regnskapsmateriale etter bokføringsloven. Regler om oppbevaringsplikt for generalforsamlings- og styreprotokoller følger av aksjelovene. Aksjelovene har imidlertid ingen eksplisitte regler vedrørende krav til *oppbevarings-tid* for generalforsamlings- og styreprotokoller m.m., jf. aksjelovene § 5-16 og § 6-29. I lovforarbeidene er det uttalt at bestemmelsene skal forstås slik at protokollene skal oppbevares i hele selskaps levetid, jf. Ot.prp. nr. 108 (2000–2001) punkt 3.11.1.5.1 (nettversjonen side 83) og punkt 5.4.1 foran.

Aksjelovene oppstiller ingen regler om krav til *oppbevaringssted*. Det følger av aksjeloven § 5-16 (3) annet punktum at generalforsamlingsprotokoller skal holdes tilgjengelig for aksjonærene «*hos selskapet og oppbevares på betryggende måte*». Lignende krav til å gjøre selskapsdokumentasjon tilgjengelig følger også av aksjelovene § 10-3 (5) om tilgjengeliggjøring av årsregnskap mv., § 12-3 (3) om forslag om nedsettelse av aksjekapital og § 16-6 (2) om avviklingsbalanse. Krav til tilgjengeliggjøring av selskapsdokumentasjon kan ikke oppfattes som et krav til oppbevaringssted.

5.6.1.2 Oppbevaring av regnskapsmateriale m.m. ved fusjon, fisjon, oppløsning og avvikling

Aksjelovene stiller krav til oppbevaring av regnskapsmateriale m.m. ved fusjon, fisjon, oppløsning

og avvikling, jf. aksjeloven § 13-17 (3), § 14-8 (1), § 16-10 (3) og allmennaksjeloven § 13-18 (4) første og annet punktum, § 14-8 (1) og § 16-10 (3) første og annet punktum. I disse tilfellene er det krav om ti års *oppbevaringstid*.

Regler om oppbevaring av regnskapsmateriale i forbindelse med fusjon, fisjon, oppløsning og avvikling ble ikke endret/ajourført samtidig med at kravene til oppbevaring ifølge bokføringsreglene ble endret fra 1. januar 2015. Hovedregelen for oppbevaring ble da redusert fra ti til fem år, jf. bokføringsloven § 13. I Prop. 1 LS (2013–2014) side 255 uttalte departementet at dette gjøres til tross for at en halvering av oppbevaringstiden for primærdokumentasjon kan ha negative konsekvenser for skattekontroll samt for mulighetene til å bekjempe økonomisk kriminalitet. Departementet uttalte videre at det:

«(...) etter en samlet vurdering likevel [er] kommet til at det må legges mest vekt på næringslivet opplever kravet om 10 års oppbevaringstid for primærdokumentasjon som en betydelig administrativ byrde. Departementet foreslår derfor at det generelle minstekravet til oppbevaringstid for primærdokumentasjon i bokføringsloven reduseres fra 10 år til 5 år. Departementet mener det vil kunne være behov for krav til lengre oppbevaringstid enn 5 år for enkelte særlige typer primærdokumentasjon for skatte og avgiftskontrollformål, samt i forbindelse med bekjempelse av økonomisk kriminalitet og annen tilsynsvirksomhet. Det foreslås derfor at departementet gis hjemmel til å fastsette lengre oppbevaringstid for bestemte typer dokumentasjon dersom dette finnes nødvendig av hensyn til pliktig regnskapsrapportering eller skatte- og avgiftskontroll.

Departementet vil vurdere om Skatteetaten og politiet har tilstrekkelige hjemler til å pålegge lengre oppbevaring enn 5 år i forbindelse med påbegynt bokettersyn eller etterforskning i straffesak. Departementet vil også vurdere behovet for tilpasninger i tilstøtende regelverk som bygger på at oppbevaringstiden for primærdokumentasjon er lengre enn 5 år, samt behovet for overgangsregler.»

Ved fusjon og fisjon regnes fristen etter aksjelovene fra fusjonen blir registrert og etter endelig oppløsning, mens fristen etter bokføringsreglene regnes fra og med utgangen av det regnskaps-/bokføringsår som regnskapsmaterialet vedrører, jf. aksjeloven § 13-17 (3) og allmennaksjeloven § 13-18

(4) første og annet punktum. Lovbestemmelsene gjelder tilsvarende for fisjon, jf. aksjelovene § 14-8 (1). Når aksjelovene bestemmer at oppbevaring skal skje i minst ti år fra et gitt tidspunkt, innebærer det at alt regnskapsmateriale og de bøker som ble oppbevart på fusjonstidspunktet, fortsatt må oppbevares i ytterligere ti år, altså ikke bare i ti år etter det aktuelle regnskapsårets slutt, jf. aksjelovene § 18-4 om beregning av frister.

Etter aksjelovene er det krav til ti års oppbevaring av både regnskapsmateriale og av bøker. Med «*bøker*» menes aksjeeierboken samt protokoller for de ulike selskapsorganer (styret og generalforsamlingen), jf. Aarbakke m.fl. (2012): *Aksjeloven og allmennaksjeloven* side 804. Ved fusjon skal det overtakende selskapet oppbevare det eller de overdragende selskapenes oppbevaringspliktige regnskapsmateriale, jf. aksjeloven § 13-17 (3) og allmennaksjeloven § 13-18 (4). Lovbestemmelsene gjelder tilsvarende fisjon, jf. aksjelovene § 14-8 (1).

Ved oppløsning og avvikling må lovbestemmelsene forstås på samme måte som ved fusjon og fisjon, jf. ovenfor. Avviklingsstyret er ansvarlig for at oppbevaringsreglene overholdes.

Regler om oppbevaring av regnskapsmateriale m.m. ved fusjon, fisjon og ved oppløsning og avvikling, oppstiller ikke krav til oppbevaringssted, jf. aksjeloven § 13-17 (3), § 14-8 (1), § 16-10 (3) og allmennaksjeloven § 13-18 (4) første og annet punktum, § 14-8 (1) og § 16-10 (3) første og annet punktum.

5.6.1.3 Oppbevaring av opplysninger om tidligere aksjonærer

Opplysninger om tidligere aksjonærer skal oppbevares i minst ti år, jf. aksjeloven § 4-7 (3). For allmennaksjeselskaper er opplysninger om tidligere aksjonærer registrert i verdipapirregisteret, jf. allmennaksjeloven § 4-7. Etter verdipapirregisterloven § 6-6 kan verdipapirregisteret slette opplysninger fra rettighetsregisteret dersom de åpenbart er uten betydning. Opplysninger som er registrert, skal likevel oppbevares i minst ti år.

5.6.2 EU/EØS-rett

I EØS-retten foreligger det ingen regler om krav til oppbevaring av selskapsdokumentasjon for aksjeselskaper eller allmennaksjeselskaper. Det er heller ikke særskilte krav til oppbevaring av regnskapsmateriale m.m. ved fusjon, fisjon og ved oppløsning og avvikling. I direktivforslaget om SUP-selskaper art. 4 nr. 2 er det imidlertid

foreslått at avgjørelser som er truffet av generalforsamlingen/eneaksjonæren «*shall be recorded in minutes or drawn up in writing and kept for at least five years. Member States may provide that it is sufficient for the decisions to be stored electronically by the company, in a safe and accessible format preventing the loss of integrity of decisions. Member States may also provide that decisions must be kept for a longer period than five years*». Se punkt 3.4 for nærmere redegjørelse om direktivforslagets status.

5.6.3 Utvalgets vurderinger

5.6.3.1 Innledning

I Prop. 107 L (2011–2012) side 25 er det vist til at «[f]ormålet med lovregler om bokføring er å sikre en rekke interessentgrupper, herunder ledere og ansatte hos den bokføringspliktige selv samt kontrollmyndigheter og andre regnskapsbrukere, dokumentasjon for økonomiske transaksjoner og de forpliktelser og tilgodehavender som transaksjonene gir opphav til. (...) Krav til oppbevaringstid skal sikre at dokumentasjonen er tilgjengelig så lenge det vil kunne være saklig behov for å kontrollere den. Samtidig innebærer oppbevaring kostnader for de bokføringspliktige, og pliktig oppbevaringstid bør derfor ikke være lenger enn nødvendig.»

Etter utvalgets syn gjør i hovedsak de samme hensyn seg gjeldende ved krav til oppbevaring av selskapsdokumentasjon, regnskapsmateriale mv. etter aksjeloven, som ved krav til oppbevaring av regnskapsmateriale etter bokføringsloven.

I punkt 5.6.3.2 vurderes krav til oppbevaringstid. I punkt 5.6.3.3 redegjøres det for krav til oppbevaringssted. I punkt 5.6.3.4 omtales spørsmålet om hvem som har ansvar for at oppbevaringsplikten overholdes.

5.6.3.2 Oppbevaringstid

Etter utvalgets syn er det uheldig at aksjelovens regler om bokføring og bokføringslovens bestemmelser ikke er samordnet. Utvalget foreslår derfor at hovedregelen for oppbevaringstid for selskapsdokumentasjon settes til fem år i samsvar med bokføringsloven.

Utvalget har vanskelig for å se hvilke hensyn som skulle tilsi at selskapsdokumentasjon bør oppbevares i lengre tid enn regnskapsdokumentasjon. Det er dessuten både uhensiktsmessig og kostbart for selskapene å måtte forholde seg til ulike oppbevaringstider. Videre mener utvalget at det fremstår som uoversiktlig at bokføringsloven

og aksjelovene har ulike regler for hvilket tidspunkt oppbevaringsfristen skal regnes fra.

Utvalget har ikke vurdert lengden på oppbevaringstiden, men lagt til grunn at den bør være den samme for selskapsdokumentasjon som for bokføringsmateriale. Utvalget viser i denne forbindelse til de vurderingene som er gjort i Prop. 1 LS (2013–2014) om oppbevaringstidens lengde.

Utvalget viser for øvrig til at skattemyndighetene har hjemler for å pålegge selskapene å oppbevare regnskapspliktig materiale etter bokføringsloven § 13 første ledd nr. 1 til mer enn fem år etter regnskapsårets slutt, jf. skatteforvaltningsloven § 11-3. Lovbestemmelsen trer i kraft 1. januar 2017 og erstatter ligningsloven § 6-7a, merverdiavgiftsloven § 16-8a og skattebetalingsloven § 5-13c. Lovbestemmelsen skal forhindre at relevant regnskapsmateriale slettes etter at skattekontroll er varslet. Etter utvalgets syn bør skattemyndighetene ha adgang til å pålegge selskapene lengre oppbevaringstid også for selskapsdokumentasjon etter aksjeloven. Utvalget har ikke foreslått noen konkret lovendring på dette punktet, men antar at departementet vil vurdere hvor en slik lovhjemmel bør tas inn.

På denne bakgrunn foreslår utvalget å fjerne aksjelovens regler om krav til oppbevaringstid for regnskapsmateriale ved fusjon, fisjon, oppløsning og avvikling, jf. aksjeloven § 13-17 (3), § 14-8 (1), § 16-10 (3). Forslaget innebærer at bokføringslovens alminnelige regler vil gjelde for oppbevaring av slikt regnskapsmateriale.

Selskapsdokumentasjon som generalforsamlings- og styreprotokoller, omfattes ikke av bokføringslovens krav. Utvalget foreslår en bestemmelse i aksjeloven § 1-7 om at også denne dokumentasjonen skal oppbevares i fem år. Med dette forslaget blir det samsvar mellom hovedregelen for oppbevaringstid for bokføringsmateriale og selskapsdokumentasjon som ikke omfattes av bokføringsloven.

Gjeldende krav til oppbevaring av opplysninger om aksjonærer etter aksjeloven § 4-7 (3), må ses i sammenheng med forslaget om å innføre elektronisk aksjeeierbok/aksjeeierregister, jf. punkt 3.3 foran. Utvalget mener derfor at en vurdering av aksjelovens regler på dette punktet, bør vurderes etter at spørsmålet om elektronisk aksjeeierbok er avklart.

5.6.3.3 Oppbevaringssted

Aksjeloven stiller ikke krav til hvor selskapsdokumentasjon skal oppbevares, jf. punkt 5.6.1. Til

sammenligning fremgår det av bokføringsloven § 13 annet ledd et krav om at regnskapsmateriale etter bokføringsloven § 13 første ledd nr. 1 til 4 «skal oppbevares i Norge». Etter utvalgets syn er det ikke behov for å innføre lignende krav til oppbevaringssted for selskapsdokumentasjon. Det bør være opp til selskapene å avgjøre hvor selskapsdokumentasjonen skal oppbevares. Etter utvalgets syn må det avgjørende være at selskapsdokumentasjonen oppbevares på en betryggende måte som sikrer at den kan oppbevares i den angitte oppbevaringsperioden. Utvalget viser videre til at et tilsvarende krav til oppbevaringssted som angitt i bokføringsloven, kan være problematisk å overholde, dersom dokumentasjonen oppbevares i «nettskyen» eller lignende.

5.6.3.4 Ansvar for overholdelse av oppbevaringsplikten ved fusjon, fisjon, oppløsning og avvikling

Utvalget mener at det er behov for å videreføre gjeldende regler om hvem som har ansvar for at oppbevaringsplikten overholdes ved fusjon, fisjon, oppløsning og avvikling, jf. aksjeloven § 13-17 (3), § 16-10 (3).

5.6.4 Bør tilsvarende regler gjelde for allmennaksjeselskaper?

Utvalget ser ingen prinsipielle hensyn som tilsier at det ikke skal være samme krav til oppbevaring for allmennaksjeselskaper som for aksjeselskaper. Utvalget foreslår derfor at endringene som er foreslått i punkt 5.6.3, også skal gjelde for allmennaksjeselskaper. Det foreslås endringer i reglene om oppbevaringstid og ansvaret for overholdelse av oppbevaringsplikten i allmennaksjeloven § 13-18 (4) første og annet punktum, § 14-8 (1) og § 16-10 (3) første og annet punktum.

Allmennaksjeloven inneholder enkelte særregler om oppbevaring. I allmennaksjeloven § 13-18 (4) og § 16-10 (3) tredje punktum fremgår det blant annet at selskapene skal oppbevare «*utskrift av aksjeeierregisteret*». Utvalget foreslår å endre ordlyden i bestemmelsene slik at de fremstår teknologinøytrale med hensyn til oppbevaringsmedium.

5.7 Kommunikasjon mellom selskapet og aksjonærer

5.7.1 Gjeldende rett

Aksjelovens utgangspunkt er at kommunikasjon mellom selskapet og aksjonærene skal skje ved

bruk av papirdokumentasjon. Aksjelovene § 18-5 (1) åpner imidlertid for at selskapet kan bruke elektronisk kommunikasjon når det skal gi meldinger, varsler, informasjon, dokumenter, underretninger og lignende. Forutsetningen er at aksjonæren uttrykkelig har godtatt dette. I henhold til aksjelovene § 18-5 (2) kan en aksjonær også benytte elektronisk kommunikasjon for å gi meldinger mv. til selskapet, dersom han eller hun gjør dette ved bruk av elektronisk kommunikasjon til den e-postadressen eller på den måten selskapet har angitt for dette formålet.

Bestemmelsene ble tilføyd ved LOV-2001-12-21-117. Bakgrunnen for lovbestemmelsene var et ønske om å legge til rette for en praktisk forenkling. Departementet ønsket imidlertid ikke å tvinge aksjonærene til å motta informasjon og meldinger fra selskapet elektronisk, jf. Ot.prp. nr. 108 (2000–2001) punkt 3.11.1.2.1 (nettversjonen side 72 til 73). Departementet mente at selskapet heller ikke burde sende slik informasjon elektronisk uten at aksjonæren var klar over at informasjon blir sendt på denne måten. Videre var departementet skeptisk til å innta en regel om at aksjonærene måtte foreta seg noe hvis han eller hun skal unngå å motta informasjon og meldinger elektronisk. På denne bakgrunn kom departementet til at det var mer rimelig at handleplikten ble lagt på selskapet, og det ble derfor inntatt et krav om at aksjonæren «*uttrykkelig*» måtte godta elektronisk kommunikasjon for at selskapet kunne sende ut meldinger mv. på denne måten. Aksjelovene § 18-5 er imidlertid ikke til hinder for bruk av elektroniske midler internt i selskapets ledelse, jf. Ot.prp. nr. 108 (2000–2001) punkt 3.11.1.5.1 (nettversjonen side 84).

I noen tilfeller følger det direkte av loven at elektronisk informasjon ikke kan brukes, jf. aksjelovene § 2-13 og aksjeloven § 4-26 (3) og allmennaksjeloven § 4-25 (3). I disse tilfellene er ikke elektronisk kommunikasjon ansett som tilstrekkelig betryggende til å ivareta aksjonærenes interesser.

Siden aksjeloven § 18-5 trådte i kraft, har man revidert forvaltningsloven og innført et generelt prinsipp om elektronisk kommunikasjon mellom det offentlige og innbyggere, organisasjoner og næringsliv. Elektronisk kommunikasjon fra offentlig sektor anses nå som standard, og innbyggere som ikke ønsker dette, må aktivt reservere seg, jf. Prop. 116 L (2012–2013) side 9. Næringslivet kan ikke reservere seg på tilsvarende måte.

Aksjelovene inneholder en rekke bestemmelser om når selskapet skal legge frem varsler og meldinger som selskapet skal gi for at

aksjonærene skal kunne ivareta sine aksjonærrettigheter:

- Ved forsinket oppgjør av krav på aksjeinnskudd skal styret i rekommandert brev oppfordre aksjonæren til å gjøre opp innen sju dager, jf. aksjelovene § 2-13.
- Selskapet skal gi en aksjonær utskrift av aksjeeierboken, jf. aksjeloven § 4-6.
- Selskapet skal gi en aksjonær melding når aksjonæren er registrert i aksjeeierboken eller aksjeeierregisteret, jf. aksjeloven § 4-10 og allmennaksjeloven § 4-9.
- Selskapet skal varsle aksjonæren ved beslutning om overgang fra aksjeeierbok til aksjeeierregistrering i et verdipapirregister og omvendt, jf. aksjeloven § 4-11.
- Selskapet skal underrette erververen av en aksje om styrets avgjørelse av om det er gitt samtykke til aksjeervert, jf. aksjelovene § 4-16.
- Selskapet skal varsle aksjonærer som har forkjøpsrett om melding om at aksjer ønskes overdratt mv., jf. aksjelovene § 4-20.
- Selskapet skal sende et skriftlig tilbud om løsningssummen dersom selskapet skal innløse små aksjeposter, jf. allmennaksjeloven § 4-24.
- Tilbud om løsningssummen ved tvungen overføring av aksjer i datterselskap mv. skal sendes skriftlig, jf. aksjeloven § 4-26 og allmennaksjeloven § 4-25.
- Årsregnskapet, årsberetningen og revisjonsberetningen mv. skal senest én uke før ordinær generalforsamling sendes aksjonærene, jf. aksjeloven § 5-5 og allmennaksjeloven § 5-6.
- Saksdokumenter som sendes aksjonærene i forbindelse med generalforsamling uten møte, jf. aksjeloven § 5-7.
- Innkalling til generalforsamling, jf. aksjelovene § 5-10.
- Unntak fra krav om utsendelse av dokumenter som er lagt ut på selskapets internettsider, jf. aksjelovene § 5-11a
- Underretning om beslutning om kapitalforhøyelse, jf. aksjelovene § 10-1.
- Underretning om beslutning om kapitalforhøyelse på grunnlag av styrefullmakt, jf. aksjelovene § 10-17.
- Underretning om beslutning om opptak av lån som nevnt i aksjelovene § 11-1, jf. aksjelovene § 11-2.
- Utsendelse av fusjonsplanen og forskjellige andre dokumenter i forbindelse med fusjon, jf. aksjelovene § 13-12.
- Sende gjenpart av avviklingsbalansen med revisors erklæring i forbindelse med oppløsning, jf. aksjelovene § 16-6.

I tillegg er det en del bestemmelser som henviser til de nevnte lovbestemmelsene. Oppregningen er derfor ikke uttømmende.

Aksjeloven og allmennaksjeloven har også noen bestemmelser om at aksjonærer skal sende meldinger og opplysninger mv. til selskapet. Dette gjelder følgende bestemmelser:

- Erververen av en aksje skal straks sende melding om sitt aksjeervert til selskapet, jf. aksjeloven § 4-12.
- Hvor styret har nektet å samtykke til et aksjeervert, kan en aksjeervert fremme krav overfor selskapet om innløsning av aksjen senest to måneder etter at han eller hun mottok underretning om styrets beslutning, jf. aksjeloven § 4-17.
- En aksjonær som vil gjøre gjeldende forkjøpsrett, må gjøre dette ved melding til selskapet, jf. aksjelovene § 4-23.
- Vedtektene kan fastsette at aksjonærer som vil delta i generalforsamlingen, skal meddele dette til selskapet innen en bestemt frist, jf. allmennaksjeloven § 5-3.
- En aksjonær har rett til å få behandlet spørsmål på generalforsamlingen som han eller hun melder skriftlig til styret innen visse frister før generalforsamlingen, jf. aksjelovene § 5-11.

5.7.2 EU/EØS-rett og utenlandsk rett

I EØS-retten foreligger det ingen generell regel om hvordan selskapene skal kommunisere med aksjonærene. Utgangspunktet er derfor at norsk aksjelovgivning står fritt til å regulere hvordan kommunikasjon mellom selskapet og aksjonærer skal skje. Dette gjelder imidlertid ikke valg av kommunikasjonsmåte ved innkalling til generalforsamling, jf. aksjonærrettighetsdirektivet (direktiv 2007/36/EF) artikkel 5 nr. 2 som oppstiller regler om hvordan selskapet skal sende ut innkalling til generalforsamling. I Ot.prp. nr. 46 (2008–2009) side 15 er det lagt til grunn at allmennaksjeloven er i overensstemmelse med aksjonærrettighetsdirektivet.

Aksjeloven § 5-11a gjør unntak fra krav om utsendelse for dokumenter som er lagt ut på selskapets internettsider. Bakgrunnen for lovbestemmelsen er direktiv 2007/36/EF som følger opp Kommisjonens handlingsplan fra mai 2003, KOM (2003) 84 om modernisering av selskapsretten, jf. Ot.prp. nr. 46 (2008–2009) side 7. Selskapene kan vedtektsfeste at når dokumenter som gjelder saker som skal behandles på generalforsamlingen, er gjort tilgjengelig for aksjonærene på selskapets hjemmeside, gjelder ikke lovens

krav om at dokumentene skal sendes ut til hver enkelt aksjonær.

Aksjeloven § 18-5 kan sammenlignes med den danske selskabsloven § 92, hvor det også er inn tatt regler om elektronisk kommunikasjon. Lovbestemmelsen skiller seg imidlertid fra den norske lovregelen. Etter dansk rett er det i utgangspunktet generalforsamlingen som treffer beslutning om anvendelse av elektronisk dokumentutveksling og elektronisk post i kommunikasjonen mellom selskapet og eierne (elektronisk kommunikasjon) i stedet for fremsendelse eller fremleggelse av papirbaserte dokumenter, jf. selskabsloven § 92 stk. 1. Lovbestemmelsen er derfor både en regel om elektronisk kommunikasjon og en bestemmelse om elektroniske dokumenter. Elektronisk kommunikasjon kan likevel alltid anvendes etter individuell avtale med den enkelte eier, jf. selskabsloven § 92 stk. 4. Selskabsloven § 92 oppstiller ikke krav til hvilke tekniske løsninger som må være oppfylt, fordi behovet vil variere mye fra selskap til selskap og fra situasjon til situasjon, og fordi den teknologiske utviklingen skjer så fort. Det følger imidlertid av lovforarbeidene at elektroniske dokumenter må uten bearbeidelse kunne skrives ut i klarskrift. Det kan derfor ikke anvendes for eksempel lyd- og bildefiler til oppfyllelse av lovens formkrav om skriftlighet.

5.7.3 Utvalgets vurderinger

5.7.3.1 Innledning

Utvalget mener at økt digitalisering og teknologisk utvikling tilsier at aksjeloven endres slik at det legges til rette for teknologinøytrale løsninger. Det finnes antakelig fortsatt enkelte som forventer at meldinger fra selskap som de har aksjer i, kommer som brev. Utvalget mener imidlertid at et krav om papirkommunikasjon ikke er i samsvar med den teknologiske utviklingen.

Som nevnt i punkt 5.7.1, anses elektronisk kommunikasjon fra offentlig sektor nå som standard. Innbyggere som ikke ønsker dette, må aktivt reservere seg. Næringslivet kan ikke reservere seg på tilsvarende måte. På denne bakgrunn er det naturlig at også virksomheter tillates å benytte elektronisk kommunikasjon som standard.

Utvalget vil først drøfte selskapets adgang til å benytte ulike kommunikasjonsmetoder til å sende meldinger, varsler eller lignende til aksjonærene. Deretter vil utvalget se på aksjonærenes adgang til å gi meldinger til selskapet.

I punkt 5.7.1 er det vist at lovbestemmelser om ledelsesintern kommunikasjon ikke omfattes av

anvendelsesområdet til aksjelovene § 18-5. Slik kommunikasjon vil ikke bli drøftet i det følgende.

5.7.3.2 Aksjeselskapets adgang til å gi meldinger mv. til aksjonærene

Etter utvalgets syn er det ikke naturlig at det må vedtektsfestes at det skal være adgang til å benytte elektronisk kommunikasjon når selskapet skal gi meldinger mv. til aksjonærene, slik det for eksempel er gjort i den danske selskabsloven § 92.

Utvalget foreslår isteden at aksjeloven § 18-5 oppheves, og at det inntas en ny lovbestemmelse i aksjeloven § 1-6 som skal være nøytral med hensyn til bruk av media ved kommunikasjon mellom selskapet og aksjonærene, så fremt kommunikasjonsmetoden er i en lesbar form. Det vises i denne forbindelse til punkt 5.4.2 der utvalget foreslår en generell bestemmelse om at selskapsdokumentasjon skal være lesbar. Utvalget finner det imidlertid ikke nødvendig å innta i aksjeloven at kommunikasjonsmetoden må være lesbar, jf. selskabsloven § 92. En kommunikasjonsmetode som ikke er lesbar, er heller ikke hensiktsmessig, jf. nedenfor om begrepet «*hensiktsmessig*». Utvalgets forslag innebærer at selskapet ikke kan bruke for eksempel lydopptak og/eller videoopptak når det skal gi meldinger, varsler eller lignende til aksjonærene.

Utvalget har videre vurdert om det bør være adgang for en aksjonær til å reservere seg mot bruk av elektronisk kommunikasjon. Etter utvalgets mening må spørsmålet ses i sammenheng med hvilke krav som skal stilles til kommunikasjonsmetoden. I den forbindelse er det naturlig å se hen til Justisdepartementets høringsuttalelse om «*Endringer i tinglysningsloven, tvangsfullbyrdesloven og inkassoloven (teknologinøytralitet)*», jf. høringsnotat av november 2015 Snr. 15/7963. Høringsfrist var 1. februar 2016. Lovrevisjonen er fortsatt under behandling.

I tvangsfullbyrdesloven foreslås det inntatt en ny bestemmelse om elektronisk kommunikasjon, hvor det blant annet fremgår at varsel om tvangsfullbyrdelse skal kunne skje via elektronisk kommunikasjon. I høringsnotatet side 7 er utkast til lovbestemmelse formulert slik:

«Krav i eller i medhold av denne loven om at opplysninger eller meldinger mellom saksøker og saksøkte skal gis skriftlig, er ikke til hinder for elektronisk kommunikasjon dersom meddelelsen er sendt på en betryggende måte.»

I inkassoloven er det foreslått å innta en tilsvarende bestemmelse vedrørende varsel om inkasso, se høringsnotatet side 10.

Når det gjelder vilkåret om at meddelelsen skal være sendt på en «*betryggende måte*», uttales det i høringsnotat fra Lovavdelingen side 6:

«Ved en slik løsning vil det måtte vurderes konkret i hvert enkelt(e) tilfelle om varsel kan sendes elektronisk. Det vil være naturlig å legge vekt på om saksøkte i tilstrekkelig grad er sikret mot å lide rettstap som følge av at vedkommende kan ha et annet forhold til sin elektroniske postkasse enn til fysisk post.

Et slikt generelt krav vil gi større grad av fleksibilitet og kan kanskje gi flere muligheter for praktiske løsninger. Det er en mulighet for at dette igjen kan medføre større behov for avklaring i domstolene. På den annen side har avsenderen av et varsel et klart insentiv til å sende varselet på en slik måte at det ikke kan reises tvil om at det er betryggende avsendt.

Hva som er «betryggende», vil i så fall variere, og må vurderes konkret. Ved varsel etter tvangsfullbyrdsloven kan det ikke være avgjørende om det benyttes elektronisk signatur. Det avgjørende vil være om mottakeren i tilstrekkelig grad blir gjort oppmerksom på at rettslig relevant informasjon kan komme inn til vedkommendes elektroniske meldingsmottak.»

I høringsnotatet fremheves også at det i Ot.prp. nr. 108 (2000–2001) side 22 er påpekt følgende i forbindelse med kommunikasjon med offentlig forvaltning:

«Dersom det er gått lang tid siden samtykke ble gitt, og det i denne tiden ikke har vært noen elektronisk kommunikasjon, kan det være nødvendig å sikre at angitt e-post adresse fortsatt brukes av mottaker før en elektronisk melding sendes. Avsender må også foreta foranstaltninger dersom han får meldingen tilbake eller beskjed om at e-postadressen ikke lenger er i bruk. Dette gjelder selv om det ikke har gått lang tid fra samtykke ble gitt. Krav om nærhet i tid mellom samtykke og elektronisk kommunikasjon kan også aktualiseres i privatrettslige avtaler. Det kan være hensiktsmessig at partene i avtalen nærmere regulerer hvordan de skal sikre at motpart har riktig e-post adresse mv.»

I følge høringsnotatet synes uttalelsen «*aktuell også ved elektronisk varsel om tvangsfullbyrdelse*».

Utvalget støtter Justisdepartementets vurderinger. Etter utvalgets syn er det uhensiktsmessig å detaljregulere hvilke teknologiske løsninger som oppfyller bestemte sikkerhetsmessige krav, blant annet fordi behovet vil variere mye fra selskap til selskap og fra situasjon til situasjon. Den teknologiske utviklingen skjer så hurtig at regler om dette ville blitt raskt foreldet. Utvalget foreslår derfor at det skal være opp til partene å fastlegge hvilke tekniske krav som må stilles ved anvendelsen av elektronisk kommunikasjon.

Utvalget ser ikke behov for krav om at meldinger, varsler og lignende må sendes på «*betryggende måte*». Etter utvalgets syn kan et slikt krav i for stor grad henspille på at det ved valg av kommunikasjonsmåte er mer sentralt å vektlegge sikkerhetsmessige krav, enn hva som totalt sett er den mest egnede kommunikasjonsmåten. Utvalget foretrekker at det i stedet inntas et krav om at meldinger til aksjonærene må gis på en «*hensiktsmessig måte*». Aksjelovene bruker allerede formuleringen «*hensiktsmessig*» i flere sammenhenger, blant annet i forbindelse med varsel om styrebehandling, jf. aksjelovene § 6-22. Utvalget presiserer imidlertid at det ved hensiktsmessighetsvurderingen i forbindelse med meldinger, varsler og lignende også inngår en vurdering av om kommunikasjonsmetoden er betryggende. Dersom valg av kommunikasjonsmetode ikke er betryggende, er den heller ikke «*hensiktsmessig*». Når selskaps aksjonær har oppgitt sin e-postadresse til selskapet og/eller selskapet og aksjonæren tidligere har kommunisert pr. e-post, vil bruk av e-post normalt oppfylle lovens krav om at meldingen er gitt på hensiktsmessig måte.

En rekke lovbestemmelser krever at varsler, meldinger eller lignende skal sendes til aksjonærer «*med kjent adresse*», jf. blant annet aksjeloven § 4-26 (3), § 5-10 (1), § 5-15 (2), § 5-28 (2), § 7-9 (2) og § 16-6 (2). En aksjonærs «*adresse*» skal fremgå av aksjeeierboken, jf. aksjeloven § 4-5 (2). På Rettsdata.no heter det i lovkommentaren til aksjeloven (pr. september 2016) at «*Loven angir ikke om det er tale om besøksadresse eller postadresse. Helst bør begge deler oppføres, men det er trolig tilstrekkelig med én av dem. E-postadresse alene er neppe tilstrekkelig*». Utvalget kan ikke se at det i det pågående høringsforslaget om digitalisering av aksjeeierboken/aksjonærregister er foreslått nye krav til hvilke opplysninger som skal fremgå av aksjeeierboken/aksjonærregisteret. Utvalget foreslår derfor at det lovfestes at aksjeeierboken skal inneholde aksjonærens postadresse og/eller bostedsadresse og digital adresse. Etter utvalgets mening skal den registrerte digitale adressen i aksjeeier-

boken benyttes dersom aksjonæren og selskapet skal gi meldinger digitalt, så fremt det ikke foreligger holdepunkter for at det skal anvendes en annen digital adresse. Utvalget understreker imidlertid at det ikke er nødvendig at selskapene må ha registrert aksjonærenes digitale adresse i aksjeeierboken for å kunne benytte elektronisk kommunikasjon.

Utvalget tar ikke nærmere stilling til krav til aksjeeierboken. Utvalget bemerker imidlertid at enkelte av lovreglene om aksjeeierboken synes å være noe utdatert, jf. blant annet aksjeloven § 4-6 og tilhørende forskrift om innsynsrett i aksjeeierboken.

På bakgrunn av det ovennevnte kan utvalget ikke se at aksjonærene har berettiget behov for å kunne reservere seg mot at selskapet benytter elektronisk kommunikasjon i sin kontakt med aksjonæren. Dersom en aksjonær for eksempel ikke har e-post, vil det ofte eksistere andre måter å nå aksjonæren på elektronisk, for eksempel familiemedlemmer eller aksjonærens arbeidsplass. I noen tilfeller vil likevel bare papirbasert informasjon og post være «*hensiktsmessig*», men dette er opp til selskapet å avgjøre. Utvalget finner det derfor ikke nødvendig å presisere i aksjeloven at aksjonæren ikke har adgang til å reservere seg mot bruk av elektronisk kommunikasjon.

Utvalget har videre vurdert om det i enkelte tilfeller skal oppstilles ytterligere krav til bruk av kommunikasjonsmetode når selskapet skal gi meldinger mv. til aksjonærene.

Ifølge aksjelovene § 2-13 (3) må det benyttes rekommandert brev ved purring av aksjonærer ved forsinket innbetaling av aksjekapital. Etter utvalgets mening bør det også i slike situasjoner være adgang til å benytte elektronisk kommunikasjon. Forutsetningen er at det er benyttet en betryggende metode for å sikre at meldingen er mottatt. Det finnes ikke i norsk rett noen alminnelig regel om at betalingsmislighold må påberopes gjennom rekommandert brev. Aksjelovens bestemmelse fremstår derfor som utdatert. Utvalget finner ikke grunn til å lovregulere hvilke sikkerhetskrav som må oppfylles. Utvalget viser for øvrig til at det finnes en rekke ordninger som sikrer leserbekreftelser eller lignende ved bruk av elektronisk kommunikasjon.

Som en følge av at utvalget foreslår å gjøre aksjeloven nøytral med hensyn til selskapenes metode for å kommunisere med aksjonærene, må aksjelovens terminologi også endres i aksjeloven § 4-26 (3) om melding til aksjonærer om løsningssum ved tvungen overføring av aksjer.

Dersom alle aksjonærers adresse er kjent, bør det etter utvalgets oppfatning ikke i tillegg kreves kunngjøring i Brønnøysundregistrens elektroniske kunngjøringspublikasjon. Kravet om slik kunngjøring gjelder imidlertid fortsatt dersom selskapet ikke har adressen til samtlige som er registrert som aksjonærer i aksjeeierboken.

5.7.3.3 *Aksjonærenes adgang til å gi meldinger mv. til aksjeselskap*

Når det gjelder aksjonærenes adgang til å sende meldinger til aksjeselskap, foreslår utvalget å begrense aksjonærenes valg av kommunikasjonsmetode i noe større grad enn hva som gjelder for selskapets adgang til å velge kommunikasjonsmetode.

Etter utvalgets syn bør selskapet kunne bestemme hvilken kommunikasjonsmetode som skal benyttes. Selskapets adgang til å bestemme kommunikasjonsmetode må likevel ikke være til hinder for at meldinger kan «*gis på en allment tilgjengelig måte*». Selskapet kan for eksempel ikke avskjære meldinger på e-post. Utvalget foreslår at regler om aksjonærenes adgang til å gi meldinger mv. til aksjeselskap inntas i lovbestemmelsen om selskapets adgang til å gi meldinger mv. til aksjonærene, jf. forslaget til ny § 1-6.

5.7.4 **Bør tilsvarende regler gjelder for allmennaksjeselskaper?**

Etter utvalgets syn er det ingen prinsipielle hensyn som tilsier at det ikke skal være samme adgang til å benytte de samme kommunikasjonsmetodene i allmennaksjeselskaper, som i aksjeselskaper. Utvalget foreslår derfor at det i allmennaksjeloven inntas en tilsvarende lovbestemmelse som i aksjeloven om bruk av kommunikasjonsmetoder. Terminologien i allmennaksjeloven § 4-25 (3) må justeres i tråd med aksjeloven § 4-26 (3).

Allmennaksjeloven inneholder i tillegg enkelte særregler som ikke finnes i aksjeloven, jf. allmennaksjeloven § 4-24. Av lovbestemmelsen fremgår det at selskapet skal sende et skriftlig tilbud om løsningssummen dersom selskapet skal innløse små aksjeposter. Videre følger det av allmennaksjeloven § 5-3 at vedtektene kan fastsette at aksjonærer som vil delta i generalforsamlingen, skal meddele dette til selskapet innen en bestemt frist. Etter utvalgets syn er det ikke nødvendig å endre allmennaksjeloven § 5-3, da lovbestemmelsen allerede har en utforming som tilsier at for-

håndsvarel kan gis uavhengig av valg av kommunikasjonsmåte. Utvalget foreslår imidlertid at allmennaksjeloven § 4-24 endres slik at den gjelder uavhengig av valg av kommunikasjonsmåte.

Videre foreslår utvalget at det i allmennaksjeloven § 4-4 inntas en tilsvarende bestemmelse som i aksjeloven § 4-5 om at aksjonærenes digitale adresser også skal registreres i aksjeeierregisteret.

Kapittel 6

Stiftelse av aksjeselskap

6.1 Innledning

Ved LOV-2013-06-14-40 ble det vedtatt en rekke endringer i aksjeloven kapittel 2 om stiftelse av aksjeselskap. Lovendringene trådte i kraft 1. juli 2013. Formålet med lovendringene var å gjøre det enklere og billigere å stifte aksjeselskaper. Det ble blant annet lagt til rette for bruk av elektroniske løsninger ved stiftelse og ved registrering i Foretaksregisteret. I punkt 5.3.2 foran drøftes enkelte spørsmål knyttet til elektronisk stiftelse av aksjeselskaper.

Utvalget vil i kapittel 6 kun vurdere lovendringer i stiftelsesreglene som *ikke* er knyttet til elektronisk stiftelse. Avgrensningen er imidlertid ikke mulig å håndheve konsekvent. Problemstillingen som drøftes i punkt 6.2, må ses på bakgrunn av adgangen til elektronisk stiftelse. I punkt 6.5.2 drøfter utvalget tidspunktet for stiftelse av aksjeselskap. Drøftelsen har nær sammenheng med spørsmålet om hvilke elektroniske løsninger som skal utvikles. Utvalget har likevel funnet det mest naturlig å behandle tidspunktet for stiftelse av aksjeselskaper i dette kapitlet. Ettersom regler om stiftelse av aksjeselskaper ikke er særskilt nevnt i utvalgets mandat, er utvalgets vurderinger i all hovedsak begrenset til å evaluere lovendringene som trådte i kraft 1. juli 2013.

Forenklingene i stiftelsesreglene som trådte i kraft 1. juli 2013, må ses i sammenheng med at kravet til minste aksjekapital ble redusert fra 100 000 kroner til 30 000 kroner. Lovendringen trådte i kraft 1. januar 2012. En sentral årsak til at kravet til minste aksjekapital ble redusert, var ønsket om å gjøre det mer attraktivt å stifte norske aksjeselskaper og samtidig redusere antall NUF-selskaper. Kravet til minste aksjekapital behandles i punkt 7.2.

6.2 Standardformular for stiftelsesdokumenter

Før endringen ved LOV-2013-06-14-40 inneholdt aksjeloven § 2-3 (2) en bestemmelse om at depar-

tementet skulle utarbeide standardformular for stiftelsesdokumenter. Ifølge Prop. 111 L (2012–2013) side 41 har et slikt standardformular vært lite brukt i praksis. Som begrunnelse for regjeringens forslag om å oppheve aksjeloven § 2-3 (2), heter det i proposisjonen side 41 til 42:

«I fremtiden bør man etter departementets syn heller satse på de elektroniske løsningene, og departementet har vanskelig for å se at det vil være nevneverdig etterspørsel etter et papirbasert standardformular. Fordelen ved en elektronisk løsning er også at den gir en helt annen mulighet for fleksibilitet og valgfrihet enn et papirbasert standarddokument.»

Senere har man kommet lenger i utviklingen av elektroniske løsninger. Den 30. oktober 2015 trådte aksjeloven § 2-1 (1) tredje og fjerde punktum i kraft, jf. FOR-2015-10-30-1242. Ifølge disse bestemmelsene kan «*Stiftelsesdokumentet (...)* opprettes som et papirdokument eller gjennom Foretaksregisterets elektroniske løsning for stiftelse av aksjeselskap. Reglene i denne loven er ikke til hinder for elektronisk stiftelse som nevnt i tredje punktum». I praksis er det dermed mulig å gjøre mye av arbeidet i forbindelse med stiftelse av nye aksjeselskaper i Altinn. Elektronisk stiftelse av aksjeselskaper innebærer at stifterne fyller ut og signerer i Altinn, og får stiftelsesdokumentet tilsendt til meldingsboksen sin.

På denne bakgrunn ser utvalget ingen grunn til å reversere lovendringen. Se også punkt 5.3.2 hvor utvalget foreslår endringer vedrørende elektronisk stiftelse av aksjeselskaper.

Allmennaksjeloven § 2-3 (2) inneholdt også en bestemmelse om at departementet skulle utarbeide standardformular for stiftelsesdokumenter. Bestemmelsen ble opphevet ved LOV-2013-06-14-40 uten at det samtidig ble etablert muligheter for elektronisk stiftelse av allmennaksjeselskaper. Argumentet om at elektronisk stiftelse burde prioriteres fremfor et papirbasert standarddokument gjelder dermed ikke for allmennaksjeselskaper,

som ikke har muligheten for elektronisk stiftelse. Departementet mente likevel at allmennaksjeloven § 2-3 (2) burde oppheves, jf. Prop. 111 L (2012–2013) side 42. Utvalget har ikke erfaringer som tyder på at lovendringene har ført til problemer. Utvalget antar videre at det ved stiftelse av allmennaksjeselskaper er mindre behov for slik bistand som kunne gis gjennom et standard stiftelsesdokument, enn det er ved stiftelse av aksjeselskaper. Utvalget mener derfor at gjeldende regler bør videreføres. Se også punkt 5.3.3 hvor utvalget vurderer elektronisk stiftelse av allmennaksjeselskaper.

6.3 Minstekrav til vedtekter

6.3.1 Generelt

I Knudsen-utredningen side 30 til 31 drøfter utreder om det fortsatt skal være et lovbestemt krav om vedtekter i aksjeselskaper. Utreder konkluderer med at «*aksjeselskapene fortsatt bør ha vedtekter som regulerer et minimum av spørsmål av permanent betydning for selskapene*». Departementet sluttet seg til synspunktene, og viste for øvrig til at ingen av høringsinstansene hadde tatt til orde for at man burde sløyfe kravet om vedtekter, jf. Prop. 111 L (2012–2013) side 27.

Utvalget slutter seg til disse utgangspunktene. Utvalget viser for øvrig til at omfanget av opplysninger som skal inntas i vedtektene, samt den elektroniske løsningen for å stifte aksjeselskaper, medfører at det neppe er særlig byrdefullt for stifterne å utarbeide vedtekter.

Etter LOV-2013-06-14-40 videreføres hovedtrekkene i aksjelovens regler om vedtekter. Både aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper skal ha vedtekter med bestemmelser om nærmere angitte obligatoriske emner. Utvalget slutter seg til disse utgangspunktene.

Ved LOV-2013-06-14-40 ble minstekravene i aksjeloven § 2-2 (1) redusert slik at færre forhold skulle være obligatorisk å vedtektsfeste. Tilsvarende endringer ble ikke gjennomført i allmennaksjeloven. Dette ble begrunnet med at 2. selskapsdirektiv (77/91/EØF, nå Europaparlamentets og Rådets direktiv 2012/30/EU) artikkel 2 og 3 setter grenser for hvilke endringer man kan gjennomføre i allmennaksjelovens bestemmelse.

Etter lovendringene fra 2013 skal vedtektene i aksjeselskap minst angi:

1. selskapets foretaksnavn,
2. den kommune i riket hvor selskapet skal ha sitt forretningskontor,
3. selskapets virksomhet,

4. aksjekapitalens størrelse, jf. § 3-1,
5. aksjenes pålydende (nominelle beløp), jf. § 3-1.

Utvalget vil i det følgende vurdere om lovens angivelse av minimumskravene til vedtektene samsvarer med de reelle behov.

I tillegg til reguleringen av obligatoriske emner, kommer vedtektsregulering som er nødvendig dersom aksjelovens normalordning skal fravikes. Lovregulering som krever vedtektsbestemmelse dersom aksjelovens normalordning skal fravikes, vurderes imidlertid ikke her.

Et spørsmål er om det rent prinsipielt er heldig å redusere minstekravene til vedtektenes innhold. I Knudsen-utredningen side 26 tas det utgangspunkt i at

«(...) vedtektene inneholder bestemmelser av mer permanent betydning for selskapet mens stiftelsesdokumentet ellers regulerer forhold som gjelder stiftelsen eller en begrenset periode etter stiftelsen. Ut fra dette bør lovens minimumskrav til vedtektenes innhold begrenses til bestemmelser av mer varig karakter, som det vil være behov for i de aller fleste selskapene. Utover dette bør det være opp til aksjeeierne selv å avgjøre hvilke spørsmål de ønsker å regulere i vedtektene.»

Utvalget slutter seg til uttalelsen, som er i tråd med det tradisjonelle synet på vedtekter i aksjeselskaper.

Utvalget nevner likevel at både økte krav til innholdet i vedtektene og større fleksibilitet med hensyn til hva som kan vedtektsreguleres, kan føre til større behov for juridisk bistand. For de som ønsker seg minimumsløsningen, typisk selskaper med én aksjonær, er imidlertid en «oppskrift» som i aksjeloven § 2-2 (1) hensiktsmessig. Etter utvalgets oppfatning representerer aksjeloven § 2-2 (1) på de fleste punkter en god avveining mellom på den ene side hva som minimum bør lovfestes og på den andre siden fleksibilitet med hensyn til hva som kan vedtektsreguleres. Minstekravene til vedtektenes innhold vurderes nærmere i punkt 6.3.2 flg.

6.3.2 Antall styremedlemmer

LOV-2013-06-14-40 opphevet det tidligere kravet om at vedtektene skulle angi antallet eller laveste og høyeste antall styremedlemmer. Dermed er det opp til generalforsamlingen å bestemme hvor mange styremedlemmer som skal velges i forbindelse med styrevalget. I Knudsen-utredningen

side 28 til 29 uttalte utreder at han kunne «ikke se at det er avgjørende grunner til å pålegge selskapene å ha en slik vedtektsbestemt ramme. Ved å oppheve kravet i § 2-2 første ledd nr. 6 får den enkelte generalforsamlingen frihet til å velge det antall styremedlemmer den ønsker innenfor lovens ramme, uten å gå veien om vedtektsendring». Departementet sluttet seg til disse vurderingene, jf. Prop. 111 L (2012–2013) side 28. Utvalget har ikke erfaringer som tyder på at lovendringene har ført til problemer. Utvalget mener at lovendringen bør videreføres.

6.3.3 Flere daglige ledere

LOV-2013-06-14-40 opphevet kravet om at det i vedtektene skulle angis om selskapet skulle ha flere daglige ledere, eller at styret eller bedriftsforsamlingen skulle kunne bestemme dette. Det følger nå av aksjeloven § 6-2 (1) annet punktum at selskaper som velger slike løsninger, skal angi dette i vedtektene. Utvalget mener gjeldende regler bør videreføres. Adgangen til å ha flere daglige ledere behandles nærmere i punkt 8.4.2.

6.3.4 Hvilke saker som skal behandles på generalforsamling

Kravet om at det måtte angis i vedtektene hvilke saker som skal behandles på generalforsamlingen, ble fjernet ved LOV-2013-06-14-40. Begrunnelsen for lovendringen var at det følger direkte av aksjeloven § 5-5 (2) hvilke saker som skal behandles i generalforsamlingen, jf. Knudsen-utredningen side 29 og Prop. 111 L (2012–2013) side 28. Den tidligere lovbestemmelsen var av rent informativ karakter, og utvalget mener at gjeldende regler bør videreføres.

6.3.5 Om aksjer skal registreres i et verdipapirregister

LOV-2013-06-14-40 opphevet kravet om at vedtektene skulle angi om selskapets aksjer skal registreres i et verdipapirregister. Det følger nå av aksjeloven § 4-4 første punktum at det kan bestemmes i vedtektene at selskapets aksjer skal registreres i et verdipapirregister. Det er svært få aksjeselskaper som registrerer aksjene i et verdipapirregister. Det er derfor naturlig at vedtektsregulering bare gjelder der selskapet beslutter slik registrering. Utvalget mener at gjeldende regler bør videreføres.

6.3.6 Foretaksnavn

Selskapets foretaksnavn individualiserer selskapet, og etter foretaksnavneloven § 1-1 annet ledd fjerde punktum, jf. § 3-1 annet ledd, er det beskyttet mot at andre tar navnet i bruk eller søker det registrert. I Knudsen-utredningen side 27 uttalte utreder at «Et navn må selskapet nødvendigvis ha, og det ligger i sakens natur at dette må fastsettes individuelt av aksjeeierne i det enkelte selskap. Navnevalget kan selvsagt ikke løses direkte i loven eller i standardvedtekter». Etter utvalgets syn kan selskapets foretaksnavn være av stor betydning for et selskap, blant annet med hensyn til selskapets identitet, merkevare og rennommé. Selskapets foretaksnavn kan videre ha nær sammenheng med selskapets virksomhetsformål, jf. punkt 6.3.8. Utvalget legger derfor til grunn at kravet til angivelse av foretaksnavn i vedtektene bør videreføres.

6.3.7 Forretningskontor

I forbindelse med vedtakelsen av LOV-2013-06-14-40 var det en viss diskusjon om det skulle være påkrevd at vedtektene angir den kommune i riket hvor selskapet skal ha sitt forretningskontor. I Knudsen-utredningen side 27 var det foreslått å opprettholde kravet om at forretningskommunen skulle angis i vedtektene, og dette ble fulgt opp i Prop. 111 L (2012–2013) side 27 til 28:

«Under høringen gir *Brønnøysundregistrene* uttrykk for at det bør vurderes å oppheve kravet i nr. 2 om at vedtektene skal angi i hvilken kommune selskapet skal ha sitt forretningskontor. Som det er pekt på i utredningen, har forretningskommunen betydning for vernetting etter tvisteloven § 4-4 tredje ledd og for hvor generalforsamlingen skal holdes etter aksjeloven § 5-7. Særlig forretningskommunens betydning for stedet for avholdelse av generalforsamlingen kan være praktisk viktig for aksjeeierne, og det kan derfor være hensiktsmessig at dette er tatt inn i vedtektene slik at forretningskommunen bare kan endres av generalforsamlingen med kvalifisert flertall. *Brønnøysundregistrene* viser til at i eneeieraksjeselskaper vil forretningsadressen ofte være den samme som aksjeeierens bostedsadresse. Loven kan imidlertid ikke utformes bare med sikte på slike selskaper. Tatt i betraktning at det neppe er særlig byrdefullt å angi forretningskommunen i vedtektene, har

departementet blitt stående ved at bestemmelsen i nr. 2 bør videreføres.»

I dansk rett har man valgt en annen løsning, jf. selskabsloven § 28. Her er forretningskommunen ikke lenger obligatorisk å ta inn i vedtektene. Blant annet Krüger Andersen: Aktie- og anpartsselskabsret (2013) side 175 påpeker at kravet hadde «givet besvær ved flytning over kommunegrænser». I den danske betenkningen «Modernisering af selskabsretten» (2008) side 127 heter det:

«Det er på denne baggrund udvalgets vurdering, at det vil være hensigtsmæssigt at ophæve kravet om, at hjemsted skal oplyses i vedtægterne, såvel for aktieselskaber som for anpartsselskaber. I stedet bør der være pligt til at lade hjemstedet registrere i Erhvervs- og Selskabsstyrelsen. Proceduren kan i overensstemmelse med ændringen af 1. selskabsdirektiv ske elektronisk, evt. ved digital selvregistrering. For de selskaber, der måtte ønske det, er der intet til hinder for, at selskabets hjemsted ligeledes oplyses i vedtægterne.»

Selv om det ikke er nødvendig å angi opplysninger om hjemstedet i vedtektene for danske aktieselskaber og anpartsselskaber, skal opplysninger om selskapets hjemsted og virksomhetsadresse være registrert hos Erhvervsstyrelsen.

Det eksisterer i norsk rett forskjellige registreringsordninger som krever registrering av foretakets adresse. Etter foretaksregisterloven § 3-1 (1) nr. 3 skal Foretaksregisteret inneholde opplysninger om «[s]elskapets forretningskommune og adresse». Et tilsvarende krav er inntatt i enhetsregisterloven § 5 annet ledd bokstav b) hvor det fremgår at «[e]nhetens adresse» angis i forbindelse med førstegangsregistrering i Enhetsregisteret. I følge enhetsregisterloven § 6 første ledd bokstav l) skal det også gis opplysninger om «enheten har filialer eller annet fast drifts- eller forretningssted» utenom forretningsstedet som er nevnt i enhetsregisterloven § 5 annet ledd bokstav b). Av tvisteloven § 4-4 (3) følger det også at «[v]irksomheter registrert i Foretaksregisteret har alminnelig verne-ting på det sted virksomhetens hovedkontor ifølge registreringen ligger».

Etter gjeldende regnskapslov skal det i årsberetningen gis opplysninger om «*hvor virksomheten drives, inkludert opplysning om eventuelle filialer*», jf. regnskapsloven § 3-3. Krav til hvem som skal avlegge årsberetning, og årsberetningens innhold er vurdert i NOU 2016: 11. I forslag til lov om

regnskapsplikt § 9-1 fremgår det hvem som har plikt til å utarbeide årsberetning, det vil si «*[r]egn- skapspliktig som ikke omfattes av definisjonen av små foretak i § 1-5, og som ikke er nevnt i § 1-2 første ledd nr. 4*». I henhold til forslag til lov om regnskapsplikt § 1-5 (1) regnes «*[r]egn- skapspliktige som på balansedagen ikke overskrider to av de tre terskelverdiene for små foretak i annet ledd med mindre de omfattes av unntakene i femte og sjette ledd*». I forslag til lov om regnskapsplikt § 1-5 (2) er terskelverdiene for små foretak foreslått videreført på samme nivå som i gjeldende regnskapslov og er «*1. salgsinntekt: 70 millioner kroner, 2. balansesum: 35 millioner kroner, 3. antall årsverk i regnskapsåret: 50*». Dersom lovforslaget vedtas, vil det derfor være færre selskaper som skal avgi årsberetning og dermed opplyse «*hvor virksomheten drives, inkludert opplysning om eventuelle filialer*», jf. forslag til lov om regnskapsplikt § 9-2 (1).

Etter utvalgets syn er opplysninger om selskapers forretningskontor tilstrekkelig angitt gjennom øvrig lovgivning. Dette til tross for at forslaget til lov om regnskapsplikt vil medføre at det er færre selskaper som behøver å avgi årsberetning med opplysning om selskapets forretningskontor. Utvalget vil også påpeke at et mer digitalisert samfunn reduserer betydningen av selskapers forretningskontor. Det er mulig å holde generalforsamling uten fysisk tilstedeværelse, og aksjonærene har muligheter for elektronisk deltakelse på generalforsamlingen (jf. punkt 8.2.7 og 8.2.8). Dette innebærer at forretningskommunen får mindre betydning for selskapets generalforsamling. Vernet for selskapet kan uansett følge av registrert forretningsadresse i Foretaksregisteret.

Det er også en kjensgjerning at mobiliteten i det norske samfunnet blir stadig høyere. Det følger allerede i dag av aksjeloven § 5-8 at selv om generalforsamlingen i utgangspunktet skal holdes i kommunen der selskapet har sitt forretningskontor, kan vedtektene bestemme at den skal eller kan holdes på et annet bestemt sted. Generalforsamlingen kan også holdes et annet sted hvis det av særlige grunner er nødvendig. Loven setter dermed opp et nokså omfattende unntak fra regelen om at generalforsamlingen skal holdes i den kommune der selskapet har sitt forretningskontor. Videre mener utvalget at selskapers forretningskontor ikke er et forhold som alltid krever beskyttelse gjennom skjerpet flertallskrav som gjelder for vedtektsendringer, jf. aksjeloven § 5-18. Etter utvalgets mening er et vedtak om å flytte selskapets forretningskontor en forretningsmessig vurdering som må kunne vedtas med alminnelig flertall. Utvalget erfarer videre at et obligatorisk

krav om vedtektsendring ved flytting over kommunegrenser, med de konsekvenser dette har for krav til vedtak i generalforsamlingen og dokumentasjon ved registreringsendring, medfører at mange selskaper får registermeldinger i retur ved innsendelse til Foretaksregisteret.

Pågående prosesser knyttet til kommunesammenslåing kan bidra til å belyse dette. Ved kommunesammenslåing vil samtlige selskaper som er hjemmehørende i en av de kommuner som er omfattet av kommunesammenslåingen, reelt sett bli flyttet til en ny forretningskommune. Slik loven er i dag, innebærer dette at samtlige av disse selskapene i utgangspunktet må gjennomføre generalforsamling, oppdatere sine vedtekter, og sende melding om vedtektsendring til Foretaksregisteret. Dette vil gjelde selv om selskapets faktiske forretningsadresse forblir den samme også etter sammenslåingen. Dersom forretningskommunen ikke er vedtektsbestemt, vil disse prosessene ikke være nødvendige. Da ville konsekvensene av kommunesammenslåingen blitt håndtert direkte gjennom oppdateringer av databaser mellom Statens Kartverk og Brønnøysundregistrene slik at hvert enkelt foretak automatisk får riktig forretningskommune, basert på deres registrerte forretningsadresse. Vernettinget ville vært gitt ut fra registrert forretningsadresse.

På bakgrunn av det som er sagt over, er det etter utvalgets oppfatning ikke nødvendig at selskapers forretningskontor skal være en obligatorisk bestemmelse i selskapets vedtekter. Det foreslås derfor at dette kravet oppheves.

Tilsvarende lovendring foreslås ikke for allmennaksjeselskaper. Utvalget ser ikke at begrunnelsen for å fjerne kravet om vedtektsfesting av selskapets forretningskontor er like relevant for selskaper av ASA-typen, da antall allmennaksjeselskaper er vesentlig færre. Samtidig har allmennaksjeselskaper mange aksjonærer som har større behov for stabilitet når det gjelder hvor forretningskontoret er og hvor generalforsamlinger normalt holdes. Ifølge 2. selskapsdirektiv art. 3 skal dessuten selskapets hjemsted angis i stiftelsesdokumentet, i vedtektene eller på en annen nærmere angitt måte.

6.3.8 Selskapets virksomhet

Aksjelovene angir selskapsformålet på to forskjellige måter; som et «vinningsformål» og som et «virksomhetsformål».

Aksjelovene forutsetter for det første at selskapet har et «vinningsformål». Bare hvis selskapet ved sin virksomhet ikke skal ha til formål å skaffe

aksjonærene økonomisk utbytte, skal vedtektene inneholde bestemmelser om bruken av selskapets overskudd og av dets formue hvis selskapet oppløses, jf. aksjelovene § 2-2 (2). Denne forutsetningen har et særlig vern gjennom enstemmighetskravet i aksjelovene § 5-20 (1) nr. 5. Utvalget har vurdert om vinningsformålet burde fremgå eksplisitt av loven, men antar at det allerede fremgår tilstrekkelig tydelig av aksjelovene at de er skrevet med tanke på selskaper med et vinningsformål. På denne bakgrunn foreslår utvalget ingen endring på dette punktet.

For det annet regulerer aksjelovene selskapets «virksomhetsformål», jf. aksjeloven § 2-2 (1) nr. 3 og allmennaksjeloven § 2-2 (2) nr. 4. Det var i forbindelse med vedtakelsen av LOV-2013-06-14-40 en viss diskusjon om det skulle være påkrevd at vedtektene angir selskapets virksomhet. I Prop. 111 L (2012–2013) side 28 heter det om dette spørsmålet:

«*Næringslivets Hovedorganisasjon* foreslår å sløyfe kravet om at vedtektene skal angi selskapets virksomhet, jf. første ledd nr. 3. Næringslivets Hovedorganisasjon foreslår at det i stedet bør være opp til selskapet selv å bestemme om virksomheten skal angis i vedtektene. Konsekvensen av en slik regel vil etter departementets vurdering antakelig være at mange selskaper, uten å ha et bevisst forhold til spørsmålet, ville unnlate å angi selskapets virksomhet i vedtektene. Virksomhetsangivelsen har betydning særlig for styrets myndighet og for hva generalforsamlingen kan beslutte med alminnelig flertall. Hvis styret skal ha svært vide rammer for sitt virke, bør det etter departementets syn være som følge av et bevisst valg fra eiernes side, og ikke som en følge av at man ikke har tenkt over spørsmålet. Departementet har dessuten vanskelig for å se at et krav om å angi selskapets virksomhet i vedtektene kan oppfattes som særlig byrdefullt. Det må antas at stifterne har en viss formening om hva selskapet skal drive med, og beskrivelsen i vedtektene kan gjøres nokså generell. Departementet foreslår etter dette å videreføre kravet i nr. 3 om at vedtektene skal angi selskapets virksomhet.»

I den danske betenkningen «Modernisering af selskabsretten» (2008) side 125 ble det også diskutert om formålet med virksomheten skulle gå frem av vedtektene. Enkelte av medlemmene av det danske lovutvalget ønsket ikke at virksomhetsformålet skulle fremgå av vedtektene og pekte på at det burde være tilstrekkelig at selskapets aktivitet fremgår av selskapets bransjekode

hos det danske enhetsregisteret. Det ble viderepekt på at virksomhetsformålet etter utvalgsmedlemmenes oppfatning i praksis ikke spilte noen større rolle for ansvarsbedømmelsen av selskaps ledelse fordi aktiviteten i foretaket kunne endres raskt. Dessuten var det uansett adgang til å beskrive formålet i vedtektene.

Mot dette ble det av flertallet i lovutvalget pekt på at «*investorer har en interesse i at kunne se selskabets formål direkte i vedtægterne i stedet for via branchekoder*» og at «*kravet om angivelse af en formålsbestemmelse i hvert fald bør opretholdes for selskaber, hvis aktier er optaget til handel på et regulert marked, og som således henvender sig til en bred investorkreds*». Det samlede utvalg kom til at det var mest hensiktsmessig å ha én regel for alle selskaper, og kravet om at formålet skal fremgå av vedtektene ble derfor opprettholdt for begge selskapstyper i Danmark.

Utvalget slutter seg til de ovennevnte uttalelsene i Prop. 111 L (2012–2013) side 28. Utvalget har også merket seg at man i Danmark ikke har ønsket en annen regulering. Videre antar utvalget at angivelsen av selskapers formål i vedtektene i prinsippet innebærer en viktig beskyttelse av så vel aksjonærene i sin alminnelighet som aksjonærminoriteter spesielt. I den forbindelse påpeker utvalget at det i Norsk anbefaling for eierstyring og selskapsledelse (NUES) punkt 2 heter at «*Selskapets virksomhet bør tydeliggjøres i vedtektene*», og at denne anbefalingen er begrunnet med at «*Vedtektene sammen med offentliggjorte mål og hovedstrategier skal bidra til at aksjeeierne har den nødvendige forutsigbarhet hva angår selskapets virksomhet*». Utvalget finner derfor ikke grunnlag for å fjerne kravet om at det skal stå i vedtektene hva som er formålet med selskapenes virksomhet.

6.3.9 Aksjekapitalens størrelse

Etter aksjeloven § 2-2 (1) nr. 4 og allmennaksjeloven § 2-2 (1) nr. 5 skal vedtektene angi «*aksjekapitalens størrelse*». Utvalget mener at vedtektene også i fremtiden bør angi aksjekapitalens størrelse.

Ifølge Aarbakke m.fl.: *Aksjeloven og allmennaksjeloven* (2012) side 168 inneholder aksjeloven § 2-2 (1) nr. 4 og allmennaksjeloven § 2-2 (1) nr. 5 ikke et uttrykkelig påbud om at aksjekapitalen skal være fastsatt i norsk mynt. De skriver videre:

«Dette kan neppe oppfattes slik at det skal være anledning til å angi den bare i fremmed mynt, f.eks. i euro, men angivelse i fremmed mynt ved siden av angivelsen i norske kroner kan det

ikke være noe til hinder for. En slik parallell angivelse i fremmed mynt vil i så fall bare være veiledende. Det er angivelsen i norske kroner som er avgjørende for aksjekapitalens størrelse, og valutakursendringer vil ikke innebære endringer i denne.»

I dansk rett har det siden 1999 vært tillatt å la vedtektene angi aksjekapital i enten danske kroner eller euro, jf. selskabsloven § 4. Tilsvarende følger av den svenske aktiebolagslagen 1. kap. 4 §. Et spørsmål er om det er behov for å endre aksjeloven § 2-2 (1) nr. 4 og allmennaksjeloven § 2-2 (1) nr. 5 slik at aksjekapitalen skal kunne angis i enten norsk valuta eller i euro, eventuelt også i annen valuta. Etter utvalgets oppfatning er det ikke grunnlag for å foreslå noen endring på dette punktet. Slik loven tolkes i dag, fremstår den som fleksibel, og det ville neppe være noen forenkling å innføre en alternativ valuta. Norge er heller ikke en del av euro-samarbeidet. Utvalget foreslår derfor ingen endring på dette punktet.

6.3.10 Aksjenes pålydende

Spørsmålet om vedtektene skulle angi aksjenes pålydende, jf. aksjeloven § 2-2 (1) nr. 5, ble i forarbeidene til LOV-2013-06-14-40 behandlet i sammenheng med spørsmålet om det burde innføres en ordning med «*brøkdelsaksjer*», ofte omtalt som «no par value shares». Utvalget foreslår ingen endring på dette punktet. Utvalget behandler problemstillingen nærmere i punkt 7.13.

6.4 Tidspunktet for innbetaling av aksjekapitalen

Etter aksjeloven § 2-18 (2) skal aksjeinnskuddet være ytt fullt ut før selskapet kan meldes til Foretaksregisteret. I mandatet for Knudsen-utredningen var det spesielt bedt om en vurdering av om det burde innføres regler som åpner for at aksjeinnskuddet helt eller delvis kan innbetales på et tidspunkt etter registrering.

Knudsen-utredningen side 80 til 84 fulgte opp ved å foreslå regler om adgang til utsatt innbetaling av aksjeinnskudd. Utrederen ga imidlertid uttrykk for (side 81) at han var «*noe i tvil om det er grunn til å innføre en ordning som åpner for at bare en del av aksjeinnskuddet må innbetales ved registreringen*». I utredningen ble det likevel åpnet for at inntil halvdel av aksjeinnskudd som skal gjøres opp kontant, kunne innbetales på et senere tidspunkt. Etter forslaget kunne styret med minst

fire ukers varsel kreve innbetalt utestående aksjeinnskudd.

Forslaget i Knudsen-utredningen ble ikke fulgt opp. I sin vurdering pekte Justisdepartementet i Prop. 111 L (2012–2013) side 51 på følgende:

«Aksjekapitalkravet på 30 000 kroner er basert på et synspunkt om at det bør opprettholdes en viss inngangsbillett til aksjeselskapsformen for å motvirke useriøse og lite gjennomtenkte selskapsstiftelser, jf. Prop. 148 L (2010–2011) side 19. Departementet er enig med utrederen i at dette formålet taler for at det uansett bør være et krav at minstebeløpet på 30 000 kroner innbetales før selskapet kan registreres. Uten en slik regel vil synspunktet om «inngangsbillett til aksjeselskapsformen» ha mindre betydning.

Det blir dermed et spørsmål om behovet for å kunne stifte et selskap med en aksjekapital høyere enn minstekravet på 30 000 kroner, og med en adgang til utsatt innbetaling av den delen av aksjekapitalen som overstiger minstebeløpet. Dette må veies mot de ulempene en slik regel vil kunne ha.

Utrederen antar det ikke er noe stort behov for en ordning med adgang til utsatt innbetaling av aksjekapital. Høringen gir støtte til dette synspunktet. Etter endringen av kravet til minste tillatte aksjekapital kan man nå stifte et aksjeselskap for et beløp på 30 000 kroner. Har man ønsket om at selskapet skal ha en høyere aksjekapital enn dette, men med en senere innbetaling av de overskytende aksjeinnskuddene, kan man i stedet gå veien om en etterfølgende kapitalforhøyelse.

Departementet er enig med de høringsinstansene som peker på at en ordning med utsatt innbetaling av aksjekapital vil gjøre at systemet blir vanskeligere å forholde seg til. Ved siden av funksjonen som utdelingssperre har aksjekapitalen etter gjeldende rett først og fremst betydning som et krav til beløpet som skal være innbetalt ved selskapets stiftelse. Innfører man en ordning med en adgang til senere innbetaling av deler av aksjekapitalen, blir aksjekapitalen en mer uoversiktlig størrelse som dels innebærer et krav om innbetalinger i forbindelse med stiftelsen, og dels gir en angivelse av innbetalinger selskapet kan kreve fra sine aksjeeiere på et senere tidspunkt. Dette kan være pedagogisk utfordrende og også krevende å forholde seg til i praksis både for selskapet og for kreditorer og andre utenforstående. Det vises i den sammenheng til høringsuttalelsene fra Finansnæringsens Fel-

lesorganisasjon og Brønnøysundregistrene. Som det også er pekt på under høringen, kan en slik ordning dessuten være tvisteskapende.

Departementet viser videre til at en adgang til senere innbetaling av aksjekapitalen vil gjøre at aksjeloven får flere regler og blir mer uoversiktlig. Som det er pekt på i utredningen, vil en slik adgang reise en del spørsmål som må løses i loven. Forslaget vil dermed innebære en komplisering av regelverket, ikke en forenkling.

Departementet går på denne bakgrunn ikke inn for å innføre regler som åpner for at aksjeinnskuddet helt eller delvis skal kunne innbetales på et senere tidspunkt enn ved registreringen av selskapet.»

Utvalget foreslår i punkt 7.2.4.2 at minstekravet til aksjekapital reduseres fra 30 000 kroner til 1 krone. Hvis forslaget følges opp, er problemstillingen knyttet til senere innbetaling av aksjekapital mindre relevant. Utvalget mener at det heller ikke er grunn til å foreslå endringer dersom dagens krav til minste aksjekapital på 30 000 kroner videreføres, da senere innbetalinger innebærer et mer komplisert regelverk. Senere innbetaling av aksjekapital kan riktignok også ha betydning for selskaper med høyere aksjekapital. Men eventuelle utfordringer med å fremskaffe en større aksjekapital bør etter utvalgets oppfatning heller løses av selskapene gjennom kapitalforhøyelser enn gjennom endringer i aksjelovens regel om tidspunkter for innbetaling av aksjekapital.

6.5 Tidspunkt for stiftelse av aksjeselskap

6.5.1 Gjeldende rett

Aksjeselskaper stiftes ved «simultanstiftelse» etter reglene i aksjeloven kapittel 2. Dette innebærer at aksjeselskaper opprettes straks stiftelsesdokumentet er datert og undertegnet, jf. aksjeloven § 2-9. Det er derfor ikke mulig å opprette selskaper med virkning frem eller tilbake i tid. Plikten til å betale aksjeinnskuddet oppstår ved aksjetegningen, og avtalen mellom stifterne er bindende fra samme tidspunkt.

Det følger av aksjeloven § 2-18 (1) at selskapet må meldes til Foretaksregisteret senest tre måneder etter at stiftelsesdokumentene er undertegnet, sml. foretaksregisterloven § 4-1 første ledd. Før selskapet meldes til Foretaksregisteret, skal aksjeinnskudd være innbetalt eller tilført selskapet fullt ut, jf. aksjeloven § 2-18 (2). Realiteten er dermed at stifterne har inntil tre måneder etter

stiftelsen til å ordne med registreringen og frem-skaffe aksjekapital.

Registrering i Foretaksregisteret er ikke et gyldighetsvilkår for opprettelse av aksjeselskaper. Derimot kan registreringen ha betydning for aksjeselskapers evne til å erverve rettigheter og plikter, jf. aksjeloven § 2-20. Det settes med andre ord et skille mellom stiftelsen og stiftelsesdokument på den ene siden og registreringen og registermelding på den andre.

I Knudsen-utredningen side 38 uttales det om skillet at:

«Det kan spørres om det er tilstrekkelig grunn til å opprettholde kravet om stifterne skal opprette et særskilt stiftelsesdokument. Et tenkelig alternativ kan være at stiftelsesdokumentet erstattes av registreringsmeldingen, slik at selskapet er stiftet når meldingen er underskrevet og sendt inn til Foretaksregisteret. En slik ordning forutsetter at registermeldingen blir utformet slik at den inneholder alle de opplysningene som loven krever angitt i stiftelsesdokumentet.

Jeg har kommet til at det fortsatt bør gjelde visse formkrav til stiftelse av aksjeselskap, og at selskapsstiftelsen bør komme til uttrykk i et særskilt stiftelsesdokument som er atskilt fra registermeldingen. Stiftelsesdokumentet er av sentral betydning for selskapet og aksjeeierne uavhengig av registreringen.»

6.5.2 Utvalgets vurderinger

6.5.2.1 Skillet mellom stiftelses- og registreringstidspunkt i Foretaksregisteret

I Knudsen-utredningen gis det ingen nærmere begrunnelse for hvorfor det bør være et skille mellom stiftelses- og registreringstidspunkt i Foretaksregisteret, utover at det heter (side 38) at «*Stiftelsesdokumentet er av sentral betydning for selskapet og aksjeeierne uavhengig av registreringen*». Spørsmålet drøftes ikke i Prop. 111 L (2012–2013).

Et tilsvarende skille finnes også i Danmark, jf. selskapsloven § 40 stk. 3.

Utvalget har diskutert om det bør opprettholdes et formelt skille mellom stiftelsesdokument og registermelding, eller om dette skal være én og samme rettslige disposisjon. Løsningen kan ha betydning utover stiftelsen. En eventuell endring av regler om stiftelsestidspunkt vil også ha betydning for spørsmål knyttet til kapitalforhøyelse, jf. blant annet aksjeloven § 10-7 (3) som gir § 2-10 om aksjetegning tilsvarende anvendelse, § 10-10

som gir § 2-13 (5) om forsinket oppgjør tilsvarende anvendelse og § 10-12 (3) som gir § 2-12 til § 2-17 om forfall og oppgjør av krav på aksjeinnskudd tilsvarende anvendelse. Utvalget vil likevel gi enkelte kommentarer til gjeldende regler.

Etter utvalgets syn kan en ordning hvor stiftelses- og registreringstidspunkt er sammenfallende, for de aller fleste selskaper føre til en forenklet stiftelsesprosess. Dersom stiftelses- og registreringstidspunkt er sammenfallende, vil selskapsstiftelsen reduseres fra to til ett trinn.

Betydningen av en ordning hvor stiftelses- og registreringstidspunkt ikke er sammenfallende, blir mindre jo lavere minstekravet til aksjekapital er. Dette fordi stifterne ofte ikke har behov for å kunne fremskaffe aksjekapitalen før registreringen.

Tidligere kunne det ta lang tid fra et selskap ble stiftet (det vil si fra signering av stiftelsesdokument) til selskapet var registrert i Foretaksregisteret. Dette tilsa at selskapene burde ha adgang til å starte virksomheten før registrering fant sted. Med dagens teknologi er dette hensynet mindre fremtredende. Foretaksregisteret har oppgitt at de har som mål at gjennomsnittlig saksbehandlingstid skal være tre dager uavhengig av organisasjonsform og type melding. I de tilfellene hvor det er nødvendig å få tilgang til et selskap på svært kort tid, erfarer utvalget at det også benyttes «hylleselskaper» (det vil si selskaper som er stiftet og registrert, men uten virksomhet, for å kunne tas i bruk for virksomhet umiddelbart når det er behov for det). Blant annet forenklet saksbehandlingsprosess for stiftelse av aksjeselskaper kan derfor tilsi at det ikke lenger er samme behov for å opprettholde skillet mellom stiftelse av aksjeselskaper og registrering i Foretaksregisteret.

Mot dette kan det anføres at det ikke er hensiktsmessig å koble den type privatrettslige avtaleinngåelser som stiftelsesdisposisjonen i dag er, med registreringsforretningen i Foretaksregisteret. Etter utvalgets syn er imidlertid en slik kobling allerede i dag lovfestet gjennom aksjeloven § 2-20. Før selskapet er registrert i Folkeregisteret, kan det som utgangspunkt ikke erverve andre rettigheter og pådra seg andre forpliktelser overfor tredjeperson, enn de som følger av stiftelsesdokumentet eller av lov. Utvalget er på denne bakgrunn i tvil om det å innføre et samtidighetskrav for stiftelse av aksjeselskaper og registrering i Foretaksregisteret, ville innebære noen særlig betydningsfull begrensning i den private avtalefriheten.

Etter utvalgets syn kan skillet mellom stiftelses- og registreringstidspunkt videre være egnet til å

skape usikkerhet for kreditorer m.fl. med hensyn til hvem som er avtalepart ved avtaleinngåelser før selskapet er registrert i Foretaksregisteret.

Utvalget viser for øvrig til at rettsvirkningene ved fusjon og fisjon inntreer på registreringstidspunktet, jf. aksjeloven § 13-16 (1) og § 14-8 (1). Utvalget har ikke foretatt en grundigere vurdering av hvilke hensyn som ligger til grunn for at loven har ulike tidspunkter for rettsvirkningen av selskapsstiftelse etter aksjeloven kapittel 2, 13 og 14. Etter utvalgets syn kan det imidlertid være grunn til å se nærmere på om det er hensiktsmessig å opprettholde et skille ved stiftelse.

Når utvalget likevel har valgt ikke å konkludere i spørsmålet om stiftelses- og registreringstidspunkt bør være sammenfallende, skyldes dette hovedsakelig at en slik ordning forutsetter at det må foretas en grundigere vurdering av regler om tidspunkt for aksjetegning, forfall og oppgjør av krav på aksjeinnskudd mv., jf. aksjeloven § 2-10 til § 2-17. Utvalget anbefaler at dette gjøres.

Utvalget viser for øvrig til at det trolig er mulig innenfor gjeldende regelverk å utvikle en teknisk løsning hvor elektronisk stiftelse og registrering av aksjeselskaper foretas i én og samme handling, men likevel slik at det rettslig sett fortsatt er to separate handlinger. Utvalget går imidlertid ikke nærmere inn på spørsmålet om hvorvidt en slik løsning er å foretrekke, fremfor en løsning hvor stiftelses- og registreringstidspunkt rettslig sett er sammenfallende.

6.5.2.2 *Stiftelse med regnskapsmessig virkning fremover eller tilbake i tid*

Utvalget har vurdert om det er behov for regler om stiftelse av selskaper med virkning fremover i tid og stiftelse av selskaper med regnskapsmessig virkning tilbake i tid, slik det er i Danmark, jf. den danske selskapsloven § 40 stk. 3 og 4. Innbetales selskapskapitalen kontant, kan stiftelsen ifølge de danske reglene tillegges rettsvirkning 12 måneder etter at datoen for underskriften på stiftelsesdokumentet. Der selskapskapitalen gjøres opp i form av tingsinnskudd, kan stiftelsen ikke tillegges virkning for et senere tidspunkt enn registreringen eller meldingen til Erhvervsstyrelsen, det vil si senest to uker etter at stiftelsesdokumentet er underskrevet. I den danske betenkningen «Modernisering af selskabsretten» (2008) side 115 til 116 uttales det om behovet for etablering av selskaper med virkning fremover i tid at:

«Efter udvalgets opfattelse er der umiddelbart ikke væsentlige argumenter, der udelukker en

stiftelse fremad i tid, og det kan i visse tilfælde være praktisk både at kunne tilrettelægge og træffe beslutning om stiftelsen fremad i tid.

Det er dog samtidig udvalgets opfattelse, at behovet for at gennemføre stiftelser med virkning fremad i tid må antages at være begrænset, idet det i dag er muligt at stifte et selskab på ganske kort tid via Erhvervs- og Selskabsstyrelsens selvregistreringssystem, ligesom sagsbehandlingstiden i styrelsen er kort.

Utvalget finder som udgangspunkt, at kapital-selskaber bør have en fleksibel mulighed for at kunne beslutte, at stiftelsen først skal have virkning på et senere tidspunkt end ved beslutningen. Utvalget har imidlertid vurderet, at denne mulighed ikke kan stå åben for selskaber, der stiftes ved indbetaling af andre værdier end kontanter, fordi der ville være risiko for, at vurderingen af de værdier, selskabet skulle overtage, havde ændret sig for meget fra beslutningstidspunktet til det tidspunkt, hvor selskabet faktisk blev stiftet. De almindelige anmeldelsesfrister sætter en begrænsning på tidsrummet frem til stiftelsens virkningstidspunkt, når selskabet skal stiftes ved indskud af andre værdier end kontanter.

Utvalget til Modernisering af Selskabsretten har i denne betænkning foreslået, at anmeldelsesfristen generelt sænkes til 2 uger. Denne anmeldelsesfrist, der regnes fra stiftelsesdokumentets underskrivelse, vil også være gjældende for stiftelser, hvor selskapskapitalen tilvejebringes ved kontant indskud, og hvor stiftelsen først skal have virkning på et senere tidspunkt.

En stiftelse med virkning fremad i tid vil i givet fald nødvendiggøre en præcisering af, at der ikke i tidsperioden frem til virkningstidspunktet for selskabets stiftelse kan indgås forpligtelser på selskabets vegne.

Utvalget finder endvidere, at det i givet fald bør fremgå klart af stiftelsesdokumentet fra hvilken bestemt dato, stiftelsen skal have virkning. Det bør således ikke være muligt at stifte et selskab «med virkning fra den dag selskabet anmeldes til registrering» eller lignende.»

Med tanke på norske forhold, antar utvalget at det er et begrenset behov for regler som gir rett til å etablere selskaper med virkning fremover i tid. Etter utvalgets oppfatning vil slike regler ikke innebære en forenkling av aksjeloven. Slike regler kan medføre usikkerhet blant annet med hensyn til hvem som er ansvarlig for avtaler mv. Det danske forslaget synes hovedsakelig å være begrunnet med at det tar lang tid å etablere selskaper.

Med dagens system for registrering i Foretaksregisteret, kan et norsk aksjeselskap etableres raskt. Gjøres det enklere å etablere aksjeselska-

per, slik utvalget foreslår i punkt 5.2, reduseres behovet for å opprette selskaper med virkning fremover i tid ytterligere.

Kapittel 7

Kapitalreglene

7.1 Innledning

I Knudsen-utredningen kapittel 5 «*Aksjelovens kapitalregler*» gis det en grundig redegjørelse for en rekke sentrale regler om aksjeselskapers kapital. På bakgrunn av dette ble det ved LOV-2013-06-14-40 vedtatt enkelte endringer i aksjelovene kapittel 3, 8, 9, 10, 11, 12, 13 og 15. Ettersom regler om aksjeselskapers kapital ikke er nevnt særskilt i utvalgets mandat, er utvalgets vurderinger i kapittel 7 i hovedsak begrenset til å evaluere lovendringene som trådte i kraft 1. juli 2013.

Dette gjelder imidlertid ikke punkt 7.2 om kravet til minste aksjekapital og punkt 7.5 om fristene ved verdsettelse av innskudd ved stiftelse, kapitalforhøyelse, fusjon og fisjon. Se nærmere omtale av mandatet nedenfor i tilknytning til utvalgets gjennomgang av de enkelte emner.

Utvalget vil i det følgende, så langt det er praktisk mulig, behandle de ulike temaene i samme rekkefølge som de fremgår av aksjelovene.

7.2 Kravet til minste aksjekapital

7.2.1 Innledning

Ifølge mandatet skal utvalget vurdere om kravet til minste aksjekapital i aksjeloven § 3-1 (1) bør endres slik at minstekapitalen reduseres fra dagens minstekrav. Kravet til minste aksjekapital i allmennaksjeselskaper i allmennaksjeloven § 3-1 (1) er ikke omfattet av mandatet. Det følger av 2. selskapsdirektiv (77/91/EØF, nå Europaparlamentets og Rådets direktiv 2012/30/EU) artikkel 6 nr. 1 at minst 25.000 euro må tegnes som kapital i selskaper av ASA-typen.

De følgende vurderinger gjelder bare for aksjeselskaper, men noen sider ved reguleringen i 2. selskapsdirektiv artikkel 6 nr. 1 blir likevel berørt nedenfor.

Det fremgår av mandatet at utvalget skal ta i betraktning EU-kommisjonens forslag KOM (2014) 212 til nytt direktiv om enkeltpersonselskap med begrenset ansvar (SUP).¹ Hvis direkti-

vet vedtas, skal utvalget ta i betraktning hvilken betydning en slik selskapsform får for utformingen av reglene i aksjeloven.

I punkt 3.4 har utvalget gitt en generell redegjørelse for direktivforslagets status. Det synes som om kravet til minste aksjekapital på 1 euro er et sentralt element i rådsforslaget. Blant annet sies det i rådsforslaget side 4 at «*The one-euro capital requirement is essential in order to facilitate the creation of start-ups*». Regler om krav til minste aksjekapital har imidlertid vært mye diskutert i forbindelse med arbeidet med KOM (2014) 212. Diskusjonen synes først og fremst å omhandle hvilke øvrige krav som skal gjelde for kapitalbinding, men det er usikkert om og i hvilken grad det er uenighet om kravet til minste aksjekapital. Det har blant annet vært diskutert hvorvidt det skal være adgang til å begrense medlemsstatenes adgang til å kreve oppbygging av lovpliktige reserver tilsvarende den danske ordningen med «*iværksætterselskaber*», jf. punkt 7.2.3 og 7.2.4.2.

I rådsforslaget uttales det at kravet om minste aksjekapital på 1 euro er ett av tre hovedelementer i det nye kompromissforslaget, jf. rådsforslaget side 4 til 5. Videre heter det:

«The compromise mitigates the risks presented by this requirement by allowing Member States to require the SUP to build up legal reserves as a percentage of the profits made by the SUP and/or up to the amount of minimum share required for other private limited liability companies listed in Annex I to the proposed Directive.

Moreover, in order to better protect creditors and other stakeholders, Article 18 requires Member States to put in place mechanisms in national law that would prevent SUPs from being unable to pay their debts after making distributions. The Presidency considers that this represents a well-balanced compromise that allows for entrepreneurs to set up busines-

¹ Societas Unius Personae.

ses without endangering legitimate expectations and stability for creditors and other stakeholders.»

Til tross for at det for tiden er stor usikkerhet knyttet til om det i det hele tatt er mulig å oppnå enighet om et direktivforslag, synes det som om krav om minste aksjekapital på 1 euro ligger fast. Etter utvalgets syn bør derfor kravet til minste aksjekapital for aksjeselskaper diskuteres i lys av kommisjonsforslaget. Utvalget har imidlertid også vurdert kravet til minste aksjekapital uavhengig av om kommisjonsforslaget blir vedtatt.

7.2.2 Gjeldende rett

Det følger av aksjeloven § 3-1 (1) at aksjeselskaper skal ha en minste aksjekapital på 30 000 kroner. Kravet gjelder for alle aksjeselskaper. For allmennaksjeselskaper er minstekravet 1 million kroner, jf. allmennaksjeloven § 3-1 (1).

Kravet om at minste aksjekapital i aksjeselskaper skal være 30 000 kroner ble vedtatt ved LOV-2011-12-16-63 og trådte i kraft 1. januar 2012. Før lovendringen var minstekravet i aksjeloven 1997 på 100 000 kroner. Det har alltid vært et lovbestemt nominelt minstekrav til aksjekapitalen i norsk aksjelovgivning, og minstekravet til aksjekapitalen ble hevet ved hver ny aksjelov. I aksjeloven 1910 var minstekravet 3.000 kroner. I aksjeloven 1957 ble kravet satt opp til 10 000 kroner og i aksjeloven 1976 til 50 000 kroner.

Forslaget om at minste aksjekapital i aksjeselskaper skulle være 30 000 kroner ble fremmet i Prop. 148 L (2010–2011). Bakgrunnen for forslaget var analysen i Knudsen-utredningen side 64 til 79. I Knudsen-utredningen behandles spørsmålet om det er grunn til å opprettholde et lovbestemt krav til minste aksjekapital. I denne sammenheng vurderes minstekravets betydning for kreditorene og aksjonærene, for etablering av ny næringsvirksomhet, og som sperre mot uønsket bruk av aksjeselskapsformen. Dessuten vurderes betydningen av at norsk aksjelovgivning på dette punkt harmoniseres med utenlandsk lovgivning. Vurderingen munnet ut i et forslag om at minstekravet til aksjekapitalen reduseres til 30 000 kroner. Tanken var å senke minstekravet til et nivå som kunne sammenliknes med og til dels ligge lavere enn minstekravene i andre land som det ville være naturlig å sammenlikne seg med.

Som begrunnelse for at minstekravet til aksjekapital burde reduseres fra 100 000 kroner, tok departementet i Prop. 148 L (2010–2011) side 18 til 19 utgangspunkt i at:

«Den internasjonale utviklingen gjør likevel at vurderingen blir annerledes i dag enn den var ved vedtakelsen av aksjeloven i 1997. EU-domstolens avgjørelse i sak C-212/97 (Centros), som ble videreutviklet i sak C-167/01 (Inspire Art), har åpnet for at personer som utelukkende driver virksomhet i Norge, står fritt til å stifte selskap i et annet land innenfor EØS-området og registrere virksomheten i Norge som et norskregistrert utenlandsk foretak (NUF). Det frie markedet for selskapsstiftelser setter den norske aksjelovgivningen under press. Veksten i registreringen av norskregistrerte utenlandske foretak (NUF) har vært meget stor de seneste årene, og det er grunn til å anta at de fleste av de utenlandske selskapene som blir registrert, ikke driver virksomhet utenfor Norge. Etter departementets vurdering er minstekravet til aksjekapital på 100 000 kroner en viktig grunn til at norske næringsdrivende velger å stifte selskap i utlandet. Engelske selskaper med begrenset ansvar (Ltd-selskaper) har vist seg særlig attraktive for norske næringsdrivende. For disse selskapene stiller ikke engelsk rett krav til aksjekapital. Minstekravet til aksjekapital har, som følge av utviklingen av EU-retten, blitt satt ned i en rekke EU-land, herunder i de andre nordiske landene. Det norske minstekravet til aksjekapital på 100 000 kroner er i europeisk sammenheng høyt, og, som det fremgår av utredningen, har den store økningen i registrerte utenlandske selskaper vært et særnorsk fenomen, foruten en lignende utvikling i Tyskland.

Departementet mener utviklingen i EU-retten og hensynet til harmonisering med utenlandsk rett tilsier at minstekravet til aksjekapital i aksjeloven bør settes ned. Det kan bidra til å gjøre den norske aksjeloven mer konkurransedyktig sammenliknet med aksjelovgivningen i andre aktuelle europeiske jurisdiksjoner. Det er ønskelig å legge til rette for at selskaper som utelukkende driver virksomhet i Norge, i størst mulig grad er stiftet etter, og underlagt, norsk aksjelovgivning. Det er normalt enklere både for norske medkontrahenter, kreditorer og offentlige kontrollmyndigheter å innhente relevant informasjon om norske selskaper enn om norskregistrerte utenlandske foretak (NUF). Departementet slutter seg til vurderingen i utredningen om at «aksjeselskaper er en velkjent og velregulert organisasjonsform som både private og offentlige myndigheter er fortrolig med og har tillit til». Departementet mener det også er en fordel for den som driver

virksomheten, å kunne forholde seg til et norsk regelverk i stedet for et annet lands selskapsrett.»

Departementet pekte i Prop. 148 L (2010–2011) side 19 også på at størrelsen på minstekravet til aksjekapital hadde liten betydning for blant annet selskapets kreditorer og i kampen mot økonomisk kriminalitet:

«Hensynet til å motvirke useriøse og lite gjennomtenkte selskapsstiftelser har fått noe redusert vekt i avveiningen etter at det ble åpnet for at norske næringsdrivende i alle tilfelle vil kunne stifte selskap med begrenset ansvar i utlandet uten å skyte inn aksjekapital. Slik departementet ser det, har ikke minstekravet til aksjekapital avgjørende betydning i kampen mot økonomisk kriminalitet og konkursrytteri. Videre er departementet enig i at minstekravet til aksjekapital på 100 000 kroner har begrenset betydning for kreditorenes dekningsmuligheter. Kravet om at selskapet «til enhver tid [skal] ha en egenkapital som er forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten i selskapet», jf. aksjeloven § 3-4, er i den sammenheng av større betydning. Departementet kan heller ikke se at hensynet til arbeidstakerne taler mot å sette ned minstekravet til aksjekapitalen.

Når det gjelder innvendingen om at det kan bli vanskeligere å få lån med lavere krav til aksjekapital, bemerker departementet at størrelsen på kapitalkravet ikke synes å ha stor betydning for dette. En finansinstitusjon vil uansett måtte gjøre en kredittvurdering.»

Departementet ønsket imidlertid ikke helt å fjerne minstekravet til aksjekapital, jf. Prop. 148 L (2010–2011) side 19. Et minstekrav kunne ifølge departementet blant annet tjene som en slags «seriøsitetssperre»:

«Departementet mener likevel at hensynet til å motvirke useriøse og lite gjennomtenkte aksjeselskapsstiftelser taler for å opprettholde en viss «inngangsbillett» til aksjeselskapsformen. Det at den enkelte må være villig til å ta en viss økonomisk risiko, kan i noen grad bidra til at det ligger gjennomtenkte og holdbare forretningsideer bak selskapsstiftelsen. Trolig kan man på denne måten unngå noen aksjeselskapsstiftelser som verken samfunnet eller de involverte er tjent med. Departementet viser også til at regjeringen har som mål å sikre et

seriøst og anstendig arbeidsliv. Det vises i denne sammenheng til de to handlingsplanene mot sosial dumping som regjeringen lanserte i 2006 og 2008. Det er viktig at rammebetingelsene for næringsvirksomhet utformes med sikte på å støtte opp om et seriøst næringsliv med anstendige lønns- og arbeidsvilkår for alle.

Den nærmere vurderingen av hva minstekravet bør settes til, er en utpreget skjønnsmessig vurdering. Departementet har kommet til at forslaget på 30 000 kroner i rapporten kan være et passende nivå. Det er da sett hen til nivåene på minstekravene til aksjekapital i andre europeiske land, ikke minst i Norden. I Danmark er minstekravet 80 000 danske kroner, i Sverige 50 000 svenske kroner og i Finland 2500 EUR. Et minstekrav på 30 000 kroner vil være på et mellomnivå i europeisk sammenheng, og vil trolig ikke være så høyt at det vil være et viktig argument for å drive virksomheten i Norge gjennom et norskregistrert utenlandsk foretak (NUF).»

7.2.3 EU/EØS-rett og utenlandsk rett

I Knudsen-utredningen side 55 til 64 redegjøres det utførlig for kapitalreglene i selskapslovgivningen innen EU/EØS, herunder Sverige, Danmark og Finland. Aksjelovutvalget nøyer seg derfor i det følgende med å gjengi noen hovedpunkter og påpeke hvor det har skjedd endringer.

2. selskapsdirektiv («Kapitaldirektivet») gjelder for selskaper av ASA-typen, og har til formål å harmonisere reglene om selskapsstiftelse, samt reglene om beskyttelse og bevaring av aksjekapitalen. Direktivet ble opprinnelig vedtatt i 1976 (direktiv 77/91/EØF), men etter gjentatte endringer som blant annet var et resultat av oppfølgingen av EUs Action Plan 2003, ble et konsolidert direktiv vedtatt i 2012 (Rdir. 2012/30/EU). Det finnes ikke tilsvarende EU-regler for selskaper av AS-typen.

Kapitalvernet etter 2. selskapsdirektiv er basert på et system med en minste tegnet kapital (aksjekapital) og en bundet egenkapital som aksjonærene ikke kan disponere over til utbytte eller andre utdelinger, eller på annen måte disponere fritt over til egne formål.

2. selskapsdirektiv artikkel 6 nr. 1 bestemmer at medlemslandene skal stille krav om at selskaper av ASA-typen skal ha en tegnet kapital (aksjekapital) på minst 25.000 euro. Direktivet har nærmere regler om innbetaling av aksjekapitalen, men disse reglene er til dels mindre strenge enn det som gjelder etter den norske aksjelovgivning

gen. Etter 2. selskapsdirektiv artikkel 9, behøver bare 25 prosent av aksjenes pålydende være innbetalt ved selskapsstiftelsen. Tingsinnskudd skal være fullt innbetalt innen fem år etter stiftelsen.

I rådsforslaget om SUP-selskaper foreslås det at SUP-selskapene skal kunne stiftes med en aksjekapital på minst 1 euro eller 1 enhet i vedkommende lands valuta, jf. forslaget artikkel 16 (1).² Blir forslaget vedtatt, vil det medføre en markant endring i norsk rett, i det kapitalkravet til aksjeselskaper stiftet av én person settes ned til 1 krone forutsatt at selskapet anvender selskapsbetegnelsen «SUP».

Medlemsstatene kan imidlertid kreve at SUP'ene skal bygge opp en reserve av selskapets overskudd og/eller opp til minimum aksjekapital som kreves for kapitalselskaper som listet opp i vedlegg 1 til KOM (2014) 212, jf. rådsforslaget artikkel 16 (4). Medlemsstatene skal også tillate at selskapene bygger opp slike reserver, jf. rådsforslaget artikkel 16 (4).

I rådsforslaget avsnitt (19a)–(19b) uttales det blant annet om kravet til minste aksjekapital:

«The minimum capital required for the formation of a single-member private limited liability company varies among the Member States. Most Member States have already taken steps towards abolishing the minimum capital requirement or keeping it at a nominal level. Therefore, the SUPs should not be subject to a high mandatory capital requirement, since this would act as a barrier to their formation. Creditors, however, should be protected from excessive distributions to single-members, which

could affect the capacity of an SUP to pay its debts.

In order to protect creditors and other stakeholders Member States should ensure that there exist mechanisms in national law that would prevent SUPs from being unable to pay their debts after making distributions.

The choice of form and methods to ensure the compliance with this requirement is left to Member States. In this context, Member States should be able, for example, to require companies to build legal reserves, establish minimum balance sheet test requirements and/or to require the management body to prepare and sign a solvency statement which should then constitute sufficient means of complying with that requirement.

In order to provide additional safeguards for creditors, Member States should be able to require the SUP to build legal reserves, as a percentage of the profits of the SUP and/or up to the amount of minimum share capital required for private limited liability companies listed in Annex I. Member States should consider whether it would be appropriate to adopt a sectoral approach with regard to the requirement to build legal reserves, taking into consideration the difference in capital needed to protect creditors in different sectors of the economy. Member States should ensure that information on the obligation to build reserves forms part of the information provided to founders on relevant laws under this directive.»

Siden Knudsen-utredningen ble avgitt, er minstekravet til aksjekapital i Danmark redusert til 1 dansk krone, ved at det er adgang til å stifte såkalte «iværksætterselskaber» («IVS»), jf. selskabsloven § 357a stk. 2. For vanlige anpartsselskaber er minstekravet til aksjekapital 50 000 danske kroner.

Formålet med «iværksætterselskabet» er at gründere skal kunne starte virksomhet med begrenset ansvar. Det skal videre være selskapets kapitalbehov, og altså ikke et formelt kapitalkrav, som skal være styrende for hvor stor registrert selskapskapital «iværksætterselskabet» skal ha. Det stilles imidlertid krav om at «iværksætterselskabet» skal spare opp 25 prosent av sitt eventuelle overskudd i en særlig reserve, inntil summen av denne særlige reserven og den registrerte aksjekapitalen utgjør 50 000 danske kroner, det vil si tilsvarende minstekapitalkravet for anpartsselskaber, jf. selskabsloven § 357b. Selv om det etter lovens ordlyd bare er 25 prosent av overskuddet som skal bindes i selskapet som en bunden reserve, kan de

² Article 16 Share capital.

1. The share capital of an SUP shall be at least EUR 1. In Member States in which the euro is not the national currency, the share capital shall be at least equivalent to one unit of that Member States' currency. Member States shall not require that the share capital exceeds EUR 1 or equivalent to the one unit of Member States' currency other than EUR.

2. The share capital of the SUP shall be fully subscribed.

3. Member States shall not impose any maximum value on the single share.

4. Without prejudice to paragraph 1, Member States may require the SUP to build up legal reserves as a percentage of the profits of the SUP and/or up to the amount of minimum share capital required for private limited liability companies listed in Annex I.

Member States shall allow companies to build reserves. This is without prejudice to an obligation to include reserves, if any, in the presentation of the balance sheet in accordance with Article 10 of Directive 2013/34/EU and any disclosure obligations relating to reserves laid down in national laws.

resterende 75 prosent av et eventuelt overskudd ikke utbetales som utbytte før summen av selskapskapitalen og den særlige reserven er på 50 000 danske kroner. Når selskapet har oppnådd den lovbestemte reserven, kan det omdannes til et anpartselskap, jf. selskabsloven § 357c.

I tabell 7.1 nedenfor er det inntatt en oversikt over ulike lands krav til minste aksjekapital og gjennomsnittlig registrert aksjekapital i selskaper av AS-typen. Undersøkelsen er gjennomført av European Commerce Registers' Forum fra 2015.³ Kravene til minimum aksjekapital er angitt i euro.⁴

7.2.4 Utvalgets vurderinger

7.2.4.1 Bør kravet til minste aksjekapital økes?

Utvalget vil først ta stilling til om kravet til minste aksjekapital bør økes fra dagens minstekrav på 30 000 kroner.

Tabell 7.2 nedenfor viser at av alle aksjeselskaper som ble stiftet i 2015, ble 65 prosent av selskapene stiftet med minste lovlige aksjekapital på 30 000 kroner (kilde: Foretaksregisteret).

Muligheten for å stifte aksjeselskap med en minimumskapital som er lavere enn minstekravet før endringen ved LOV-2011-12-16-63, har således vært etterspurt av næringslivet.

Videre viser statistikk at antall registrerte NUF har gått ned fra 17.184 pr. 31. desember 2011 til 9.150 pr. 31. desember 2015, jf. tabell 7.3 nedenfor. Statistikk viser også at det i 2015 ble stiftet 26.706 aksjeselskaper, mens det i 2011 ble stiftet 16.249 aksjeselskaper, jf. tabell 7.4 nedenfor.

Nedgangen i antall NUF tyder på at reduksjon i kravet til minste aksjekapital har vært vellykket i den forstand at den norske aksjeloven er blitt mer konkurransedyktig sammenliknet med aksjelovgivning i andre aktuelle europeiske jurisdiksjoner. Rapporten «Evaluering av unntak for revisjonsplikt i små aksjeselskaper» pr. 26. mars 2015, som er utarbeidet av professor John Christian Langli, Handelshøyskolen BI, viser også at lavere krav til aksjekapital er viktigere for viljen til å stifte aksjeselskap enn opphevelsen av pliktig revisjon for de minste aksjeselskapene.

Utvalget kan ikke se noen grunn til at kravet til minste aksjekapital i aksjeselskaper skal heves fra dagens nivå.

7.2.4.2 Bør kravet til minste aksjekapital reduseres?

Et spørsmål er om minstekravet bør *reduseres* fra dagens krav på 30 000 kroner.

Som nevnt i punkt 7.2.1 må kravet om minste aksjekapital etter utvalgets syn vurderes i lys av direktivforslaget om SUP-selskaper. Dersom direktivet vedtas slik det lyder i dag, med et krav om minste aksjekapital på 1 euro eller 1 enhet i vedkommende lands valuta, er det etter utvalgets syn ikke hensiktsmessig å opprettholde et krav om 30 000 kroner som minste aksjekapital for aksjeselskaper som har flere enn én aksjonær. Etter utvalgets syn vil et slikt skille komplisere aksjeloven unødvendig, blant annet tatt i betraktning at kravet til minste aksjekapital allerede i dag er så lavt at det er liten grunn til å skille mellom SUP og «vanlige» aksjeselskaper.

Det er for tiden usikkert om det i det hele tatt oppnås tilstrekkelig enighet om direktivet om SUP-selskaper. Utvalget må derfor uavhengig av direktivforslaget ta stilling til kravet om minste aksjekapital.

Etter utvalgets oppfatning har minstekravet til aksjekapital ingen betydning for selskapets kreditorer, og utvalget har ikke kjennskap til at minstekravet har noen betydning i kampen mot økonomisk kriminalitet. Noe liknende synspunkter ble for øvrig anført i Prop. 148 L (2010–2011) side 19 (gjengitt i punkt 7.2.2 foran), som svar på innspill fra høringsinstanser. Erfaringene med de danske «iværksætterselskabene» trekker i samme retning. Det danske Erhvervs- og Vækstministeriet utga i mai 2016 en undersøkelse av erfaringene med «iværksætterselskaber».⁵ Undersøkelsen var basert på informasjon om 14.299 «iværksætterselskaber» for regnskapsåret 2014. Rapporten konkluderer blant annet med at de foreliggende data ikke indikerer at selskapene i særlig grad anvendes ved økonomisk uansvarlig forretningsdrift.⁶

Utvalget vil bemerke at alternativet for den som ønsker å etablere virksomhet, er en annen selskapsform eller NUF. Det er ingen holdepunk-

³ <http://www.ecrforum.org/wp-content/uploads/2015/06/2015-international-business-registers-report-reprint.pdf>. Opplysningen om UK var ikke med i denne oversikten, men den er satt inn av lovutvalget. Opplysningen om Danmark gjelder «iværksætteselskabet». For vanlige anpartselskaper er minstekravet 50 000 danske kroner.

⁴ I rapporten er kravene til minimum aksjekapital angitt både i euro (EUR) og amerikanske dollar (USD).

⁵ https://erhvervsstyrelsen.dk/sites/default/files/media/publikation/ivs_statusrapport.pdf

⁶ Rapporten inneholder ikke data vedrørende «iværksætterselskabenes» avholdelse av skatter og avgifter, så det kan ikke trekkes noen konklusjoner om etterlevelse av reglene på dette området. Ifølge rapporten er det behov for å følge opp «iværksætterselskabenes» etterlevelse når det gjelder avlevering av årsrapport og registrering av eierforhold.

Tabell 7.1

Jurisdiction	Region	Minimum share capital Private Limited (EUR)
Australia	Asia-Pacific	0
Hong Kong	Asia-Pacific	0
Malaysia	Asia-Pacific	0
Philippines	Asia-Pacific	92
Singapore	Asia-Pacific	0
Austria	Europe	35 000
Belgium	Europe	18 550
Denmark	Europe	1
Estonia	Europe	2 500
Finland	Europe	2 500
France	Europe	1
Germany	Europe	1
Gibraltar	Europe	2
Ireland	Europe	1
Isle of Man	Europe	1
Italy	Europe	1
Jersey	Europe	1
Latvia	Europe	1
Liechtenstein	Europe	30 000
Lithuania	Europe	2 500
Luxembourg	Europe	12 395
Montenegro	Europe	1
Netherlands	Europe	1
Norway	Europe	3 196
Portugal	Europe	1
Romania	Europe	44
Serbia	Europe	1
Spain	Europe	3 000
Sweden	Europe	5 100
UK	Europe	1
Brazil – Alagoas Maceio	The Americas	1
Chile	The Americas	0
Colombia	The Americas	1
Dominican Republic	The Americas	0
Manitoba (Canada)	The Americas	0

Tabell 7.2

Aksjekapital	Antall pr 31.12	Nye i 2015	I prosent nye
30 000 kr	63 074	17 430	65 %
31 – 99.000 kr	11 178	2 770	11 %
100 000 kr ->	203 496	6 506	24 %

Tabell 7.3

NUF i Foretaksreg.	Antall pr 31.12	Antall nyregistrerte
2011	17 184	3 704
2012	14 570	1 513
2013	12 145	1 195
2014	10 460	1 083
2015	9 150	1 077

Tabell 7.4

AS i Foretaksreg.	Antall pr 31.12	Antall nyregistrerte
2011	219 977	16 249
2012	235 174	25 614
2013	250 367	26 295
2014	264 457	25 885
2015	277 748	26 706

ter for at fornyet interesse for mer bruk av NUF vil være til fordel for selskapets kreditorer eller et positivt bidrag i kampen mot økonomisk kriminalitet. Som fremhevet av Skattedirektoratet i høringsen forut for LOV-2011-12-16-63, gir det økt tilgang på kontrollopplysninger om det blir flere norske selskaper og færre utenlandske selskaper som driver virksomhet gjennom filial i Norge, jf. Prop. 148 L (2010–2011) side 18. Etter utvalgets oppfatning bør det ikke velges en løsning som kan gjøre det mer attraktivt å benytte NUF enn et norsk aksjeselskap.

Aksjekapitalen utgjør ikke et beløp som skal holdes adskilt fra selskapets øvrige midler, for eksempel stå på en egen konto. Aksjekapitalen er en del av selskapets totale midler, som i likhet med lån mv. brukes i selskapets løpende virksomhet. Det er ingen sammenheng mellom aksjekapitalens størrelse og selskapets egenkapital. Egen-

kapitalen kan være høyere eller lavere enn aksjekapitalen. En lovbestemt minste aksjekapital på 30 000 kroner sier heller ikke noe om hvilken egenkapital det enkelte selskapet trenger for å kunne drive sin virksomhet. Det følger av aksjeloven § 3-4 at selskapet skal ha «en egenkapital og en likviditet som er forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten i selskapet». I norsk rett er således selskapenes reelle egenkapital klart viktigere enn den formelle aksjekapitalen.

Det synes som om hovedargumentet i dag for å opprettholde kravet om minste aksjekapital er ønsket om en form for «seriøsitetssperre», og at det bør være en viss «inngangsbillett» til aksjeselskapsformen, jf. blant annet Prop. 148 L (2010–2011) side 19.

«Seriøsitetssperren» må anses som et uttrykk for at bare den som er så «seriøs» at vedkommende vil satse 30 000 kroner eller mer, bør

kunne oppnå den beskyttelse som ligger i det begrensede ansvaret som følger med aksjeselskapsformen. Med den store utbredelsen som aksjeselskapsformen har og dessuten muligheten for å oppnå ansvarsbegrensning gjennom NUF, kan utvalget ikke se at det er grunn til å legge hindringer i veien for bruken av aksjeselskapsformen. Utvalget kan heller ikke se at «seriøsiteten» blant de som etablerer aksjeselskap, blir høyere ved et minstekrav på 30 000 kroner som aksjekapital, som i all hovedsak går til dekning av stiftelsesomkostninger, enn om aksjekapitalen var lavere. Etter utvalgets syn må et krav om 30 000 kroner som minste aksjekapital betegnes som så lavt at de aller fleste som ønsker å stifte et aksjeselskap, vil ha mulighet til dette. Utvalget antar at også «useriøse» aktører klarer å fremskaffe 30 000 kroner. Skulle et minstekrav til aksjekapitalens størrelse utgjøre noen form for sperre, måtte det være klart høyere enn 30 000 kroner. Etter utvalgets syn bør derfor «useriøse» aktører stoppes gjennom annen regulering, eksempelvis regler om konkurskarantene. Utvalget vil også nevne at det ikke er kjent med at næringslivet i land uten minstekrav til aksjekapitalens størrelse tilsvarende 30 000 kroner eller høyere, generelt fremstår som mer useriøst enn i land med et slikt lovbestemt minstekrav til aksjekapital.

Enkelte har ansett NUF som en organisasjonsform det knytter seg visse negative assosiasjoner til. Dette inntrykket skyldes antakelig enkelttilfeller der NUFer har gått konkurs eller har vært benyttet av næringsdrivende som har vært involvert i skatteunndragelser eller annen økonomisk kriminalitet. Et spørsmål er om en ytterligere nedsetting av kravet til aksjekapital kan medføre at det blir grunnlag for tilsvarende negative assosiasjoner til aksjeselskapsformen. Etter utvalgets

oppfatning er det liten risiko for dette. Det norske aksjeselskapet er en gjennomregulert selskapsform med et kvalitetsstempel. Behovet for kapitalbeskyttelse i norske aksjeselskaper ivaretas blant annet gjennom kravet om forsvarlig egenkapital og likviditet, styrets handleplikt, reglene om den bundne egenkapitalen, samt av styreansvaret, jf. aksjeloven § 3-4, § 3-5, § 3-6 og § 17-1. Utvalget legger derfor til grunn at en reduksjon av minstekravet til aksjekapital ikke vil frata det norske aksjeselskapet dagens kvalitetsstempel.

Utvalget har også vurdert om hensynet til selskapenes ansatte tilsier at kravet til en aksjekapital på 30 000 kroner bør opprettholdes. Vurderingen er foretatt i lys av at lønnsgarantiloven § 7 fastsetter at arbeidstaker «*som tar arbeid for en arbeidsgiver som de vet eller burde vite er ute av stand til å dekke de løpende lønnsforpliktelsene*» kan nektes dekning.

Tabell 7.5 nedenfor viser antall ansatte i aksjeselskaper inndelt etter aksjekapitalens størrelse (kilde: Brønnøysundregistrene). Som tabellen viser er det liten sammenheng mellom antall ansatte og aksjekapitalens størrelse, med unntak for de selskapene som har mer enn 20 ansatte. For selskaper som har dagens minstekrav til aksjekapital og mellom 2 og 20 ansatte, er det liten eller ingen sammenheng. Utvalget antar at en stor del av disse selskapene er stiftet i de senere år. Som nevnt er det heller ikke noen sammenheng mellom aksjekapitalens størrelse og selskapets reelle økonomiske stilling. Utvalget kan derfor ikke bygge noe på informasjon om antallet ansatte i selskaper med lav aksjekapital. Dreier det seg for eksempel om datterselskaper i konsern, hvor morselskapet formelt eller reelt garanterer for datterselskapets virksomhet, kan også selskaper med spesielt lav aksjekapital likevel i realiteten ha en solid økonomi. En

Tabell 7.5

Antall ansatte	Aksjekapital	30 000	30 001 til 49.999	50 000 til 99.999	100 000 til 499.999	500 000 til 999.999	1 million eller mer
0		41 597	2 973	4 534	79 387	11 144	22 438
1		8 929	339	583	13 212	1 069	1 629
2		4 420	214	377	8 775	747	1 068
3 til 4		4 333	227	436	10 714	1 078	1 490
5 til 9		4 352	250	485	15 285	2 010	2 431
Mer enn 9		3 137	217	460	18 986	4 279	8 604
Mer enn 20		872	84	172	7 368	2 058	5 561

arbeidstaker i et selskap med lav aksjekapital vil ikke kunne vurdere arbeidsgiverens økonomiske evne basert på selskapets registrerte aksjekapital. Hensynet til ansatte kan derfor ikke begrunne opprettholdelse av et krav om minste aksjekapital på 30 000 kroner.

Utvalget har også vurdert om en reduksjon av kravet til minste aksjekapital vil føre til flere ufunderte selskapsstiftelser. Faren for at dette kan skje ble fremhevet i Prop. 148 L (2010–2011) side 19 som et argument for å opprettholde et krav om minste aksjekapital av en viss størrelse. Fordi stiftelse av aksjeselskap forutsetter dekning av stiftelsesomkostningene, herunder 5.570 kroner i gebyr for elektronisk registrering av aksjeselskap i Foretaksregisteret og 6.797 kroner i gebyr ved registrering på papir, samt eventuelle andre kostnader ved stiftelsen, antar lovutvalget at det er liten fare for at dette vil skje i særlig grad. Selv om minste aksjekapital settes til 1 krone, innebærer stiftelsesomkostningene at det ikke er «gratis» å etablere et aksjeselskap.

Videre viser utvalget til at flere land i Europa allerede har redusert kravet til minste aksjekapital til 1 euro, jf. tabell 7.1.

Etter en helhetsvurdering har utvalget kommet til at kravet til minste lovbestemte aksjekapital bør settes ned til 1 krone.

Utvalget har valgt å foreslå at minstekravet til aksjekapitalen settes til 1 krone og ikke til 0 kroner, blant annet fordi en minstekapital på 1 krone forutsetter at det opprettes bankkonto i selskapets navn, noe som i seg selv kan være en form for «seriøsitetssperre». Ved opprettelse av konto må banken foreta en kundekontroll etter hvitvaskingsloven, noe som blant annet innebærer legitimasjonskontroll av selskapet og den som representerer selskapet. Kundekontrollen omfatter også en kontroll av hvem som er «reelle rettighetshavere» i selskapet.

Utvalget har videre vurdert om det i aksjeloven bør innføres en tilsvarende ordning som blant annet den danske selskapsloven har om oppbygging av kapital i «iværksætterselskaber». Utvalget finner det ikke fornuftig at det skulle stilles strengere krav til oppbygging av den lovpliktige reserven, enn dagens krav til minste aksjekapital. Der som det skulle vært innført en slik ordning, burde den lovpliktige reserven tilsvare gjeldende krav til minste aksjekapital, det vil si 30 000 kroner.

Etter utvalgets syn vil imidlertid en mulig fordel ved en ordning om krav til oppbygging av lovpliktig reserve på 30 000 kroner ikke veie opp for de ulemper denne ordningen måtte medføre. En plikt til å bygge opp en reserve på 30 000 kroner

ville være en slags kreditorbeskyttelse etter prinsippet om «one size fits all», noe som definitivt ikke er tilfelle. Selskapene og deres virksomhet varierer så mye at en reserve på 30 000 kroner ikke gir noen generell kreditorbeskyttelse.

Aksjelovens krav om at selskapet skal ha en forsvarlig egenkapital og likviditet, jf. aksjeloven § 3-4, er en mer fleksibel og bedre form for kreditorbeskyttelse. En lovpliktig reserve på 30 000 kroner kunne for øvrig ses som et uttrykk for at lovgiver ikke helt har våget å ta konsekvensen av at det med aksjelovene av 1997 ble lovfestet et krav om forsvarlig egenkapital. En ordning med regler om oppbygging av en lovpliktig reserve tilsvarende kravet til minste aksjekapital vil etter utvalgets syn heller ikke innebære en forenkling av aksjeloven, men tvert om skape en mer uoversiktlig situasjon. Utvalget peker da særlig på at «iværksætterselskabene» er særlig ment for gründere, og utvalget antar at dette ikke helt sjelden dreier seg om personer uten store kunnskaper om aksjelovgivningen. Etter utvalgets syn er det imidlertid ikke ønskelig å innføre lovregler som kan føre til at gründere i større grad vil måtte søke juridisk bistand enn i dag. Videre viser utvalget til at den danske ordningen med «iværksætterselskaber» har gitt opphav til en rekke nye juridiske problemstillinger, jf. Troels Michael Lilja, *Kapitalafgang fra iværksætterselskaber*, Nordisk tidskrift for Selskabsret (NTS) 2014:3 side 43 til 63. Lilja (side 61 til 62) påpeker blant annet at:

«Hvis den registrerede kapital i et iværksætterselskab er større end én krone, og hvis der er et overskud i selskabet, kan der lovligt gennemføres kapitalnedsættelse til overkurs allerede i forbindelse med iværksætterselskabets første generalforsamling. Op til 75 % af selskabets overskud kan udbetales til iværksætteranpartshaverne som overkurs i forbindelse med kapitalnedsættelsen under forudsætning af, at selskabets kapitalberedskab fortsat er forsvarligt. Kapitalnedsættelse kan også lovligt gennemføres, når omregistreringsniveauet er nået, og hvis selskabet ikke er omregistreret, er det fortsat kapitalkravene til iværksætterselskaber, der skal overholdes.»

Videre uttaler Lilja på side 62:

«Man kan anskue retsstillingen om kapitalafgang fra iværksætterselskaber på flere måder. Man kan mene, at det er fuldt berettiget, at omregistreringsniveauet skal være nået, før der som udbytte kan trækkes penge ud af iværksæt-

terselskapet. Har man den anskuelse, må det være frustrerende, at det gældende regelsæt gør det muligt for iværksætter-anpartshaverne at gennemføre kapitalnedsættelser til overkurs, selv om det trods alt medfører et muligt erstatningsansvar for ledelsen, hvis kapitalberedskabet efter kapitalnedsættelsen ikke er forsvarligt. Man kan også mene, at det sikrer kreditorernes retsstilling på passende vis, at der skal henlægges 25 % af overskuddet i IVS til en bunden reserve, indtil omregistreringsniveauet er nået. Har man den anskuelse, må det være frustrerende at konstatere, at de resterende 75 % af overskuddet kun kan komme til udbetaling til iværksætter-anpartshaverne, hvis det sker gennem dyrere og mere besværlige transaktioner end ved blot at vedtage udbytte på generalforsamlingen. Endelig kan man have den endnu mere liberale anskuelse, at opsparingskravet er unødvendigt, og i så fald må de nuværende regler om udbyttebegrænsning forekomme endnu mere frustrerende.»

Utvalget finner på denne bakgrunn at det ikke er ønskelig å innføre regler om bundne reserver.

7.3 Plikt til å utarbeide åpningsbalanse

7.3.1 Gjeldende rett

Før LOV-2013-06-14-40 gjaldt det en ubetinget plikt til å utarbeide en åpningsbalanse som skulle vedlegges stiftelsesdokumentet. Med endringsloven ble plikten til å utarbeide åpningsbalanse ved kontantinnskudd opphevet. Ved aksjeinnskudd i annet enn penger mv. gjelder det imidlertid fortsatt en plikt til å utarbeide en åpningsbalanse i samsvar med bestemmelsene om årsregnskap i regnskapsloven, jf. aksjelovene § 2-8 (1).

Som begrunnelse for denne løsningen ble det i Prop. 111 L (2012–2013) side 32 anført at:

«Med en slik utforming av regelen ivaretar man hensynet til skattemyndighetenes kontrollbehov samtidig som at man oppnår en forenkling for et stort antall av selskapsstiftelse.»

Åpningsbalansen skal bekreftes av revisor i henhold til aksjelovene § 2-8 (2) annet punktum. Liknende krav til revisorbekreftelse av åpningsbalanser fremgår for fusjoner i aksjelovene § 13-6 (1) nr. 7 tredje punktum, jf. aksjeloven § 13-23 (2) nr. 1/ allmennaksjeloven § 13-24 (2) nr. 1 og aksjeloven § 13-24 (2), for fisjoner i aksjelovene § 14-4 (1) før-

ste punktum og ved omdanning fra aksjeselskap til allmennaksjeselskap i aksjeloven § 15-1 (2) annet punktum.

I Prop. 111 L (2012–2013) side 32 åpnes det for en revisjon av reglene om åpningsbalanse:

«Departementet mener likevel det kan være grunn til å se nærmere på om kravet til åpningsbalanse kan sløyfes helt, jf. forslaget i utredningen. Det vil i den forbindelse blant annet være behov for å vurdere åpningsbalansens betydning som del av generalforsamlingens beslutningsgrunnlag i forbindelse med fusjoner og fisjoner samt skattemyndighetenes behov for å bruke åpningsbalansen i kontrollsammenheng. I forbindelse med at det vedtas et nytt konsolidert regnskapsdirektiv i EU, vil det være behov for at regnskapsregelverket i Norge gjennomgås med sikte på å gjennomføre forventede EØS-regler som svarer til det nye regnskapsdirektivet. Finansdepartementet vil i den forbindelse også ta initiativ til at det blir utredet om det bør gjennomføres ytterligere lempninger i aksjelovgivningens regler om åpningsbalanse.»

7.3.2 Utvalgets vurderinger

Utvalget har ikke erfaringer som tyder på at lovendringen ved LOV-2013-06-14-40 der plikten til å utarbeide åpningsbalanse ved kontantinnskudd ble opphevet, har ført til problemer og går inn for at lovendringen videreføres.

Etter utvalgets syn er det grunn til å vurdere om ikke krav til åpningsbalanse bør oppheves også i andre situasjoner, jf. Prop. 111 L (2012–2013) side 32.

I NOU 2016: 11 side 196 til 214 gis det en utførlig drøftelse av aksjelovens krav til åpningsbalanse. Regnskapslovutvalgets flertall (alle unntatt ett medlem) tilrår ikke videreføring av krav til åpningsbalanser ved verken stiftelse, fusjon, fisjon eller omdanning av aksjeselskap til allmennaksjeselskap. Hovedargumentet for ikke å videreføre krav til åpningsbalanser, er at nytten av åpningsbalansen er liten som en følge av at den samme informasjonen vil fremgå av andre kilder. Stiftere og aksjonærer finner informasjonen som er viktig for dem i stiftelsesdokumentet, dokumenter utarbeidet i forbindelse med kapitalforhøyelse, fusjonsplan, fisjonsplan og redegjørelse. Kontrollmyndigheter vil kunne benytte dokumentasjon av regnskapsføring av innskuddet.

Mindretallet i regnskapslovutvalget vil videreføre kravene til åpningsbalanser. Aksjelovutvalget

forstår det slik at dette er begrunnet i skatteetatens behov. Et slikt behov er det vanskelig for aksjelovutvalget å ta stilling til uten at Skatteetaten har kommentert flertallets og mindretallets vurdering. Etter utvalgets syn er dette et spørsmål som er naturlig å få avklart gjennom høringen av regnskapslovutvalgets forslag.

I tråd med regnskapslovutvalgets forslag, foreslår aksjelovutvalget å oppheve kravene til åpningsbalanse ved stiftelser, fusjon, fisjon og omdanning av aksjeselskap til allmennaksjeselskap.

Dersom kravet til åpningsbalanse likevel opprettholdes, mener utvalget at det kan være behov for noe lengre frist enn fire uker for datering av åpningsbalansen, jf. aksjeloven § 2-8 (2). Utvalget drøfter problemstillingen i punkt 7.5.3 i forbindelse med fristene for verdsettelse.

7.3.3 Bør tilsvarende regler gjelde for allmennaksjeselskaper?

Regnskapslovutvalget har i NOU 2016: 11 side 204 vurdert om det er direktivkrav som innebærer at krav til åpningsbalanser må videreføres for allmennaksjeselskaper, men har kommet til at dette ikke er tilfelle. Regnskapslovutvalget har heller ikke funnet andre grunner til at det skal være krav om åpningsbalanser for allmennaksjeselskaper. Det foreslås derfor å fjerne krav om åpningsbalanse også i allmennaksjeloven, med samme begrunnelse som for aksjeselskaper. Aksjelovutvalget støtter regnskapslovutvalgets forslag.

7.4 Stifternes og styrets plikt til å utarbeide redegjørelser

7.4.1 Innledning

Stiftelse av selskap med tingsinnskudd behandles i punkt 5.3.2.3 foran. Der omtales også kapitalforhøyelse ved tingsinnskudd. Revisors uttalelse om redegjørelse ved tingsinnskudd behandles i punkt 13.4.6. I dette kapitlet behandles stifternes og styrets plikt til å utarbeide redegjørelse.

7.4.2 Gjeldende rett

Hovedregelen om plikt til å utarbeide redegjørelse for tingsinnskudd og andre særskilte forhold følger av aksjelovene § 2-6. Lovbestemmelsene kommer til anvendelse der selskapet skal overta eiendeler eller bli part i en avtale som nevnt i aksjelovene § 2-4. Videre gjelder plikten til å utarbeide redegjørelse i henhold til aksjelovene § 2-6

ved senere kapitalforhøyelser, fusjon, fisjon og omdanning fra aksjeselskap til allmennaksjeselskap, jf. aksjeloven § 10-2 (3), § 13-10 (1) jf. § 14-4 (3) og § 15-1 (2). Aksjelovene § 2-6 kommer også til anvendelse ved avtaler som omfattes av aksjelovene § 3-8. Slike avtaler behandles i kapittel 12.

Aksjelovene § 2-6 (1) omhandler krav til redegjørelsens innhold. Redegjørelsen skal inneholde en beskrivelse av hvert innskudd, erverv eller avtale. Det skal opplyses om de prinsipper som er fulgt ved vurderingen av de eiendeler selskapet skal overta, og om de forhold som kan være av betydning for bedømmelsen av avtalen eller bestemmelsen. Dessuten skal det gis en erklæring om at de eiendeler selskapet skal overta, har en verdi som minst svarer til det avtalte vederlaget. Beskrivelsen av innskuddet henger sammen med reglene som begrenser hva som skal kunne brukes som innskudd.

Det følger av aksjelovene § 2-6 (2) annet punktum at stifterne skal datere og underskrive redegjørelsen. Bestemmelsen innebærer at samtlige stiftere skal underskrive. Ved kapitalforhøyelse med tingsinnskudd mv. følger det av aksjelovene § 10-2 (3) at styret skal sørge for at det utarbeides en redegjørelse etter reglene i aksjelovene § 2-6 (1) og (2). Dette forstås slik at samtlige styremedlemmer må underskrive redegjørelsen.

I NOU 1992: 29 side 41 legges det til grunn at formålet med en særskilt regulering av innskudd i annet enn penger er å beskytte kreditorenes og aksjonærenes interesse i at aksjekapitalen virkelig blir tilført selskapet.

I Ot.prp. nr. 36 (1993–94) side 52 drøftet Justisdepartementet behovet for å utarbeide redegjørelser ved bruk av tingsinnskudd. Justisdepartementet uttalte blant annet:

«På den annen side mener departementet også at det er behov for å skjerpe reglene om kontroll av tingsinnskudd. Erfaring tilsier at reglene i gjeldende lov ikke er tilstrekkelig til å hindre misligheter. Departementet er også enig med Aksjelovgruppen i at reglene for offentlige [allmennaksjeselskaper] og private aksjeselskaper [aksjeselskaper] på dette punktet langt på vei bør være de samme. Hensynet bak reglene tilsier ikke forskjellige regler, og på bakgrunn av erfaringene fra de senere år synes det i hvert fall ikke å være noe mindre behov for strenge regler om kontroll av tingsinnskudd for de små aksjeselskapene enn for de store.

Departementet går likevel inn for en regel om at det i private aksjeselskaper [aksjeselska-

per] er tilstrekkelig at uavhengig sakkyndige bekrefter redegjørelsen, slik at selve utarbeidelsen kan foretas av stifterne, eller ved kapitalforhøyelser, av styret. Departementet er enig med Aksjelovgruppen i at det vil være for kostnadskrevenne for de små selskapene dersom de uavhengige sakkyndige også skal utarbeide redegjørelsen.»

I forbindelse med vedtakelsen av LOV-2013-06-14-40 ble behovet for å utarbeide redegjørelser ved bruk av tingsinnskudd vurdert på nytt, jf. Knudsen-utredningen side 35 til 36 og Prop. 111 L (2012–2013) side 35 til 38. Departementet konkluderte med at det «*ser på bakgrunn av utredningen og høringen ikke grunnlag for noen omfattende endringer av reglene om tingsinnskudd*», jf. Prop. 111 L (2012–2013) side 38.

Ved LOV-2013-06-14-40 ble det i aksjelovene § 2-6 (4) vedtatt en forskriftshjemmel som kan gjøre unntak fra plikten til å utarbeide en redegjørelse for tingsinnskudd dersom «*aksjer tegnes mot innskudd i omsettelige verdipapirer eller pengemarkedsinstrumenter eller mot innskudd med andre eiendeler enn penger når verdien av innskuddet fremgår av et revidert, lovpålagt årsregnskap*».

Lovendringen har sin bakgrunn i Justisdepartementets høringsbrev av 13. juli 2003 der det ble foreslått enkelte endringer i aksjeloven og allmennaksjeloven som følge av endringsdirektiv 2006/68/EF. I høringsbrevet ble det på bakgrunn av 2. selskapsdirektiv artikkel 11 foreslått enkelte unntak fra kravet om sakkyndig redegjørelse. Dette ble imidlertid først fulgt opp i Prop. 111 L (2012–2013).

I FOR-2013-10-26-1271 om unntak fra kravet til redegjørelse om aksjeinnskudd med andre eiendeler enn penger er det gjort unntak fra kravet om redegjørelse for flere former for tingsinnskudd.

Forskriften § 1 gjør unntak for omsettelige verdipapirer og pengemarkedsinstrumenter, mens forskriften § 2 gjør unntak for eiendeler der verdien fremgår av et revidert årsregnskap. Forskriften § 3 stiller krav til dokumentasjon dersom unntakene fra krav til redegjørelse i forskriften § 1 eller § 2 er anvendt. Stifterne skal utarbeide en erklæring som skal inneholde en beskrivelse av aksjeinnskuddet, opplysninger om aksjeinnskuddets verdi, grunnlaget for verdivurderingen og vurderingsmåten, en uttalelse om at verdien av aksjeinnskuddet minst svarer til pålydende av de aksjer som skal utstedes som vederlag, med tillegg av eventuell overkurs, en uttalelse om at det ikke er oppstått nye omstendigheter av betydning for den opprinne-

lige verdivurderingen. Ved kapitalforhøyelse skal styret utarbeide erklæringen.

Forskriften omfatter således situasjonene som er regulert i 2. selskapsdirektiv artikkel 11 nr. 1 og 3, jf. punkt 7.4.3 nedenfor om direktivet.

Etter 2. selskapsdirektiv artikkel 11 nr. 2 kan det også gjøres unntak ved innskudd bestående av eiendeler som har vært gjenstand for en anerkjent, uavhengig og sakkyndig verdivurdering. Departementet foreslo ingen forskriftshjemmel for et slikt unntak, jf. Prop. 111 L (2012–2013) side 38. Departementet henviste i denne forbindelse til begrunnelsen i sitt tidligere høringsnotat, som er gjengitt i Prop. 111 L (2012–2013) side 35. Her fremgår det blant annet:

«Som nevnt bør det være en forutsetning for å gjøre unntak fra redegjørelseskravet at man i så fall på annet grunnlag har tilstrekkelig sikre holdepunkter for å vurdere verdien av innskuddet. Departementet er i tvil om i hvilken grad denne forutsetningen slår til når det gjelder alternativet i artikkel 10a nr. 2. Departementet viser til at denne unntaksregelen ikke vil være begrenset til nærmere bestemte typer formuesgoder. Unntaket vil dermed være nokså vidtrekkende og omfatte ulikartede situasjoner. Videre er det uklart hva som nærmere ligger i kravet om verdivurdering i samsvar med alminnelig aksepterte vurderingsstandarder og prinsipper. Hvilke konkrete standarder og prinsipper vurderingen må foretas etter, og hvordan dette skal kontrolleres, synes ikke klart.»

Forskriftens unntak fra krav til redegjørelse ved stiftelse med tingsinnskudd, gjelder tilsvarende ved kapitalforhøyelse, jf. aksjelovene § 10-2 (3).

7.4.3 EU/EØS-rett og utenlandsk rett

Aksjelovens og allmennaksjelovens regler om at det skal utarbeides en redegjørelse for tingsinnskudd har sin bakgrunn i det tidligere 2. selskapsdirektiv (77/91/EØF) artikkel 10 (nå Europaparlamentets og Rådets direktiv 2012/30/EU artikkel 10). Direktivet omfatter bare allmennaksjeselskaper, men siden aksjelovens og allmennaksjelovens regler om stiftelse langt på vei er de samme, har direktivet hatt betydning også for utformingen av reglene i aksjeloven. Se Prop. 111 L (2012–2013) side 33 til 34 for nærmere redegjørelse om artikkel 10.

Ifølge 2. selskapsdirektiv artikkel 11 er det adgang til å gjøre unntak fra kravet om sakkyndig redegjørelse i tre nærmere angitte situasjoner og

på gitte vilkår. For det første kan det gjøres unntak for tingsinnskudd som består av omsettelige verdipapirer eller pengemarkedsinstrumenter, jf. 2. selskapsdirektiv artikkel 11 nr. 1. For det annet kan det gjøres unntak dersom innskuddet består av andre eiendeler forutsatt at eiendelen har vært gjenstand for en anerkjent, uavhengig og sakkyndig verdivurdering, jf. 2. selskapsdirektiv artikkel 11 nr. 2. For det tredje kan det gjøres unntak dersom verdien av tingsinnskuddet fremgår av et lov-pålagt revidert regnskap for det foregående regnskapsåret, jf. 2. selskapsdirektiv artikkel 11 nr. 3. Implementering av unntakene som er nevnt i artikkel 11 nr. 1 og 3 i norsk rett, samt begrunnelsen for ikke å åpne for unntaket i artikkel 11 nr. 2, er nærmere beskrevet i punkt 7.4.2 ovenfor.

Skal et dansk aktieselskab eller anpartsselskab overta innskudd i annet enn penger, skal stiftelsesdokumentet angi at kapitalandeler kan tegnes mot innskudd i andre verdier enn kontanter, jf. selskabsloven § 27 nr. 3. Som et tillegg til stiftelsesdokumentet skal det ifølge selskabsloven § 36 utarbeides en vurderingsberetning som langt på vei tilsvarende redegjørelsen i henhold til aksjeloven § 2-6. Vurderingsberetningen skal utarbeides av «en eller flere uvildige, sakkyndige vurderingsmænd. Som vurderingsmænd kan stifterne alene udpege godkendte revisorer. Skifteretten på det sted, hvor kapitalselskabet skal have hjemsted, kan i andre tilfælde udpege vurderingsmetode», jf. selskabsloven § 37 stk. 1. Stifterne eller styret kan således ikke utarbeide vurderingsberetningen.

I svensk rett skal stiftelsesdokumentet opplyse om blant annet at «1. en aktie ska kunna tecknas med rätt eller skyldighet att betala aktien med annan egendom än pengar, 2. en aktie ska kunna tecknas med rätt eller skyldighet för bolaget att överta egendom mot någon annan ersättning än aktier, 3. en aktie ska kunna tecknas med andra villkor», jf. aktiebolagslagen 2. kap. 5 §. «Autorisert» eller «godkänd» revisor skal bekrefte at tingsinnskudd er tilført selskapet, jf. aktiebolagslagen 2. kap. 19 §. Av revisors bekreftelse skal det fremgå at alle eiendeler som skal være tingsinnskudd, er tilført selskapet, at alle disse eiendelene er eller kan antas å være til nytte for selskapets virksomhet, og at eiendelene som skal være tingsinnskudd i stiftelsesdokumentet, ikke er angitt til høyere verdi enn virkelig verdi for selskapet. Revisor skal beskrive eiendelene som skal være tingsinnskudd, og angi hvilken metode som har vært anvendt ved vurderingen. Særlige vanskeligheter med å fastsette verdien av innskuddet skal angis. Av uttalelsen skal det også fremgå at forpliktelser som selskapet ifølge stiftelsesdoku-

mentet skal oppfylle etter stiftelsen, er revidert og vurdert i henhold til god regnskapsskikk.

7.4.4 Utvalgets vurderinger

7.4.4.1 Krav om å utarbeide redegjørelse

Etter utvalgets syn er nytteverdien av at tingsinnskudd blir dokumentert og beskrevet i en redegjørelse høy. Redegjørelsen bidrar til å sikre at det er samsvar mellom de reelle verdier som tilføres selskapet ved innskuddet, og verdien av aksjene som utstedes som vederlag. Ved dette sikres også selskapskapitalen og hensynet til selskapets stiftere og kreditorer ivaretas. I tillegg ivaretar redegjørelseskravet alminnelige kontrollhensyn. Knudsen-utredningen side 35 til 36 inneholder tilsvarende synspunkter.

Ved stiftelse av selskapet kan stifterne ta stilling til om de vil tegne aksjer i selskapet basert på kjennskap til tingsinnskuddets karakter og verdi. Ut fra dette kan det argumenteres for at behovet for redegjørelse ved stiftelse er mindre enn ved kapitalforhøyelse med tingsinnskudd. Ved kapitalforhøyelse kan hensynet til minoritetsaksjonærer være framtreddende. Kreditorvernet er imidlertid etter utvalgets oppfatning like viktig ved stiftelse som ved kapitalforhøyelse. Utvalget går derfor ikke inn for en differensiering av reglene.

Utvalget legger også vekt på at plikten til å utarbeide redegjørelse etter aksjelovene § 2-6 bare utløses dersom stifterne eller selskapet ønsker å foreta aksjeinnskudd med andre eiendeler enn kontanter. Ved å foreta innskudd med kontanter unngår stifterne eller selskapene kostnadene ved å velge en mer komplisert transaksjonsform. Etter utvalgets syn er dette et moment som kan tilsi at behovet for å forenkle bestemmelsen er begrenset.

På den annen side vil muligheten for å kunne foreta stiftelser eller kapitalforhøyelser med tingsinnskudd være praktisk for små og mellomstore bedrifter. Stiftelser som skjer som omdanning av enkeltpersonforetak eller ansvarlige selskap til aksjeselskap, må normalt skje ved bruk av eksisterende virksomhet som tingsinnskudd. Utvalget foreslår derfor lempinger i regelverket for slike omdanninger, jf. punkt 7.4.4.4.

Også ved kapitalforhøyelse rettet mot nye aksjonærer kan det være praktisk at eksisterende virksomhet skytes inn som tingsinnskudd (enten som «innmat» eller aksjer). Utvalget mener at det her kan være et særlig behov for å dokumentere og beskrive verdsettelsen av innskuddet, både av

hensyn til selskapets kreditorer og til eventuelle medaksjonærer.

Utvalget mener etter dette at krav til redegjørelse ved tingsinnskudd bør videreføres både ved stiftelse, kapitalforhøyelse, fusjon og fisjon.

7.4.4.2 Ansvar for utarbeidelse av redegjørelser og krav om signatur

For redegjørelser ved tingsinnskudd ved stiftelse av selskap skal stifterne sørge for at redegjørelse utarbeides. Etter utvalgets oppfatning er det naturlig at samtlige stiftere skal signere redegjørelsen. Utvalget har i punkt 5.3.2 foreslått at stiftelsesdokumentasjon innføres som et samlebegrep. Redegjørelsen ved stiftelse med tingsinnskudd vil være en del av stiftelsesdokumentasjonen, og det vil dermed ikke være behov for at stifterne signerer mer enn ett sted. Mulighet for elektronisk signering vil ytterligere forenkle den praktiske gjennomføringen av signeringen, jf. punkt 5.5.4.

Øvrige redegjørelser, det vil si redegjørelser som skal utarbeides etter at selskapet er stiftet, skal styret sørge for blir utarbeidet. I kapittel 9 om selskapsorganenes kompetanse i aksjeselskaper hvor alle aksjonærer er styremedlemmer, foreslår utvalget at aksjonærene enstemmig kan beslutte at det er tilstrekkelig med generalforsamlingsbehandling uten forutgående styrebehandling. Utvalget foreslår imidlertid ingen endring i reglene om at det er styret som skal sørge for utarbeidelse av redegjørelser ved tingsinnskudd mv., jf. punkt 9.4.3.5. Forenklingsforslagene i kapittel 9 gjelder hvor eierne og styremedlemmene er de samme personene. En overføring av ansvaret for utarbeidelse av visse redegjørelser fra styret til generalforsamlingen vil etter utvalgets oppfatning komplisere regelverket, uten å gi noen reell forenkling.

Utvalget erfarer at kravene til signering av redegjørelsen tolkes som et krav om at samtlige styremedlemmer må signere. Utvalget mener dette er upraktisk og fremstår som unødvendig, og foreslår at redegjørelsen kan signeres av styret eller andre som etter aksjelovene § 6-30 og § 6-31 representerer selskapet utad. Dersom det ikke er gitt fullmakt til å tegne selskapets firma etter aksjelovene § 6-31, vil styret representere selskapet utad etter aksjelovene § 6-30, og samtlige styremedlemmer må i så fall signere redegjørelsen.

7.4.4.3 Gjeldskonvertering

Dersom aksjeinnskudd ved stiftelse eller kapitalforhøyelse skal gjøres opp ved motregning, skal

dette etter gjeldende regler behandles som et tingsinnskudd. Oppgjørsformen omtales ofte som gjeldskonvertering. Aksjelovene § 2-6 gjelder tilsvarende ved gjeldskonvertering.

Kravene til redegjørelse er ikke spesielt tilpasset gjeldskonvertering. Dette gjelder blant annet krav til beskrivelse av innskuddets art, verdsettelsesmetoder og erklæring om at verdien av innskuddet minst svarer til det avtalte vederlaget. Utvalget foreslår at det i aksjelovene inntas en egen lovbestemmelse om redegjørelse ved motregning, hvor ordlyden er mer tilpasset en situasjon med gjeldskonvertering.

Ved stiftelse av aksjeselskaper er gjeldskonvertering som regel lite praktisk. Dersom slik motregning likevel er aktuell, mener utvalget at eksisterende bestemmelse om redegjørelse for tingsinnskudd mv. etter aksjelovene § 2-6 også kan brukes for gjeldskonvertering ved stiftelse. Utvalgets forslag til ny bestemmelse om redegjørelse ved gjeldskonvertering omfatter bare kapitalforhøyelse. Det foreslås derfor at bestemmelsen tas inn i aksjelovene kapittel 10.

I noen tilfeller mener utvalget det er behov for en utvidelse av plikten til å utarbeide redegjørelse ved gjeldskonvertering. Dette gjelder der gjeldskonvertering foretas innen to år etter gjennomføring av en transaksjon med nærstående part som er informasjonspliktig etter utvalgets forslag til ny § 3-8, jf. punkt 12.5.1, og hvor denne transaksjonen har gitt opphav til den gjeldspost som konverteres. I slike tilfeller foreslår utvalget at redegjørelsen for motregningen også skal omfatte en beskrivelse av den tidligere gjennomførte transaksjonen. Forslaget må ses i sammenheng med utvalgets forslag til opphevelse av gjeldende § 3-8, jf. punkt 12.5.1. En planlagt transaksjonsrekke med salg av eiendeler fra eier til selskapet med etterfølgende motregning i relativt nær tidsmessig sammenheng, bør etter utvalgets oppfatning omfattes av krav som ikke skiller seg for mye fra de krav som ville ha blitt stilt dersom innskuddet hadde vært gjort direkte som tingsinnskudd.

Utvalget foreslår at redegjørelsen ved gjeldskonvertering skal omfatte en bekreftelse på at gjelden er reell og tilsvarer pålydende verdi av gjelden, at selskapet er kreditor, og at avtalemotpart/avtalemotpartene som skal konvertere er debitor. Dersom det i løpet av en toårsperiode forut for gjeldskonverteringen, regnet fra dato for redegjørelsen om gjeldskonverteringen, har vært gjennomført en transaksjon som er informasjonspliktig etter forslaget til ny § 3-8, skal informasjon om dette fremgå av redegjørelsen. Har den nevnte

transaksjonen gitt opphav til, eller på annen måte har direkte sammenheng med den gjeld som skal konverteres, skal det gis opplysninger om transaksjonen på samme måte som om det hadde vært et tingsinnskudd, gjennom henvisning til kravene i aksjelovene § 2-6.

Styret skal sørge for at redegjørelsen utarbeides. Signering av redegjørelsen følger samme regler som for redegjørelse ved tingsinnskudd, jf. punkt 7.4.4.2. Revisors uttalelse om redegjørelsen er omtalt i punkt 13.4.9, hvor utvalget foreslår at bekreftelsen av at gjeldskonverteringen er gjennomført, og uttalelsen om redegjørelsen skal avgis samlet og samtidig. Etter utvalgets oppfatning er det ikke behov for å regulere en frist for hvor tidlig forut for generalforsamlingen som redegjørelsen kan utarbeides. Begrunnelsen for dette er at det ved gjeldskonvertering normalt ikke er noen usikkerhet om eller endringer av verdi, mens det ved tingsinnskudd kan være estimatusikkerhet og endringer i verdi over tid.

7.4.4.4 Unntak fra krav til redegjørelse

Utvalget vil videre vurdere lovendringen i aksjelovene § 2-6 (4) som fulgte av LOV-2013-06-14-40, herunder reglene i FOR-2013-10-26-1271.

Utvalget erfarer at bestemmelsene i forskriften er utformet slik at de fremstår som relativt krevende, og i liten grad oppfattes som forenklinger. Det synes derfor som om unntakene fra kravet til redegjørelse i liten grad har vært brukt.

Utvalget foreslår at forskriftens unntak ved tingsinnskudd som består av omsettelige verdipapirer eller pengemarkedsinstrumenter, tas inn i aksjelovene § 2-6. Dette for å sikre en mer oversiktlig regulering, slik at flest mulig unntak følger av loven.

Når det gjelder unntaket i 2. selskapsdirektiv om innskudd bestående av andre eiendeler som har vært gjenstand for en anerkjent, uavhengig og sakkyndig verdivurdering, fremgår av Justisdepartementets høringsbrev av 13. juli 2007, gjen-gitt i Prop. 111 L (2012–2013) på side 35 at:

«Som nevnt bør det være en forutsetning for å gjøre unntak fra redegjørelseskravet at man i så fall på annet grunnlag har tilstrekkelig sikre holdepunkter for å vurdere verdien av innskuddet. Departementet er i tvil om i hvilken grad denne forutsetningen slår til når det gjelder alternativet i artikkel 10a nr. 2. Departementet viser til at denne unntaksregelen ikke vil være begrenset til nærmere bestemte typer formu-egoder. Unntaket vil dermed være nokså vidt-

rekkende og omfatte ulikartede situasjoner. Videre er det uklart hva som nærmere ligger i kravet om verdivurdering i samsvar med alminnelig aksepterte vurderingsstandarder og prinsipper. Hvilke konkrete standarder og prinsipper vurderingen må foretas etter, og hvordan dette skal kontrolleres, synes ikke klart.»

Utvalget er enig i Justisdepartementets vurderinger. Utvalget foreslår derfor ingen endring på dette punktet.

Utvalget mener at unntaket for krav til redegjørelse for verdien av tingsinnskuddet dersom den fremgår av et revidert regnskap for det foregående regnskapsår, ikke helt treffer den målgruppe som er fremhevet i lovforarbeidene. I Knudsen-utredningen side 10 fremgår det at formålet med bestemmelsen er å legge «til rette for at eieren av en personlig drevet virksomhet der det foreligger et revidert årsregnskap, kan omdanne virksomheten til aksjeselskap, uten at det er nødvendig å utarbeide redegjørelse».

Regnskapslovens terskelverdier for årsregnskapsplikt for enkeltpersonforetak er 20 millioner kroner i balansesum eller 20 årsverk. De færreste enkeltpersonforetak har et slikt omfang at de er årsregnskapspliktige etter regnskapsloven. De detaljerte kravene til erklæring i gjeldende forskrift er i samsvar med direktivkrav, som det ikke er nødvendig å implementere for aksjeselskaper. Utvalget foreslår at unntaket fra krav om redegjørelse knyttes til skattelovens bestemmelser om skattefri omdanning. Dette vil gjøre unntaket anvendelig ved omdanning av enkeltpersonforetak og deltakerlignet selskap til aksjeselskap. Endringen foreslås tatt inn i aksjeloven § 2-6 om redegjørelse ved stiftelse med tingsinnskudd. Skattereglene åpner for at omdanning under gitte forutsetninger også kan skje med innskudd av den tidligere virksomheten ved kapitalforhøyelse i et eksisterende selskap. Redegjørelse ved kapitalforhøyelse med tingsinnskudd skal utarbeides etter aksjeloven § 2-6. Tilsvarende unntak vil dermed også gjelde dersom omdanningen skjer i form av tingsinnskudd til et eksisterende selskap. Utvalgets forslag går konkret ut på at det i omdanning etter skattereglene er unntak fra krav om redegjørelse ved tingsinnskudd dersom verdiene fremgår av et årsregnskap, og det er gjennomført revisjon etter reglene om revisjon av mellombalanse, jf. punkt 13.3.

Aksjeloven § 2-6 (4) og tilhørende forskrift, med unntak fra kravet til redegjørelse om aksje-innskudd med andre eiendeler enn penger, bør endres for å unngå at like tilfeller reguleres ulikt.

Utvalget legger imidlertid ikke frem konkret endringsforslag til lovttekst, fordi det fortsatt vil være behov for å videreføre det meste av reguleringene i egen forskrift. Se også punkt 7.5.3.1 nedenfor.

7.4.5 Bør tilsvarende regler gjelde for allmennaksjeselskaper?

Utvalget mener at de samme argumenter for justeringer av krav til signering som er foreslått for aksjeselskap, er relevante for allmennaksjeselskap. Utvalget foreslår derfor de samme justeringene i allmennaksjeloven.

Utvalget mener at de samme hensyn i utgangspunktet gjør seg gjeldende for utarbeidelse av redegjørelse i forbindelse med gjeldskonvertering for allmennaksjeselskaper, slik at tilsvarende endringer også burde foreslås i allmennaksjeloven. Forslagene innebærer blant annet at revisors uttalelse om redegjørelsen kommer først etter at generalforsamlingen har besluttet at gjeldskonvertering skal gjennomføres. Dette vil etter utvalgets oppfatning ikke være egnet for allmennaksjeselskaper, som henvender seg til en ikke navngitt krets. Utvalget har heller ikke gått nærmere inn på om selskapsdirektivet kan være til hinder for tilsvarende endringer i allmennaksjeloven.

Unntak som er gitt i FOR-2013-10-26-1271, må være i samsvar med de krav som stilles i direktivene. Utvalget foreslår derfor ikke endringer for allmennaksjeselskaper, og går inn for at reguleringen i forskrift opprettholdes for allmennaksjeselskaper.

På et punkt erfarer utvalget at det kan stilles spørsmål om unntaket i forskriften § 2 er fullt ut i samsvar med direktivkravene. Etter 2. selskapsdirektiv artikkel 11 nr. 3 gjelder unntaket «*assets (...) whose fair value is derived by individual asset from the statutory accounts of the previous financial year provided that the statutory accounts have been subject to an audit (...)*». Ordlyden i direktivet tilsier at unntaket er begrenset til eiendeler hvor man kan finne virkelig verdi av eiendelene i regnskapet, men dette forbeholdet er ikke tatt med i forskriften. Utvalget har imidlertid ikke gått nærmere inn på vurderingen av om forskriften § 2 bør endres for allmennaksjeselskaper.

7.5 Fristene for verdsettelse av innskudd ved stiftelse, kapitalforhøyelse, fusjon og fisjon

7.5.1 Innledning

Ifølge mandatet skal utvalget vurdere om fristene for verdsettelse av innskudd ved stiftelse, kapitalforhøyelse, fusjon og fisjon bør endres.

Når det gjelder frister for verdsettelse ved omdanning etter aksjeloven § 15-1 (2), viser utvalget til punkt 15.2.3 hvor utvalget foreslår at det skal være adgang til å bygge på revidert årsregnskap eller en mellombalanse. Dersom forslaget følges opp, må også fristregelen i aksjeloven § 15-1 (2) bli opphevet.

Mandatet ber ikke om at utvalget skal vurdere fristene for verdsettelse ved omdanning av aksjeselskap til allmennaksjeselskap. Utvalget vil i det følgende likevel foreta en subsidiær drøftelse for det tilfelle at utvalgets forslag i punkt 15.2.3 ikke vedtas. Ettersom fristen for datering av tingsinnskudd ved omdanning er sammenfallende med fristen for verdsettelse av innskudd ved fisjon og fusjon, finner utvalget det naturlig å drøfte spørsmålene samlet.

Som det fremgår av punkt 7.3.2, foreslår utvalget å oppheve kravene til åpningsbalanse. Gjeldende regler om frist for datering av åpningsbalansen er sammenfallende med fristen for verdsettelse av innskudd ved stiftelse og kapitalforhøyelse. Dersom krav til åpningsbalanser/utkast til åpningsbalanser likevel skulle videreføres, mener utvalget at det fortsatt bør være sammenfallende tidsfrister for krav til åpningsbalanser/utkast til åpningsbalanser og krav til redegjørelser.

7.5.2 Gjeldende rett

Tidspunktet for verdsettelse av tingsinnskudd som selskapet skal overta, kan tidligst være fire uker før stiftelsen, jf. aksjelovene § 2-6 (1) nr. 4. I aksjelovene § 2-8 (2) tredje punktum fremgår det tilsvarende at revisors erklæring tidligst kan være datert fire uker før stiftelsen. For verdsettelse av tingsinnskudd ved kapitalforhøyelse kan tidspunktet for verdsettelsen heller ikke være tidligere enn fire uker før generalforsamlingens beslutning, jf. aksjelovene § 10-2 (3).

Ved fusjon og fisjon kan tidspunktet for verdsettelse av tingsinnskudd være tidligst åtte uker før generalforsamlingens beslutning, jf. aksjelovene § 13-10 (3) og § 14-4 (3). Tilsvarende tidsfrist gjelder ved omdanning av aksjeselskap til allmennaksjeselskap, jf. aksjeloven § 15-1 (2).

I Knudsen-utredningen side 36 var det foreslått å videreføre regler om tingsinnskudd, jf. punkt 7.4.1 foran. På grunn av forslaget i Knudsen-utredningen om å sløyfe kravet om åpningsbalanse, foreslo utrederen en endring av tidspunktet for verdsettelsen av tingsinnskuddet. I dagjeldende lov fulgte det av aksjelovene § 2-8 (2) tredje punktum at åpningsbalansen med revisors erklæring tidligst skulle være datert fire uker før stiftelsen. I og med at Knudsen-utredningen gikk inn for å oppheve aksjelovene § 2-8, foreslo utrederen en ny bestemmelse i aksjelovene § 2-6 (1) nr. 4 som slo fast at tidspunktet for verdsettelsen av eiendeler som selskapet skal overta, tidligst kunne være fire uker før stiftelsen. En tilsvarende endring ble også foreslått i aksjelovene § 10-2 (3) om kapitalforhøyelse og § 13-10 (3) om fusjon.

Selv om departementet ikke gikk inn for å oppheve kravet til åpningsbalanse, fulgte Prop. 111 L (2012–2013) side 38 opp forslagene om regulering av tidspunktet for verdsettelsen, jf. aksjelovene § 2-6, § 10-2 og § 13-10 samt konsekvensendringene i § 2-7 og § 10-12. Ifølge departementet ville dette gi «en tydeligere regulering» enn etter loven slik den lød.

I aksjelovene § 2-8 (2) fjerde og femte punktum er det gitt hjemmel for forskrift med nærmere regler om kravet til åpningsbalanse, medregnet å gjøre unntak fra kravene i aksjelovene § 2-8 (2) første til tredje punktum. Det kan dermed gjøres unntak fra kravet om at åpningsbalansen må være datert fire uker før stiftelsen. Tilsvarende forskriftshjemmel finnes for fusjon, fisjon og omdanning, jf. aksjelovene § 13-6 (1) nr. 7, § 14-4 og aksjeloven § 15-1 (2). Forskriftshjemmelen er foreløpig ikke benyttet. I Prop. 111 L (2012–2013) side 32 uttalte departementet imidlertid at det «I forbindelse med at det utredes om det bør foretas ytterligere endringer av reglene om åpningsbalanse (...) vil Finansdepartementet også få utredet om det bør gis forskrifter med hjemmel i §§ 2-8, 13-6 og 15-1 for det tilfellet at reglene om åpningsbalanse videreføres helt eller delvis».

7.5.3 Utvalgets vurderinger

7.5.3.1 Frist for verdsettelse av innskudd ved stiftelse og kapitalforhøyelse

Utvalget mener at fristen for verdsettelse på fire uker fra stiftelsestidspunktet eller før generalforsamlingens beslutning om kapitalforhøyelse kan fremstå som kort. På den annen side bør verdsettelsen av tingsinnskudd ikke gjennomføres lenge før beslutningen om innskuddet fattes.

Verdier kan endre seg i løpet av kort tid, noe som blant annet finanskrisen og senere tids endringer i oljeprisen har vist. Utvalget foreslår derfor ingen generell endring av dagens frister for verdsettelse av innskudd ved stiftelse og kapitalforhøyelse.

De korte tidsfristene kan være særlig byrdefulle når det skal skje en omdanning av enkeltpersonforetak eller deltakerlignede selskap, og skattereglene åpner for omdanning uten realisasjonsbeskatning under forutsetning av at vilkårene i forskriftsbestemmelser om slik omdanning overholdes. Slike situasjoner reiser særlige problemstillinger. Utvalget foreslår derfor endringer som innebærer at det ikke blir noen frist for verdsettelse, utover fristen som følger av de skattemessige reglene for slik omdanning. Skattereglene innebærer at omdanningen må være fullført og det nye aksjeselskapet stiftet og meldt til Foretaksregisteret innen 1. juli i omdanningsåret, jf. forskrift til utfylling og gjennomføring mv. av skatteloven av 26. mars 1999 nr. 14 (FOR-1999-11-19-1158) § 11-20-4. Utvalget viser til nærmere omtale av forslaget i punkt 7.4.4.4 foran.

Dersom forslaget ikke vedtas, slik at disse omdanningene fortsatt skal skje etter ordinære regler med redegjørelse, mener utvalget at det er behov for å forlenge fireukersfristen. Utvalget foreslår at dette i så fall reguleres i forskrift og at fristen for verdsettelse økes til 12 uker. Ettersom dette er en subsidiær løsning, fremmer utvalget ikke forslag til lovtekst.

7.5.3.2 Frist for verdsettelse av innskudd ved fusjon, fisjon og omdanning

Ved fusjon uten kapitalforhøyelse, som fusjon mellom morselskap og heleid datterselskap etter aksjeloven § 13-23/allmennaksjeloven § 13-24, vil det ikke være et innskudd som skal verdsettes. Utvalget har i punkt 7.3.2 foreslått at kravet til utkast til åpningsbalanse etter aksjeloven § 13-23 (2) nr. 1, jf. § 13-6 (1) nr. 7, og allmennaksjeloven § 13-24 (2) nr. 1, jf. § 13-6 (1) nr. 7, ikke videreføres. Løsningen er i tråd med utvalgets alminnelige syn på åpningsbalanser, jf. punkt 7.3.2 foran.

Dersom krav om åpningsbalanse likevel videreføres, kan det etter gjeldende rett ikke oppstilles krav om frist for utkast til åpningsbalanse for fusjoner uten kapitalforhøyelse. For å tydeliggjøre dette, bør det etter utvalgets oppfatning klargjøres i aksjeloven § 13-23 (2) nr. 1 at det ikke er noen frist for utkast til åpningsbalanse. Ettersom dette er en subsidiær løsning, fremmer utvalget ikke forslag til lovtekst.

Ved fusjon med kapitalforhøyelse erfarer utvalget at fristen på åtte uker i henhold til aksjelovene § 13-10 (3) i praksis kan være krevende å overholde. Den foreslåtte endringen i punkt 7.3.2 om opphevelse av krav til utkast til åpningsbalanse for overtakende selskap, vil redusere de praktiske utfordringene som er forbundet med åtteukersfristen. Utvalget mener at nytteverdien av redegjørelsen svekkes dersom fristen for verdsettelse forlenges, og tiden mellom verdsettelse og beslutning dermed utvides. Utvalget foreslår derfor at det ikke gjøres endringer i fristene for verdsettelse ved fusjon med kapitalforhøyelse.

Utvalget erfarer videre at det også ved fisjon kan være krevende å overholde fristen på åtte uker for verdsettelse, jf. aksjelovene § 14-4 (3). Utarbeidelse av utkast til åpningsbalanse for overtakende selskap vil ofte være det som er mest arbeidskrevende, og forslaget i punkt 7.3.2 om opphevelse av krav til utkast til åpningsbalanse vil medføre tilsvarende lettelse som for fusjon med kapitalforhøyelse. Utvalget har også her lagt vekt på at nytteverdien av redegjørelsen som beslutningsgrunnlag svekkes dersom fristen for verdsettelse utvides. Utvalget foreslår derfor at det ikke gjøres endringer i fristene for verdsettelse ved fisjon.

Ved omdanning fra aksjeselskap til allmennaksjeselskap har utvalget i punkt 7.3.2 og 7.4.4 gått inn for at krav om åpningsbalanse og redegjørelse ikke videreføres.

I den grad gjeldende krav likevel videreføres, ser utvalget behov for å forlenge åtteukersfristen. Utvalget foreslår at slik utvidelse i så fall gis gjennom forskrift. Siden denne løsningen er subsidiær til utvalgets prinsipale forslag, har utvalget ikke utarbeidet forslag til lovtekst som hjemler unntak i forskrift. Utvalget foreslår at fristen for verdsettelse ved omdanning fra aksjeselskap til allmennaksjeselskap utvides til 12 uker. Ettersom dette er en subsidiær løsning, fremmer utvalget ikke forslag til lovtekst.

7.5.4 Bør tilsvarende regler gjelde for allmennaksjeselskaper?

Utvalgets forslag vedrørende omdanning av enkeltpersonforetak og deltakerlignende selskap til aksjeselskap eller omdanning fra aksjeselskap til allmennaksjeselskap i punkt 7.5.3.1 og 7.5.3.2, er ikke relevante for allmennaksjeselskaper.

Utvalget foreslår at det i allmennaksjeloven § 13-24 (2) nr. 1 klargjøres at det ikke er krav om frist for utkast til åpningsbalanse for fusjon uten kapitalforhøyelse, dersom krav om åpningsbalanse likevel videreføres. Se tilsvarende drøftelse for

aksjeselskaper i punkt 7.5.3.2. Ettersom dette er en subsidiær løsning, fremmer utvalget ikke forslag til lovtekst. Utover dette foreslår ikke utvalget endringer i fristene for verdsettelse av tingsinnskudd i allmennaksjeselskaper.

7.6 Overkursfond

Før endringen ved LOV-2013-06-14-40 fulgte det av aksjelovene § 3-2 at overkurs ved aksjetegningen skulle avsettes til et overkursfond som inngikk i selskapets bundne kapital. Reguleringen av overkursfond i allmennaksjeloven var på de aller fleste punkter tilsvarende.

I Knudsen-utredningen side 84 til 85 ble det foreslått at reglene om overkursfondet skulle oppheves, slik at overkursen inngår i selskapets frie egenkapital som selskapet kan bruke til utbytte og andre utdelinger til aksjonærene. Som en konsekvens av dette ble det også foreslått endringer i flere andre bestemmelser som gjaldt overkursfondet. Det gjaldt aksjelovene § 2-8 (3) (åpningsbalansen), § 10-12 (2) første punktum (regnskapsmessig behandling av overkurs ved forhøyelse av aksjekapitalen), § 10-20 (fondsemisjon) og § 11-13 (4) (regnskapsmessig behandling av betaling for tegningsrettigheter). Videre ble det foreslått endringer i allmennaksjeloven § 12-7 (2) (vedtektsbestemt innløsning av aksjer i allmennaksjeselskap). Det ble også foreslått endring i regnskapsloven § 6-2 første ledd C avsnitt I nr. 2.

Forslaget i Knudsen-utredningen ble fulgt opp i Prop. 111 L (2012–2013) side 53 under henvisning til at dette ville være i tråd med de øvrige forslagene om å åpne for en mer fleksibel regulering av aksjeselskapers og allmennaksjeselskapers kapitalforhold.

Aksjelovutvalget har ikke erfaringer som tyder på at lovendringen har hatt negative konsekvenser. Utvalget mener at lovendringen bør videreføres.

7.7 Fond for urealiserte gevinster og fond for vurderingsforskjeller

Aksjelovene § 3-2 regulerer fond for urealiserte gevinster. I NOU 2016: 11 drøfter regnskapslovutvalget lovbestemmelsen ut fra regnskapsdirektivet artikkel 7. Regnskapslovutvalget foreslår at fondet skal skifte navn til fond for verdiregulering, for at det skal være enklere å forstå fondets funksjon, jf. NOU 2016: 11 side 175. Regnskapslovutvalget viser videre til at navnet «fond for oppskrivning» kanskje ville gjøre det enda lettere å

skjønne fondets funksjon. IFRS-forskriften benyttes imidlertid begrepet verdiregulering, og regnskapslovutvalget har i stor utstrekning valgt å bruke den terminologi som er benyttet i de norske oversettelsene av den internasjonale regnskapsstandarden IFRS, og som fremgår av forskrifter fastsatt med hjemmel i regnskapsloven § 3-9 annet ledd, jf. NOU 2015: 10 side 54.

Regnskapslovutvalget mener at det ikke er behov for å videreføre en bestemmelse med tilsvarende formål om utbytteneutralitet som aksjelovene § 3-2 om fond for urealiserte gevinster. I NOU 2016: 11 side 172 begrunnes dette med at regnskapslovens vurderingsregler endres, og at det ikke er grunn til at Norge skal ha strengere krav til begrensninger i utbytteutdelingen enn det som følger av direktivet. Utvalget kommenterer samtidig at det med gjeldende regler er flere eksempler på at målsettingen om utbytteneutralitet ikke oppnås.

Aksjelovutvalget slutter seg til regnskapslovutvalgets vurdering, og foreslår at aksjelovene § 3-2 endres i samsvar med regnskapslovutvalgets forslag.

I NOU 2016: 11 kapittel 12 drøfter regnskapslovutvalget aksjelovene § 3-3 om fond for vurderingsforskjeller. Regnskapsdirektivet bygger på at utbyttegrunnlaget ikke skal øke som følge av at investeringer i andre foretak regnskapsføres etter egenkapitalmetoden med inntektsføring av resultatandel fra det andre foretaket. Regnskapslovutvalget foreslår at fondet endrer navn til *fond for måling etter egenkapitalmetoden* slik at det skal være enklere å forstå hva fondets funksjon er. I NOU 2016: 11 side 190 til 191 kommenteres konsekvensene av en IFRS-tilpasning av regnskapsreglene for bruk av egenkapitalmetoden. For å muliggjøre gjennomgående utbytte fra datterselskap når morselskapet bruker egenkapitalmetoden, foreslår regnskapslovutvalget følgende nye annet ledd i aksjelovene § 3-3:

«Ved aksjeinvesteringer i datterselskap kan avsetning til fondet reduseres med utbytte fra datterselskap vedtatt etter balansedagen, men før morselskapet vedtar sitt årsregnskap.»

Aksjelovutvalget slutter seg til regnskapslovutvalgets vurderinger og viser til dette lovutvalgets forslag til endringer av aksjelovene § 3-3.

7.8 Krav om forsvarlig egenkapital og likviditet

I Knudsen-utredningen side 96 ble det foreslått at aksjelovene § 3-4 skulle suppleres med et nytt annet punktum om at selskapet, i tillegg til en forsvarlig egenkapital, skal ha tilstrekkelige likvider til å dekke sine forpliktelser ved forfall. Forslaget måtte ses i sammenheng med Knudsen-utredningens øvrige forslag til endringer i aksjelovens kapitalregler, hvor hovedprinsippene var at kapitalvernet i større grad skulle ta utgangspunkt i det enkelte selskapets behov for egenkapital og den faktiske kapital situasjonen i selskapet, og ikke i formelle kapitalkrav uavhengig av det reelle behovet i det enkelte selskapet. Forslaget var ment å skulle presisere at ledelsens ansvar ikke bare gjelder selskapets soliditet, men også dets likviditet.

Forslaget som fikk støtte fra flere høringsinstanser, møtte også en del motbør i høringen. Det ble blant annet påpekt at et krav om at selskapet til enhver tid skal ha tilstrekkelige midler til å dekke sine forpliktelser ved forfall, ville være for strengt og heller ikke forenlig med vanlig forretningsdrift. Videre ble det påpekt at likviditet allerede var forutsatt i den dagjeldende regelen.

I Prop. 111 L (2012–2013) side 77 til 78 gikk Justisdepartementet inn for at aksjeloven/allmennaksjeloven § 3-4 skulle endres slik at bestemmelsen gir uttrykk for et krav også til selskapets likviditet, men bestemmelsen fikk en noe annen utforming enn den som var foreslått i utredningen. Som begrunnelse ble det blant annet anført:

«Hovedformålet med aksjeloven § 3-4 er (...) å gi selskapets ledelse en påminnelse og en oppfordring til å foreta fortløpende vurderinger av selskapets økonomiske stilling og til å iverksette nødvendige tiltak. Bestemmelsen har en preventiv funksjon. Sett i sammenheng med de øvrige endringene i kapitalreglene, er det etter departementets oppfatning viktig også med en påminnelse om at selskapet må ha tilstrekkelig likviditet til å dekke sine forpliktelser. En slik endring vil tydeliggjøre at forsvarlighetskravet innebærer at det skal foretas en helhetsvurdering av selskapets samlede økonomiske stilling. Departementet antar at hensynet til selskapets likviditet særlig bør få betydning i forbindelse med vurderinger av om det skal utbetales utbytte eller foretas andre utdelinger.»

I proposisjonen fremheves det videre at lovendringen antakelig først og fremst ville få «en pedagogisk betydning».

Aksjelovutvalget tar utgangspunkt i at kravet i aksjelovene § 3-4 er en sentral del av aksjelovens regulering av selskapenes kapital, og at regelens betydning vil øke hvis utvalgets forslag om nedsettelse av kravet til minste aksjekapital følges opp.

Aksjelovene § 3-4 oppstiller imidlertid et vanskelig vurderingstema. Etter utvalgets oppfatning fulgte et krav til likviditet allerede av bestemmelsen slik den var formulert før endringen ved LOV-2013-06-14-40, fordi selskapets likviditet hadde betydning ved vurderingen av om selskapet hadde forsvarlig egenkapital. Ettersom lovendringen bare er en ren «påminnelse» om likviditetens betydning, er det likevel ikke grunn til å reversere den. Utvalget finner imidlertid grunn til å understreke at gjeldende krav til likviditet ikke innebærer at det er et generelt krav om at det skal utarbeides et likviditetsbudsjett.

Utvalget har vurdert om det kunne tenkes en samordning av aksjeloven og regnskapsloven, for eksempel slik at aksjelovene § 3-4 istedenfor kriteriet «forsvarlig egenkapital og likviditet» ble erstattet med «fortsatt drift-kravet» i regnskapsloven § 4-5. Fordi vurderingstemaene ikke er helt de samme, ønsker utvalget ikke å gå inn for en slik samordning. Viktigere er det imidlertid at utkast til lov om regnskapsplikt endrer kriteriene for når et regnskap skal avlegges etter forutsetningene om fortsatt drift og når det skal avlegges som et avviklingsregnskap, jf. NOU 2015: 10 side 85 til 87. Kriteriene er stort sett de samme som følger av de internasjonale IFRS-regnskapsreglene, og som alle børsnoterte selskaper mv. allerede benytter i Norge i dag. Utvalget legger derfor til grunn at de nye kriteriene bør innarbeides i lov om regnskapsplikt. Etter gjeldende regnskapslov legges forutsetningen om fortsatt drift til grunn med mindre avvikling er sannsynlig. Dersom det er sannsynlig at virksomheten vil bli avviklet, skal eiendeler og gjeld vurderes til virkelig verdi ved avvikling. Det er omdiskutert hva som ligger i sannsynlighetskravet. I NOU 2015: 10 side 86 foreslår regnskapslovutvalget at den regnskapsmessige forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn, med mindre oppløsning er «besluttet», jf. forslaget til lov om regnskapsplikt § 3-4. Regnskapslovutvalget begrunner endringen slik:

«Det er særlig situasjonen der fortsatt drift er usikker, som har vært utfordrende for de regnskapspliktige. Når fortsatt drift er usikker, har

det etter dagens lovgivning vært behov for å foreta en vurdering av om fortsatt drift-forutsetningen skal legges til grunn i regnskapet eller ikke.

Utvalget har kommet til at en på dette punktet vil legge seg tettere opp til direktivet og foreslå krav om å forutsette fortsatt drift for utarbeidelse av årsregnskapet, med mindre oppløsning er besluttet. En slik bestemmelse er enklere å forholde seg til for de regnskapspliktige, uten at regnskapet etter utvalgets syn vil gi mindre nyttig informasjon til regnskapsbrukerne, forutsatt at opplysningskravene i situasjonen med usikkerhet om fortsatt drift videreføres. Utvalget mener at de regnskapspliktige ikke må tvinges til å foreta kompliserte skjønnsmessige vurderinger som ikke tjener et fornuftig formål. Utvalget foreslår at ordet oppløsning benyttes i lovbestemmelsen, i stedet for ordet avvikling som benyttes i gjeldende regnskapslov. Dette vil etter utvalgets syn på en bedre måte få frem det som også er innholdet i dagens bestemmelse, nemlig at fortsatt drift-forutsetningen gjelder den relevante regnskapsenheten, eller sagt på en annen måte, at den vedrører likvidasjon av juridisk struktur og ikke avvikling av virksomhet i foretaket.»

Med denne endringen vil det ikke være grunnlag for å si at den regnskapsmessige forutsetningen om fortsatt drift også legger konkrete føringer på vurderingen av om egenkapitalen er forsvarlig. De opplysninger som skal gis om usikkerhet om fortsatt drift, vil ha en klar forbindelse med vurderingen av om egenkapitalen er forsvarlig, men de regnskapsmessige vurderingene knyttet til fortsatt drift kan ikke i seg selv medføre at egenkapitalen må anses lavere enn forsvarlig.

7.9 Utbytte

7.9.1 Generelt

Tradisjonelt har utbyttereglerne i aksjelovene § 8-1 dels bygget på formelle aksjerettslige og regnskapsrettslige størrelser, dels har det vært stilt materielle krav til selskapets kapitalgrunnlag.

I Knudsen-utredningen side 85 til 91 ble det foreslått vesentlige endringer og forenklinger i utbyttereglerne. Forslagene innebar at selskapets reelle kapitalgrunnlag og likviditet i større grad skulle være avgjørende for adgangen til å utdele utbytte. Forslaget til nye utbytteregler måtte ses i sammenheng med andre forslag som reduserer

kravet til selskapets bundne egenkapital, først og fremst at minimumskravet til aksjekapitalen ble foreslått redusert fra 100 000 til 30 000 kroner, og at overkurs ikke lenger skulle være bundet kapital. Videre måtte forslaget til nye utbytteregler ses i sammenheng med aksjelovene § 3-4, som det ble antatt at ville få større betydning ved vurderingen av om selskapet kan dele ut utbytte.

Justis- og beredskapsdepartementet sluttet seg i Prop. 111 L (2012–2013) side 58 til 59 i det vesentlige til forslaget i Knudsen-utredningen. Generelt om de overveielser departementet hadde gjort, heter det:

«Samlet sett vil de nevnte forslagene innebære en større fleksibilitet for selskapene som kan innebære at man unngår en u hensiktsmessig innlåsing av kapital i selskapene. Departementet legger til grunn at dette vil kunne ha en gunstig samfunnsøkonomisk effekt.

Det er samtidig viktig at aksjeselskapsformen opprettholdes som en sammenslutningsform kreditorer og omverdenen for øvrig kan ha tillit til. Departementet vil understreke at det ikke er et formål med forslaget at aksjeeierne skal gis større tilgang til selskapets midler på bekostning av kreditorene. Når man reduserer betydningen av de formelle skranke etter § 8-1, innebærer det at de skjønsmessige kravene etter § 3-4 må få en mer sentral rolle. Dette legger et betydelig ansvar på styret og innebærer at det stilles større krav til styrets vurderinger av hva som vil være en forsvarlig utbytteutdeling. Styret vil i mindre grad enn etter gjeldende lov kunne legge til grunn at en utbytteutdeling som er lovlig etter § 8-1, også vil stå seg i relasjon til § 3-4. Styret må foreta en selvstendig vurdering av kravene etter § 3-4 i forbindelse med utdelinger.»

7.9.2 Utbyttegrunnlaget

7.9.2.1 Gjeldende rett

Endringene ved LOV-2013-06-14-40 innebar en opphevelse av bestemmelsen om fradrag for balanseført forskning og utvikling mv. Også bestemmelsen om at egenkapitalen ikke kunne være lavere enn ti prosent av balansesummen, ble opphevet. Begrensningen i dagjeldende § 8-1 (4) (forsiktighetsregelen) ble erstattet av en henvisning til kravet om forsvarlig egenkapital og likviditet, jf. aksjelovene § 3-4.

Videre ble den såkalte «sperreperioden» opphevet. Dette omtales nærmere i punkt 7.9.3. Det

ble også vedtatt at det er den registrerte aksjekapitalen på beslutningstidspunktet som skal legges til grunn, selv om beregningen for øvrig skal bygge på balansen fra sist fastsatte årsregnskap. Senere er det ved LOV-2014-05-09-16 om retting av feil i lovverket m.m. også gjort en endring i bestemmelsen. Endringen innebærer at kreditt eller sikkerhetsstillelse som i utgangspunktet reduserer utbyttegrunnlaget, likevel ikke må trekkes fra dersom kreditten er tilbakebetalt eller sikkerhetsstillelsen avvirket før beslutningstidspunktet.

Ved LOV-2014-05-09-16 ble det videre lagt inn en presisering i aksjelovene § 8-1 (3) av at det i beregningen skal gjøres fradrag for utdelt beløp dersom det skjer en kapitalnedsettelse etter balansedagen. Tredje ledd ble endret med en tilføyelse av «*eller som omfattes av § 12-1 første ledd nr 2*». I Prop. 36 L (2013–2014) Lov om retting av feil i lovverket m.m. side 6 har departementet følgende merknad til endringen i aksjeloven § 8-1 (3):

«§ 8-1 slår etter endringslov 14. juni 2013 nr. 40 fast at det er den registrerte aksjekapitalen på beslutningstidspunktet som skal legges til grunn ved beregningen av utbyttegrunnlaget. For øvrig skal beregningen foretas på grunnlag av balansen i det sist godkjente årsregnskapet. Er det gjennomført en kapitalnedsettelse med utdeling til aksjeeierne etter årsskiftet, men før tidspunktet for beslutningen om utbytte, fører ordlyden i annet ledd isolert sett til et ubegrunnet økt utbyttegrunnlag fordi det skal tas hensyn til den reduserte aksjekapitalen, men ikke til den tilsvarende reduksjonen på eiendelsiden som følge av utdelingen. Som nevnt skal selskapets netto eiendeler baseres på balansen i det siste årsregnskapet, mens det for aksjekapitalen er beslutningstidspunktet som er avgjørende. Prinsippet som kommer til uttrykk i tredje ledd, tilsier imidlertid at det ved beregningen skal gjøres fradrag for det utdelte beløpet. Det kan være hensiktsmessig at dette kommer klarere til uttrykk, og departementet foreslår en endring av tredje ledd for å tydeliggjøre prinsippet.

En tilsvarende problemstilling oppstår ved kapitalforhøyelse ved nytegning av aksjer. Her står man overfor den motsatte situasjonen ved at utbyttegrunnlaget reduseres selv om selskapet er tilført nye midler. I et slikt tilfelle er det en konsekvens av lovens system at selskapet vil måtte gjøre bruk av en mellombalanse.»

Som en følge av at aksjelovene § 8-1 ble endret, ble det også foretatt endringer i aksjelovene § 9-3

første punktum om krav til fri egenkapital ved erverv av egne aksjer og § 12-7 (2) nr. 2 om vedtektsbestemt innløsning av aksjer ved nedsetting av aksjekapital.

7.9.2.2 Utvalgets vurderinger

I en undersøkelse foretatt av Moen og Kløvstad (2015) konkluderes det med at det har vært en signifikant økning i selskapenes utbytte fra 2011 til 2013, og at noe av økningen ser ut til å kunne tilskrives endringene i utbyttereguleringene.⁷ Johansen og Sjoner (2015) konkluderer tilsvarende.⁸ Wetlesen og Nordal (2015) konkluderer derimot med at utbytteutbetalinger i norske selskaper er relativt uendret etter lovendringen 1. juli 2013.⁹ De to sistnevnte undersøkelsene ser imidlertid bare på utbytteperioden 2012 til 2013.

I en senere undersøkelse av Johansen og Thømt (2016) slås det fast at det ikke er grunnlag for å konkludere med at det har vært en signifikant økning i selskapenes utbytte etter lovendringen.¹⁰ Johansen og Thømt har sett på utbytteperioden 2011 til 2014. De uttaler på side 67 til 68:

«Resultatet av vår analyse gir motsatt konklusjon av hva Moen og Kløvstad (2015) kom frem til. Dette kan begrunnes med at deres analyse hadde et lite utvalg, som var avgrenset for selskaper med lave driftsinntekter og selskaper uten utbytteutbetalinger.»

De uttaler videre på side 68 at undersøkelsene kan:

«indikere at lovendringen har hatt noe positiv effekt på utbytteutbetalingene for selskaper med høye immaterielle eiendeler og selskaper med høye resultater. Men vi må likevel være oppmerksomme på at endringen i gjennomsnittlig utbytte er liten for alle inndelingene. Således ser det ut til at utbytteutbetalingene er tilnærmet uendret etter lovendringen, uavhengig av inndeling. Dette samsvarer med hva

Wetlesen og Nordal (2015) kom frem til i sin analyse, selv om denne analysen beskrives som «veldig enkel».

Det er viktig å poengtere at analysen ensidig ser på ordinært utbytte, og således ikke andre former for utbytte slik som tilleggsutbytte og ekstraordinært utbytte basert på en mellombalanse. Det finnes også andre muligheter for å flytte fri kapital fra selskap til aksjonær, av skattemessige eller andre årsaker, som ikke er hensyntatt i vår analyse. F.eks. ved tilbakekjøp av egne aksjer, lån til aksjonær, lønn etc. Overnevnte kan være mulige årsaker til at analysene viser en tilnærmet uendret utbytteutdeling etter lovendring. En annen årsak kan være at lovendringen er relativt ny, slik at den ikke er ordentlig implementert i analyseperiodene. Eller at styrene tenker mer langsiktig.

Vår analyse viser som nevnt ingen sterkt signifikante eller robuste resultater som kan bekrefte at lovendringen har ført til at selskapene tar ut høyere utbytte enn tidligere, selv om selskaper med høye resultater og høye immaterielle eiendeler i teorien kan ta ut et høyere utbytte etter lovendringen. Således er det ingen klare indikasjoner på at selskapene har endret utbytteadferd etter lovendringen. En mulig årsak til analysens resultat kan være styreansvaret og kompleksitet vedrørende den skjønsmessige forsvarlighetsvurderingen. Dersom dette er tilfellet tyder dette på at lovgivers formål om å øke selskapenes fleksibilitet og hindre uhensiktsmessig innlåsing av kapital ikke er oppfylt.»

Endring i utbytte mellom år kan også påvirkes av endringer eller usikkerhet om endringer i skattemessig behandling av utbytte, noe som er lite diskutert i undersøkelsene. Til tross for at det er noe ulike vurderinger i undersøkelsene, mener utvalget at det neppe kan hevdes at endringene har medført større endringer i selskapenes utbyttepolitikk. Etter utvalgets oppfatning fremstår lovendringene knyttet til utbyttereguleringene i hovedsak som positive. Utvalget vil imidlertid understreke at det har gått forholdsvis kort tid siden lovendringen trådte i kraft, og at det derfor foreligger begrenset med erfaringsmateriale.

På nåværende tidspunkt finner utvalget ikke at det er grunn til å endre vesentlig på selskapers utbytteramme. Utvalget vil imidlertid foreslå én endring knyttet til utviklingskostnaders betydning for utbyttegrunnlaget.

⁷ Moen, Christin Stensrud og Kløvstad, Espen Chr., Masteroppgave Handelshøyskolen BI, «Forenklinger i aksjeloven og effekten på utbytteutdelinger», 2015, side 81.

⁸ Johansen, Tom Reinert og Sjoner, Malin Fredrikke, Masteroppgave Handelshøyskolen BI, «Endringer i aksjeloven fra og med 1. juli 2013 - utbytteutdelinger og forsvarlighetsvurderinger i norske aksjeselskaper», 2015, side 60.

⁹ Se <http://www2.deloitte.com/no/no/pages/tax/articles/uendret-utbytteutdeling-i-norge.html#> for undersøkelse av Nordal, Mats og Wetlesen, Mari.

¹⁰ Johansen, Ida og Thømt, Helena B, Masteroppgave Handelshøyskolen BI, «Endring i aksjelovens utbytteregulering og dens konsekvens for utbyttepolitikken», 2016, side 68.

I NOU 2016: 11 side 175 til 176 drøftes det om aksjeloven § 8-1 må endres slik at den tar hensyn til utviklingskostnaders betydning for utbyttegrunnlaget. I NOU 2016: 11 side 168 omtales EØS-rettens krav slik:

«Det følger av direktivet vedlegg III at medlemsstatene kan åpne for balanseføring av utviklingsutgifter (C.I.1). Dersom dette gjøres, følger det av artikkel 12 nr. 11 tredje ledd at medlemsstatene skal kreve at det ikke finner sted noen utdeling av utbytte med mindre midlene som er tilgjengelige for utdeling og overføringer fra tidligere år minst tilsvarer ikke-avskrevne kostnader.»

Regnskapslovutvalget foreslår ikke et eget fond for balanseførte utviklingsutgifter, men at kapitalbindingen skjer gjennom reduksjonspost for balanseførte egne utviklingsutgifter i aksjelovene § 8-1 (2). Videre uttaler regnskapslovutvalget i NOU 2016: 11 side 176 at det ikke ser hensiktsmessige unntak fra regelen, jf. direktivet artikkel 12 nr. 11 siste avsnitt. Unntak er heller ikke foreslått i dansk og svensk rett.

Aksjelovutvalget slutter seg til regnskapslovutvalgets vurdering og foreslår at det i aksjelovene § 8-1 (2) inntas et tillegg om at det skal gjøres fradrag for balanseførte egne utviklingsutgifter.

7.9.3 «Spærperioden»

Før endringen ved LOV-2013-06-14-40 kunne selskapet bare dele ut utbytte med grunnlag i det godkjente årsregnskapet for «siste regnskapsår». I realiteten innebar dette at selskapene ikke kunne vedta utbytte i perioden fra 1. januar frem til det er fastsatt årsregnskap for det forrige regnskapsåret. Også en del andre kapitaldisposisjoner var avskåret i denne perioden. I Knudsen-utredningen side 89 var beregningsgrunnlaget foreslått endret til «selskapets siste godkjente årsregnskap». Dermed ville det ikke gjelde noen «spærperiode» for utdeling av utbytte mv. Forslaget ble fulgt opp i Prop. 111 L (2012–2013) side 112. Aksjelovene § 8-1 (1) ble endret i tråd med dette.

Utvalget erfarer at lovendringen gir aksjonærene økt fleksibilitet, uten at det har medført negative konsekvenser. Utvalget mener at lovendringen bør videreføres.

7.9.4 Tilleggsutbytte med grunnlag i styrefullmakt

7.9.4.1 Generelt

Spørsmål om utdeling av utbytte skal i utgangspunktet vurderes på ordinær generalforsamling samtidig med godkjenning av årsregnskapet. Loven er imidlertid ikke til hinder for at det vedtas å dele ut utbytte på et senere tidspunkt, forutsatt at det fortsatt er rom for utbytte etter siste årsregnskap. Det er vanlig å bruke begrepet «tilleggsutbytte» om slike utdelinger besluttet av ekstraordinær generalforsamling eller av styret i henhold til fullmakt fra generalforsamlingen.

Utvalget vil knytte noen bemerkninger til terminologien. Aksjelovene bruker ikke uttrykket «tilleggsutbytte». Derimot bruker aksjelovene § 8-2a begrepet «ekstraordinært utbytte» om utbytte som utdeles på grunnlag av en mellombalanse. Lovforarbeidene bruker imidlertid begge uttrykk. Således omtaler Prop. 111 L (2012–2013) side 63 «*tilleggsutbytte på grunnlag av årsregnskapet og ekstraordinært utbytte på grunnlag av en mellombalanse*». Begrepsbruken, som synes å ha fått et visst fotfeste i praksis, forutsetter at tilleggsutbytte er en form for ordinært utbytte. Utvalget legger denne terminologien til grunn. Ekstraordinært utbytte på grunnlag av en mellombalanse behandles i punkt 7.9.5. Med tanke på sammenlikning med dansk rett (se nedenfor) nevner utvalget at det er flere forskjeller både når det gjelder terminologi og reglenes materielle innhold. Det er derfor ikke alltid helt lett å sammenlikne norske og danske regler på dette området.

Ifølge statistikk fra Brønnøysundregistrene pr. 5. april 2016 hadde i alt 503 selskaper registrert fullmakt vedrørende utbetaling av tilleggsutbytte, se nærmere punkt 7.9.4.3. Det foreligger imidlertid ingen oversikt over hvor mange selskaper som faktisk har benyttet seg av adgangen til å utbetale tilleggsutbytte. I mange selskaper som utbetaler tilleggsutbytte, finnes det ikke nødvendigvis noen registrert styrefullmakt, jf. punkt 7.9.4.2.

7.9.4.2 Beslutningen om tilleggsutbytte

Ved LOV-2013-06-14-40 ble det vedtatt en endring i aksjelovene § 8-2 (2) slik at generalforsamlingen kan gi styret fullmakt til å beslutte utbytteutdeling (tilleggsutbytte) på grunnlag av selskapets årsregnskap. En premiss for lovendringen var at ekstraordinær generalforsamling allerede etter gjeldende rett kunne treffe vedtak i tiden etter den ordinære generalforsamlingen om at det skulle utdeles et tilleggsutbytte forutsatt at det

godkjente årsregnskapet ga rom for dette, jf. Knudsen-utredningen side 89 til 90, Prop. 111 L (2012–2013) side 59. Dette følger også når aksjeloven § 8-2 (1) og (2) ses i sammenheng.

På bakgrunn av innspill i høringen av Knudsen-utredningen vurderte departementet om det burde fremgå eksplisitt av lovteksten at også ekstraordinær generalforsamling kan beslutte tilleggsutbytte, men departementet så ingen grunn til å gå inn for dette, jf. Prop. 111 L (2012–2013) side 114 til 115. Utvalget slutter seg til denne vurderingen.

Endringen ved LOV-2013-06-14-40 innebærer at det nå følger direkte av aksjelovene § 8-2 (2) at beslutning om utbytteutdeling på grunnlag av selskapets årsregnskap kan treffes av styret i henhold til fullmakt fra generalforsamlingen. Bestemmelsen tar særlig sikte på utbytte som vedtas i etterkant av, og i tillegg til, utbytte som er besluttet av generalforsamlingen på ordinær generalforsamling. Muligheten for utbetaling av tilleggsutbytte er imidlertid ikke begrenset til dette. Som nevnt kan også generalforsamlingen vedta tilleggsutbytte basert på selskapets årsregnskap. Styrefullmakt til å beslutte tilleggsutbytte kan ikke gjelde lenger enn frem til førstkommende ordinære generalforsamling, jf. aksjelovene § 8-2 (2) annet punktum.

I Knudsen-utredningen side 91 påpekes det, spesielt med tanke på ekstraordinært utbytte, at regler om at styret kan vedta utbytte på grunnlag av fullmakt fra generalforsamlingen «åpner for en smidig adgang for styret til å dele ut selskapets midler til aksjeeierne dersom selskapets økonomiske situasjon gir grunnlag for det (...)».

Departementet nevnte i Prop. 111 L (2012–2013) side 63 visse motforestillinger, men ga likevel sin tilslutning til forslaget om at styret skulle kunne gis fullmakt til å utdele utbytte på grunnlag av selskapets årsregnskap:

«Et mothensyn som vil kunne anføres, er at en fullmakt til å dele ut utbytte vil innebære en betydelig myndighetsoverføring fra generalforsamlingen til styret. Det kan hevdes at beslutning om utbytteutdeling må ses som en kjerneoppgave for generalforsamlingen, og at dette er en så viktig beslutning for selskapet og aksjeeierne at generalforsamlingen selv bør treffe den.

På bakgrunn av hensynet til å legge til rette for fleksible løsninger for selskapene går departementet likevel inn for en regel som åpner for at styret kan tildeles fullmakt til å beslutte tilleggsutbytte på grunnlag av årsregnskapet.

Departementet viser til at det vil være adgang for generalforsamlingen til å fastsette begrensninger for styrets kompetanse. Generalforsamlingen vil kunne fastsette beløpsmessige og tidsmessige begrensninger, og det vil kunne settes vilkår for styrets bruk av fullmakten. Det vil også kunne fastsettes at fullmakten ikke skal omfatte tingsutbytte.»

Etter aksjelovutvalgets oppfatning har regelen om at styret kan gis fullmakt til å utdele tilleggsutbytte åpnet for en smidig adgang til å dele ut selskapets midler til aksjonærene innenfor ellers lovlige rammer. Utvalget er ikke kjent med at ordningen har hatt negative konsekvenser. Utvalget anbefaler å videreføre regelen om at styret kan gis fullmakt til å beslutte tilleggsutbytte innenfor rammene av selskapets årsregnskap.

Utvalget mener videre at det gir god sammenheng med aksjelovens øvrige regler om utbytte at styrefullmakten bare gjelder frem til førstkommende ordinære generalforsamling. Utvalget går derfor inn for at også denne regelen videreføres.

7.9.4.3 Melding av styrefullmakt til Foretaksregisteret

Generalforsamlingens beslutning om styrefullmakt skal uten opphold meldes til Foretaksregisteret, jf. aksjelovene § 8-2 (2) tredje punktum. Det følger av loven at styret ikke kan gjøre bruk av fullmakten før den er registrert. Reglene om at styrefullmakten skal meldes til Foretaksregisteret er i Prop. 111 L (2012–2013) side 64 bare begrunnet med følgende:

«Departementet foreslår dessuten et krav om at fullmakten skal meldes til Foretaksregisteret, og at styret ikke kan benytte fullmakten før den er registrert. Dette er i samsvar med andre regler i loven om styrefullmakt, se § 7-6 femte ledd, § 9-4 fjerde ledd, § 10-16 og § 11-8 femte ledd.»

En tilsvarende ordning finnes ikke i de danske reglene om ekstraordinært utbytte, jf. punkt 7.9.5. Utvalget er ikke kjent med at det finnes EØS-regler som pålegger registrering i Foretaksregisteret av styrefullmakt i forbindelse med tilleggsutbytte.

Etter utvalgets syn er det neppe behov for å registrere styrefullmakt om tilleggsutbytte i Foretaksregisteret. Reglene om styrefullmakt i aksjelovene § 7-6, § 9-4, § 10-14 og § 11-8 gjelder situasjoner som er nokså ulike styrefullmakt til å vedta

tilleggsutbytte. Styrefullmakt i henhold til aksjelovene § 9-4 innebærer at styret kan inngå avtaler om selskapets erverv av egne aksjer, mens styrefullmakt etter aksjelovene § 10-14 innebærer at styret kan inngå avtaler om å forhøye aksjekapitalen ved nyttegning av aksjer. Aksjelovene § 11-8 innebærer at styret kan inngå avtaler om å gi lån hvor fordringen gir rett til å kreve utstedt aksjer. Når styrefullmakt skal registreres i Foretaksregisteret i disse tilfellene, kan det begrunnes ut fra legitimasjonshensyn ved at styret er tildelt myndighet til å fatte beslutninger og inngå avtaler som normalt forutsetter vedtak i generalforsamlingen. Se punkt 13.1 om fravalg av revisjon i aksjeselskap, jf. aksjeloven § 7-6.

Etter utvalgets syn gjør hensynene ved registrering av styrefullmakt etter aksjelovene § 9-4 (4), § 10-16 og § 11-8 (5) seg ikke gjeldende ved tildeling av styrefullmakt til å utbetale tilleggsutbytte på grunnlag av selskapets årsregnskap. Slike beslutninger innebærer ikke at det inngås avtaler med tredjemenn, og det er derfor heller ikke nødvendig at styret fremstår som legitimert. Etter utvalgets syn er generalforsamlingens beslutning om å tildele styret fullmakt til å utbetale utbytte på grunnlag av selskapets årsregnskap en selskapsbeslutning om intern kompetansefordeling hvor hensynet til kreditorer ikke nødvendigvis gjør «offentlig» registrering av fullmakten. Utvalget vil videre peke på at et alternativ til at styret gjør vedtak om tilleggsutbytte i henhold til fullmakt fra generalforsamlingen, er at generalforsamlingen selv vedtar utbyttet. Generalforsamlingen kan vedta utdeling av utbytte både på ordinær og ekstraordinær generalforsamling uten at dette krever noen form for offentlig registrering eller noe særskilt varsel til selskapets kreditorer. Hensynet til selskapets aksjonærer, og spesielt nye aksjonærer, kunne tilsi at en styrefullmakt måtte registreres. Aksjonærene vil imidlertid ha tilgang til fullmakten gjennom generalforsamlingens protokoll. Hvis styret vedtar tilleggsutbytte i strid med en aksjonærs avtale om salg av aksjer, kan dette være et mislighold i forholdet mellom aksjeselgeren og aksjekjøperen. Dette foranleder ikke egne regler om registrering av styrefullmakten.

Utvalget foreslår derfor å fjerne kravet om registrering av styrefullmakt for utdeling av tilleggsutbytte basert på selskapets årsregnskap. Forslaget gjelder både aksjeloven og allmennaksjeloven.

7.9.5 Ekstraordinært utbytte på grunnlag av en mellombalanse

7.9.5.1 Gjeldende rett

Ved LOV-2013-06-14-40 ble det vedtatt nye regler om at generalforsamlingen kan beslutte ekstraordinært utbytte med grunnlag i en mellombalanse, jf. aksjelovene § 8-2a. Departementet påpekte i Prop. 111 L (2012–2013) side 62:

«En slik adgang gir selskapene mulighet til å få tilgang til et positivt resultat uten å måtte vente til neste årsregnskap er godkjent. (...) En adgang til utdeling av utbytte på grunnlag av en mellombalanse kan hindre en uhensiktsmessig innlåsing av kapital i selskapene.»

Departementet kunne heller ikke se «*at en adgang til utdelinger på grunnlag av en mellombalanse i seg selv skulle være problematisk når det gjelder hensynet til kreditorene*».

7.9.5.2 Dansk rett

I den danske betenkningen «Modernisering af selskabsretten» (2008) side 454 uttalte utvalget om kravet til mellombalanse:

«Der er enighed i udvalget om, at kravet om mellembalance i anpartsselskaber bør afskaffes. Det bør præciseres i bemærkningerne, at ledelsen til enhver tid kan lade udarbejde en mellembalance, hvis den ser behov herfor, eller hvis de enkelte ledelsesmedlemmer ikke ønsker at påtage sig det ansvar, der er forbundet med udlodningen uden at have en mellembalance.

Udlodning uden udarbejdelse af mellembalance vil formentlig hovedsageligt være på tale i selskaber med meget store frie reserver. Hvis der er usikkerhed om, hvorvidt det er forsvarligt at udlodde udbytte, eksempelvis hvis udbyttet er af en størrelse, så der ikke med sikkerhed er dækning for bundne reserver, eller det er på grænsen til at være forsvarligt, vil ledelsen efter omstændighederne kunne ifalde ansvar for ikke at have udarbejdet en mellembalance.

Indtil videre har aktieselskaber imidlertid en direktivbaseret pligt til at udarbejde en mellembalance. Udvalget anbefaler, at der arbejdes for, at det også i aktieselskaber bliver muligt for ledelsen selv at vurdere, om der er behov for at lade udarbejde en mellembalance, inden den træffer beslutning om udlodning af ekstraordinært udbytte. Et flertal i udvalget finder det end-

videre hensigtsmæssigt at præcisere i lovforslaget, at ledelsen i aktieselskaber konkret kan vurdere, om balancen fra selskabets seneste årsrapport kan benyttes som mellembalance.»

I den danske selskabsloven ble det imidlertid vedtatt en mellømløsning, jf. selskabsloven § 183. De danske reglene må ses i lys av at de ikke skiller mellom tilleggsutbytte og ekstraordinært utbytte som i norsk rett. I dansk rett er reglene de samme for begge situasjoner.

I danske aktieselskaber (tilsvarende norske allmennaksjeselskaper) skal det alltid utarbeides en mellombalanse hvor beslutningen om utdeling av ekstraordinært utbytte treffes mer enn seks måneder etter balansedagen i selskapets seneste godkjendte årsregnskap. I danske anpartsselskaber (tilsvarende norske aksjeselskaper) er mellombalanse bare obligatorisk hvor beslutningen om utdeling av ekstraordinært utbytte treffes mer enn seks måneder etter balansedagen i selskapets seneste godkjente årsregnskap.

7.9.5.3 Utvalgets vurderinger

Utvalget er positiv til at aksjelovene har regler om at generalforsamlingen kan beslutte ekstraordinært utbytte med grunnlag i en mellombalanse.

Etter utvalgets oppfatning tilsier hensynet til å beskytte selskapskapitalen at ekstraordinært utbytte bare bør kunne foretas på grunnlag av en mellombalanse. Der det er tilstrekkelig grunnlag for utbytte i det sist fastsatte årsregnskapet, kan utbytte gjennomføres som ordinært utbytte eller tilleggsutbytte. Et ekstraordinært utbytte vil i motsetning til ordinært utbytte, herunder tilleggsutbytte, kunne gjøres på et grunnlag som går utover utbyttegrunnlaget etter sist fastsatte årsregnskap. Utvalget mener at behovet for å dokumentere og få nødvendig sikkerhet for at det foreligger utbyttegrunnlag tilsier at ekstraordinært utbytte må baseres på en mellombalanse som dokumenterer at grunnlaget er tilstede.

Når det gjelder spørsmålet om mellombalansen skal revideres, vises det til utvalgets drøftelser i punkt 13.3.

I forbindelse med forberedelsen av LOV-2013-06-14-40 var det en diskusjon om bare generalforsamlingen kunne vedta ekstraordinært utbytte, eller om generalforsamlingen kunne gi styret fullmakt til å fatte vedtaket. I Knudsen-utredningen side 90 til 91 ble det under henvisning til den danske løsningen foreslått at styret skulle kunne gis fullmakt til å vedta ekstraordinært utbytte på grunnlag av en mellombalanse. Departementet

fulgte ikke opp forslaget i Prop. 111 L (2012–2013) side 63 til 64:

«Departementet følger imidlertid ikke opp forslaget i utredningen om at styret også skal kunne tildeles fullmakt til å beslutte utdeling av ekstraordinært utbytte på grunnlag av en mellombalanse. Departementet mener som nevnt at det bør være et krav at mellombalansen godkjennes av generalforsamlingen. Hvis generalforsamlingen uansett må godkjenne mellombalansen, virker det lite praktisk med en regel som åpner for at styret treffer beslutningen om utbytte. En regel om at styret selv kan fastsette mellombalansen, og deretter treffe beslutning om utbytteutdeling på grunnlag av denne mellombalansen, mener departementet vil være å gå for langt. En så omfattende myndighetsoverføring fra generalforsamlingen til styret bør loven etter departementets syn ikke åpne for.»

Dansk rett har her en annen løsning, jf. selskabsloven § 182 og § 183. Ifølge selskabsloven § 182 stk. 2 kan ordinær eller ekstraordinær generalforsamling med simpelt flertall gi styret fullmakt til å treffe beslutning om ekstraordinært utbytte. Den danske løsningen må imidlertid ses i lys av at det med ekstraordinært utbytte i dansk rett menes både det som i norsk rett betegnes som tilleggsutbytte og det som anses som ekstraordinært utbytte på grunnlag av en mellombalanse.

Etter dansk rett kan generalforsamlingen fastsette økonomiske og/eller tidsmessige begrensninger for styrets kompetanse, men det er ikke påkrevet med noen begrensninger i styrets kompetanse. Styret kan således gis en stående fullmakt til å vedta ekstraordinært utbytte. Det kreves ikke at fullmakten inntas i selskapets vedtekter, registreres hos Selskabsstyrelsen e.l., sml. den norske ordningen med registrering av styrefullmakt i Foretaksregisteret for beslutning om utdeling av tilleggsutbytte etter aksjelovene § 8-2 (2) sml. punkt 7.9.4.3 foran.

Spørsmålet om styret skal kunne vedta et tilleggsutbytte har utvalget behandlet i punkt 7.9.4.2 foran. Utvalget har også vurdert om det i norsk rett burde åpne for at styret kan gis fullmakt til å vedta ekstraordinært utbytte på grunnlag av en mellombalanse, og hvordan en slik fullmakt eventuelt skulle avgrenses. Utvalget slutter seg imidlertid til uttalelsene i Prop. 111 L (2012–2013) side 63 om at en fullmakt til å dele ut ekstraordinært utbytte vil innebære en betydelig myndighetsoverføring fra generalforsamlingen til styret, og at

beslutning om utbytteutdeling er en så viktig beslutning for selskapet og aksjonærene at generalforsamlingen selv bør treffe den.

Utvalget foreslår derfor ikke at det åpnes for at styret kan gis fullmakt til å beslutte utdeling av ekstraordinært utbytte på grunnlag av en mellombalanse.

7.9.6 Andre egenkapitaldisposisjoner på grunnlag av mellombalanse

Ved LOV-2013-06-14-40 ble det åpnet for at selskapets egenkapital kan beregnes på grunnlag av en mellombalanse i en rekke andre tilfeller. Tilsvarende regler som i aksjelovene § 8-2a ble således vedtatt i aksjelovene § 8-7 som bestemmer at kreditt og sikkerhetsstillelse til aksjonær mv. kan gis i henhold til en mellombalanse, § 8-10 om at selskapsfinansierte aksjeerwerb kan skje ut fra en mellombalanse, § 9-3 som tillater erverv av egne aksjer på basis av en mellombalanse, § 10-20 (1) om at bestemmelsen om mellombalanse får tilsvarende anvendelse ved fondsemisjon og § 12-2 som åpner for kapitalnedsettelse basert på en mellombalanse.

Utvalget har ikke erfaringer som tilsier at lovendringene har hatt negative konsekvenser. En adgang til å foreta ovennevnte egenkapitaldisposisjoner på grunnlag av en mellombalanse forhindrer at kapital midlertidig blir innelåst i et selskap. Det har heller ikke konsekvenser for verken kreditorvernet, minoritetsvernet eller hensynet til selskapets ansatte, ettersom vilkårene for egenkapitaldisposisjonen for øvrig er som ved ordinær beregning av fri egenkapital. Utvalget mener derfor at lovendringene bør videreføres.

Regnskapslovutvalget har i NOU 2016: 11 side 214 til 215 vurdert forhold som gjelder mellombalansen. Regnskapslovutvalget foreslår at det ved fusjon av allmennaksjeselskaper skal kunne gjøres unntak fra krav om mellombalanse dersom samtlige aksjonærer samtykker. Regnskapslovutvalget påpeker at direktiv 2011/35/EU åpner for et slikt unntak, og at det derfor bør være mulig også etter norsk lovgivning. Regnskapslovutvalget har også lagt vekt på at unntaket forutsetter samtykke fra samtlige aksjeeiere. Aksjelovutvalget støtter regnskapslovutvalgets forslag til allmennaksjeloven § 13-8 (1) nr. 3 nytt annet punktum. Utvalget har utarbeidet et lovforslag i tråd med dette.

7.10 Kreditt og sikkerhetsstillelse til fordel for aksjonær mv.

Etter aksjeloven §§ 8-7 til 8-9 kan selskapet gi kreditt eller stille sikkerhet til fordel for aksjonærer mv. innenfor rammen av de midler som selskapet kan benytte til utdeling av utbytte, men bare når det stilles betryggende sikkerhet for selskapets krav på tilbakebetaling eller tilbake-søknning.

Før LOV-2013-06-14-40 gjorde dagjeldende § 8-7 (3) nr. 2 unntak fra låneregelen i § 8-7 for kreditt eller sikkerhet til annet konsernselskap. Dette unntaket ble utvidet slik at et norsk datterselskap kan yte lån mv. til morselskap som hører hjemme i EØS-området og til datterselskaper av slike morselskaper som hører hjemme i EØS-området. Departementet har i tillegg fått hjemmel til å utvide unntaket til også å gjelde til fordel for morselskap og datterselskaper utenfor EØS-området.

Etter utvalgets oppfatning bør lovendringen videreføres. Lovutvalget vil imidlertid bemerke at lovreguleringen kan synes noe vanskelig å finne frem i, og utvalget vil reise spørsmålet om det er grunnlag for å klargjøre loven på dette punktet.

7.11 Erverv av egne aksjer

7.11.1 Gjeldende rett

Før LOV-2013-06-14-40 kunne aksjeselskaper erverve egne aksjer forutsatt at det samlede pålydende av egne aksjer ikke oversteg 10 prosent av aksjekapitalen, og at ervervet hadde grunnlag i en fullmakt fra generalforsamlingen. Fullmakten skulle gjelde for et bestemt tidsrom som ikke kunne være lengre enn 18 måneder. Videre kunne selskapet bare erverve egne aksjer dersom selskapets frie egenkapital ved den senest fastsatte balansen overstiger det vederlag som skal ytes for aksjene.

I Knudsen-utredningen side 100 til 102 ble det foreslått at selskapets adgang til å erverve egne aksjer skulle oppmykes vesentlig. Forslagene var dels en oppfølging av forslag som Justisdepartementet selv hadde tatt opp i høringsnotat av juli 2007 på bakgrunn av endringene i 2. selskapsdirektiv ved direktiv 2006/68/EF. I Knudsen-utredningen var det foreslått å oppheve bestemmelsen om at samlet pålydende av egne aksjer ikke måtte overstige 10 prosent av aksjekapitalen. Det ble ikke foreslått noen annen øvre grense for hvor stor del av aksjene selskapet kunne erverve. Forslaget skulle blant annet legge til rette for praktiske løsninger ved eier- og generasjonsskifte

og medeierskap for selskapets ansatte. Det ble videre foreslått at den maksimale fullmaktsperioden for at styret kunne beslutte at selskapet skulle erverve egne aksjer, skulle utvides fra 18 måneder til fem år.

I Prop. 111 L (2012–2013) side 88 til 89 vurderte Justis- og beredskapsdepartementet for det første forslaget om å fjerne den kvantitative begrensningen for hvor stor andel av aksjekapitalen selskapet kunne erverve:

«Som det pekes på i utredningen, vil en endring av den kvantitative begrensningen på ti prosent av aksjekapitalen etter § 9-2 første ledd første punktum gi selskapene en større fleksibilitet som kan være nyttig i forskjellige situasjoner. Det vises som eksempler til eier- og generasjonsskifter og ordninger med medeierskap for selskapets ansatte. I slike tilfeller kan det gjerne være behov for at selskapet erverver en betydelig del av aksjene, slik at ti-prosentregelen innebærer en u hensiktsmessig begrensning. Spørsmålet blir da om hensyn til andre interesser kan tale mot en slik adgang, og om slike hensyn veier tyngre enn hensynet til fleksibilitet og større handlefrihet for selskapene.

Departementet kan ikke se at hensynet til selskapets kreditorer kan være avgjørende. Når det gjelder kreditorvern, har andre regler i aksjelovgivningen en mer sentral betydning, jf. egenkapitalkravene etter § 9-3 og kravet til forsvarlig egenkapital etter § 3-4.

Det kan hevdes som et mothensyn at en vid adgang for selskapet til å erverve egne aksjer gir muligheter for brudd på prinsippet om likebehandling av aksjeeierne. At en aksjeeier gis adgang til å selge sine aksjer til selskapet, kan innebære en urimelig fordel på andre aksjonærs bekostning. Som det pekes på i utredningen, er imidlertid brudd på likhetsprinsippet en generell problemstilling innenfor selskapsretten, og de alminnelige reglene i aksjeloven og allmennaksjeloven §§ 5-21 og 6-28 vil gjelde her som ellers. Hvis man skulle legge avgjørende vekt på de muligheter for brudd på likebehandlingsprinsippet som en adgang til erverv av egne aksjer innebærer, burde man strengt tatt hatt en forbudsregel. Regler som åpner for at selskaper kan erverve sine egne aksjer, har man imidlertid hatt siden vedtaket av aksjeloven i 1997. Departementet er ikke kjent med negative erfaringer med reglene som skulle tilsi en svært restriktiv holdning. Man må kunne legge til grunn at aksjelovens alminnelige regler er tilstrekkelige

i eventuelle misbrukssituasjoner. Etter departementets syn kan heller ikke hensynet til likebehandlingsprinsippet etter dette tillegges avgjørende vekt.»

Som det pekes på i utredningen, er mulighetene for kurspleie og risiko for innsidehandel et hensyn som først og fremst er aktuelt for børsnoterte selskaper. Verdipapirhandelloven har regler som har til formål å forhindre slike former for markedsmisbruk. Departementet viser for det første til plikten til å gi melding om handel med egne aksjer etter verdipapirhandelloven § 4-1 første ledd annet punktum, se også meldeplikten etter § 4-2. Videre vises til reguleringen av innsideinformasjon i verdipapirhandelloven punkt 3, se særlig undersøkelsesplikten etter § 3-6 og forbudet mot misbruk av innsideinformasjon i § 3-3. Når det gjelder markedsmisbruk, er det gitt regler om dette i verdipapirhandelloven § 3-8, jf. § 3-12. Se også Oslo Børs' «Løpende forpliktelser for børsnoterte selskaper» (juli 2012) punkt 6.2 tredje avsnitt og Børssirkulære 2/2008. Problemstillinger knyttet til kurspleie og risiko for innsidehandel håndteres etter dette av verdipapirhandellovens regler og børsregelverket. Det kan likevel ikke utelukkes at aksjelovgivningens regler kan ha selvstendig betydning, blant annet fordi aksjelovgivningen oppstiller kvantitative begrensninger i motsetning til de mer skjønnsmessige reglene som følger av verdipapirhandelloven.

Hensynet knyttet til mulighetene for kurspleie og innsidehandel er som nevnt mindre relevant for aksjeselskapene. Departementet kan etter dette ikke se at avgjørende grunner taler mot en utvidet adgang for aksjeselskapene til å erverve egne aksjer. Departementet foreslår, som det er foreslått i utredningen, at den kvantitative begrensningen knyttet til andel av aksjekapitalen etter aksjeloven § 9-2 første ledd første punktum sløyfes helt. En slik regel vil være godt i samsvar med reglene i andre nordiske land. Det vises til at det verken etter dansk eller finsk rett er noen slik grense, se utredningen side 155. I Sverige er det i forslaget til forenklinger i aktiebolagslagen, for selskaper som ikke er børsnotert, foreslått at det ikke bør gjelde en kvantitativ grense, jf. SOU 2009: 34 Förenklingar i aktiebolagslagen m.m. side 236.

Departementet er mer i tvil når det gjelder allmennaksjeselskapene, og viser til det som er sagt foran om muligheten for kurspleie og risiko for innsidehandel. Departementet viser

også til at behovet for å kunne erverve egne aksjer utover grensen på ti prosent av aksjekapitalen synes mindre for allmennaksjeselskapene siden det for selskaper med stor aksjespredning er mindre aktuelt å benytte egne aksjer i forbindelse med eier- og generasjonsskifter. Departementet foreslår etter dette i denne omgang ikke å oppheve den kvantitative begrensningen på ti prosent av aksjekapitalen etter allmennaksjeloven § 9-2.»

For det annet vurderte Justis- og beredskapsdepartementet forslaget om å utvide fullmaktsperioden. I Prop. 111 L (2012–2013) side 88 til 89 heter det:

«Departementet er også noe i tvil når det gjelder fullmaktsperioden etter aksjeloven og allmennaksjeloven § 9-4 annet ledd første punktum. Som det er pekt på i høringsnotatet fra 2007, vil det på grunn av tidsintervallet for avholdelse av ordinær generalforsamling være hensiktsmessig å angi perioden i hele år. En utvidelse til i hvert fall to år synes på denne bakgrunn å ha gode grunner for seg. En utvidelse til to år vil også være i samsvar med fullmaktsperioden etter § 10-14 tredje ledd annet punktum om fullmakt for styret til å forhøye aksjekapitalen.

En utvidelse til fem år, slik det foreslås i utredningen, innebærer at det vil gå lang tid mellom hver gang generalforsamlingen trenger å behandle spørsmålet om fullmaktstildeling. Dette vil innebære en viss forenkling for selskapet. Hvis selskapet som en generell ordning ønsker en adgang for styret til å erverve selskapets egne aksjer, vil det være arbeidsbesparende om man kan slippe stadige gjentakende vedtak om dette på generalforsamlingen. Som det er pekt på under høringen, er fem år på den annen side lang tid, og mye kan forandre seg i løpet av perioden. Blant annet kan det ha kommet til nye eiere og også styrets sammensetning kan være forandret. Det kan dessuten være at de faktiske forhold som begrunnet styrefullmakten, har endret seg. Både for gamle og nye aksjeeierne kan det derfor være hensiktsmessig at det ikke går mange år mellom hver gang spørsmålet om fullmakt er oppe til behandling. En fullmakt som ikke lenger har tilstrekkelig støtte blant aksjeeierne, kan riktignok kalles tilbake, men det vil gjerne være en høyere terskel for å kalle tilbake en eksisterende fullmakt enn å la være å fornye en fullmakt som har løpt ut. Et tilbake-

kall forutsetter blant annet at noen tar initiativ til en slik beslutning.

Når det gjelder nordisk rett, varierer reglene om egne aksjer på dette punktet. I dansk rett er det satt en grense på fem år, mens det i Finland er en grense på atten måneder for fullmaktsperioden. I det svenske lovforslaget i SOU 2009: 34 er det foreslått at generalforsamlingen selv skal treffe beslutningen om erverv av egne aksjer, se utredningen side 237–238.

Departementet har alt i alt kommet til at to år er en passende lang periode. Som nevnt harmonerer dette med reglene om fullmakt for styret til å forhøye aksjekapitalen. For selskaper der det tildeles styrefullmakt etter begge regelsett, kan man dermed innrette seg slik at fullmaktsperiodene blir sammenfallende og spørsmålet om fullmakt kan behandles på samme ordinære generalforsamling. For selskaper som over lang tid ønsker at styret skal ha den samme adgangen til å erverve egne aksjer, slik at den samme fullmakten stadig blir gjentatt, vil behandlingen på generalforsamlingen uansett stort sett være en formalitet som neppe er særlig arbeidsbelastende.

Departementet foreslår i samsvar med forslaget i utredningen ingen endring av flertallskravet etter § 9-4 første ledd.»

Offentlige aksjeselskapers erverv av egne aksjer er regulert i 2. selskapsdirektiv (Europaparlamentets og Rådets direktiv 2012/30/EU) art. 21 til 24 og 27. I Norge gjelder reglene i 2. selskapsdirektiv bare direkte for allmennaksjeselskaper. Det er også store forskjeller mellom EU-statenes regler om adgangen til å erverve egne aksjer. I noen EU-stater kan ikke private aksjeselskaper erverve egne aksjer. Dette gjelder for eksempel Sverige, Italia, Frankrike og Polen. I Danmark, Tyskland, Hellas, Nederland og Finland kan private aksjeselskaper erverve egne aksjer, men innenfor ulike rammer. En alminnelig ramme er at det som er ervervet ikke kan overstige fri egenkapital.

7.11.2 Utvalgets vurderinger

Aksjelovutvalget mener at det ikke er grunn til å gjeninnføre de kvantitative rammene for aksjeselskapers adgang til å erverve egne aksjer og kan slutte seg til departementets vurdering i Prop. 111 L (2012–2013) side 88 (gjengitt i punkt 7.11.1). Selv om utvalget har foreslått å redusere kravet til minste aksjekapital, går utvalget inn for å videreføre aksjeloven § 9-2 (2) første punktum. Utvalget

ønsker ikke å åpne for selskaper helt uten aksjekapital, jf. punkt 7.2.4.

Når det gjelder allmennaksjeselskaper, gjelder det fortsatt en kvantitativ grense på ti prosent av aksjekapitalen, jf. allmennaksjeloven § 9-2 (1). Ifølge 2. selskapsdirektiv (Europaparlamentets og Rådets direktiv 2012/30/EU) art. 21 kan statene ha en grense på ti prosent av aksjekapitalen, men dette er ikke obligatorisk. Den danske selskabsloven kap. 12 har ikke en slik grense, mens den svenske aktiebolagslagen 19. kap. 15 § tillater bare at publika aktiebolag erverver aksjer for inntil ti prosent av aksjekapitalen. Aktiebolagslagen 19. kap. 14 § inneholder dessuten en streng regulering av hvordan egne aksjer skal kunne erverves. I EMCA (draft July 2015) side 176 heter det at:

«the Group is of the opinion that companies in principle should be free to use the capital structure that they find most flexible, including acquisition or disposal of own shares. Hence, acquisition or disposal of own shares represent a less bureaucratic way to regulate the company capital compared to implementing capital reductions and capital increases according to the rules in this regard, respectively. Furthermore, and more importantly, repurchase of a company's own shares is in economic terms viewed by the market as an alternative to distribution of profits in the form of dividends.»

Utvalget har vært i tvil om grensen på ti prosent burde videreføres for allmennaksjeselskaper. Utvalget har imidlertid ikke erfart at denne grensen har hatt uheldige konsekvenser, og utvalget kjenner ikke til at det har vært uttrykt noe ønske om å oppheve grensen for allmennaksjeselskaper. På denne bakgrunn anbefaler utvalget at grensen på ti prosent i allmennaksjeloven § 9-2 (1) videreføres.

Et annet spørsmål gjelder fullmaktsperiodens lengde. Aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper kan bare erverve egne aksjer dersom generalforsamlingen med flertall som for vedtektsendring har gitt styret fullmakt til å foreta slike erverv, jf. aksjelovene § 9-4 (1). Fullmakten må gjelde for et bestemt tidsrom, som ikke kan være lengre enn to år, jf. aksjelovene § 9-4 (2). Norsk rett opererer her med en kortere fullmaktsperiode enn 2. selskapsdirektiv tillater. Etter 2. selskapsdirektiv artikkel 21 nr. 1a) kan fullmaktsperioden være på inntil fem år. Den danske selskabsloven § 198 stk. 2 har på dette punktet lagt seg på maksimumsfristen på inntil fem år. Ifølge svensk rett kan bare visse «publika aktiebolag» erverve egne aksjer, jf. aktiebolagslagen 19 kap. 13 §. Fullmaktsperioden gjelder inntil neste

ordinære generalforsamling, jf. aktiebolagslagen 19 kap. 28 § annet ledd nr. 2.

Etter utvalgets oppfatning bør reglene i aksjelovene § 9-4 (2) videreføres med en fullmaktsperiode på to år. Etter utvalgets oppfatning bør eierne involveres minst hvert annet år. En to års frist er dessuten i tråd med det som gjelder for styrefullmakt ved kapitalforhøyelse, jf. aksjelovene § 10-14 (3).

7.12 Frister ved kreditorvarsler

Ved LOV-2013-06-14-41 ble det gjort endringer i reglene om frister ved kreditorvarsel ved forskjellige egenkapitaltransaksjoner. Det ble vedtatt å redusere fristen for kreditorene til å komme med innsigelser. Fristen ble redusert fra to måneder til seks uker når nedsettingsbeløpet etter kapitalnedsettelse skal brukes til utbetaling til aksjonærer eller omgjøres til selskapets frie egenkapital, jf. aksjelovene § 12-6 nr. 1. Tilsvarende endringer av fristen for kreditorvarsel ble vedtatt i forbindelse med fusjoner etter aksjeloven § 13-14 og allmennaksjeloven § 13-15 og ved oppløsning etter aksjelovene § 16-4.

I Knudsen-utredningen ble det vurdert å oppheve kravene til kreditorvarsel. I utredningen side 97 til 98 uttales følgende:

«Det kan spørres om den praktiske betydningen av varslingsreglene. Det er riktignok ytterst sjelden at kreditorer har innsigelser på bakgrunn av kreditorvarsel. Dette betyr imidlertid ikke nødvendigvis at varslene ikke har betydning. Banker og andre større långivere kan abonnere på en varslings tjeneste fra Brønnøysunds elektroniske kunngjøringstjeneste. I så fall har de en reell mulighet for å følge med.

Etter mitt syn ligger det i aksjekapitalens karakter av bundet selskapskapital, at kreditorene på en eller annen måte må trekkes inn og ha mulighet til å ivareta sine interesser ved nedsetting av aksjekapitalen.»

Aksjelovutvalget går ikke inn for å oppheve aksjelovens krav til kreditorvarsel. Selv om kreditor etter utvalgets erfaring sjelden har innsigelser på bakgrunn av kreditorvarsel, er kreditorvarsel i prinsippet en viktig kreditorbeskyttelse. Dette gjelder selv om aksjekapitalens betydning er redusert som følge av at utvalget har foreslått at minstekravet til aksjekapitalen skal settes ned til én krone. Kreditorvarsel er aktuelt ved kapitalendringer, noe som er en helt annen situasjon enn

der selskapet tilføres aksjekapital i forbindelse med stiftelsen.

Utvalget vil deretter gå over til å vurdere kreditorfristens lengde. Bakgrunnen for endringene i reglene om frister ved kreditorvarsel var endringene ved LOV-2013-06-14-41 om Foretaksregisterets adgang til å foreta elektronisk kunngjøring. Regler om elektronisk kunngjøring følger i stor grad lovbestemmelsene om frister ved kreditorvarsel. I Prop. 122 L (2012–2013) side 21 ble lovendringen om reduserte frister for kreditorvarsel videre begrunnet slik:

«En reduksjon av fristene ved kreditorvarsler imøtekommer selskapenes behov for rask og effektiv gjennomføring av vedtatte beslutninger. Departementet ser ingen vesentlige argumenter mot å redusere kreditorfristene til seks uker. Av de høringsinstansene som har uttalt seg, har også de fleste vært positive til en reduksjon av kreditorfristene til seks uker.»

I Knudsen-utredningen side 97 til 98 var det imidlertid foreslått at fristen skulle settes til fire uker. Til sammenligning er den danske fristen ved kapitalnedsettelse fire uker, jf. selskapsloven § 192 stk. 1.

Forslaget om at fristen skulle settes til fire uker fikk en viss støtte fra enkelte høringsinstanser. Departementet ønsket imidlertid ikke å følge opp forslaget, og begrunnet dette i Prop. 122 L (2012–2013) side 21 slik:

«Departementet er imidlertid etter en helhetsvurdering kommet til at kreditorene kan trenge noe lengre tid til å områ seg. Som oftest har selskapene en oversiktlig kreditor masse, men reglene kan ikke baseres på dette. I perioder kan også ferieavvikling begrunne behovet for en noe lengre frist. Endelig kan kreditorvarselet utløse vanskelige juridiske spørsmål som kreditorene vil ha behov for noe tid til å håndtere.»

Videre viste departementet til at kreditorfristens lengde bør ses i lys av tilgjengeligheten av varslene.

Etter aksjelovutvalgets syn må en reduksjon i kreditorfristen og de virkninger det får for norsk næringsliv vurderes opp mot risikoen for at ikke alle kreditorene får tilstrekkelig tid til å melde sine krav.

En stor gruppe av kreditorer er banker og finansinstitusjoner. Dette er profesjonelle aktører, og de får som regel elektronisk varsling om slike typer kapitalendringer. Aktiviteten hos disse aktø-

rene stopper heller ikke opp i ferier eller lignende. Utvalget erfarer videre at kreditorer sjelden har innsigelser på bakgrunn av kreditorvarsel. I de tilfellene hvor kreditor trenger lengre tid, er det heller ikke noe i veien for at kreditor kan fremsette innsigelsen og komme tilbake med en begrunnet innsigelse på et senere tidspunkt. Disse momentene, samt at utviklingen generelt har gått i retning av at transaksjoner og forretningsmessige disposisjoner gjennomføres i et raskere tempo, kan tale for at kreditorfristene bør reduseres ytterligere.

Når utvalget likevel ikke går inn for å redusere kreditorfristene fra seks til fire uker, skyldes dette i all hovedsak at det er kort tid siden endringene ved LOV-2013-06-14-41 trådte i kraft. Utvalget utelukker ikke at en kreditorfrist på fire uker kan by på problemer der kreditorene ikke er banker eller finansinstitusjoner. Dette gjelder særlig ved ferieavvikling. Utvalget mener videre at det er viktig å etterstrebe like fristregler i aksjelovene, slik at kreditorene har et enklest mulig regelverk å forholde seg til. Utvalget legger også en viss vekt på at kreditorfristene av hensyn til kreditor bør være sammenfallende med annen selskapsrettslig lovgivning, og at kreditorfristene i selskapsloven § 2-39 annet ledd og § 3-20 første ledd, statsforetaksloven § 50, lov om interkommunale selskaper § 33 fjerde ledd, stiftelsesloven § 52 annet ledd og § 53 fjerde ledd, helseforetaksloven § 47 tredje ledd, boligbyggelagsloven § 9-9 og § 10-4 første ledd, borettslagsloven § 10-3 annet ledd og § 11-4 første ledd og samvirkeoven § 114 og § 130 er seks uker. Ut fra utvalgets erfaring har lovendringene som har redusert kreditorfristen fra to måneder til seks uker, vært vellykket.

Utvalget går inn for å beholde dagens regler om kreditorfrist.

7.13 Brøkdelsaksjer

I mandatet for Knudsen-utredningen var det spesielt bedt om en vurdering av om det i den norske aksjeloven burde innføres en ordning med brøkdelsaksjer. Det var altså spørsmål om å endre aksjeloven § 3-1 (2) om at aksjer i norske aksjeselskaper skal ha et pålydende beløp, jf. nå aksjeloven § 2-2 (1) nr. 5 om at det er obligatorisk å angi aksjenes pålydende (nominelle beløp) i vedtektene.

En ordning med aksjer uten pålydende er innført i en rekke andre land, blant annet i Sverige, Danmark og Finland. I Knudsen-utredningen side 92 til 94 ble det foreslått at det også i den norske

aksjeloven burde åpnes for brøkdelsaksjer som et alternativ til aksjer med pålydende verdi slik at den norske aksjeloven skulle få et tosporet system. Forslaget medførte at en rekke bestemmelser i aksjeloven som er knyttet til aksjenes pålydende, måtte endres.

I Prop. 111 L (2012–2013) side 83 ble det for det første vurdert om det kunne være grunnlag for å innføre brøkdelsaksjer som en obligatorisk ordning. Etter aksjelovutvalgets oppfatning er ikke dette en realistisk problemstilling. En overgang til brøkdelsaksjer som eneste lovlig ordning ville berøre samtlige norske selskaper og innebære behov for egne overgangsregler, eventuelt også beslutning om vedtektsendring og registermelding fra samtlige eksisterende selskaper. Slik aksjelovutvalget ser det, er fordelene ved brøkdelsaksjer (nærmere vurdert nedenfor) for tiden åpenbart ikke tilstrekkelige til å kunne forsvare en overgang til brøkdelsaksjer som en obligatorisk ordning.

Spørsmålet må være om det skulle være frivillig for selskapene å ha brøkdelsaksjer. I Prop. 111 L (2012–2013) side 83 til 84 heter det om dette:

«En to-sporet ordning, som åpner for brøkdelsaksjer som et alternativ til aksjer med pålydende, vil innebære en valgfrihet for selskapene og dermed større fleksibilitet. En slik ordning vil på den annen side kunne virke uoversiktlig og forvirrende for brukerne av aksjelovgivningen. Hvis noen selskaper har brøkdelsaksjer, mens andre har aksjer med pålydende, vil det innebære at man i næringslivet må ha kjennskap til og forståelse for begge former. Selv om valgfrihet kan være en fordel for enkelte selskaper, vil dette med andre ord være mindre heldig som system.

En to-sporet ordning vil også innebære en betydelig komplisering av aksjelovgivningen. I utredningen er det gitt en oversikt over bestemmelser der aksjenes pålydende har betydning (...). Som utrederen peker på, innebærer en to-sporet ordning at en rekke bestemmelser i aksjeloven må tilpasses dette, slik at reglene tar høyde både for brøkdelsaksjer og aksjer med pålydende. Reglene vil dermed bli tyngre å lese og vanskeligere å forstå.

På denne bakgrunn og tatt i betraktning at høringen ikke har avdekket noe stort behov for eller ønske om å innføre en ordning med brøkdelsaksjer, har departementet kommet til at det ikke bør foreslås regler om brøkdelsaksjer i aksjeloven eller allmennaksjeloven.»

Utvalget ser at en ordning med brøkdelsaksjer kan representere en viss forenkling i selskaper som har behov for å kunne gjennomføre en kapitalutvidelse til lavere enn pålydende. Utvalget har imidlertid ikke registrert at det er etterspørsel etter en ordning med brøkdelsaksjer. En lovfesting av en slik ordning ville dessuten komplisere regelverket. Loven måtte ha nærmere regler om både aksjer med pålydende og aksjer uten pålydende, og det måtte legges til rette for selskapenes eventuelle overgang fra den ene til den andre kategorien. Dette ville gjøre loven vanskeligere tilgjengelig. Videre måtte alle selskaper ta stilling til hvilken ordning de vil anvende, noe som også ville virke kompliserende. For det offentlige ville en åpning for brøkdelsaksjer ha negative konsekvenser ettersom opplysninger om selskapets aksjekapital måtte registreres på to forskjellige måter i Foretaksregisteret. Omverdenen måtte forholde seg til selskapets aksjer ut fra to forskjellige regelsett mv. Å innføre brøkdelsaksjer vil også få betydning for aksjonærregisteret, som må endres til dels vesentlig.

Utvalget går derfor ikke inn for å endre aksjelovene på dette punktet.

Dersom det på et senere tidspunkt skulle bli etterspørsel etter en ordning med brøkdelsaksjer, kan det være grunn for lovgiver til å vurdere spørsmålet på nytt.

7.14 Innskudd i penger til selskapets konto

Innskudd i penger til selskapets konto gir opphav til enkelte særlige spørsmål.

Ved innbetaling av aksjekapital til datterselskap hvor man benytter seg av muligheten ifølge aksjeloven § 10-13 (2) til å fravike kravet om særskilt konto ved kapitalforhøyelse, og innskuddet skjer gjennom overføring mellom konsernbankkonti, må det kontrolleres at datterselskapet har eksklusiv disposisjonsrett over det innstående beløpet. Normalt vil ikke konsernkontoordninger gi eksklusiv disposisjonsrett. I de fleste tilfeller har morselskapet anledning til å disponere en konsernbankkonto. Dersom morselskapet disponerer konsernbankkontoen til datterselskapet, må innskuddet som er innbetalt på denne kontoen, vurderes som en fordring på morselskapet. Innskuddet kan dermed ikke aksepteres som aksjeinnskudd.

Innbetaling i forkant av beslutningen om kapitalforhøyelse reiser spørsmål om kapitalforhøyelsen i stedet må behandles som en gjeldskonverte-

ring. Borgarting lagmannsretts dom av 18. juni 2014 (LB-2013-091517) tilsier at innbetaling på forskudd kan behandles som innskudd i penger, men i praksis er det likevel ofte lagt til grunn at forskuddsbetaling medfører at innskuddet *ikke* kan bekreftes som innskudd i penger, men må behandles som gjeldskonvertering. Utvalget mener at lovbestemmelsene bør klargjøres, slik at en forskuddsbetaling ikke nødvendigvis innebærer at innskuddet må anses som innskudd i annet enn penger. På den annen side mener utvalget også at det må trekkes en klar grense, slik at ikke alle former for «gamle» innbetalinger kan hevdes å være forskuddsbetaling av etterfølgende besluttet kapitalforhøyelse.

Utvalget foreslår at dersom innbetalingen skjer til en særskilt innbetalingskonto i samsvar med aksjelovene § 10-13 (1), er det tilstrekkelig tydelig forbindelse til beslutningen om kapitalforhøyelse, selv om innbetalingen skjer i forkant av beslutningen. En slik særskilt innbetalingskonto kan ikke benyttes før kapitalforhøyelsen er registrert, og det kan derfor ikke hevdes å foreligge usikkerhet om hvorvidt innskuddet gjelder innbetaling av inn-

skudd med penger. Særskilt innbetalingskonto etter aksjelovene § 10-13 (1) er lovens hovedregel, men i aksjeselskap kan regelen fravikes av generalforsamlingen, jf. aksjeloven § 10-13 (2). Den praktiske hovedregelen er for mange aksjeselskaper at særskilt innbetalingskonto ikke benyttes.

Utvalget forslår at lovteksten klargjør at innbetaling tidligst fire uker før generalforsamlingens beslutning om kapitalforhøyelse, skal behandles som innskudd i penger. Forutsetningen er at innbetalingen er tydelig merket som innbetaling av aksjeinnskudd, slik at prosessen med gjeldskonvertering ikke er nødvendig. Utvalget foreslår endringer i aksjeloven § 10-9 for å klargjøre dette.

Et innskudd i utenlandsk valuta kan ikke uten videre regnes som innskudd i penger. Utvalget har ikke foreslått endringer med hensyn til at aksjekapital skal angis i norske kroner. Utvalgets forslag om endringer i aksjeloven § 10-9 om at innbetaling kan skje i forkant av beslutningen, muliggjør at valuta konverteres til norske kroner i forkant slik at usikkerhet unngås og innskuddet kan regnes som innskudd i penger.

Kapittel 8

Aksjeselskapers organisasjon

8.1 Innledning

8.1.1 Mandatet

I Knudsen-utredningen kapittel 6 «Aksjeselskapers organisasjon» gis det en grundig redegjørelse for regler om aksjeselskapers organisasjon, herunder skillet mellom selskapsorganene. På bakgrunn av dette ble det ved LOV-2013-06-14-40 vedtatt lovendringer i aksjelovene kapittel 5 og 6.

Ettersom regler om aksjeselskapers organisasjon ikke er nevnt særskilt i aksjelovutvalgets mandat, er utvalgets vurderinger i kapittel 8 i all hovedsak begrenset til å evaluere lovendringene som trådte i kraft 1. juli 2013. Dette gjelder imidlertid ikke punkt 8.3.4 om styremedlemmers tjenestetid, som er særskilt angitt i mandatet. På noen punkter tar lovutvalget opp spørsmål som verken er særskilt angitt i mandatet eller dreier seg om en evaluering av lovendringene fra 1. juli 2013.

I mandatet er det også angitt at utvalget skal vurdere saksbehandlingsregler i aksjeselskaper hvor alle aksjonærer er styremedlemmer og i aksjeselskaper med én eier og enestyre. Disse reglene har utvalget valgt å behandle i kapittel 9 og 10. Utvalgets vurderinger av regler om aksjeselskapers organisasjon må derfor ses i sammenheng med disse to kapitlene.

8.1.2 Organisasjonsstrukturen

Flere av spørsmålene som behandles nedenfor, må ses i lys av aksjeselskapers og allmennaksjeselskapers organisasjonsstruktur. Den norske organisasjonsstrukturen skiller seg fra organisasjonsstrukturen for tilsvarende selskaper i mange andre europeiske land, se for eksempel Bråthen: *Selskapsrett* (2013) side 130 til 132. Et hovedskille i europeisk rett går grovt sagt mellom «the one tier-system», som har sitt utspring i engelsk-amerikansk rett, og «the two tier-system», som har sitt utspring i tysk rett. Sammenlignet med dette skillet befinner norsk og nordisk rett seg i en slags mellomstilling. EU har i liten grad gjennomført

harmonisering av organisasjonsreglene for selskaper av ASA- eller AS-typen. Mellom de nordiske land er det også til dels markerte forskjeller.

Det er flere ganger reist spørsmål om det burde foretas mer dyptgripende endringer i de norske reglene om organisasjonsstrukturen i aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper med tanke på å nærme seg «the one tier-system» eller «the two tier-system», se for eksempel NOU 1992: 29 side 144 til 145. Den danske selskapsloven § 111 har gitt aktieselskaber og anpartsselskaber større fleksibilitet og muligheter for å velge en selskapsstruktur som kan minne om «the one tier-system», «the two tier-system» eller den nordiske mellomløsningen.

I Knudsen-utredningen ble det vurdert om aksjeloven burde åpne for å forenkle organisasjonsstrukturen i aksjeselskaper ved å samle generalforsamlingens og styrets myndighet i ett organ som både utøver eiermyndigheten i selskapet og står for forvaltningen av det. Dette kunne åpne for en mer smidig beslutningsprosess i selskaper hvor de samme personene utgjør både styret og selskapets generalforsamling, typisk i selskaper med bare én eller et fåtall aksjonærer. Dersom generalforsamlingens og styrets myndighet samles i ett organ, ville aksjeloven få en ordning som minner om selskapslovens regler om selskapsstrukturen i ansvarlige selskaper. Et ansvarlig selskap skal alltid ha selskapsmøte, men det er som hovedregel frivillig for deltakerne i et ansvarlig selskap å opprette et styre til å ta seg av forvaltningen av selskapet. I Knudsen-utredningen side 119 til 120 gikk utreder ikke inn for å samle generalforsamlingens og styrets myndighet i ett organ:

«Selv om en slik ordning kunne forenkle beslutningsmåten, er jeg likevel blitt stående ved at det nåværende skillet mellom generalforsamlingen og styret bør opprettholdes, selv om det i mange selskaper mer dreier seg om en form enn en realitet. I aksjeretten er skillet mellom eierfunksjoner og ledelsesorganene

grunnleggende. Selv om den nærmere myndighetsfordelingen mellom eier- og ledelsesorganet kan variere noe innen forskjellige lands aksjelovgivning, er skillet mellom eierorganer og ledelsesorganer ganske gjennomgående i de rettssystemene som jeg har oversikt over. (...) En ordning som opphever skillet mellom eiermyndighet og selskapsledelsen vil derfor, så langt jeg kjenner til, fremstå som en særnorsk ordning. Også andre grunner taler mot å åpne for å samle eiermyndigheten og selskapsledelsen i ett organ. Ordningen måtte i tilfelle reserveres for selskaper der samtlige aksjeeiere tar del i den øverste ledelsen av selskapet, og derfor være en særordning for disse selskapene. Dette vil gjøre organisasjonsstrukturen i aksjeselskapsretten mer uensartet og mindre oversiktlig. Det er ikke ønskelig. Dessuten kan det være situasjonsbestemt at alle aksjeeierne deltar i ledelsen av selskapet. Situasjonen kan lett endres slik at enkelte aksjeeiere trer ut av ledelsen, eller det kommer inn personer i den øverste ledelsen som ikke er aksjeeiere. Slike endringer bør som nå kunne gjennomføres, uten at det er nødvendig å foreta strukturelle endringer i selskapets organisasjon.»

I Knudsen-utredningen side 128 til 129 vurderes også det beslektede spørsmålet om det fortsatt skulle være obligatorisk med et styre til å forvalte selskapet. Konklusjonen var at ordningen med at selskapene skal ha et styre, burde videreføres. Departementet ga i Prop. 111 L (2012–2013) side 93 sin tilslutning til synspunktene i Knudsen-utredningen:

«Departementet går ikke inn for at det foretas mer grunnleggende endringer i reglene om aksjeselskapers organisering. Etter departementets syn bør man videreføre ordningen med generalforsamlingen og styret som to obligatoriske organer der eiermyndigheten utøves gjennom generalforsamlingen, og forvaltningen av selskapet hører under styret.»

Ingen av høringsinstansene som omtales i Prop. 111 L (2012–2013) side 93, ga uttrykk for at det var ønskelig å samle generalforsamlingens og styrets myndighet i ett organ.

Det ligger utenfor mandatet å vurdere grunnleggende spørsmål om organisasjonsstrukturen i aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper, jf. punkt 3.1. En side av problemstillingen blir imidlertid vurdert i kapittel 9, jf. kapittel 10. Utvalget kjenner ikke

til at det har vært uttrykt behov for slike mer grunnleggende endringer av norsk aksjeselskapsrett, og utvalget kan ikke se at det for tiden skulle være et slikt behov. Utvalget går derfor ikke inn for å oppheve skillet mellom generalforsamlingen og styret. Skillet har gått igjen i alle norske aksjelover og er således grunnleggende i norsk aksjeselskapsrett. Den norske modellen for organisering av aksjeselskaper er utviklet siden den første norske aksjeloven av 1910, og den synes å fungere godt.

Utvalget legger således til at grunn hovedtrekkene i selskapsstrukturen og forholdet mellom selskapsorganene skal videreføres. Dette utgangspunktet utelukker imidlertid ikke at det foretas en vurdering av om de gjeldende lovbestemmelsene om generalforsamling og styrebehandling kan gjøres mer smidige og bedre tilpasset små og mellomstore aksjeselskaper, slik at den praktiske ulempen ved at de samme personene må treffe vedtak i to organer blir redusert. Utvalget kommer tilbake til denne vurderingen i kapittel 9 og 10 nedenfor.

Et innspill overfor utvalget har vært at aksjelovens terminologi burde endres, for eksempel slik at betegnelsen «aksjonærmøte» benyttes istedenfor ordet «generalforsamling». Diskusjoner om aksjelovgivningens terminologi er ikke noe nytt, se Ot.prp. nr. 23 (1996–97) side 63, jf. NOU 1996: 3 side 58. I NOU 1996: 3 side 58 ble det foreslått å skille språklig mellom generalforsamlingen som selskapsorgan og de enkelte møtene i generalforsamlingen. Det ble foreslått at ordet «generalforsamling» bare skulle brukes om selskapsorganet som sådant, mens uttrykket «ordinær generalforsamling» burde erstattes av ordet «årsmøte». Uttrykket «ekstraordinær generalforsamling» var foreslått erstattet med «andre møter». I Ot.prp. nr. 23 (1996–97) side 63 gikk departementet imidlertid inn for å beholde begrepet «generalforsamlingen» med det innhold det tradisjonelt hadde hatt.

Utvalget mener at aksjelovens terminologi på dette punkt bør være uendret. Betegnelsen «generalforsamling» brukes dels om selve organet, dels om et møte, men dette synes ikke å ha ført til problemer i praksis. Andre begreper som for eksempel «aksjonærmøte» og «årsmøte», kan dessuten være egnet til å misforstås.

8.2 Saksbehandlingsregler for generalforsamlingen

8.2.1 Saksbehandlingsreglenes funksjon

Aksjeloven har regler om to hovedformer for generalforsamling: (1) forenklet generalforsam-

ling, og (2) generalforsamling som et møte (med visse modifikasjoner).

Saksbehandlingsreglene for generalforsamlingen har to funksjoner. For det første skal de – slik betegnelsen indikerer – normere saksbehandlingen på generalforsamlingen. Reglene må blant annet «treffe» de problemstillingene som kan oppstå i forbindelse med saksbehandlingen, og de må ha et passende detaljeringsnivå. For detaljerte krav til saksbehandlingen vil kunne oppfattes som unødvendig byråkrati, mens for lite detaljerte saksbehandlingsregler kan medføre usikkerhet, noe selskapene kan mene at de må møte med mer detaljerte interne regler.

Saksbehandlingsreglenes andre funksjon er å normere maktutøvelsen i selskapet. Det finnes mange eksempler på uenighet om saksbehandlingsregler som egentlig ikke skyldes at aktørene er spesielt opptatt av formaliteter, men at bestemte tolkninger av saksbehandlingsreglene gir makt til den ene part, enten det er snakk om én aksjonær eller en aksjonærgruppe som står mot den andre, eller at styret står mot alle aksjonærene eller noen av dem.

En vurdering av saksbehandlingsreglene for generalforsamlingen må skje i lys av saksbehandlingsreglenes to funksjoner.

8.2.2 Forenklet generalforsamling i aksjeselskaper

8.2.2.1 Gjeldende rett

Ved LOV-2013-06-14-40 ble det i aksjeloven § 5-7 gitt en ny regel om adgang til forenklet generalforsamling. Samtidig med vedtakelsen av aksjeloven § 5-7 ble den tidligere bestemmelsen i aksjeloven § 5-8 om generalforsamling uten møte opphevet. Begrunnelsen for dette var at den tidligere aksjeloven § 5-8 hadde hatt liten praktisk betydning, jf. Prop. 111 L (2012–2013) side 99.

Forenklet generalforsamling innebærer at generalforsamling kan avholdes uten at saksbehandlingsreglene i aksjeloven §§ 5-8 flg. må følges. Aksjonærene har dermed tilnærmet full frihet til å bestemme hvordan generalforsamlingen skal avvikles (som møte, over telefon, elektronisk, ved sirkulasjon av dokumenter eller en kombinasjon mv.). I Prop. 111 L (2012–2013) side 97 ble det antatt at bestemmelsen «*langt på vei [vil] ivareta de mindre selskaperes behov for å kunne holde generalforsamling på en enkel og uformell måte*».

Saksbehandlingsregelen i aksjeloven § 5-7 gjelder bare hvis samtlige aksjonærer samtykker til at saken behandles etter reglene om forenklet

saksbehandling. Dette må ses i lys av at reglene om generalforsamling som møte, jf. aksjeloven §§ 5-8 flg., i stor grad er utformet for å balansere hensynet til aksjemajoriteten mot hensynet til aksjeminoriteten i tilfeller hvor det er eller kan oppstå konflikt mellom gruppene.

Ifølge aksjeloven § 5-7 gjelder det tre minimumskrav til generalforsamlingens saksbehandling: (1) Samtlige aksjonærer gis mulighet til på en egnet måte å delta i behandlingen av saken. (2) Styremedlemmene og eventuelt daglig leder og revisor må gis mulighet til å uttale seg. Disse kan også kreve møtebehandling. (3) Beslutningen og aksjonærenes stemmegivning må protokolleres.

8.2.2.2 Utvalgets vurderinger

8.2.2.2.1 Generelt

Utvalget erfarer at kravene i aksjeloven § 5-7 om samtykke til forenklet behandling av enkelte har vært oppfattet som kompliserte, og at det har vært hevdet at reglene i aksjeloven § 5-7 ikke brukes i særlig stor grad. På denne bakgrunn vil utvalget vurdere de forskjellige sidene ved aksjeloven § 5-7 med tanke på om reguleringen er hensiktsmessig.

Utvalget vil imidlertid påpeke at dersom aksjeloven § 5-7 ikke har vært brukt i særlig stor grad, kan det ha sammenheng med at aksjeloven allerede uavhengig av aksjeloven § 5-7 åpner for en sterkt forenklet saksbehandling, eller at praksis har utviklet løsninger i aksjelovens randsoner. I Prop. 111 L (2012–2013) side 95 omtales dette slik:

«Utredningen viser til at generalforsamlingen i mindre selskaper ofte gjennomføres som en kontorforretning, der aksjeeierne eller en fullmektig for aksjeeierne skriver under et utkast til generalforsamlingsprotokoll som er ferdig skrevet på forhånd. Han viser til at dette er den vanligste måten å holde generalforsamling på i selskaper med bare én aksjeeier.»

Dersom aksjeloven § 5-7 ikke brukes i særlig stor grad, betyr det således ikke nødvendigvis at kvaliteten på regelen er for dårlig, men at det finnes andre alternativer som av selskapene vurderes som like gode eller bedre. Det er videre et poeng at aksjeloven § 5-7 primært er myntet på generalforsamlinger i tilfeller der det ikke er eller kan være aksjonærkonflikter. Regler om forenklet generalforsamling er derfor ikke spesielt velegnet til å sikre aksjonærinteressene ved aksjonær-

konflikter. Slik aksjeloven § 5-7 er utformet, vil den derfor ikke passe i alle tilfeller.

Etter utvalgets oppfatning er det behov for enklere saksbehandlingsregler for generalforsamlingen enn de tradisjonelle reglene om generalforsamling som et møte med fysisk tilstedeværelse. Ved utforming av regler om forenklet generalforsamling, må det foretas en avveining mellom hensynet til at regelen skal være så enkel som mulig, og behovet for en viss minimumsbeskyttelse av aksjonærene.

Selv om aksjeloven § 5-7 bare kommer til anvendelse der aksjonærene har vært enige om forenklet saksbehandling, har aksjonærene etter utvalgets oppfatning likevel behov for en viss minimumsbeskyttelse, jf. punkt 8.2.2.2.3. Dette er en forutsetning for at regelen skal få praktisk anvendelse. Både hvis regelen blir for komplisert og hvis aksjonærenes behov for minimumsbeskyttelse ikke tilfredsstilles, vil ordningen med forenklet generalforsamling ikke bli brukt tilstrekkelig mye til å oppfylle sitt formål.

I høringen av Knudsen-utredningen ble det av enkelte høringsinstanser stilt spørsmål om lovens normalregel om avholdelse av generalforsamling skulle være forenklet generalforsamlingsbehandling i tråd med aksjeloven § 5-7, og ikke møtebehandling med fysisk tilstedeværelse. I Prop. 111 L (2012–2013) side 96 til 98 nevnes synspunktet, men departementet gikk ikke nærmere inn på hva som burde være lovens utgangspunkt. Aksjeloven kapittel 5 er imidlertid strukturert slik at saksbehandlingsreglene som gjelder forenklet generalforsamling, kommer i avsnitt II, mens de øvrige saksbehandlingsreglene finnes i avsnitt III. Loven legger dermed opp til to alternative sett saksbehandlingsregler, og brukerne av aksjeloven kommer først til reglene for forenklet generalforsamling. For å synliggjøre at forenklet generalforsamling er et likeverdig alternativ, foreslår utvalget at overskriften til aksjeloven kapittel 5 avsnitt II endres fra «Adgang til forenklet generalforsamling» til «Forenklet generalforsamling».

8.2.2.2.2 Utformingen av lovbestemmelsen om forenklet generalforsamling

I Prop. 111 L (2012–2013) side 98 uttalte departementet at det kunne være «*hensiktsmessig at loven gir en «oppskrift» på hvordan generalforsamlingen kan behandle saker i små og enkle selskapsforhold*».

Uttalelsen var knyttet til enkelte høringsinstansers innvendinger mot forslaget i Knudsen-utredningen side 150, jf. side 122 og 141 (forslaget til § 5-1a), hvor det var listet opp hvilke lovbestem-

melser som aksjonærene kunne fravike. I høringen ble det blant annet påpekt av *Næringslivets Hovedorganisasjon* at:

«Hvis eierne skal gjøre unntak fra de bestemmelsene som er regnet opp i § 5-1a må de jo først sette seg inn i de reglene som gjelder for generalforsamlingen, for deretter å sette seg inn i hvilke av dem de likevel ikke behøver å følge. (...)

[Det kan også] bli spørsmål om protokollen må angi hvilke regler eierne har samtykket i å fravike – i så fall vil det bli ganske komplisert å utforme protokollen.»

I aksjeloven § 5-7 nr. 3 fremgår det hvilke bestemmelser som det ikke er nødvendig å følge. Det heter her at «*Generalforsamlingen kan holdes uten å følge kravene i §§ 5-8 til 5-16*». Lovbestemmelsen er imidlertid ikke til hinder for at aksjonærene kan velge å følge enkelte av reglene i § 5-8 til § 5-16. Løsningen ble i Prop. 111 L (2012–2013) side 98 begrunnet slik:

«Departementet ser ikke behov for en slik regel [der det listes opp hvilke regler som kan fravikes ved enighet mellom aksjeeierne] ved siden av den foreslåtte bestemmelsen i ny § 5-7. Ny § 5-7 åpner som nevnt for at det ved enighet mellom aksjeeierne kan gjøres unntak fra saksbehandlingsreglene i §§ 5-8 til 5-16, forutsatt at de nevnte grunnvilkårene for saksbehandlingen er oppfylt. Aksjeeierne kan velge om de vil gjøre unntak fra samtlige av saksbehandlingsreglene i §§ 5-8 til 5-16, eller om de vil gjøre unntak fra bare én eller noen av reglene, men for øvrig holde generalforsamling etter lovens normalordning.»

I tillegg ble aksjeloven § 5-2, § 5-4 og § 5-6 endret slik at det er adgang til å fravike vedkommende bestemmelse hvis samtlige aksjonærer samtykker, jf. Prop. 111 L (2012–2013) side 98. Se mer om lovendringene i punkt 8.2.3 og 8.2.4.

Etter utvalgets syn er det hensiktsmessig at aksjeloven § 5-7 angir hvordan forenklet generalforsamling kan gjennomføres. Det er videre hensiktsmessig at loven ikke forutsetter at man må sette seg inn i en rekke andre regler for å finne ut hvilke regler som kan fravikes. Begge deler bidrar til å fjerne usikkerhet om hva som gjelder.

Det følger ikke av aksjeloven § 5-7 nr. 3 at aksjonærene må gjøre seg kjent med aksjeloven § 5-8 til § 5-16 for å vite hvilke saksbehandlingsregler de ikke trenger å følge. Med tanke på de

som ønsker å sette seg inn i hvilke regler de velger bort i forbindelse med forenklet generalforsamling, er spørsmålet om loven skulle utvides med en egen paragraf som lister opp hvilke regler som kan fravikes eller om den mer kortfattede bestemmelsen i aksjeloven § 5-7 nr. 3 skal beholdes. Utvalget mener at det er mest hensiktsmessig at den någjeldende bestemmelsen i aksjeloven § 5-7 nr. 3 videreføres.

Det fremgår klart av sammenhengen i lovens kapittel 5, herunder overskriften for avsnitt III, at «kravene i §§ 5-8 til 5-16» gjelder saksbehandlingsreglene. For å synliggjøre dette bedre, foreslår utvalget imidlertid at aksjeloven § 5-7 nr. 3 endres til «*Generalforsamlingen kan holdes uten å følge saksbehandlingsreglene i §§ 5-8 til 5-16*». Lovendringen vil dessuten gjenspeile at «*Reglene om tingrettens kompetanse til å innkalle til generalforsamling etter § 5-9 annet ledd, jf. også § 5-12 første ledd tredje og fjerde punktum, kan det for eksempel ikke være aktuelt at settes til side*», jf. Prop. 111 L (2012–2013) side 110.

8.2.2.2.3 Nærmere om saksbehandlingsreglene ved forenklet generalforsamling

For at forenklet generalforsamling skal kunne avholdes, kreves det at alle aksjonærer samtykker, jf. aksjeloven § 5-7 første punktum. Ifølge Prop. 111 L (2012–2013) side 98 var dette en forutsetning for at bestemmelsen kunne «*gjøres meget enkel. Kravet innebærer at man ikke har behov for saksbehandlingsregler som skal ivareta mindretallsaksjonærenes interesser*». Utvalget er enig i at regelen om forenklet generalforsamling ikke er utformet med tanke på generalforsamlinger hvor det er behov for regler som skal balansere interessene til aksjemajoriteten og -minoriteten. Dersom regelen skulle tatt sikte på å beskytte minoritetsinteresser, måtte den utbygges vesentlig.

Utvalget har vurdert om styret skal kunne bestemme at det skal være forenklet generalforsamling med mindre en aksjonær krever behandling etter saksbehandlingsreglene i aksjeloven §§ 5-8 flg. Det hører normalt under styret å forberede generalforsamling i selskapet. Regelen om forenklet generalforsamling griper imidlertid så langt inn i aksjonærrettighetene at den ikke kan anses som en bestemmelse som utelukkende gjelder forberedelsen av generalforsamlingen. Etter som det er en individualrettighet for den enkelte aksjonær å delta i generalforsamlingen, bør det fortsatt være slik at den enkelte aksjonær kan kreve generalforsamling etter reglene om generalforsamling som møte, jf. aksjeloven §§ 5-8 flg.

Skulle reglene endres slik at styret kunne bestemme at generalforsamlingen skal avholdes som en forenklet generalforsamling, måtte loven bygges ut med innkallingsregler mv. Dette ville komplisere reglene vesentlig. Videre ville det bety at forskjellen mellom forenklet generalforsamling og generalforsamling som møte i henhold til aksjeloven §§ 5-8 flg. blir visket ut.

Aksjeloven § 5-7 oppstiller ikke nærmere krav til innholdet av samtykket. Etter utvalgets oppfatning bør det ikke stilles særlig strenge krav til samtykket dersom det er på det rene at ingen aksjonærer motsetter seg at generalforsamlingen gjennomføres som forenklet generalforsamling.

Aksjeloven § 5-7 første punktum åpner for forenklet generalforsamling for behandling av «*en sak*». Loven viser dermed at den forenklede generalforsamlingen ikke kan gå utover det den enkelte aksjonær har samtykket til. For å tydeliggjøre at aksjonærene kan gi samtykke til behandling av mer enn én sak, herunder alle saker som skal behandles av generalforsamlingen, foreslår utvalget at loven endres slik at det kan gis samtykke til behandling av «*en eller flere saker*».

Ifølge aksjeloven § 5-7 første punktum skal aksjonærene samtykke til at en sak «*behandles på denne måten*». Utvalget foreslår at det i aksjeloven § 5-7 første punktum tydeliggjøres at aksjonærenes samtykke gjelder at en eller flere saker «*skal behandles etter reglene om forenklet generalforsamling*».

Det følger av aksjeloven § 5-7 nr. 1 første punktum at et vilkår for forenklet generalforsamling er at samtlige aksjonærer gis mulighet til på en egnet måte å delta i behandlingen av saken. I Prop. 111 L (2012–2013) side 110 er dette omtalt som følger:

«Bestemmelsen krever ikke at samtlige aksjeeiere faktisk deltar i behandlingen av saken, men det er et krav at samtlige har en mulighet til å delta. I og med at hver aksjeeier må samtykke til forenklet generalforsamlingsbehandling og dermed selv kan sikre sine interesser i hvordan saken skal behandles, har bestemmelsen innholdsmessig neppe særlig selvstendig betydning. Departementet antar likevel at det kan være hensiktsmessig med en påminnelse om aksjeeiernes rett til deltakelse.»

Regelen i aksjeloven § 5-7 nr. 1 første punktum gjenspeiler at retten til å delta i generalforsamlingen er en individualrettighet. For så vidt som dette allerede følger av aksjeloven § 5-2 (1), stemmer det som sies i Prop. 111 L (2012–2013) side 110 om at «*bestemmelsen innholdsmessig neppe*

[har] særlig selvstendig betydning». Regelen i aksjeloven § 5-7 nr. 1 første punktum kan imidlertid ha selvstendig betydning dersom samtykket ikke gis i umiddelbar tilknytning til den forenklete generalforsamlingen.

Formuleringen i aksjeloven § 5-7 nr. 1 første punktum minner om aksjeloven § 6-24 (2) om når styret kan treffe beslutning. Det følger av denne bestemmelsen at «Styret kan likevel ikke treffe beslutning uten at alle styremedlemmene så vidt mulig er gitt anledning til å delta i behandlingen av saken». Aksjeloven § 6-24 (2) forutsetter dermed «at samtlige styremedlemmer og observatører innkalles og at man innen rimelige grenser søker å finne et møtetidspunkt som passer for alle», jf. Aarbakke m.fl.: *Aksjeloven og allmennaksjeloven* (2012) side 518. Aksjeloven § 5-7 nr. 1 første punktum må forstås i tråd med dette. En aksjonær som samtykker til forenklet generalforsamling, har ikke dermed oppgitt retten til å delta i generalforsamlingen, og selskapet må innen rimelige grenser legge forholdene til rette for dette. Utvalget mener derfor at regelen i aksjeloven § 5-7 nr. 1 første punktum om at samtlige aksjonærer skal gis mulighet til på en egnet måte å delta i behandlingen av saken, bør videreføres.

Det følger av aksjeloven § 5-7 nr. 1 annet punktum at styremedlemmene og eventuelt daglig leder og revisor skal gis mulighet til å uttale seg om saken eller sakene som det er ønskelig å behandle etter reglene om forenklet generalforsamling. De skal også kunne kreve møtebehandling. I Knudsen-utredningen side 123 var det foreslått en motsatt regel om ledelsens og revisors rettigheter:

«Etter mitt syn bør imidlertid uansett hensynet til ledelsens og revisors egeninteresse i å få forhåndsvarsel om generalforsamling i aksjeselskaper ikke veie så tungt at det bør hindre at aksjeeierne seg imellom kan bli enige om å holde generalforsamling uten at ledelsen blir varslet og dermed får mulighet til å være til stede.»

Når departementet i proposisjonen gikk inn for en annen løsning, hadde det sammenheng med ledelsens og revisors møterett og møteplikt på generalforsamlingen. I Prop. 111 L (2012–2013) side 98 til 99 heter det:

«En regel som åpner for at aksjeeierne ved enighet kan bestemme at ledelsen ikke skal ha plikt til å være til stede på generalforsamlingen, skulle ikke være problematisk. Departementet

er imidlertid skeptisk til en regel som åpner for at aksjeeierne kan bestemme at ledelsen og revisor ikke skal ha rett til å være til stede eller delta når de selv ønsker det. Etter departementets syn vil det kunne ha betydning for ledelsens og revisors mulighet til å ivareta sine oppgaver eller verv på en forsvarlig måte dersom de ikke gjøres kjent med at det skal holdes generalforsamling, og ledelsen ikke skal ha rett til å uttale seg om saken som skal behandles. Departementet viser i den forbindelse til høringsuttalelsen fra *Landsorganisasjonen i Norge* og betydningen av en slik regel for styremedlemmer som representerer de ansatte. *Departementet* går etter dette ikke inn for at aksjeeierne ved enighet kan sette til side reglene om ledelsens og revisors rett til deltakelse på generalforsamlingen.»

Regelen må ses i sammenheng med aksjeloven § 5-4 (1). Loven pålegger her styreleder og daglig leder å være til stede på generalforsamling som avholdes som møte, og gir styremedlemmene rett til å være til stede. Av aksjeloven § 5-4 (2) følger det at styremedlemmene og daglig leder har rett til å uttale seg på generalforsamlingen. Muligheten for å gjennomføre forenklet generalforsamling bør ikke kunne brukes til å avskjære styremedlemmene og daglig leder fra den lovbestemte kontaktflaten mot aksjonærene. Etter utvalgets syn bør regelen videreføres. Styremedlemmene og eventuelt daglig leder og revisor må i så fall varsles av aksjonærene om at det skal avholdes forenklet generalforsamling. I selskaper hvor aksjonærene også er styremedlemmer, kreves det imidlertid ikke noe slikt særskilt varsel.

8.2.2.2.4 Krav til protokoll ved forenklet generalforsamling

Et vilkår for å følge reglene om forenklet generalforsamling, er at generalforsamlingens beslutning inntas i generalforsamlingsprotokollen, jf. aksjeloven § 5-7 nr. 2.

Behovet for generalforsamlingsprotokoll ved forenklet generalforsamling ble vurdert i Knudsen-utredningen side 126 til 127 og Prop. 111 L (2012–2013) side 99 til 100. Konklusjonen var i begge tilfeller at reglene om plikten til protokollasjon burde videreføres. Utvalget slutter seg til dette, og mener at protokollasjon er viktig ved forenklet generalforsamling. Se også punkt 5.4.2 om viktigheten av krav til protokollasjon.

For å gjøre reglene om adgang til forenklet generalforsamling og kravene til protokollasjon fra forenklet generalforsamling lettere tilgjengelig, foreslår utvalget at reglene deles på to lovbestemmelser. Det vises til utvalgets forslag til § 5-7 og § 5-7a.

Aksjeloven § 5-7 nr. 2 annet til femte punktum angir hva som skal protokolleres. Bestemmelsen er formulert som en «oppskrift» på minimumskravene til protokollen, jf. Prop. 111 L (2012–2013) side 98 og side 110. Loven er ikke til hinder for at protokollen gjøres mer omfattende. Angivelsen av hva som skal protokolleres, er i det vesentlige i samsvar med kravene etter aksjeloven § 5-16 (2). Regelen om protokollasjon ved forenklet generalforsamling er imidlertid formulert spesielt med tanke på denne måten å gjennomføre generalforsamlingen.

Ifølge aksjeloven § 5-7 nr. 2 annet punktum skal protokollen angi antallet avgitte stemmer mv. Etter utvalgets oppfatning bør det fremgå uttrykkelig av loven at dette ikke er nødvendig dersom selskapet har bare én aksjonær.

Utvalget har vurdert om kravet i aksjeloven § 5-7 nr. 2 fjerde punktum om at protokollen skal angi at saken er behandlet etter § 5-7, skal sløyfes. Utvalget mener imidlertid at behandlingsmåten skal angis. Når Foretaksregisteret skal kontrollere om protokollen er signert av rette vedkommende, er det avgjørende å vite hvilken type generalforsamling det dreier seg om. Dette kan dessuten være viktig informasjon dersom det i ettertid skulle oppstå uenighet om det er begått saksbehandlingsfeil på generalforsamlingen. Om protokollen fra forenklet generalforsamling ikke skulle angi at saken er behandlet etter aksjeloven § 5-7, foreligger det en saksbehandlingsfeil. Utvalget kan imidlertid ikke se at en slik feil som utgangspunkt kan få noen betydning for gyldigheten av beslutningene på den forenklete generalforsamlingen. Saksbehandlingsfeilen kan imidlertid medføre at beslutningen kan være vanskelig å få registrert i Foretaksregisteret. Utvalget foreslår imidlertid en endring av aksjeloven § 5-7 nr. 2 fjerde punktum, slik at det ikke lenger skal være krav om at det må angis hvilken lovbestemmelse saken er behandlet etter, men derimot at saken er behandlet «i forenklet generalforsamling».

Etter utvalgets oppfatning kreves det ikke at protokollen angir hvilke av bestemmelsene i aksjeloven §§ 5-8 til 5-16 som er fraveket og hvilke som ikke er fraveket. I den grad ikke noe annet fremgår av protokollen, må bestemmelsene i aksjeloven §§ 5-8 flg. anses fraveket så langt dette er tillatt.

Etter utvalgets oppfatning er det tilstrekkelig at protokollen kan undertegnes av bare én person selv om flere har deltatt i generalforsamlingen. Utvalget mener imidlertid at det ikke er hensiktsmessig at bare styreleder angis som den som kan undertegne protokollen. Etter utvalgets syn bør regelen i aksjeloven § 5-7 nr. 2 sjetten punktum være at protokollen undertegnes av styrelederen eller av den som generalforsamlingen utpeker. Det kreves ikke særskilt protokollasjon av generalforsamlingens beslutning om hvilken aksjonær som er utpekt til å undertegne protokollen. Det er tilstrekkelig at vedkommende faktisk undertegner protokollen og ingen protesterer.

Et spørsmål som etter utvalgets erfaring har oppstått i praksis, gjelder forståelsen av aksjeloven § 5-7 nr. 2 sjetten punktum om at protokollen skal undertegnes av «styrets leder». Dersom utvalgets forslag blir vedtatt, oppstår spørsmålet der generalforsamlingen ikke har utpekt noen annen enn styrelederen til å undertegne. Problemet som kan være aktuelt når det på generalforsamlingen er valgt nytt styre eller ny styreleder, er om det er avtroppende eller påtroppende styreleder som skal undertegne protokollen. Et styrevalg gjelder normalt fra beslutningen er fattet, dersom ikke annet virkningstidspunkt er angitt i beslutningen. Tidspunktet for når protokollen utarbeides har ingen betydning for virkningen av styrevalget. Ettersom protokollen utarbeides etter at beslutningen om styrevalg er fattet, forutsetter loven at det er den nye styrelederen som skal signere protokollen dersom valget gjelder fra beslutningen er truffet. Dette kan nok i praksis ofte fremstå som unaturlig, særlig der det er den tidligere styrelederen som har sørget for å avholde generalforsamlingen. For å fjerne eventuell tvil om forståelsen av aksjeloven § 5-7 nr. 2 sjetten punktum, foreslås det lovfestet at det dreier seg om styrets leder på signeringstidspunktet. Skal styret selv velge styrelederen på et senere tidspunkt (jf. aksjeloven § 6-1 (2)), må generalforsamlingen utpeke en person til å undertegne protokollen. Denne personen kan for eksempel være avtroppende styreleder.

Protokollen skal «sendes samtlige aksjeeiere», jf. aksjeloven § 5-7 nr. 2 sjetten punktum. Etter utvalgets oppfatning bør det imidlertid være opp til aksjonærene å bestemme om utsendelse skal skje. Slik lovteksten er utformet, passer den dessuten dårlig i selskaper med én aksjonær. Utsendelse av protokollen kan imidlertid være viktig for at aksjonærene skal ha sikkerhet for at det ikke har skjedd manipulering av protokollen. På denne

bakgrunn foreslår utvalget at det som en ny bestemmelse i aksjeloven § 5-7a, inntas et tillegg om at hver enkelt aksjonær kan kreve at protokollen sendes samtlige aksjonærer. Dermed kreves det en aktiv handling for at protokollen skal utsendes. Dette gjør også at regelen er tilpasset enmannsselskapene.

Ifølge aksjeloven § 5-7 nr. 2 syvende punktum skal protokollen «holdes tilgjengelig for aksjeeierne hos selskapet og oppbevares på en betryggende måte». Som en følge av utvalgets forslag i punkt 5.4.2 om å innføre en ny og generell lovbestemmelse om utarbeidelse og oppbevaring av selskapsdokumentasjon, foreslår utvalget å oppheve kravet til oppbevaring i § 5-7 nr. 2 syvende punktum.

8.2.3 Øvrige lovendringer som følge av regler om forenklet generalforsamling

Som en følge av at aksjeloven § 5-7 åpner for at generalforsamling kan avvikles som forenklet generalforsamling, ble det ved LOV-2013-06-14-40 vedtatt ytterligere lovendringer, jf. Prop. 111 L (2012–2013) side 109 og 111.

I aksjeloven § 5-2 (4) ble det åpnet for at det kan gjøres unntak fra kravene i aksjeloven § 5-2 (2) første og annet punktum dersom samtlige aksjonærer samtykker. Det kan således gjøres unntak fra regelen om at fullmektigen skal legge frem skriftlig og datert fullmakt, og at det skal være benyttet en betryggende metode for å autentisere avsenderen hvis fullmakten legges frem ved bruk av elektronisk kommunikasjon.

Endringen i aksjeloven § 5-4 (1) første punktum var en presisering av at møteplikten for styrelederen og daglig leder bare gjelder hvis generalforsamlingen holdes som møte. Tilsvarende var endringen i aksjeloven § 5-4 (1) fjerde punktum en presisering av at øvrige styremedlemmers møterett var begrenset til generalforsamling som holdes som møte. Videre ble det i aksjeloven § 5-4 (1) tredje punktum bestemt at styrelederen og daglig leder ikke har møteplikt dersom aksjonærene er enige om at de ikke trenger å møte, jf. Prop. 111 L (2012–2013) side 109.

Endringen i aksjeloven § 7-5 første punktum var en tilpasning til aksjeloven § 5-7 ved at ordet «møte» ble erstattet med «delta» slik at loven skulle ta høyde for tilfeller der generalforsamlingsbehandlingen gjennomføres på annen måte enn som møte. I Prop. 111 L (2012–2013) side 109 presiseres det at hvis generalforsamlingen ikke holdes som møte, men gjennomføres ved en annen form for saksbehandling, skal styremed-

lemmene og eventuelt daglig leder og revisor med hjemmel i den nye § 5-7 nr. 1 annet punktum (foreslått videreført) gis mulighet til å uttale seg om saken og kunne kreve at saken behandles av generalforsamlingen i møte.

Utvalgets utgangspunkt er at alle reglene bør videreføres ettersom de er sentrale for gjennomføring av forenklet generalforsamling etter aksjeloven § 5-7. I punkt 8.2.7 foreslår imidlertid utvalget regler for avholdelse av elektronisk generalforsamling. Etter utvalgets syn må ordlyden i aksjeloven § 5-4 (1) derfor tilpasses de tilfellene hvor generalforsamling også avholdes som elektronisk møte.

8.2.4 Beslutning om avholdelse av ekstraordinær generalforsamling

Utgangspunktet er at styret må treffe vedtak om at det skal avholdes ekstraordinær generalforsamling, jf. aksjeloven § 5-6 (1). Ved LOV-2013-06-14-40 ble det i aksjeloven § 5-6 (3) gitt en ny bestemmelse om at generalforsamlingen kan avholdes uten vedtak fra styret dersom samtlige aksjonærer samtykker. I Knudsen-utredningen side 122 ble det anført at dersom aksjonærene var «enige om å holde generalforsamling, bør de kunne gjøre dette uten å være avhengig av styrevedtak om dette og innkalling fra styret». Aksjeloven § 5-6 (3) må ses i sammenheng med lovendringene som hadde til formål å forenkle prosedyren omkring generalforsamlingen dersom aksjonærene er enige, jf. Prop. 111 L (2012–2013) side 97 til 99. Bestemmelsen var ikke ment å gripe inn i styrets selvstendige rett til å innkalle til ekstraordinær generalforsamling, jf. Knudsen-utredningen side 124.

Utvalget mener at regelen bør videreføres.

8.2.5 Adgang til å avgi skriftlig forhåndsstemme

8.2.5.1 Gjeldende rett

Ved LOV-2013-06-14-40 ble det i aksjeloven § 5-11b (2) inntatt en ny bestemmelse om aksjonærenes adgang til å avgi forhåndsstemme. Det ble samtidig gitt en ny bestemmelse om deltakelse på generalforsamlingen ved bruk av elektroniske hjelpemidler, jf. aksjeloven § 5-11b (1). Se nærmere punkt 8.2.6 nedenfor.

I henhold til aksjeloven § 5-11b (2) kan det fastsettes i vedtektene at aksjonærene skal kunne avgi sin stemme skriftlig, herunder ved bruk av elektronisk kommunikasjon, i en periode før generalforsamlingen. For slik stemmegivning skal

det benyttes en betryggende metode for å autentisere avsenderen. Vedtektene kan fastsette nærmere krav til slik stemmegivning.

En liknende bestemmelse finnes i allmennaksjeloven § 5-8b. Bestemmelsen ble lovfestet ved LOV-2009-06-19-77, som gjennomførte «aksjonærrettighetsdirektivet» (Europaparlaments- og Rådsdirektiv 2007/36/EF om utøvelse av visse aksjonærrettigheter i selskaper med aksjer som er notert på regulert markedsplass) artikkel 12 i norsk rett. EU-direktivet gjelder således bare for visse selskaper av ASA-typen og ikke for aksjeselskaper.

I forbindelse med vedtakelsen av allmennaksjeloven § 5-8b uttalte departementet at det ikke ville gå inn for å lovfeste en tilsvarende regel i aksjeloven, jf. Ot.prp. nr. 46 (2008–2009) side 31. Det ble vist til at dette måtte vurderes i sammenheng med og samordnes med reglene om adgang til å avholde generalforsamling uten møte (jf. nå aksjeloven § 5-7). I Knudsen-utredningen side 125 ble det uttalt at regelen om forenklet generalforsamling tilsa at det ikke var «*behov for å belaste aksjeloven med regel om forhåndsstemmegivning etter modell av allmennaksjeloven § 5-8b*». I forbindelse med høringen ble det imidlertid påpekt at det kunne være behov for regler om skriftlig stemmegivning i aksjeselskaper med mange aksjonærer i og med at regelen om forenklet generalforsamling forutsetter enstemmighet, jf. Prop. 111 L (2012–2013) side 97 og 99. Justis- og beredskapsdepartementet foreslo derfor aksjeloven § 5-11b (2), men antok at bruk av elektroniske hjelpemidler og skriftlig stemmegivning før generalforsamlingen «*er noe mindre praktisk for aksjeselskaper*» enn for allmennaksjeselskaper, jf. Prop. 111 L (2012–2013) side 111.

En lignende regel som aksjeloven § 5-11b (2) finnes i selskapsloven § 2-11 (3), hvor skriftlig stemmegivning i saker som behandles på selskapsmøtet, er et alternativ til å la seg representere av fullmektig. Regelen for ansvarlige selskaper må imidlertid ses i sammenheng med at beslutninger på selskapsmøtet i utgangspunktet krever enstemmighet, jf. selskapsloven § 2-12 (1), jf. § 2-8 (2). En regel om skriftlig stemmegivning i ansvarlig selskap har dermed en annen funksjon enn i aksjeselskap, hvor generalforsamlingens vedtak normalt blir det som flertallet av stemmene er avgitt for. Selv om aksjonærer ikke deltar i generalforsamlingen eller avstår fra å stemme, kan et forslag normalt likevel vedtas av generalforsamlingen med et nærmere definert flertall av de avgitte stemmer og/eller av den

representerte kapital, jf. aksjeloven § 5-17, § 5-18 og § 5-19.

Aksjeloven § 5-11b (2) kommer ikke til anvendelse der generalforsamling avholdes som forenklet generalforsamling, jf. aksjeloven § 5-7. Forenklet generalforsamling innebærer imidlertid at aksjonærene blant annet kan avtale at det skal være adgang til å avgi skriftlig forhåndsstemme før generalforsamlingen.

8.2.5.2 Dansk og svensk rett

Ordningen med skriftlig forhåndsstemme finnes også i Danmark og Sverige. I begge land er regelen innført for å implementere aksjonærrettighetsdirektivet art. 12, men ingen av landene har valgt å begrense regelen til selskaper av ASA-typen.

I Danmark har kapitaleierne mulighet for å «*brevstemme*», det vil si stemme skriftlig, før generalforsamlingen avholdes, jf. selskapsloven § 104 stk. 2. I selskaper som ikke er børsnotert, kan muligheten for å brevstemme fravikes i selskapets vedtekter. Skriftlig stemmegivning kan bare underlegges krav og begrensninger som er nødvendige for å sikre identifikasjon av kapitaleierne, og kun for så vidt de står i rimelig forhold til dette.

Ifølge den svenske aktiebolagslagen 7. kap. 4a § kan det bestemmes i selskapets vedtekter at aksjonærene før generalforsamlingen skal kunne utøve sin stemmerett pr. post eller at styret før generalforsamlingen kan beslutte at aksjonærene skal kunne stemme pr. post. I så fall skal det anvendes et formular som selskapet fremskaffer («*tillhandahåller*»). Med utgangspunkt i forslagene til beslutning ifølge forslaget til dagsorden for generalforsamlingen, skal formularet inneholde «*två likvärdigt presenterade svarsalternativ*» med rubrikkene «*Ja*» og «*Nei*».

8.2.5.3 Utvalgets vurderinger

Utvalget erfarer at skriftlig stemmegivning før generalforsamlingen brukes noe i praksis. Behovet for en regel om at aksjonærene kan avgi skriftlig forhåndsstemme må imidlertid ses i sammenheng med regelen om elektronisk deltakelse i generalforsamlingen, jf. punkt 8.2.6. Jo mer utbredt ordningen med elektronisk deltakelse på generalforsamlingen blir, desto mindre blir trolig behovet for skriftlig forhåndsstemme. Utvalget antar likevel at det også i fremtiden kan være ønskelig å ha mulighet for stemmegivning før generalforsamlingen.

Saksbehandlingsreglene for avholdelse av generalforsamling i aksjeloven §§ 5-8 flg. er dårlig

tilpasset skriftlig stemmegivning før generalforsamlingen.

Ifølge aksjeloven § 5-10 (3) skal styret utarbeide et forslag til dagsorden som skal inngå i innkallingen. Forslag om å endre vedtektene skal gjengis ordrett i innkallingen. Når det gjelder andre saker som skal behandles på generalforsamlingen, krever loven bare at de skal angis «bestemt». For eksempel er det ved styrevalg tilstrekkelig at saken står oppført som et punkt i innkallingen; det er ikke nødvendig å angi kandidater. Innkallingen angir rammene for hva generalforsamlingen kan avgjøre hvis ikke samtlige aksjonærer er enige om noe annet, jf. aksjeloven § 5-14 (1). Det er kanskje noe uklart om aksjeloven dermed innebærer at generalforsamlingens kompetanse er begrenset til å vedta eller forkaste forslag til vedtektsendringer, mens den i andre saker enn vedtektsendringer kan vedta endringsforslag så langt de ligger innenfor samme sak. Konsekvensen er uansett at det først og fremst er i forbindelse med vedtektsendringer at loven legger til rette for skriftlig stemmegivning. Ved andre saker kan det i generalforsamlingen innenfor rammene av den angitte sak komme endringsforslag som gjør at det blir vanskelig eller umulig å forholde seg til aksjonærens skriftlige forhåndsstemme.

Utvalget har vurdert om aksjelovens innkallingsregler burde endres slik at innkallingen i alle tilfeller skulle angi forslaget til vedtak, og at generalforsamlingen ikke kan fravike dette forslaget, men bare vedta eller forkaste det. Dermed ville innkallingsreglene være tilpasset ordningen med skriftlig forhåndsstemme. Utvalget anbefaler ikke en slik løsning. Den ville flytte myndighet fra generalforsamlingen til styret, og således styrke ledelsens makt på bekostning av aksjonærene. Et alternativ kunne være at innkallingsreglene skulle kreve at forslag til vedtak alltid skal angis, men at generalforsamlingen kan fravike forslaget. Så lenge forslag til vedtak kan fravikes av generalforsamlingen, kan resultatet imidlertid bli at forhåndsstemmen ikke direkte tar stilling til forslaget generalforsamlingen stemmer over med den konsekvens at stemmen må forkastes.

En løsning kan være at loven ikke gjør noe forsøk på å koordinere reglen om skriftlig forhåndsstemme og innkallingsreglene, og at det er opp til aksjonærene å velge om de vil bruke skriftlig stemmegivning med de svakheter ordningen innebærer. En slik løsning kan imidlertid skape usikkerhet om hva slags endringer som kan foretas innenfor rammene av saken som var angitt i innkallingen. Det er nærliggende at det i etterkant

av at skriftlige forhåndsstemmer er blitt forkastet, kan bli rettslige prosesser.

Etter utvalgets oppfatning tilsier sammenhengen med innkallingsreglene at ordningen med skriftlig forhåndsstemme i utgangspunktet bør være begrenset til vedtektsendringer. Videre mener utvalget at det bør fremgå direkte av loven at aksjonærene kan avgi forhåndsstemme ved vedtektsendringer.

Utvalget har vurdert om det bør være krav om at innkallingen skal angi hvordan aksjonærene skal gå frem for å benytte muligheten til å avgi forhåndsstemme. En slik plikt følger av allmennaksjeloven § 5-10 (4), som bestemmer at innkallingen skal opplyse om fremgangsmåten for å avgi skriftlig forhåndsstemme. Allmennaksjeloven § 5-10 (4) gjennomfører her Europaparlaments- og Rådsdirektiv 2007/36/EF artikkel 3. Etter utvalgets oppfatning bør en tilsvarende regel innføres i aksjeloven.

Utvalget ønsker ikke å utelukke muligheten for å avgi skriftlig forhåndsstemme i andre saker, selv om innkallingsreglene gjør ordningen mindre praktisk og betryggende.

Utvalget har vurdert om styret skal kunne bestemme at forhåndsstemme kan benyttes. I forbindelse med vedtakelsen av LOV-2009-06-19-77 gikk to av høringsinstansene inn for at styret skulle avgjøre om skriftlig forhåndsstemme kunne brukes, jf. Ot.prp. nr. 46 (2008–2009) side 33. Departementet gikk imidlertid inn for at vedtektene måtte åpne for slik stemmegivning.

Utvalget går inn for å videreføre ordningen med forhåndsstemme i andre saker enn vedtektsendring når aksjonærene gjennom vedtektsbestemmelse har åpnet for at stemme kan avgis på denne måten. Grunnen er at det dreier seg om en viktig aksjonærrettighet hvor resultatet kan bli at aksjonærens stemme blir forkastet, samtidig som det i ettertid kan oppstå tvil om vedtakets gyldighet. Det bør være aksjonærene selv, og ikke styret, som bestemmer hvordan aksjonærenes stemmerett skal kunne utøves på generalforsamlingen.

Hvis vedtektene åpner for stemmegivning i andre saker enn vedtektsendringer, mener utvalget at innkallingen også i disse tilfellene skal opplyse om fremgangsmåten for å avgi forhåndsstemme.

Det fremgår av aksjeloven § 5-11b (2) annet punktum at det ved elektronisk stemmegivning skal «benyttes en betryggende metode for å autentisere avsenderen». Etter utvalgets syn er det unaturlig at aksjeloven oppstiller særskilte krav til hvordan avgivelse av elektronisk forhåndsstemme skal skje, mens det for eksempel ikke oppstilles krav til

forhåndsstemme på papir. Utvalget mener at det bør stilles samme krav til betryggende kontroll med stemmegivningen, uavhengig av om forhåndsstemmen avleveres skriftlig på papir eller elektronisk. Utvalget går ikke inn for å lovfeste nærmere krav til bruk av stemmegivning i aksjeloven. I vedtektene kan det imidlertid fastsettes nærmere krav til bruk av forhåndsstemme.

En aksjonær som ønsker å avgi forhåndsstemme, må selv sørge for at forhåndsstemmen er kommet selskapet i hende før generalforsamlingen åpnes. Det er aksjonæren som bærer risikoen for at forhåndsstemmen ikke kommer tidsnok frem til selskapet.

Utvalget foreslår videre at regler om forhåndsstemme og regler om elektronisk deltakelse reguleres i hver sin lovbestemmelse.

8.2.5.4 Bør tilsvarende regler gjelde for allmennaksjeselskaper?

Utvalget har ikke vurdert behovet for å gjøre endringer i allmennaksjeloven § 5-8b.

8.2.6 Elektronisk deltakelse i generalforsamlingen

8.2.6.1 Gjeldende rett

Ved LOV-2013-06-14-40 fikk aksjeloven § 5-11b (1) en ny regel om at aksjonærer kan delta elektronisk i generalforsamling som avholdes som generalforsamling med fysisk tilstedeværelse.

Bestemmelsen i aksjeloven § 5-11b var ikke foreslått i Knudsen-utredningen, men den ble tatt opp av departementet etter innspill i høringsrunden, jf. Prop. 111 L (2012–2013) side 99. Regelen skal gi selskapene større fleksibilitet ved avvikling av generalforsamling.

Med mindre noe annet følger av selskapets vedtekter, kan styret i henhold til aksjeloven § 5-11b (1) beslutte at aksjonærene skal kunne delta på generalforsamlingen ved bruk av elektroniske hjelpemidler, herunder at de kan utøve sine rettigheter som aksjonærer elektronisk. Styret kan bare treffe beslutning om adgang til elektronisk deltakelse i generalforsamlingen dersom det sørger for en forsvarlig avholdelse av generalforsamlingen og det foreligger systemer som sikrer at lovens krav til generalforsamling er oppfylt. Systemene må sikre at deltakelsen og stemmegivningen kan kontrolleres på en pålitelig måte, og det må benyttes en betryggende metode for å autentisere avsenderen. Vedtektene kan fastsette nærmere krav til elektronisk deltakelse på generalforsamlingen.

En liknende bestemmelse om elektronisk deltakelse i generalforsamling finnes i allmennaksjeloven § 5-8a. Bestemmelsen ble lovfestet ved LOV-2009-06-19-77, som gjennomførte «aksjonærrettighetsdirektivet» (Europaparlaments- og Rådsdirektiv 2007/36/EF) i norsk rett.

Ifølge aksjonærrettighetsdirektivet artikkel 8 nr. 1 skal medlemstatene tillate foretak å tilby sine aksjonærer «*enhver form for elektronisk deltakelse på generalforsamlingen, særlig en av eller alle følgende former for deltakelse: a) Sanntidsoverføring av generalforsamlingen. b) Sanntids toveiskommunikasjon slik at aksjeeierne kan henvende seg til generalforsamlingen fra et annet sted. c) En ordning for å avgi stemmer, enten før eller på generalforsamlingen, uten å måtte utpeke en fullmaktsinnehaver som er fysisk til stede på generalforsamlingen*».

Videre følger det av aksjonærrettighetsdirektivet artikkel 8 nr. 2 at «*Anvendelsen av elektroniske hjelpemidler for at aksjeeiere skal kunne delta på generalforsamlinger, kan bare være underlagt krav og begrensninger som er nødvendige for å fastslå aksjeeieres identitet, og for sikker elektronisk kommunikasjon, og bare i den grad de står i forhold til disse mål*».

Aksjonærrettighetsdirektivet gjelder kun for børsnoterte selskaper.

8.2.6.2 Dansk og svensk rett

I dansk rett trekkes det et skille mellom «*delvis elektronisk generalforsamling*» og «*fuldstændig elektronisk generalforsamling*». Ved en delvis elektronisk generalforsamling holdes det et fysisk møte, supplert med mulighet for at aksjonærene kan delta, ytre seg og stemme elektronisk på generalforsamlingen uten å være fysisk tilstede, jf. selskabsloven § 77 stk. 1. Ved en fullstendig elektronisk generalforsamling holdes det ikke noe fysisk møte, i det aksjonærene utelukkende deltar elektronisk. Se mer om dette i punkt 8.2.7.2. Ved både delvis og fullstendig elektronisk generalforsamling er det et krav om at generalforsamlingen avvikles på betryggende vis mv., jf. selskabsloven § 77 stk. 4.

Det er det sentrale ledelsesorganet som beslutter om det skal være adgang til elektronisk deltakelse, i tillegg til fysisk fremmøte, jf. selskabsloven § 77 stk. 1. Det sentrale ledelsesorganet fastsetter også nærmere krav til de elektroniske systemene som skal benyttes, jf. selskabsloven § 77 stk. 3. I innkallingen skal det i så fall angis nærmere fremgangsmåte for elektronisk deltakelse mv.

Svensk rett har ingen tilsvarende regulering. Se mer om dette i punkt 8.2.7.2.

8.2.6.3 *Utvalgets vurderinger*

Utvalget mener at selskapene må tilrettelegge for at aksjonærene kan delta på alle de måter som aksjonærrettighetsdirektivet artikkel 8 nr. 1 angir. Dette er en forutsetning for at elektronisk deltakelse skal kunne tilbys som et fullverdig alternativ til fysisk deltakelse. Etter utvalgets oppfatning ivaretar aksjeloven § 5-11b (1) de ulike hensynene.

Utvalget mener at det ikke lenger bør være adgang til å begrense denne muligheten i selskapets vedtekter. Aksjeloven § 5-11b (1) dekker et praktisk behov for selskapene. I tillegg bidrar lovbestemmelsen til å styrke aksjonærenes rettsstilling ved at de kan delta i generalforsamlingen for eksempel via telefon eller Skype, uten at dette krever tilslutning fra samtlige aksjonærer, jf. aksjeloven § 5-7. En adgang til elektronisk deltakelse i generalforsamlingen er naturlig i dagens samfunn.

Utvalget har vurdert om aksjonærenes adgang til elektronisk deltakelse i generalforsamling som i utgangspunktet avholdes som et møte med fysisk tilstedeværelse, skal bero på beslutning i selskapet. Etter utvalgets oppfatning er det nødvendig at selskapet tar stilling til om elektronisk deltakelse skal kunne skje. Dette er en naturlig del av styrets ansvar for å forberede generalforsamlingen. Styret bør ikke kunne nekte aksjonærer elektronisk deltakelse uten at det foreligger saklig grunn.

I kravet om at det må foreligge saklig grunn til å nekte elektronisk deltakelse, ligger det at styret må tilrettelegge for elektronisk deltakelse innen rimelige grenser, for eksempel ved å sørge for at høytalende telefon er tilgjengelig. En saklig grunn til å nekte elektronisk deltakelse, kan være praktiske problemer, for eksempel at selskapet ikke har tilgang til teknisk utstyr som muliggjør aksjonærenes elektroniske deltakelse. At svært mange aksjonærer ønsker å delta elektronisk, kan nok også etter omstendighetene være saklig grunn til å nekte dette. I selskap med en liten gruppe aksjonærer som avholder generalforsamling i et møterom, kan det derimot være vanskeligere å se at det foreligger saklig grunn til å nekte en aksjonær å delta på høytalende telefon.

Utvalget mener videre at henvisningen i aksjeloven § 5-11b (1) annet punktum til allmennaksjeloven § 5-8a (2) medfører at lovbestemmelsen er

unødvendig vanskelig tilgjengelig. Rett til elektronisk deltakelse i generalforsamling er en viktig aksjonærrettighet, og lovreglene bør derfor i sin helhet fremgå av aksjeloven. Videre mener utvalget at kravene i allmennaksjeloven § 5-8a (2) kan fremstå i overkant formalistiske for selskaper av AS-typen. Etter utvalgets syn er det en forutsetning for elektronisk deltakelse på generalforsamling at dette skjer gjennom en «forsvarlig avholdelse av generalforsamlingen og at det foreligger systemer som sikrer at lovens krav til generalforsamling er oppfylt», jf. allmennaksjeloven §§ 5-8a (2). Utvalget finner det ikke nødvendig å innta en særlig presisering om dette i aksjeloven. Dersom det ikke er mulig å tilrettelegge for elektronisk deltakelse på en måte som sikrer at lovens krav til generalforsamling er oppfylt, vil det også følge av det foreslåtte saklighetskravet at styret skal nekte slik deltakelse. Videre mener utvalget at det er unødvendig å lovfeste et eget krav til autentisering av avsenderen, da dette allerede må anses å følge av kravet om at «deltakelse og stemmegivning kan kontrolleres på betryggende måte».

Etter utvalgets oppfatning bør regelen om elektronisk deltakelse i generalforsamlingen ikke være begrenset til aksjonærene. Det foreslås derfor at selskapets revisor som har møterett eller møteplikt i henhold til aksjeloven § 7-5, skal ha rett til å møte elektronisk, såfremt styret ikke krever at revisor deltar fysisk i møte. Se også punkt 13.5 om revisors møte med styret.

Utvalget har også vurdert om styremedlemmene og daglig leder, som i henhold til aksjeloven § 5-4 har rett eller plikt til å delta i generalforsamlingen, skal kunne delta elektronisk. Dersom generalforsamlingen avholdes som et fysisk møte, brukes møteformen som regel fordi det er behov for å samle aksjonærene, jf. punkt 8.2.7 nedenfor om adgang til å avholde elektronisk generalforsamling. Utvalget mener derfor at det kan svekke aksjonærenes rettigheter dersom ledelsen skal kunne velge å delta elektronisk, til tross for at generalforsamlingen skal kunne avholdes som et fysisk møte. Utvalget foreslår derfor ingen endringer med hensyn til ledelsens adgang til å kunne kreve å få delta elektronisk.

8.2.6.4 *Bør tilsvarende regler gjelde for allmennaksjeselskaper?*

Utvalget har ikke vurdert behovet for å gjøre endringer i allmennaksjeloven § 5-8a.

8.2.7 Elektronisk generalforsamling

8.2.7.1 Gjeldende rett

I henhold til aksjeloven § 5-11b (1) er det i visse tilfeller adgang til å delta elektronisk på generalforsamlingen. Lovbestemmelsen forutsetter imidlertid at det holdes en tradisjonell generalforsamling med fysisk fremmøte, men slik at de aksjonærer som ønsker det, kan delta elektronisk, jf. Aarbakke m.fl.: *Aksjeloven og allmennaksjeloven* (2012) side 1062. Lovbestemmelsen åpner derfor ikke for en generalforsamling hvor aksjonærene utelukkende deltar elektronisk. Slik generalforsamling kan imidlertid avholdes hvis samtlige aksjonærer er enige om det, jf. aksjeloven § 5-7.

Det regnes ikke som elektronisk generalforsamling om generalforsamlingen overføres via storskjerm eller på annen måte til aksjonærer som befinner seg et annet sted, og som eventuelt kan kommunisere med en fullmektig som deltar i generalforsamlingens møte. Denne formen for avholdelse av generalforsamling reguleres ikke spesielt i aksjeloven, og utvalget ser ingen grunn til å foreslå nærmere lovregler om dette.

8.2.7.2 EU/EØS-rett og utenlandsk rett

Spørsmålet om lovgivningen burde åpne for at selskaper i større grad kan avholde generalforsamling på annen måte enn som et fysisk møte, har fått atskillig oppmerksomhet på EU-nivå, og det er blitt vurdert både i dansk og svensk rett. I den danske betenkningen «Modernisering af selskabsretten» (2008) side 257 uttalte utvalget i denne forbindelse på at det mente:

«at generalforsamlingen ændrer karakter, hvis deltagelse i generalforsamlingen *alene* kan ske elektronisk. Dette vil for nogle kapitalejere, f.eks. udenlandske aktionærer, medføre fordele, mens andre kapitalejeres forhold vanskeligøres, f.eks. ved manglende adgang eller kendskab til brugen af internettet.

Udvalget er derfor enig om, at kompetencen til at indføre fuldstændig elektronisk generalforsamling fortsat skal tillægges generalforsamlingen (...).

Løsningen etter selskabsloven § 77 stk. 2 er blitt at generalforsamlingen kan beslutte at generalforsamlingen skal avholdes elektronisk uten adgang til fysisk fremmøte, det vil si som en fullstendig elektronisk generalforsamling. Se punkt 8.2.6.2. Beslutningen skal inntas i vedtektene, og den må

vedtas med to tredjedels flertall på generalforsamlingen.

I den svenske Prop. 2004/05:85 «Ny aktiebolagslag» side 303 heter det:

«Kravet på att bolagsstämman skall hållas på viss ort får till följd att stämman inte kan hållas enbart genom elektronisk uppkoppling mellan aktieägarna («bolagsstämma on-line») annat än om samtliga aktieägare går med på det. Frågan har belysts vid ett seminarium vid IT-kommissionens IT-rättsliga observatorium (Ju 2000/6639). En jämförelse kan här göras med Danmark, där det sedan den 1 oktober 2003 är möjligt att i bolagsordningen ta in föreskrifter om «fuldstændig elektronisk generalforsamling». Finns det då anledning att skapa större utrymme för stämmor av detta slag också i Sverige?

Vi vill för vår del för närvarande inte förorda det. En ordning med rena «bolagsstämmor online» riskerar att minska den enskilda aktieägarens inflytande och insyn i bolaget. I mindre bolag med ett fåtal IT-kunniga aktieägare kan visserligen bolagsstämmor av detta slag vara ändamålsenliga. I sådana bolag kan emellertid en sådan stämma ändå genomföras efter överenskommelse mellan aktieägarna.

Det kan emellertid finnas anledning att längre fram, bl.a. i ljuset av de danska erfarenheterna, ta upp frågan på nytt.»

Aktiebolagslagen er utformet i tråd med dette. I svensk rett er det således ikke adgang til å avholde fullstendig elektronisk generalforsamling.

8.2.7.3 Utvalgets vurderinger

Utvalget mener at aksjeloven bør tilrettelegge for at generalforsamlingen kan avholdes på andre måter enn som et fysisk møte, for eksempel som et rent telefonmøte, også utover det som allerede følger av aksjeloven § 5-7. Forutsetningen er at denne måten å avholde generalforsamling ikke svekker aksjonærenes rett til å utøve sine aksjonærrettigheter.

Ved å tilrettelegge for at generalforsamlingen kan avholdes på andre måter enn som et fysisk møte, styrkes selskapenes behov for fleksibilitet, og aksjonærers mulighet til å kunne delta på generalforsamling blir generelt forbedret. På denne bakgrunn mener utvalget at elektronisk avholdt generalforsamling også kan styrke minoritetsvernet. At aksjonærene gjennom elektronisk generalforsamling fratras mulighetene til å møte fysisk på generalforsamlingen, innebærer ikke at

deres rettigheter på generalforsamlingen fratras dem. Aksjonærene har således fortsatt en ubetinget rett til å delta på elektronisk generalforsamling, motta informasjon i forbindelse med generalforsamlingen og utøve sine aksjonærrettigheter på generalforsamlingen.

Etter dansk rett er det som nevnt generalforsamlingen som med to tredjedels flertall kan vedta at den skal avholdes som en fullstendig elektronisk generalforsamling. Etter utvalgets oppfatning tilsier imidlertid praktiske forhold i tilknytning til gjennomføringen av generalforsamlingen at styret bør kunne beslutte at generalforsamlingen skal avholdes som et elektronisk eller fysisk møte. Utvalget foreslår derfor at det skal være opp til styret å avgjøre om det skal avholdes elektronisk generalforsamling. Styret kan imidlertid kun foreslå at generalforsamlingen skal avholdes elektronisk dersom sakene kan behandles på en «betryggende måte», sml. punkt 8.3.5 nedenfor.

Etter utvalgets syn kan ikke styret ha eksklusiv kompetanse i spørsmålet. I tråd med at generalforsamlingen er selskapets høyeste myndighet, kan generalforsamlingen gi styret instruks om at generalforsamlingen skal avholdes som et fysisk eller et elektronisk møte, samt eventuelt fastsette nærmere krav til elektronisk generalforsamling. Vedtektene kan også ha bestemmelser om dette. For å ivareta aksjonærenes og ledelsens interesse i at generalforsamlingen skal avholdes som et fysisk møte mellom aksjonærene eller deres representanter, foreslås det imidlertid at hver enkelt aksjonær gis rett til å kreve at generalforsamlingen avholdes som et fysisk møte. Samme rett foreslås for hvert enkelt styremedlem, daglig leder samt revisor som reviderer selskapets årsregnskap. Den enkelte aksjonærs rett til å delta elektronisk (jf. punkt 8.2.6) påvirkes ikke av dette.

8.2.7.4 *Bør tilsvarende regler gjelde for allmennaksjeselskaper?*

I punkt 8.2.7.3 har utvalget foreslått at samtlige aksjonærer skal ha rett til å kreve at generalforsamlingen avholdes som et fysisk møte. Utvalget finner det ikke hensiktsmessig å innta tilsvarende regler i allmennaksjeloven.

8.2.8 **Elektronisk generalforsamlingsfullmakt**

Av aksjeloven § 5-2 (2) fremgår det at fullmektigen skal legge frem skriftlig og datert fullmakt. Hvis fullmakten legges frem ved bruk av elektronisk

kommunikasjon, skal det være benyttet en betryggende metode for å autentisere avsenderen.

Som nevnt i punkt 8.2.5, ser ikke utvalget behov for å ha en særskilt regulering av hvilke krav som skal stilles til avgivelse av forhåndsstemme ved bruk av elektronisk kommunikasjon. Etter utvalgets syn gjør de samme hensyn seg gjeldende ved bruk av elektronisk fullmakt. Det bør derfor være samme krav til betryggende kontroll av fullmakter, uavhengig av om fullmakten avleveres skriftlig på papir eller elektronisk. Utvalget foreslår derfor å oppheve kravet om at det må benyttes betryggende metode for å autentisere avsender ved bruk av elektronisk fullmakt.

8.2.9 **Generalforsamlingens behandling av årsberetning mv.**

I NOU 2015: 10 side 319 foreslår regnskapslovutvalget at «små foretak» ikke skal avlegge årsberetning, jf. forslag til lov om regnskapsplikt § 9-1.

Små foretak er definert som «*[r]egnskapspliktige som på balansedagen ikke overskrider to av de tre terskelverdiene for små foretak i annet ledd med mindre de omfattes av unntakene i femte og sjette ledd*», jf. forslaget til lov om regnskapsplikt § 1-5 (1). I forslaget § 1-5 (2) er terskelverdiene for små foretak de samme som etter gjeldende regnskapslov, det vil si «1. salgsinntekt: 70 millioner kroner, 2. balansesum: 35 millioner kroner, 3. antall årsverk i regnskapsåret: 50». Lovforslaget innebærer derfor at det blir et betydelig mindre antall selskaper som skal avgi årsberetning.

Dersom regnskapslovutvalgets forslag til lov om regnskapsplikt § 9-1 vedtas, får det etter aksjelovutvalgets syn betydning for utformingen av aksjeloven § 5-5 (2) og (3).

Det følger av aksjeloven § 5-5 (2) nr. 1 at den ordinære generalforsamlingen «skal» godkjenne årsberetningen. Etter aksjeloven § 5-5 (3) er årsberetningen et av de dokumentene som skal sendes ut til aksjonærene.

Som en følge av regnskapslovutvalgets forslag til lov om regnskapsplikt § 9-1, foreslår aksjelovutvalget at det i aksjeloven § 5-5 (2) nr. 1 tilføyes «*dersom selskapet plikter å avgi årsberetning*». Videre foreslås det at det i aksjeloven § 5-5 (3) settes inn «*eventuelt*» foran årsberetning, på tilsvarende måte som for revisjonsberetning. Utvalget foreslår tilsvarende endringer i øvrige lovbestemmelser som gjelder behandling eller lignende av årsberetning.

I punkt 13.1.2.5.2 foreslår utvalget at vurderingen av om et morselskap er revisjonspliktig skal skje ut fra terskelverdiene for det samlede konser-

net, og at denne vurderingen skal være et punkt på den ordinære generalforsamlingen for selskap som er morselskap. Utvalget foreslår derfor at det i aksjeloven § 5-5 (2) inntas et nytt punkt om at generalforsamlingen skal behandle revisjonsplikt ut fra terskelverdiene for det samlede konsernet, for selskap som er morselskap.

8.3 Styret

8.3.1 Antall styremedlemmer

Tidligere var hovedregelen i aksjeloven § 6-1 (1) at aksjeselskaper skulle ha et styre med minst tre medlemmer. I selskaper med aksjekapital på mindre enn tre millioner kroner kunne styret ha ett eller to medlemmer samt varamedlem.

Ved LOV-2013-06-14-40 ble aksjeloven § 6-1 (1) om krav til styrets sammensetning endret slik at alle aksjeselskaper skal ha et styre med ett eller flere medlemmer. Begrunnelsen var ifølge Prop. 111 L (2012–2013) side 102 at *«[s]elskapene står selv nærmest til å vurdere behovet for antallet styremedlemmer, og departementet kan ikke se avgjørende grunner som taler mot en slik endring av aksjeloven § 6-1 første ledd»*.

Ordringen med enestyre er raskt blitt svært utbredt. Ifølge tall fra Brønnøysundregistrene var det pr. 31.12.2015 hele 141.471 aksjeselskaper med enestyre. Dette utgjorde 51 prosent av det totale antall aksjeselskaper. I 2015 var det 13.956 (52 prosent) nye aksjeselskaper med enestyre.

Utvalget har ikke erfaringer som tyder på at lovendringen har ført til problemer. At ordningen med enestyre har fått så stor utbredelse, viser at den møter et praktisk behov. Sett i sammenheng med endringen av aksjeloven § 6-2 om at alle aksjeselskaper kan unnlate å ha daglig leder, åpnes det for at selskapets ledelse kan bestå av bare én person som er den samme som selskapets eneste aksjonær. Utvalget mener at lovendringen i aksjeloven § 6-1 (1) bør videreføres.

8.3.2 Daglig leder som styreleder

Tidligere kunne daglig leder ikke velges til styreleder i selskaper med aksjekapital på 3 millioner kroner eller mer. Ved LOV-2013-06-14-40 ble aksjeloven § 6-1 (2) endret slik at daglig leder alltid kan velges til styreleder i aksjeselskap. Lovendringen var en konsekvens av at plikten til å ha et styre med minst tre medlemmer ble opphevet, jf. Prop. 111 L (2012–2013) side 102.

Utvalget har ikke erfaringer som tyder på at lovendringen har ført til problemer. Utvalget mener at lovendringen bør videreføres.

8.3.3 Varamedlemmer til styret

Tidligere skulle det i aksjeselskaper med ett eller to styremedlemmer alltid velges minst ett varamedlem til styret. I Knudsen-utredningen side 130 til 131 ble det foreslått at plikten til å velge varamedlemmer bare skulle gjelde når styret har ett medlem. LOV-2013-06-14-40 gikk imidlertid lenger slik at kravet om varamedlem nå er blitt fullstendig opphevet bortsett fra når det gjelder styremedlemmer valgt av og blant de ansatte, jf. aksjeloven § 6-3 (2).

I Prop. 111 L (2012–2013) side 102 skrev Justis- og beredskapsdepartementet om denne lovendringen:

«Departementet slutter seg til forslaget om å oppheve pålegget om at det skal velges varamedlem når styret har to medlemmer. Etter departementets syn er [det] imidlertid anført gode argumenter under høringen også for å sløyfe plikten til å velge varamedlem i selskaper med bare ett styremedlem. Som det er pekt på i høringen, vil en slik endring innebære et forenklingstiltak for de små selskapene. Selskaper med bare ett styremedlem vil ofte være selskaper med bare én eier, som selv står for driften av selskapet, og som selv utgjør selskapets enestyre. Departementet er enig i at det i slike selskapsforhold kan virke fremmed å måtte velge et varamedlem i og med at varamedlemmet ofte ikke vil kjenne selskapet og selskapets virksomhet.

Formålet med en regel om at det skal velges minst ett varamedlem hvis selskapet har bare ett styremedlem, vil som nevnt være å sikre at selskapet ikke blir stående uten styre hvis styremedlemmet trekker seg eller faller fra. Som det er anført under høringen, er loven imidlertid ikke til hinder for at også varamedlemmet trekker seg. Selskapet vil dessuten uansett ha en sterk egeninteresse i å sørge for at det velges et nytt styre i en situasjon hvor selskapet ikke lenger har styremedlemmer, fordi selskapet ellers vil bli tvangsoppløst etter § 16-15 første ledd nr. 2. Etter denne bestemmelsen skal selskapet tvangsoppløses hvis det ikke har meldt til Foretaksregisteret et styre som fyller lovens krav.

Departementet antar at en regel som innebærer at det ikke er nødvendig å velge varamedlem til styret, særlig kan by på praktiske utfor-

dringer i tilfeller hvor selskapets eneste styremedlem er eneeier og vedkommende avgår ved døden. I et slikt tilfelle vil det være opp til arvingene å velge styre for å unngå tvangsoppløsning av selskapet. Brønnøysundregistrene har opplyst overfor departementet at registrene har sett enkelte eksempler på at selskapet i en slik situasjon kan få problemer med å rekke å velge styre innen de frister som gjelder for tvangsoppløsning. Men Brønnøysundregistrene opplyser samtidig at dersom selskapet i en slik situasjon tar kontakt for å få noe lengre tid til å gjennomføre styrevalget, vil man normalt være åpne for det.

En endring av loven slik at alle selskaper, uavhengig av antallet styremedlemmer, kan unnlate å velge varamedlemmer til styret, vil som nevnt innebære en reell forenkling for et stort antall selskaper i og med at en betydelig andel av selskapsmassen har bare ett styremedlem (som gjerne også er eneeier). Per 31. desember 2012 hadde ca. 50 prosent av aksjeselskapene enestyre. De praktiske utfordringene som det er vist til ovenfor, vil oppstå bare rent unntaksvis. Skulle det skje at et levedyktig selskap blir tvangsoppløst, vil selskapet kunne tilbakeleveres etter aksjeloven § 16-18 annet ledd. Et krav om at det skal velges et varamedlem til styret, gir som nevnt heller ingen garanti for at varamedlemmet faktisk trer inn som fungerende styremedlem. Varamedlemmet kan som nevnt trekke seg. Etter en avveining av de nevnte hensynene vurderer departementet det slik at de beste grunner taler for å oppheve plikten for selskaper med bare ett styremedlem til å velge minst ett varamedlem.»

Ifølge statistikk fra Brønnøysundregistrene var det pr. 5. april 2016 hele 135.061 selskaper (uavhengig av antall styremedlemmer) som ikke hadde varamedlem. Videre hadde 37.993 selskaper kun ett styremedlem og ingen varamedlemmer.¹

Utvalget har ikke erfaringer som tyder på at lovendringen har ført til problemer. Utvalget mener at lovendringen bør videreføres.

8.3.4 Styremedlemmers tjenestetid

8.3.4.1 Innledning

Ifølge mandatet skal utvalget vurdere om aksjeloven § 6-6 om styremedlemmers tjenestetid bør endres, herunder om styremedlemmer bør kunne velges på ubestemt tjenestetid, med mindre annet er fastsatt i vedtektene. Utvalget vurderer også om den tilsvarende bestemmelsen i allmennaksjeloven § 6-6 bør endres.

8.3.4.2 Gjeldende rett

Hovedtrekkene i lovreguleringen av styremedlemmenes tjenestetid kan føres tilbake til endring av aksjeloven 1910 ved LOV-1916-26-07-10. Utgangspunktet etter aksjeloven § 6-6 (1) første punktum er at styrets medlemmer velges for to år av gangen. Ved suppleringsvalg kan det fastsettes kortere tjenestetid. Vedtektene kan imidlertid bestemme en valgperiode på mer enn to år, men i så fall bare inntil fire år, jf. aksjeloven § 6-6 (1) annet punktum. Det kan altså ikke velges styremedlemmer på livstid eller på ubestemt tid, og en slik ordning kan heller ikke fastsettes i vedtektene. Loven er imidlertid ikke til hinder for at styremedlemmer gjenvelges, og dette kan skje et ubegrenset antall ganger. Poenget er bare at det jevnlig må skje valg av styremedlemmer.

Tjenestetiden regnes fra valget når noe annet ikke er bestemt. Den opphører ved avslutningen av den ordinære generalforsamling i det året tjenestetiden utløper, jf. aksjeloven § 6-6 (2).

Bestemmelsene i aksjeloven § 6-6 (1) og (2) gjelder ikke for ansattevalgte styremedlemmer, jf. aksjeloven § 6-6 (4). For ansattevalgte styremedlemmer er tjenestetiden alltid to år, jf. FOR-2014-06-20-850 (representasjonsforskriften) § 20. Også styremedlemmer valgt av og blant de ansatte kan gjenvelges.

Selv om tjenestetiden er utløpt, blir styremedlemmet stående i vervet inntil nytt medlem er valgt. Selskapet blir dermed ikke uten et beslutningsdyktig styre, og man figurerer som styremedlem inntil nyvalg er foretatt; i forholdet utad som utgangspunkt helt inntil endringer i styrets sammensetning er meldt til Foretaksregisteret. Et styremedlem kan når som helst fjernes ved beslutning av det organ eller av den som har valgt ham eller henne, jf. aksjeloven § 6-7 (2) første punktum. Styremedlem som er valgt av og blant de ansatte, kan imidlertid ikke fjernes av sine velgere i løpet av valgperioden, jf. aksjeloven § 6-7 (2) annet punktum.

¹ Tallet viser hvor mange selskaper som har meldt enestyre. De tilfeller hvor styret har blitt redusert til styre med bare ett styremedlem på grunn av fratreden eller dødsfall, er holdt utenfor.

Et tidligere styremedlem kan selv gi beskjed direkte til Foretaksregisteret om at han eller hun har fratrudd, jf. foretaksregisterloven § 4-6 første ledd. Gjenpart av slik melding skal sendes styret.

Reglene i allmennaksjeloven § 6-6 tilsvarer aksjeloven § 6-6.

8.3.4.3 Utvalgets vurderinger

Utvalget vil først vurdere lovreguleringen av styremedlemmenes tjenestetid. Særreglene for styremedlemmer valgt av og blant de ansatte vurderes separat nedenfor.

Etter loven er styremedlemmers tjenestetid normalt to år, og de kan ikke under noen omstendighet velges for mer enn inntil fire år av gangen. Aksjonærene gis dermed mulighet til å vurdere styresammensetningen relativt jevnlig.

Etter utvalgets syn ville det være en fordel om det åpnes for større formell frihet rundt styremedlemmenes tjenestetid. Dette vil være særlig praktisk for mindre selskaper med stabil eier- og styresammensetning, som kunne slippe å forholde seg til kravet om jevnlig å foreta et formelt gjenvalg. Blant annet i selskaper hvor eieren eller eierne også er medlem av styret, er det vanlig praksis med lang tjenestetid slik at større frihet omkring styremedlemmenes tjenestetid vil gjøre loven bedre tilpasset den reelle hovedregelen.

Aksjeloven § 6-7 (2) første punktum, som det ikke foreslås noen endring i, innebærer at et styremedlem som er valgt av generalforsamlingen, kan avsettes når som helst og uten at det angis noen grunn. Aksjeloven oppstiller derfor ingen formelle hindre for at styremedlemmer kan fjernes selv om det åpnes for større formell frihet rundt styremedlemmenes tjenestetid.

På denne bakgrunn går utvalget inn for at hovedregelen bør være at styremedlemmer som er valgt av generalforsamlingen, velges på ubestemt tid inntil de selv velger å fratrudd eller blir erstattet ved generalforsamlingens beslutning. Vervets lengde kan imidlertid fortsatt begrenses i beslutningen om styrevalg eller i selskapets vedtekter, jf. imidlertid aksjeloven § 6-6 (3) om at styremedlemmet blir stående i vervet utover tjenestetiden inntil nytt styremedlem er valgt.

Utvalget har vurdert om det skulle være obligatorisk å angi tjenestetiden i generalforsamlingens beslutning. Etter utvalgets oppfatning er det ikke behov for en slik bestemmelse. Hvis generalforsamlingens valg skjer for en begrenset funksjonstid, skal dette fremgå av generalforsamlingsprotokollen som en del av generalforsamlingens vedtak.

Utvalget har diskutert om det i større aksjeselskaper bør inntas en lovregel om tjenestetid. Utvalget har imidlertid kommet til at det ville skape en uoversiktlig regulering dersom det i aksjeloven skulle skilles mellom krav til tjenestetid i «små» og «store» aksjeselskaper. Utvalget er også usikker på hvor grensen mellom «store» og «små» selskaper i så fall burde trekkes. Videre viser utvalget til at det fortsatt skal være mulig å vedtektsbestemme krav til tjenestetid. Utvalget antar at de «større» aksjeselskapene normalt vil benytte seg av denne muligheten, dersom de ønsker å begrense styremedlemmers tjenestetid. Utvalget erfarer imidlertid at det også i mange «store» selskaper er eksempler på at styremedlemmer gjenvelges gjentatte ganger.

Når det gjelder styremedlemmer som er valgt av de ansatte i henhold til aksjeloven § 6-4, mener utvalget at det fortsatt bør være krav til tjenestetid. Etter utvalgets syn er dette viktig for å sikre bedriftsdemokrati. Utvalget foreslår derfor at det fortsatt skal være krav om valg hvert annet år. Utvalget foreslår at aksjeloven § 6-6 (4) endres slik at det fremgår at ansattevalgte styremedlemmers funksjonstid alltid er to år.

Styremedlem som er valgt av og blant de ansatte etter aksjeloven § 6-4, jf. § 6-5, kan ikke avsettes i løpet av tjenestetiden av den som har valgt styremedlemmet, jf. aksjeloven § 6-7 (2) annet punktum.

Utvalget har vurdert om aksjelovene bør ha regler om at ansatterepresentanter skal kunne fjernes i løpet av tjenestetiden, men utvalget ønsker ikke å åpne for dette. Hvis et styremedlem vesentlig misligholder sine forpliktelser som styremedlem, for eksempel gjennom grove brudd på taushetsplikt eller andre grovt klanderverdige forhold, kan styremedlemmet trolig fjernes med øyeblikkelig virkning i henhold til ulovfestede regler. Alminnelig misnøye med styremedlemmet eller vedkommendes stemmegivning er åpenbart ikke tilstrekkelig til at styremedlemmet kan fjernes i løpet av tjenestetiden.

Som en forlengelse av diskusjoner om styremedlemmers tjenestetid, har utvalget også diskutert hvorvidt ordlyden i aksjeloven § 6-7 (1) om styremedlemmers rett til tilbaketreden burde endres. Det følger av lovbestemmelsen at et styremedlem har rett til å tre tilbake dersom «*særlig grunn*» foreligger. I juridisk litteratur er det uttalt at det neppe skal særlig mye til før et styremedlem kan trekke seg, selv om man er midt i perioden, jf. Andenæs: *Aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper* (2. utg., 2006) side 368 til 369 og Aarbakke m.fl.: *Aksjeloven og allmennaksjeloven*

(2012) side 466. Styremedlemmet kan for eksempel trekke seg av personlige grunner eller på grunn av dårlige samarbeidsforhold i styret eller mellom styret og andre selskapsorganer, jf. Bråthen, *Selskapsrett* (2013) side 161. Uttalelsen i NOU 1996: 3 side 142 om at det ikke skal være kurant å trekke seg i løpet av perioden, og at det for eksempel ikke er tilstrekkelig grunn at selskapets økonomi er dårlig, gir neppe uttrykk for gjeldende rett. Etter utvalgets syn bør det derfor være adgang til å trekke seg uten at det må kreves en «særlig grunn», for eksempel dersom styremedlemmet ikke er motivert til å fortsette. Etter utvalgets syn vil et selskap være lite tjent med å «tvinge» noen til å fortsette å stå i styrevervet, dersom styremedlemmet i utgangspunktet ønsker å trekke seg. Når et styremedlem trekker seg fra styret, får det bare virkning fra dette skjer og fremover. Det personlige styreansvaret for beslutninger som er truffet mens styremedlemmet deltok i styrebehandlingen, bortfaller ikke selv om styremedlemmet har trukket seg.

8.3.4.4 Bør tilsvarende regler gjelde for allmennaksjeselskaper?

Utvalget foreslår ingen endringer i reglene om eiervalgte styremedlemmers funksjonstid i allmennaksjeselskaper, jf. allmennaksjeloven § 6-6. Begrunnelsen ligger i at allmennaksjeloven er skrevet med tanke på selskaper med spredt eierskap hvor eierne jevnlig bør vurdere styrets sammensetning. Utvalget foreslår heller ingen endringer i reglene om ansattevalgte styremedlemmers funksjonstid i allmennaksjeselskaper.

8.3.5 Saksbehandlingen i styret

Før lovendringen som følge av Knudsen-utredningen, fulgte det av aksjeloven § 6-19 at styret traff sine beslutninger i et møte der styremedlemmene skulle være fysisk til stede.

Begrunnelsen for dette utgangspunktet var at «*Justisdepartementets prinsipielle syn [er] at det er av verdi i seg selv at vedtak treffes etter en åpen dialog i et møte hvor styremedlemmene er fysisk til stede. En slik behandlingsmåte gir blant annet styrets leder og selskapets administrasjon mulighet til presiseringer og informasjon om den aktuelle saken*», jf. Ot.prp. nr. 23 (1996–97) side 73. Unntak gjaldt hvis styrets leder fant at saken kunne forelegges skriftlig eller behandles på annen betryggende måte. Hvert enkelt styremedlem og daglig leder kunne alltid kreve møtebehandling. Uansett skulle årsregnskapet og årsberetningen

alltid behandles i et fysisk møte. Begrunnelsen for dette var ifølge NOU 1996: 3 side 216 «*dels at dette er [en] såvidt viktig sak at en annen måte sjelden er betryggende, samt at det iallefall bør kreves at styret møtes en gang i året før generalforsamlingen møtes*». Når tilsetning av daglig leder hører under styret, skulle dessuten fastsettelse av lønn og annen godtgjørelse til daglig leder skje i møte. Det samme gjaldt når styret fastsetter lønn og godtgjørelse til andre ledende ansatte. Regelen om at fastsettelse av lederlønninger skulle skje i møte, ble lovfestet ved LOV-2006-12-15-88. Begrunnelsen for regelen var ifølge Ot.prp. nr. 55 (2005–2006) side 111 at «*daglig leders og andre ledende ansattes lønn må anses å være så viktige saker at det i en del tilfeller ikke vil være betryggende saksbehandling å beslutte dette utenfor møte*». Synspunktet må ses på bakgrunn av at formålet med reglene om lederlønnfastsettelse i aksjeloven og allmennaksjeloven blant annet var å legge til rette for langsiktige og prinsipielle vurderinger i selskapene når det gjelder lederlønnspolitikken.

I Knudsen-utredningen side 131 til 132 ble det foreslått at styret i aksjeselskaper generelt skulle gis mulighet til å treffe vedtak på andre måter enn i møte forutsatt at den alternative behandlingsformen var betryggende. Det ble også foreslått å videreføre regelen om at hvert enkelt styremedlem og daglig leder kan kreve møtebehandling.

Som begrunnelse for at styret i aksjeselskaper generelt skulle gis mulighet til å treffe vedtak på andre måter enn i møte, het det i Knudsen-utredningen side 131 til 132:

«Så langt jeg har erfart har det ikke vært registrert negative erfaringer med den adgangen lovens § 6-19 gir for styrebehandling av saker uten fysisk møte. Loven åpner her for en smidig måte å behandle styresaker på, som etterkommer et praktisk behov i bl.a. små og mellomstore selskaper. Adgangen til å treffe styrevedtak uten å holde fysisk møte, blir utvilsomt brukt meget i praksis. Tiden bør nå være inne til generelt å åpne for at styret kan behandle saker uten å være fysisk samlet. Særlig i små selskaper vil styrets behandling av årsregnskapet samt fastsettelse av lønn og annen godtgjørelse til daglig leder og andre ansatte, ofte være helt enkle saker som ikke gir grunn til nærmere drøfting i forbindelse med styrebehandlingen. I den grad sakene reiser spørsmål, bør loven ikke være til hinder for at dette avklares over telefon eller andre

former for kommunikasjon uten at alle de som deltar er fysisk samlet. I mindre selskaper vil spørsmål sakene reiser, ofte også være avklart på forhånd, slik at den avsluttende styrebehandlingen mer eller mindre blir en formalitet.»

Justis- og beredskapsdepartementet sluttet seg i Prop. 111 L (2012–2013) side 104 til 105 under tvil til forslaget i Knudsen-utredningen. Departementet uttalte blant annet at:

«Det må ses som en verdi i seg selv at viktige saker blir besluttet på bakgrunn av en åpen dialog og blir behandlet på en måte som gir det enkelte styremedlem mulighet til å høre andres meninger, innhente informasjon og kunne presisere sine synspunkter. Etter departementets syn gir det neppe grunnlag for en god utøvelse av styrearbeidet om styremedlemmene ikke har noe annen form for kontakt enn for eksempel ved sirkulasjon av dokumenter på epost.

Departementet er samtidig enig i siktemålet med å legge til rette for at selskapene kan innrette seg på en praktisk måte, og at loven ikke bør pålegge selskapene unødvendige administrative byrder. For de helt enkle selskapsforholdene, der styremedlemmene selv er eiere som deltar aktivt i driften av selskapet, er dagens regler neppe særlig byrdefulle. I slike selskaper vil selskapsledelsen uansett møtes jevnlig, slik at et krav om at man skal holde møte én gang i året er enkelt å oppfylle. Reglene har større praktisk betydning for selskaper med eksterne styremedlemmer, og særlig hvis styremedlemmene bor langt fra hverandre.

Departementet foreslår under noe tvil å følge opp forslaget i utredningen om å oppheve kravet om at visse saker skal behandles i møte i § 6-19 første ledd annet til fjer[d]e punktum. Etter departementets oppfatning er det klart å foretrekke at styremedlemmene holder møter en gang i blant slik at de kan treffes og kommunisere med hverandre muntlig. Det er likevel ikke nødvendigvis en oppgave for lovgiverne å gi direktiver om dette. Departementet legger dessuten vekt på at det enkelte styremedlem fortsatt vil ha en rett til å kreve møtebehandling. Denne regelen vil kunne ha praktisk betydning blant annet for styremedlemmer som representerer de ansatte.»

I proposisjonen ble det vurdert om den deklatoriske regel burde være at saken ikke skal behand-

les i møte. Justis- og beredskapsdepartementet ville imidlertid ikke gå inn for en slik løsning og påpekte i Prop. 111 L (2012–2013) side 105:

«Forslaget om å oppheve § 6-19 første ledd annet til fjerde punktum innebærer at styret i realiteten har full frihet til selv å bestemme sin arbeidsform. Men det kan på bakgrunn av det som er sagt foran, være hensiktsmessig at loven fortsatt signaliserer at møter normalt er å anse som den mest betryggende arbeidsformen.»

Etter utvalgets oppfatning er lovendringen i aksjeloven § 6-19 viktig for at selskapene skal ha tilstrekkelig fleksibilitet, og utvalget går derfor inn for at regelen videreføres. Utvalget foreslår imidlertid at lovbestemmelsen tilpasses den teknologiske utviklingen.

Utvalget foreslår å videreføre aksjeloven § 6-19 (2) annet punktum, som gir hvert av styremedlemmene og daglig leder rett til å kreve behandling i et møte med fysisk tilstedeværelse. På bakgrunn av utvalgets forslag om tilrettelegging for elektroniske løsninger, mener utvalget at det også kan kreves elektronisk møte. En slik lovregel vil gi hvert av styremedlemmene adgang til å motsette seg at en sak behandles for eksempel ved sirkulasjon på epost, men styremedlemmene kan velge hvorvidt de ønsker behandling som et fysisk eller elektronisk møte.

Utvalget har videre diskutert hvorvidt det skal være adgang til å kreve å få delta elektronisk på et møte, dersom ett eller flere styremedlemmer har krevd at det skal avholdes et fysisk styremøte. Praktiske hensyn kan tilsi at det bør være adgang til å få delta for eksempel pr. telefon, dersom vedkommende ikke har anledning til å være tilstede fysisk. På den annen side kan en adgang til å delta elektronisk undergrave retten til å kreve fysisk styremøte. Etter utvalgets syn bør imidlertid praktiske hensyn tillegges større vekt slik at styremedlemmet kan delta elektronisk med mindre det finnes saklig grunn til å nekte dette.

Se også punkt 13.5 om styrets møte med revisor.

8.4 Daglig leder

8.4.1 Plikt til å ha daglig leder

Tidligere var det obligatorisk for aksjeselskaper med aksjekapital på tre millioner kroner eller mer å ha daglig leder. Ved LOV-2013-06-14-40 ble aksjeloven § 6-2 (1) endret slik at daglig leder ikke er et

obligatorisk selskapsorgan i aksjeselskaper, uansett hvor stor aksjekapital selskapene har. Samtidig ble regelen i aksjeloven § 16-15 om tvangsoppløsning av selskap som etter loven skulle ha daglig leder og som ikke har meldt en lovlig daglig leder til Foretaksregisteret, opphevet. Videre ble særregelen om daglig leder for skipsaksjeselskaper i aksjeloven § 20-1 opphevet.

Som begrunnelse for lovendringen pekes det i Knudsen-utredningen side 132 til 133 på at det både i Sverige, Finland og Danmark er opp til selskapene selv å avgjøre om det skal være et særskilt ledelsesorgan til å forestå den daglige ledelsen. Videre anføres det at spørsmålet om plikt til å ha daglig leder må ses i sammenheng med øvrige forenklinger av selskapsstrukturen. I selskaper som begrenser antallet styremedlemmer til ett eller to, vil forvaltningen av selskapet ofte være så oversiktlig at styret også kan ta seg av den daglige ledelsen. Selskapene bør derfor selv ha herredømme over om det bør organiseres med en særskilt daglig leder.

I Prop. 111 L (2012–2013) side 106 sluttet departementet seg til uttalelsene i Knudsen-utredningen.

Utvalget har ikke erfaringer som tyder på at lovendringen har ført til problemer. Utvalget mener at lovendringen bør videreføres.

8.4.2 Adgang til å ha flere daglige ledere i aksjeselskaper

I tilknytning til evalueringen av lovendringen om å oppheve aksjeselskapers plikt til å ha daglig leder, har utvalget vurdert selskapenes mulighet til å ha flere daglige ledere. Statistikk fra Brønnøysundregistrene viser at det pr. mars 2016 var totalt 594 aksjeselskaper som har mer enn én daglig leder. Det er ingen allmennaksjeselskaper som har flere daglige ledere.

Spørsmålet om aksjeselskaper skal kunne ha mer enn én daglig leder, er tidligere blitt vurdert i NOU 1996: 3 side 54 til 55. Et mindretall i lovutvalget gikk inn for at aksjeselskaper ikke skulle kunne ha mer enn én daglig leder. I høringen var høringsinstansene delt, jf. Ot.prp. nr. 23 (1996–97) side 68. Oppfatningen om at aksjeselskaper ikke skulle kunne ha mer enn én daglig leder fikk tilslutning i Ot.prp. nr. 23 (1996–97) side 69. Da Justiskomiteen behandlet lovforslaget, gikk den imidlertid enstemmig inn for at også aksjeselskaper skulle kunne ha mer enn én daglig leder, jf. Innst.O. nr. 80 (1996–97) side 17. Knudsen-utredningen forutsatte at ordningen med mer enn én daglig leder skulle videreføres, men slik at det bare skulle være nød-

vendig å ha vedtektsbestemmelser om dette i de tilfeller generalforsamlingen besluttet å ha flere daglige ledere. Departementet sluttet seg i Prop. 111 L (2012–2013) side 28 til dette.

Aksjeloven § 6-2 (1) annet og tredje punktum åpner for at selskapets vedtekter kan bestemme at selskapet skal ha flere daglige ledere, eller at styret eller bedriftsforsamlingen skal kunne bestemme at selskapet skal ha flere daglige ledere.

Bruk av flere daglige ledere kan være praktisk som følge av særskilte krav i konsesjonslovgivning mv. Eksempelvis følger det av regnskapsførerloven § 6 første ledd nr. 1 at autoriserte regnskapsfører-selskaper skal ha en daglig leder som er autorisert regnskapsfører. Regnskapsførerforskriften (FOR-1999-02-08-196) § 1-3 fastsetter unntak fra kravet om at daglig leder skal være autorisert regnskapsfører. Unntaket er imidlertid kun aktuelt for regnskapsfører-selskaper med minst 20 årsverk. I særlige tilfeller kan Finanstilsynet gi dispensasjon fra kravet om at daglig leder skal være autorisert regnskapsfører, jf. regnskapsførerforskriften § 1-3 fjerde ledd. Regnskapsfører-selskaper som ikke kan benytte unntaket i regnskapsførerforskriften § 1-3, men som likevel ønsker å ha en daglig leder som ikke er autorisert regnskapsfører, må dermed ha flere daglige ledere. Et slikt behov kan være begrunnet i et ønske om å ha en annen daglig leder som er bedre på forretningsutvikling, foretaksledelse, markedsføring mv.

Vurderingen av om ordningen med flere daglige ledere skal videreføres, må skje i lys av norsk regulering og norsk tradisjon vedrørende organisasjonen i aksjeselskaper. Et spørsmål er om kreditorhensyn mv. taler mot at selskapene skal ha mulighet for å velge mellom én eller flere daglige ledere. Det kan hevdes at det vil være enklere og mer oversiktlig for kreditorer og omverdenen for øvrig dersom det er kun én person som har representasjonskompetanse som daglig leder, ettersom flere daglige ledere kan skape uklarhet rundt fullmaktsforhold. Muligheten til at flere daglige ledere skal fungere som et kollektivt organ, utgjør en særlig utfordring, jf. aksjeloven § 6-2 (1) tredje punktum. Der en daglig leder opptrer utad på selskapets vegne, innebærer foretaksregisterloven § 10-1 at selskapets medkontrahent må kontrollere selskapets vedtekter for å sjekke om selskapet har flere daglige ledere som skal fungere som et kollektivt organ.

Bruken av flere daglige ledere og den fleksibilitet dette gir, er imidlertid et tungtveiende argument for å videreføre ordningen. Den utfordringen bruken av flere daglige ledere kan gi selska-

pene internt, må etter utvalgets oppfatning løses i selskaper som selv har valgt å ha flere daglige ledere. For å styrke hensynet til kreditorene, foreslår utvalget å oppheve selskapenes adgang til å vedtektsfeste at flere daglige ledere skal opptre utad som et kollektivt organ, jf. aksjeloven § 6-2 (1) tredje punktum.

8.4.3 Styrets oppgaver dersom selskapet ikke har daglig leder

Et spørsmål er om loven bør presisere at styrets leder står for den daglige ledelse, dersom selskapet ikke har daglig leder. En slik presisering var opprinnelig tatt inn i aksjeloven § 6-2 (1) tredje punktum. Samtidig fulgte det av aksjeloven § 6-12 (1) tredje punktum at dersom selskapet ikke har daglig leder, står styret for den daglige ledelse.

Forholdet mellom aksjeloven § 6-2 (1) tredje punktum og aksjeloven § 6-12 (1) tredje punktum ble ansett som uklart, og ved LOV-1999-07-02-59 ble loven endret, jf. Ot.prp. nr. 65 (1998–99) side 12 til 16 og side 32. Endringen besto i at de dagjeldende bestemmelsene i aksjeloven § 6-2 (1) tredje punktum og aksjeloven § 6-12 (1) tredje punktum ble opphevet, mens det i aksjeloven § 6-14 (1) annet punktum ble inntatt følgende bestemmelse:

«Har selskapet ikke daglig leder, står styrelederen for den daglige ledelse, med mindre det bestemmes at det er styret som skal stå for den daglige ledelse».

Denne bestemmelsen ble imidlertid opphevet ved LOV-2006-12-15-88. Endringen var ikke foreslått i Ot.prp. nr. 55 (2005–2006), men den ble tatt opp av Justiskomiteen i forbindelse med komitébehandlingen, jf. Innst.O. nr. 12 (2006–2007) punkt 13.2. Siktemålet var å unngå at underretningsplikten etter aksjeloven § 6-15 (1) skulle gjelde i «*dei heilt små aksjeselskapa, dei utan dagleg leiar, som kan sjå vekk frå rapporteringspliktregele*».

Utvalget mener at loven bør gi uttrykk for at styrets leder står for den daglige ledelse dersom selskapet ikke har daglig leder. Dermed unngår man mulig usikkerhet med hensyn til om styrelederen opptrer på vegne av styret eller som daglig leder. Problemstillingen kan for eksempel oppstå i arbeidsrettssaker i små selskaper der det ville være daglig leder som beslutter oppsigelse. Utvalget foreslår at aksjeloven § 6-14 (1) annet punktum får en bestemmelse om at styrets leder står for den daglige ledelse, dersom selskapet ikke har

daglig leder. I likhet med den tidligere § 6-14 (1) bør styret kunne vedta en annen løsning.

8.4.4 Underretningsplikten etter aksjeloven § 6-15 første ledd

I punkt 8.4.3 foreslår utvalget at styreleder normalt står for den daglige ledelse når selskapet ikke har daglig leder. Forslaget til ny bestemmelse i aksjeloven § 6-14 (1) annet punktum er imidlertid ikke uttrykk for noe ønske om å skjerpe den någjeldende underretningsplikten i henhold til aksjeloven § 6-15 (1). Utvalget foreslår derfor at aksjeloven § 6-15 (1) endres, slik at det fremgår at underretningsplikten bare gjelder i selskaper som har daglig leder, og altså ikke der styrelederen står for den daglige ledelse.

I tilknytning til dette har utvalget diskutert om ordlyden i aksjeloven § 6-15 (1) burde endres, slik at den fremstår mer teknologinøytral, og dermed vil gi daglig leder og styret større fleksibilitet. I henhold til gjeldende ordlyd kan daglig leder gi underretningen «*i møte eller skriftlig*», men styret vil ved instruks kunne fastsette nærmere regler for hvordan underretningen skal gis. Forutsetningen må i alle tilfeller være at alle styremedlemmene får del i informasjonen, også styremedlemmer som er fraværende fra styremøtene, jf. NOU 1996: 3 side 139. I Aarbakke m.fl.: *Aksjeloven og allmennaksjeloven* (2012) side 497 er det uttalt at:

«Vanligvis vil imidlertid en forsvarlig rapportering tilsi at daglig leder ikke kan begrense seg til en muntlig orientering, men at en muntlig orientering må bygge på eller suppleres med skriftlig dokumentasjon som distribueres til styremedlemmene, så som regnskapsinformasjon. (...) Alminnelige krav til forsvarlig saksbehandling vil vanligvis tilsi at styremedlemmene på forhånd får tilsendt skriftlig underlagsmateriale.

Selv om underretningen bare gis skriftlig, forutsetter loven at underretningen gjøres til gjenstand for en styresak, men dette kan skje på annen måte enn i møte, jf. § 6-19 første ledd.»

Utvalget slutter seg til uttalelsene i lovforarbeidene og Aarbakke m.fl. Utvalget foreslår likevel at ordlyden i aksjeloven § 6-15 (1) endres slik at det fremgår tydeligere at underretningsplikten kan oppfylles uavhengig av form, men at det sentrale er at det skjer på «betryggende måte». Se også punkt 8.3.5 om tilsvarende krav til form for styrebehandling.

Kapittel 9

Selskapsorganenes kompetanse i aksjeselskaper hvor alle aksjonærer er styremedlemmer

9.1 Innledning

Ifølge mandatet skal utvalget vurdere «om aksjeloven bør åpne for at beslutninger som i dag hører under generalforsamlingen i stedet bør kunne treffes av styret i selskaper hvor samtlige aksjonærer er styremedlemmer, og hvilke stemmekrav som i så fall bør gjelde. Dette omfatter, men er ikke begrenset til, godkjenning av årsregnskap og årsberetning, beslutning om utdeling av utbytte og fastsettelse av revisors honorar. En mulighet er å åpne for økt grad av vedtektsfrihet». Videre skal utvalget vurdere «om det bør gjøres særskilte tilpasninger i aksjeloven for selskaper med én eier hvor denne også utgjør styret».

Etter utvalgets oppfatning bør de to temaene ses i sammenheng fordi de må ta utgangspunkt i til dels de samme overordnede betraktningene. Det første temaet er imidlertid det mest omfattende, og utvalget drøfter derfor dette først. Spørsmålet om det bør gjøres særskilte tilpasninger i aksjeloven for selskaper med én eier og hvor denne personen også er eneste styremedlem og således utgjør styret, behandles i kapittel 10 nedenfor.

Utvalget forstår mandatet slik at det kun skal vurdere forholdet mellom styret og generalforsamlingen. Forholdet mellom styret og daglig leder faller dermed utenfor mandatet. Utvalget vurderer heller ikke selskaper med bedriftsforsamling.

I kapittel 8 har utvalget vurdert en rekke endringer ved LOV-2013-06-14-40 som skulle gjøre saksbehandlingsreglene for generalforsamlingen og styrebehandlingen mer smidige og bedre tilpasset små og mellomstore aksjeselskaper. En konsekvens av lovendringene har vært at de praktiske ulempene ved at de samme personene må treffe vedtak i to organer er blitt redusert. I kapittel 9 er problemstillingen hvordan forholdet mellom selskapsorganenes kompetanse i aksjeselskaper kan reguleres. Dette forholdet har imidlertid betydning for hvordan selskapene kan legge opp

saksbehandlingen i tilknytning til relevante beslutninger.

Sett i lys av mandatet legger utvalget til grunn for sine vurderinger av selskapsorganenes kompetanse at siktemålet verken er å redusere aksjonærenes makt eller å redusere de ansattes innflytelse i styret. Begge deler tilsier at utvalget bare skal vurdere selskaper hvor det ikke er ansattevalgte styremedlemmer. Utvalget legger videre til grunn at maktforholdet mellom majoritetsaksjonær(er) og minoritetsaksjonær(er) skal videreføres i tråd med gjeldende rett. Problemstillingen som angis i mandatet, er i praksis bare aktuell i aksjeselskaper, noe som har sammenheng med at allmennaksjeloven er skrevet med tanke på selskaper med så mange aksjonærer at det er helt upraktisk at alle velges til styremedlemmer. De følgende vurderinger gjelder derfor aksjeselskaper. Noen få bemerkninger om allmennaksjeselskap finnes imidlertid i punkt 9.2.

9.2 Gjeldende rett

9.2.1 Generelt

Et grunnleggende trekk ved aksjeselskaper (og allmennaksjeselskaper) er ifølge aksjeloven (og allmennaksjeloven) at generalforsamlingen og styret er to separate selskapsorganer, som er underlagt ulike regler både hva angår personelle, prosessuelle og materielle spørsmål. Dette gjelder selv om det kan være personsammenfall i generalforsamlingen og styret. Aksjeloven er ikke til hinder for at den eller de samme personene utgjør både generalforsamlingen i egenskap av å være aksjonær, og styret i egenskap av å være valgt som styremedlem.

Gjennom generalforsamlingen utøver aksjonærene den øverste myndighet i selskapet, jf. aksjeloven § 5-1 (1). Med mindre aksjeloven har lagt avgjørelsesmyndigheten eksklusivt til et annet selskapsorgan, kan generalforsamlingen som selska-

pets øverste myndighet gi styret instruks om behandlingen av eller innholdet i beslutningen av alle slags saker eller selv overta avgjørelsen av dem.

Styrets oppgaver er i første rekke knyttet til forvaltningen av selskapet, jf. aksjeloven § 6-12. Det er videre styret, og altså ikke generalforsamlingen, som representerer selskapet utad, jf. aksjeloven § 6-30. Dette gjelder også i saker som må besluttes i generalforsamlingen. Styret har dessuten viktige oppgaver knyttet til kontroll og informasjon, jf. blant annet aksjeloven § 5-15, § 6-13, § 3-4 og § 3-5.

9.2.2 Saker som må besluttes i generalforsamling

Skillet mellom generalforsamlingen og styret viser seg blant annet ved at en rekke sakstyper ikke kan avgjøres av styret, men de må ifølge aksjeloven besluttes i generalforsamlingen for å være gyldige. Dette gjelde blant annet:

- Beslutningen om at selskapet skal inngå avtale med aksjonær, styremedlem mv., jf. aksjeloven § 3-8.
- Godkjenne årsregnskap og årsberetning, herunder beslutningen om utdeling av utbytte, jf. aksjeloven § 5-5 (2) nr. 1, jf. § 8-2 (1) sml. imidlertid § 8-2 (2).
- Endre vedtektene, jf. aksjeloven § 5-18.
- Velge styremedlemmer (med mindre styremedlemmer velges av andre i henhold til vedtektsbestemmelse, av og blant de ansatte, eller av bedriftsforsamlingen), jf. aksjeloven § 6-3 sml. § 6-4, aksjeloven § 6-35, jf. allmennaksjeloven § 6-37 (1).
- Fastsette godtgjørelse til styremedlemmer, varamedlemmer og observatører, jf. aksjeloven § 6-10.
- Velge revisor (i selskaper som skal ha revisor) og fastsette revisors godtgjørelse, jf. aksjeloven § 7-1.
- Gi styret fullmakt til å treffe beslutningen om at selskapets regnskaper ikke skal revideres, jf. aksjeloven § 7-6 (1).
- Godkjenne at det ytes kreditt mv. til erverv av aksjer i selskapet, jf. aksjeloven § 8-10 (2).
- Gi styret fullmakt til tilbakekjøp av selskapets egne aksjer, jf. aksjeloven § 9-4.
- Treffe vedtak om kapitalforhøyelse eller gi styret fullmakt til å forhøye aksjekapitalen, jf. aksjeloven § 10-1, § 10-14, § 10-20.
- Beslutte opptak av lån med rett til å kreve utstedt aksjer eller konverteringsrett, jf. aksjeloven § 11-1.

- Beslutte utstedt tegningsrettsaksjer, jf. aksjeloven § 11-10.
- Beslutte utstedt frittstående tegningsretter, jf. aksjeloven § 11-12 (1).
- Beslutte opptak av lån på særlige vilkår eller at styret skal ha fullmakt til slikt låneopptak, jf. aksjeloven § 11-14.
- Beslutte nedsettelse av aksjekapitalen, jf. aksjeloven § 12-1.
- Godkjenne fusjonsplan, jf. aksjeloven § 13-3 (2).
- Godkjenne fisjonsplan, jf. aksjeloven § 14-6.
- Vedta omdanning fra aksjeselskap til allmennaksjeselskap, jf. aksjeloven § 15-1 (1).
- Treffe beslutning om å oppløse selskapet, jf. aksjeloven § 16-1 (1).
- Treffe beslutning om at selskapet skal fremme erstatningskrav mot daglig leder, styreleder mv., jf. aksjeloven § 17-1 (1).

9.2.3 Saker som krever at både styret og generalforsamlingen må være med på vedtaket

I en del saker krever aksjeloven at både styret og generalforsamlingen må være med på vedtaket, altså at styret og generalforsamlingen har delt kompetanse. Dette gjelder typisk i saker som har betydning for selskapets egenkapitalsituasjon. Således krever aksjeloven at det må foreligge et forslag fra styret for at generalforsamlingen kan beslutte utbytte og visse kapitalendringer. Styrets forslagskompetanse innebærer at styret må:

- Fremsette forslag om utbytte, jf. aksjeloven § 8-2.
- Sørge for at det utarbeides en redegjørelse ved beslutning om kreditt mv. til erverv av aksjer i selskapet, jf. aksjeloven § 8-10 (3).
- Sørge for at det utarbeides en redegjørelse etter aksjeloven § 2-6 ved aksjeinnskudd i annet enn penger, jf. aksjeloven § 10-2 (3).
- Utarbeide forslag til kapitalforhøyelse ved nytegning, beslutte at styret skal ha fullmakt til å iverksette kapitalforhøyelse og at det skal skje kapitalforhøyelse ved fondsemisjon, jf. aksjeloven § 10-3, § 10-15 og § 10-21.
- Utarbeide forslag til opptak av konvertibelt lån eller styrefullmakt til beslutning om opptak av konvertibelt lån, jf. aksjeloven § 11-3, § 11-8.
- Utarbeide forslag til beslutning om utstedelse av frittstående tegningsretter, jf. aksjeloven § 11-12 (5).
- Utarbeide forslag til kapitalnedsettelse, jf. aksjeloven § 12-3.
- Utarbeide fusjonsplan og rapport om fusjonen mv. samt sørge for at det utarbeides redegjø-

relse for fusjonsplanen, jf. aksjeloven § 13-3 (1). § 13-9 og § 13-10.

- Utarbeide fisjonsplan og rapport om fisjonsplanen samt sørge for at det utarbeides redegjørelse for fisjonsplanen, jf. aksjeloven § 14-4.
- Utarbeide forslag til omdanning fra aksjeselskap til allmennaksjeselskap og sørge for at det utarbeides redegjørelse, jf. aksjeloven § 15-1 (2).
- Signere årsregnskap og årsberetning, jf. regnskapsloven § 3-5 og forslaget til lov om regnskapsplikt § 2-5 annet ledd.

I visse tilfeller følger det direkte av loven at generalforsamlingens kompetanse er begrenset som en konsekvens av at generalforsamlingen bare kan treffe vedtak innenfor rammene av styrets forslag:

- Ved utbytte angir styrets forslag (eller det styret har godtatt) maksimum for hvor mye generalforsamlingen kan beslutte utdelt, jf. aksjeloven § 8-2 (1) annet punktum (sml. unntaket i aksjeloven § 20-4 nr. 4).
- Beslutning om nedsettelse av aksjekapitalen med tilbakebetaling til aksjonærene kan bare treffes av generalforsamlingen etter forslag fra styret eller med styrets tilslutning, jf. aksjeloven § 12-1 (2) tredje punktum.
- For at selskapets årsregnskaper ikke skal revideres etter årsregnskapsloven, må generalforsamlingen gi styret fullmakt til å treffe beslutningen om at selskapets årsregnskaper ikke skal revideres etter revisorloven, jf. aksjeloven § 7-6 (1).
- Ved fusjon er generalforsamlingens kompetanse begrenset til å godkjenne eller forkaste fusjonsplanen som styret har vært med på å fremforhandle, jf. aksjeloven § 13-3 (2).
- Ved utelukkelse av aksjonær er kompetansen delt mellom styret og generalforsamlingen, jf. aksjeloven § 4-25 (2). For at selskapet skal kunne reise sak om utelukkelse av aksjonær, må det foreligge forslag fra styret.

Begrunnelsen for den delte kompetansen varierer noe mellom bestemmelsene. Ved delt kompetanse i henhold til aksjeloven § 8-2 (1) annet punktum og § 12-1 (2) tredje punktum, har styrets kompetanse sammenheng med at styret, som ansvarlig for forvaltningen av selskapet, er nærmest til å vurdere selskapets kapitalbehov. I henhold til aksjeloven § 7-6 (1) kan styret unnlate å benytte fullmakten og beslutte at selskapets regnskaper likevel skal revideres dersom det etter en konkret vurdering mener at dette er nødvendig for betryg-

gende kontroll. Styret har dermed det endelige ord ved avgjørelsen av om revisjon skal sløyfes. Styrets kompetanse har sammenheng med at styret står ansvarlig for årsregnskapet. Styrets kompetanse etter aksjeloven § 13-3 (2) må ses i sammenheng med at styret representerer selskapet utad. Endelig ligger begrunnelsen for aksjeloven § 4-25 (2) i at regelen skal beskytte aksjonæren som det er snakk om å utelukke, mot misbruk fra majoriteten på generalforsamlingen.

9.3 EU/EØS-rett og utenlandsk rett

Utvalget kjenner ikke til at det foreligger EØS-regler som setter begrensninger med hensyn til hvilke beslutninger i et aksjeselskap som kan fattes av generalforsamlingen og/eller styret. Som nevnt i punkt 8.1.2, har EU i liten grad gjennomført harmonisering av organisasjonsreglene for selskaper av ASA- eller AS-typen. Når det gjelder EUs direktivforslag om SUP-selskaper, henvises det til punkt 10.3.

Den danske organisasjonsmodellen er som nevnt i punkt 8.1.2 foran, svært fleksibel, og det er ikke obligatorisk med styre i anpartsselskaper, jf. selskapsloven § 111 stk. 1. Men danske selskaper skal uansett ha et «*centralt ledelsesorgan*»¹, som har en del av de samme oppgavene som det norske styret eller daglig leder. Det følger av selskapsloven § 76 at kapitaleiernes rett til å treffe beslutninger utøves på generalforsamlingen. Også i dansk rett forekommer det delt kompetanse. For eksempel følger det av selskapsloven § 180 stk. 1 at generalforsamlingen treffer beslutningen om utbytte, men at generalforsamlingen ikke kan beslutte utdeling av høyere utbytte enn foreslått eller tiltrådt av selskapets «*centrale ledelsesorgan*».

9.4 Utvalgets vurderinger

9.4.1 Overordnede synspunkter

I henhold til mandatet skal utvalget vurdere om det kan foretas endringer for aksjeselskaper hvor alle aksjonærer er styremedlemmer. Ettersom mange aksjeselskaper har de samme personer på eiersiden og i styret, vil forenklinger for slike selskaper treffe en stor andel av selskapene.

Oversikten i tabell 9.1 viser at det er mange selskaper hvor det er fullstendig overlapp mellom

¹ Bestyrelsen i selskaper som har styre, direksjonen i selskaper som bare har direksjon, og direksjonen i selskaper som har både direksjon og tilsynsråd.

Tabell 9.1

Antall eiere	Antall selskap hvor det er fullstendig overlapp mellom styret og eiere	Andel i % av det totale antallet selskap i denne kategorien	Totalt antall selskap i denne kategorien
1	71 189	73,9 %	96 363
2	13 090	63,9 %	20 486
3	4 633	49,1 %	9 433
4	1 561	47,5 %	3 289
5	418	42,4 %	986
6	125	46,1 %	271

styre og eiere (dvs. hvor det kun er eiere som sitter i styret og alle eierne er med i styret). Oversikten baserer seg på en database som Norges Handelshøyskole (NHH) har tilgang til, og som omfatter om lag 208.000 aksjeselskaper.

Selskap med utenlandske eiere er ikke tatt med i oversikten. I oversikten er heller ikke indirekte eierskap tatt med. Antallet selskaper som omfattes av endringene utvalget vurderer, er derfor høyere enn hva som fremgår av oversikten.

Spørsmålet som utvalget skal vurdere, har imidlertid også bredere prinsipielle implikasjoner.

Som det fremgår av punkt 8.1.2, ble det i Knudsen-utredningen drøftet om aksjeloven burde åpne for å forenkle organisasjonsstrukturen i aksjeselskaper ved å samle generalforsamlingen og styrets myndighet i ett organ. Utreder konkluderte (side 119) med at selv om dette kunne forenkle beslutningsmåten i aksjeselskaper, burde skillet mellom generalforsamlingen og styret opprettholdes *«selv om det i mange selskaper mer dreier seg om en form enn en realitet»*. Departementet ga i Prop. 111 L (2012–2013) side 93 sin tilslutning til dette synspunktet.

Utvalget har i punkt 8.1.2 sluttet seg til vurderingene i Knudsen-utredningen og Prop. 111 L (2012–2013). Etter utvalgets syn må vurderingene også gjelde for selskaper hvor alle aksjonærer er styremedlemmer. Etter utvalgets oppfatning kan skillet mellom styret og generalforsamlingen likevel tones noe ned, dersom samtlige aksjonærer deltar i selskapets styre. Dette har sammenheng med at det kan fremstå som uhensiktsmessig at de samme personene skal vedta den samme beslutningen to ganger – både i styret og i generalforsamlingen. I praksis betyr dette at man må forholde seg til to ulike sett med saksbehandlingsregler, og at det må lages to protokoller. At behandlingen i styret og i generalforsamlingen i praksis kan gjøres samti-

dig, innebærer at dobbeltbehandlingen ikke kan forsvares. Et krav om to beslutninger hvor de samme personene er involvert, medfører kostnader som ikke gir tilsvarende fordeler.

Et argument mot å samordne saksbehandlingen i styret og generalforsamlingen ved person-sammenfall, er at loven dermed kan motvirke bruk av eksterne styremedlemmer. Et selskap som ved å velge eksterne styremedlemmer kommer inn i mer kompliserte beslutningsprosesser, kunne komme til å vegre seg mot å ha eksterne styremedlemmer. Utvalget mener imidlertid at faren for at selskapene ikke velger eksterne styremedlemmer av hensyn til saksbehandlingsreglene neppe er særlig stor, og at dette uansett ikke bør være avgjørende. Når et selskap velger å gå over fra å ha bare interne styremedlemmer til å ha eksterne styremedlemmer, må selskapet uansett ta i betraktning at dette kan påvirke selskapets beslutningsprosesser.

9.4.2 Bør aksjeloven åpne for at generalforsamlingens beslutninger i stedet skal kunne treffes av styret?

I tråd med mandatet har utvalget først vurdert om aksjeloven bør åpne for at beslutninger som i dag hører under generalforsamlingen, i stedet skal kunne treffes av styret, og hvilke stemmekrav som i så fall bør gjelde. Skal for eksempel en beslutning om kapitalnedsettelse eller fisjon fullt ut kunne besluttes i styret uten vedtak i generalforsamlingen? I utgangspunktet gjelder problemstillingen alle sakstyper som ifølge punkt 9.2.2 foran, må besluttes i generalforsamlingen.

Siden alle aksjonærene forutsettes å være medlemmer av styret, er det i første rekke et spørsmål i hvilket organ de aktuelle sakstyper bør undergis full behandling.

Det kan ikke ses bort ifra at det kan oppstå situasjoner hvor alle aksjonærene ønsker enklest mulig saksbehandling, men at det likevel er uenighet om det materielle vedtaket. Dersom det kun skulle være adgang til å unnlate generalforsamlingsbehandling i de tilfeller hvor det på forhånd kunne konstateres enighet blant samtlige aksjonærer om både saksbehandlingen og det materielle vedtaket, ville den praktiske nytten av ordningen bli redusert. Etter utvalgets oppfatning bør ikke muligheten for å oppnå forenklinger begrenses på denne måten.

En grunn til at aksjeloven har lagt avgjørelsesmyndighet til styret og ikke til generalforsamlingen alene, er at styret antas å representere større innsikt og at det innebærer mindre pulverisering av ansvaret enn om beslutningen skulle treffes av generalforsamlingen. I selskaper hvor samtlige aksjonærer er styremedlemmer, er dette hensynet ikke relevant. Siden de samme personene utgjør både styret og generalforsamlingen, må innsikten antas å være den samme. Ansvarsregelen i aksjeloven § 17-1 (1) omfatter også både styremedlem og aksjonær.

Dersom avgjørelsesmyndigheten legges til styret og ikke til generalforsamlingen, innebærer det at makt flyttes fra selskapets høyeste myndighet (generalforsamlingen) til det operative organ (styret). Et flertall av sakene hvor dette kunne være aktuelt, dreier seg om egenkapitaldisposisjoner som enten har betydning for utdelinger til aksjonærene eller gjelder kapitaltilførsel til selskapene. Egenkapitaldisposisjoner hører typisk under generalforsamlingens myndighetsområde. Mange av sakene forutsetter også vedtektsendring eller at de må besluttes med tilsvarende flertall som kreves ved endring av vedtektene. Prinsipielt hører det under generalforsamlingen å bestemme over selskapets vedtekter. Kvalifiserte flertallskrav for blant annet vedtektsendringer er etter gjeldende rett bare aktuelt for generalforsamlingsvedtak.

En overføring av makt fra generalforsamlingen til styret betyr imidlertid ikke bare at makt flyttes, men det ville også endre maktforholdet mellom store og små aksjonærer. I styret stemmer styremedlemmene etter hoder, slik at hvert styremedlem har én stemme. For styrevedtak er det heller ingen regler om at visse sakstyper krever kvalifisert flertall. I generalforsamlingen stemmer aksjonærene derimot etter aksjer slik at hver aksje gir én stemme, og loven har nøye avstemte regler om ulike flertallskrav. Overføring av makt fra generalforsamlingen til styret, kan derfor medføre at en majoritetsaksjonær som også er styremedlem, kan

bli overstemt i styret. Denne forskjellen gjør at majoritetsaksjonæren i selskaper med en ujevn eierfordeling, for eksempel 60/20/20, enten vil motsette seg å overføre makt til styret eller ved styrevalg la være å velge andre enn seg selv eller personer med binding til majoritetsaksjonæren. Dette kan i sin tur skape grobunn for konflikter mellom aksjonærmajoritet og -minoritet.

Et spørsmål er om konsekvensene av endret styrkeforhold mellom aksjonærene kunne motvirkes gjennom endrede styreregler. Regler som skulle legge til rette for overføring av generalforsamlingskompetanse til styret, måtte imidlertid bli relativt kompliserte, for eksempel ved at stemmer i styret måtte vektas ut fra det enkelte styremedlems eierandel og/eller at det innføres differensierte flertallskrav. Aksjeselskaper med flere aksjeklasser, hvor aksjenes stemmerett eller -vekt ved generalforsamlingens avstemninger er avpasset for å balansere makten mellom aksjonærene, eller hvor det er én eller flere aksjeklasser uten stemmerett, ville utgjøre en spesiell utfordring hvis generalforsamlingens kompetanse skulle overflyttes til styret. Endrede stemmeretts- og stemmevektsregler, samt endrede flertallskrav for styret, ville medføre grunnleggende endringer i reglene om hvordan styret skulle fungere.

På denne bakgrunn kan utvalget ikke anbefale at beslutninger som i dag hører under generalforsamlingen, i stedet skal kunne treffes av styret.

9.4.3 Kan generalforsamlingen treffe vedtak uten styrets forutgående forslag?

9.4.3.1 Generelt

Et alternativ til at beslutninger som i dag hører under generalforsamlingen, i stedet skal kunne treffes av styret, er at generalforsamlingen treffer beslutningen uten styrets forutgående forslag. Selv om problemstillingen ikke er direkte angitt i mandatet, vil utvalget vurdere om aksjeloven bør åpne for en slik mulighet. Om selskapet ønsker det, kan reglene om styrets forutgående forslag fortsatt følges.

Utvalget drøfter ikke spørsmålet om saker som etter loven skal behandles og avgjøres av styret, kan avgjøres av generalforsamlingen. Dette gjelder aksjeloven § 2-10 (3), § 2-13 (3) og (5), § 2-15, § 2-19, § 3-5, § 3-8, § 4-5, § 4-9, § 4-16, § 4-17, § 4-18, § 4-26, § 11-7 (1), § 12-6 (1) nr. 3 og § 14-11b. Etter utvalgets syn vil det i slike tilfeller neppe være noen forenkling at avgjørelsen skal treffes av generalforsamlingen, og ikke av styret. En slik lovendring ville videre føre til at skillet

mellom styret og generalforsamlingen viskes ut, jf. punkt 9.4.1.

Et slags mønster for en løsning hvor generalforsamlingen treffer beslutningen uten styrets forutgående forslag finnes i aksjeloven § 13-10 (4), hvor det heter at «*[k]ravene i første og annet ledd [dvs. en rekke krav til fusjonsplan] gjelder ikke dersom samtlige aksjeeiere i selskapet samtykker til dette*». Regelen har sin bakgrunn i Europaparlaments- og rådsdirektiv 2007/63/EF, som hadde som formål å forenkle de administrative byrdene ved fusjon og fisjon. Europaparlaments- og rådsdirektiv 2007/63/EF endret 3. selskapsdirektiv (78/855/EØF) om fusjon og 6. selskapsdirektiv (82/891/EØF) om fisjon, jf. Ot.prp. nr. 78 (2007–2008). Regelen i aksjeloven § 13-10 (4) får tilsvarende anvendelse ved fisjon gjennom henvisningen fra aksjeloven § 14-4 (3). En annen regel som innebærer en viss parallell, er aksjeloven § 5-6 (3) som bestemmer at generalforsamlingen kan avholdes uten vedtak fra styret dersom samtlige aksjonærer samtykker til at det skal holdes ekstraordinær generalforsamling, jf. punkt 8.2.4 foran. Adgangen til å «hoppe over» styrebehandlingen representerer en forenkling ved at det er tilstrekkelig at det utarbeides protokoll bare for generalforsamlingen, og altså ikke i tillegg en styreprotokoll som dokumenterer styrets forslag. De svakheter som utvalget har pekt på i punkt 9.4.2, vil ikke gjøre seg gjeldende hvor det bare treffes vedtak i generalforsamlingen.

Dersom det skal være adgang til å sløyfe styrebehandling, mener utvalget at samtlige aksjonærer må samtykke til dette. Aksjonærenes samtykke kan gis før generalforsamlingens behandling eller i tilknytning til denne. Ved å gi samtykke, påtar aksjonærene seg tilsvarende ansvar som de ville hatt i styret.

Etter utvalgets oppfatning bør samtykke kunne gis skriftlig, muntlig eller på annen måte. Utvalget ser heller ikke grunn til å stille krav til tidspunktet for når aksjonærene skal gi sitt samtykke. Hvis samtykke ikke gis, må saken forberedes i tråd med lovens hovedregel.

Samtykke til å sløyfe forutgående styrevedtak, kan ikke uten videre også tolkes som et samtykke til det materielle spørsmålet som generalforsamlingen skal behandle, for eksempel at en kapitalforhøyelse må anses vedtatt, sml. Ot.prp. nr. 78 (2007–2008) side 7.

Det må være tilstrekkelig at den som eier aksjer på det tidspunkt da aksjonærene etter vanlige regler skulle hatt tilgang på dokumentene, gir samtykke. Bli aksjene overført til en ny eier før generalforsamlingen, kan ikke den nye aksjonæ-

ren kreve ordinær styrebehandling før generalforsamlingens vedtak.

Videre mener utvalget at det ikke bør oppstilles særlige dokumentasjonskrav for generalforsamlingens behandling av en sak uten forutgående styrebehandling (for eksempel ved at generalforsamlingsprotokollen skal angi at en sak er behandlet uten forutgående styrebehandling eller at det skal dokumenteres at samtykke er gitt). Foretaksregisteret må imidlertid kreve opplysning om at samtykke er gitt slik at det ikke i ettertid skal kunne bli spørsmål om ugyldighet på grunn av manglende samtykke. Dersom den meldepliktige opplyser om at det foreligger samtykke fra aksjonærene, og det ikke er opplysninger i saken som tyder på noe annet, kan Foretaksregisteret legge dette til grunn, sml. Ot.prp. nr. 78 (2007–2008) side 7.

Utvalget mener videre at samtykke til å utelate styrebehandling må gis for hver gang. Det bør ikke generelt kunne treffes vedtak om dette ved vedtektsflertall. Etter utvalgets oppfatning utgjør det ikke noen urimelig ekstrabelastning om det kreves samtykke i hvert enkelt tilfelle.

På to punkter er aksjeloven dårlig tilpasset en løsning tilsvarende aksjeloven § 13-10 (4).

For det første gir ikke straffebestemmelsen i aksjeloven § 19-1 hjemmel til å straffe aksjonær som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelse gitt i eller i medhold av aksjeloven, for eksempel i forbindelse med egenkapitaltransaksjoner der styret ikke har fremsatt forslag. Denne svakheten må oppveies ved at aksjonær medtas i oppstillingen av personkretsen som kan straffes etter aksjeloven § 19-1.

For det andre mister aksjonærene i egenskap av styremedlem muligheten til å protokollere dissens, noe styremedlemmet kunne gjort ved styrebehandlingen, jf. aksjeloven § 6-29 (2) annet punktum. Reglene om protokollasjon i generalforsamlingen gir ikke rett til å kreve protokollert dissens, jf. aksjeloven § 5-16. Etter utvalgets oppfatning bør ikke dette være avgjørende. Utvalget finner det heller ikke nødvendig å komplisere aksjeloven med egne regler om protokollasjon spesielt med sikte på saker hvor styrets forslagskompetanse sløyfes. En aksjonær som ønsker å beholde muligheten han har som styremedlem til å protokollere dissens, kan velge ikke å samtykke til at styrebehandling skal sløyfes.

Forslaget om å åpne for at generalforsamlingen kan treffe vedtak uten styrets forutgående behandling innebærer ingen endring av signaturreglene. Meldinger til Foretaksregisteret må signeres av den eller de som er signaturberettiget.

Etter utvalgets oppfatning er det ikke nødvendig å videreføre styrets forslagskompetanse ved beslutning om kapitalforhøyelse, ved beslutning om at styret skal ha fullmakt til å iverksette kapitalforhøyelse og at det skal skje kapitalforhøyelse ved fondsemisjon, jf. aksjeloven § 10-3, § 10-15 og § 10-21. Det samme gjelder opptak av konvertibelt lån eller styrefullmakt til beslutning om opptak av konvertibelt lån, jf. aksjeloven § 11-3 og § 11-8, utstedelse av frittstående tegningsretter, jf. aksjeloven § 11-12 (5) og kapitalnedsettelse, jf. aksjeloven § 12-3 sml. § 12-1 (2). Det bør heller ikke kreves at styret sørger for at det utarbeides redegjørelse etter aksjeloven § 8-10 (3) eller sørger for at det foretas den tilgrensende kredittvurdering etter aksjeloven § 8-10 (2). Det er etter utvalgets oppfatning ingen særlige hensyn som tilsier at styrets kompetanse bør videreføres i disse tilfellene. Videre bør det ikke kreves at beslutning om utbytte treffes av generalforsamlingen etter at styret har lagt frem forslag om utdeling eller annen anvendelse av overskudd, jf. aksjeloven § 8-1 (1). Regelen i aksjeloven § 8-2 om at det ikke kan besluttes utdelt høyere utbytte enn styret har foreslått eller godtar, har ingen selvstendig betydning der samtlige aksjonærer også er medlem av styret.

På denne bakgrunn foreslår utvalget at det i aksjeloven § 5-1a inntas en ny og generell lovbestemmelse, hvor det fremgår at det kan avholdes generalforsamling uten forutgående styrebehandling dersom samtlige aksjonærer samtykker til dette. Slikt samtykke forutsetter imidlertid at det på tidspunktet for generalforsamlingens vedtak er fullt sammenfall mellom selskapets aksjonærer og styremedlemmene i selskapet, og at styret ikke har ansattevalgte styremedlemmer.

Ettersom lovbestemmelsen om adgang til å sløyfe styrebehandling er ment å være av generell karakter, mener utvalget at det i lovbestemmelsen bør presiseres i hvilke tilfeller det ikke er anledning til å unnlate styrebehandling, jf. punkt 9.4.3.3 og 9.4.3.5 nedenfor. Videre mener utvalget at det i alle lovbestemmelser hvor det er anledning til å unnlate styrebehandling, bør vises til den generelle lovbestemmelsen hvor de nærmere vilkårene for dette vil fremgå.

Utvalget har videre diskutert om det skal være adgang til å unnlate styrebehandling i de tilfeller hvor aksjonærene er juridiske personer. I slike tilfeller vil det ikke være fullstendig sammenfall mellom hvem som er aksjonærer og styremedlemmer. Etter utvalgets syn bør det være adgang til å unnlate styrebehandling dersom et styremedlem eier 100 prosent (direkte eller indirekte) av aksje-

selskapet som eier aksjene. Begrunnelsen for dette er at det er svært vanlig at aksjonærer ikke eier aksjer personlig, men gjennom et aksjeselskap. Utvalget ønsker imidlertid ikke å åpne for forenklet behandling i andre tilfeller der det er sammenfall mellom aksjonæren og en juridisk person. Det ligger ikke i utvalgets forslag noe ønske om å åpne for en generell lære om gjenomsjæring.

Utvalget vil i det følgende vurdere om det i noen av de sakene som er gjennomgått i punkt 9.2, foreligger særlige hensyn som tilsier at det alltid skal kreves både vedtak i generalforsamlingen og forslag fra styret i selskaper hvor samtlige aksjonærer er styremedlemmer.

9.4.3.2 Utelukkelse av aksjonær

Beslutning om utelukkelse (utløsning) av aksjonær treffes av generalforsamlingen etter forslag fra styret, jf. aksjeloven § 4-25 (2). Styret skal vurdere om utelukkelsen kan ha uheldige økonomiske virkninger for selskapet, og om den lar seg gjennomføre, jf. Aarbakke m.fl.: *Aksjeloven og allmennaksjeloven* (2012) side 302. Det ligger imidlertid også en viss beskyttelse mot misbruk fra flertallsaksjonæren eller fra aksjonærer som til sammen har flertall på generalforsamlingen, i at styret først må treffe vedtak om utelukkelse før saken kommer opp til avstemning i generalforsamlingen. I styret treffes vedtak med tilslutning fra flertallet av styremedlemmene, men i generalforsamlingen skjer stemmegivning i henhold til antall aksjer.

Dersom det finnes aksjonærer som er uenige i beslutningen om å utelukke en eller flere av aksjonærene, vil de neppe gi sin tilslutning til at saken kan avgjøres direkte av generalforsamlingen uten forutgående styrebehandling. Beskyttelsen av den det er snakk om å utelukke, ligger dermed i kravet om at samtlige aksjonærer må samtykke i at styrebehandling ikke er nødvendig.

Etter utvalgets oppfatning er det derfor ikke grunn til å videreføre ordningen med delt kompetanse. Dersom samtlige aksjonærer samtykker til det, kan styrebehandlingen sløyfes. Utvalget legger til grunn at den det er snakk om å utelukke, vil være inhabil ved generalforsamlingens avgjørelse av om styrebehandlingen skal sløyfes.

9.4.3.3 Fusjon

Av aksjeloven § 13-3 (1) følger det at styrene i de selskapene som skal fusjonere, skal utarbeide en felles fusjonsplan mv. Fusjonsplanen skal under-

tegnes av selskapenes styrer. Generalforsamlingen treffer deretter endelig beslutning om fusjon, jf. aksjeloven § 13-3 (2).

Utvalget oppfatter en fusjonsplan som en slags avtale. Ettersom utvalget mener at det er viktig å fastholde det prinsipielle utgangspunkt om at det er styret, og ikke generalforsamlingen, som representerer selskapet utad, mener utvalget at den någjeldende lovreguleringen bør videreføres på dette punktet. Behovet for å skille mellom styret og generalforsamlingen understrekes ved at fusjonsplanen skal undertegnes av styrene. Ifølge aksjeloven § 6-30 er det styret som representerer selskapet utad og tegner dets firma. Således er det styret, og ikke generalforsamlingen, som undertegner avtaler på vegne av selskapet. Utvalget peker også på at den toleddede prosessen kan ha en reell betydning ved at generalforsamlingen kan stemme mot en fusjonsplan som styret tidligere har stått enstemmig bak.

Når fusjonsplanen er ferdig, skal styret i hvert selskap utarbeide en rapport om fusjonen og hva den vil bety for selskapet, jf. aksjeloven § 13-9 (1). Det følger av aksjeloven § 13-9 (2) første punktum at dette kan unnlates dersom samtlige aksjonærer samtykker til dette. Styret skal likevel utarbeide en skriftlig rapport om den betydning fusjonen kan få for de ansatte i selskapet, jf. aksjeloven § 13-9 (2) annet punktum. Utvalget foreslår ingen endring når det gjelder styrets plikt til å utarbeide rapport om fusjonens betydning for de ansatte. Styret skal også sørge for at det utarbeides en redegjørelse for fusjonsplanen, jf. aksjeloven § 13-10. Denne plikten er omtalt i punkt 9.4.3.5.

9.4.3.4 *Fisjon*

Ved fisjon skal styret i det selskapet som skal deles, utarbeide og undertegne en fisjonsplan, jf. aksjeloven § 14-4. I selskapet som skal deles, treffes beslutningen om fisjon av generalforsamlingen, jf. aksjeloven § 14-6.

Utvalget antar at regelen om at fisjonsplanen skal utarbeides og undertegnes av styret bør videreføres. Utvalget henviser til omtalen i punkt 9.4.3.3 om at styret undertegner avtaler på vegne av selskapet.

Reglene ved fisjon følger for øvrig i stor grad reglene om fusjon, og det vises til omtalen i punkt 9.4.3.3 sml. punkt 9.4.3.5.

9.4.3.5 *Nærmere om styrets oppgaver knyttet til redegjørelser ved innskudd i annet enn penger, årsregnskap og årsberetning*

Ved aksjeinnskudd i annet enn penger skal styret sørge for at det utarbeides en redegjørelse etter aksjeloven § 2-6, jf. § 10-2 (3). Kravet foreslås videreført, jf. punkt 7.4. Det innebærer ikke et krav om forutgående styrebehandling, men kun en klargjøring av at det skal utarbeides en redegjørelse, og at det er styret som skal sørge for at dette blir gjort.

Det er også krav om at styret skal sørge for at det utarbeides en redegjørelse for fusjonsplanen, jf. aksjeloven § 13-10, og tilsvarende for fisjonsplan, jf. aksjeloven § 14-4 (3). Dersom samtlige aksjonærer i selskapet samtykker, kan redegjørelsen for en fusjonsplan eller en fisjonsplan begrenses til et innhold tilsvarende det som gjelder for tingsinnskudd i annet enn penger, jf. aksjeloven § 13-10 (4) og § 14-4 (3). Utvalget foreslår å videreføre at det er styret som skal sørge for at disse redegjørelsene utarbeides. Samtykket til å begrense innholdet i fusjons- eller fisjonsplanen innebærer ikke at generalforsamlingen kan treffe beslutning uten forutgående styrebehandling, jf. punkt 9.5.3.3 og 9.4.3.4 foran.

Ved omdanning fra aksjeselskap til allmennaksjeselskap skal det etter gjeldende rett utarbeides en redegjørelse i samsvar med allmennaksjeloven § 2-6, jf. aksjeloven § 15-1 (2). I punkt 7.4.4 foreslås derimot at kravet om redegjørelse blir opphevet.

Ifølge regnskapsloven § 3-5 er det den regnskapspliktige som har plikt til å utarbeide årsregnskap og årsberetning, mens styremedlemmene etter regnskapsloven § 3-5 skal signere årsregnskap og årsberetning. Regnskapslovutvalgets forslag i NOU 2015: 10 og NOU 2016: 11 viderefører regelen i regnskapsloven § 3-5, men med den endringen at små foretak kan unnlate å utarbeide årsberetning, jf. forslaget til lov om regnskapsplikt § 9-1 første ledd første punktum. Utvalget foreslår ingen endringer i regnskapslovens bestemmelser om at styret skal signere årsregnskap og årsberetning, jf. forslaget til lov om regnskapsplikt § 2-5 annet ledd. Behandling av årsregnskap og årsberetning kan gjennomføres direkte i generalforsamlingen, og det er ikke behov for endringer i aksjeloven på dette punktet.

9.4.3.6 Styrefullmakt

Saker hvor det er spørsmål om å gi styret fullmakt, står i en annen stilling. Etter utvalgets oppfatning er det ikke ønskelig å gjøre endringer i reglene om at generalforsamlingen skal gi styret fullmakt til tilbakekjøp av selskapets egne aksjer, jf. aksjeloven § 9-4. Det foreslås heller ingen endringer i reglene om at generalforsamlingen kan gi styret fullmakt til å iverksette kapitalforhøyelse eller fatte beslutning om opptak av konvertibelt lån, jf. aksjeloven § 10-14 og § 11-8. Beslutning om revisjon behandles i punkt 13.1.3, hvor det foreslås å oppheve regler om styrefullmakt etter aksjeloven § 7-6.

9.5 Er økt vedtektsfrihet et alternativ?

Som nevnt i punkt 9.1 skal utvalget ifølge mandatet også vurdere om økt grad av vedtektsfrihet er en egnet måte å regulere selskapsorganenes kompetanse i aksjeselskaper der alle aksjonærene er styremedlemmer.

Spørsmål om selskapenes adgang til å vedtektsfeste regler om selskapers organisasjon er ingen ny diskusjon, jf. blant annet NOU 1996: 3 side 19, Ot.prp. nr. 36 (1993–94) side 37 til 40 og Innst.O. nr. 45 (1993–94) side 3.

Spørsmålet ble også vurdert i Knudsen-utredningen side 22. Utvalget deler utrederens syn på muligheten for vedtektsregulering som alternativ til lovgivning om organisatoriske spørsmål. Økte valgmuligheter kan naturligvis være et gode ved at det gir selskapene fleksibilitet, men det kan også bidra til å komplisere regelverket. Et regelverk som inneholder flere alternative fremgangsmåter, medfører at selskapene må sette seg inn i og forstå konsekvensene av sitt eget valg av alternativ. Større valgfrihet kan også gi behov for ytterligere intern regulering, og dermed øke selskape-

nes kostnader. Økte valgmuligheter kan videre føre til feilvalg eller saksbehandlingsfeil internt i selskapet, med påfølgende uønskede konsekvenser.

Utvalget erfarer at det er få aksjeselskaper som benytter seg av vedtektsbestemmelser til å spesialregulere selskapsorganenes kompetanse. Dette gjelder særlig for små og mellomstore aksjeselskaper. Utvalget antar derfor at en adgang til å vedtektsfeste selskapsorganenes kompetanse i aksjeselskaper der alle aksjonærene er styremedlemmer, kan føre til at det ved uenighet overhodet ikke finnes vedtektsregulering for å løse tvisten eller at vedtektsbestemmelsene er mangelfulle. Selv om færre lovbestemmelser eller reduksjon i mengden av lovstoff kan medføre at loven blir lettere å lese, kan en slik «forenkling» medføre at løsningene på de problemstillinger som kan oppstå i det praktiske liv, blir vanskeligere tilgjengelig. Problemstillingene som aksjeloven søker å regulere, blir heller ikke borte om man fjerner den rettslige reguleringen av dem i aksjeloven. Prøven på om det er et robust regelverk viser seg først og fremst der det er uenighet eller konflikter. Færre lovbestemmelser eller reduksjon i mengden av lovstoff kan øke risikoen for at selskapene blir stående uten støtte i regler som gir svar på spørsmål som erfaringsmessig oppstår.

Utvalget har likevel vurdert om det i vedtektenes skal kunne bestemmes at det ikke kreves styrebeslutning i de saker hvor loven tillater at det gjøres unntak fra styrets forslagskompetanse, jf. punkt 9.4.3.1. Etter utvalgets oppfatning bør samtlige aksjonærer samtykke for hver enkelt sak. Det bør ikke generelt kunne treffes vedtak om dette ved vedtektsflertall.

Utvalget finner det derfor mer hensiktsmessig å lovfeste regler om selskapsorganenes kompetanse i aksjeselskaper hvor alle aksjonærer er styremedlemmer.

Kapittel 10

Aksjeselskaper med én eier og enestyre

10.1 Innledning

Av mandatet fremgår det at utvalget skal vurdere om det bør gjøres særskilte tilpasninger i aksjeloven for selskaper med én eier hvor denne også utgjør styret. Som nevnt i punkt 9.1 må problemstillingen ses i sammenheng med utvalgets behandling av selskapsorganenes kompetanse i aksjeselskaper der alle aksjonærene er medlem av styret. Problemstillingen er ikke aktuell for allmennaksjeselskaper.

Ettersom mandatet gjelder selskaper med sammenfall mellom eier og styremedlem, og juridiske personer ikke kan være styremedlem, tar mandatet sikte på selskaper hvor eieren er en fysisk person.

10.2 Gjeldende rett

Som nevnt i punkt 9.1 ble det i LOV-2013-06-14-40 vedtatt endringer med sikte på å forenkle regler om aksjeselskapers organisasjon i små og mellomstore aksjeselskaper, hvorav flere hadde spesiell betydning for aksjeselskaper med én eier og enestyre.

Aksjeloven inneholder ingen egne saksbehandlingsregler for aksjeselskaper som har én eier, som også utgjør styret. Derfor er det også i slike selskaper krav om at det skal være både generalforsamling og styre.

En særbestemmelse for selskaper som har bare én aksjonær, er aksjeloven § 6-13 (3). Ifølge

lovbestemmelsen skal avtaler mellom selskapet og aksjonæren nedtegnes skriftlig. Loven inneholder her et formkrav, men gir ikke uttrykk for en gyldighetsregel.

10.3 EU/EØS-rett og utenlandsk rett

I EU foreligger det p.t. ingen egne regler for aksjeselskaper med én eier hvor denne også utgjør styret. EUs arbeid med direktivforslaget om SUP-selskaper legger heller ikke opp til at enkeltpersonselskaper må ha et enestyre eller at styret må bestå kun av eieren, jf. artikkel 22 nr. 1. Se også punkt 3.3 for en generell redegjørelse om direktivforslagets status. Utvalget finner det derfor ikke hensiktsmessig å foreta en nærmere vurdering av direktivforslaget.

10.4 Utvalgets vurderinger

Etter utvalgets syn fremstår det som enda mindre viktig å opprettholde kravet om at styret skal fremsette et forslag som generalforsamlingen skal vedta, dersom generalforsamlingen og styret består av én og samme person. Utvalgets vurderinger i kapittel 9 gjelder derfor også for selskaper med én eier hvor denne også utgjør styret. Utvalget har etter dette ikke funnet det nødvendig å foreslå egne regler for selskaper med én eier og enestyre.

Kapittel 11

Styrets handleplikt

11.1 Mandatet

Utvalget skal vurdere om kravet i aksjeloven § 3-5 (1) annet punktum om styrets handleplikt når egenkapitalen er mindre enn halvparten av aksjekapitalen, bør endres eller oppheves. Dette er imidlertid bare én side av styrets handleplikt. Utvalget vil behandle handleplikten knyttet til aksjekapitalen sammen med de øvrige sidene av handleplikten.

Aksjeloven og allmennaksjeloven er langt på vei identiske hva angår handleplikten. Bestemmelsene behandles derfor samlet hvis ikke annet fremgår. I punkt 11.5 finnes det enkelte bemerkninger som bare gjelder allmennaksjeloven.

11.2 Gjeldende rett

11.2.1 Generelt

Blir den reelle egenkapitalen i et aksjeselskap eller allmennaksjeselskap uforsvarlig lav eller synker den under halve aksjekapitalen, har styret ifølge aksjelovene § 3-5 en lovbestemt plikt til å handle. Regelen har sin bakgrunn i EUs 2. selskapsdirektiv art. 17 (nå Rdir. 2012/30/EU art. 19), men de norske aksjelovene rekker lengre enn EU-regelen på flere punkter. Se nærmere punkt 11.3 om EU/EØS-rett.

Hensikten med regelen om styrets handleplikt er at styret og generalforsamlingen skal kunne sette i verk tiltak mens det fortsatt er mulig å redde selskapet eller redusere selskapskreditorenes tap. Tiltak skal iverksettes før det er grunnlag for å slå selskapet konkurs eller det oppstår plikt til å melde oppbud, jf. straffeloven § 407. Det følger av NOU 1996: 3 side 46 at et sentralt formål nettopp har vært å hindre at selskapet havner i en situasjon der det må begjære oppbud.

Overholder ikke styret sin handleplikt, kan styremedlemmene bli idømt erstatningsansvar, jf. aksjelovene § 17-1 (1) sml. for eksempel LA-2007-37537 og LB-2013-170795. I prinsippet kan også straffansvar bli en konsekvens, jf. aksjelovene § 19-1. Har styret derimot opptrådt i overensstem-

melse med sin lovbestemte handleplikt, kan dette være et argument mot styreansvar.

Handleplikten inntreffer i to grupper av tilfeller. Handleplikt ved uforsvarlig lav egenkapital omtales i punkt 11.2.2. Handleplikt ved tap av aksjekapital omtales i punkt 11.2.3.

11.2.2 Handleplikt ved uforsvarlig lav egenkapital

For det første inntreffer handleplikten der «*det må antas at egenkapitalen er lavere enn forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten i selskapet*», jf. aksjelovene § 3-5 (1) første punktum. Kriteriet er særnorsk og har ingen direkte parallell i 2. selskapsdirektiv. Plikten til å handle inntreffer på et tidligere stadium enn plikten til å gjøre oppbud i henhold til straffeloven § 407.

Handleplikten etter aksjelovene § 3-5 tar utgangspunkt i aksjelovene § 3-4 slik den opprinnelig lød.

At selskapets egenkapital er lavere enn forsvarlig, kan vise seg i forbindelse med utarbeidelsen av årsoppgjøret eller i løpet av året. Handleplikten er ikke knyttet til den formelle regnskapsavleggelsen, men til styrets plikt til å holde seg løpende orientert om selskapets regnskaper og formuesforhold, jf. aksjelovene § 6-12 (3). En konsekvens av styrets handleplikt er at styret må ha kontinuerlig oppmerksomhet på om selskapets egenkapitalsituasjon, herunder likviditet, er forsvarlig, jf. Ot.prp. nr. 23 (1996–97) side 55. Styrets plikt til å foreta en løpende vurdering av om egenkapitalen og likviditeten er forsvarlig, må ses i lys av aksjelovens krav om at daglig leder jevnlig skal underrette styret om «*selskapets virksomhet, stilling og resultatutvikling*», jf. aksjelovene § 6-15 (1). Informasjonen skal sette styret i stand til å vurdere om egenkapitalen er lavere enn forsvarlig eller lavere enn halve aksjekapitalen. Styret har imidlertid også en selvstendig plikt til å overvåke selskapets økonomiske situasjon. Både styret og det enkelte styremedlem kan i denne forbindelse gjøre bruk av sin rett til å kreve at daglig leder gir

en «nærmere redegjørelse om bestemte saker», jf. aksjelovene § 6-15 (2).

Den rettslige betydningen av styrets plikt til å foreta en løpende vurdering av om egenkapitalen er lavere enn forsvarlig eller lavere enn halve aksjekapitalen, må ikke overvurderes. Dersom siste årsregnskap gir uttrykk for at selskapets egenkapital er tilfredsstillende, og det i løpet av året ikke inntreffer forhold som kan antas å ha spesiell betydning for selskapets egenkapital, understrekes det i Ot.prp. nr. 23 (1996–97) side 55 at det «selvsagt ikke er nødvendig for styret å foreta hyppige kontroller av egenkapitalen». Forutsetningen må uansett være at likviditeten er tilfredsstillende.

Handleplikten går for det første ut på at styret straks skal behandle saken, jf. aksjelovene § 3-5 (1) første punktum. Dermed tvinges styret til å sette fokus på selskapets problemer. Dessuten blir det dokumentert gjennom styreprotokollen at styret har tatt selskapets stilling opp til vurdering. De vanlige regler om protokollasjon gjelder, jf. aksjelovene § 6-29.

For det andre skal styret innkalle generalforsamlingen, jf. aksjelovene § 3-5 (1) annet punktum. Plikten til å innkalle generalforsamlingen kan oppfylles ved at det innkalles til en ekstraordinær generalforsamling eller gjennom en ordinær generalforsamling.

Må det antas at selskapets egenkapital er uforvarslig lav, må generalforsamlingen innkalles «innen rimelig tid». Begrunnelsen for at loven ikke opererer med noen bestemt frist for å innkalle generalforsamlingen ligger i at styret skal få tid til å klarlegge og vurdere selskapets stilling, herunder finne ut om selskapets økonomiske vanskeligheter er forbigående eller om styret kan iverksette tiltak innenfor styrets eget ansvarsområde. Dette kan for eksempel skje ved å foreta omorganiseringer, reforhandle selskapets avtaler om kjøp av råvarer eller salg av bedriftens produkter, inngå nye eller reforhandle gamle låne- og kredittavtaler mv. Loven kan neppe forstås slik at styrets ordinære beslutningsmyndighet innenfor eget ansvarsområde som følge av handleplikten blir avskåret eller begrenset til fordel for generalforsamlingen, men loven sier ikke noe eksplisitt om denne situasjonen.

Innkalles generalforsamlingen, skal styret gi en redegjørelse for selskapets økonomiske stilling, jf. aksjelovene § 3-5 (1) tredje punktum. Ifølge Ot.prp. nr. 36 (1993–94) side 173 skal redegjørelsen blant annet gi informasjon om «årsakene til underskuddet og om framtidssiktene». Redegjørelsen for «framtidssiktene» bør nok normalt inkludere en omtale av konsekvensene av under-

skuddet, den seneste økonomiske utviklingen, forventet tap i den nærmeste fremtid samt konkrete tiltak og konsekvensene av disse. Videre skal styret foreslå tiltak slik at selskapet igjen får en forsvarlig egenkapital.

Aktuelle tiltak kan for eksempel være tilførsel av ny egenkapital, fusjon, fisjon eller endringer i virksomheten som forutsetter vedtektsendring. Ved tilførsel av ny egenkapital gjelder de alminnelige regler om kapitalforhøyelse mv. Skal det skje en kapitalforhøyelse, må styret på vanlig måte fremme et begrunnet forslag (jf. imidlertid kapittel 9 og 10 foran). Generalforsamlingens vedtak om endring av aksjekapitalen må dessuten på vanlig måte meldes til Foretaksregisteret.

Styrets forslag kan også gå ut på at det skal igangsettes tiltak som mer indirekte påvirker egenkapitalen, for eksempel at kostnader skal kuttes. Slike tiltak kan normalt iverksettes av styret uten at det treffes beslutning i generalforsamlingen.

Dersom styret ikke finner grunnlag for å foreslå tiltak som vil gi selskapet en forsvarlig egenkapital, eller slike tiltak ikke lar seg gjennomføre, for eksempel fordi det ikke er mulig å få tilslutning til et forslag som vil gi selskapet forsvarlig egenkapital mv., skal styret foreslå at selskapet oppløses, jf. aksjelovene § 3-5 (2). Hvis generalforsamlingen ikke tar styrets forslag til følge, kan det gi styremedlemmene grunn til å trekke seg, jf. aksjelovene § 6-7 (1).

Aksjelovene har ingen bestemmelser om hvordan generalforsamlingen skal reagere på styrets forslag til tiltak eller oppløsning av selskapet. Både kapitalforhøyelse, kapitalnedsettelse, fusjon og fisjon, må vedtas av generalforsamlingen med samme flertall som normalt kreves, det vil si to tredjedels flertall av de stemmer og den aksjekapital som er representert på generalforsamlingen. Det samme gjelder dersom generalforsamlingen skal treffe beslutning om å oppløse selskapet.

Har generalforsamlingen vedtatt et tiltak som ikke lar seg gjennomføre, for eksempel en kapitalforhøyelse som ikke blir fulgt opp med nødvendig aksjetegning, må styret fritt kunne vurdere om saken på nytt skal fremlegges for generalforsamlingen med tanke på oppløsning av selskapet, eller om andre tiltak skal settes inn. Avgjørende må være om styret handler på en aktsom måte og i selskapets interesse. Skjer det ingen bedring av selskapets egenkapitalsituasjon, og tiltak som styret kan gjennomføre på egen hånd heller ikke gjør egenkapitalen «forsvarlig», kan det bli nødvendig å innkalle generalforsamlingen på nytt. Aksjelovene kan neppe forstås slik at de pålegger en

plikt til å avholde ny generalforsamling hvis generalforsamlingen tidligere har tatt stilling til en plan for å bedre egenkapitalen, og denne planen følges. Formålet bak regelen tilsier imidlertid at ny generalforsamling må avholdes hvis selskapets økonomiske situasjon blir så mye forverret at generalforsamlingen på nytt bør ta standpunkt til om tiltak skal settes i verk.

11.2.3 Handleplikt ved tap av halve aksjekapitalen

For det andre inntreer handleplikten hvis «*det må antas at selskapets egenkapital er blitt mindre enn halvparten av aksjekapitalen*», jf. aksjelovene § 3-5 (1) annet punktum. Denne delen av handleplikten bygger direkte på 2. selskapsdirektiv. Der handleplikten inntreer av denne grunn, gjelder mye av det samme som ved handleplikten etter aksjelovene § 3-5 (1) første punktum, som utløses av uforvarlig lav egenkapital.

Formålet med å knytte handleplikten til aksjekapitalen, er ifølge lovforarbeidene å fremtvinge en redegjørelse for generalforsamlingen om et så vidt betydelig tap av egenkapital, uavhengig av styrets skjønn. Plikten til å innkalle generalforsamlingen i selskaper av ASA-typen følger dessuten av 2. selskapsdirektiv, som ikke tar høyde for at nasjonal lovgivning allerede kan ha en handleplikt for styret som følge av uforvarlig lav egenkapital. Der styrets handleplikt er en følge av at selskapets egenkapital er lavere enn halvparten av aksjekapitalen, kan styret således ikke utsette innkalling av generalforsamlingen under henvisning til at egenkapitalen likevel er forvarlig.

I aksjeselskap må generalforsamlingen innkalles innen rimelig tid, jf. aksjeloven § 3-5 (1). Innkallingsfristen i allmennaksjeselskaper er seks måneder, jf. allmennaksjeloven § 3-5 (1). Denne innkallingsfristen hadde sin bakgrunn i 2. selskapsdirektiv slik det opprinnelig lød. Kapitaldirektivet er senere endret på dette punktet, se punkt 11.3.1 nedenfor.

Overfor generalforsamlingen skal styret også der innkallingen skyldes at egenkapitalen er lavere enn halve aksjekapitalen, foreslå tiltak som vil føre til at selskapet får en forvarlig egenkapital. Handleplikten kan ikke oppfylles gjennom et forslag om å endre forholdet mellom egenkapital og aksjekapital, typisk ved å nedsette aksjekapitalen, slik at egenkapitalen igjen utgjør mer enn halvparten av aksjekapitalen. Dette følger både av lovens systematikk og av lovforarbeidene, jf. NOU 1992: 29 side 85 til 86 og Ot.prp. nr. 55 (2005–2006) side 20.

Er egenkapitalen likevel forvarlig selv om den har sunket til under halve aksjekapitalen, er det ikke nødvendig at styret foreslår tiltak. Ifølge lovforarbeidene er dermed betydningen av handleplikten i slike tilfeller at styret skal gi generalforsamlingen en orientering om forholdet og en mulighet til å vurdere selskapets virksomhet.

11.3 EU/EØS-rett og utenlandsk rett

11.3.1 EU/EØS-rett

Som nevnt i punkt 11.2 foran, har regelen om styrets handleplikt i aksjelovene § 3-5 sin bakgrunn i 2. selskapsdirektiv («Kapitaldirektivet») art. 11, nå Rdir. 2012/30/EU art. 19, men på flere punkter rekker aksjelovene § 3-5 lengre enn regelen i EU-direktivet.

Rdir. 2012/30/EU art. 19 gjelder bare for selskaper av ASA-typen. Det finnes ingen tilsvarende regel for selskaper av AS-typen.

Bestemmelsen i Rdir. 2012/30/EU art. 19 lyder slik:

«1. I tilfælde af betydelige tab på den tegnede kapital skal generalforsamlingen indkaldes inden for en frist, som fastsættes i medlemsstaternes lovgivninger, for at undersøge, om selskabet skal opløses, eller om andre foranstaltninger skal træffes.

2. Lovgivningen i en medlemsstat kan ikke fastsætte størrelsen af det tab, der anses som betydeligt i henhold til stk. 1, til mere end halvdel af den tegnede kapital.»

Annet selskapsdirektiv art. 19 nr. 1 innebærer at selskapet må vurdere situasjonen i tilfelle av «*betydelige tap*» av aksjekapitalen.

Selskapet plikter i henhold til art. 19 å innkalle til generalforsamling for at den skal ta stilling til om selskapet skal oppløses eller om det skal treffes andre tiltak. Art. 19 krever derimot ikke at selskapet skal oppløses eller at det skal treffes andre tiltak. Generalforsamlingens beslutning kan dermed inneholde alt fra en uendret videreføring av driften i selskapet, til en rekonstruksjon med tilførsel av ny kapital eller andre tiltak, og videre til en oppløsning av selskapet. Dersom generalforsamlingen beslutter å fortsette driften i selskapet uten å treffe tiltak, eksempelvis basert på gode fremtidsutsikter, er det således ikke i strid med direktivet.

Det fremgår av art. 19 nr. 2 at «*en medlemsstats lovgivning kan ikke fastsette størrelsen av det tapet, som skal anses betydelig i henhold til nr. 1, til mer*

enn halvparten av den tegnede kapital». De ulike medlemslandene kan imidlertid fastsette strengere handleplikt enn det som følger av direktivet. Medlemstatene kan dermed fastsette en handleplikt som inntre på et tidligere tidspunkt, for eksempel når det må antas at en tredjedel av aksjekapitalen er tapt. EUs 2. selskapsdirektiv stiller således kun en ytre ramme for når handleplikten må inntre.

Direktivet stiller ikke lenger konkrete krav til fristen for å kalle inn til generalforsamling. Den nasjonale lovgivning må imidlertid fastsette en bestemt frist for innkalling til generalforsamling. Art. 19 krever heller ikke at generalforsamlingen skal avholdes innen en bestemt frist.

11.3.2 Svensk rett

Styret i publika aktiebolag og i private aktiebolag plikter «*snarest*» å sette opp en mellombalanse dersom det er grunn til å anta at selskapets egenkapital er blitt mindre enn halvparten av den registrerte aksjekapitalen, jf. aktiebolagslagen 25 kap. 13 § sml. 14 §. Mellombalansen skal kontrolleres av revisor.

Ettersom handleplikten utløses når det er «*grunn til å anta*» at egenkapitalen er blitt mindre enn halvparten av den registrerte aksjekapitalen, må styret opprette den særlige mellombalansen når det hadde kjennskap til at selskapets økonomi hadde blitt forverret og det var mistanke om at den kritiske grensen var overtrådt. Styret skal fortløpende bedømme selskapets økonomiske situasjon, jf. aktiebolagslagen 8. kap. 4 § annet ledd.

Selv om mellombalansen skal opprettes «*snarest*», kan det ifølge Andersson, Johansson, Skog, *Aktiebolagslagen. Del III* (2014) 25:28 gå en viss tid mellom det tidspunkt det oppstår en mistanke om kapitalsvikt og det tidspunkt mellombalansen er ferdig utarbeidet. Dette har sammenheng med at styret trenger noen dager til å tre sammen og analysere selskapets økonomiske stilling, samt at det tar en viss tid å utarbeide den særlige mellombalansen.

Dersom mellombalansen viser at halvparten av aksjekapitalen er tapt, skal styret «snarest mulig» innkalle til en første generalforsamling, jf. aktiebolagslagen 25. kap. 15 §. Styret har imidlertid rett til å benytte seg av den lengre fristen som loven og selskapets vedtekter fastsetter, maksimalt seks uker, jf. aktiebolagslagen 7. kap. 18 §. Dersom det skal avholdes ordinær generalforsamling innen 6 til 8 uker fra revisor har kontrollert mellombalansen, bør det ifølge lovforarbeidene

være tilstrekkelig for styret å legge frem balansen på ordinær generalforsamling i stedet for å måtte kalle inn til ekstraordinær generalforsamling.

Mellombalansen skal legges frem på generalforsamlingen, og selskapets revisor skal gi en uttalelse om denne, jf. aktiebolagslagen 25. kap. 15 § annet ledd. Mellombalansen tjener som grunnlag for generalforsamlingens beslutning om styrets forslag til eventuell refinansiering, tilførsel av ny aksjekapital eller avvikling av selskapet. Generalforsamlingen kan imidlertid justere mellombalansen slik at den er i samsvar med forholdene på tidspunktet for generalforsamlingen. Justeringen kan føre til at selskapets egenkapital blir vurdert til et høyere beløp enn den opprinnelige mellombalansen, slik at egenkapitalen overstiger halvparten av aksjekapitalen og den kritiske grensen ikke lenger er overtrådt. I et slikt tilfelle er det nødvendig å skille mellom tre ulike situasjoner.

Den første situasjonen er hvor selskapets egenkapital ifølge den særlige mellombalansen har ligget under den kritiske grensen, men hvor selskapet før generalforsamling har fått en egenkapital som overstiger den registrerte aksjekapitalen. Selskapet kan for eksempel ha solgt eiendeler med gevinst eller hatt annen positiv inntjening i denne perioden. Styret plikter da ikke å utarbeide en ny mellombalanse eller kalle inn til ny generalforsamling, jf. aktiebolagslagen 25. kap. 16 §.

Den andre situasjonen er hvor det på grunn av ny informasjon om selskapets økonomiske situasjon blir klart at selskapets egenkapital aldri har ligget under den kritiske grensen. I så fall kreves det ikke noen tiltak. Det hadde da ikke vært nødvendig for styret å kalle inn til generalforsamling dersom det hadde hatt korrekte opplysninger fra begynnelsen av.

Den tredje situasjonen er hvor egenkapitalen tidligere har overskredet den kritiske grensen, men er delvis gjenopprettet på tidspunktet for generalforsamlingen, likevel uten at det er full dekning for aksjekapitalen. I et slikt tilfelle kan selskapet unngå avvikling dersom en ny mellombalanse viser at det er full dekning for egenkapitalen, jf. aktiebolagslagen 25. kap. 16 § første ledd og 17 § første ledd nr. 2.

Dersom det ikke er full dekning for aksjekapitalen ved den første generalforsamlingen, har generalforsamlingen to handlingsalternativ. Generalforsamlingen kan beslutte at selskapet skal avvikles eller beslutte konkrete tiltak for å gjenopprette egenkapitalen.

Dersom generalforsamlingen ikke beslutter avvikling av selskapet, har selskapet en viss tid til å iverksette tiltak for å øke egenkapitalen i selska-

pet. Styret skal i et slikt tilfelle opprette en ny mellombalanse i henhold til aktiebolagslagen 25. kap. 16 §, hvor ny generalforsamling skal avholdes innen åtte måneder fra den første generalforsamlingen. På den andre generalforsamlingen skal generalforsamlingen på nytt ta stilling til om selskapet skal avvikles.

Dersom det ikke blir avholdt ny generalforsamling eller det ikke foreligger en revisorbekreftet mellombalanse, eller at mellombalansen viser at det ikke er dekning for aksjekapitalen, samtidig som generalforsamlingen ikke vedtar avvikling av selskapet, plikter styret å anmode om at en domstol oppløser selskapet, jf. aktiebolagslagen 25. kap. 17 §.

Konkrete tiltak for å gjenopprette egenkapitalen i selskapet kan typisk være tilførsel av kapital til selskapet fra aksjonærer eller andre. Tilførselen må imidlertid være så stor at egenkapitalen tilsvarende den registrerte aksjekapitalen. Det er således ikke tilstrekkelig at egenkapitalen overstiger den kritiske grensen på halvparten av den registrerte aksjekapitalen. Hvor selskapet har en registrert aksjekapital som er høyere enn lovens minstekrav, men mer enn halvparten av aksjekapitalen er tapt, kan selskapet nedsette aksjekapitalen til minstekravet til aksjekapital, og slik at nedsetningsbeløpet anvendes til dekning av tapet.

Har generalforsamlingen besluttet tiltak for å gjenopprette egenkapitalen i selskapet, skal styret opprette en ny mellombalanse, som også skal kontrolleres av selskapets revisor, jf. aktiebolagslagen 25. kap. 16 §. Ny generalforsamling må avholdes innen åtte måneder etter den første generalforsamlingen. Dersom den nye balansen viser at det er full dekning for aksjekapitalen, kan generalforsamlingen beslutte å fortsette driften i selskapet. Dersom det ikke er full dekning for aksjekapitalen, skal generalforsamlingen stemme for oppløsning av selskapet.

11.3.3 Dansk rett

I dansk lovgivning reguleres styrets handleplikt av selskabsloven § 119, som gjelder både for anpartsselskab og aktieselskab. Det fremgår av selskabsloven § 119 at styrets handleplikt utløses hvor egenkapitalen er blitt mindre enn halvparten av aksjekapitalen. Selskabsloven § 119 krever at generalforsamling avholdes innenfor en frist på seks måneder etter at det er konstatert at mer enn halvparten av aksjekapitalen er tapt. Dersom den ordinære generalforsamlingen skal avholdes innen denne fristen, er det ikke nødvendig å innkalle til ekstraordinær generalforsamling. Videre

følger det av bestemmelsen at styret i generalforsamlingen skal redegjøre for selskapets økonomiske situasjon og vurdere om det er nødvendig å foreslå tiltak, herunder om selskapet må oppløses.

Handleplikten i dansk aksjelovgivning er ikke direkte knyttet til et krav om forsvarlig egenkapital, men det fremgår av selskabsloven § 115 nr. 5 at styret plikter å påse at selskapets egenkapital til enhver tid er forsvarlig, herunder at selskapet har forsvarlig likviditet. Videre fremgår det av bestemmelsen at styret til enhver tid plikter å vurdere den økonomiske situasjonen i selskapet. Ettersom handleplikten i selskabsloven § 119 er knyttet opp mot at styret må vurdere om det er nødvendig å foreslå tiltak, vil det være naturlig å se disse bestemmelsene i sammenheng, slik at det vil være nødvendig å foreslå tiltak dersom selskapets egenkapital ikke er forsvarlig.

Erstatningsansvaret for styremedlemmer i danske anpartsselskaber og aktieselskaber ved unnlatelse av handleplikten er et individuelt ansvar, som følger av den alminnelige culpa-regelen i selskabsloven § 361. Dersom styrets beslutning om fortsettelse av virksomheten må regnes som uaktsom, kan det utløse erstatningsansvar for styremedlemmene. Overtredelse av handleplikten straffes med bøter, jf. selskabsloven § 367.

11.4 Utvalgets vurderinger

11.4.1 Generelt

Aksjelovene § 3-5, jf. § 3-4, forutsetter at styret skal overvåke selskapets egenkapitalsituasjon. Utvalget har vurdert om det i aksjelovene § 6-12 (3) bør gjøres en tilføyelse om at styret ikke bare skal holde seg orientert om selskapets økonomiske stilling, men også om «*at styrets handleplikt etter § 3-5 overholdes*». Utvalget mener imidlertid at styrets plikt til *aktivt* å ta stilling til *om* egenkapitalen er forsvarlig allerede fremgår av både aksjelovene § 6-12 (3) og forutsetningsvis av aksjelovene § 3-5, slik at det ikke er behov for en slik tilføyelse.

Som nevnt i punkt 11.2 inntreer handleplikten i to grupper av tilfeller.

For det første inntreer handleplikten der «*det må antas at egenkapitalen er lavere enn forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten i selskapet*», jf. aksjelovene § 3-5 (1) første punktum. Kriteriet er nært knyttet opp mot kravet om forsvarlig egenkapital og likviditet i aksjelovene § 3-4, men det avviker noe siden aksjelovene § 3-5 i motset-

ning til § 3-4 ikke tar med «likviditet». For så vidt som henvisningen til «likviditet» i aksjelovene § 3-4 ifølge Prop. 111 L (2012–2013) side 77 til 78 først og fremst var ment som en påminnelse om at forsvarlighetsvurderingen omfatter både soliditet og likviditet, er det vel noe uklart om denne forskjellen har særlig betydning. Utvalget foreslår ingen endring på dette punktet.

Som det fremgår av lovteksten, inntreer handleplikten hvis det må antas at «egenkapitalen» er uforsvarlig lav. Det avgjørende for om handleplikten utløses etter dette alternativet er selskapets reelle egenkapital, ikke den bokførte. Utvalget har vurdert om lovteksten skulle endres til «den reelle egenkapitalen». Utvalget har notert seg at det også er andre steder hvor det i lovteksten siktes til reell egenkapital, og mener derfor at det kan skape uklarhet dersom det tas med en presisering i lovteksten på dette ene punktet. Etter utvalgets oppfatning er det derfor ikke ønskelig å endre loven på dette punktet.

11.4.2 Handleplikt ved tap av halve aksjekapitalen i aksjeselskap

For det andre inntreer handleplikten «hvis det må antas at selskapets egenkapital er blitt mindre enn halvparten av aksjekapitalen», jf. aksjelovene § 3-5 (1) annet punktum. Vurderingen av handleplikten ved tap av halve aksjekapitalen er bare aktuell for aksjeselskaper. For allmennaksjeselskaper følger denne handleplikten av 2. selskapsdirektiv, jf. punkt 11.3.1 foran. Utvalget vurderer handleplikten for allmennaksjeselskap i punkt 11.5 nedenfor.

Kriteriet «halvparten av aksjekapitalen» har vært uendret selv om minstekravet til aksjekapital ble redusert ved LOV-2011-12-16-63.

Etter utvalgets oppfatning er det ikke hensiktsmessig at handleplikten er knyttet til halve aksjekapitalen når minstekravet til aksjekapital er 30 000 kroner eller lavere, jf. punkt 7.2. For selskaper med aksjekapital ned mot eller på nivå med aksjelovens minimumskrav, vil handleplikten i så fall inntre så snart at regelen blir vanskelig å forholde seg til. Selskapets styre skal under enhver omstendighet overvåke selskapets egenkapital-situasjon, jf. aksjeloven § 3-5 (1) sml. § 3-4 og punkt 11.4.1 foran. Aksjekapitalen er uansett en uegnet målestokk for når handleplikten utløses. Når handleplikten er knyttet opp mot aksjekapitalen i selskapet, beror handleplikten på hvor mye aksjonærene har valgt å innbetale som aksjekapital. Størrelsen på aksjekapitalen er imidlertid ikke velegnet som en målestokk for selskapets økonomiske stilling, jf. punkt 7.2.4 foran. Det er ingen

nødvendig sammenheng mellom aksjekapitalen og bokført egenkapital eller reell egenkapital, og det er uansett egenkapitalen som er relevant for selskapets overlevelsessevne. Størrelsen på aksjekapitalen kan dessuten være mer et resultat av tilfeldigheter enn en vurdering av selskapets kapitalbehov, for eksempel gjennom fusjoner, innskudd o.l., hvor det kommer inn tekniske regler om bytteforhold mm. «[H]alvparten» av aksjekapitalen fremstår således som et tilfeldig kriterium for å utløse en handleplikt.

Utvalgets oppfatning er at aksjeloven kun bør kreve handleplikt ved tap av egenkapital der egenkapitalen er lavere enn forsvarlig. Dette er for øvrig i tråd med aksjelovens vektlegging av at det er selskapets reelle egenkapital og ikke aksjekapitalen som har betydning som kreditorbeskyttelse.

11.4.3 Handlepliktens innhold

Utvalget vil deretter gå over til å vurdere handlepliktens innhold. Etter utvalgets oppfatning kan det ikke være grunn til å innføre så vidt omfattende regler som finnes i svensk rett. I grove trekk bør aksjelovens regler videreføres slik at det også i fremtiden fremgår at de norske reglene har nært slektskap med de danske reglene.

Slik handleplikten etter aksjeloven § 3-5 er formulert, gir den opphav til spørsmål blant annet der selskapet taper egenkapital straks etter at det er stiftet. Loven sier heller ikke noe om det gjelder et krav om å innkalle generalforsamlingen igjen og igjen der selskapet har en uforsvarlig lav egenkapital, men følger en plan for å rette på dette.

Etter utvalgets oppfatning bør loven fortsatt ta utgangspunkt i at styret straks plikter å behandle saken hvis det må antas at egenkapitalen er lavere enn forsvarlig, ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten i selskapet. For tilfeller der selskapet har uforsvarlig lav egenkapital, mener utvalget at det bør fremgå at styret plikter å vedta en handlingsplan og herunder ta stilling til om det er påkrevd med generalforsamlingens tilslutning der dette er nødvendig.

Ifølge aksjeloven § 3-5 skal styret innen rimelig tid innkalle generalforsamlingen og gi den en redegjørelse for selskapets økonomiske stilling. Dersom selskapet ikke har forsvarlig egenkapital i samsvar med aksjeloven § 3-4, skal styret på generalforsamlingen foreslå tiltak for å rette på dette. Etter utvalgets oppfatning tar loven her ikke tilstrekkelig hensyn til at styret har en selvstendig plikt til å forsøke å rette opp selskapets svake økonomiske stilling. Loven bør derfor skille mellom tiltak som kan iverksettes av styret alene, og tiltak

som forutsetter generalforsamlingens medvirkning. Det sentrale er at aksjonærene orienteres om tiltakene slik at generalforsamlingen eventuelt kan ha anledning til å overprøve dem eller nekte iverksatt tiltak.

Et spørsmål er om selskapet må innkalle generalforsamlingen. Til støtte for at det gjelder en plikt til å innkalle generalforsamlingen taler det at dette kan gi aksjonærene kunnskap om selskapets økonomiske vanskeligheter. På den annen side kan hensynet til selskapet tilsi at generalforsamlingen likevel ikke bør innkalles. En grunn er at avholdelse av en ekstraordinær generalforsamling ikke nødvendigvis er den beste anvendelsen av selskapets ressurser i en situasjon hvor selskapets økonomi er svekket. Verken selskapets kreditorer eller aksjonærer vil være tjent med at selskapets midler brukes til en ekstraordinær generalforsamling, som bare kommer frem til tiltak som styret på egen hånd kunne iverksatt. En annen grunn er at det kan ha negative konsekvenser for selskapet om det blir kjent at det må avholdes en ekstraordinær generalforsamling for å behandle selskapets økonomiske situasjon. Dette kan forsterke selskapets økonomiske vanskeligheter til skade for blant annet selskapets kreditorer og ansatte. Kommunikasjon med selskapets kreditorer bør skje på annen måte enn gjennom innkalling av aksjonærene til ekstraordinær generalforsamling. Arbeider styret for eksempel med en refinansiering av selskapet, forutsettes det ofte en høy grad av konfidensialitet, noe som tilsier at styret bør kunne vente med å innkalle til generalforsamling. Styret kan dessuten ha behov for tid til å utarbeide en redegjørelse med et forslag som det mener at generalforsamlingen bør tiltre.

Etter utvalgets oppfatning bør regelen være at dersom styret mener at situasjonen er under kontroll, tiltakene er tilstrekkelige og det ikke er påkrevet med generalforsamlingens tilslutning, er

det tilstrekkelig at aksjonærene informeres skriftlig. Grunnen til at aksjonærene skal informeres, er at aksjonærenes innskudd i selskapet står i fare for å gå tapt hvis selskapets økonomi svikter. Oppstår en slik situasjon, må aksjonærene ekstraordinært få krav på å bli informert og kunne ta stilling til de tiltak som foreslås. Utvalget foreslår derfor at det lovfestes at hvis tiltak ikke forutsetter behandling i generalforsamlingen, skal aksjonærene innen rimelig tid gis melding om hvilke tiltak som er iverksatt. Dette kan skje i forbindelse med en generalforsamling eller på annen måte.

Det er først når det dreier seg om tiltak som krever generalforsamlingens medvirkning, for eksempel kapitalforhøyelse, at det skal være obligatorisk å innkalle generalforsamlingen.

Hvis styret ikke finner grunnlag for å iverksette eller foreslå tiltak for at selskapet ikke lenger må antas å ha en egenkapital som er lavere enn forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten i selskapet, eller slike tiltak ikke lar seg gjennomføre, skal det foreslå selskapet oppløst.

11.5 Bør tilsvarende regler gjelde for allmennaksjeselskaper?

Som nevnt i punkt 11.4.2 jf. punkt 11.3.1 er det av hensyn til Norges EØS-forpliktelser ikke mulig å fjerne regelen i allmennaksjeloven om at handleplikten inntreder ved tap av halve aksjekapitalen. I så fall skal generalforsamlingen innkalles. Allmennaksjeloven § 3-5 videreføres på dette punktet.

Ifølge 2. selskapsdirektiv er det ikke lenger obligatorisk å innkalle generalforsamlingen innen seks måneder, jf. Rdir. 2012/30/EU art. 19. Utvalget foreslår derfor at generalforsamlingen skal innkalles innen rimelig tid.

Handlepliktens innhold bør utformes i tråd med utvalgets vurderinger i punkt 11.4.3.

Kapittel 12

Avtaler mellom selskapet og aksjonærer eller medlemmer av selskapets styre mv.

12.1 Innledning

Ifølge mandatet skal utvalget vurdere om aksjeloven § 3-8 bør endres eller oppheves. Ettersom allmennaksjeloven § 3-8 er nesten likelydende med aksjeloven § 3-8, vil utvalget i tråd med mandatet også vurdere om endringene som foreslås i aksjeloven, bør få konsekvenser for allmennaksjeloven.

Bakgrunnen for at utvalget er bedt om å vurdere om aksjelovene § 3-8 bør endres eller oppheves, er åpenbart at flere har tatt til orde for dette. Det synes som om kritikken mot regelen har vært økende, se nærmere punkt 12.2. Ved LOV-2006-12-15-88 ble det gjort enkelte endringer i lovbestemmelsene. Før vedtakelsen var det imidlertid flere kritiske høringsmerknader, jf. Ot.prp. nr. 55 (2005–2006) side 43. I høringen etter Knudsen-utredningen skjedde det samme, til tross for at det ikke var foreslått endringer i aksjelovene § 3-8 ettersom utrederens syn (side 108) var at «bestemmelsen [i aksjelovene § 3-8] ved lovendringen [ved LOV-2006-12-15-88] har fått en hensiktsmessig utforming». Enkelte av høringsuttalelsene er gjengitt i Prop. 111 L (2012–2013) side 78 til 79.

I forbindelse med gjennomgangen av høringsuttalelsene i Prop. 111 L (2012–2013) side 78 til 79 fremkommer det tre typer innvendinger: (1) Aksjelovene § 3-8, slik den da lød, favnet for vidt, og regelen hadde gitt grunnlag for et betydelig antall redegjørelser. Departementet oppfattet denne innvendingen som et ønske om generell forenkling og innsnevring av regelen. (2) Bestemmelsens generelle utforming gir opphav til uklarhet om regelens nærmere virkeområde. Dette medfører at selskapene i noen tilfeller følger saksbehandlingsreglene «for å være på den sikre siden» med den konsekvens at det utarbeides flere redegjørelser enn det som egentlig er påkrevd. Dette er særlig belastende for de små aksjeselskapene. (3) Det er behov for å se

nærmere på forholdet mellom aksjelovene § 3-8 og § 8-7 til § 8-10.

Departementet ga i Prop. 111 L (2012–2013) side 79 uttrykk for at det hadde

«merket seg innvendingene som har kommet frem under høringen om utformingen av § 3-8. På bakgrunn av at det i utredningen er foreslått en ren videreføring av bestemmelsen, har konkrete endringsforslag ikke vært på høring. Departementet går derfor i utgangspunktet ikke inn for å foreslå vesentlige endringer i bestemmelsen i denne omgang.»

Spørsmålet om aksjelovene § 3-8 bør endres eller oppheves er siden tatt opp ved forskjellige anledninger. Det ble blant annet tatt opp i forbindelse med Nærings- og fiskeridepartementets høringsmøte i Bergen den 5. november 2015. Spørsmålet er også diskutert i en utredning fra advokat Ph.D. Olav Perland og advokat Sverre Sandvik, Advokatfirmaet Wiersholm AS: *Vurdering av aksjelovens § 3-8*.¹

12.2 Gjeldende rett

12.2.1 Oversikt

For avtaler mellom et aksjeselskap eller allmennaksjeselskap på den ene siden og selskapets aksjonærer, ledelsen m.fl. på den andre siden, inneholder aksjelovene § 3-8 en spesiell saksbehandlings- og gyldighetsregel. Aksjelovene § 3-8 oppstiller derimot ikke materielle skranker for avtaler som omfattes av bestemmelsene. Hvorvidt en transaksjon mellom selskapet og dets aksjonærer, ledelsen m.fl. er lovlig materielt sett, må avgjøres ut fra aksjelovens øvrige regler.

¹ Utredningen ble utarbeidet for Næringslivets Hovedorganisasjon og avgitt 23. juni 2016. <https://www.nho.no/siteassets/nhos-filer-og-bilder/filer-og-dokumenter/naringsjus/utredning.pdf>

Ifølge aksjelovene § 3-8 må nærmere angitte avtaler vedtas i generalforsamlingen for at de skal være gyldige. Aksjelovene krever dessuten at behandlingen i generalforsamlingen skal skje på bakgrunn av en bestemt dokumentasjon som skal meldes til Foretaksregisteret.

12.2.2 Bakgrunnen for aksjelovene § 3-8

Den någjeldende bestemmelsen i aksjelovene § 3-8 har sin forløper i aksjeloven 1976 § 2-9a, som ble tilføyd ved LOV-1995-12-22-80 i forbindelse med EØS-tilpasningen av aksjeloven. Tidligere hadde aksjeloven 1957 § 18 en noe lignende bestemmelse. Aksjeloven 1976 § 2-9a gjaldt bare for allmennaksjeselskap, og med noen få unntak var det snakk om en minimumstilpasning til dagjeldende 2. selskapsdirektiv art. 11, jf. Ot.prp. nr. 4 (1995–96) side 23 til 24 sml. NOU 1992: 29 side 80 til 81, og Ot.prp. nr. 36 (1993–94) side 170. Se nærmere punkt 12.3 om kravene som følger av EØS-retten. Det var snakk om en lovregel om «etterstiftelse» («Nachgründung»), som bare skulle gjelde avtale om erverv av eiendeler fra en aksjonær eller stifter eller deres nærstående de første to år etter at selskapet var stiftet. Formålet med aksjeloven 1976 § 2-9a var å hindre omgåelse av de strenge reglene om tingsinnskudd mv. i forbindelse med stiftelse av selskapet.

Gyldighetsregelen ble videreført i aksjelovene av 1997 § 3-8. I tråd med forslaget i Ot.prp. nr. 36 (1993–94) side 170 ble det vedtatt nesten identiske regler for aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper. Virkeområdet for gyldighetsregelen ble imidlertid betydelig utvidet i aksjelovene av 1997 § 3-8. Det opplyses i Ot.prp. nr. 23 (1996–97) side 44 at noen høringsinstanser uttrykkelig støttet forslaget og at «[i]ngen av høringsinstansene hadde gått mot forslaget», men at enkelte høringsinstanser hadde argumentert for at regelen burde presiseres. Regelen i aksjelovene § 3-8 skulle gjelde avtaler om erverv fra aksjonær mv. uten hensyn til hvilket tidspunkt avtalen inngås, og således også avtaler som inngås senere enn to år etter stiftelsen av selskapet, jf. NOU 1996: 3 side 50 og 149 og Ot.prp. nr. 23 (1996–97) side 44 til 45. Videre omfattes ikke bare avtale med aksjonærer, men også avtale med personer og selskaper som står aksjonærer nær. For å hindre omgåelser omfattes også avtale med noen som handler etter avtale med en aksjonær eller for øvrig opptre i forståelse med en aksjonær.

Endringen ved LOV-2006-12-15-88 i forbindelse med etterkontrollen av aksjelovene innebar dels en utvidelse og dels en innskrenkning av bestemmelsens anvendelsesområde. I Ot.prp. nr.

55 (2005–2006) side 43 opplyses det at flere høringsinstanser gikk inn for at anvendelsesområdet for aksjeloven og allmennaksjeloven § 3-8 burde innsnevres til bare å bli en regel om «etterstiftelse». Blant høringsinstansene som ønsket dette, var det høringsinstanser som tidligere uttrykkelig hadde støttet regelen som var innført i aksjelovene av 1997 § 3-8. Forslaget om at aksjeloven og allmennaksjeloven § 3-8 bare burde regulere «etterstiftelse» ble ikke tatt til følge. Etter lovendringen skulle gyldighetsregelen omfatte avtaler med aksjonærene og andre med tilknytning til disse, men også avtaler mellom selskapet og styremedlemmene og daglig leder. Videre skulle gyldighetsregelen i prinsippet ikke bare omfatte avtaler om erverv mv., men alle slags avtaler, uavhengig av hvem som yter vederlaget i penger, se nærmere nedenfor. Ved den samme lovendringen ble også unntakene i aksjelovene § 3-8 annet punktum utvidet slik at avtaler som selskapene har behov for å inngå som ledd i sin vanlige virksomhet, skulle være unntatt, se særlig unntaket i aksjelovene § 3-8 (1) annet punktum nr. 4. Dessuten ble aksjelovene § 3-9 bedre samordnet med aksjelovene § 3-8, slik at anvendelsen av gyldighetsregelen i konsernforhold skulle reguleres fullt ut av aksjelovene § 3-8.

De seneste lovendringene ble vedtatt ved LOV-2013-06-14-40. Her ble det for det første i aksjeloven § 3-8 (1) annet punktum nr. 6 og allmennaksjeloven § 3-8 (1) annet punktum nr. 5 inntatt en bestemmelse som gjør unntak for avtaler som omfattes av det såkalte konsernunntaket i aksjelovene § 8-7 (3) nr. 2 og 3. Siktemålet var å fjerne praktiske utfordringer ved gyldighetsregelens anvendelse i forbindelse med avtaler om kreditt eller sikkerhetsstillelse til fordel for morselskapet. For å unngå problemstillinger knyttet til mindretallsvern, ble unntaksbestemmelsen begrenset til konsernforhold eller konsernlignende forhold der datterselskapet er heleid. For det andre ble det i aksjeloven § 3-8 (1) annet punktum nr. 7 og allmennaksjeloven § 3-8 (1) annet punktum nr. 6 presisert at gyldighetsregelen og regelen i aksjelovene § 8-10, som på visse vilkår tillater at selskapet yter finansiell bistand i forbindelse med erverv av selskapets aksjer, ikke gjelder ved siden av hverandre.

I henhold til aksjelovene § 3-8 må bestemte krav til saksbehandlingen være oppfylt for at nærmere angitte avtaler skal være gyldige, men ifølge lovforarbeidene oppstiller bestemmelsen ingen materielle begrensninger for hva slags avtaler selskapet kan inngå.

Saksbehandlingsregelen i aksjelovene § 3-8 har sin bakgrunn i 2. selskapsdirektiv art. 11 (nå

Rdir. 2012/30/EU 25. oktober 2012 art. 13), men på flere punkter rekker aksjelovene § 3-8 lengre enn EU-regelen, se nærmere punkt 12.3 om hvilke krav EU/EØS-retten stiller til nasjonal lovgivning.

Et av siktemålene med EU-regelen har vært å avskjære muligheten for å omgå den lovpåbudte prosedyren for tingsinnskudd. Den norske regelen er imidlertid også ment å bidra mer generelt til å beskytte kreditorenes interesser. Dessuten skal aksjelovene § 3-8 motvirke ulik behandling av aksjonærene, og regelen tar således sikte på å beskytte aksjonærminoriteten. Gjennom aksjelovene § 3-8 skal aksjonærmajoriteten hindres i å misbruke sin innflytelse til å oppnå uakseptabelt gode avtaler med selskapet. Aksjelovene § 3-8 innebærer også en beskyttelse av selskapets aksjonærer mot avtaler mellom selskapet og styremedlemmer mv.

Som nevnt foran, gjaldt gyldighetsregelen i aksjelovene § 3-8 opprinnelig bare avtaler om selskapets erverv fra aksjonærer mv. Nå omfattes i prinsippet alle slags avtaler mellom selskapet og de relevante persongrupper uavhengig av hvem som yter pengevederlaget. På dette punktet er aksjelovene § 3-8 et resultat av endringen ved LOV-2006-12-15-88. Lovendringen har sin bakgrunn i blant annet *Handlingsplan mot økonomisk kriminalitet*, fremlagt av regjeringen Bondevik II 9. juni 2004, jf. Ot.prp. nr. 55 (2005–2006) side 41. Den någjeldende regelen gjelder dermed både for selskapets kjøp og salg mv. Tilhører avtaleparten en av de relevante persongrupper, spiller det ingen rolle om avtalen har sammenheng med medkontrahentens stilling i selskapet.

12.2.3 Unntak for visse avtaler mellom selskapet og aksjonærene mv.

For visse avtaler mellom selskapet og aksjonærene mv. oppstiller loven unntak. For det første er det unntak for bestemte typer avtaler (se nedenfor). For det andre unntas avtaler med liten verdi uten hensyn til avtaletypen eller avtalens innhold (se nedenfor).

For at det skal være påkrevd å behandle avtalen etter aksjelovene § 3-8, må ytelsen fra aksjeselskap ha en virkelig verdi som utgjør mer enn en tidel av aksjekapitalen på tidspunktet for ervervet eller avhendelsen, mens grensen for ytelser fra allmennaksjeselskap går ved fem prosent av aksjekapitalen. Avtaler som har mindre verdi, kan inngås uavhengig av aksjelovene § 3-8. Videre er avtaler med aksjeselskap som part og hvor selskapets vederlag har en virkelig verdi på mindre enn 50 000 kroner, ikke omfattet av saksbehandlings-

regelen, jf. aksjeloven § 3-8 (1) nr. 5. Forutsetningen er at avtalen er godkjent av styret. Når styret skal behandle avtalen, gjelder vanlige saksbehandlingsregler, herunder blant annet inhabilitetsregelen i aksjeloven § 6-27.

Har avtalen med aksjeselskap/allmennaksjeselskap en virkelig verdi på mer enn henholdsvis ti/fem prosent av aksjekapitalen, har det ingen betydning hva selskapets vederlag består i; vederlaget kan være eiendeler, tjenester og andre ytelser av enhver art. Det avgjørende er det samlede vederlag som selskapet skal yte, beregnet med utgangspunkt i tidspunktet når avtalen blir bindende for selskapet. Gyldighetsregelen kan ikke omgås ved at én transaksjon blir oppdelt i flere.

Består selskapets vederlag i annet enn penger, er det omsetningsverdien av selskapets ytelse som skal vurderes mot aksjekapitalen. Forfaller selskapets plikt til å yte vederlag på et senere tidspunkt, må det diskonteres til verdien på tidspunktet når avtalen blir bindende for selskapet. Ved løpende ytelser må det foretas en kapitalisering av selskapets vederlag. Dreier det seg om en leieavtale som selskapet kan si opp, antas det i lovforarbeidene at utgangspunktet for beregningen må være oppsigelsestidens lengde. Denne oppfatningen har det imidlertid vært stilt spørsmålsteget ved i juridisk teori.

Aksjelovene gjør flere unntak for avtaler som på grunn av sin art faller utenfor saksbehandlingsregelen.

Det klart viktigste unntaket gjelder forretningsavtaler som inngås «*som ledd i selskapets vanlige virksomhet og inneholder pris og andre vilkår som er vanlige for slike avtaler*», jf. aksjelovene § 3-8 (1) nr. 4. Unntaksbestemmelsen skal ifølge Ot.prp. nr. 55 (2005–2006) side 47 «*i størst mulig grad fange opp slike avtaler som fremstår som ordinære og uproblematisk, og der hensynene bak bestemmelsen i mindre grad slår til*». Med denne ordlyden tas det ifølge Ot.prp. nr. 55 (2005–2006) side 48 sikte på at vanlige avtaler som selskapet har behov for å kunne inngå som ledd i utøvelsen av sin virksomhet, skal være omfattet av unntaksregelen. For eksempel kan et selskap som har behov for en ordning for transport av sine varer, uten hensyn til gyldighetsregelen inngå en ordinær transportavtale med en av selskapets aksjonærer. Ved avgjørelsen av om vilkårene er «*vanlige*», kan det ses hen til om avtalen er i overensstemmelse med eventuelle eksterne normer for fastsettelse av avtalevilkår på vedkommende område. Finnes det ikke slike normer, må det foretas en helhetsvurdering av om avtalen fremtrer som forretningsmessig begrunnet.

Det neste unntaket gjelder avtaler inngått i samsvar med aksjelovens regel om behandlingen av særskilte rettigheter og tingsinnskudd i forbindelse med stiftelse eller kapitalforhøyelse, jf. aksjelovene § 3-8 (1) nr. 1. Aksjelovene § 2-4 jf. § 2-6 og § 10-2 om behandlingen av særskilte rettigheter og tingsinnskudd i forbindelse med stiftelse eller kapitalforhøyelse skal ivareta samme hensyn som gyldighetsregelen i aksjelovene § 3-8. Det kan således allerede i stiftelsesdokumentet eller i generalforsamlingens beslutning om kapitalforhøyelse bestemmes at selskapet skal erverve eiendeler mv. fra en aksjonær.

Det tredje unntaket gjelder avtaler om erverv av verdipapirer når prisen bygger på offentlig kursnotering, jf. aksjelovene § 3-8 (1) nr. 3. Kursnoteringen vil normalt gjenspeile verdien av verdipapirene.

For det fjerde er heller ikke godtgjørelse til styremedlemmer, varamedlemmer og observatører underlagt saksbehandlingsregelen, jf. aksjelovene § 3-8 (1) nr. 2. Slik godtgjørelse fastsettes allerede av generalforsamlingen, jf. aksjelovene § 6-10. Videre kreves det ikke at godtgjørelse til daglig leder behandles i henhold til bestemmelsen, jf. aksjelovene § 6-12 (1) sml. allmennaksjeloven § 6-16a og § 5-6.

Et femte unntak gjelder for avtaler om kreditt og sikkerhetsstillelse i konsernforhold og konsernlignende forhold, jf. aksjeloven § 3-8 (1) nr. 6 og allmennaksjeloven § 3-8 (1) nr. 5. Ifølge Prop. 111 L (2012–2013) side 80 skal unntaksregelen legge til rette for konsernintern finansiering. Forutsetningen er at avtalen lovlig kan inngås etter aksjelovene § 8-7 (3) nr. 2 og 3. Som det følger direkte av ordlyden i aksjeloven § 3-8 (1) nr. 6 og allmennaksjeloven § 3-8 (1) nr. 5, er unntaket begrenset til konsernforhold eller konsernlignende forhold der datterselskapet er heleid. I Lovavdelingens tolkningsuttalelse av 18.11.2013 (saksnr. 13/7262 EP TOF/bj –) antas det at en avtale som dekkes av aksjeloven § 8-7 (3) første punktum nr. 2 mellom et selskap og selskapets «mormor», vil være omfattet av unntaksregelen dersom selskapet er heleid av sitt morselskap.

Endelig gjør aksjeloven § 3-8 (1) nr. 7 og allmennaksjeloven § 3-8 (1) nr. 6 unntak for avtaler som er inngått i samsvar med aksjelovene § 8-10. Begrunnelsen er ifølge Prop. 111 L (2012–2013) side 80 at aksjelovene § 8-10 har egne saksbehandlingsregler for avtaler om lån eller sikkerhetsstillelse mv. i forbindelse med erverv av selskapets aksjer, og det er derfor liten grunn til at saksbehandlingsregelen i aksjelovene § 3-8 skulle gjelde i tillegg.

12.2.4 Personer som omfattes av aksjelovene § 3-8

Aksjelovene § 3-8 gjelder avtaler som selskapet inngår med en stor personkrets. Ifølge Ot.prp. nr. 55 (2005–2006) side 46, jf. side 42, omfatter den «*alle slags aktører i selskapet som er i en posisjon hvor de kan sette sine personlige interesser foran selskapets*». Regelen gjelder for det første selskapets erverv fra aksjonærer. Det er uten betydning hvor mange aksjer vedkommende aksjonær eier. Det har heller ingen betydning hvem aksjonæren er, slik at regelen også kommer til anvendelse når det skjer et erverv fra et morselskap i et konsern. Som aksjonær regnes den som er aksjonær på det tidspunkt avtalen blir bindende for selskapet.

For det andre gjelder regelen erverv fra aksjonærens «*nærstående*», jf. aksjelovene § 3-8 (4). Formålet er å motvirke forsøk på omgåelser. Aksjelovene har en egen definisjon av hvem som regnes som aksjonærens «*nærstående*», jf. aksjelovene § 1-5 (1). For eksempel følger selskapets erverv fra aksjonærens familie og selskaper kontrollert av aksjonæren samme regel som erverv fra aksjonæren selv.

For det tredje gjelder regelen for selskapets avtaler med «*en aksjeeiers morselskap*», jf. aksjelovene § 3-8 (1). Videre omfattes nærstående til en aksjonærs morselskap, jf. aksjelovene § 3-8 (4).

For det fjerde omfattes avtaler mellom selskapet og «*et styremedlem eller daglig leder*», jf. aksjelovene § 3-8 (1). Nærstående til styremedlemmer og daglig leder faller derimot ikke inn under dette alternativet.

For det femte gjelder regelen for avtaler som inngås med «*noen som handler etter avtale eller for øvrig opptrer i forståelse med*» aksjonæren og visse andre personer, jf. aksjelovene § 3-8 (4). Dette omfatter selskapets avtaler med aksjonærens fullmektig og kommisjonær, samt med aksjonærens stråmenn.

For det sjette gjelder regelen for avtaler som inngås med «*noen som handler etter avtale eller for øvrig opptrer i forståelse med noen som nevnt i første ledd*», jf. aksjelovene § 3-8 (4). Dette omfatter selskapets avtaler med noen som opptrer for et styremedlem eller daglig leder.

12.2.5 Krav til saksbehandlingen

For at avtalene som omfattes av aksjelovene § 3-8, skal være gyldige, må de godkjennes av generalforsamlingen, jf. aksjelovene § 3-8 (1). Dette skal normalt skje før avtale inngås, men loven utelukker ikke at avtalen blir godkjent i ettertid.

Kravet om godkjenning i generalforsamlingen forutsetter at det treffes en beslutning på en ordinær eller ekstraordinær generalforsamling i henhold til aksjelovens vanlige regler. Selv om loven forutsetter at godkjenningen skal gis på forhånd, er loven ikke til hinder for at en avtale som allerede er oppfylt uten at saksbehandlingsregelen er fulgt, godkjennes av generalforsamlingen i ettertid.

I kravet om godkjenning i generalforsamlingen ligger det blant annet at det må treffes et vedtak med alminnelig flertall (hvis ikke selskapets vedtekter stiller strengere krav), og at vedtaket protokolleres på lik linje med andre av generalforsamlingens vedtak. Kravet om godkjenning i generalforsamlingen gir ikke aksjonærminoriteten mulighet til å forhindre avtaler som den er uenig i, bortsett fra hvis det foreligger myndighetsmisbruk som kan angripes med hjemmel i den ordinære regel om forbud mot dette. Men gyldighetsregelen innebærer at avtalene kommer frem i lyset, og at dette dokumenteres gjennom protokollen fra generalforsamlingen.

Loven krever også at styret skal sørge for at det utarbeides en redegjørelse for avtalen etter reglene ved tingsinnskudd mv., jf. aksjelovene § 3-8 (2). Redegjørelsen skal inneholde en erklæring om at det er rimelig samsvar mellom verdien av det vederlaget selskapet skal yte og verdien av det vederlaget selskapet skal motta. Redegjørelsen skal være bekreftet av revisor, jf. aksjelovene § 3-8 (2). Den skal vedlegges innkallingen til generalforsamlingen, og den skal uten opphold meldes til Foretaksregisteret. Skulle det i ettertid oppstå spørsmål vedrørende avtalen, kan den dokumenteres gjennom det som er registrert i Foretaksregisteret. I utgangspunktet er kravet til revisorgodkjent redegjørelse imidlertid ikke en forutsetning for at avtalen skal være gyldig, jf. Ot.prp. nr. 55 (2005–2006) side 48. Selv om det ikke følger direkte av loven, kan nok fraværet av redegjørelse og bekreftelse likevel i prinsippet medføre ugyldighet dersom fraværet utgjør en kausal saksbehandlingsfeil. Rekkevidden av en slik ulovfestet regel om ugyldighet på grunn av manglende revisorgodkjent redegjørelse er usikker.

Er en avtale som omfattes av gyldighetsregelen likevel oppfylt uten at saksbehandlingsreglene er fulgt, er avtalen ugyldig, jf. aksjelovene § 3-8 (1) og (3). Loven gjør ikke unntak for tilfeller der den ene eller begge avtalepartene var i god tro med hensyn til at avtalen faller utenfor aksjelovene § 3-8. Når avtalen er ugyldig, krever aksjelovene at det skal skje en tilbakeføring av

ytelsene. Både selskapets og aksjonærens/medkontrahentens ytelse skal tilbakeføres. Eventuelt må aksjonæren/medkontrahenten erstatte nettoverdien av det mottatte. Den som på selskapets vegne har medvirket til beslutningen eller til oppfyllelsen av en ugyldig avtale, kan dessuten være ansvarlig for at det skjer en tilbakeføring. Dette erstatningsansvaret kan blant annet ramme styret og daglig leder.

12.2.6 Særskilte transaksjoner

Det har vært en viss usikkerhet om aksjelovene § 3-8 kommer til anvendelse i tillegg til aksjelovens ordinære regler om utbytte, gaver og lån. I praksis er det etter utvalgets erfaring nokså vanlig å behandle avtaler med utbytteelement etter både aksjelovene § 3-8 og aksjelovens ordinære regler om utbytte. Derimot kommer aksjelovene § 3-8 neppe i tillegg til aksjelovens ordinære regler om gaver. Ifølge Prop. 111 L (2012–2013) side 79 må kreditt og sikkerhetsstillelse til aksjonærer mv. behandles etter både de ordinære reglene i aksjelovene §§ 8-7 flg. og aksjelovene § 3-8 dersom vilkårene for øvrig er oppfylt.

12.2.7 Norsk anbefaling for eierstyring og selskapsledelse («NUES»)

Det finnes også tilgrensende regler som behandler lignende transaksjoner. Selv om aksjelovene § 3-8 ikke kommer til anvendelse, bør «ikke uvesentlige transaksjoner» mellom selskapet og nærmere angitte medkontrahenter ifølge NUES (2014) punkt 4 fjerde ledd undergis en verdivurdering. I tillegg bør selskapet ha ordninger for å sikre at styremedlemmer og ledende ansatte melder fra til styret hvis de direkte eller indirekte har en vesentlig interesse i en avtale som inngås av selskapet. NUES (2014) punkt 4 fjerde ledd lyder slik:

«Ved ikke uvesentlige transaksjoner mellom selskapet og aksjeeier, aksjeeiers morselskap, styremedlem, ledende ansatte eller nærstående av disse, bør styret sørge for at det foreligger en verdivurdering fra en uavhengig tredjepart. Dette gjelder ikke når generalforsamlingen skal behandle saken etter reglene i allmennaksjeloven. Uavhengig verdivurdering bør foreligge også ved transaksjoner mellom selskaper i samme konsern der det er minoritetsaksjonærer.

Selskapet bør ha retningslinjer som sikrer at styremedlemmer og ledende ansatte melder fra til styret hvis de direkte eller indirekte har

en vesentlig interesse i en avtale som inngås av selskapet.»

I kommentarene til punktet heter det blant annet:

«Anbefalingen gjelder enten det er for selskapet eller den nærstående at transaksjonen ikke er uvesentlig. For selskapet kan en transaksjon anses som ikke uvesentlig selv om den innebærer et vederlag fra selskapet som er mindre enn en tjuedel av aksjekapitalen. Anbefalingen forutsetter ikke at den uavhengige tredjeparten er revisor i tilfeller som ikke reguleres av loven. Styret bør i årsrapporten redegjøre for slike gjennomførte transaksjoner.

Retningslinjer som sikrer melding til styret i tilfeller der styremedlemmer eller ledende ansatte har vesentlig interesse i en transaksjon eller sak som inngås av eller forplikter selskapet, kommer i tillegg til allmennaksjelovens habilitetsbestemmelser for styremedlemmer og verdipapirregelverkets bestemmelser om opplysningsplikt ved aksjekjøp mv.»

12.3 EU/EØS-rett og utenlandsk rett

12.3.1 Innledning

Både i EU/EØS-rett og i utenlandsk rett har det vært stor oppmerksomhet mot transaksjoner mellom selskapet og dets nærstående («related-party transactions»). Temaet har fått stor oppmerksomhet i EU, og det synes som om det er ny regulering underveis, se nedenfor. I det følgende er det imidlertid bare mulig å påpeke noen av de mest sentrale hovedtrekk i EØS-rett og utenlandsk rett vedrørende «related-party transactions».

I den danske betenkningen *Modernisering af selskabsretten* (2008) side 136 til 137 oppsummerer lovutvalget sin undersøkelse av rettsstilstanden i 11 utvalgte lands selskapslovgivning slik:

«3 ud af de 10 EU/EØS-lande i undersøgelsen har foretaget en implementering af artikel 11 i 2. selskabsdirektiv, der kun implementerer minimumskravene. I disse lande har man således valgt kun at lade direktivets regler om efterfølgende erhvervelser finde anvendelse på den til aktieselskab svarende selskabstype, og kun på selskabets erhvervelser fra stiftere. Erhvervelser, der falder inden for direktivbestemmelserens område, indebærer bl.a., at der skal udarbejdes en vurderingsberetning, og at erhvervelsen skal godkendes af generalforsamlingen.

De øvrige lande er gået videre i deres bestemmelser om efterfølgende erhvervelser, typisk ved også at lade bestemmelserne omfatte efterfølgende erhvervelser fra aktionærer, der ikke er stiftere, og/eller ved at lade bestemmelserne gælde også for den til anpartsselskab svarende selskabstype.

Bestemmelserne i norsk rett om efterfølgende erhvervelser er mest vidtgående, idet de gjelder tidsubegrenset i selskabets levetid, og disse regler forventes strammet yderligere ved indførsel af bestemmelser svarende til de bestemmelser om «substantial property transactions», som finder anvendelse i blandt andet engelsk rett.»

12.3.2 Annet selskapsdirektiv

Som nevnt i punkt 12.2, har saksbehandlingsregelen i aksjelovene § 3-8 sin bakgrunn i 2. selskapsdirektiv art. 11, nå Rdir. 2012/30/EU art. 13, men på flere punkter rekker aksjelovene § 3-8 lengre enn EU-regelen.

Rdir. 2012/30/EU art. 13 gjelder bare for selskaper av ASA-typen. EØS-retten har ingen tilsvarende regel for selskaper av AS-typen.

Bestemmelsen i Rdir. 2012/30/EU art. 13 lyder slik:

«1. Selskabets erhvervelse af ethvert formuegode tilhørende en af de i artikel 3, litra i), omhandlede personer eller selskaber mod et vederlag svarende til mindst en tiendedel af den tegnede kapital skal undergives en efterprøvelse og offentliggørelse svarende til den i artikel 10, stk. 1-3 fastsatte, og erhvervelsen skal forelægges generalforsamlingen til godkendelse, såfremt den finder sted inden udløbet af en frist, der af den nationale lovgivning fastsættes til mindst to år at regne fra tidspunktet for selskabets stiftelse eller for opnåelse af tilladelsen til at begynde dets virksomhed.

Artikel 11 og 12 finder tilsvarende anvendelse.

Medlemsstaterne kan ligeledes foreskrive anvendelsen af disse bestemmelser, såfremt formuegodet tilhører en aktionær eller enhver anden person.

2. Stk. 1 finder hverken anvendelse på erhvervelser inden for rammerne af selskabets løbende dispositioner, på erhvervelser på foranledning eller under kontrol af en administrativ eller retslig myndighed eller på erhvervelse på børsen.»

Rdir. 2012/30/EU art. 3 omfatter personer som skal angis i forbindelse med stiftelse av selskap. I henhold til Kapitaldirektivet art. 3 bokstav i, omfatter dette følgende persongruppe:

«de fysiske eller juridiske personer eller de selskaper, af hvem eller i hvis navn vedtægterne eller stiftelsesoverenskomsten er underskrevet eller, såfremt stiftelsen af selskabet ikke sker samtidig, identiteten af de fysiske eller juridiske personer eller de selskaper, af hvem eller i hvis navn udkastet til vedtægterne eller stiftelsesoverenskomsten er underskrevet.»

Rdir. 2012/30/EU art. 13 gjelder således erverv fra stiftere av selskapet innen to år etter stiftelsen. Direktivet er imidlertid ikke til hinder for at kretsen utvides til erverv av formuesgoder som «*tilhører en aksjonær eller enhver anden person*», og fristen kan være lengre enn to år («*inden udløbet af en frist, der af den nationale lovgivning fastsættes til mindst to år*»).

12.3.3 Dansk rett

Den danske selskapsloven § 42, § 42 a, § 43 og § 44 regulerer «*[e]fterfølgende erhvervelser*». Bestemmelsene lyder slik:

«Efterfølgende erhvervelser

§ 42. Kapitalselskabets centrale ledelsesorgan er ansvarlig for, at erhvervelse af aktiver fra stiftere, kapitalejere og medlemmer af kapitalselskabets ledelse ikke er til skade for selskabet, dets kapitalejere eller kreditorer.

§ 42 a. Et aktieselskabs erhvervelse af aktiver fra en stifter skal godkendes af generalforsamlingen, hvis

1) erhvervelsen sker i tiden fra datoen for stiftelsesdokumentets underskrift, og indtil 24 måneder efter at aktieselskabet er registreret, og

2) vederlaget svarer til mindst 1/10 af selskabskapitalen.

Stk. 2. Det centrale ledelsesorgan i aktieselskabet skal til brug for generalforsamlingens beslutning om godkendelse af erhvervelsen udarbejde en redegørelse om de nærmere omstændigheder ved erhvervelsen.

§ 43. Hvis et aktieselskab erhverver aktiver fra en stifter og erhvervelsen er omfattet af § 42

a, stk. 1, skal der desuden udarbejdes en vurderingsberetning efter bestemmelserne i §§ 36 og 37, medmindre erhvervelsen er omfattet af § 38.

Stk. 2. Hvis det erhvervede efter stk. 1 er en bestående virksomhed, skal balancen efter § 36, stk. 3, dog udarbejdes som en overtagesbalance for den overtagne virksomhed.

§ 44. Det centrale ledelsesorgan skal offentliggøre redegørelsen, jf. § 42 a, stk. 2, og vurderingsberetningen eller ledelseserklæringen, jf. § 43, i Erhvervsstyrelsens it-system senest 2 uger efter generalforsamlingens godkendelse af erhvervelsen.

Stk. 2. §§ 42 a og 43 finder ikke anvendelse på aktieselskabets sædvanlige forretningsmæssige dispositioner.»

Reglene bygger på 2. selskapsdirektiv art. 11. Når det gjelder forholdet mellom selskapsloven og 2. selskapsdirektiv, heter det i lovforarbeidene *Modernisering af selskapsretten* (2008) side 797:

«Udvalget har vurderet, at man bør fjerne de nationale krav, der ligger ud over direktiverne med henblik på udnytte de gitte rammer bedst muligt. Reglerne om vurdering ved efterfølgende erhvervelser skal fremover alene finde anvendelse på aktieselskaper og da kun i det omfang, hvor de er direktivpliktige.»

Prinsippet i dansk selskapsrett er således at Danmark ikke bør ha mer byrdefulle regler enn selskapsdirektivene krever eller som er vanlig i andre land. Som det fremgår, gjelder reglene om «*[e]fterfølgende erhvervelser*» bare for danske selskaper av ASA-typen.

I tråd med utgangspunktet i 2. selskapsdirektiv art. 11 gjelder den danske regelen om godkjenning i generalforsamlingen bare for erverv fra «*en stifter*», jf. den danske selskapsloven § 42 a. Andre slags avtaler enn erverv er ikke undergitt særskilt regulering.

At ikke erverv fra aksjonærer og andre omfattes, var et bevisst valg fra lovgivers side, jf. *Modernisering af selskapsretten* (2008) side 797. Selskapsloven § 44 stk. 2 om unntak for «*aktieselskabets sædvanlige forretningsmæssige dispositioner*» er en ordrett gjengivelse av 2. selskapsdirektiv art. 11 nr. 2. Ved brudd på reglene inntreer ikke ugyldighet, men det kan medføre ansvar for «*[k]apitalselskabets centrale ledelsesorgan*». Et slikt ansvar kan også inntre som følge av erverv fra andre enn «*en stifter*», jf. selskapsloven § 42.

12.3.4 Svensk rett

I Sverige ble det i forbindelse med vedtakelsen av aktiebolagslagen av 2005 lovfestet regler om «*Uppskjuten apport*» som i stor utstrekning, men ikke fullt ut, er sammenfallende med 2. selskapsdirektiv. Lovbestemmelsene om «*Uppskjuten apport*» i aktiebolagslagen 2. kap. lyder slik:

«*Uppskjuten apport*»

29 § Om ett publikt aktiebolag inom två år från registreringen i aktiebolagsregistret träffar avtal med en stiftare eller en aktieägare, som innebär att bolaget förvärvar egendom mot en ersättning som motsvarar minst en tiondel av aktiekapitalet, skall styrelsen inom sex månader underställa bolagsstämman avtalet för godkännande. Det gäller dock inte om förvärvet sker på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller som ett led i bolagets löpande affärsverksamhet. Lag (2007:566).

30 § Följande handlingar skall fogas till styrelsens förslag om godkännande av ett sådant avtal som avses i 29 §:

1. en redogörelse, undertecknad av styrelsen, för de omständigheter som kan vara av betydelse för en bedömning av värdet på egendomen och av avtalet i övrigt, upprättad med tillämpning av 7 och 9 §§,
2. ett yttrande, undertecknat av en auktoriserad eller godkänd revisor eller ett registrerat revisionsbolag, över redogörelsen enligt 1, med sådana uppgifter som avses i 19 §.

Avtalet skall tillsammans med styrelsens redogörelse och revisorns yttrande hållas tillgängligt hos bolaget för aktieägarna under minst en vecka före den bolagsstämma där beslutet skall fattas.

31 § Bolagsstämmans beslut att godkänna ett sådant avtal som avses i 29 § skall genast anmälas för registrering i aktiebolagsregistret.»

Som det fremgår av aktiebolagslagen, er reglene begrenset til «*publika aktiebolag*», det vil si selskaper av ASA-typen. Aktiebolagslagen har ikke tilsvarende regler for «*privata aktiebolag*», det vil si selskaper av AS-typen. I publika aktiebolag er regelen begrenset til erverv av «*egendom mot en ersättning som motsvarar minst en tiondel av aktiekapitalet*», men med unntak for erverv som «*sker på en reglerad marknad eller en motsvarande*

marknad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller som ett led i bolagets löpande affärsverksamhet».

12.3.5 The European Model Company Act (EMCA)

I EMCA behandles spørsmålet slik:

«*Section 13*»

Substantial acquisitions after registration

If a public company acquires, otherwise than on the basis of a term of the Instrument of Incorporation, assets from a signatory of the Instrument of Incorporation within two years of the registration of the company, and the consideration paid by the company is no less than one tenth of the share capital at the time of acquisition, and if the acquisition does not fall within the normal course of the company's business nor occur in the public trading of securities, the acquisition shall be submitted to the general meeting for approval.

The general meeting shall be presented with an account regarding the acquired asset and the consideration paid for it, as well as the statement of an approved auditor or similar independent expert on the account and on whether the value of the acquired asset is at least equal to the consideration paid for it. The decision of the general meeting shall be notified for registration within six months of the meeting. The account and statement referred to above shall be attached to the registration notification.

Comments

Article 13 of Directive 2012/30/EU contains also a rule on hidden contributions (substantial acquisition after registration). A number of Member States such as the Czech Republic, Finland, Greece, Luxembourg, Poland, Slovakia and Sweden have provisions on so called hidden contribution in kind, demanding shareholder approval for transactions of the company with shareholders when these transactions exceed a specific amount within a period of time. Germany has even stricter rules on hidden contributions in kind for the public company (AG) as well as for the private company (GmbH).

Section 13 is consistent with Article 13 of Directive 2012/30/EU. Article 13 provides that if, before the expiry of a time limit laid down by

national law of at least two years from the time the company is incorporated or is authorized to commence business, the company acquires any asset belonging to a signatory of the Instrument of Incorporation for a consideration of not less than one-tenth of the subscribed capital, the acquisition shall be examined and details of it published in the manner provided for in the Directive and it shall be submitted for the approval of the general meeting. Furthermore the Member States may also require these provisions to be applied when the assets belong to a shareholder or to any other person.

It follows from Section 13(1) that Section 13 does not apply where the acquisition takes place on a regulated market or as part of the company's day-to-day business.

The rules in Article 13 of Directive 2012/30/EU apply only to public companies, and the Group has considered whether they should also apply to private companies as well. In some Member States this is the case, such as stated, for example, in the latest version of the Italian Act. Other Member States, like Austria, Denmark, Finland, Germany, Greece, Sweden and the UK, have implemented Article 13 of the Directive only applies to public companies. The same applies in Ireland but common law rules on «substantial property transactions» correspond to an implementation of Article 13.

The Group considers that the rule in Section 13 should only apply to public companies. The Group considers a sharp two-year rule too inflexible and one which may be circumvented. Therefore, Section 13 should not apply to private companies. In private companies the problem on substantial acquisitions after registration is partly addressed by Chapter 9 on director's duties and Chapter 10 on director's liability.»

12.3.6 G20/OECD Principles of Corporate Governance

Internasjonalt har det være en økende interesse for generelt å regulere selskapers avtaler med nærstående parter.

G20/OECD Principles of Corporate Governance (2015), som fokuserer på «*publicly traded companies*», inneholder en detaljert regulering av transaksjoner med nærstående. G20/OECD-prinsippene fra 2015 er her en videreutvikling av

OECD Principles of Corporate Governance fra 2004.²

I G20/OECD-prinsippene (2015) II bokstav F heter det:

«F. Related-party transactions should be approved and conducted in a manner that ensures proper management of conflict of interest and protects the interest of the company and its shareholders.»

1. Conflicts of interest inherent in related-party transactions should be addressed.

The potential abuse of related party transactions is an important policy issue in all markets, but particularly in those where corporate ownership is concentrated and corporate groups prevail. Banning these transactions is normally not a solution as there is nothing wrong per se with entering into transactions with related parties, provided that the conflicts of interest inherent in those transactions are adequately addressed, including through proper monitoring and disclosure. This is all the more important where significant portions of income and/or costs arise from transactions with related parties.

Jurisdictions should put in place an effective framework for clearly flagging these transactions. They include broad but precise definitions of what is understood to be a related party as well as rules to disregard some of these transactions when they are not material because they do not exceed *ex ante* thresholds, can be regarded as recurrent and taking place at verifiable market terms or taking place with subsidiaries where no specific interest of a related party is present. Once the related party transactions have been identified, jurisdictions set procedures for approving them in a manner that minimizes their negative potential. In most jurisdictions, great emphasis is placed on board approval, often with a prominent role for independent board members, or a requirement for the board to justify the interest of the transaction for the company. Shareholders may also be given a say in approving certain transactions, with interested shareholders excluded.

² <http://www.oecd.org/g20/topics/financing-for-investment/Corporate-Governance-Principles-ENG.pdf>, <http://www.oecd.org/corporate/ca/corporategovernanceprinciples/31557724.pdf>, se side 52 til 53.

2. Members of the board and key executives should be required to disclose to the board whether they, directly, indirectly or on behalf of third parties, have a material interest in any transaction or matter directly affecting the corporation.

Members of the board, key executives and, in some jurisdictions, controlling shareholders have an obligation to inform the board where they have a business, family or other special relationship outside of the company that could affect their judgement with respect to a particular transaction or matter affecting the company. Such special relationships include situations where executives and board members have a relationship with the company via their association with a shareholder who is in a position to exercise control. Where a material interest has been declared, it is good practice for that person not to be involved in any decision involving the transaction or matter and for the decision of the board to be specifically motivated against the presence of such interests and/or to justify the interest of the transaction for the company, notably by mentioning the terms of the transaction.»

12.3.7 Forslag med bakgrunn i EU-kommisjonens Grønnbok om Corporate Governance

EU-kommisjonen reiste i sin Grønnbok *En ramme for corporate governance i EU* (2011) (COM(2011) 164final) spørsmålet om minoritetsaksjonærer har behov for mer beskyttelse mot transaksjoner foretatt av nærstående parter, og i så fall hvilke foranstaltninger som burde treffes.³ Etter høring og ytterligere analyser, skjedde oppfølgingen innen EU gjennom Kommisjonens meddelelse om en handlingsplan for selskapsrett og corporate governance fra 2012 (COM(2012) 740final).⁴ Her ga Kommisjonen uttrykk for et ønske om å prioritere blant annet forbedring av aksjonærers tilsyn med transaksjoner med nærstående parter. Dette ble senere fulgt opp gjennom Kommisjonens «Forslag til Europa-parlamentets og Rådets direktiv om ændring af direktiv 2007/36/EF, for så vidt angår tilskyndelse til langsigtet aksjonæringagement, og af direktiv 2013/34/EU, for så vidt angår visse aspek-

ter ved redegørelsen for virksomhedsledelse» (COM(2014) 213final).⁵ Forslaget til direktivendringer gjelder for børsnoterte selskaper. I for-talen til direktivet peker Kommisjonen på at:

«(19) Transaksjoner med nærtstående parter kan skade selskaber og deres aktionærer, for de kan give den nærtstående part mulighed for at tilegne sig værdi, som tilhører selskabet. Det er derfor af stor betydning med passende garantier til beskyttelse af aktionærernes interesser.»

Forslaget til art. 9c inneholder derfor detaljerte krav til reguleringen av transaksjoner mellom selskapet og nærstående. Den foreslåtte bestemmelsen lyder slik:

«Artikel 9c *Ret til at stemme om transaksjoner med nærtstående parter*

1. Medlemsstaterne sikrer, at selskaber i tilfælde af transaksjoner med nærtstående parter, som svarer til mere end 1 % af deres aktiver, offentliggør sådanne transaksjoner på det tidspunkt, hvor de gennemfører transaksjonen, og vedlægger meddelelsen en rapport fra en uafhængig tredjepart med en vurdering af, om transaksjonen gennemføres på markedsvilkår, og en bekræftelse af, at transaksjonen er fair og rimelig set ud fra aktionærernes, herunder mindretalsaktionærernes, synspunkt. Ved offentliggørelsen gives der oplysning om karakteren af forholdet til den nærtstående part, navnet på den nærtstående part, transaktionsbeløbet og andre forhold, som er nødvendige for at kunne vurdere transaksjonen.

Medlemsstaterne kan give selskaber mulighed for at anmode aktionærerne om at fritage dem fra kravet i stk. 1 om at vedlægge meddelelsen om transaksjonen med en nærtstående part en rapport fra en uafhængig tredjepart i forbindelse med tydeligt afgrænsede former for gentagne transaksjoner med en identificeret nærtstående part i en periode på højst 12 måneder efter fritagelsen. Hvis transaksjonerne med nærtstående parter omfatter en aktionær, udelukkes denne aktionær fra afstemningen om forhåndsfritagelse.

2. Medlemsstaterne sikrer, at transaksjoner med nærtstående parter, som svarer til mere end 5 % af selskabernes aktiver, eller transakti-

³ http://ec.europa.eu/internal_market/company/docs/modern/com2011-164_da.pdf#page=2

⁴ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0740:FIN:DA:PDF>

⁵ http://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:59fccf6c-c094-11e3-86f9-01aa75ed71a1.0005.05/DOC_1&format=PDF

oner, som kan få en væsentlig indvirkning på fortjeneste eller omsætning, forelægges for aksjonærene til afstemning på en generalforsamling. Hvis transaksjoner med nærtstående parter omfatter en aksjonær, udelukkes denne aksjonær fra den pågældende afstemning. Selskabet gennemfører ikke transaksjonen, før aksjonærene har godkendt den. Selskabet kan dog gennemføre transaksjonen under forbehold af aksjonærernes godkendelse.

Medlemsstaterne kan give selskaber mulighed for at anmode aksjonærene om forhåndsgodkendelse af de transaksjoner, der er omhandlet i stk. 1, i forbindelse med tydeligt afgrænsede former for gentagne transaksjoner med en identificeret nærtstående part i en periode på højst 12 måneder efter forhåndsgodkendelsen af transaksjonerne. Hvis transaksjonerne med nærtstående parter omfatter en aksjonær, udelukkes denne aksjonær fra afstemningen om forhåndsgodkendelse.

3. Transaksjoner med den samme nærtstående part, som er gennemført i de foregående 12 måneder, og som ikke er godkendt af aksjonærene, aggregeres med henblik på anvendelse af stk. 2. Hvis værdien af disse aggregerede transaksjoner svarer til mere end 5 % af aktiverne, forelægges den transaktion, som bevirker, at tærsklen overstiges, og eventuelle efterfølgende transaksjoner med den samme nærtstående part for aksjonærene til afstemning og må kun gennemføres uden forbehold efter aksjonærernes godkendelse.

4. Medlemsstaterne har mulighed for at udelukke transaksjoner mellem selskabet og et eller flere medlemmer af koncernen fra kravene i stk. 1, 2 og 3, forudsat at disse medlemmer af koncernen ejes fuldt ud af selskabet.»

Kommisjonen kommenterer forslaget slik:

«I henhold til den nye artikkel 9c skal børsnoterede selskaber forelægge transaksjoner med nærtstående parter, som svarer til mere end 5 % af selskabets aktiver, eller transaksjoner, som kan få en væsentlig indvirkning på fortjeneste eller omsætning, for aksjonærene til godkendelse og må ikke uden deres godkendelse gjennomføre disse transaksjoner uten forbehold. Børsnoterede selskaber skal i tilfælde af mindre transaksjoner med nærtstående parter, som svarer til mere end 1 % af deres aktiver, offentliggjøre sådanne transaksjoner på det tidspunkt, hvor de gjennomfører transaksjonen, og vedlægge meddelelsen en rapport fra en uaf-

hengig tredjepart med en vurdering af, om transaksjonen gjennomføres på markedsvilkår, og en bekræftelse af, at transaksjonen er fair og rimelig set ud fra aksjonærernes synspunkt. Medlemsstaterne bør for at koncentrere indsatsen om transaksjoner, som kunne blive meget ufordelagtige for mindretalsaksjonærer, og for at begrænse den administrative byrde, have mulighed for at udelukke transaksjoner mellem selskabet og medlemmer af koncernen, som ejes fuldt ud af det børsnoterede selskab. Af samme grund bør medlemsstaterne også kunne give selskaber mulighed for at anmode om forhåndsgodkendelse fra aksjonærene til visse tydeligt afgrænsede former for gentagne transaksjoner, som svarer til mere end 5 procent af aktiverne, og for under visse omstændigheder at anmode aksjonærene om en forhåndsfritagelse fra kravet om en rapport fra en uafhængig tredjepart i forbindelse med gentagne transaksjoner, som svarer til mere end 1 procent af aktiverne. I henhold til konsekvensanalysen ville de største omkostninger kunne relateres til udtalelsen fra en uafhængig rådgiver om, hvorvidt transaksjonen er fair. En erfaren rådgiver skulle dog afhængigt af transaksjonens kompleksitet i løbet af ca. 5–10 timer kunne vurdere, om en given transaksjon er fair. Det kan højst medføre en udgift på 2 500–5 000 EUR, hvis det drejer sig om en udtalelse fra en revisor.»

12.4 Utvalgets vurderinger

12.4.1 Innledning

Utvalget tar utgangspunkt i at det kan være gode grunner til at det inngås avtale mellom selskapet og dets aksjonærer mv. Det finnes en rekke slike avtaler som utvilsomt er i selskapets interesse. Det er derfor ingen grunn til generelt å forby avtaler mellom selskapet og dets nærstående.

Reglene i aksjelovene § 3-8 skal bidra til betryggende rammer rundt transaksjoner mellom selskapet og dets nærstående. Etter utvalgets erfaring knytter det seg imidlertid en rekke juridiske problemer til aksjelovene § 3-8. Det kanskje største problemet er de rettslige uklarheter ved bestemmelsens saklige og personelle anvendelsesområde, sett i sammenheng med ugyldighetsvirkningen der avtalen skulle vært behandlet i henhold til aksjelovene § 3-8 uten at dette har vært gjort. Det knytter seg imidlertid også rettslige uklarheter til reglene om redegjørelsen som skal utarbeides, kanskje særlig til verdsettelsen av

ytelsene, men også til revisors erklæring om redegjørelsen. Samtidig har aksjelovene § 3-8 et komplisert skjæringspunkt mot andre bestemmelser i aksjelovene med til dels overlappende anvendelsesområde, for eksempel utbyttreglene i aksjelovene §§ 8-1 flg., reglene om konsernbidrag i aksjelovene § 8-5, bestemmelsene om aksjonærlån i aksjelovene § 8-7, og kjøp av egne aksjer i aksjelovene kapittel 9. Konsekvensene av disse uklarhetene er at en rekke avtaler behandles etter aksjelovene § 3-8 for at «man skal være på den sikre siden».

Saksbehandlingsregelen i aksjelovene § 3-8 kommer til anvendelse i et nokså stort antall saker, og antallet har vært økende. Ifølge Stig Berge og Lars Eirik Gåseide Røsås: *Avtaler med aksjeeiere mv.* (2015) side 17 til 18 har antallet økt fra 99 registermeldinger i 1999. Ifølge opplysninger fra Brønnøysundregistrene ble det i 2014 kunngjort 3.774 avtaler som var meldepliktige i henhold til aksjelovene § 3-8, mens tallet for 2015 var 3.657.

Kostnadene ved å etterleve saksbehandlingsregelen i aksjelovene § 3-8 er betydelige. Ifølge Brønnøysundregistrenes rapport om særattestasjoner er gjennomsnittlige kostnader til revisor ved meldepliktige avtaler (det vil si avtaler som skal meldes til Foretaksregisteret i henhold til aksjelovene § 3-8) skjønsmessig satt til 4.464 kroner og interne kostnader er satt til 624 kroner.⁶ Antakelsene om kostnadene tar blant annet utgangspunkt i en spørreundersøkelse med relativt få respondenter, og ved beregningen er kostnadene satt til samme nivå som ved særattestasjon i forbindelse med kapitalnedsettelse. Basert på disse tallene utgjorde totalkostnadene ved meldepliktige avtaler i 2015 om lag 18,6 millioner kroner. Etter utvalgets oppfatning er det imidlertid grunn til å tro at selskapenes kostnader ved avtaler som omfattes av aksjelovene § 3-8, er vesentlig høyere enn antatt i Brønnøysundregistrenes rapport om særattestasjoner. Ved kapitalnedsettelse i henhold til aksjelovene § 12-3 skal styret kun gi et begrunnet forslag, noe som ofte gjøres meget kort og med en standardisert tekst. Revisor skal avgi uttalelse om at det er dekning for aksjekapital og bunden egenkapital for øvrig. Styret og revisor skal også avgi uttalelser om forholdet til kreditorene ved gjennomføring av

kapitalnedsettelsen. Utvalget antar at dette i de fleste tilfeller vil være mindre omfattende enn redegjørelser etter aksjelovene § 3-8. Redegjørelse etter aksjelovene § 3-8 følger kravene i aksjelovene § 2-6. Siden hver enkelt transaksjon er unik, er det vanskelig å lage standardiserte redegjørelser for å tilfredsstille aksjelovene § 3-8 (selv om redegjørelsene ofte er basert på en mal). Kravene som følger av aksjelovene § 2-6, innebærer at selve redegjørelsen blir vesentlig mer omfattende og tidkrevende å utarbeide enn redegjørelsen ved kapitalnedsettelse. Ofte kreves det også en ekstern verdivurdering. I tillegg kommer kravet om at erklæringen etter aksjelovene § 3-8, jf. § 2-6, skal være bekreftet av revisor. Basert på det ovenstående og ut fra utvalgets erfaringer er det dermed vanskelig å se for seg at eksterne og interne kostnader ved å utarbeide dokumentasjon i forbindelse med avtaler som omfattes av aksjelovene § 3-8, totalt sett normalt vil ligge lavere enn 25.000 kroner. Kostnadene kan imidlertid være betydelig høyere. Basert på gjennomsnittlige kostnader på 25.000 kroner pr. avtale som behandles i henhold til aksjelovene § 3-8, noe som etter utvalgets oppfatning formentlig er et meget nøkternt anslag, utgjorde de samlede kostnadene ved meldepliktige avtaler i 2015 om lag 91,4 millioner kroner.

I sin rapport av 23. juni 2016 på side 20 skriver advokat Ph.D. Olav Perland og advokat Sverre Sandvik:

«Det er vår erfaring at bestemmelsen i asl. § 3-8 medfører betydelig merarbeid, kostnader og risiko for alle typer aksjeselskaper i ulike sammenhenger. Dette har sammenheng både med fortsatt betydelig rettslig uklarhet rundt bestemmelsens anvendelsesområde, effekten av den saksbehandling som bestemmelsen forutsetter og enkelttilfeller hvor selskapet ikke har oppfylt saksbehandlingskravene i bestemmelsen. I forhold til alle disse aspekter pådras selskapene kostnader til advokathonorarer, revisjonshonorarer og egen tidsbruk.

Det også vår erfaring at problemstillinger knyttet til bestemmelsen er svært hyppig forekommende. Etter vår oppfatning er dette blant de bestemmelsene i aksjelovgivningen som volder selskapene størst besvær i praksis. Dette er særlig uheldig ettersom konsekvensen av brudd på bestemmelsen i asl. § 3-8 er absolutt ugyldighet av avtalen, hvilket i sin tur forsterker usikkerheten knyttet til bestemmelsen.»

Er kostnadene forbundet med avtaler mellom selskap og aksjonær underlagt fordyrende saksbe-

⁶ https://www.difi.no/sites/difino/files/forstudierapport_saer_endelig.pdf. Kostnadene i forbindelse med å etterleve særattestasjonskravene er basert på beregninger som Rambøll gjorde i kartleggingen «Utviklingen av administrative kostnader for næringslivet 2006 – 2009». Brønnøysundregistrene har i sin rapport om særattestasjoner (2015) prisjustert de beregninger Rambøll foretok.

handlingsregler, krever dette en begrunnelse som er tilstrekkelig til å forsvare de økte kostnadene.

Aksjelovene § 3-8 skal beskytte selskapets aksjonærer, selskapets kreditorer og selskapet selv. I punktene 12.4.2 til 12.4.4 vurderes behovet for aksjeloven § 3-8 særlig med utgangspunkt i hensynet til å ivareta aksjonærinteresser, kreditorinteresser, samt om selskapets interesser og bredere samfunnshensyn tilsier en lovregel som aksjelovene § 3-8. En side av denne problemstillingen er om aksjelovene § 3-8 i praksis er egnet til å fremme formålet med bestemmelsen, slik dette fremgår av lovforarbeidene. En annen side av spørsmålet er om det finnes andre lovregler som ivaretar de samme interesser som aksjelovene § 3-8 eller om slike lovbestemmelser kan vedtas.

Et spørsmål innledningsvis er om aksjelovene § 3-8 har noen betydning for å motvirke økonomisk kriminalitet. Utvalget kjenner ikke til at bestemmelsen har spilt noen rolle i strafferettslig sammenheng. Søk på Lovdata gir fire treff i straffesaker på «lov-1997-06-13-44-§3-8», dvs. LB-2014-55324 (frifinnelse, tiltale ikke tatt ut for overtredelse av aksjeloven § 3-8), LG-2014-20944-2 (domfellelse, men ikke for overtredelse av aksjeloven § 3-8), LF-2010-66191 (domfellelse, men ikke for overtredelse av aksjeloven § 3-8) og TNOMO-2007-156846 (domfellelse, men ikke for overtredelse av aksjeloven § 3-8).

Som nevnt i punkt 12.2 og 12.3 foran, rekker aksjelovene § 3-8 lengre enn både EU/EØS-retten og svensk og dansk lovgivning, samt lengre enn anbefalingen i EMCA. Det finnes imidlertid enkelte europeiske land som har lovregler som i større eller mindre grad tilsvarer de norske. Utvalget kjenner ikke til særtrekk ved norske samfunnsforhold eller norsk lovgivning som tilsier strengere regler for «nærstående transaksjoner» enn EU-retten og svensk og dansk lovgivning krever, samt går lengre enn anbefalingen i EMCA. Skulle det bli vedtatt endringer i EU-retten, kan det imidlertid være nærliggende eller nødvendig å endre norsk lovgivning, se punkt 12.5.2 nedenfor.

12.4.2 Hensynet til å beskytte aksjonærinteresser

Har selskapet bare én aksjonær, kan aksjonæren gjennom vedtak i generalforsamlingen selv bestemme om selskapet skal inngå avtaler som omhandles av aksjeloven § 3-8. Bestemmelsen i aksjeloven § 3-8 har derfor ingen betydning for beskyttelse av aksjonærinteressene i selskaper hvor det er bare én aksjonær.

Vurderingen i det følgende gjelder aksjeselskaper med mer enn én aksjonær samt allmennaksjeselskaper. I slike tilfeller er det først og fremst snakk om å beskytte henholdsvis «likhetsprinsippet» og «minoritetsvernet». Ved at visse avtaler i henhold til aksjelovene § 3-8 skal vedtas i generalforsamlingen på grunnlag av en nærmere angitt dokumentasjon, vil avtalen bli kjent for alle aksjonærer, samtidig som de kan delta i diskusjoner og stille spørsmål knyttet til avtalen og avtaleinngåelsen. Den informasjon som fremkommer om avtalene i forbindelse med behandlingen i generalforsamlingen, kan aksjonærminoriteten bygge på hvis de ønsker å forfølge avtaleinngåelsen rettslig, eventuelt markerer sin misnøye ved å selge seg ut av selskapet («vote with the feet»). Hensynet til å sikre åpenhet om avtaler som omfattes av aksjelovene § 3-8, er et tungtveiende argument for å videreføre lovreguleringen. For utvalget er det derfor en viktig problemstilling om åpenhet ivaretas gjennom andre regler eller om åpenhet kan oppnås på andre og mer effektive måter enn gjennom aksjelovene § 3-8, se nærmere nedenfor og punkt 12.4.4.

Aksjelovene § 3-8 fastsetter ingen materielle skranker for hva slags avtaler selskapet kan inngå. At generalforsamlingen skal treffe beslutningen om avtale skal inngås, betyr imidlertid ikke at styret er frikoblet fra avtaler som omfattes av bestemmelsen. Styrets rolle består i å forberede saken, herunder sørge for at det utarbeides en redegjørelse i tråd med aksjelovene § 2-6 (1) og (2), og deretter innkalle generalforsamlingen.

Inhabilitetsregelen i aksjelovene § 5-3 (4) for aksjonærene på generalforsamlingen, er mindre streng enn inhabilitetsregelen i aksjelovene § 6-27 for styret. I generalforsamlingen er aksjonærene ikke avskåret fra å stemme for at selskapet skal inngå en avtale med en eller flere av aksjonærene. På generalforsamlingen kan en eller flere aksjonærer som representerer flertallet av stemmene, vedta at selskapet skal inngå en avtale med seg selv til tross for at avtalen omfattes av aksjelovene § 3-8. Aksjelovene § 3-8 er ikke til hinder for at flertallet beslutter å godkjenne en avtale selv om en redegjørelse viser at det *ikke* er samsvar mellom ytelsene, jf. aksjelovene § 3-8 (2). Flertallet på generalforsamlingen kan også beslutte å godkjenne avtalen før den er inngått eller etter at den er gjennomført, uavhengig av om det foreligger redegjørelse og revisorbekreftelse etter aksjelovene § 3-8 (2).

De materielle begrensningene i aksjelovene som beskytter likhetsprinsippet og minoritetsvernet, ligger ikke i aksjelovene § 3-8, men derimot i

bestemmelser som aksjelovene § 3-6 og § 3-7 (hovedregelen om utdelinger og tilbakeføring av ulovlige utdelinger), § 4-1 (prinsippet om at hver aksje gir lik rett i selskapet) og § 5-21 og § 6-28 (generalklausulen mot myndighetsmisbruk). Konsekvensen av brudd på disse reglene kan være ugyldighet. Disse materielle reglene gjelder uavhengig av aksjelovene § 3-8.

Et spørsmål er om aksjelovene § 3-8 må anses som et hensiktsmessig supplement til de materielle reglene i aksjelovene § 3-6, § 3-7, § 4-1, § 5-21 og § 6-28, også innenfor disse reglenes eget anvendelsesområde. Reglene kan sies å utfylle hverandre, slik at saksbehandlingsreglene i aksjelovene § 3-8 forsterker det materielle vernet som følger av de nevnte materielle reglene. Hovedpoenget med aksjelovene § 3-8 er imidlertid ikke å fastslå at disposisjonene nødvendigvis er ulovlige, men å få dem frem i lyset, jf. Ot.prp. nr. 55 (2005–2006) side 45. Dette kan motvirke skjulte utdelinger eller forskjellsbehandling av aksjonærer. Ved utarbeidelsen av redegjørelsen etter aksjeloven § 3-8 (2) eller den etterfølgende behandlingen i generalforsamlingen kan det også avdekkes eventuelle brudd på de øvrige materielle beskyttelsesreglene.

Selv om det er viktig at visse avtaler kommer frem i lyset, og at dette skjer så tidlig at avtalene eventuelt kan stoppes før de gjør for stor skade, blir spørsmålet om åpenhet og (preventiv) kontroll allerede oppnås på enklere og mer effektive måter enn gjennom aksjelovene § 3-8.

I denne sammenheng må betydningen av utdelingsreglene i aksjelovene § 3-6 og § 3-7 ikke undervurderes, jf. imidlertid Ot.prp. nr. 55 (2005–2006) side 45. Poenget med aksjelovene § 3-6 (2) er at styret må foreta en realitetsvurdering av «*enhver overføring av verdier som direkte eller indirekte kommer aksjeeieren til gode*». Styrets realitetsvurdering må her ta utgangspunkt i samme vurderingstema som redegjørelsen som skal avgis etter aksjelovene § 3-8 (2). Styret har et ansvar for å foreta slike vurderinger etter aksjelovene § 3-6, jf. blant annet aksjelovene § 6-12 (1) og § 17-1. Styrebehandlingene må følge vanlige regler. Ved styrebehandlingene gjelder forbudet mot myndighetsmisbruk på vanlig måte, jf. aksjelovene § 6-28. Har styremedlemmer personlige eller økonomiske særinteresser i saken, må de fratruke seg som inhabile, jf. aksjelovene § 6-27. Dersom styrets vurdering av avtalen eller transaksjonen tilsier at det materielt sett dreier seg om en utdeling, må transaksjonen behandles i selskapets generalforsamling i medhold av henvisningene i aksjelovene § 3-6 (1). Dermed kommer transaksjonen frem i lyset for full behandling i generalfor-

samlingen. Dersom transaksjonen gjennomføres uten slik behandling i generalforsamling, vil den være ugyldig og skal tilbakeføres etter bestemmelsen i aksjelovene § 3-7. Det er derfor grunn til å stille spørsmål ved om utdelingsreglene i aksjelovene § 3-6, jf. § 3-7, har «*en annen funksjon enn § 3-8*», slik Justis- og beredskapsdepartementet antar i Ot.prp. nr. 55 (2005–2006) side 45.

En konsekvens er at aksjelovene § 3-8 bare har selvstendig materiell betydning for forhold som ikke allerede dekkes av de ovennevnte regler. Aksjelovene § 3-8 har dermed bare selvstendig betydning for avtaler som *ikke* innebærer noen formuesoverføring fra selskapet til aksjonæren, og som *ikke* innebærer noen urimelig forskjellsbehandling av aksjonærene eller fordel for aksjonæren på selskapets bekostning. Etter utvalgets oppfatning er det paradoksalt at det er kun for fullt ut legitime transaksjoner at aksjelovene § 3-8 har selvstendig materiell betydning med ugyldighet som konsekvens. Samtidig kan konsekvensen av at bestemmelsen kommer til anvendelse være at fullt ut legitime avtaler settes til side som ugyldige alene på grunn av manglende formell etterlevelse av bestemmelsen i aksjelovene § 3-8. Dette vil for eksempel gjelde konkret tilpassede forretningsavtaler mellom selskapet og en minoritetsaksjonær som ikke innebærer noen direkte eller indirekte formuesoverføring fra selskapet til aksjonæren. I et slikt tilfelle kan det riktignok være spørsmål om unntaksbestemmelsen for vanlige forretningsavtaler i aksjelovene § 3-8 (1) nr. 4 kommer til anvendelse, men dette kan være vanskelig å avgjøre. Usikkerheten rundt avtaleforholdet kan uansett være uheldig for partene. Dersom selskapet har gjort en feil ved ikke å etterleve saksbehandlingsreglene i aksjelovene § 3-8, kan medkontrahenten risikere at avtalen ikke er gyldig og dermed må gjøres om.

Aksjelovene § 3-8 kan også åpne for misbruk fra majoritetsaksjonæren og således være til skade for aksjonærminoriteten. Dette kan typisk skje i forbindelse med avtaler inngått mellom selskapet og en minoritetsaksjonær uten at avtalen er godkjent i generalforsamlingen før avtaleinngåelsen. Er avtalen oppfylt uten at regelen om saksbehandling er fulgt, kan aksjemajoriteten ved vedtak i generalforsamlingen godkjenne avtalen i ettertid. Men majoriteten kan også nekte å godkjenne avtaler som har utviklet seg uheldig for selskapet, mens avtaler som er gunstige for selskapet kan godkjennes. Det var åpenbart ikke meningen at aksjelovene § 3-8 skulle gi majoriteten en spekulasjonsadgang på minoritetens bekostning. Hensynet til å beskytte aksjonærminoriteten mot mis-

bruk fra majoritetens side kan således være et argument mot å beholde aksjelovene § 3-8 – i hvert fall i sin nåværende form.

Etter utvalgets oppfatning er det ikke behov for en så vidtrekkende bestemmelse som aksjelovene § 3-8 av hensyn til selskapets minoritetsaksjonærer. Bestemmelsen gir intet selvstendig materielt vern til beskyttelse av minoritetsaksjonærene utover det som eventuelt måtte følge av hensynet til åpenhet, se nærmere nedenfor. Men bestemmelsen i aksjelovene § 3-8 medfører unødvendige kostnader og uklarheter.

12.4.3 Hensynet til å beskytte kreditorinteresser

Spørsmålet er om og eventuelt i hvilken grad aksjelovene § 3-8 innebærer en beskyttelse av *kreditorinteressene* mot uthuling av selskapskapitalen («kreditorbeskyttelse»). Vernet kan tenkes å bestå av materiell kapitalbeskyttelse, åpenhet overfor kreditorene om innholdet i avtalen, eller eventuelt skjerpede krav til kontroll med slike avtaler av hensyn til vern av selskapskapitalen.

Kreditorenes *materielle* vern mot uthuling av selskapskapitalen finnes i kravet til forsvarlig egenkapital og likviditet i aksjelovene § 3-4, jf. § 3-5, i forbudet mot utdelinger som ikke skjer i henhold til aksjelovene § 3-6 (jf. § 3-7), samt myndighetsmisbruksregelen i aksjelovene § 5-21. Aksjelovene § 3-8 er derimot ikke i seg selv til hinder for at flertallet blant aksjonærene i generalforsamlingen vedtar å inngå en avtale som innebærer en vesentlig uthuling av selskapskapitalen. Saksbehandlingsregelen innebærer således ingen reell materiell beskyttelse av kreditorenes interesser mot uthuling av selskapskapitalen utover det som allerede følger av de ovennevnte reglene.

Aksjelovene § 3-8 er mindre egnet til å sikre *åpenhet* overfor selskapets kreditorer enn den er overfor selskapets aksjonærer. I motsetning til aksjonærene har kreditorene ingen rett til å delta i generalforsamlingens behandling av avtalen, og de har således verken innflytelse over generalforsamlingens behandling av avtalen eller rett til den informasjon som gis i forbindelse med generalforsamlingen.

For kreditorene ligger det imidlertid en informasjonsverdi i kravet om at redegjørelser etter aksjelovene § 3-8 (2) skal meldes til Foretaksregisteret. I tillegg innebærer kontrollen som skjer ved revisorbekreftelse av redegjørelsen etter aksjeloven § 3-8 (2), en beskyttelse av kreditorenes interesser. Verken redegjørelsen eller meldingen av den til Foretaksregisteret er imid-

lertid en forutsetning for at avtalen skal være gyldig. Ugyldighet etter aksjelovene § 3-8 inntreffer kun ved manglende generalforsamlingsvedtak. Kreditorene har heller ingen direkte sanksjonsmuligheter eller andre rettigheter knyttet til opplysninger de mottar om avtaler inngått etter aksjelovene § 3-8. Dette skiller situasjonen fra for eksempel reglene om kreditorvarsling med kapitalnedsettelse etter aksjelovene § 12-6. For kreditorvernet er derfor den reelle betydningen av aksjelovene § 3-8 begrenset. Kunngjøringen i Foretaksregisteret kan imidlertid gjøre kreditor oppmerksom på transaksjoner som potensielt kan forringe kreditors stilling, slik at kreditor kan foreta nærmere analyse av selskapets økonomiske stilling eller gå i dialog med selskapet om å kunne få mer informasjon. Dette behandles i 12.4.4 nedenfor.

På den annen side kan aksjelovene § 3-8 gi kreditorene en tilfeldig fordel på aksjonærenes bekostning. Utvalget erfarer at dette typisk skjer ved at konkursboer påberoper seg ugyldighet for ellers legitime avtaler. Ugyldighet i situasjoner der det foreligger brudd på aksjelovene § 3-8, er riktignok en tilsiktet virkning av bestemmelsen, men ugyldighetsvirkningen kan også ramme helt legitime transaksjoner, noe som kan gi sterkt urimelige resultater for kontraktspartene.

Aksjelovene § 3-8 kan også være til skade for selskapets kreditorer. Ugyldighetsvirkningen dersom en avtale ikke er behandlet i henhold til aksjelovene § 3-8, kan fremstå særlig urimelige for en medkontrahent som har innrettet seg i tillit til avtalen, ettersom selskapet i ettertid kan påberope seg feil i sin egen saksbehandling som grunn til å komme ut av en avtale som har vist seg å være uheldig for dem. Selskapet vil da endog være i en situasjon hvor de kan velge å behandle avtalen etter aksjelovene § 3-8 og dermed la den være gyldig dersom avtalen har utviklet seg heldig for dem, mens de kan påberope seg ugyldighet etter den samme bestemmelsen dersom den har utviklet seg uheldig for dem. Dette gir selskapet en mulighet til å spekulere på medkontrahentens bekostning.

12.4.4 Hensynet til åpenhet og kontroll sett i lys av regnskapsrettens krav

12.4.4.1 Innledning

Utvalget har foran vurdert om aksjelovene § 3-8 ivaretar behovet for åpenhet og kontroll med avtaler hvor det «*kan være grunn til å frykte at partene har noe å skjule*», jf. Ot.prp. nr. 55 (2005–2006)

side 45. Både når det gjelder aksjonærbeskyttelse og kreditorbeskyttelse mener utvalget at hensynet til åpenhet og kontroll om avtalen er det eneste gode argumentet som kunne tale for å videreføre reguleringen. Spørsmålet er om dette hensynet allerede er ivaretatt gjennom regnskapsrettens regler.

12.4.4.2 Regnskapsrettens krav til transaksjoner mellom nærstående parter

Med virkning fra 1. juli 2010 ble det innført en ny bestemmelse i regnskapsloven § 7-30b med krav til noteopplysninger i årsregnskapet om vesentlige avtaler inngått mellom selskapet og nærstående parter. Regnskapslovutvalget har foreslått å videreføre det materielle innholdet i regnskapsloven § 7-30b gjennom forslaget til lov om regnskapsplikt § 6-42, jf. NOU 2015: 10 side 203. I tillegg har regnskapslovutvalget foreslått en utvidelse av informasjonskravene, slik at også små foretak skal gi opplysninger om en del transaksjoner med nærstående parter. Denne informasjonsplikten er imidlertid mindre omfattende enn det som gjelder for foretak som ikke er små foretak. Den nye noteopplysningen for små foretak følger av forslaget til lov om regnskapsplikt § 6-28, se nærmere NOU 2015: 10 side 202 til 203. Problemstillingen blir dermed om regnskapslovens bestemmelser om noteopplysninger gir tilstrekkelig informasjon, eller om det fortsatt er nødvendig med aksjelovene § 3-8 for å ivareta slike hensyn.

Regnskapsloven § 7-30b har følgende ordlyd:

«§ 7-30b. Transaksjoner med nærstående parter

Det skal opplyses om vesentlige transaksjoner med nærstående parter. Opplysningene skal omfatte transaksjonenes beløp, en beskrivelse av hva slags forhold det er mellom selskapet og den nærstående part, samt andre opplysninger om transaksjonene som er nødvendige for å forstå den regnskapspliktiges og konsernets stilling.

Transaksjoner mellom konsoliderte foretak kan unnlates opplyst i konsernregnskapet. Transaksjoner mellom heleide konsoliderte foretak kan unnlates opplyst i selskapsregnskapet dersom selskapet er unntatt fra dokumentasjonsplikten etter ligningsloven § 4-12 annet ledd.

Opplysninger om individuelle transaksjoner etter første ledd kan grupperes etter typen av transaksjoner, med mindre særskilte opplysninger er nødvendige for å forstå virkningene

av transaksjonene for den regnskapspliktiges og konsernets stilling.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om definisjonen av nærstående parter og bestemmelser om at regnskapspliktige som direkte eller indirekte eies helt eller delvis av offentlig myndighet, kan unnlate å gi opplysninger som kreves etter første ledd.»

Nærstående parter er nærmere definert i en egen forskriftsbestemmelse i forskrift til utfylling og gjennomføring mv. av regnskapsloven (FOR-2006-09-07-1062) § 7-30b-1. Personkretsen omfatter kontrollerende aksjonærer, selskap innen samme foretaksgruppe under felles kontroll, styremedlemmer og ledende ansatte, samt nærstående til slike.

I motsetning til aksjelovene § 3-8 omfatter imidlertid ikke regnskapsloven § 7-30b, jf. forskrift til utfylling og gjennomføring mv. av regnskapsloven § 7-30b-1, avtaler inngått med minoritetsaksjonærer. Regnskapsloven eller forskriften har heller ikke en bestemmelse som aksjelovene § 3-8 (4) om at avtaler med personer «som opptrer i forståelse med noen» kan være omfattet av opplysningsplikten.

I tilknytning til forslaget til lov om regnskapsplikt § 6-42 foreslås det at gjeldende forskriftshjemmel erstattes med en regulering direkte i lovbestemmelsen som definerer nærstående parter, men dette innebærer ingen materiell endring av innholdet i opplysningsplikten.

Sammenliknet med den någjeldende regnskapsloven, innebærer forslaget til lov om regnskapsplikt § 6-28 om at små foretak har opplysningsplikt om transaksjoner med eiere og ledende personer mv., en betydelig utvidelse av kretsen av foretak som er forpliktet til å gi opplysninger om transaksjoner med nærstående parter i noteopplysningene til årsregnskapet. Forslaget til lov om regnskapsplikt § 6-28 lyder slik:

«§ 6-28 Transaksjoner med eiere og ledende personer mv.

Det skal opplyses om vesentlige transaksjoner som den regnskapspliktige har hatt med morforetak, eiere som eier mer enn 50 prosent og medlemmer av styret og daglig leder.

(...)

Opplysningene etter første ledd skal omfatte transaksjonenes beløp, en beskrivelse av hva slags forhold det er mellom foretaket og den nærstående part, samt andre opplysninger om transaksjonene som er nødvendige for å forstå den regnskapspliktiges stilling. Opplysningene kan grupperes etter typen transaksjo-

ner, med mindre noe annet er nødvendig for å forstå virkningene av transaksjonene for den regnskapspliktiges stilling.»

Forslaget til lov om regnskapsplikt § 6-28 stiller imidlertid mindre omfattende opplysningskrav enn det som gjelder for foretak som ikke er små. Opplysningsplikten for små foretak i forslaget til lov om regnskapsplikt § 6-28 er begrenset til vesentlige transaksjoner som den regnskapspliktige har hatt med morforetak, eiere som eier mer enn 50 prosent, og medlemmer av styret og daglig leder. Regnskapslovutvalget har i NOU 2015: 10 side 202 lagt til grunn at det særlig er transaksjoner med disse partene som er av interesse for regnskapsbrukerne.

Regnskapsloven § 7-30b ble innført som følge av endringer i EUs regnskapsdirektiv i 2006. Regelen i regnskapsloven § 7-30b ble likevel, på samme måte som aksjelovene § 3-8, gitt et betydelig videre anvendelsesområde enn påkrevet etter EU-direktivet, og videre enn det Sverige og Danmark hadde vedtatt. Både i EU-direktivet og i dansk og svensk rett er det unntak for avtaler med nærstående parter som er inngått på normale markedsvilkår. Noen slik begrensning ble ikke inntatt i den norske regelen. Begrunnelsen for dette fremgår av Prop. 117 L (2009–2010) side 73 til 74 og side 77. Det fremgår av Prop. 117 L (2009–2010) side 73 at formålet med opplysningskravet i regnskapsloven § 7-30b er:

«(...) at det skal skapes åpenhet om at det foreligger transaksjoner med nærstående, hvor omfattende de er, hva de består i, hvem de er inngått med mv., slik at omverdenen selv kan vurdere om det er forhold som kan påvirke deres beslutninger.»

Finansdepartementet begrunnet i Prop. 117 L (2009–2010) side 77 sin oppfatning om at det skulle gis opplysninger om vesentlige transaksjoner med nærstående parter slik:

«Departementet viser til at slike opplysninger vil kunne bidra til å ivareta informasjonsbehovet til eksterne regnskapsbrukere. Herunder legger departementet til grunn at eiere særlig vil kunne ha behov for opplysninger om konserninterne transaksjoner når det er ulik eiersammensetning i forskjellige konsernselskaper som deltar i transaksjonene, for eksempel hvor det er minoritetsinteresser i konserndøtre, eller hvor eierstrukturen i forskjellige datterselskaper er ulik.»

For de foretak som benytter IFRS, er det tilsvarende bestemmelser i IAS 24 som i regnskapsloven § 7-30b. Definisjonen av nærstående i samleskrift til regnskapsloven § 7-30b-1 er mer eller mindre identisk med IAS 24. Notekravene i IAS 24 og regnskapsloven § 7-30b er også nærmest identiske.

12.4.4.3 *Forholdet mellom regnskapsrettens krav til transaksjoner mellom nærstående parter og aksjelovene § 3-8*

12.4.4.3.1 *Innledning*

Bestemmelsen om opplysningsplikt i regnskapsloven § 7-30b og IFRS synes å skulle ivareta en stor del av de samme grunnleggende hensyn som informasjonsaspektene i aksjelovene § 3-8.

Forholdet mellom aksjelovene § 3-8 og regnskapsloven § 7-30b (eller IFRS) har ikke vært gjenstand for nærmere vurdering av lovgiver. Finansdepartementet vurderte ikke spørsmålet ved innføringen av regnskapsloven § 7-30b i 2010. Justisdepartementet hadde ingen foranledning til å vurdere spørsmålet ved etterkontrollene av aksjelovene i Ot.prp. nr. 55 (2005–2006), som skjedde før endringen i regnskapsloven. Da Prop. 111 L (2012–2013) ble utarbeidet, hadde ikke konkrete forslag til endring av aksjelovene § 3-8 vært på høring, slik at det heller ikke da var grunnlag for en nærmere analyse fra Justisdepartementets side.

12.4.4.3.2 *Informasjonsformidling*

Regnskapsloven § 7-30b fremstår i utgangspunktet som bedre egnet for effektiv informasjonsformidling til omverdenen enn aksjelovene § 3-8, ettersom opplysningene inntas som en del av årsregnskapet. Årsregnskapet er nettopp omverdens og kreditorers viktigste kilde til vesentlig informasjon om selskapets økonomiske forhold. Meldinger til Foretaksregisteret etter aksjelovene § 3-8 fremstår som mer bortgjemt og «ad hoc»-basert. For aksjonærene innebærer innarbeidelsen i årsregnskapet at opplysningene blir gjenstand for behandling i forbindelse med at den ordinære generalforsamling i henhold til aksjeloven § 5-5 (2) nr. 1 og allmennaksjeloven § 5-6 (2) nr. 1 behandler årsregnskapet. Aksjonærene skal bli gjort kjent med informasjonen i årsregnskapet og årsberetningen ved at årsregnskapet, årsberetningen og eventuelt revisjonsberetningen skal sendes til alle aksjonærer senest én uke før den ordinære generalforsamlingen, jf. aksjeloven § 5-5 (3) og allmennaksjeloven § 5-6 (5).

En svakhet ved å basere åpenhet om avtaler med nærstående mv. på regnskapsloven § 7-30b, er at det kan synes å være noe varierende praksis blant selskapene på hvilke avtaler som omtales (altså hva som anses som «*vesentlige transaksjoner*») og hvor detaljert avtalene omtales i regnskapene. I tillegg kan det ta noe tid fra avtalen er inngått og eventuelt gjennomført, til den offentliggjøres i selskapets årsregnskap. Hvor lang tid som går, avhenger av når avtalen er inngått eller gjennomført i forhold til balansedagen for årsregnskapet. Noen praktisk forskjell fra aksjelovene § 3-8 utgjør imidlertid ikke dette. Sistnevnte bestemmelse inneholder ingen tidsfrister for når avtalen skal godkjennes. Det er intet krav om at dette skjer forut for eller kort tid etter avtaleinngåelsen. Riktignok er behandlingen etter aksjelovene § 3-8 i generalforsamlingen en betingelse for at avtalen skal være bindende for selskapet. I praksis erfarer utvalget likevel at det finnes selskaper som oppfyller avtaler uten å følge regelen i aksjelovene § 3-8. I mange tilfeller skjer behandling etter aksjelovene § 3-8 først i ettertid, for eksempel fordi selskapets revisor har påpekt forholdet i tilknytning til arbeidet med revisjonen av årsregnskapet.

Det er også utvalgets erfaring at selskaper av og til unnlater eller avventer å melde behandling etter aksjelovene § 3-8 til Foretaksregisteret. Slik melding er som nevnt heller ingen gyldighetsbetingelse for avtalen. Dette gir grunn til å spørre om bestemmelsen i aksjelovene § 3-8 virkelig sikrer åpenhet raskere eller i noe større utstrekning enn regnskapsloven § 7-30b. Erfaringene er at produsenter av regnskap og revisorer bruker regnskapsloven eller tilsvarende som sjekklister for å sikre at all påkrevd informasjon er med i regnskapet. Krav om noteinformasjon i regnskapet om transaksjoner med nærstående kan således sikre større grad av fullstendig ekstern rapportering enn aksjelovene § 3-8.

Etter utvalgets oppfatning tilsier ikke tidsmomentet i seg selv at aksjelovene § 3-8 opprettholdes i sin nåværende form i tillegg til opplysningskravene i regnskapsloven § 7-30b. Det som er viktig, og som også kan ha preventiv effekt, er at avtalene (før eller siden) må «frem i lyset». Utvalget har imidlertid kommet til at det i tillegg til opplysningskrav etter regnskapsloven bør være en informasjonsplikt overfor aksjonærene, se punkt 12.5.

Det kan også vises til at det for børsnoterte selskaper i «*Løpende forpliktelser for børsnoterte selskaper*» punkt 3.3 gjelder særskilte regler om offentliggjøring av vesentlige avtaler med nærstående. Bestemmelsens første ledd lyder:

«Selskapet skal straks offentliggjøre ikke uvesentlige transaksjoner mellom selskapet og aksjeeier, styremedlem, ledende ansatte eller nærstående av disse, eller med annet selskap i samme konsern.»

Her fremgår det at opplysningene skal offentliggjøres straks. Det sikrer således en mer effektiv informasjonsformidling enn bestemmelsene i både regnskapsloven § 7-30b og aksjelovene § 3-8. Det saklige virkeområdet synes også å være mer omfattende enn etter aksjelovene § 3-8, ved at det ikke er inntatt slike vilkår som i aksjelovene § 3-8 (1). Det personelle virkeområdet synes å være nokså sammenfallende, men med noen avvik som trolig ikke utgjør store realitetsforskjeller. På grunnlag av det ovenstående ivaretas hensynet til åpenhet på en dekkende måte også gjennom andre bestemmelser enn aksjelovene § 3-8. Hensynet til åpenhet er dermed ikke alene tilstrekkelig til å begrunne aksjelovene § 3-8.

En annen forskjell mellom aksjelovene § 3-8 og regnskapsloven § 7-30b er som nevnt at regnskapsloven § 7-30b ikke gjelder avtaler som selskapet inngår med minoritetsaksjonærer. Et spørsmål er om det er nødvendig med særlig grad av åpenhet om avtaler inngått mellom selskapet og dets minoritetsaksjonærer.

Minoritetsaksjonærer har i utgangspunktet ingen bestemmende innflytelse over selskapet og har dermed normalt heller ikke mulighet til å påvirke innholdet av avtalene som selskapet inngår. Det er dermed normalt ikke mer betenkelig med slike avtaler enn enhver annen avtale mellom selskapet og andre utenforstående. Behovet for åpenhet rundt denne type avtaler synes derfor å være mer begrenset enn behovet for åpenhet om selskapets avtaler med selskapets majoritetsaksjonærer, styremedlemmer og ledelsen, som i større grad har påvirkningsmulighet overfor selskapets beslutninger. Det har også formodningen mot seg at aksjemajoriteten vil stille seg bak avtaler med minoritetsaksjonærer som bryter mot likhetsgrunnsetningen eller innebærer uthuling av selskapskapitalen, ettersom slike avtaler nettopp direkte eller indirekte vil gå på bekostning av aksjemajoriteten. Utvalget mener derfor at det ikke er behov for å utvide opplysningskravene etter regnskapsloven til å også skulle omfatte transaksjoner med minoritetsaksjonærer.

Det kan også påpekes at det heller ikke ved innføringen av regnskapsloven § 7-30b ble ansett nødvendig å omfatte avtaler mellom selskapet og andre aksjonærer enn de som har bestemmende innflytelse i selskapet. Det fremstår dermed som

lite betenkelig at det ikke opplyses særskilt om avtaler mellom selskapet og minoritetsaksjonærer.

12.4.4.3.3 *Krav til uavhengig kontroll*

I henhold til aksjelovene § 3-8 (2) skal det som nevnt utarbeides en særskilt redegjørelse etter reglene i aksjelovene § 2-6, som også skal bekrefte av revisor. Dette gir en uavhengig kontroll av forutsetningene for avtalen, og av at det ikke skjer noen verdioverføringer fra selskapet til aksjonærer eller andre. Noe slikt krav om redegjørelse, verdsettelse eller revisorbekreftelse følger ikke av regnskapsloven § 7-30b. Opplysninger i noter er imidlertid gjenstand for kontroll som ledd i revisjon av årsregnskapet.

I NUES punkt 4 fjerde ledd fremgår det følgende:

«Ved ikke uvesentlige transaksjoner mellom selskapet og aksjeeier, aksjeeiers morselskap, styremedlem, ledende ansatte eller nærstående av disse, bør styret sørge for at det foreligger en verdivurdering fra en uavhengig tredjepart. Dette gjelder ikke når generalforsamlingen skal behandle saken etter reglene i allmennaksjeloven. Uavhengig verdivurdering bør foreligge også ved transaksjoner mellom selskaper i samme konsern der det er minoritetsaksjonærer.»

Henvisningen til «*reglene i allmennaksjeloven*» sikter åpenbart til allmennaksjeloven § 3-8.

Det ble ved innføringen av regnskapsloven § 7-30b vurdert å lovfeste et krav om uavhengig verdivurdering knyttet til opplysningsplikten for vesentlige transaksjoner med nærstående. Dette ble imidlertid avvist i Prop. 117 L (2009–2010) side 77 med følgende begrunnelse:

«Etter gjeldende NUES' anbefaling, gjelder det et krav om at det bør innhentes en uavhengig verdivurdering av visse transaksjoner med nærstående parter. Departementet er i prinsippet enig med utvalget og de høringsinstansene som har bemerket at det kan være grunn til å lovfeste kravet til at en uavhengig part vurderer transaksjonens virkelige verdi. Departementet viser imidlertid til at utvalget ikke har foreslått noe slikt krav. Departementet har merket seg at utvalget i sin begrunnelse for ikke å foreslå et slikt krav har lagt vekt på at det i praksis kan medføre betydelige merkostnader for foretakene, og departemen-

tet viser dessuten til at Næringslivets Aksjemarkedsutvalg har pekt på at ytterligere krav til saksbehandlingen eller verdivurderinger kan være tidkrevende og økonomisk krevende og således sette selskapets interesse til side. Departementet mener derfor etter en samlet vurdering at gjeldende «beste praksis»-anbefaling foreløpig ikke bør erstattes med et lovkrav.»

Som det fremgår, viste ikke Finansdepartementet til de parallelle kravene til redegjørelse for lignende transaksjoner etter aksjelovene § 3-8, men vurderte spørsmålet om hensiktsmessigheten av uavhengige vurderinger i lys den eksisterende «beste praksis»-anbefalingen i NUES punkt 4 fjerde ledd og rene kost/nytte-betraktninger. Utvalget mener at dette tilsier at Finansdepartementet i denne sammenheng ikke la vekt på kravene om redegjørelse og revisorbekreftelse, og at dette kan være en indikasjon på at behovet for redegjørelse og revisorbekreftelse etter aksjelovene § 3-8 ble vurdert som begrenset.

Aksjelovene § 3-8 (2) åpner for en viss kontroll med avtalens innhold, men kostnadene ved dette er utvilsomt høye for det enkelte foretak. Kostnaden vil avhenge av kompleksiteten i transaksjonen. For de transaksjoner som må behandles etter aksjeloven § 3-8, kan kostnadene forbundet med en redegjørelse og revisorbekreftelse imidlertid være forholdsmessig høyere for små og mellomstore aksjeselskaper.

Kravet til redegjørelse og revisorbekreftelse i aksjelovene § 3-8 fremstår også som inkonsekvent i forhold til aksjelovens utdelingsregler. Der selskapet bevisst foretar rene utdelinger (som kontanter eller overføring av formuesgjenstander) til sine aksjonærer etter reglene i aksjelovene §§ 8-1 flg., kreves det ingen redegjørelse eller revisorbekreftelse. Det er derfor vanskelig å begrunne at avtaler som forutsetningsvis ikke skal innebære en verdioverføring, skal undergis strenge krav til redegjørelse og revisorbekreftelse, mens transaksjoner som forutsetningsvis vitterlig innebærer en verdioverføring ikke skal undergis slike vurderinger.

I tilfeller hvor det er vanskelig å få revisor til å bekrefte redegjørelsen etter aksjelovene § 3-8 (2), forekommer det i praksis at selskaper velger å fremlegge saken for godkjenning i generalforsamlingen uten redegjørelse og revisorbekreftelse. Kravene til redegjørelse og revisorbekreftelser gir dermed lite reelt vern i flere tilfeller hvor vurderingene er vanskelige eller tvilsomme.

Når det gjelder regnskapsloven § 7-30b, kan det være grunn til å fremheve at opplysninger i

notene til årsregnskapet er gjenstand for revisors ordinære kontroll med årsregnskapet. Det er grunn til å forvente at revisor uansett inntar en særlig profesjonelt skeptisk holdning til, og foretar nærmere kontroll av, transaksjoner mellom selskapet og dets nærstående parter, jf. Bror Petter Gulden: *Revisjon – Teori og metode* (2016) side 267 flg. I den forbindelse skal revisor vurdere om det er «armlengdes avstand» i slike transaksjoner. Revisor skal også rapportere særskilt dersom denne kontrollen ikke gir tilfredsstillende resultat, jf. Gulden side 270:

«Hvis revisor ikke har vært i stand til å oppnå tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis om nærstående parter og/eller transaksjoner med dem, må forholdet påpekes i nummerert brev til foretaket og om nødvendig nevnes i revisjonsberetningen. Det samme gjelder hvis revisor finner at transaksjoner ikke er foretatt i henhold til prinsippet om «armlengdes avstand», eller at opplysninger om slike transaksjoner i årsregnskapet ikke er tilstrekkelige.»

Revisjon av årsregnskapet innebærer en ikke ubetydelig grad av kontroll implisitt knyttet til opplysningskravet i regnskapsloven § 7-30b.

Det kan i tillegg vises til minoritetsaksjonærens muligheter til å kreve gransking etter aksjelovene §§ 5-25 flg., for eksempel dersom opplysninger i notene etter regnskapsloven § 7-30b gir grunn til mistanke om brudd på likhetsprinsippet eller andre uregelmessigheter. Denne sammenhengen ble påpekt av Finansdepartementet i Prop. 117 L (2009–2010) side 77 til 78:

«Dersom det skulle oppstå behov for å fremtvinge innhenting av en uavhengig verddivurdering i et konkret tilfelle, mener departementet at det vil være mest hensiktsmessig at dette skjer som ledd i at det er konstatert et grunnlag for å gjøre nærmere undersøkelser, for eksempel som ledd i at det gjennomføres en gransking etter allmennaksjelovens regler. Departementet peker i den forbindelse på utvalgets forslag til styrking av granskingsinstituttet som departementet i det vesentlige foreslår fulgt opp, [...]. Departementet bemerker at opplysningskravet som her foreslås [i regnskapsloven § 7-30b], ved å sikre åpenhet om denne type transaksjoner, kan gi minoritetsiere et bedre grunnlag for å vurdere om det i konkrete tilfeller er behov for å fremsette begjæring om gransking.»

Med dette etablerte i realiteten Finansdepartementet et sammenhengende og selvstendig system med åpenhet, opplysningsplikter og økte muligheter for etterfølgende kontroll. Det reelle behovet for aksjelovene § 3-8 må vurderes i lys av disse nye reglene til oppfyllelse av lignende formål som aksjelovene § 3-8 skal sikre.

12.4.5 Oppsummering av utvalgets vurderinger av hensynet til åpenhet og kontroll

På bakgrunn av gjennomgangen i punkt 12.4.2 til 12.4.4 mener utvalget at hensynet til åpenhet og kontroll ikke tilsier at aksjelovene § 3-8 bør opprettholdes i sin nåværende form.

Utvalget har i sin gjennomgang av regnskapsloven § 7-30b og forslaget til lov om regnskapsplikt § 6-28 for små foretak og § 6-42 for foretak som ikke er små, pekt på enkelte forskjeller. Forskjellene er hovedsakelig knyttet til hvilke transaksjoner som omfattes, hvor aksjelovene § 3-8 har et langt videre omfang, og det faktum at opplysninger i noter til årsregnskapet alltid vil måtte komme i ettertid av at transaksjonene er gjennomført. Utvalget har på grunnlag av dette kommet til at det i tillegg til opplysninger i regnskapet også bør være et krav om informasjon til aksjonærene. Den foreslåtte nye bestemmelsen om informasjonsplikt overfor aksjonærene for bestemte transaksjoner er nærmere omtalt i avsnitt 12.5.1.

12.4.6 Særlig om avtaler med styremedlemmer og daglig leder

Aksjelovene § 3-8 omfatter også avtaler med styremedlemmer og daglig leder i selskapet. Slike avtaler står i en litt annen stilling enn avtaler mellom selskapet og aksjonærer mv. De gir primært opphav til spørsmål om forholdet mellom selskapsorganene og inhabilitet enn spørsmål om likebehandling og minoritetsvern på aksjonærnivå. Det er i så fall i større grad hensynet til å forhindre økonomisk kriminalitet eller utilbørlig «corporate governance» som ligger bak denne delen av regelen.

For å motvirke mulige uheldige sider ved slike avtaler, er åpenhet om avtalene sentralt. Ved å få kunnskap om avtalen, kan aksjonærene stanse avtalen gjennom å stemme mot den på generalforsamlingen.

Avtaler med styremedlemmer og daglig leder må for øvrig ses i sammenheng med aksjelovens øvrige regler som skal motvirke misbruk av posisjonen som styremedlem eller daglig leder. I denne forbindelse står inhabilitetsregelen i aksje-

lovene § 6-27, som sikrer uavhengighet ved vurderingen av inngåelse av slike avtaler uavhengig av aksjelovene § 3-8, sentralt. Samtidig fremgår det av aksjelovene § 6-10 at generalforsamlingen uansett skal fastsette styrets godtgjørelse. Daglig leders godtgjørelse fastsettes av styret. Vedtak om godtgjørelse er også uttrykkelig unntatt fra gyldighetsregelen, jf. aksjelovene § 3-8 (1) nr. 2. Dette sikrer mot at det aktuelle selskapsorgan fastsetter sin egen godtgjørelse, herunder gir «skjulte godtgjørelser».

Avtaler med styremedlemmer og daglig leder omfattes også av selskapets opplysningsplikt etter regnskapsloven § 7-30b, jf. FOR-2006-09-07-1062 § 7-30b-1 første ledd bokstav a nr. iii. Se for øvrig punkt 12.4.4 foran. Det er dermed uansett sikret åpenhet rundt slike forhold uavhengig av aksjeloven § 3-8. Dette noteopplysningskravet gjelder imidlertid ikke for små foretak, og det er heller ikke foreslått slike opplysningskrav av regnskapslovutvalget i NOU 2015: 10. I små foretak vil det ofte være sammenfall mellom eiere og ledelse. I slike tilfeller vil en særskilt opplysningsplikt om selskapets avtaler med styremedlemmer og daglig leder være av liten eller ingen betydning.

Generalforsamlingen har ingen mulighet til selv å føre noen ytterligere kontroll med avtaler inngått med styremedlemmer eller daglig leder. Her kan det imidlertid spørres om kravet til redogjørelse og revisorbekreftelse kan bidra til større grad av kontroll enn det som ellers ville vært tilfellet uten bestemmelsen i aksjelovene § 3-8, se nærmere nedenfor.

12.5 Utvalgets konklusjoner

12.5.1 Aksjeloven

Utvalget har drøftet aksjeloven § 3-8 i lys av aksjonær- og kreditorinteressene, uten å finne at § 3-8 er særlig velegnet til å beskytte slike interesser utover det som allerede er av relevant beskyttelse i aksjeloven forøvrig. Etter utvalgets oppfatning tilsier heller ikke hensynet til åpenhet og kontroll at aksjeloven § 3-8 bør opprettholdes i sin *nåværende* form.

Slik utvalget ser det, vil det generelle hensynet til å få avtaler med relaterte parter «frem i lyset» dekkes ved at lov om regnskapsplikt ifølge regnskapslovutvalgets forslag i NOU 2015: 10 stiller krav til noteopplysninger om transaksjoner med nærstående parter for alle aksjeselskaper. Regnskapslovutvalgets forslag er differensiert, slik at opplysningskravene for små foretak er mindre omfattende enn det som gjelder for foretak som

ikke er små. Aksjelovutvalget mener at opplysningskravene som er foreslått i lov om regnskapsplikt, i tilstrekkelig grad vil ivareta behovet for informasjon sett i sammenheng med aksjelovutvalgets forslag om ny informasjonsplikt om bestemte transaksjoner overfor aksjonærene (se straks nedenfor). Et avgjørende premiss for utvalgets forslag til endring av aksjeloven § 3-8 er at forslaget til lov om regnskapsplikt § 6-28 vedtas slik at informasjon fremkommer gjennom regnskapene også for små foretak.

Utvalget foreslår at den någjeldende bestemmelsen i aksjeloven § 3-8 erstattes med en plikt til å gi aksjonærene i aksjeselskaper informasjon om transaksjoner mellom selskapet og dets aksjonærer, tillitsvalgte og deres nærstående. Dermed vil opplysningene komme til aksjonærene tidligere enn opplysninger gitt gjennom noter til årsregnskapet. Videre mener utvalget at en vesentlighetsvurdering i forhold til regnskapsopplysninger kan medføre at transaksjoner som er av interesse for aksjonærene, ikke blir tilstrekkelig opplyst om i årsregnskapet.

En plikt til å gi informasjon til aksjonærene vil kunne ha stor betydning, ikke minst for minoritetsaksjonærene som kan følge opp ved å benytte sine aksjonærrettigheter, for eksempel til å kreve innkalt til ekstraordinær generalforsamling for dermed å få mer informasjon om avtalen med tanke på å forfølge misbruk ved hjelp av rettsapparatet.

Informasjonen om transaksjoner mellom selskapet og dets aksjonærer, tillitsvalgte og deres nærstående må utarbeides og oppbevares i tråd med utvalgets øvrige forslag til krav om utarbeidelse og oppbevaring av selskapsdokumentasjon, jf. punkt 5.4.2 og 5.6.3.

Utvalget mener at aksjeloven § 3-8 om informasjonsplikt bør favne bredt, og at kompliserte avgrensninger bør unngås. Samtidig bør det være en klar beløpsmessig avgrensning, slik at ikke transaksjoner med mindre beløpsmessig betydning omfattes. Blant annet som følge av at ugyldighetsvirkningen ikke foreslås videreført (se straks nedenfor), blir konsekvensene av eventuelle avgrensingsproblemer vesentlig mindre alvorlige enn under den någjeldende aksjeloven § 3-8. Utvalget ser derfor ikke store prinsipielle innvendinger mot at informasjonsplikten favner vidt. Siden det bare er snakk om en informasjonsplikt, som kan oppfylles uten at det er nødvendig å innkalle generalforsamlingen til et møte med fysisk tilstedeværelse, vil det også være forholdsvis enkelt å oppfylle informasjonsplikten.

Informasjonsplikten bør omfatte selskapets avtaler med tilsvarende personkrets som den någjeldende aksjeloven § 3-8, men alternativet om å «*opptre i forståelse med*» videreføres ikke. Dette alternativet gir rom for tolkningstvil og ville gjøre regelen for komplisert uten at det gir en gevinst som kan oppveie ulempen. Videre må informasjonsplikten avgrenses til kun å gjelde aksjonærer med mer enn 10 prosent av aksjene, da den ellers ville bli for omfattende.

For at regelen ikke skal bli for vanskelig å forholde seg til, bør plikten til å gi informasjon som nevnt være nokså bred. Forutsetningen er imidlertid at informasjonsplikten kun gjelder vesentlige transaksjoner. For å sikre at en regel om opplysningsplikt for «vesentlige» transaksjoner ikke gis for stort fortolkningsrom, bør det etter utvalgets oppfatning settes en nedre grense med en terskelverdi slik at kun transaksjoner eller avtaler med en samlet verdi over disse terskelverdiene kreves meldt. Utvalget har skjønnsmessig satt terskelverdien til 2,5 prosent av selskapets balansesum. Utvalget mener at det også bør settes en nedre beløpsmessig grense, hvor transaksjoner med lavere verdi ikke trenger å meldes. Denne nedre beløpsgrensen foreslår utvalget skjønnsmessig satt til 500 000 kroner for aksjeselskaper.

Informasjonen må gis før eller uten opphold etter at avtalen er inngått, og den skal inneholde opplysning om hva transaksjonen gjelder, hvem som er avtalemotpart og beløp.

Som nevnt foreslår utvalget at gyldighetsregelen oppheves. Vanlige ansvarsregler kommer inn ved brudd på informasjonsplikten. Styret kan bli erstatningsansvarlig i henhold til aksjeloven § 17-1. Brudd på informasjonsplikten kan også være straffbart, jf. aksjeloven § 19-1. Blant annet der selskapets medkontrahent er styremedlem eller daglig leder og det ikke er gitt informasjon om avtalen i henhold til aksjeloven § 3-8 (som foreslått), kan det også få betydning for om avtalen er bindende for selskapet, jf. aksjeloven § 6-33.

Utvalget viser i tillegg til forslaget knyttet til redegjørelse ved kapitalforhøyelse med gjeldskonvertering i punkt 7.4.4.3. Dette er et viktig element i utvalgets forslag til regulering av transaksjoner mellom selskapet og dets nærstående. Utvalgets forslag går ut på at det skal gis opplysninger i redegjørelsen som for et tingsinnskudd i de tilfeller der den gjeld som skal konverteres, har sitt opphav i en transaksjon som er informasjonspliktig etter aksjeloven § 3-8 (som foreslått). Opplysningsplikten gjelder transaksjoner som har skjedd i en toårsperiode forut for gjeldskonverteringen. Forslaget knyttet til redegjørelse ved kapi-

talforhøyelse med gjeldskonvertering skal blant annet beskytte kreditorenes interesser.

Utvalget mener at den samlede effekten av forslagene til endringer i aksjeloven og informasjon i noter til årsregnskapene i samsvar med regnskapslovutvalgets forslag i NOU 2015: 10 vil ivareta hensyn til å beskytte aksjonær- og kreditorinteresser, samt hensynet til åpenhet og kontroll på en tilfredsstillende måte. De problemstillinger og kostnader som er forbundet med gjeldende aksjelov § 3-8, vil i liten grad gjøre seg gjeldende.

12.5.2 Allmennaksjeloven

Av hensyn til Norges forpliktelser overfor EU må det for allmennaksjeselskaper under enhver omstendighet videreføres en bestemmelse som oppfyller minimumskravene i Rdir. 2012/30/EU art. 13.

Som nevnt i punkt 12.3.7 arbeider EU med et direktiv som vil endre kravene til selskapets transaksjoner med nærstående. Forslaget er fortsatt under behandling. Utvalget mener at det ikke på nåværende tidspunkt bør gjøres endringer i allmennaksjeloven for å tilpasse norsk lovgivning til EU-forslaget. Blir forslaget vedtatt, krever det trolig endringer i allmennaksjeloven.

Et grunnleggende spørsmål er om allmennaksjeloven bør ha regler som oppstiller strengere krav enn det som gjøres i Rdir. 2012/30/EU art. 13.

Både Danmark, Sverige og EMCA har lagt seg på EU-regelen. Utvalget kan ikke se at det bør gjelde strengere krav for norske allmennaksjeselskaper enn det som gjelder i våre nordiske naboland og anbefales i EMCA. Utvalget går derfor inn for at minimumskravene i Rdir. 2012/30/EU danner utgangspunktet for allmennaksjeloven § 3-8, og at avvik fra direktivet krever en særskilt begrunnelse.

Et mønster kan være aksjeloven 1976 § 2-9a (opphevet) slik den lød etter endringen ved LOV-1995-12-22-80. Lovbestemmelsen ble vedtatt som ledd i EØS-tilpasningen av den norske aksjeloven av 1976.

Ifølge aksjeloven av 1976 § 2-9a (opphevet) var vedtak i generalforsamlingen et gyldighetsvilkår. En slik konsekvens er ikke påkrevd i henhold til direktivet. Da bestemmelsen først ble foreslått, var ikke gyldighetsregelen nærmere begrunnet, utover at dette måtte være en konsekvens av at den materielle kompetansen til å treffe beslutning om slike avtaler var unntatt fra styrets kompetanse, NOU 1992: 29 side 80. I Ot.prp. nr. 36 (1993–94) side 171 og Ot.prp. nr. 4 (1995–96) side

23 til 24 ble det bare henviset til dette uten nærmere kommentarer. Senere er gyldighetsregelen videreført uten nærmere diskusjoner i lovforarbeidene.

I de danske lovforarbeidene («Modernisering af selskabsretten» (2008) side 798) ble det vurdert om det i dansk rett burde være ugyldighet knyttet til manglende overholdelse av den danske lovregel om «etterstiftelse». Det ble imidlertid ikke ansett som ønskelig med en slik regel:

«Efter gældende ret antages det, at en aftale om efterfølgende erhvervelse er uden retlig virkning, hvis ikke generalforsamlingen har godkendt aftalen. Udvalget til Modernisering af Selskabsretten har bl.a. af hensyn til aftaleerhververs mulighed for at støtte ret på aftaler indgået med ledelsen umiddelbart fundet denne retsvirkning meget vidtgående. Udvalget har fundet det mere hensigtsmæssigt at lade den almindelige ansvarsregel for bestyrelsen finde anvendelse, hvis ledelsen ved erhvervelsen ikke varetager kapital-selskabets/kapitalejernes interesser, eller hvis erhvervelsen ikke stemmer overens med kapital-selskabets økonomiske eller likviditetsmæssige stilling.»

Heller ikke i svensk rett sanksjoneres overtredelse av reglene (om «uppskjuten apport») med ugyldighet. Det heter i Rolf Dotevall: *Aktiebolagsrätt* (2015) side 156:

«En överträdelse av bestämmelserna i 2 kap. 29-31 §§ ABL om förbudet av uppskjuten apport i publika bolag leder inte till att transaktionen blir ogiltig. Bestämmelserna saknar sanktioner för de fall vid underlåtenhet att anmäla till aktiebolagsregistret att bolagsstämman beslutat att godkänna ett sådant avtal om uppskjuten apport som avses i 2. kap. 29 § ABL. Den enda sanktion som kan bli aktuell är skadeståndsansvaret i 29 kap. 1 § ABL. Själva underlåtenheten att registrera en transaktion kan knappast innebära någon skada för bolaget. Vad som däremot kan innebära ett ansvar för styrelseledamot eller verkställande direktör är om den bokomliggande transaktionen är så ofördelaktig för bolaget att en skada kan sägas ha uppkommit.»

Som nevnt er en avtale som omfattes av saksbehandlingsregelen i allmennaksjeloven § 3-8, og som er inngått uten at det er truffet vedtak i selskapets generalforsamling, ugyldig, jf. allmennaksjeloven § 3-8 (1). Eventuelle ytelser skal tilbakeføres, jf. all-

mennaksjeloven § 3-8 (3). Ugyldighetsvirkningen er absolutt og ubetinget. Det følger heller ingen tidsbegrensninger av bestemmelsen selv. Selv om det på enkelte andre områder finnes eksempler på at brudd på saksbehandlingsregler medfører ugyldighet, dreier det seg her om en svært inngripende effekt av en saksbehandlingsregel.

Til støtte for at brudd på saksbehandlingsregelen bør medføre ugyldighet, kan det anføres at en slik virkning har en betydelig preventiv effekt for både selskapet og medkontrahenten som har en særlig interesse i å sikre at kravene i allmennaksjeloven § 3-8 oppfylles. Som nevnt foran, medfører den preventive effekten imidlertid at selskaper ofte følger kravene i saksbehandlingsregelen for å være «på den sikre siden». Det innebærer blant annet at unntaksreglene ikke fyller sin tiltenkte funksjon i praksis.

Samtidig innebærer muligheten for ugyldighet en betydelig risiko og usikkerhet knyttet til avtaler som inngås innenfor virkeområdet av allmennaksjeloven § 3-8 eller i saksbehandlingsregelens grenseland. Ugyldighet i situasjoner med brudd på allmennaksjeloven § 3-8 er en tilsiktet virkning av bestemmelsen, men det kan ramme urimelig hardt i tilfeller hvor partene har oversett bestemmelsen, og derfor ikke fulgt de påbudte saksbehandlingsregler. Det forekommer ikke sjelden at forholdet til allmennaksjeloven § 3-8 først blir reist etter at det har skjedd et eierskifte i selskapet, eller ved at bostyrer tar opp forholdet etter at selskapet har gått konkurs. Ettersom også helt legitime transaksjoner omfattes av ugyldighetsvirkningene når kravet til generalforsamlingsbehandling ikke er oppfylt, kan dette gi potensielt sterkt urimelige resultater for kontraktsparten. For de nye eiere eller konkursboet kan muligheten for å påberope ugyldighet av ellers legitime avtaler, fremstå som en tilfeldig fordel.

For avtaler inngått mellom selskapet og aksjonærer som ikke har bestemmende innflytelse, vil manglende oppfyllelse av allmennaksjeloven § 3-8 samtidig gi aksjemajoriteten mulighet til å omgjøre ellers legitime avtaler som i ettertid har vist seg å være uheldige for selskapet. Dette kan fremstå som en potensiell økt minoritetsrisiko i enkelte tilfeller.

Rettsvirkningene kan fremstå særlig urimelige for en medkontrahent som har innrettet seg i tillit til avtalen, når selskapet i ettertid kan påberope seg feil i sin egen saksbehandling som grunn til å komme ut av en avtale som har vist seg å slå uheldig ut for dem. Selskapet vil da endog være i en situasjon hvor de kan velge å behandle avtalen etter allmennaksjeloven § 3-8, og dermed la den

være gyldig dersom avtalen har utviklet seg heldig for dem, mens de kan påberope seg ugyldighet etter den samme bestemmelsen dersom den har utviklet seg uheldig for dem. Dette gir selskapet mulighet til å spekulere på medkontrahentens bekostning.

Utvalget finner på denne bakgrunn ikke grunnlag for å videreføre ugyldighetsvirkningen i allmennaksjeloven § 3-8.

Med den innsnevring av regelen i allmennaksjeloven § 3-8 som utvalget går inn for, har allmennaksjeloven ingen regel som generelt sikrer åpenhet om transaksjoner med nærstående, slik utvalget har foreslått i den nye bestemmelsen i aksjeloven

§ 3-8. Utvalget mener derfor at det er grunn til å innføre en generell regel om informasjonsplikt til aksjonærene om avtaler mellom selskapet og nærstående også i allmennaksjeselskaper, jf. forslaget til ny bestemmelse i allmennaksjeloven § 3-8a.

Etter utvalgets oppfatning bør regelen for allmennaksjeselskap ta utgangspunkt i forslaget til ny bestemmelse i aksjeloven § 3-8.

Utvalget foreslår at terskelverdier for avtaler som det skal informeres om, bør settes høyere enn for aksjeselskaper. Utvalget foreslår at nedre grense for transaksjoner eller avtaler settes til det høyeste av 5 millioner kroner eller 2,5 prosent av selskapets balansesum.

Kapittel 13

Revisor og revisjon

13.1 Revisjonsplikt

13.1.1 Innledning

Ifølge mandatet skal utvalget vurdere om aksjeloven § 7-6 bør endres. Herunder skal utvalget vurdere om terskelverdiene for fravalg av revisjon bør heves, om stifterne skal kunne beslutte fravalg av revisjon ved stiftelsen, og om morselskap bør kunne unnlate revisjon.

Spørsmål om endring av terskelverdiene for revisjonsplikt og revisjonsplikt for morselskap, behandles i punkt 13.1.2. Mandatets øvrige spørsmål behandles i punkt 13.1.3 om beslutning om revisjon.

Revisjon av avviklingsbalanse og sluttoppgjør drøftes imidlertid i kapittel 14, mens spørsmål om revisors oppgaver ved omdannelse fra aksjeselskap til allmennaksjeselskap omtales i punkt 15.2.3.

Spørsmålet om unntak fra revisjonsplikt er ikke aktuelt for allmennaksjeselskaper. For disse selskapene følger det av direktiv 2013/34/EU om årsregnskaper, konsoliderte regnskaper og tilhørende rapporter for visse selskapsformer (regnskapsdirektivet) artikkel 34 at medlemsstatene ikke kan gjøre unntak fra revisjonsplikten.

13.1.2 Terskelverdiene for revisjonsplikt og revisjonsplikt for morselskap

13.1.2.1 Gjeldende rett

I Prop. 51 L (2010–2011) side 24 flg. drøftes ulike hensyn for og imot revisjonsplikt for aksjeselskaper. Finansdepartementet ga (side 47) uttrykk for at det var «*riktig å legge avgjørende vekt på hensynene til forenkling, likebehandling av selskaper med begrenset deltageransvar og internasjonal utvikling*». Departementet konkluderte derfor med at revisjonsplikten for små aksjeselskaper burde oppheves.

I tilknytning til dette uttalte departementet at det legges opp til at «*ordningen med unntak fra*

revisjonsplikt for de minste aksjeselskapene evalueres etter noe tid for å kartlegge positive og negative erfaringer med ordningen», jf. Prop. 51 L (2010–2011) side 47. En slik evaluering er gjennomført på oppdrag av Finansdepartementet. Et sammendrag av rapporten er tatt inn i punkt 13.1.2.4.

I henhold til aksjeloven § 7-6 (1) kan små aksjeselskaper unnlate å ha revisor hvis aksjeselskapet oppfyller følgende tre vilkår:

1. driftsinntektene av den samlede virksomheten er mindre enn fem millioner kroner,
2. selskapets balansesum er mindre enn 20 millioner kroner, og
3. gjennomsnittlig antall ansatte ikke overstiger ti årsverk.

Samtlige vilkår må være oppfylt for at selskapet kan beslutte fravalg av revisjon.

Muligheten for fravalg av revisjon for «små» aksjeselskaper ble innført ved LOV-2011-04-15-10. I NOU 2008: 12 side 102 til 103 er vilkårene (terskelverdiene) begrunnet slik:

«Etter utvalgets oppfatning bør et eventuelt unntak fra revisjonsplikten for små aksjeselskaper som utgangspunkt omfatte selskaper med driftsinntekter under fem millioner kroner. Utvalget viser til at dette er kriteriet for gjeldende unntak fra revisjonsplikten og at virksomheten i selskaper med høyere driftsinntekter gjerne vil ha et omfang og kompleksitet som – uavhengig av om en mener at selskaper med lavere driftsinntekter *bør* unntas fra revisjonsplikt – medfører økt behov for revisjon. Utvalget mener også, uavhengig av medlemmenes vurdering av om revisjonsplikten bør oppheves for små aksjeselskaper, at et eventuelt unntak ikke bør være for vidtrekkende, jf. det som sies nedenfor om evaluering.

Utvalget bemerker at et unntak fra revisjonsplikten for aksjeselskaper med driftsinntekter under fem millioner kroner vil være i samsvar med EØS-retten, fordi det ikke vil være mulig at et aksjeselskap som har drifts-

inntekter i denne størrelsesorden, både kan ha balansesum og gjennomsnittlig antall ansatte i regnskapsåret som overstiger tersklene i EØS-retten.

Utvalget antar likevel at det kan forekomme aksjeselskaper med driftsinntekter under fem millioner kroner som ikke bør omfattes av et eventuelt unntak fra revisjonsplikten for små aksjeselskaper. Det kan forekomme aksjeselskaper med meget høy balansesum, samtidig som virksomheten har lavere driftsinntekter enn fem millioner kroner. Med balansesum i en slik størrelsesorden vil regnskapsbrukerne – andre forhold konstant – ha større behov for kontroll med regnskapsavleggelsen enn om balansesummen er liten. Utvalget foreslår derfor at vilkåret knyttet til driftsinntekter bør suppleres med et krav om at balansen ikke må overstige 20 millioner kroner. Som en ytterligere sikkerhetsventil tilrår utvalget at aksjeselskaper med et gjennomsnittlig antall ansatte høyere enn 10 årsverk, ikke unntas fra revisjonsplikt.»

Dersom selskapet fravelger revisjon ved stiftelsen eller kort tid etter, er terskelverdien for balansesum knyttet til åpningsbalansen. Er det ikke fastsatt åpningsbalanse, må aksjeinnskuddene i forbindelse med stiftelsen være mindre enn 20 millioner kroner for at selskapet skal kunne fravelge revisjon, jf. aksjeloven § 7-6 (2).

Aksjelovens regler om unntak fra revisjonsplikten gjelder ikke når revisjonsplikt følger av annen lov eller forskrift gitt med hjemmel i lov, jf. revisorloven § 2-1 fjerde ledd.

Aksjeselskap som er morselskap i konsern, omfattes ikke av unntaket fra revisjonsplikten selv om verken morselskapet isolert sett eller konsernet samlet overskrider terskelverdiene for revisjonsplikt. Dette følger av revisorloven § 2-1 femte ledd, hvor det fremgår at «*[u]nntakene etter annet og tredje ledd gjelder ikke for foretak som er pliktig til å utarbeide konsernregnskap, eller aksjeselskap som er morselskap etter aksjeloven § 1-3*». Begrunnelsen er at det kan være et særlig behov for uavhengig kontroll med rapporteringen i konserner. I Prop. 51 L (2010–2011) side 46 uttalte departementet at:

«Departementet mener at det kan være et særlig behov for uavhengig kontroll med rapporteringen til konserner, også når disse på konsolidert basis er mindre enn de terskelverdiene som gjøres gjeldende for et eventuelt fritak fra revisjonsplikt. Departementet mener derfor det

vil være riktig å følge opp forslaget til utvalgets flertall om at aksjeselskap som er morselskaper i konsern, samt datterselskaper som i seg selv er morselskap i et underkonsern, fortsatt skal ha revisjonsplikt, uavhengig av om aksjeselskapet eller konsernet på konsolidert basis isolert sett oppfyller vilkårene for et eventuelt unntak fra revisjonsplikten.»

I selskap som har registrert fravalg av revisor, og som senere blir morselskap, skal «*styret straks sørge for valg av revisor*», jf. aksjeloven § 7-6 (7).

Skatte- og avgiftsmyndighetene kan pålegge selskaper som omfattes av unntaket for revisjonsplikt, å få årsregnskapet revidert i en viss periode, jf. ligningsloven § 6-7, merverdiavgiftsloven § 16-8 og skattebetalingsloven § 5-13b. Fra 1. januar 2017 erstattes bestemmelsene av skatteforvaltningsloven § 11-2. Vilkåret for slikt pålegg er at regnskapet er fastsatt i strid med regnskapsloven, bokføringsloven, god regnskapsskikk eller god bokføringskikk. Av forarbeidene fremgår det at det bare er aktuelt å pålegge revisjon ved slike overtredelser av regnskapslovgivningen som får betydning for skatte- og avgiftsformål, jf. Prop. 51 L (2010–2011) side 59. Dette er typisk tilfeller hvor det foreligger feil eller mangler ved regnskapene, eller der andre feil eller mangler vanskeliggjør kontrollen av regnskapet, sml. Retningslinjer om pålegg om revisjon, SKD melding nr. 9/12. Selskaper som ikke etterlever pålegg fra skatte- og avgiftsmyndighetene, kan tvangsoppløses, jf. aksjeloven § 16-15 (1) nr. 4. Skatteetaten opplyser at det hittil er ilagt i underkant av ti pålegg om revisjon.

13.1.2.2 EU/EØS-rett

Reglene om fravalg av revisjon har bakgrunn i EUs 4. selskapsdirektiv (78/660/EØF) artikkel 51. Direktivet er senere erstattet av regnskapsdirektivet (2013/34/EU), uten at dette har medført realitetsendringer. Etter regnskapsdirektivet artikkel 34 skal følgende selskaper ha revisjon:

- Virksomheter av interesse for offentligheten. Det vil si hovedsakelig selskaper som omsettes på et regulert marked, kreditt- og forsikringsinstitusjoner og de som er spesielt utpekt som sådan av medlemsstatene.
- Mellomstore og store foretak.

Selskaper som er definert som «små foretak», er ikke pålagt å ha revisjon. Regnskapsdirektivet artikkel 3 (2) jf. artikkel 3 (10) definerer «små foretak» som foretak som på balansedagen for to år på

rad ikke overskrider grensene for minst to av følgende tre kriterier:

- a. balanse: 4 000 000 euro
- b. netto omsetning: 8 000 000 euro
- c. gjennomsnittlig antall ansatte i løpet av regnskapsåret: 50

Medlemsstatene kan heve grensen for balansesum til inntil 6 000 000 euro og grensen for netto omsetning til inntil 12 000 000 euro. Det kan også foretas justeringer for å tillate konvertering av terskelverdiene i euro til en rund sum i nasjonal valuta, jf. artikkel 3 (9).

Medlemsstatene kan pålegge revisjon for små foretak og/eller ha lavere terskelverdier enn det som fremgår av direktivet, forutsatt at revisjonen er passende sett ut fra forholdene, selskapenes behov og regnskapsbrukerne. Grensene i regnskapsdirektivet artikkel 3 (2) innebærer en minimumsharmonisering for definisjonen av små foretak. Medlemsstatene kan i sin lovgivning således benytte lavere, men ikke høyere grenser, for hva som utgjør små foretak. Som det fremgår av punkt 13.1.2.1, har Norge valgt lavere terskelverdier.

Direktivet åpner ikke for å unnta revisjon for konsoliderte regnskaper og konsoliderte beretninger, jf. regnskapsdirektivet artikkel 34 (2) og

23 nr. 1. Små konsern har imidlertid ikke plikt til å utarbeide konsoliderte regnskaper og konsoliderte beretninger, jf. regnskapsdirektivet artikkel 23 nr. 1 jf. artikkel 3 nr. 5. Små konserner kan også unntas fra revisjonsplikt i henhold til direktivet. Som nevnt i punkt 13.1.2.1, har Norge valgt å la alle morselskaper, uansett størrelse, være underlagt revisjonsplikt.

Fritaket for revisjonsplikt ifølge direktivet retter seg kun mot kriteriene for balansesum, nettoomsetning og antall ansatte. Direktivet åpner ikke for generelle fritak for enkelte næringer eller selskaper med spesiell eiersammensetning, for eksempel kommunalt eide aksjeselskaper. Direktivet åpner derimot for at medlemsstatene kan stille strengere krav til revisjon av for eksempel bestemte næringer.

13.1.2.3 Oversikt over terskelverdier i Europa

Tabell 13.1 viser terskelverdier for revisjon i Europa. Tabellen er hentet fra Federation of European Accountants (FEE), Information paper: Audit exemption thresholds in Europe – Update after the transposition of the Accounting Directive (publisert mai 2016).

Tabell 13.1 Audit exemption thresholds in EU Member States, Norway, Switzerland and Iceland (as of 04/2016)

Country	Balance sheet total		Net turnover		Number of employees		
	Threshold (€)	Increase % ²	Threshold (€)	Increase %	Threshold	Increase %	
Austria	5,000,000	3 %	10,000,000	3 %	50	-	
Belgium ³	4,500,000	23 %	9,000,000	23 %	50	-	
Bulgaria	1,000,000	33 %	2,000,000	60 %	50	-	
Croatia ⁴	2,000,000	-	4,000,000	-	25	-	
Cyprus ⁵	3,400,000	-	7,000,00	-	50	-	
Czech Republic	1,500,000	-	3,000,000	-	50	-	
Denmark	a ⁶	537,000	-	1,075,000	-	12	-
	b ⁷	4,837,000	-	9,674,000	-	50	-
Estonia	a ⁸	800,000	60 %	1,600,000	60 %	24	60 %
	b ⁹	2,000,000	100 %	4,000,000	100 %	60 ¹⁰	100 %
Finland	100,000	-	200,000	-	3	-	
France ¹¹	a ¹²	1,000,000	-	2,000,000	-	20	-
	b ¹³	1,550,000	-	3,100,000	-	50	-
Germany	6,000,000	24 %	12,000,000	24 %	50	-	
Greece ¹⁴	4,000,000	60 %	8,000,000	60 %	50	-	
Hungary	-	-	965,000	44 %	50	-	
Iceland	1,400,000	-	2,800,000	-	50	-	
Ireland ¹⁵	4,400,000	-	8,800,000	-	50	-	
Italy ¹⁶	4,400,000	-	8,800,000	-	50	-	
Latvia	800,000	100 %	1,600,000	100 %	50	100 %	
Lithuania	1,800,000	-	3,500,000	-	50	-	
Luxembourg	4,400,000	-	8,800,000	-	50	-	
Malta ⁷	46,600	-	93,000	-	2	-	
Netherlands	6,000,000	36 %	12,000,000	36 %	50	-	
Norway ¹⁸	2,500,000	-	625,000	-	10	-	
Poland ¹⁹	3,885,000	-	7,769,000	-	50	-	
Portugal ²⁰	1,500,000	-	3,000,000	-	50	-	
Romania	3,650,000	-	7,300,000	-	50	-	
Slovakia ²¹	1,000,000	-	2,000,000	-	30	-	

Tabell 13.1 Audit exemption thresholds in EU Member States, Norway, Switzerland and Iceland (as of 04/2016)

Country	Balance sheet total		Net turnover		Number of employees	
	Threshold (€)	Increase % ²	Threshold (€)	Increase %	Threshold	Increase %
Slovenia	4,000,000 ²²	-9%	8,000,000 ²³	-9 %	50	-
Spain	2,850,000	-	5,700,000	-	50	-
Sweden	150,000	-	300,000	-	3	-
Switzerland ²⁴	18,203,000	-	36,405,000	-	250	-
United Kingdom	6,541,000	56 % ²⁵	13,082,000	57 % ²⁶	50	-

¹ <http://www.fee.be/library/list/32-audit-assurance/1596-1605-audit-exemption-thresholds.html> og http://www.fee.be/images/publications/auditing/1605_Audit_exemption_thresholds_update.pdf

² Increase from previous thresholds, before 2013

³ Thresholds are determined on a consolidated basis, which lead to a compulsory statutory audit for small companies currently falling under the thresholds.

⁴ Thresholds refer to financial statements in a year preceding the obligation to audit financial statements

⁵ No audit exemption threshold for tax purposes.

⁶ Above this threshold, there is a choice between extended review or audit.

⁷ Above this threshold, statutory audit is required.

⁸ Thresholds applicable for a statutory review.

⁹ Thresholds applicable for a statutory audit.

¹⁰ The law will be amended in the coming months to reduce the number of employees' threshold to 50.

¹¹ No audit exemption threshold for SAs and SCAs (sociétés anonymes et sociétés en commandite par actions).

¹² Threshold for SASs (sociétés par actions simplifiées) that are not part of a group (those that are part of a group are not exempt). No exemption for SASs that control or are controlled by one or more entities (control subsidiaries or jointly controlled) or if one or more shareholders representing at least 10% of the share capital require the appointment of an auditor.

¹³ Threshold for SARLs (sociétés à responsabilité limitée) and SNCs (sociétés en nom collectif).

¹⁴ The position of the Institute of Certified Public Accountants of Greece (SOEL) with respect to the thresholds for a statutory audit is that these should have remained the same. Under the current economic circumstances of the country, the number of public and private companies subject to an audit should not have decreased in order to protect the interests of the State, financial institutions, shareholders and other third parties, i.e. users of the financial statements.

¹⁵ The Accounting Directive has not yet been transposed in Ireland and therefore the thresholds have not been updated.

¹⁶ A company that does not exceed the above thresholds is subject to mandatory audit if its share capital is at least the minimum required for a company limited by shares (i.e. €120,000) and if it is (i) a parent company that controls a subsidiary subject to mandatory audit (i.e. a listed company), or (ii) a parent company that must prepare consolidated financial statements.

¹⁷ No audit exemption threshold for tax purposes.

¹⁸ Limited-liability companies exempt from statutory audit if all three limits are not exceeded.

¹⁹ Thresholds are applicable for the twelve months prior to the balance-sheet date and if a company prepares its financial statements under IFRS, the exemption does not apply.

²⁰ No audit exemption threshold for SAs (sociedades anónimas).

²¹ Thresholds refer to financial statements in a year preceding the obligation to audit financial statements. If two of the three criteria are met, the company has to be audited.

²² Decrease from €4,400,000.

²³ Decrease from €8,800,000.

²⁴ Entities that do not exceed two of the three threshold criteria in two consecutive years are subject to a statutory limited examination (negative assurance engagement). Shareholders of entities with no more than ten employees can decide to opt out of any audit or review obligation.

²⁵ The increase percentage was calculated on the figures in British Pound. The balance sheet total threshold increased from £3,260,000 to £5,100,000.

²⁶ The increase percentage was calculated on the figures in British Pound. The net turnover threshold increased from £6,500,000 to £10,200,000.

Source: Member Bodies of the Federation of European Accountants Exchange rates as of end of April 2016

13.1.2.4 Evaluering av unntak for revisjonsplikt i små aksjeselskaper

På oppdrag av Finansdepartementet har en gruppe ledet av professor John Christian Langli ved Handelshøyskolen BI evaluert effektene av at revisjonsplikten for små aksjeselskaper i hovedsak ble opphevet med virkning fra 1. mai 2011. Evalueringen var bredt anlagt og dekker i hovedsak perioden 2006 til 2012. Datagrunnlaget er opplysninger selskapene sender Skatteetaten og Brønnøysundregistrene, samt informasjon innhentet ved spørreundersøkelser.

De viktigste resultatene er ifølge rapporten:¹

«1. Fravalgsordningen berører mange aksjeselskaper, men deres økonomiske betydning er liten. Dersom vi tar utgangspunkt i sum driftsinntekter fra selskapsregnskapene til alle regnskapspliktige unntatt stiftelser, økte prosentandelen av omsetningen som ikke blir revidert fra 0,17 prosent i 2010 til 1,4 prosent i 2012. Dersom vi tar utgangspunkt i balansesummen, økte andelen av balansesummen som ikke blir gjenstand for revisjon fra 0,51 prosent til 0,81 prosent. Sett for aksjeselskapene under ett, utgjør den ureviderte omsetningen 1,5 prosent i 2012, mens den utgjør 1,1 prosent av balansesummen. Ser vi på antall enheter i stedet for kronebeløpene, var 11 739 selskapsregnskaper ikke revidert i 2010. I 2012 økte antallet til 78 857 selskaper. Ser vi kun på aksjeselskapene, var 30 prosent av aksjeselskapene uten revisor i 2012 (mot 0 prosent før revisjonsfritaksordningen ble innført).

2. Ingen negative finansieringseffekter for fravalgselskapene. Når vi sammenlikner utviklingen i rentenivået og tilgangen til lån og kreditter over tid for selskaper som valgte bort revisor i 2011 med sammenliknbare selskaper som har beholdt revisor, finner vi ingen tegn til at fravalg av revisor fører til høyere rente på lån eller dårlige tilgang til kreditt.

3. Billigere revisjon. I årene 2010, 2011 og 2012, som kalles årene hvor fravalgsordningen ble innført, stopper realprisveksten på revisjonstjenester omtrent opp. Dersom realprisveksten i 2010–2012 hadde vært som i 2007–2009, ville selskapene som valgte bort revisor i

2011 eller 2012 i gjennomsnitt betalt kroner 14 000 for revisjonen i 2012.

4. Nettobesparelsen per fravalgselskap i 2012 er rundt kroner 20 000. Tre ulike metoder brukes for å estimere nettobesparelsen til fravalgselskapene (med nettobesparelsen menes bortfallet av revisjonshonorar korrigert for andre effekter, f.eks. økte honorarer til regnskapsfører, høyere renter på banklån, reduserte lønnskostnader fordi ansatte bruker mindre tid på kommunikasjon med revisor og tilrettelegging for revisjonen og liknede). De tre punktestimatene på den gjennomsnittlige nettobesparelsen er kroner 19 250, kroner 19 950 og kroner 23 600. Tar vi hensyn til usikkerheten i estimatene og bruker regresjonsanalyse, kan vi med 95 prosent sannsynlighet påstå at nettobesparelsen ligger mellom kroner 15 000 og kroner 31 600. I regresjonsanalysen blir nettobesparelsen målt som endringen i driftsresultatet for fravalgselskapene sett i forhold til sammenliknbare selskaper som har beholdt revisor, slik at effekter av f.eks. økt kjøp av tilleggstjenester eller høyere honorarer til regnskapsfører er hensyntatt. Finansieringseffekter kan det ses bort fra på grunn punkt 2 over.

5. Samlet sett oppnådde aksjeselskapene en nettobesparelse på 1,6 milliarder kroner i 2012. Summen består av følgende komponenter: 120 millioner kroner i bortfall av revisjonshonorar for nystiftede selskaper, 780 millioner kroner i bortfall av revisjonshonorarer for fravalgselskapene, 320 millioner kroner i reduserte revisjonshonorarer for selskaper som har beholdt revisor fordi prisveksten på revisjonen har blitt lavere (jf. punkt 3 over), 90 millioner kroner i redusert tidsbruk for nystiftede selskaper og 290 millioner i redusert tidsbruk for fravalgselskapene. Prisnedgangen på revisjonen i årene 2010–2012 gjelder alle revisjonspliktige, og ikke bare aksjeselskaper. Anslaget på reduserte revisjonshonorarer på 320 millioner kroner i 2012 gjelder kun aksjeselskaper. Tar man hensyn til at andre revisjonspliktige virksomheter også har nytt godt av reduserte priser, er anslaget på 1,6 milliarder kroner et nøktern anslag på nettobesparelsen.

6. Kvaliteten på ligningsoppgavene har gått ned. Etter fravalg vil kompetansen til de som sender inn ligningsoppgavene til selskapene i gjennomsnitt gå ned fordi færre spesialister (= revisorer) vil være involvert i prosessen med utfyllingen og innsendingen. Flere

¹ Sammendraget er hentet fra rapporten «Evaluering av unntak for revisjonsplikt i små aksjeselskaper», som er utarbeidet av en gruppe medarbeidere ved Handelshøyskolen BI 26. mars 2015.

uavhengige analyser viser at kvaliteten på ligningsoppgavene har gått ned. «Kvalitet» er målt på forskjellige måter: Ved hjelp av kvalitetsindekser konstruert på bakgrunn av detaljerte kontroller utført av kontrollører fra Skatteetaten (heretter omtalt som avdekkingskontrollene, se punkt 7 nedenfor), analyser av utslag på Skatteetatens automatiske kontroller og oppfatningen til ansatte i fastsettingsmiljøet i Skatteetaten. Hvordan kvalitet måles har ingen betydning for konklusjonen – kvaliteten har gått ned. Også representanter for fravalgselskapene og nystiftede selskaper er enige: Mer enn hver tredje respondent som ikke bruker autorisert regnskapsfører eller revisor sier seg enig i påstanden om at «Det blir muligens noen feil når vi utarbeider årsregnskap og ligningspapirer, men de er ikke vesentlige eller viktige»

7. Omfanget på fravalgselskapenes skatteunndragelser, i den grad de driver med dette, har generelt sett ikke økt etter fravalget. For å undersøke om fravalgselskaper etter fravalget i større grad f.eks. holder omsetningen utenfor regnskapene og/eller fører private utgifter på selskapet, sammenlikner vi utviklingen i fravalgselskapenes resultatmål/poster med utviklingen i tilsvarende poster hos selskapene som har beholdt revisor. Vi finner ingen tegn ved utviklingen som tyder på økte skatteunndragelser hos fravalgselskapene med unntak av noen få bransjer som står for 2,6 prosent av alle selskapene. Vi analyserer også provenyvirkningene av avdekkingskontrollene. Avdekkingskontrollene ble gjennomført ved at Skatteetaten tilfeldig valgte ut over 2 100 selskaper for kontroll etter en prosedyre utarbeidet av Statistisk Sentralbyrå. Kontrollene var omfattende og hver kontroll tok i gjennomsnitt 3,5 dager. Formålet med kontrollene var primært å undersøke om kvaliteten på selskapenes bokførings- og regnskapssystem endret seg etter fravalget, men der hvor det ble avdekket skatte- og avgiftsunndragelser ble dette fulgt opp med endring av ligning, tilleggsskatt/-avgift og liknende, avhengig av hva som ble avdekket. Avdekkingskontrollene førte til at de kontrollerte selskapene måtte betale 19,9 millioner kroner i inntektsskatt, merverdiavgift og arbeidsgiveravgift (inkludert tilleggsskatt/-avgift og renter). Fravalgselskapene utgjorde 42,7 prosent av de kontrollerte selskapene og hos disse utgjorde påplussingene i inntekt/avgift 3,2 millioner kroner (eller 16 prosent). De store beløpene, vel 16,7 millioner kroner (tilsvarende 84

prosent), ble avdekket hos selskapene som valgte å beholde revisor. Hvis man vurderer provenyeffekten av å bruk én krone på kontroll av små aksjeselskaper, vil man, basert på avdekkingskontrollene, kunne forvente å tjene på kontrollene dersom man kontrollerer selskaper med revisor og tape på kontroller av selskaper som har valgt bort revisor.

8. Nedgangen i kvaliteten på ligningsoppgavene gjelder selskapene som verken bruker regnskapsfører eller revisor. Over har vi rapportert at resultatene helt entydig viser at kvaliteten på ligningsoppgavene går ned for fravalgselskapene. Når fravalgselskapene får hjelp av regnskapsfører eller revisor (uten at revisor reviderer regnskapene), viser resultatene at kvaliteten blir omtrent like god som når selskapene hadde revisor.

9. Blant fravalgselskapene generelt finner vi ingen tegn til svekket regnskapskvalitet, men vi finner indikasjoner på redusert regnskapskvalitet blant selskapene med det største potensialet for å bruke skjønsmessige vurderinger i regnskapsavleggelsen. Målene på regnskapskvalitet er knyttet til regnskapsoppstillingenes evne til å fange opp økonomisk realiteter, og potensialet for skjønsmessige vurderinger knyttes til nivået på varelager og kundefordringene. Resultater forenelig med redusert regnskapskvalitet inntreffer for selskaper med mye varelager, mye kundefordringer, mye varelager og kundefordringer og/eller mye gjeld. Sammenlikningsgrunnlaget er fravalgskandidater som har beholdt revisor, eller som ligger rett over terskelverdiene for fravalg, og alle fravalgselskapene må ha omsetning og balansesum over kroner 1 000 000.

10. Selskapenes fravalg er rasjonelt begrunnet. Selskapenes beholder revisor når behovet er til stede, enten det gjelder behov for revisors tjenester utover revisjonen eller av hensyn til parter på utsiden av bedriften. Når selskapet er tett integrert med eiernes økonomi avtar behovet for revisjon og fravalgstilbøyeligheten øker, men transaksjoner med nærstående er lite viktige for fravalgsbeslutningen når vi sammenlikner med hvilken betydning andre variabler har. Selskapets atferd, målt ved regeletterlevelse, revisorbytter og selskapets vilje/evne til å overholde frister og avtaler, spiller en svært underordnet rolle for fravalgsbeslutningen. Det samme gjelder konflikter med revisor, målt ved merknader i revisjonsberetningen. De variablene som har størst betydning for fravalgs-

beslutningen er selskapsstørrelsen målt ved eiendeler og omsetning, om selskapet har regnskapsfører, om selskapet engasjerer regnskapsfører for første gang og selskapets kjøp av tilleggstjenester fra revisor i tidligere perioder. Analysene viser også at fravalgstilbøyeligheten er høyere for selskaper som har betalt unormalt mye for revisjonen og den er lavere for selskaper som har brukt den samme revisoren i mange år. Betydningen av et langt kundeforhold er mye mindre viktig enn prisen som ble betalt for revisjon. Når vi bruker nær 100 variabler for å kontrollere for forskjeller mellom fravalgselskaper og selskaper som har beholdt revisor, finner vi at fravalgselskapene har betalt 8,6 prosent mer for revisjonen relativt til sammenliknbare selskaper som har beholdt revisor.

11. Ressursbruken i Skatteetaten har økt. På spørsmål svarer 54 prosent av de som arbeider med fastsetting at de bruker mer tid på ligningen av fravalgselskapene, og i gjennomsnitt anslår de et økt tidsbruk på 25 minutter per fravalgselskap. Vel en av tre synes ikke det er noen sammenheng mellom tidsbruken og hvorvidt selskapene har valgt bort revisor eller ikke. De to viktigste årsakene til økt tidsbruk er at beløp i selvangivelsen eller næringsoppgave er feil eller det mangler opplysninger og skattyters svar på henvendelser viser at de ikke har skjønt hva henvendelsen gjaldt.

12. Lavere krav til aksjekapital er viktigere for viljen til stifte aksjeselskap enn opphevelsen av pliktig revisjon for de minste aksjeselskapene. I 2012 og 2013 ble det etablert rundt 26 000 selskaper hvert år. Av disse ble anslagsvis 13 000 etablert fordi kravene til aksjekapital ble redusert (med virkning fra 1.1.2012) og revisjonen gjort valgfri for de minste aksjeselskapene (med virkning fra 1.5.2011). Både trendanalyser og spørreundersøkelser viser at endringen i revisjonsplikten har mindre å si for viljen til å stifte aksjeselskap enn reduksjonen i kravet til aksjekapitalens størrelse.

13. Revisjonsbransjen har klart omstillingen godt og det har ikke vært unormal kraftig vekst i regnskapsførerbransjen. Omsetningen i revisjonsbransjen har ligget på om lag samme nivå i 2010, 2011 og 2012, og regnskapsførerbransjen har vokst. Lønnsomheten i de to bransjen er i det store og hele uendret. Revisjonsselskapene som kun har autorisasjon som revisjonsselskap har hatt den største inntektssvikten, men de har klart å redusere kostnadene i omtrent samme takt som inntektene.»

13.1.2.5 Utvalgets vurderinger

13.1.2.5.1 Terskelverdiene

Oversikten i tabell 13.1 viser at Norge er blant landene som benytter lave terskelverdier. I et nordisk perspektiv er bildet mer nyansert. Sverige, som det kan være nærliggende å sammenligne med, har lavere terskelverdier enn Norge. Det samme gjelder Finland. Danmark benytter på den annen side betydelig høyere terskelverdier, men dette må også ses i lys av at Danmark krever enten revisjon eller forenklet revisorgjennomgang for en «mellomkategori» av foretak, jf. oversikstabelen og fotnote nr. 6 og 7 til tabellen.

Til sammen har om lag 122.000 aksjeselskaper fravalgt revisjon pr. 1. oktober 2015. På samme tidspunkt var det om lag 202.000 aksjeselskaper som kunne ha fravalgt revisjon. Det var altså om lag 60 prosent av aksjeselskapene som kunne fravelge revisjon, som hadde gjennomført dette. På samme tidspunkt var det totalt om lag 277.000 aksjeselskaper og 229 allmennaksjeselskaper registrert i Foretaksregisteret. Andelen aksjeselskaper som kunne fravelge revisjon, utgjorde således om lag 73 prosent av det totale antallet registrerte aksjeselskaper.

Utvalget vil først vurdere ordningen med unntak fra revisjonsplikt for små aksjeselskaper som ble gjennomført i 2011, med de terskelverdier som da ble innført. Hovedkonklusjonene i rapporten som det henvises til i punkt 13.1.2.4, indikerer *ikke* at det er erfaringer som tilsier at endringen bør reverseres eller at terskelverdiene bør reduseres slik at flere selskaper blir underlagt revisjonsplikt. Unntaket fra revisjonsplikten må derfor samlet sies å ha gitt næringslivet vesentlige besparelser, samtidig som det ikke er avdekket større ulemper.

Både skattemyndigheter, minoritetsaksjonærer, og i praksis långivere, kan alle kreve revisjon av selskaper som i utgangspunktet har fravalgt revisjon. Revisjon for denne gruppen av selskaper vil derfor kunne innrettes mot selskapene hvor det er særskilt behov for det. Utvalget ser derfor ikke behov for å gjeninnføre en lovpålagt revisjonsplikt for de selskapene som i dag er unntatt.

I Prop. 51 L (2010–2011) side 41 til 42 fremgår det at grensen for driftsinntekt er harmonisert med unntak for revisjonsplikt for andre foretaksformer, og at det ble vurdert som hensiktsmessig med to terskelverdier i tillegg; balansesum under 20 millioner kroner og ikke flere enn 10 årsverk. Grensen for balansesum kan fremstå som høy sett i forhold til grensen for driftsinntekt. Utvalget mener likevel

at dette er en hensiktsmessig sammensetning av terskelverdiene. Driftsinntekt har normalt sammenheng med aktivitetsnivået og omfang av virksomheten, og det samme har antall årsverk. Høy driftsinntekt og mange ansatte avleder som regel desto høyere avgifter og skatter, og dermed større risiko for unndragelse. Videre medfører høy driftsinntekt og mange ansatte at flere interessenter vil bli berørt ved en konkurs. Behovet for ekstern kontroll ved revisjon øker derfor med økende omsetning og antall ansatte. Balansesummen kan derimot være preget av betydelige passive investeringer, uten at dette nødvendigvis har sammenheng med virksomhetsnivået, noe som begrunner en videreføring av den forholdsmessig høyere terskelverdien for balansesummen.

Et annet spørsmål er om det er behov for å heve terskelverdiene, slik at færre selskaper omfattes av lovpålagt revisjonsplikt. Som nevnt er dagens terskelverdier slik at mange aksjeselskaper kan fravelge revisjon; om lag 222.000 av i alt 277.000 aksjeselskaper (tall pr. 1. oktober 2015). Med andre ord har dagens terskelverdier truffet et betydelig antall aksjeselskaper, samtidig som negative virkninger ikke kan påvises å være vesentlige.

Utvalget har innhentet informasjon fra Brønnøysundregistrene for å beregne hvor mange flere selskaper som kunne fravelge revisjon dersom terskelverdiene heves. Informasjonen er hentet fra selskaper med godkjent, innsendt årsregnskap for 2014. Brønnøysundregistrene har ikke registrert antall ansatte, og informasjonen fra Brønnøysundregistrene angir derfor ikke antall selskaper som har færre enn ti ansatte eller effekten av endringer i terskelen basert på antall ansatte. Informasjonen gir følgende bilde:

- Antall selskaper med omsetning under 5 millioner kroner og balanse under 20 millioner kroner: om lag 177.000
- Antall selskaper i tillegg som kunne fravelge revisjon dersom terskelgrensene ble hevet til:
 - + om lag 18.000 selskaper om omsetningsgrensen heves til 10 millioner kroner
 - + om lag 31.000 selskaper om omsetningsgrensen heves til 20 millioner kroner
 - + om lag 8.000 selskaper om balansegrensen økes til 40 millioner kroner

I oversikten er det ikke tatt hensyn til effekten av at morselskap er underlagt revisjonsplikt uansett størrelse.

En database som Norges Handelshøyskole (NHH) har tilgang til og som omfatter om lag 208.000 aksjeselskaper, illustrerer antallet selska-

per som i tillegg kunne fravelge revisjon om terskelverdiene ble endret for antall ansatte. Tallene må ses i lys av at det er en rekke selskaper som ikke har oppgitt antall ansatte, som ikke er med i databasen. Totalt antall selskaper der antall ansatte fremgår, er 176.800 (av i alt om lag 277.000 aksjeselskaper i Norge). Antall aksjeselskaper som kan bli berørt av eventuelle endringer i terskelverdien knyttet til antall ansatte, er derfor beheftet med usikkerhet.

Opplysningene tilsier at antall selskaper som kan fravelge revisjon dersom terskelgrensene for antall ansatte (i tillegg til de tersklene som er nevnt over) heves, er følgende:

- + 887 selskaper kan fravelge revisjon dersom antall ansatte heves til 20 personer
- + 960 selskaper kan fravelge revisjon dersom antall ansatte heves til 30 personer

Negative virkninger av fravær av revisjon kan primært gjøre seg gjeldende for minoritetsaksjonærer uten tilgang til løpende informasjon, långivere og skatte- og avgiftsmyndigheter.

Terskelverdien for *balansesum* er som nevnt foran forholdsmessig høy, noe utvalget vurderer som hensiktsmessig. Utvalget mener samtidig at beløpet er såpass høyt at det ikke er grunn til å foreta ytterligere heving. En ytterligere heving ville gitt spesielt kreditorer risiko for manglede kontroll, da det antas at balansen i slike selskaper har betydelig innslag av ekstern gjeld. Utvalget finner derfor at terskelverdien for balansesum bør videreføres.

Etter utvalgets oppfatning er en heving av terskelverdiene mest aktuelt å vurdere for vilkårene som er knyttet til antall ansatte og omsetning.

Når det gjelder vurderingen av terskelverdien basert på antall *ansatte*, har det betydning at en virksomhet som sysselsetter mer enn 10 årsverk, vil ha et ikke ubetydelig omfang. Ansatte anses som en viktig interessentgruppe som kan ha interesse i at det skjer en uavhengig gjennomgang av selskapets regnskaper i form av revisjon. Opplysningene fra NHHs database viser at en heving av terskelverdiene til henholdsvis 20 og 30 ansatte gir relativt liten økning i antall selskaper som kunne fravelge revisjon. På den annen side innebærer et høyere antall ansatte økt arbeidsgiveravgift og skattetrekk knyttet til virksomhet. Skulle det bli færre selskaper som har revisjonsplikt som en følge av at terskelen basert på antall ansatte heves, kan det medføre større fare for skatte- og avgiftsunndragelser, feil og økonomisk kriminalitet. Utvalget går derfor ikke inn for å øke terskelgrensen for antall ansatte.

Dersom terskelverdien for *driftsinntekt* heves fra dagens 5 millioner kroner til 10 millioner kroner, vil antallet selskaper som kan fravelge revisjon, øke med om lag 18.000. En ytterligere økning til 20 millioner kroner medfører at om lag 31.000 flere selskaper kan fravelge revisjon. Dette er et stort antall selskaper, og utvalget har derfor sett nærmere på hvilke typer selskaper dette er. NHHs database viser at selskaper som *i dag* kan fravelge revisjon, hovedsakelig er investerings-/holdingselskaper, der et flertall verken har ansatte eller omsetning, samt selskaper i eiendomsbransjen. Disse to gruppene utgjør mer enn 50 prosent av antall selskaper som er under terskelverdiene i databasen. En *heving* av terskelverdiene for driftsinntekt vil særlig få konsekvenser for selskaper innen handelsnæringen samt for bygg- og anleggsbransjen. Skattemyndighetene har blant annet trukket frem disse bransjene som bransjer med høy risiko for skatte- og avgiftsunndragelser, og dermed økonomisk kriminalitet. Bransjene er også overrepresentert i Konkursregisteret.² En heving av terskelverdien for driftsinntekter medfører derfor en betydelig endring i sammensetningen av selskaper som vil omfattes av unntak fra revisjonsplikten.

På denne bakgrunn foreslår utvalget ingen endringer i de gjeldende terskelverdiene for fravalg av revisjon.

I punkt 13.1.2.5.2 foreslås det å oppheve det ubetingede kravet til revisjon av morselskaper. Forslaget innebærer at flere selskaper omfattes av unntaket for revisjonsplikt. I punkt 13.1.3 foreslås det i tillegg en regel om at selskaper under terskelverdiene ikke aktivt må fravelge revisjon. I sum mener utvalget at disse to tiltakene er mer effektive, og at det er mindre risiko for negative konsekvenser enn å heve terskelverdiene.

I punkt 13.1.2.1 er det vist at skatte- og avgiftsmyndighetene kun har adgang til å pålegge revisjon ved overtredelser av regnskapslovgivningen som får betydning for skatte- og avgiftsformål. Når utvalget ikke foreslår en heving av terskelverdiene for revisjonsplikt, bør dette medføre en nærmere vurdering av vilkårene for at skatte- og avgiftsmyndighetene kan pålegge revisjon. Utvalget går imidlertid ikke nærmere inn på denne vurderingen.

13.1.2.5.2 Revisjonsplikt for morselskap

Aktiviteten i et konsern utøves ofte i datterselskap, mens det kan være beskjedent aktivitet i

morselskapet. Revisjonen skal i slike tilfeller formelt gjennomføres for morselskapet, men ikke der aktiviteten foregår dersom datterselskapene ikke er revisjonspliktige. Revisjon av morselskap kan innebære et relativt omfattende arbeid. For at revisor skal kunne avgi revisjonsberetning for morselskapet, er det normalt nødvendig å utføre nokså omfattende revisjonshandlinger for datterselskapene. Manglende unntak for revisjonsplikt for morselskapet medfører i praksis ofte at det blir som om datterselskapene hadde hatt revisjonsplikt. Utvalget antar derfor at gjennomsnittlig revisjonshonorar for morselskap i konsern er høyere enn for andre revisjonspliktige selskaper. Ifølge Brønnøysundregistrene er det i dag om lag 27 000 morselskaper som er under de ordinære terskelverdiene for revisjonsplikt. Med et anslag på 20 000 kroner for revisjon i gjennomsnitt for slike morselskap, vil årlige besparelser samlet være på 540 millioner kroner.

En annen konsekvens av reglene om revisjonsplikt for morselskap i konsern er at selskaper som blir morselskaper, og som ikke tidligere har hatt revisjonsplikt, straks skal sørge for valg av revisor, jf. aksjeloven § 7-6 (7). Dette gjelder uavhengig av hvor lenge konsernforholdet varer. Dermed kan det bli flere endringer i revisjonsplikten i løpet av et år. Utvalget har fått opplyst at Foretaksregisteret og Regnskapsregisteret får en rekke henvendelser knyttet til revisjonsplikten for morselskap, herunder om endringer i konsernforhold og praktisk gjennomføring av regelverket.

Utvalget har kommet til at det ikke er tilstrekkelig sterke grunner til å videreføre revisjonsplikt for morselskap der virksomheten i konsernselskapene samlet sett ligger under dagens terskelverdier. I tillegg er besparelsene betydelige ved å unnta små konsern fra lovpålagt revisjonsplikt. Utvalget peker også på at det kan fremstå som et paradoks at en liten virksomhet er unntatt fra krav om revisjon dersom virksomheten drives i én juridisk enhet, mens tilsvarende aktivitet blir revisjonspliktig fordi den drives gjennom ett eller flere datterselskaper.

Utvalget foreslår derfor at morselskaper ikke skal ha revisjonsplikt. Forutsetningen er at morselskapet oppfyller vilkårene for revisjonsfritak, og at størrelseskriteriene i tillegg vurderes for det samlede konsernet.

Utvalget ser at det er noen praktiske implikasjoner knyttet til at størrelseskriteriene for revisjonsfritak skal vurderes for det samlede konsernet. Det er ikke konsernregnskapsplikt for små konsern, og tallene for driftsinntekter og balansesum vil derfor ikke fremgå av ett regnskap. I mange tilfeller vil det

² Kilde: Bisnode.

være ukomplisert å vurdere om konsernet totalt sett oppfyller terskelverdiene. En enkel summering av regnskapene for selskapene som inngår i konsernet, vil imidlertid medføre at tallene for balanse-sum blir for høye, fordi de samme verdier vil inngå dobbelt. Det samme vil gjelde for salgsinntekter, dersom det er konserninterne salgsinntekter. I «grensetilfeller» kan det bli behov for en prøvekonsolidering, for å avgjøre om terskelverdiene er overskredet for konsernet som helhet. En måte å redusere slike potensielle utfordringer på, kan være å tillate en prosentvis økning av terskelverdiene. Dette er en teknikk som blant annet brukes i regnskapsdirektivet. Utvalget har ikke foreslått konkrete bestemmelser om dette, men peker med dette på muligheten.

Utvalget foreslår videre at styrene i morselskaper som ikke har vært revisjonspliktige, skal foreta en årlig vurdering av hvorvidt konsernet samlet overstiger terskelverdiene for revisjonsplikt. Beslutning om valg av revisor vil etter utvalgets forslag være en del av det som skal behandles og vedtas på den ordinære generalforsamlingen. Utvalget foreslår å innta en slik regel i aksjeloven § 5-5.

Utvalget foreslår ikke endringer i reglene for datterselskap som inngår i konsern, slik at revisjonsplikten for datterselskapene fortsatt vurderes ut fra datterselskapets egen størrelse. I noen tilfeller kan det derfor fortsatt oppstå situasjoner hvor morselskapet, på grunn av konsernets samlede størrelse, er revisjonspliktig, mens ett eller flere datterselskaper ikke er revisjonspliktig. Omfanget av dette antas imidlertid å bli vesentlig mindre enn etter gjeldende regler.

13.1.3 Beslutning om revisjon

13.1.3.1 Gjeldende rett

Selskapene må aktivt fravelge revisjon, jf. aksjeloven § 7-6 (1). Dette gjøres ved at generalforsamlingen med flertall som for vedtektsendring gir styret fullmakt til å beslutte unntak fra revisjonsplikten. Slik beslutning kan treffes på ordinær generalforsamling, selv om dette ikke fremgår av innkallingen, jf. aksjeloven § 5-14 (2) nr. 2.

Begrunnelsen for at fravalg også må gjennom en styrebehandling etter generalforsamlingens beslutning er at «*det er styret som står ansvarlig for selskapets regnskaper, jf. aksjeloven § 6-12 tredje ledd*», jf. Prop. 51 L (2010–2011) side 45.

Generalforsamlingens fullmakt til styret kan trekkes tilbake ved tilslutning fra mer enn en tredjedel av aksjekapitalen eller av de stemmene

som er representert på generalforsamlingen, jf. aksjeloven § 7-6 (4).

I NOU 2008: 12 side 106 ble det drøftet om unntaket fra revisjonsplikten skulle omtales som en «tilvalgsordning» eller en «fravalgsordning». Hensynet til selskapene som hadde revisjon forut for innføringen av unntaket fra revisjonsplikten, tilsa imidlertid at det var behov for bestemmelser om hvordan tidligere lovbestemte krav skulle avvikles. Unntak fra revisjonsplikten ble derfor innført som en «fravalgsordning».

Beslutning om fravalg av revisjon skal straks meldes til Foretaksregisteret, jf. aksjeloven § 7-6 (6) første punktum. Foretaksregisteret skal også gis melding dersom selskapet får revisjonsplikt fordi vilkårene for unntak fra revisjonsplikt ikke lenger er oppfylt. Beslutning om fravalg av revisjon får ikke virkning før den er registrert i Foretaksregisteret, jf. aksjeloven § 7-6 (6) annet punktum. I praksis forstås loven slik at melding om at selskapet har fravalgt revisjon, må være registrert i Foretaksregisteret senest ved utgangen av regnskapsåret for at unntak fra revisjonsplikt skal gjelde for vedkommende regnskapsår, jf. svar fra Finansdepartementet til Revisorforeningen av 4. november 2011.³

13.1.3.2 Utvalgets vurderinger

Etter utvalgets syn er beslutningsmetoden for fravalg av revisjon komplisert ved at det kreves både generalforsamlingsbeslutning, eventuelt tilsvarende beslutning i stiftelsesdokumentet, med påfølgende styrebeslutning. For de fleste små selskaper, hvor det ofte er de samme personer på eiersiden og i styret, innebærer dette unødvendige dokumentasjonskrav. Utvalget erfarer videre at manglende kjennskap til lovens fremgangsmåte har medført at selskap ikke har fått registrert beslutning om fravalg tidnok til å kunne unnlate revisjon av årsregnskap for det aktuelle året.

Utvalget foreslår på denne bakgrunn å endre aksjeloven § 7-6 (1) slik at beslutning om selskapet skal ha revisor treffes ved stiftelse av selskapet. Beslutningen om revisorvalg vil fremgå av stiftelsesdokumentasjonen. Selskaper som har revisjon, men som ikke behøver å ha dette, skal fortsatt ha adgang til å fravelge revisjon.

Etter utvalgets syn er uttalelsene i Prop. 51 L (2010–2011) side 45 om at styret bør ha anledning til å beslutte revisjon dersom det etter en konkret vurdering mener at dette er nødvendig for betryg-

³ <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/revisjonsplikt-svar-til-revisorforening/id662255/>.

gende kontroll, relevante. Det kan derfor argumenteres for at styret må ha adgang til å beslutte at det skal være revisjon. Utvalget går imidlertid ikke inn for en slik ordning, ettersom dette ikke er i overensstemmelse med at revisor er oppnevnt av generalforsamlingen og dermed underlagt selskaps høyeste myndighet. Utvalget legger videre til grunn at problemstillingen er relativt hypotetisk, ettersom det i de aller fleste tilfeller vil være sammenfall mellom aksjonærenes og ledelsens ønsker. I en situasjon med forskjellig syn på om selskapet skal revideres, kan styremedlemmene benytte muligheten til å fratru sine verv, jf. aksjeloven § 6-7 (1).

Fullmakt til å beslutte fravalg av revisjon må besluttes i generalforsamlingen med flertall som for vedtektsendring, jf. aksjeloven § 7-6 (1). Fullmakt til å beslutte fravalg av revisjon kan trekkes tilbake av en senere generalforsamling dersom forslaget får tilslutning fra mer enn en tredjedel av aksjekapitalen eller av stemmene som er representert på generalforsamlingen mv., jf. aksjeloven § 7-6 (4). Etter utvalgets syn utgjør disse reglene en sentral del av minoritetsvernet. Utvalget går derfor inn for at prinsippene i tilslutningskravet videreføres, og det foreslås at aksjonærer som eier minst en tredjedel av aksjekapitalen, kan kreve at selskapet skal ha ordinær revisjon.

Utvalget foreslår en endring av virkningstidspunktet etter aksjeloven § 7-6 (6) for melding til Foretaksregisteret om at selskapet ikke skal ha revisjon (fravalg). Etter utvalgets syn er det tilstrekkelig at endringen er meldt innen utgangen av det aktuelle regnskapsåret, selv om endringen blir registrert i Foretaksregisteret først etter årsskiftet.

Foretaksregisterloven § 3-1 første ledd nr. 8 annet punktum har hjemmel for forskrifter om melding om fravalg av revisor til Foretaksregisteret. Utvalget kan vanskelig se at det er behov for forskriftsbestemmelser som avviker fra de ordinære reglene i foretaksregisterloven. Utvalget foreslår derfor at forskriftshjemmelen oppheves.

13.2 Avgivelse av revisjonsberetning

13.2.1 Innledning

Ifølge mandatet skal utvalget vurdere om revisjonsberetningen skal kunne avgis til styret i selskaper hvor samtlige aksjonærer også er styremedlemmer. Spørsmålet må ses i sammenheng med utredningen kapittel 9 om forenklede saksbehandlingsregler i selskaper hvor alle aksjonærene er styremedlemmer. I forlengelse av spørsmål knyttet til avgivelse av revisjonsberet-

ning, har utvalget videre vurdert fristen for når revisjonsberetningen skal være avgitt til styret.

13.2.2 Gjeldende rett

Det følger av aksjeloven § 7-4 at revisor for hvert regnskapsår skal avgi revisjonsberetning til generalforsamlingen. Revisjonsberetningen skal være styret i hende senest to uker før den ordinære generalforsamlingen.

13.2.3 Utvalgets vurderinger

I kapittel 9 drøfter utvalget forenklede saksbehandlingsregler for selskaper hvor samtlige aksjonærer også er styremedlemmer. Dersom samtlige aksjonærer samtykker, foreslår utvalget at generalforsamlingen kan behandle en rekke saker uten forutgående styrebehandling. Fra denne hovedregelen er det gjort enkelte unntak, men ingen som gjelder spørsmålet om revisjonsberetningen skal kunne avgis til styret.

Etter utvalgets syn vil en endring av mottaker av revisjonsberetningen ikke medføre vesentlige forenklinger. Dersom revisjonsberetning kunne avgis til styret, og ikke til generalforsamlingen, ville det reise en rekke prinsipielle spørsmål, herunder spørsmål om generalforsamlingen som øverste organ, hvem som er revisors oppdragsgiver og hvem revisor rapporter tilbake til mv. Utvalget henviser i denne forbindelse også til sine vurderinger i punkt 9.4.1 og 9.4.2 foran. Utvalget mener derfor at revisjonsberetningen ikke skal kunne avgis til styret i selskaper hvor samtlige aksjonærer også er styremedlemmer.

Aksjeloven § 7-4 forstås slik at bestemmelsen ikke er til hinder for at styret og revisor kan avtale at revisjonsberetningen avgis tettere opp til generalforsamlingen enn to uker før den ordinære generalforsamlingen. Utvalget erfarer at slike avtaler er forholdsvis vanlige for små og mellomstore selskaper. Etter utvalgets syn bør det fremgå av aksjeloven at det er adgang til å inngå slike avtaler. Dette bør gjelde for alle aksjeselskaper, også der ikke samtlige aksjonærer er representert i styret.

13.3 Revisjon av mellombalanser

13.3.1 Gjeldende rett

Ved LOV-2013-06-14-40 ble det i aksjelovene § 8-2a innført adgang til å utbetale utbytte på grunnlag av en revidert mellombalanse (ekstraordinært utbytte), jf. punkt 7.9.5. I Prop. 111 L (2012–2013)

side 62 uttalte Justisdepartementet om plikten til å revidere mellombalansen:

«Enkelte av høringsinstansene tar riktignok til orde for at det ikke bør stilles de samme kravene til revisjon av mellombalansen som til årsregnskapet. Departementet er ikke enig i dette. Reglene om utdeling til aksjeeierne bygger på et utgangspunkt om at overskudd som skal deles ut til aksjeeierne, må ha vært gjenstand for den kontroll som kravet til revisjon innebærer. Utdeling av ordinært utbytte og utdeling av ekstraordinært utbytte er samme type økonomiske disposisjon. De to formene for utbytte har samme økonomiske realitet for selskapet, aksjeeierne, kreditorene og omverdenen for øvrig. Det vil gi dårlig sammenheng i reglene om man for ordinært utbytte stiller krav om full revisjon, mens det for ekstraordinært utbytte ikke stilles et slikt krav. Departementet slutter seg etter dette til forslaget i utredningen om at mellombalansen skal være utarbeidet og revidert etter samme regler som for årsregnskap.»

Det følger av aksjeloven § 8-2a (1) at generalforsamlingen må godkjenne mellombalansen.

For allmennaksjeselskaper er det krav om revisjon av mellombalanser ved fusjoner og fisjoner av allmennaksjeselskaper som vedtas senere enn seks måneder etter balansedagen i det sist godkjente årsregnskapet, jf. allmennaksjeloven § 13-8 nr. 3 og § 14-4 (3). Tilsvarende bestemmelser er ikke inntatt for aksjeselskaper i aksjeloven.

Det fremgår av reglene om revisjon av mellombalanser at dette skal skje etter samme regler som for revisjon av årsregnskapet. Regler om revisjon av mellombalanser må også ses i sammenheng med mandatets punkt om særattestasjoner og revisjon for selskaper som har fravalgt revisjon, jf. punkt 13.4 nedenfor.

13.3.2 EU/EØS-rett og utenlandsk rett

Utvalget kjenner ikke til at kravet om revisjon av mellombalanser har forankring i EU/EØS-rett. Således antas det i Ot.prp. nr. 68 (2000–2001) side 15:

«Kravet om utarbeidelse av mellombalanse ved fusjon og fisjon etter allmennaksjeloven kom inn i loven på bakgrunn av kravene i tredje selskapsdirektiv (78/855/EØF) art. 11 nr. 1 bokstav c, jf. nr. 2 og sjette selskapsdirektiv (82/891/EØF) art. 9 nr. 1 bokstav c, jf. nr. 2. Disse

direktivbestemmelsene har regler om hvordan mellombalansene skal utarbeides, men stiller etter departementets vurdering ingen krav om at det skal foretas revisjon eller hvordan en eventuell revisjon skal gjennomføres.»

Spørsmål om revisjon av mellombalansen ved ekstraordinært utbytte har vært vurdert i dansk rett. I den danske betenkningen «Modernisering af selskabsretten» (2008) side 455 uttalte utvalget at:

«Hensynet bag det eksisterende krav er, at selskabets kreditorer bedst tilgodeses ved, at en uafhængig tredjemand gennemgår den mellembalance, der ligger til grund for udbytteudlodningen.

Udvalget har imidlertid overvejet, om reglerne om ledelsens ansvar er tilstrækkelige til at varetage hensynet bag de gældende regler. Det fremgår allerede af reglerne om udbetaling af ekstraordinært udbytte, at ledelsen er ansvarlig for, at et ekstraordinært udbytte er forsvarligt under hensyn til selskabets, og i moderselskaber koncernens, økonomiske stilling. I bemærkningerne til bestemmelsen om mellembalancen ved ekstraordinært udbytte fremhæves det, at selvom der kun er lovkrav om review, kan ledelsens ansvar for, at det ekstraordinære udbytte er forsvarligt, betyde, at det i visse tilfælde kan være nødvendigt, at mellembalancen bliver revideret.

På den baggrund finder udvalget, at det bør være op til det centrale ledelsesorgan under ansvar at vurdere, hvorvidt en mellembalance i forbindelse med udbetaling af ekstraordinært udbytte kan være uden erklæring fra en revisor, eller om der er behov for, at revisor eksempelvis gennemgår eller reviderer mellembalancen. Dette bør gælde uafhængig af, hvorvidt aktieselskabet er underlagt revisionspligt. Udvalget anser det ikke for nødvendigt at præcisere ledelsesansvaret eller opstille andre regler af hensyn til selskabets kreditorer/aktionærer.»

I den danske selskabsloven § 183 stk. 4 er det derfor bestemt følgende:

«Hvis der udarbejdes mellembalance efter stk. 1-3, skal mellembalancen være gennemgået af revisor, hvis selskabet er underlagt revisionspligt. Mellembalancen skal udarbejdes efter de regler, som kapitalselskabet udarbejder årsrapport efter. Mellembalancen må ikke have

balancedag, der ligger mere end 6 måneder forud for beslutningen om udlodning af ekstraordinært udbytte.»

13.3.3 Utvalgets vurderinger

Etter utvalgets oppfatning er Justisdepartementets uttalelse i Prop. 111 L (2012–2013) side 62 om at utdelinger på grunnlag av en mellombalanse skal underlegges revisjon, konsistent med at grunnlaget for øvrige utdelinger og lignende må baseres på et revidert regnskap. Utdelinger av ekstraordinært utbytte og andre beslutninger som baseres på en mellombalanse, vil inngå og vises i det etterfølgende årsregnskapet. Dermed må utdelingene og andre gjennomførte hendelser også omfattes av revisjonen av årsregnskapet. Et unntak fra kravet om revisjon av mellombalanse kunne lett medføre at det totale omfanget av kontrollhandlinger blir omtrent det samme, men med den forskjell at kontrollene blir utført på et senere tidspunkt i forbindelse med revisjon av årsregnskapet. Nytteverdien av denne revisjonen vil være lavere, samtidig som kostnaden vil kunne være høyere, sammenlignet med å foreta kontrollhandlingene ved en revisjon av mellombalansen.

Utvalget vil knytte noen kommentarer til revisjon av mellombalanser og de krav som stilles til slik revisjon. Mellombalansen skal etter gjeldende rett være utarbeidet og revidert i samsvar med reglene for årsregnskap. En mellombalanse er imidlertid i sin natur mindre omfattende enn et fullstendig årsregnskap, hvor en mellombalanse vil bestå av en balanseoppstilling og de noteopplysninger som hører til en balanse. Utvalget foreslår at dette klargjøres i bestemmelsen, slik at det fremgår at mellombalansen skal utarbeides etter reglene for årsregnskap så langt disse passer. Revisjonen av en mellombalanse vil være tilsvarende mindre omfattende. Etter utvalgets oppfatning vil det være en mer presis regulering dersom kravet om revisjon ble satt opp med henvisning til revisorloven.

Forutsatt at mellombalanser i prinsippet skal revideres, er et særskilt spørsmål om det bør være nødvendig med revisjon av mellombalansen der selskapet har fravalgt revisjon etter aksjeloven § 7-6. At mellombalanser skal revideres også for slike selskaper fremstår som inkonsistent med at det ikke oppstilles slikt krav for utdelinger mv. som skjer på grunnlag av et urevidert årsregnskap. Til dette påpekte Justisdepartementet følgende i Prop. 111 L (2012–2013) side 62 til 63:

«I utredningen er det ikke foreslått særlige regler om revisjon av mellombalansen for selskaper som etter aksjeloven § 7-6 har besluttet at årsregnskapet ikke skal revideres. Adgangen for mindre selskaper til å beslutte at årsregnskapet ikke skal revideres, kom inn i aksjeloven etter at utredningen var slutført. For selskaper som har valgt å ikke ha revisor, vil det være ekstra byrdefullt med et krav om revisjon av mellombalansen. Det kan også hevdes at når det er adgang til å unnlate revisjon av årsregnskapet, bør det være en tilsvarende adgang til å unnlate revisjon av mellombalansen. Som Finansdepartementet peker på i sin høringsuttalelse, er det imidlertid en viktig forskjell mellom årsregnskapet og en mellombalanse på den måten at et årsregnskap vil være offentlig tilgjengelig i Regnskapsregisteret, mens en mellombalanse ikke vil være tilgjengelig for allmennheten. Justis- og beredskapsdepartementet deler Finansdepartementets skepsis til at et selskap skal kunne dele ut utbytte uten noen kontroll, og uten at kreditorene gis mulighet til å få kjennskap til selskapets utbyttebeslutning og det regnskapsmessige grunnlaget for beslutningen. Finansdepartementet mener det bør vurderes å sette som vilkår for å utdele ekstraordinært utbytte på grunnlag av en mellombalanse at selskapet ikke har besluttet å unnlate revisjon av årsregnskapet. Etter Justis- og beredskapsdepartementets syn bør det være tilstrekkelig med en løsning som innebærer at også selskaper som har besluttet at årsregnskapet ikke skal revideres, må bygge på en revidert mellombalanse om det skal utdeles ekstraordinært utbytte. Det vil likevel neppe være særlig forskjell mellom de to løsningene i praksis fordi det antakelig vil være en nokså høy terskel for et selskap som har truffet beslutning om å unnlate revisjon av årsregnskapet, å sørge for at det gjennomføres revisjon av en mellombalanse.

Departementets forslag går etter dette ut på at kravet om at mellombalansen skal være revidert, skal gjelde uavhengig av om selskapets årsregnskap er gjenstand for revisjon eller ikke.»

Det sentrale argument mot å tillate anvendelse av ureviderte mellombalanser for selskaper som har fravalgt revisjon, synes derfor å være at mellombalanser ikke vil være offentlig tilgjengelige. Kreditorerne vil da ikke få noe forvarsel om utdelingen og kapitalgrunnlaget denne er basert på. Den samme betenkelighet gjør seg ikke gjeldende ved

utdeling på grunnlag av et (urevidert) årsregnskap.

Justisdepartementets og Finansdepartementets begrunnelse for ikke å tillate bruk av ureviderte mellombalanser for selskaper som har fravalgt revisjon, kan ha mye for seg. Det kan likevel vurderes om problemet er noe overdrevet. Selskapets etterfølgende årsregnskap vil vise at det er foretatt et ekstraordinært utbytte eller andre disposisjoner på grunnlag av en mellombalanse. Utvalget viser til at det ofte er kostbart og tidkrevende for selskaper som har fravalgt revisor, å engasjere revisor bare for å revidere mellombalansen. Utvalget kan heller ikke se at det er tilstrekkelige grunner til å ha ulike regler for ordinært utbytte og ekstraordinært utbytte. Utvalget viser blant annet til at ordinært utbytte, herunder tilleggsutbytte, skjer på grunnlag av et ikke revidert regnskap for denne gruppen av selskaper. Utvalget forslår på denne bakgrunn at plikten til revisjon av mellombalanser oppheves for selskaper som har fravalgt revisjon etter aksjeloven § 7-6.

Utvalget har vurdert om det kan tilrettelegges for registrering av mellombalanser i Regnskapsregisteret. Slik registrering ville sikre at Regnskapsregisteret inneholder de til enhver tid mest oppdaterte regnskap for selskapene. Utvalget har imidlertid kommet til at kostnader og økte administrative byrder trolig vil være store sammenliknet med nytteverdien. Et ekstraordinært utbytte vil fremgå av det etterfølgende årsregnskapet, slik at informasjonen blir offentlig tilgjengelig, om enn på et noe senere tidspunkt enn om mellombalansen skulle registreres. Et viktig moment er at informasjonen uansett blir gjort tilgjengelig i ettertid, slik at ikke kreditorer eller andre har noen mulighet til reagere før beslutning og gjennomføring av ekstraordinært utbytte.

13.3.4 Bør tilsvarende regler gjelde for allmennaksjeselskaper?

Det foreslås ikke endringer i allmennaksjeloven.

13.4 Særattestasjoner etter aksjelovene

13.4.1 Innledning

Ifølge mandatet skal utvalget vurdere om krav om bestemte særattestasjoner i aksjeloven bør oppheves eller endres. Utvalget skal videre vurdere om krav til bestemte særattestasjoner skal oppheves for selskaper som har besluttet fravalg av revisjon.

I sitt arbeid med spørsmål om særattestasjoner etter aksjelovene har utvalget blant annet

benyttet utredning fra advokat Ph.D. Olav Perland, Advokatfirmaet Wiersholm AS: Revisors særattestasjoner etter aksjeloven – Utredning avgitt til Næringslivets Hovedorganisasjon og Regnskap Norge den 19. januar 2016.⁴

En gjennomgang av forarbeider til aksjelovgivningen og revisorloven indikerer at det i relativt liten grad har vært foretatt en overordnet og systematisk vurdering av behovet for særattestasjoner. Utvalget oppfatter mandatet dit hen at slik vurdering skal foretas, og at det på bakgrunn av denne skal vurderes om gjeldende krav bør oppheves eller endres.

13.4.2 Gjeldende rett

Det finnes en rekke enkeltbestemmelser om revisors særattestasjoner i aksjeloven og foretaksregisterloven. Nærmere retningslinjer for revisors avgivelse av slike erklæringer er utarbeidet av Den norske Revisorforening og inntatt i revisjonsstandarden SA 3802 «Norske Standarder for attestasjonsoppdrag (SA) – Revisors uttalelser og redegjørelser etter selskapslovgivningen». Standarden er inndelt etter de respektive regler i selskapslovgivningen og inneholder også en eksempelsamling for utforming av erklæringene.

I det følgende er regler om revisors særattestasjoner inndelt i følgende struktur:

- Stiftelse med penger
- Stiftelse med tingsinnskudd
- Kapitalforhøyelse med penger
- Kapitalforhøyelse med tingsinnskudd
- Kapitalforhøyelse med gjeldskonvertering (motregning)
- Kapitalforhøyelse gjennom fondsemisjon
- Kapitalnedsettelse til dekning av tap som ikke kan dekkes på annen måte
- Kapitalnedsettelse til utdeling og andre formål
- Fusjon uten kapitalforhøyelse
- Fusjon med kapitalforhøyelse
- Fisjon

Det stilles også krav til særattestasjoner ved omdanning fra aksjeselskap til allmennaksjeselskap. Slik omdanning er behandlet i punkt 15.2 og omtales derfor ikke her.

I forarbeidene til gjeldende revisorlov ble spørsmål om revisors arbeid med særattestasjoner kort behandlet. Revisorlovutvalget uttalte følgende i NOU 1997: 9 punkt 6.2.4:

⁴ <https://www.nho.no/siteassets/nhos-filer-og-bilder/filer-og-dokumenter/forenkling/revisors-sarattestasjoner-etter-aksjeloven.pdf>

«Vi har etter hvert fått et omfattende sett av krav om særattestasjoner – uten at det alltid er angitt hvilke krav som skal gjelde for slike attestasjoner, krav til den som skal foreta den osv. (...) Svakheten med lovbestemmelsene om slike attestasjoner er at de sjelden beskriver hvilket formål eller innhold kontrollen skal ha, og i mange tilfeller er attestasjonsoppgaven av en slik karakter at det ikke er mulig å foreta en meningsfylt kontroll.

Av særlig betydning er bekreftelse i tilknytning til stiftelse/oppløsning, kapitalutvidelse, fusjon og nedsettelse av kapital. Selskapslovgivningen pålegger videre revisor å avgi en rekke erklæringer til Foretaksregisteret som bekrefter riktigheten av aksjeselskapers og kommandittselskapers meldinger om innbetaling og endring av aksje- og selskapskapital. (...)

Mange oppfatter særattestasjoner som en integrert del av revisors oppgaver innen det generelle revisjonsformålet. Dette bidrar til å skape klarhet om formålet.»

Finansdepartementet uttalte senere i Ot.prp. nr. 75 (1997–1998) side 42 at revisors særattestasjoner:

«(...) vil kunne bidra til å forebygge misligheter og feil, f.eks. i forbindelse med aksjekapitalforhøyelser. Departementet ser det imidlertid også som viktig å sikre at grunnlaget for slike bekreftelser er basert på uavhengighet.»

Finansdepartementet tilføyde på samme side at:

«Departementet vil vurdere utvalgets anbefaling om å gjennomgå de ulike særlovene med sikte på å få bedre utformede særattestasjonskrav.»

Någjeldende regler i aksjeloven om særattestasjoner gjelder uavhengig av om selskapet har fravalgt eller kan fravelge revisjon av årsregnskapet etter aksjeloven § 7-6. I forbindelse med opphevelsen av revisjonsplikten for små foretak, uttalte et samlet revisjonspliktutvalg at «*krav om særattestasjoner [bør] videreføres selv om revisjonsplikten oppheves for små aksjeselskaper*», jf. NOU 2008: 12 side 64.

Flertallet i revisjonspliktutvalget la blant annet stor vekt på hensynet til kreditorvern og på en antagelse om at disposisjoner over selskapets kapital, fusjon og fisjon vil «*forekomme sjelden eller aldri før selskapet avvikles*» for mange små selska-

per, jf. NOU 2008: 12 side 64. Etter revisjonspliktutvalgets syn ville derfor:

«den praktiske realiteten i en eventuell opphevelse av revisjonsplikten for små aksjeselskaper da gjerne være at det bare er små selskaper som sjelden eller aldri foretar disposisjoner vedrørende selskapets kapital etter stiftelsen (utenom kapitalforhøyelse med innskudd av kontanter, hvor attestasjon som foran nevnt enkelt kan gis uavhengig av om selskapets regnskaper revideres), som kan benytte seg av fritaket, ettersom andre selskaper gjerne vil finne at det er lite eller intet å spare på å benytte seg av fritaket.»

Revisjonspliktutvalget la deretter til grunn at det er relativt få små aksjeselskaper som gjennomfører transaksjoner som fordrer særattestasjon fra revisor, og konkluderte med at i slike tilfeller vil det gjerne være et «*(...) virksomhetsomfang eller kompleksitet som gjør det naturlig og ønskelig å ha revisjon selv om selskapet skulle befinne seg under terskelen for revisjonsplikt*», jf. NOU 2008: 12 side 64.

Et mindretall på tre medlemmer i lovutvalget uttalte imidlertid at «*det bør foretas en nærmere gjennomgang av de aksjerettslige særattestasjonene*» med sikte på regelforenkling og kostnadsreduksjoner for mindre næringsvirksomhet.

Senere uttalte Stortingets finanskomité enstemmig at den «*ber regjeringa foreta ein gjennomgang av særattestasjonskrava, for å vurdere om kontrollgevinsten overstiger kostnadene for næringslivet*», jf. Innst. 235 L (2010–2011) side 20.

13.4.3 Overordnede betraktninger om aksjelovens regler om særattestasjoner

13.4.3.1 Behovet for særattestasjoner

Uavhengig av et lovbestemt krav om særattestasjoner, kan styret fritt innhente bistand som det finner nødvendig for å kunne kvalitetssikre sitt arbeid mv. Det sentrale spørsmålet er om samfunnshensyn tilsier at det bør være en *plikt* til å innhente ekstern og uavhengig bekreftelse av opplysninger som gis av styret.

Etter sitt innhold innebærer ikke revisorbekreftelser noen materielle begrensninger i selskapets adgang til å foreta ulike typer egenkapitaltransaksjoner. Revisors særattestasjoner har derfor først og fremst betydning ved at det sikres kontroll med at de materielle kravene er oppfylt i de enkelte tilfellene. Krav om uavhengig bekreftelse av opplys-

ninger knyttet til kapitalendringer mv. som skal meldes inn til og registreres i Foretaksregisteret, gir opplysningene større troverdighet. Dette fører igjen til økt nytteverdi for kreditorer og andre interessenter som skal benytte opplysningene.

I de fleste tilfeller er det hensynet til kreditorvernet som begrunner regler om revisors bekreftelser. Revisorbekreftelser kan også beskytte aksjonærer og styrke minoritetsvernet. Behovet for å beskytte kreditorer og aksjonærenes interesser må derfor ses i sammenheng med hvilke kontrollordninger som opprettholdes for å sikre etterlevelse av den aktuelle regelen.

Etter utvalgets syn er det viktig å beskytte forventningen om at angitt innskutt kapital virkelig er skutt inn og at den innskutte kapitalen ikke senere blir ulovlig tilbakeført, slik at både kreditorer og aksjonærer kan ha tilstrekkelig tillit til selskapskapitalens realitet. Samtidig er verken kreditorer eller aksjonærer vernet mot at selskapskapitalen reduseres eller går tapt som følge av selskapets drift utover det vern som følger av aksjelovene § 3-5, jf. § 3-4.

Når det gjelder aksjelovene § 17-1 om styret, daglig leders og aksjonærenes mv. erstatningsansvar, gir loven kun et vern som må effektueres i ettertid. Revisors særattestasjoner kan derimot gi et visst vern i forkant av disposisjonstidspunktet. Det kan videre antas at det er både mer kostnads- og tidkrevende, mer usikkert og mindre praktisk å gjøre ansvar gjeldende i etterkant enn å foreta en kvalitetssikring i forkant.

Som nevnt i punkt 3.1, mener utvalget på prinsipielt grunnlag at man bør fjerne regler som legger unødvendige byrder på selskapene. Et slikt utgangspunkt er også i tråd med uttalelser fra Justis- og beredskapsdepartementet i Prop. 111 L (2012–2013) side 20. Utvalgets utgangspunkt er at regler om særattestasjoner, som i stor grad skal ivareta interessegrupper som kreditorer og minoritetsaksjonærer, må avveies mot hensynet til en effektiv drift og en hensiktsmessig kapitalutnyttelse.

13.4.3.2 *Kostnader og behovet for særattestasjoner*

Det viktigste hensynet mot regler om særattestasjoner, er ressursbruk og kostnader for selskapene i tilknytning til særattestasjonene. Dette gjelder både de direkte kostnadene med honorar til revisor eller andre som skal avgi attestasjonen, og de interne kostnadene/tidsbruk knyttet til tilrettelegging for den som skal gjennomføre kontroller og avgi den uavhengige attestasjonen.

Når det gjelder selskapets interne kostnader i forbindelse med utstedelse av særattestasjoner, kan det argumenteres for at slike kostnader uansett må påregnes for selskapets eget arbeid med å kvalitetssikre at de materielle vilkårene for de enkelte transaksjonene er oppfylt. På den annen side kan det hevdes at de interne kostnadene øker ved innhenting av en ekstern bekreftelse, blant annet på grunn av behov for kommunikasjon og samordning. Det kan imidlertid også argumenteres for at de interne kostnadene reduseres, som følge av at en uavhengig bekreftelse også innebærer veiledning og kvalitetssikring gjennom prosessen, samt at selskapet kan innhente billigere finansiering og egenkapital dersom usikkerhet om selskapet reduseres ved eksterne bekreftelser.

En analyse foretatt av Brønnøysundregistrene av de samfunnsmessige kostnadene ved regler om særattestasjoner viser at de implisitte kostnadene ved dette i 2013 var beregnet til i overkant av 385 millioner kroner fordelt på 805 transaksjoner, hvorav den største andelen av kostnadene er henført til revisorkostnad, mens det resterende er betegnet som interne kostnader.⁵ Ved beregningen av interne kostnader er det lagt til grunn en kostnad på 325 kroner pr. time. Den interne kostnaden gjelder organisasjonens arbeid med hele transaksjonen, og ikke bare oppfyllelsen av kravet til særattestasjoner. Slike beregninger er beheftet med betydelig usikkerhet, men utvalget mener ut fra egne erfaringer at kostnadsanslaget er for lavt.

13.4.3.3 *Står revisor i en særstilling mht. å kunne utstede særattestasjoner?*

Etter gjeldende regler er det hovedsakelig revisor som kan utstede særattestasjoner. For selskaper som har revisjonsplikt, må revisor i sin ordinære revisjon av årsregnskapet ta stilling til transaksjoner som har betydning for årsregnskapet. Kostnadene for revisors bekreftelse etter aksjeloven kan derfor reduseres, sammenlignet med om tilsvarende bekreftelser avgis av andre yrkesgrupper. Selskaper bør imidlertid stå fritt til å avveie kost/nytte ved kjøp av ulike tjenester, slik at dette ikke er et selvstendig argument til å sette revisor i en særstilling. Et sentralt spørsmål for utvalget er om adgangen til å kunne utstede særattestasjoner bør utvides til flere yrkesgrupper eller institusjoner. Utvalget vil vurdere spørsmålet i forbindelse med de enkelte særattestasjonene.

⁵ Brønnøysundregistrenes utredning «Særattestasjonskrav – kartlegging og forenkling» av 26. januar 2015 side 17 flg.

13.4.4 Særattestasjoner for selskaper som ikke har revisjon

Tall fra Foretaksregisteret viser at det kan stilles spørsmålsteget ved revisjonspliktutvalgets forutsetninger i NOU 2008: 12 om at det er relativt få små aksjeselskaper som gjennomfører transaksjoner som fordrer særattestasjon fra revisor.

Det var for eksempel 758 selskaper med fravalg av revisjon som i 2014 gjennomførte kapitalnedsettelse. Totalt antall registrerte kapitalnedsettelse samme år var 3081. Nærmere hver fjerde kapitalnedsettelse var dermed foretatt i selskap som hadde fravalgt revisjon. Av totalt 3029 registrerte fusjoner av aksjeselskap i 2014, involverte 671 fusjoner selskaper som hadde fravalgt revisjon. Dette betyr at noe mindre enn hver fjerde fusjon involverte et slikt selskap. Den 1. oktober 2015 var det imidlertid om lag 122 000 selskaper som hadde fravalgt revisjon. Dersom man ser andelen selskaper som har gjennomført kapitalnedsettelse eller fusjon, opp mot det totale antallet selskaper som har fravalgt revisjon, fremgår det at andelen er liten.

Etter utvalgets syn må behovet for særattestasjoner ses i sammenheng med regler om revisjonsplikt av selskapets årsregnskap. Det kan argumenteres for at en konsistent og logisk konsekvens av unntaket fra revisjonsplikt også ville være at kravene til særattestasjoner lempes eller fjernes for disse selskapene. Særlig gjelder dette for de typer særattestasjoner som inneholder betydelige elementer av revisjon. I slike tilfeller må selskaper som ikke har revisjon, likevel engasjere revisor for å kunne foreta ønskelige disposisjoner som krever særattestasjon. For selskaper som ikke har revisjon, vil arbeidet med særattestasjoner ofte være mer omfattende ettersom revisor ikke kan basere seg på arbeid utført i forbindelse med den ordinære revisjonen. Dette vil i sin tur øke kostnadene for selskapene som ikke har revisjon relativt sett, slik at besparelsene ved unntaket for revisjonsplikt dermed reduseres.

I det følgende foreslår utvalget å oppheve enkelte krav om særattestasjoner. Forslagene gjelder alle aksjeselskaper, uavhengig av om selskapet har revisjon av årsregnskapet. Utvalgets utgangspunkt er imidlertid at krav om særattestasjon for selskaper som har fravalgt revisjon, bare bør opprettholdes der det finnes særlige hensyn som gjør det nødvendig med en slik bekreftelse. Utvalget drøfter problemstillingen i tilknytning til hvert enkelt krav til særattestasjoner nedenfor.

I punkt 13.3 foran er det foreslått unntak fra revisjon av mellombalanser for selskap som ikke har revisjon av årsregnskapet. I punkt 14.3.5 nedenfor foreslås det at kravet om revisjon av årsregnskap i avviklingsperioden oppheves for selskaper som ellers ikke har revisjon.

13.4.5 Stiftelse med innskudd i penger

13.4.5.1 Gjeldende rett

Ved stiftelse av aksjeselskap med innskudd i penger, skal revisor eller finansforetak bekrefte at selskapet har mottatt innskuddet, jf. aksjelovene § 2-18 (2) tredje og fjerde punktum. Krav om bekreftelse gjelder uavhengig av innskuddets størrelse.

Styrets medlemmer, revisor eller finansforetak som har avgitt bekreftelse etter aksjelovene § 2-18 (2) er solidarisk ansvarlig for det som måtte mangle av aksjeinnskudd, jf. aksjeloven § 2-19 (1). Ansvarer gjelder selv om det ikke er voldt skade.

13.4.5.2 Dansk og svensk rett

Det stilles ingen krav til bekreftelse fra revisor ved stiftelse med innskudd i penger i dansk eller svensk rett. Etter den danske selskabsloven § 40 skal det ved registreringen av selskapet sendes inn et bevis for at den minste andelen av kapitalen som skal innbetales, faktisk er innbetalt. Den svenske aktiebolagslagen 2. kap. 21 § krever en bekreftelse fra finansinstitusjon for at innskudd i penger er innbetalt og at denne bekreftelsen vises frem i forbindelse med registreringen av selskapet.

13.4.5.3 Utvalgets vurderinger

En bekreftelse av at aksjekapitalinnskudd er tilført selskapet, har en viktig kontrollfunksjon. Primært hensynet til selskapets kreditorer, men også hensynet til aksjonærene, tilsier at det føres betryggende kontroll med at aksjeinnskuddet faktisk foretas som forutsatt. Kontroll med at aksjeinnskudd er foretatt må dessuten antas å være generelt viktig for tilliten til aksjeselskapsformen.

I visse tilfeller er et krav om bekreftelse av at innskuddet er ytt imidlertid uforholdsmessig tyngende for selskapene. Etter utvalgets syn må behovet for en uavhengig bekreftelse av innbetaling av aksjeinnskudd ses i sammenheng med beløpets størrelse. Utvalget erfarer at kostnadene ved å innhente bekreftelse fra revisor eller finansinstitusjon i mange tilfeller fremstår som urimelig

høyt. Dette gjelder særlig i de tilfellene hvor innskuddet ikke utgjør mer enn minimumsinnskuddet på 30 000 kroner. I mange tilfeller kan derfor behovet for å innhente en uavhengig bekreftelse ikke forsvare kostnadene med å innhente bekreftelse fra revisor eller finansinstitusjon.

Utvalget foreslår at det ved stiftelse av aksjeselskaper hvor innskuddet utelukkende gjøres med penger, ikke skal stilles krav om en uavhengig bekreftelse av innskuddet hvis det samlede aksjeinnskuddet og eventuell overkurs ikke overstiger 100 000 kroner. I slike tilfeller bør det være tilstrekkelig med opplysning fra styret om at innskuddet er ytt fullt ut, samt opplysning om at en bankkonto er opprettet i selskapets navn. Kravet om bankkonto innebærer at banken må foreta lov-pålagt kontroll i henhold til hvitvaskingsreglene, hvilket anses som et viktig moment for å forebygge økonomisk kriminalitet.

Opplysning om at innskuddet er ytt kan gis direkte i forbindelse med registreringen av selskapet i Foretaksregisteret, for eksempel i form av en avkryssing i den elektroniske meldingen. Opplysning om at en bankkonto i selskapets navn er opprettet kan gis ved at bankkontoen angis i den elektroniske meldingen av selskapet.

Etter utvalgets syn vil forslaget bidra til at det er enklere å stifte nye aksjeselskaper. Se også kapittel 6 hvor det foreslås andre forenklingstiltak ved stiftelse av aksjeselskaper.

For innskudd som overstiger 100 000 kroner, foreslår utvalget en videreføring av gjeldende regler om krav om bekreftelse av at innskuddet er mottatt.

En bekreftelse av at et innskudd er tilført selskapet og stilt til selskapets disposisjon, forutsetter ingen skjønnsmessige vurderinger eller krav om regnskapskompetanse. Uavhengighet, som er et sentralt element i avgivelsen av mange andre former for uttalelser og bekreftelser, er derfor ikke nødvendig for bekreftelse av at et innskudd er ytt. Utvalget mener at det ikke bør kreves at slik bekreftelse må gis av en uavhengig part.

Utvalget foreslår derfor at også advokater skal kunne avgi bekreftelse på at innskudd i penger er mottatt. Advokaters mulighet for å bekrefte innskudd kommer i tillegg til finansinstitusjoner og revisor. Dette kan særlig være praktisk når innskudd skjer til klientkonto som føres av advokat, hvor advokaten vil ha faktisk kunnskap om at innskuddet er foretatt.

En bekreftelse av at et innskudd er mottatt, innebærer et objektivt og solidarisk ansvar etter aksjeloven § 2-19. Det er derfor viktig at den som

skal avgi slike bekreftelser er søkegod, for eksempel gjennom en ansvarsforsikring.

På denne bakgrunn foreslår utvalget at aksjeloven § 2-18 endres med hensyn til omfanget av bekreftelser av mottatt innskudd og hvem som kan avgi bekreftelsen, samt tilhørende følgeendring av ansvarsbestemmelsen i aksjeloven § 2-19.

Utvalget har videre vurdert om det skal gjøres ytterligere unntak og lempinger for selskaper som ikke skal ha revisjon av årsregnskapet. Utvalget antar imidlertid at det foreslåtte unntaket fra krav om ekstern bekreftelse av innskudd opp til 100 000 kroner vil gjelde en stor andel av de selskapene som ikke skal ha revisjon. Utvalget foreslår ikke ytterligere lemping av reglene for selskaper som ikke skal ha revisjon av årsregnskapet.

13.4.5.4 *Bør tilsvarende regler gjelde for allmennaksjeselskaper?*

Forslagene knyttet til stiftelse med innskudd i penger som ikke overstiger 100 000 kroner, er ikke relevante for allmennaksjeselskap, ettersom minimumskapitalen her er en million kroner, jf. allmennaksjeloven § 3-1 (1).

Utvalget foreslår imidlertid at allmennaksjeloven § 2-18 endres slik at også advokater kan bekrefte innskudd i penger, samt tilhørende følgeendring av ansvarsbestemmelsen i allmennaksjeloven § 2-19.

13.4.6 **Stiftelse med tingsinnskudd og særskilte rettigheter**

13.4.6.1 *Gjeldende rett*

13.4.6.1.1 *Uttalelse om åpningsbalanse*

Ved stiftelse med tingsinnskudd kreves det utarbeidet en åpningsbalanse, jf. aksjeloven § 2-8. I punkt 7.3 har utvalget imidlertid foreslått å oppheve dette kravet.

I det følgende behandles kun revisors oppgaver ved utarbeidelse av åpningsbalanser ved stiftelse. Fremstillingen nedenfor er bare relevant dersom utvalgets prinsipale forslag om å oppheve kravet til åpningsbalanse ikke tas til følge.

Det følger av aksjeloven § 2-8 (2) at revisor skal avgi erklæring om at åpningsbalansen er utarbeidet i samsvar med regnskapslovens regler. Kravet til erklæring fra revisor gjelder også for selskap som ikke skal ha revisjon av årsregnskapet etter aksjeloven § 7-6. Revisors bekreftelse av åpningsbalansen skal sendes Foretaksregisteret

ved stiftelse av selskapet, jf. foretaksregisterloven § 4-4 (1) bokstav e) nr. 1.

Revisors arbeid med å avgi uttalelse om åpningsbalansen reguleres av SA 3802 Revisors uttalelser og redegjørelser etter selskapslovgivningen. I standarden punkt 86 fremgår det at:

«Åpningsbalansen skal vise eiendeler, gjeld og egenkapital som selskapet i henhold til stiftelsesdokumentet skal tilføres. Det er regnskapslovens presentasjons- og klassifikasjonsregler for balanseoppstillinger som skal benyttes. Det gis også opplysning om hvilket rammeverk for finansiell rapportering som er lagt til grunn.

Åpningsbalansen skal videre vise at selskapet har en egenkapital som minst svarer til selskapets aksjekapital. Dette gjelder likevel ikke så langt aksjeinnskudd skal brukes til dekning av stiftelsesutgifter i samsvar med ASL/ASAL § 2-5, jf. § 2-8 fjerde ledd.»

I tilknytning til første avsnitt av punkt 86 hersker det en viss usikkerhet, idet Justisdepartementet i et brev av 5. juli 1999 har gitt uttrykk for at eiendeler som gjøres opp etter stiftelsestidspunktet, skal føres opp som en fordring på stifter i åpningsbalansen. En åpningsbalanse med fordring på stifter vil i liten grad gi relevant informasjon. Åpningsbalanser blir i praksis i de fleste tilfeller utarbeidet slik at de viser de eiendeler og eventuelt gjeldsposter som skal tilføres selskapet, uavhengig av om disse allerede er ytt eller skal gjøres opp etter stiftelsestidspunktet.

Revisors kontroll er omhandlet i standarden punkt 90 og 91:

«Revisor må kontrollere at eiendelene kan føres opp i balansen, at presentasjon og klassifisering av eiendelene er tilfredsstillende, og at balansen er datert og undertegnet. Revisor må også kontrollere presentasjon og klassifisering av gjeld, latente forpliktelser og heftelser. Revisors kontroll og uttalelse retter seg bare mot presentasjon og klassifisering av eiendeler, gjeld og egenkapital. Revisor kontrollerer og uttaler seg om verdsettelse av tingsinnskudd i forbindelse med uttalelsen om redegjørelsen. Eksistens og tilhørighet dekkes av revisors uttalelse om at innskuddet er mottatt av selskapet, men kontrollhandlinger rettet mot eksistens og tilhørighet utføres ofte samtidig med revisors uttalelser om åpningsbalansen og redegjørelsen. Det er derfor vanligvis hensiktsmessig å kombinere kontrollhandlinger slik at de dekker flere målsettinger samtidig. Når en

stifter er en juridisk person, kontrollerer revisor at åpningsbalansen er undertegnet av en fysisk person med signaturrett.

Revisors kontrollhandlinger må også omfatte eventuelle utgifter til stiftelse som skal dekkes av selskapet.»

13.4.6.1.2 Uttalelse om redegjørelse

Stifternes plikt til å utarbeide redegjørelse ved stiftelse av aksjeselskaper med tingsinnskudd er behandlet i punkt 7.4. I det følgende behandles kun revisors oppgaver i forbindelse med styrets redegjørelse om tingsinnskuddet.

Det følger av aksjeloven § 2-6 (2) tredje punktum at redegjørelsen om aksjeinnskudd med andre eiendeler enn penger «skal være bekreftet av revisor». Regler om revisors undersøkelsesrett mv. i revisorloven § 5-2 tredje ledd gjelder tilsvarende. Revisors uttalelse om redegjørelsen skal avgis også for selskap som ikke har revisjon av årsregnskapet.

For allmennaksjeselskap kreves det at redegjørelsen utarbeides av én eller flere uavhengige sakkyndige, jf. allmennaksjeloven § 2-6 (2) første punktum. Som uavhengig sakkyndig skal det benyttes revisor, jf. allmennaksjeloven § 2-6 (2) annet punktum. Det er imidlertid ikke krav om at dette må være selskapets revisor, jf. Prop. 51 L (2010–2011) side 63. Departementet kan i forskrift bestemme at også andre yrkesgrupper kan benyttes som uavhengige sakkyndige, jf. allmennaksjeloven § 2-6 (2) tredje punktum. Slik forskrift er ikke gitt.

I Ot.prp. nr. 36 (1993–94) side 52 drøfter Justisdepartementet behovet for å ha regler om styrets redegjørelser og revisors bekreftelse, og det vises til et kontrollbehov for å unngå misligheter. Deler av departementets uttalelse er inntatt i punkt 7.4.2.

Justisdepartementet foretar her en samlet drøftelse av behovet for krav til styrets redegjørelser og revisors bekreftelse, noe som må ses i lys av at utgangspunktet fra 2. selskapsdirektiv art. 10 er at redegjørelsen i allmennaksjeselskap skal utarbeides av en uavhengig sakkyndig. For aksjeselskaper ble det imidlertid gjennomført en forenkling, slik at stifterne selv kan utarbeide redegjørelsen og den uavhengige sakkyndiges rolle er begrenset til at revisor skal avgi en bekreftelse.

Revisors arbeid med å bekrefte styrets redegjørelse ved tingsinnskudd reguleres av SA 3802 Revisors uttalelser og redegjørelser etter selskapslovgivningen. Standarden punkt 64, deler av punkt 66, punkt 67, deler av punkt 68, samt punkt

70 og 71 angir de mest sentrale kravene og vurderingstemaene for revisor:

«64. For AS må revisor ta stilling til og uttale seg om hvorvidt opplysninger loven krever er gitt, og ta stilling til og uttale seg om stifternes eller styrets vurdering av innskuddets verdi.

Dersom revisor blir kjent med feil eller mangler i informasjonen som har betydning for revisors uttalelse og informasjonen ikke korrigeres, må revisor trekke seg fra det konkrete attestasjonsoppdraget, og ikke avgi uttalelse eller bekreftelse.

66. Revisor må ikke delta i beslutningsprosessen eller foreta verdsettelse av det enkelte innskudd eller erverv når revisor utarbeider redegjørelser som uavhengig sakkyndig eller når revisor uttaler seg om redegjørelser. Det er en forutsetning at det fra stifternes eller styrets side er foretatt en verdsettelse av det enkelte innskudd eller erverv før revisor gir sin uttalelse. (...)

67. Omfanget av revisors arbeid vil blant annet avhenge av eiendelenes karakter og kvaliteten på den foreliggende verdivurdering og dokumentasjon for denne. Vurderingen av virkelig verdi baseres derfor på om verdien er forsvarlig ved at den gir uttrykk for et beste estimat på grunnlag av de foreliggende forutsetninger, og om de anvendte forutsetninger og metoder for beregning framstår som rimelige. Ved kontroll av virkelige verdier innenfor rammen av regnskapslovens regler er veiledningen i ISA 540 «Revisjon av regnskapsestimater, herunder estimer på virkelig verdi og tilhørende tilleggsopplysninger» og ISA 550 «Nærstående parter» relevant. Revisor vurderer om det er behov for å innhente skriftlig uttalelse fra ledelsen i overensstemmelse med ISA 580 «Skriftlige uttalelser». Revisors kontroll rettes normalt mot verdsettelse til virkelig verdi, selv om bestemmelsene om redegjørelse i § 2-6 [aksjeloven og allmennaksjeloven] er begrenset til at verdien minst må tilsvare avtalt vederlag. Kompleksiteten i transaksjonen kan gjøre det nødvendig for revisor å bygge på en eksperts arbeid, jf. ISA 620 «Bruk av arbeidet til en ekspert engasjert av revisor».

68. Tidspunktet for verdsettelsen av eiendeler som skal skytes inn ved stiftelse, kan tidligst være fire uker før stiftelsen. Ved sin bekreftelse av redegjørelsen/sakkyndige redegjørelse tar revisor stilling til stifternes vurdering av innskuddets verdi.

Blir revisor kjent med at det etter tidspunkt for revisors bekreftelse av redegjørelsen eller sakkyndige redegjørelse har oppstått en vesentlig mangel som medfører at selskapet ikke kan stiftes på foreliggende grunnlag, må revisor gjøre stifterne oppmerksom på dette forholdet. (...)

70. Revisor må uttale seg om det samlede aksjeinnskuddet, det vil si pålydende og eventuell overkurs, og må innrette sine kontrollhandlinger mot dette. Revisor må kontrollere om redegjørelsen er datert og undertegnet.

71. Revisors kontrollhandlinger må også omfatte eventuelle utgifter til stiftelse og kapitalforhøyelse som skal dekkes av selskapet.»

13.4.6.1.3 Innskuddsbekreftelse

Ved tingsinnskudd skal revisor bekrefte at selskapet har mottatt aksjeinnskuddet, jf. aksjeloven § 2-18 (2).

Revisors arbeid med å avgi bekreftelse om at tingsinnskuddet er mottatt reguleres av SA 3802 Revisors uttalelser og redegjørelser etter selskapslovgivningen. I standarden punkt 102, 103, 104 og 105 fremgår det at:

«102: Ved stiftelse eller kapitalforhøyelse med tingsinnskudd må revisor kontrollere at selskapet har overtatt ubetinget eiendomsrett til tingsinnskuddet. Det innebærer at det må foreligge en klar og ubetinget skriftlig avtale om at eiendomsretten er overført til selskapet, og at det ikke er påført ytterligere krav og heftelser. Verdsettelsen av innskuddet kontrolleres ved utarbeidelse av sakkyndig redegjørelse/bekreftelse av redegjørelse, og bekrefte ikke på nytt ved bekreftelse av mottatt innskudd.

103: Ved realregistrerbare formuesgoder må revisor kontrollere at selskapet har dokumentasjon som normalt er tilstrekkelig for å oppnå rettsvern for selskapet, uten ytterligere medvirkning fra hjemmelshaver.

104: Dersom revisor blir kjent med at det mellom tidspunkt for redegjørelse og stiftelsestidspunktet har oppstått en mangel ved innskuddet som medfører at selskapet ikke kan stiftes på foreliggende grunnlag, må revisor gjøre stifterne oppmerksom på dette forholdet. Tilsvarende gjelder ved kapitalforhøyelser. Selskapet vil ha risikoen for verdiendringer etter stiftelsestidspunktet. Dersom det som skytes inn har falt vesentlig i verdi fram til stiftelsestidspunktet eller tidspunktet for kapitalforhøyelsen, må stifterne eller deltakerne i kapitalfor-

høyelsen sørge for at underdekningen blir fylt opp, eventuelt at selskapet stiftes med en lavere nominell aksjekapital eller at det foretas en lavere nominell kapitalforhøyelse.

105: Revisor må kontrollere om det mellom tidspunkt for redegjørelse og oppgjør har oppstått en faktisk eller rettslig mangel. Dersom slik mangel har oppstått, kan ikke revisor bekrefte at innskuddet er mottatt uten at det skjer en tilleggsinnbetaling som tilsvarende mangelen (jf. ASL/ASAL § 2-14). Verdifall i perioden fra tidspunktet for redegjørelsen frem til oppgjør, f.eks. et fall i eiendomsmarkedet, anses ikke som mangel ved tingsinnskuddet.»

Styrets medlemmer og revisor som har avgitt bekreftelse etter § 2-18 (2), er solidarisk ansvarlig for det som måtte mangle av aksjeinnskudd, jf. aksjeloven § 2-19 (1). Ansvarer gjelder selv om det ikke er voldt skade. Ansvarer gjelder imidlertid ikke dersom mangelen skriver seg fra verdsettingen av innskudd i andre eiendeler enn penger, jf. aksjeloven § 2-19 (2).

13.4.6.2 Dansk og svensk rett

I dansk rett kreves det åpningsbalanse dersom det skal skytes inn en bestående virksomhet som tingsinnskudd, jf. selskabsloven § 36. Er selskapet revisjonspliktig, skal det også være en erklæring fra revisor om åpningsbalansen, jf. selskabsloven § 37. I svensk rett er det ingen krav om opprettelse eller revisorbekreftelse av åpningsbalanse ved stiftelse.

Etter dansk rett skal uavhengige sakkyndige som hovedregel utarbeide en vurderingsberetning, jf. selskabsloven § 36 til § 38. Vurderingsberetningen har et innhold som tilsvarende kravene til innhold i styrets redegjørelser etter norske regler, jf. omtalen i punkt 7.4. Revisor kan utpekes som uavhengig sakkyndig. Etter selskabsloven § 38 er det unntak for visse eiendeler. Dette er i all hovedsak de samme unntak som i norsk rett er omhandlet i forskrift, og som er nærmere beskrevet i punkt 7.4.4.4.

Etter svensk rett skal en revisor utarbeide et «yttrande» med innhold som i hovedtrekk er overensstemmende med de norske kravene til innhold i styrets redegjørelse ved tingsinnskudd, jf. punkt 7.4. Revisor skal i samme «yttrande» også uttale seg om at tingsinnskuddet er tilført bolaget. Bestemmelsene fremgår av aktiebolagslagen 2. kap. 19 §.

Etter den danske selskabsloven § 40 skal det innsendes bevis for at minsteandelen av kapitalen er innbetalt.

I svensk rett kreves det at redegjørelsen for tingsinnskuddet, verdien mv. også omfatter en bekreftelse fra revisor av at tingsinnskuddet er tilført selskapet, jf. punkt 13.4.6.1.2.

13.4.6.3 Utvalgets vurderinger

13.4.6.3.1 Uttalelse om åpningsbalanse

Dersom kravet om åpningsbalanser videreføres i strid med aksjelovutvalgets forslag i punkt 7.3.2, mener utvalget at kravet om revisjon av åpningsbalanser må oppheves. Det fremgår av punkt 13.4.6.1 at revisors kontroll er knyttet til om redegjørelsen dekker verdien og beskrivelsen av innskuddet, vederlaget i form av aksjekapital og overkurs, samt utgiftene ved innskuddet. Det ytterligere arbeid som revisor gjennomfører for å uttale seg om utkast til åpningsbalanse, gjelder presentasjon og klassifisering. I tillegg er det også en viss usikkerhet om innskuddene skal presenteres i samsvar med det som skal tilføres selskapet, eller om det skal være ført opp som fordring på stifterne i den grad innskuddet ikke er tilført før stiftelsen.

Utvalget mener at nytteverdien av revisors uttalelse om åpningsbalansen er begrenset og ikke oppveier kostnadene selskapene påføres for utarbeidelsen. Ettersom forslag om opphevelse av revisjon av åpningsbalanse er en subsidiær løsning, fremmer ikke utvalget lovforslag for denne løsningen.

Etter utvalgets oppfatning bør det ikke under noen omstendighet stilles krav om at revisor skal avgi uttalelse om åpningsbalansen for selskap som ikke skal ha revisjon av årsregnskapet. For selskaper som ikke har revisjon, fremstår det som inkonsistent at revisor må bekrefte åpningsbalansen samtidig som det ikke oppstilles krav om revisjon av senere årsregnskap. Kostnaden ved å innhente uttalelsen kan for disse selskapene være høyere enn for selskap som skal ha revisjon av årsregnskapet, fordi det ikke foreligger synergi-effekter og mulige kostnadsbesparelser i den etterfølgende revisjonen av årsregnskapet. Ettersom forslag om å oppheve revisjon av åpningsbalanse for selskaper som ikke har revisjon, er en tertiær drøftelse, fremmer ikke utvalget lovforslag for denne løsningen.

13.4.6.3.2 Uttalelse om redegjørelse

Utvalget foreslår i punkt 7.4 å videreføre kravene til redegjørelse ved tingsinnskudd mv., herunder at det fortsatt ikke skal være krav om at redegjørelsen utarbeides av en uavhengig sakkyndig.

I punkt 13.4.3.1 er det redegjort for behovet for særattestasjoner. Det fremgår blant annet at revisors arbeid omfatter kontroll av redegjørelsens innhold, innskuddets eksistens og verdi, samlet aksjeinnskudd og utgifter til stiftelsen. Det er etter utvalgets oppfatning gode grunner til at stiftelse med tingsinnskudd skal være gjenstand for slike kontroller. Hensynet til kreditorvern og behovet for at opplysninger i Foretaksregisteret er pålitelige, tilsier at det videreføres krav om en uavhengig uttalelse om redegjørelsen.

Utvalget har vurdert om kretsen som kan avgi uttalelser om redegjørelser, bør utvides til å gjelde andre enn revisorer. Mange yrkesgrupper kan ha spisskompetanse når det gjelder vurdering av enkelte typer av eiendeler, og de kan derfor ha spesielt gode forutsetninger for å avgi uttalelser ved tingsinnskudd med disse eiendelene. Det antas for eksempel at eiendomsmeglere har kompetanse som gjør dem egnet til å uttale seg om verdien av tingsinnskudd i form av fast eiendom. Utvalget ser samtidig at en eventuell differensiering av hvem som kan uttale seg om forskjellige former av tingsinnskudd, kan gjøre regelverket komplisert og uoversiktlig.

Ved vurderingen av hvem som kan avgi uttalelser om redegjørelser ved tingsinnskudd, har utvalget lagt vekt på uavhengighet, regulering av hvilket kontrollarbeid som ligger til grunn for uttalelsene, og regnskapsfaglig kompetanse.

Etter utvalgets syn vil en bekreftelse som gis av en uavhengig part, gi større reell kontroll av de forhold som bekreftes, og motvirke at transaksjonen innebærer misligheter, forskjellsbehandling av aksjonærer eller skjulte formuesoverføringer.

For revisorer fremkommer krav til uavhengighet gjennom revisorloven og kravet til god revisjonsskikk. Revisors arbeid med særattestasjoner omfattes av revisorlovens krav til god revisjonsskikk, jf. revisorloven § 1-1 tredje ledd. Videre gjør krav til utdanning, etterutdanning og praksis at revisorer har kvalifikasjoner og kompetanse som gjør disse egnet til å avgi uttalelser om redegjørelser ved tingsinnskudd. Utdanningen dekker sentrale områder som regnskapsutdanning, verdivurderingsopplæring, juridisk utdanning og forsvarlig krav til dokumentasjon. Revisors ansvar gjennom revisorloven § 8-1, som også gjelder også

for revisors arbeid med særattestasjoner, er videre et moment i utvalgets vurdering.

Samlet sett tilsier dette at revisor er spesielt egnet til å bekrefte redegjørelsene. Utvalget går ikke inn for at kretsen som kan avgi uttalelser om redegjørelser, bør utvides.

Utvalget har videre vurdert om det skal gjøres unntak fra krav om uavhengig uttalelse om redegjørelsen for selskaper som ikke har revisjon av årsregnskapet. Kostnadene forbundet med en slik uttalelse kan ofte være forholdsmessig høyere for selskaper som ikke har revisjon av årsregnskapene. Videre kan det fremstå som inkonsistent at det kreves en uavhengig uttalelse om en redegjørelse ved tingsinnskudd, men ikke revisjon av årsregnskapet. På den annen side kan det hevdes å være et større behov for en uavhengig uttalelse ved tingsinnskudd i et selskap som ikke skal ha revisjon av årsregnskapene, ettersom det dermed ikke vil være en kontroll i en etterfølgende revisjon. Utvalget har videre lagt vekt på at stifterne har adgang til å stifte selskapet med innskudd i penger. Det er ikke unaturlig at valg av en mer komplisert metode med tingsinnskudd også medfører tilleggskrav om uavhengig bekreftelse. Endelig peker utvalget på de lempinger som foreslås når det gjelder innskudd som skjer i samsvar med skattereglene for skattefri omdanning, som er beskrevet i punkt 7.4.4.4. Slik omdanning av enkeltpersonforetak og deltakerlignet selskap vil typisk kunne være aktuelt for aksjeselskap som ikke skal ha revisjon av årsregnskapet.

Utvalget mener derfor at det ikke skal gjøres unntak fra krav om uavhengig uttalelse om redegjørelsen for selskaper som ikke har revisjon av årsregnskapet.

13.4.6.3.3 Innskuddsbekreftelse

I punkt 13.4.5.3 foreslår utvalget å videreføre regler om bekreftelse av mottatt kontantinnskudd, dersom det samlede aksjeinnskuddet og eventuelt overkurs overstiger 100 000 kroner. Etter utvalgets oppfatning tilsier hensynet til kreditorvernet, samt at opplysninger som er registrert i Foretaksregisteret skal være riktige, at det også er behov for en slik bekreftelse ved tingsinnskudd. Utvalget går imidlertid ikke inn for en tilsvarende beløpsgrense som for innskudd i penger. Hensynet til forenklinger for nystiftede selskaper er etter utvalgets oppfatning tilstrekkelig ivaretatt gjennom forslaget til lemping av regler om stiftelse med innskudd i penger.

I punkt 13.4.5.3 har utvalget foreslått å utvide kretsen av personer som kan bekrefte at innskud-

det er mottatt. Etter utvalgets syn gjør de samme argumenter seg gjeldende ved tingsinnskudd. Utvalget foreslår derfor at også finansforetak og advokater kan bekrefte at aksjeinnskudd er mottatt. Utvalget foreslår i samsvar med dette å endre aksjeloven § 2-18, slik at også finansforetak og advokater kan bekrefte at aksjeinnskudd er mottatt, samt tilhørende endring i ansvarsreglene i aksjeloven § 2-19.

Utvalget har videre vurdert om det skal gjøres unntak fra krav om bekreftelse av at tingsinnskuddet er mottatt for selskaper som ikke skal ha revisjon av årsregnskapet. Utvalget viser her til at kretsen som kan bekrefte at innskuddet er mottatt, er utvidet. Argumentasjon som bygger på sammenheng mellom revisjon av årsregnskapet og om det kreves bekreftelse av at tingsinnskuddet er mottatt, blir etter dette ikke like relevant. På samme måte som når det gjelder uttalelse om redegjørelsen, viser utvalget også her til at et selskap kan stiftes med innskudd i penger og de lempinger som utvalget foreslår for dette. Det vises også til de foreslåtte lempinger for innskudd som skjer i form av omdanning etter skattereglene av enkeltpersonforetak og deltakerlignet selskap, jf. punkt 7.4.4.4. Ved valg av en mer komplisert fremgangsmåte med flere potensielle problemstillinger knyttet til om selskapet virkelig får full rådighet over innskuddet, mener utvalget at nytteverdien av en bekreftelse av innskuddet vil overstige kostnadene.

Utvalget mener derfor at det ikke skal gjøres unntak fra krav om bekreftelse av at tingsinnskuddet er mottatt for selskaper som ikke har revisjon av årsregnskapet.

13.4.6.4 *Bør tilsvarende regler gjelde for allmennaksjeselskaper?*

Ettersom utvalgets drøftelse av revisors oppgaver i forbindelse med åpningsbalansen er av subsidær art, har utvalget ikke foretatt noen selvstendig drøftelse av dette spørsmålet for allmennaksjeselskaper. Utvalget har heller ikke drøftet revisors oppgaver med å bekrefte redegjørelser, ettersom utvalget ikke foreslår endringer for aksjeselskaper.

Etter utvalgets oppfatning gjør de samme hensyn seg gjeldende for krav om bekreftelse av tingsinnskudd i allmennaksjeselskaper, som for aksjeselskaper. Utvalget foreslår derfor at allmennaksjeloven § 2-18 endres, slik at også advokater og finansinstitusjoner kan bekrefte at tingsinnskudd er mottatt, samt tilhørende følgeendring av ansvarsbestemmelsen i aksjeloven § 2-19.

13.4.7 **Kapitalforhøyelse med innskudd i penger**

13.4.7.1 *Gjeldende rett*

Det følger av aksjeloven § 10-9 (2) tredje og fjerde punktum at revisor eller finansinstitusjon skal bekrefte at selskapet har mottatt innskuddet ved kapitalforhøyelse, dersom innskuddet er i penger. Krav om bekreftelse gjelder uavhengig av kapitalforhøyelsens størrelse. Ansvarsbestemmelsen i aksjeloven § 2-19 gjelder tilsvarende ved kapitalforhøyelse, jf. aksjeloven § 10-9 (2).

13.4.7.2 *Utvalgets vurderinger*

I punkt 13.4.5.3 foreslår utvalget at det ikke skal være nødvendig å bekrefte mottatt innskudd i penger, dersom det samlede aksjeinnskuddet og eventuelt overkurs er mindre enn 100 000 norske kroner.

Utvalget ser at det kan argumenteres for at samme forenkling bør gjennomføres også for kapitalforhøyelse med innskudd i penger. På den annen side vil unntak fra bekreftelse av innskudd med inntil 100 000 kroner åpne for omgåelsesmuligheter ved at det kan foretas kapitalutvidelser med flere små innskudd som til sammen kan utgjøre betydelige beløp. Et alternativ kunne være å legge inn en tilleggsbetingelse med en samlet maksimumsgrense for aksjekapitalens størrelse. Reglene måtte imidlertid bli nokså kompliserte. For eksempel ville det vært nødvendig med regler om hva som skal bekreftes når maksimumsgrensen overskrides; skal bare den siste kapitalforhøyelsen eller alle tidligere innskudd i så fall bekreftes? Videre måtte det trolig reguleres hvordan andre kapitalforhøyelser med tingsinnskudd, gjeldskonvertering eller fondsemisjon, samt kapitalnedsettelse, skal vurderes i forhold til en slik fastsatt maksimumsgrense. Utvalget mener at en tilleggsbetingelse med maksimalt samlet aksjekapital for å lempe på kravene for bekreftelse av innskudd i penger, ville medføre at regelverket blir mer komplisert og uoversiktlig. Uten en slik tilleggsbetingelse, mener utvalget at det åpnes for omgørelser hvor det er vanskelig fullt ut å over-skue konsekvensene.

Utvalget har også lagt vekt på at lemping av kravene ved stiftelse av selskap medfører at det er enklere å tilrettelegge for oppstart av ny næringsvirksomhet, mens det ikke nødvendigvis fremstår som like nødvendig for eksisterende selskaper som skal forhøye aksjekapitalen. Videre mener utvalget at det er hensiktsmessig å avvente erfaringer med lemping av reglene om

krav til bekreftelse ved stiftelse med kontantinnskudd, før det vedtas tilvarende regler for kapitalforhøyelser.

På denne bakgrunn foreslår utvalget ikke de samme lempinger ved kapitalforhøyelse med innskudd i penger, som for stiftelser. Utvalget vil likevel i det følgende vurdere enkelte andre forslag til forenklinger.

Innskudd i penger til selskapets konto gir opphav til enkelte spesielle spørsmål som også har betydning for om det kan avgis bekreftelse på at selskapet har mottatt innskudd i penger. Disse spørsmålene er nærmere behandlet i punkt 7.14.

I punkt 13.4.5.3 har utvalget foreslått å utvide kretsen av personer som kan bekrefte at innskuddet er mottatt. Etter utvalgets syn gjør de samme argumenter seg gjeldende ved kapitalforhøyelse med penger. Utvalget foreslår i samsvar med dette å endre aksjeloven § 10-9, slik at også advokater kan bekrefte at aksjeinnskudd er mottatt.

Utvalget har videre vurdert om det skal gjøres særskilte unntak for selskap som ikke har revisjon av årsregnskapet, men har ikke funnet tilstrekkelige argumenter for å fremme slike forslag. Innskudd i penger kan bekreftes av finansforetak og revisor, med en foreslått utvidelse til at også advokater skal kunne bekrefte innskudd i penger. Et skille mellom selskap som har revisjon av årsregnskapet og selskap som ikke har det, fremstår ut fra dette ikke som velbegrunnet.

13.4.7.3 Bør tilsvarende regler gjelde for allmennaksjeselskaper?

Etter utvalgets oppfatning gjør de samme hensyn seg gjeldende for kapitalforhøyelse med penger for allmennaksjeselskaper som for aksjeselskaper. Utvalget foreslår å endre allmennaksjeloven § 10-9 til at advokater også skal ha adgang til å bekrefte at innskuddet er mottatt ved kapitalforhøyelse med penger.

For allmennaksjeselskap kan regelen om særskilt innbetalingskonto etter allmennaksjeloven § 10-13 ikke fravikes. Utvalget foreslår at det i allmennaksjeloven § 10-9 klargjøres at en eventuell innbetaling i forkant av beslutning om kapitalforhøyelse kan behandles som innskudd i penger, forutsatt at innbetalingen er skjedd til en særskilt innbetalingskonto etter allmennaksjeloven § 10-13.

13.4.8 Kapitalforhøyelse med tingsinnskudd og særskilte rettigheter

13.4.8.1 Gjeldende rett

Ved kapitalforhøyelse med tingsinnskudd og andre særskilte rettigheter skal styret sørge for at det utarbeides en redegjørelse etter reglene i aksjelovene § 2-6 (1) og (2), jf. aksjelovene § 10-2 (3). Se punkt 7.4 for nærmere om kravene til styrets redegjørelse.

Ved kapitalforhøyelse med tingsinnskudd gjelder derfor de samme kravene til revisors bekreftelse av styrets redegjørelse som for revisors bekreftelse av styrets redegjørelser ved stiftelse med tingsinnskudd, jf. 13.4.6.1.2.

Revisor skal videre bekrefte at selskapet har mottatt aksjeinnskuddet, jf. aksjelovene § 10-9 og punkt 13.4.6.1.2 om revisors arbeid.

13.4.8.2 Utvalgets vurderinger

I punkt 7.4 foreslås det å videreføre kravene til redegjørelse ved tingsinnskudd mv. Utvalget foreslår imidlertid å innføre egne regler for kapitalforhøyelse ved gjeldskonvertering (motregning). Se nærmere punkt 13.4.9. Som en konsekvens foreslår utvalget å endre aksjeloven § 10-9, slik at det fremgår at bekreftelse av innskudd ved gjeldskonvertering skjer samtidig med revisors uttalelse om redegjørelsen for gjeldskonverteringen.

Etter utvalgets oppfatning gjør de samme hensyn seg gjeldende ved kapitalforhøyelse med tingsinnskudd som ved stiftelse med tingsinnskudd, jf. punkt 13.4.6.3. Utvalget foreslår derfor at det ved kapitalforhøyelse med tingsinnskudd fortsatt skal gjelde et krav om at selskapet må innhente en uavhengig bekreftelse fra revisor av styrets redegjørelse, men at kretsen i aksjeloven § 10-9 (2) for hvem som kan bekrefte mottak av aksjeinnskudd, utvides tilvarende som ved stiftelse med tingsinnskudd.

13.4.8.3 Bør tilsvarende regler gjelde for allmennaksjeselskaper?

Etter utvalgets oppfatning gjør de samme hensyn seg gjeldende for kapitalforhøyelse med tingsinnskudd og andre særskilte rettigheter for allmennaksjeselskaper, som for aksjeselskaper.

Utvalget foreslår derfor å endre allmennaksjeloven § 10-9 slik at også advokater og finansinstitusjon kan bekrefte at tingsinnskudd og andre særskilte rettigheter er mottatt.

13.4.9 Kapitalforhøyelse med gjeldskonvertering (motregning)

13.4.9.1 Gjeldende rett

I punkt 7.4.4.3 har utvalget foreslått å innføre en ny lovbestemmelse i aksjeloven kapittel 10 om styrets plikt til å utarbeide en redegjørelse i forbindelse med kapitalforhøyelse ved gjeldskonvertering (motregning). Etter gjeldende rett er kapitalforhøyelse med gjeldskonvertering regulert av de alminnelige regler om kapitalforhøyelse med tingsinnskudd, jf. aksjeloven § 10-2 sml. § 2-6. Ved gjeldskonvertering foretas det derfor praktiske tilpasninger av redegjørelsens form og innhold.

Revisors arbeid med å bekrefte styrets redegjørelse ved gjeldskonvertering reguleres av SA 3802 Revisors uttalelser og redegjørelser etter selskapslovgivningen. Standarden punkt 82 er tilpasset at redegjørelsen gjelder gjeldskonvertering. Her fremgår det at:

«82. Revisor må kontrollere at gjelden som skal motregnes, er reell på tidspunktet for generalforsamlingens beslutning og at det foreligger en klar og betingelsesløs avtale om motregning av gjelden, og at redegjørelsen er datert og undertegnet. Revisor kan ikke avgi uttalelse dersom gjelden åpenbart er oppstått ved transaksjoner som ikke har forretningsmessig grunnlag. Revisors kontrollhandlinger rettes mot at gjelden er en reell betalingsforpliktelse og at beskrivelsen av den er hensiktsmessig og tilstrekkelig som grunnlag for vurdering av gjelden som oppgjør for innskuddsforpliktelsen for aksjer.»

Revisor skal etter aksjeloven § 10-9 (2) bekrefte at innskuddet er mottatt. Ansvarsbestemmelsen i aksjeloven § 2-19 gjelder også for kapitalforhøyelse med gjeldskonvertering. Revisors arbeid med å bekrefte at innskuddet er mottatt reguleres av SA 3802 punkt 111, hvor det fremgår:

«Før revisor avgir bekreftelse til Foretaksregisteret om motregning, må revisor kontrollere at det eksisterer en reell betalingsforpliktelse (gjeld) og at det foreligger bindende erklæring om motregning.»

13.4.9.2 Dansk og svensk rett

Dansk rett krever i utgangspunktet at det gis bestemte opplysninger om gjeldskonvertering etter selskapsloven § 161, men dette kravet kan fravikes dersom det er enighet mellom

aksjonærene. Det er ingen krav til revisors bekreftelse ved gjeldskonvertering.

Etter svensk rett skal det ved kapitalforhøyelse med gjeldskonvertering («kvittning») etter aktiebolagslagen 13. kap. 7 § avgis en redegjørelse med nærmere opplysninger om gjeldskonverteringen. Revisor har tilsvarende oppgaver som ved tingsinnskudd.

13.4.9.3 Utvalgets vurderinger

I tilknytning til beslutning om kapitalforhøyelse, skal det foretas en verdsettelse av tingsinnskudd, jf. aksjeloven § 10-2 (3) sml. § 2-6. Verdsettelsen kan skje tidligst fire uker før beslutning om kapitalforhøyelsen. Verdien av tingsinnskuddet kan endres frem til innskuddet mottas av selskapet. Det er derfor behov for to adskilte uttalelser; en første uttalelse om redegjørelsen og verdiene, og en etterfølgende bekreftelse av at selskapet har mottatt innskuddet.

Ved gjeldskonvertering er det ikke tilsvarende behov for en forutgående verdsettelse. En gjeldspost har i denne sammenhengen en verdi som normalt tilsvarende gjeldens pålydende. Foreligger det underskudd og svak eller negativ egenkapital, vil verdien av fordringen for fordringshaveren være usikker, og fordringen kan ofte være lavere enn pålydende. For selskapet som får gjeld konvertert til egenkapital, er dette ikke en aktuell problemstilling, da gjelden konverteres til en fordring (aksje med betinget krav på utbytte) med svakere prioritet. Konverteringen har derfor full verdi for selskapet.

Utvalget foreslår derfor at uttalelsen om redegjørelsen og innskuddsbekreftelsen kan avgis samlet. De momenter som i punkt 13.4.6.1.2 er trukket frem i drøftelsen av uavhengige uttalelser om redegjørelser for tingsinnskudd, gjør seg etter utvalgets oppfatning også gjeldende ved gjeldskonvertering. Utvalgets forslag innebærer at det skal være en samlet uttalelse om redegjørelsen for gjeldskonverteringen og bekreftelse av at innskuddet i form av gjeldskonverteringen er gjennomført. Utvalget foreslår ingen utvidelse av kretsen som kan avgi denne bekreftelsen, men at denne bekreftelsen fortsatt skal avgis av revisor.

Utvalget har videre vurdert om det bør gis ytterligere lempinger for foretak som ikke har revisjon av årsregnskapet. En uavhengig uttalelse om redegjørelsen for gjeldskonvertering med samtidig bekreftelse av at gjeldskonverteringen, kan være mer krevende og kostbar for et selskap som ikke har revisjon av årsregnskapet. På den annen side vil det ikke bli gjennomført kontroll av regn-

skapsført gjeld og aksjekapital gjennom revisjon av årsregnskapet. Dette kan tale for at det er behov for en bekreftelse av gjeldskonverteringen. Ettersom krav om bekreftelse av at aksjekapitalinnskudd er ytt har en viktig kontrollfunksjon, mener utvalget at det bør foretas en fornyet vurdering av eventuell lemping for foretak som ikke har revisjon av årsregnskapet. Vurderingen bør først skje når det er vunnet erfaring med de forenklinger som utvalget har foreslått for gjeldskonvertering.

I punkt 7.4.4.3 foreslår utvalget en utvidelse av kravene til redegjørelse ved gjeldskonvertering i tilfeller hvor det i løpet av en toårsperiode forut for gjeldskonverteringen, regnet fra dato for redegjørelsen om gjeldskonverteringen, har vært gjennomført en transaksjon som er informasjonsspliktig etter forslaget til ny § 3-8. I slike tilfeller skal informasjon om dette fremgå av redegjørelsen. Har transaksjonen gitt opphav til, eller på annen måte har direkte sammenheng med den gjeld som skal konverteres, skal det gis opplysninger om transaksjonen som om det hadde vært et tingsinnskudd. Revisors uttalelse om redegjørelsen og bekreftelse av innskuddet kan også i slike tilfeller avgis samlet. Transaksjonen som det skal redegjøres for at er gjennomført, og eventuelle verdiendringer, vil ikke ha noen innvirkning på størrelsen på gjelden som skal konverteres.

13.4.9.4 *Bør tilsvarende regler gjelde for allmennaksjeselskaper?*

I utgangspunktet gjør hensynene for aksjeselskaper seg også gjeldende for allmennaksjeselskaper. Allmennaksjeselskaper henvender seg imidlertid til en ikke navngitt krets. Dette tilsier at det kan være problemstillinger forbundet med at revisors uttalelse om redegjørelsen først kommer etter at generalforsamlingen har besluttet at gjeldskonvertering skal gjennomføres. Utvalget foreslår derfor at det ikke inntas tilsvarende regler i allmennaksjeloven. Utvalget har ikke gått nærmere inn på om selskapsdirektivet kan være til hinder for tilsvarende endringer i allmennaksjeloven.

For allmennaksjeselskaper skal nærmere angitte avtaler uansett behandles i henhold til allmennaksjeloven § 3-8.

13.4.10 Kapitalforhøyelse gjennom fondsemisjon

13.4.10.1 *Gjeldende rett*

Aksjelovene stiller ikke krav om uttalelser eller bekreftelser ved fondsemisjon. En fondsemisjon

er en ren intern ompostering, hvor andre egenkapitalposter reduseres med tilsvarende økning av aksjekapital.

Foretaksregisterloven § 4-4 bokstav e) forstås imidlertid slik at revisor skal avgi en uttalelse til Foretaksregisteret om at overføringen er gjort innenfor rammen av de midler som selskapet kan benytte til utdeling av utbytte etter aksjelovene § 8-1. Kravet gjelder også for aksjeselskaper som ikke har revisjon av årsregnskapet.

13.4.10.2 *Dansk og svensk rett*

Det stilles ingen krav til bekreftelser fra revisor ved fondsemisjon etter dansk eller svensk rett.

13.4.10.3 *Utvalgets vurderinger*

Utvalget antar at nytteverdien av bekreftelse av fondsemisjon er lav, idet fondsemisjon er en ren intern ompostering. Muligheten for feil består først og fremst i at det overføres mer til aksjekapital enn tillatt ut fra rammen av de midler selskapet kan benytte til utdeling av utbytte. Etter utvalgets syn kan denne risikoen ikke forsvare et krav om uavhengig uttalelse. Dersom aksjekapitalen senere skal nedsettes med utbetaling, vil det være krav om kreditorvarsel. En for stor fondsemisjon kan derfor neppe medføre for store utdelinger fra selskapet.

Utvalget foreslår ikke at det skal være påkrevd med bekreftelse ved fondsemisjon. Utvalget finner imidlertid ikke grunn til å foreslå lovendring om dette, da utvalget mener at en slik løsning allerede ligger innenfor gjeldende regulering.

For selskap som ikke har revisjon av årsregnskapet, kan kostnadene med å innhente en uavhengig uttalelse ved fondsemisjonen være forholdsmessig høyere enn for selskaper med revisjon. Utvalget mener derfor at dersom dagens krav i foretaksregisterloven om uttalelse likevel videreføres, bør det gjøres unntak fra kravet om å innhente en uavhengig bekreftelse for selskaper som ikke har revisjon av årsregnskapet.

13.4.11 Kapitalnedsettelse til dekning av tap som ikke kan dekkes på annen måte

13.4.11.1 *Gjeldende rett*

Ved melding til Foretaksregisteret om kapitalnedsettelse til dekning av tap som ikke kan dekkes på annen måte, krever foretaksregisterloven § 4-4 bokstav h) at det skal vedlegges en erklæring fra revisor, jf. aksjeloven § 12-1 (1) nr. 1 og § 12-5 (1).

Kravet om revisorbekreftelse har imidlertid ingen materiell forankring i aksjeloven. Kravet gjelder også for selskap som ikke har revisjon av årsregnskapet.

Ifølge Ot.prp. nr. 72 (1994–95) side 30 er begrunnelsen for at det skal vedlegges en erklæring fra revisor at:

«Revisor vil være den nærmeste til å kunne bekrefte at nedsettingsbeløpet går til dekning av tap som ikke kan dekkes på annen måte, jf. aksjeloven §§ 6-1 og 6-2. Også det faktum at det som hovedregel ikke kunngjøres kreditorvarsel i disse tilfellene, tilsier at revisorerklæring bør bli vedlagt meldingen om kapitalnedsettelsen».

Hvis selskapet i tillegg ønsker å gjennomføre nedsettelse til dekning av tap med kreditorfrist i henhold til aksjeloven § 12-6, jf. § 12-5 (1) siste alternativ, skal det i tillegg foreligge en uttalelse om forholdet til selskapets kreditorer, jf. punkt 13.4.12.

13.4.11.2 Dansk og svensk rett

Det stilles ingen krav til revisors bekreftelser ved kapitalnedsettelse til dekning av tap i dansk eller svensk rett.

13.4.11.3 Utvalgets vurderinger

Etter utvalgets syn er det vanskelig å se noen god begrunnelse for foretaksregisterloven § 4-4 bokstav h). Derimot er det tungtveiende argumenter mot å beholde lovbestemmelsen.

Det må være positivt både for kreditorer og selskapet at udekkede tap dekkes, enten dette skjer ved nedsettelse av aksjekapitalen eller på annen måte. Kapitalnedsettelsen bidrar til at det sikres et rettviseende bilde av selskapets reelle kapital situasjon. Det er derfor liten grunn til å ha regler som begrenser muligheten for at selskap kan nedsette aksjekapitalen for dette formålet. For selskaper som har lidt tap som ikke kan dekkes på annen måte, kan kostnader til revisors erklæring fremstå som unødig byrdefullt. For selskaper som ikke har revisjon av årsregnskapet, vil et krav om bekreftelse fra revisor være spesielt byrdefullt, da en slik bekreftelse som regel medfører en begrenset revisjon.

Utvalget foreslår derfor å oppheve foretaksregisterloven § 4-4 bokstav h).

I den grad bestemmelsen videreføres for aksjeselskap, mener utvalget at det i alle fall bør gjøres unntak for selskaper som ikke har revisjon

av årsregnskapet. Ettersom dette er en subsidiær løsning, fremmer ikke utvalget lovforslag for denne løsningen.

Utvalgets vurdering av uttalelse om forholdet til kreditorene i henhold til aksjeloven § 12-6 nr. 3 behandles i punkt 13.4.12. I utgangspunktet er en slik uttalelse ikke nødvendig ved kapitalnedsettelse til dekning av tap. Fremgangsmåten med kreditorvarsel kan likevel velges, noe som kan være motivert av at man ønsker å unngå begrensninger i muligheten til å gi utbytte i de tre etterfølgende år. I punkt 13.4.12.3 foreslås det at regelen i aksjeloven § 12-6 nr. 3 om revisors uttalelse om forholdet til kreditorene ikke videreføres. Det samme vil gjelde for krav om uttalelse fra revisor om forholdet til kreditorene ved nedsettelse av kapital for å dekke tap når dette gjennomføres med kreditorvarsel.

13.4.11.4 Bør tilsvarende regler gjelde for allmennaksjeselskaper?

Etter utvalgets oppfatning gjør de samme hensyn seg gjeldende for krav om bekreftelse ved kapitalnedsettelse til dekning av tap som ikke kan dekkes på annen måte for allmennaksjeselskaper, som for aksjeselskaper. Utvalget foreslår derfor at foretaksregisterloven § 4-4 bokstav h) også oppheves for allmennaksjeselskaper.

13.4.12 Kapitalnedsettelse til utdeling og andre formål

13.4.12.1 Gjeldende rett

13.4.12.1.1 Bekreftelse av full dekning for selskapets bundne kapital

Ved kapitalnedsettelse med utdeling eller avsetning til frie fond følger det av aksjeloven § 12-2 (2) sjettemte punktum at revisor skal «(...) bekrefte at det etter nedsettelsen vil være full dekning for selskapets bundne egenkapital». Kravet gjelder også for selskap som ikke har revisjon av årsregnskapet.

Kravet om revisorbekreftelse var nytt ved innføringen av aksjeloven av 1997, og det er ikke nærmere begrunnet i forarbeidene. Liknende bestemmelser om revisors bekreftelse av dekning for gjenværende bunden egenkapital finnes i bestemmelsene om kapitalnedsettelse i tilknytning til innløsning og utelukkelse av aksjonærer, jf. aksjeloven § 4-24 (4) fjerde punktum og § 4-25 (3) første punktum. Heller ikke for disse bestemmelsene er kravet om revisorbekreftelse begrunnet i lovforslagene.

Det er særlig kreditorinteresser som beskyttes ved regler om revisorbekreftelse av kapitaldekningen i selskapet. Aksjonærenes interesse vil være tilfredsstillende beskyttet gjennom likebehandlingsregler og saksbehandlingsregler for de aktuelle transaksjoner.

Revisors arbeid er regulert i SA 3802 Revisors uttalelser og redegjørelser etter selskapslovgivningen punkt 143:

«Revisor må foreta kontrollberegning av om det er dekning for bundet egenkapital etter at det er tatt hensyn til virkningen av nedsettningen. Herunder tar revisor stilling til selskapets vurdering av om det etter nedsettelsen har forsvarlig egenkapital og likviditet. Det må av den grunn utføres revisjonshandlinger vedrørende hendelser etter balansedagen inntil bekreftelse avgis jf. ISA 560 «Hendelser etter balansedagen».»

Dersom kapitalnedsettelsen skal skje med tingsuttak, fremgår det av aksjeloven § 3-6 (3) at det er eiendelenes balanseførte verdi som skal legges til grunn. Revisor forventes derfor i utgangspunktet ikke å skulle ta hensyn til virkelig verdi av eiendelen(e) som skal deles ut. Dersom virkelig verdi av eiendeler som skal være igjen, skulle være lavere enn bokført verdi, må det ved beregningen tas hensyn til det nedskrivningsbehov som slike negative verdiendringer medfører.

Det har vært reist spørsmål om rekkevidden av revisors uttalelse om dekning for bunden egenkapital, og om det er sammenheng med kravet til forsvarlig egenkapital og likviditet.

Nærings- og fiskeridepartementet svarte i november 2014 på en henvendelse fra Revisorforeningen om forståelsen av aksjelovene § 12-2 (2).⁶ Av svaret fremgår det at revisors bekreftelse av dekning for bundet egenkapital ved en kapitalnedsettelse *ikke* innebærer at revisor bekrefter at selskapets egenkapital og likviditet er forsvarlig. Vurderingen av om selskapet har forsvarlig egenkapital og likviditet etter utdelingen, tilligger selskapets styre.

Revisorforeningen har senere pekt på at departementet i sitt brev refererte til at intensjonen bak kravet i aksjelovene § 12-2 (2) er at revisors bekreftelse skal gi eiere og kreditorer et sikrere grunnlag for å vurdere kapitalsituasjonen i selskapet.⁷ Revisorforeningen uttalte at dette til-

sier at departementet mener at revisor må ta hensyn til alle kjente forhold når han eller hun skal avgi sin bekreftelse. Ifølge Revisorforeningen må revisor dermed vurdere konsekvensen av en kapitalnedsettelse for egenkapital og likviditet. Dersom kapitalnedsettelsen medfører at selskapet etter revisors vurdering vil bryte lovens krav til egenkapital/likviditet, vil nedsettningen være ulovlig. Revisor kan ikke avgi noen bekreftelse som kan legitimere et lovbrudd, og revisor må i et slikt tilfelle informere selskapet om at han ikke kan avgi attestasjonen.

13.4.12.1.2 Bekreftelse om kreditorinnsigelser

Ved melding til Foretaksregisteret om gjennomføring av kapitalnedsettelse etter kreditorvarsling, skal det fremlegges en bekreftelse fra både styret og revisor «(...) om at forholdene til kreditorer ikke er til hinder for at beslutningen trer i kraft», jf. aksjeloven § 12-6 nr. 3 annet punktum. Kravet om revisorbekreftelse gjelder også for selskaper som ikke har revisjon av årsregnskapet.

Revisors arbeid er regulert i SA 3802 Revisors uttalelser og redegjørelser etter selskapslovgivningen punkt 148 og 149, hvor det står:

«148: Før revisor avgir sin uttalelse til Foretaksregisteret, må revisor rette forespørsel til selskapets ledelse, og eventuelt andre, om det er mottatt innsigelser fra selskapets kreditorer. Revisor tar utgangspunkt i den bekreftelse som styret avgir. Dersom det er mottatt innsigelser, må revisor vurdere de konsekvenser dette kan få for revisors uttalelse. Foruten å få fremlagt styrets bekreftelse, forespør revisor daglig leder og eventuelt advokatforbindelse(r) om mulige innsigelser. Deretter vurderes den regnskapsmessige virkning av krav, sikkerhetsstillelser med videre. Revisor bør, før avleggelse av sin erklæring om forholdet til kreditorene, kontrollere om det er gjennomført vurdering av dekning for bunden egenkapital på tidspunkt for vedtaket. Dersom revisor blir klar over at denne vurderingen ikke er gjennomført, vil revisor normalt ikke kunne avgi sin erklæring om forholdet til kreditorene.

149: Revisor har ikke noe ansvar for å foreta en fornyet vurdering av om det er dekning for bundet egenkapital på tidspunktet for avgivelse av uttalelsen. Dersom revisor blir

⁶ <https://www.revisorforeningen.no/globalassets/fag/selskapsrett/sak-14-3595-20141002-12-2-rekkevidden-revisors-bekreftelse-pwc-nfd.pdf>

⁷ <https://www.revisorforeningen.no/fag/nyheter/revisors-bekreftelse-av-dekning-for-bundet-egenkapital/>

kjent med at det har inntruffet hendelser som det ikke var tatt hensyn til i forbindelse med beslutningen om kapitalnedsetting, må det likevel foretas en fornyet vurdering av om dette har betydning for gjennomføringen av kapitalnedsettingen.»

13.4.12.2 Dansk og svensk rett

I dansk rett er det ingen krav om revisorbekreftelse av kapitaldekningen, jf. selskabsloven §§ 185 flg. Dersom kapitalnedsettelse skal skje med tingsutdeling, skal det være en redegjørelse om dette fra revisor, jf. selskabsloven § 190.

I svensk rett følger det av aktiebolagslagen 20. kap. 8 § annet ledd at revisor skal avgi en vurdering til generalforsamlingen om kapitalnedsettelse bør vedtas, med særlig vekt på vurderinger av hensynet til forsvarlig egenkapital.

Det er ingen krav til revisors bekreftelse av forholdet til selskapets kreditorer etter dansk eller svensk rett.

13.4.12.3 Utvalgets vurderinger

Som det fremgår av punkt 13.4.12.1, kan det være relativt stort omfang av de kontrollhandlinger som må gjennomføres for at revisor kan avgi uttalelsene om dekning for bunden egenkapital og om forholdet til kreditorerne. Samtidig er det grunn til å anta at nytteverdien er begrenset.

Hensynet til kreditor er etter utvalgets oppfatning ivare tatt gjennom reglene i aksjeloven § 12-6 nr. 2 om kreditorvarsling og tilhørende bestemmelser som forbyr gjennomføring av kapitalnedsettelse dersom det er kommet innsigelse fra kreditor med uomtvistet og forfalt fordring. Loven gir dessuten kreditor med omtvistet eller ikke forfalt fordring adgang til å kreve sikkerhetsstillelse.

Utvalget foreslår derfor å oppheve kravene i aksjeloven § 12-2 (2) sjette punktum og § 12-6 nr. 3 om bekreftelse av kapitaldekning og bekreftelse om kreditorinnsigelse. Utvalget foreslår videre å oppheve kravet om revisorbekreftelse i aksjeloven § 4-24 (4) fjerde punktum. Innløsningen skal gjennomføres ved at aksjene slettes etter reglene om nedsetting av aksjekapitalen. Ettersom aksjeloven § 4-25 (3) første punktum viser til aksjeloven § 4-24 (4), er det ikke nødvendig å foreslå endringer i reglene om utløsning av aksjonær.

I den grad bestemmelsen videreføres for aksjeselskaper, mener utvalget at det i alle fall bør gjøres unntak for selskaper som ikke har revisjon av årsregnskapet. For slike selskaper vil omfanget

av nødvendige kontrollhandlinger kunne bli større enn for selskap med revisjon, slik at kostnadene vil være forholdsmessig høyere. Ettersom dette er en subsidiær løsning, fremmer ikke utvalget lovforslag for denne løsningen.

13.4.12.4 Bør tilsvarende regler gjelde for allmennaksjeselskaper?

Utvalget mener at de samme hensyn i utgangspunktet gjør seg gjeldende for allmennaksjeselskaper, slik at tilsvarende endringer også burde foreslås i allmennaksjeloven. Utvalget har imidlertid ikke vurdert om EU-selskapsrett kan være til hinder for tilsvarende endringer i allmennaksjeloven. Utvalget foreslår derfor ikke tilsvarende endringer for allmennaksjeselskaper.

13.4.13 Fusjon uten kapitalforhøyelse

13.4.13.1 Gjeldende rett

I punkt 7.3.1 er det redegjort for krav til utkast til åpningsbalanse ved fusjon, som også gjelder for fusjon uten kapitalforhøyelse.

Revisor skal uttale seg om utkast til åpningsbalanse. I SA 3802 Revisors uttalelser og redegjørelser etter selskapslovgivningen punkt 183 angis retningslinjene for revisors kontroll av åpningsbalansen:

«Som grunnlag for sin uttalelse må revisor benytte regnskapene for de enkelte selskapene og kontrollere at de regnskapsmessige konsekvensene av fusjonen er innarbeidet i henhold til regnskapslovens bestemmelser. Revisors uttalelse er avgrenset til presentasjon og klassifisering. Verdsattelsen av innskuddet kontrollerer og uttaler revisor seg om i forbindelse med uttalelsen om redegjørelsen. Foruten nødvendig arbeid direkte knyttet til uttalelsen om presentasjon og klassifisering utfører revisor kontrollhandlinger, normalt forespørsler og analyser, rettet mot grunnlaget for åpningsbalansen. Disse kontrollhandlingene utføres basert på revisors profesjonelle skjønn, og kontrollene rettes mot regnskapspåstander utover presentasjon og klassifisering. Det er hensiktsmessig å kombinere kontrollhandlinger slik at de dekker flere målsettinger samtidig. Revisors kontroll vedrørende overdragende selskap (verdien av tingsinnskuddet) er behandlet i punkt 169 til 176 under kapitlet om «Redegjørelse for fusjonsplanen».»

13.4.13.2 Dansk og svensk rett

Verken i dansk eller svensk rett kreves det åpningsbalanse ved fusjon.

Den danske selskabsloven § 239 stiller derimot krav om mellombalanse dersom fusjonsplanen er datert mer enn seks måneder etter siste avgitte årsregnskap. Kravet kan imidlertid fraviktes dersom aksjonærene samtykker til dette.

Etter svensk rett skal fusjonsplanen granskes av revisor ved fusjon mellom morselskap og heleid datterselskap. Revisor skal avgi en uttalelse, hvor det skal fremgå særskilt dersom fusjonen kan medføre risiko for at morselskapets kreditorer ikke får sine krav dekket, jf. aktiebolagslagen 23. kap. 29 §.

13.4.13.3 Utvalgets vurderinger

I punkt 7.3.2 foreslås det at kravet om åpningsbalanse ikke videreføres. Forslaget innebærer at ikke er behov for uttalelse fra revisor om utkast til åpningsbalanse.

Dersom krav om utkast til åpningsbalanse videreføres, foreslår utvalget at det ikke stilles krav om revisors uttalelse til utkast til åpningsbalansen. Begrunnelsen er at informasjonsverdien er begrenset, ettersom revisors kontroll rettes mot presentasjon og klassifisering. Dersom krav om utkast til åpningsbalanse videreføres, mener utvalget videre at det må gjøres unntak for selskaper som ikke har revisjon av årsregnskapet. For disse selskapene innebærer krav om uttalelse om utkast til åpningsbalanse ved fusjon uforholdsmessige høye kostnader sett i forhold til den begrensede nytteverdien. Ettersom dette er subsidiære løsninger, fremmer ikke utvalget lovforslag for denne løsningen.

13.4.13.4 Bør tilsvarende regler gjelde for allmennaksjeselskaper?

I punkt 7.3.5 har utvalget foreslått ikke å videreføre krav til utkast til åpningsbalanse ved fusjon. Forslaget innebærer at det også for allmennaksjeselskaper ikke er behov for uttalelse fra revisor om utkast til åpningsbalanse.

13.4.14 Fusjon med kapitalforhøyelse

13.4.14.1 Gjeldende rett

Det vises til beskrivelsen av gjeldende rett i punkt 13.4.13.1 om utkast til åpningsbalanse ved fusjon uten kapitalforhøyelse. I fusjon med kapitalforhøyelse er fristen for tallgrunnlaget og verdsettelsen

tidligst åtte uker før beslutningen om fusjon, jf. aksjeloven 13-6 (1) nr. 7 og § 13-10 (3).

Redegjørelser ved fusjon med kapitalforhøyelse skal gi de samme opplysninger om tingsinnskuddet ved stiftelse eller vanlig kapitalforhøyelse med tingsinnskudd, jf. aksjeloven § 13-10 (3) og punkt 7.4, 13.4.6.1.2 og 13.4.8.1. Redegjørelser ved fusjon skal i tillegg til kravene som gjelder tingsinnskudd i det overtagende selskap, også inneholde opplysninger om vederlaget. Det skal blant annet angis hvilke fremgangsmåter som er brukt ved fastsettelsen av vederlaget, om fremgangsmåtene har vært hensiktsmessige, om det har vært særskilte vanskeligheter ved fastsettelsen og om vederlaget er rimelig og saklig begrunnet.

Dersom alle aksjonærene samtykker, kan det etter aksjeloven § 13-10 (4) gjøres unntak fra kravene i annet ledd om opplysninger om vederlaget.

Revisors arbeid knyttet til uttalelse om redegjørelsen ved fusjon av aksjeselskaper er regulert i SA 3802 Revisors uttalelser og redegjørelser etter selskapslovgivningen punkt 169 og 171 til 176:

<169. For overdragende selskap i en fusjon etter ASL må revisor ta stilling til og uttale seg om at de opplysninger loven krever, er gitt, og danne seg en oppfatning av om begrunnelsen for vederlaget til aksjeeierne i det overdragende selskap er rimelig og saklig. For overtakende selskap i en fusjon må revisor i tillegg ta stilling til og uttale seg om styrets vurdering av innskuddets verdi. Revisor må kontrollere at redegjørelsen er datert og undertegnet. De opplysninger loven krever, må være i samsvar med de reelle forhold.

171. Revisor må ikke delta i beslutningsprosessen eller foreta verdsettelse av det enkelte selskap som deltar i fusjonen når revisor utarbeider redegjørelser som uavhengig sakkyndig eller når revisor uttaler seg om redegjørelser. Det er en forutsetning at det fra styrenes side er foretatt en verdsettelse av det enkelte selskap som deltar i fusjonen før revisor gir sin uttalelse eller redegjørelse. For at revisor skal kunne avgi sin uttalelse eller redegjørelse, tilsier ASL/ASAL § 2-6 annet ledd at styrene må fremskaffe de opplysninger revisor anser er nødvendige for å avgi sin uttalelse eller redegjørelse, og gi revisor adgang til å foreta de undersøkelser revisor anser nødvendig for å verifisere om opplysningene er tilstrekkelig og hensiktsmessig informasjon til brukerne av redegjørelsen. I praksis vil det være naturlig at revisor engasjeres på et tidlig

tidspunkt slik at den som foretar verdsettelsen, kan forholde seg til eventuelle synspunkter som revisor måtte ha.

172. Omfanget av revisors arbeid vil blant annet avhenge av kvaliteten på den foreliggende verdivurdering og dokumentasjon for denne. Vurderingen av virkelig verdi må derfor baseres på om verdien er forsvarlig ved at den gir uttrykk for et beste estimat på grunnlag av de foreliggende forutsetninger, og om de anvendte forutsetninger og metoder for beregning framstår som rimelige. Ved kontroll av virkelige verdier er veiledningen i ISA 540 «Revisjon av regnskapsestimater, herunder estimater på virkelig verdi og tilhørende tilleggsopplysninger» og ISA 550 «Nærstående parter» relevant. Revisor vurderer om det er behov for å innhente skriftlig uttalelse fra ledelsen i overensstemmelse med ISA 580 «Skriftlige uttalelser». Revisors kontroller rettes mot verdsettelse til virkelig verdi, selv om bestemmelsene om redegjørelse i § 2-6 er begrenset til at verdien minst må tilsvare avtalt vederlag. Kompleksiteten i transaksjonen kan gjøre det nødvendig for revisor å bygge på en eksperts arbeid, jf. ISA 620 «Bruk av en eksperts arbeid».

173. Revisor må danne seg en oppfatning av om fastsettelsen av vederlaget til aksjeeierne i overdragende selskap er rimelig og saklig begrunnet, og om begrunnelsen er tilstrekkelig beskrevet i redegjørelsen. Revisor kan normalt legge til grunn at fremforhandlet vederlag mellom uavhengige parter reflekterer de virkelige verdiene. Revisor vurderer i den forbindelse om alle berørte parter er representert. Det fremforhandlede bytteforholdet kan avvike fra det en teknisk verdsettelse normalt skulle tilsi. Dette kan blant annet skyldes styrkeforholdet mellom partene. Revisor gjør likevel en selvstendig vurdering av grunnlaget for bytteforholdet og kontrollerer om det er utarbeidet tilstrekkelig begrunnelse for fastsettelse av vederlaget.

174. Dersom revisor ikke mottar de opplysninger som anses nødvendige for å kunne uttale seg om redegjørelsen eller for å kunne gi en fullstendig redegjørelse, skal revisor gjøre oppdragsgiver oppmerksom på dette så snart som mulig. Se punkt 20 til 23 om bruk av forbehold mv.

175. I trekantfusjoner må revisor vurdere verdien av fordringen på datterselskapet som deltar i fusjonen. Verdien av fordringen vil i hovedsak avhenge av verdien av innskuddet i

det fusjonerende selskapet, altså verdien av det overdragende selskapet. Revisor må ta stilling til og uttale seg om styrets vurdering av fordringens verdi, det vil si verdien av det (de) overdragende selskapet(r).

176. Verdsettelsen av eiendeler som skal skytes inn kan tidligst gjøres åtte uker før generalforsamlingens beslutning. Dersom revisor blir kjent med at det mellom tidspunkt for redegjørelse og tidspunkt for kapitalforhøyelsen har oppstått en mangel ved innskuddet som medfører at kapitalforhøyelsen ikke kan gjøres på foreliggende grunnlag, må revisor gjøre styret oppmerksom på dette forholdet.»

13.4.14.2 Dansk og svensk rett

Etter dansk rett skal det enten utarbeides en uavhengig redegjørelse med hovedsakelig samme krav som ved tingsinnskudd etter selskabsloven § 240, eller en uttalelse om fusjonsplanen etter selskabsloven § 241 og erklæring om at kreditorenes stilling er tilstrekkelig sikret etter selskabsloven § 242.

Etter svensk rett skal fusjonsplanen granskes av revisor, og det skal avgis en redegjørelse med detaljerte opplysninger og bekreftelser når det gjelder vederlag og verdsettelse, jf. aktiebolagslagen 23. kap. 11 §. Begge deler kan unnlates dersom samtlige aksjonærer samtykker. Det skal imidlertid alltid være bekreftelse knyttet til kreditorenes stilling. Ved fusjon hvor et eksisterende selskap er overtakende selskap, skal det angis særskilt dersom revisor finner at det er risiko for at det overtakende selskaps kreditorer ikke får oppgjør for sine fordringer etter fusjonen. Er overtakende selskap nystiftet gjennom fusjonen, skal det angis om virkelig verdi av overdragende selskap for det overtakende selskapet minst tilsvare aksjekapitalen i det overtakende nystiftede selskapet.

13.4.14.3 Utvalgets vurderinger

Utvalget viser til drøftelse og konklusjoner i punkt 13.4.13.3. I en fusjon med kapitalforhøyelse vil de sentrale opplysningene fremgå av redegjørelsen og bekreftes gjennom uttalelsen om redegjørelsen.

Utvalget viser videre til drøftelser og konklusjoner i punkt 13.4.6.3.2 vedrørende uttalelse om redegjørelse ved stiftelse med tingsinnskudd. De samme hensyn og argumenter gjør seg gjeldende ved fusjon.

For fusjon med kapitalforhøyelse mener utvalget at det er viktig med kontroll av verdsettelsene

som danner grunnlaget for bytteforholdet. Dette skal sikre dekningsgrunnlaget for kreditorerne i alle de deltakende selskaper og bidra til at det ikke skjer overføring av verdier fra én aksjonær eller aksjonærgruppe til en annen. Etter utvalgets syn tilsier en avveining mellom de ulike hensynene at ordningen i aksjeloven § 13-10 (3) bør opprettholdes.

13.4.14.4 *Bør tilsvarende regler gjelde for allmennaksjeselskaper?*

Utvalgets forslag om at utkast til åpningsbalanse og uttalelse om utkast til åpningsbalanse ikke videreføres i henholdsvis punkt 7.3 og 13.4.13.3, gjelder tilsvarende for allmennaksjeselskaper.

Utvalget foreslår at allmennaksjeloven § 13-10 (3) videreføres.

13.4.15 Fisjon

13.4.15.1 *Gjeldende rett*

Det vises til beskrivelsen av gjeldende rett i punkt 13.4.13.1 om utkast til åpningsbalanse ved fusjon uten kapitalforhøyelse. Ved fisjon er fristen for tallgrunnlaget og verdsettelsen tidligst åtte uker før beslutningen om fisjon, jf. aksjeloven § 14-4 (3). I motsetning til ved fusjon, gjelder det ved fisjon ikke krav om utkast til åpningsbalanse for overdragende selskap.

Redegjørelser ved fisjon skal gi de samme opplysninger som ved fusjon, jf. aksjeloven § 14-4 (3) jf. § 13-10 (3) og punkt 13.4.14.2.

Reguleringen av revisors arbeid i SA 3802 punkt 209 og 210 til 216 er i all hovedsak identisk med tilsvarende regulering av revisors arbeid med uttalelse om redegjørelse ved fusjon, jf. punkt 13.4.14.2.

Ved kapitalnedsettelse i forbindelse med fisjon gjelder det også et krav om bekreftelse av dekning for gjenværende bunden egenkapital, jf. aksjeloven § 14-3 (3) jf. § 12-2 (2) sjette punktum og punkt 13.4.12.1.1.

13.4.15.2 *Utvalgets vurderinger*

Det vises til utvalgets vurderinger og konklusjoner i punkt 13.4.14.2 om fusjon med kapitalforhøyelse. De samme hensyn og argumenter gjør seg gjeldende ved fisjon, og utvalgets drøftelse og konklusjoner er de samme.

Utvalget foreslår i punkt 7.3.2 at utkast til åpningsbalanse ikke videreføres, og dermed videreføres heller ikke kravet om uttalelse om utkast

til åpningsbalanse, jf. punkt 13.4.13.3. Kravene til redegjørelse og uttalelse om redegjørelsen videreføres uten endringer etter utvalgets forslag.

Etter utvalgets oppfatning gjør de samme hensyn seg gjeldende for revisors bekreftelse av dekning for bunden egenkapital ved kapitalnedsettelse ved fisjon, som ved kapitalnedsettelse til utdeling og andre formål, jf. punkt 13.4.12.3. Utvalget foreslår derfor ikke å videreføre krav om at revisor skal bekrefte at det etter nedsetting skal være full dekning for selskapets bundne egenkapital ved fisjon. Et tilleggsargument ved fisjon er at kravet om revisors bekreftelse kun er aktuelt dersom overdragende selskap videreføres. Dersom fisjonen innebærer at overdragende selskap oppløses, bortfaller nødvendigvis også kravet om at det skal avgis uttalelse om dekning for bunden egenkapital.

13.4.15.3 *Bør tilsvarende regler gjelde for allmennaksjeselskaper?*

Utvalgets forslag om at utkast til åpningsbalanse og uttalelse om utkast til åpningsbalanse ikke videreføres i henholdsvis punkt 7.4 og 13.4.13.3 gjelder tilsvarende for allmennaksjeselskaper.

Utvalget foreslår at allmennaksjeloven § 14-4 (3) videreføres. Når det gjelder utvalgets forslag om ikke å videreføre krav om at revisor skal bekrefte at det etter nedsetting skal være full dekning for selskapets bundne egenkapital ved fisjon for aksjeselskaper, foreslår utvalget ikke tilsvarende forslag for allmennaksjeselskaper, jf. punkt 13.4.12.4.

13.5 Revisors møte med styret

13.5.1 *Gjeldende rett*

I revisjonspliktige selskaper skal styret hvert år ha et møte med revisor uten at daglig leder eller andre fra den daglige ledelsen er til stede, jf. revisorloven § 2-3 første ledd første punktum. Dersom et flertall av styrets medlemmer også inngår i selskapets daglige ledelse, skal likevel hele styret, med unntak av daglig leder, delta i møtet, jf. revisorloven § 2-3 første ledd annet punktum.

Formålet med møtekravet er at styret og revisor skal drøfte regnskapsmessige forhold der revisor ser vesentlige svakheter og mangler ved de vurderingene den daglige ledelsen har gjort, samt andre forhold som revisor mener styret bør informeres om, jf. revisorloven § 2-3 annet ledd.

I revisorloven § 2-3 tredje ledd er det gjort enkelte unntak fra kravene i første ledd. Det er

blant annet gjort unntak for gruppen små foretak etter regnskapsloven § 1-6.

Videre følger det av revisorloven § 2-3 fjerde ledd at departementet i forskrift kan gi nærmere regler om at enkelte regnskapsmessige forhold alltid skal behandles i møte som nevnt i første, jf. annet ledd.

I Prop. 111 L (2012–2013) side 105 viste departementet til at revisorloven § 2-3:

«står på egne ben i forhold til aksjeloven § 6-19. Departementet forstår denne bestemmelsen slik at det årlig skal avholdes minst ett fysisk møte mellom styret og revisor, og dette må etter departementets syn gjelde uavhengig av utformingen av § 6-19.»

Revisorforeningen har på sine nettsider i ettertid gitt uttrykk for et avvikende syn på hva som må anses som «møte» i henhold til revisorloven § 2-3. De uttaler blant annet at:

«Formålet med møtet skal være at styret og revisor drøfter regnskapsmessige forhold der revisor ser vesentlige svakheter og mangler ved de vurderingene den daglige ledelsen har gjort, samt andre forhold som revisor mener styret bør informeres om.

Kravet om årlig møte med revisor fremgår av revisorloven § 2-3. Etter aksjeloven § 6-19 skal styret behandle saker i møte, med mindre styrets leder finner at saken kan foreligges skriftlig eller behandles på annen betryggende måte. Bestemmelsene angir ikke noe nærmere om møteformen. I tilfeller der styremedlemmene holder til langt fra hverandre, har det særlig betydning om møtekravet innebærer at styremedlemmene må være fysisk til stede i samme rom (fysisk møte) eller om styremedlemmene kan delta med utstyr for telefon- eller videokonferanse.

Finansdepartementet omtaler ikke møteformen i forarbeidene til revisorloven § 2-3, jf. Prop. 117 L (2009–2010) om foretaksstyring og tiltak mot manipulering av finansiell informasjon, punkt 5. Bestemmelsen i aksjeloven § 6-19 om at styrebehandling av årsregnskapet og lederlønn skal skje i møte, ble opphevet ved en endring i aksjeloven i 2013. Justisdepartementet uttalte i den forbindelse at det årlige møtet med revisor må være et fysisk møte, jf. Prop. 111 L (2012–2013) pkt. 6.5.4:

«Departementet forstår [revisorloven § 2-3] slik at det årlig skal avholdes minst ett fysisk møte mellom styret og revisor, og dette må etter depar-

tementets syn gjelde uavhengig av utformingen av § 6-19.»

Fysisk tilstedeværelse er mest ideelt for god kommunikasjon i møtet. Samtidig taler tungtveiende praktiske og økonomiske hensyn i noen tilfeller for at det bør være mulig å delta med utstyr for telefon- eller videokonferanse. Også telefon- og videomøter gir samtidig kommunikasjon mellom deltakerne, som tross alt må være det grunnleggende kriteriet for et møte.

Revisorforeningen anbefaler at det avholdes et fysisk møte med revisor når det kan gjennomføres uten vesentlige ulempe. Ut fra de forholdene som er påpekt ovenfor, og til tross for Justisdepartementets uttalelse om fysisk møte, mener vi likevel at det vil være akseptabelt etter revisorloven § 2-3 å delta i møtet med utstyr for telefon- eller videokonferanse.»

13.5.2 Utvalgets vurderinger

Utvalget er enig i Revisorforeningens synspunkter og mener at rettstilstanden bør klargjøres.

I punkt 8.2.6 har utvalget foreslått enkelte endringer i aksjeloven § 6-19, slik at lovbestemmelsen blir bedre tilpasset den teknologiske utviklingen og slik at selskapene skal ha større fleksibilitet med hensyn til hvordan styremøter kan avholdes.

Etter utvalgets oppfatning må det være adgang til å avholde det årlige møtet mellom styret og revisor på samme måte som styremøter. Revisor må derfor kunne delta i møtet på samme måte som styremedlemmene. Dersom styret ønsker å avholde møtet som et elektronisk møte, har revisor således adgang til å delta elektronisk. I de tilfeller styret velger et fysisk møte, mener utvalget at det må være anledning for revisor å kunne delta elektronisk, dersom dette godkjennes av styret.

Utvalget mener at det er grunn til å se nærmere på om det absolutte kravet om et møte mellom styret og revisor skal endres, slik at det kun skal være pålagt å ha møte når det er behov for det. Dette må ses i lys av at revisorloven allerede i dag gjør unntak for en stor andel av aksjeselskapene, jf. revisorloven § 2-3 tredje ledd nr. 1. Utvalget har imidlertid ikke gått nærmere inn på problemstillingen, og foreslår derfor heller ingen endringer.

Utvalget mener at regelen i revisorloven § 2-3 fremstår som en selskapsrettslig regel. Utvalget foreslår derfor at det i aksjeloven inntas en ny § 7-5a som tilsvarende gjeldende § 2-3 i revisorloven om møte mellom styret og revisor.

For aksjeselskaper som ikke har revisjon av årsregnskapet, er et slikt møte naturligvis ikke aktuelt. Det er ikke nødvendig å ta inn noen eksplisitt regulering av dette unntaket, ettersom det allerede er et unntak for regnskapspliktige i gruppen små foretak etter regnskapsloven § 1-6, med betydelig høyere terskelverdier enn det som foreslås å skulle gjelde for revisjonsplikt.

13.5.3 Bør tilsvarende regler gjelde for allmennaksjeselskaper?

Etter utvalgets oppfatning gjør de samme hensyn seg gjeldende for allmennaksjeselskaper, som for aksjeselskaper. Utvalget foreslår derfor at det i allmennaksjeloven inntas en tilsvarende ny § 7-5a som for aksjeselskaper.

Kapittel 14

Oppløsning og avvikling

14.1 Innledning

Utvalget skal vurdere om bestemmelsene i aksjeloven kapittel 16 om oppløsning og avvikling kan forenkles. Utvalget er spesielt bedt om å vurdere om kravene til revisjon av avviklingsbalanse, fortegnelse og avviklingsoppgjør bør oppheves for selskaper som har besluttet fravalg av revisjon.

Utvalget skal ikke vurdere konkurslovens regler om tvangsoppløsning.

I henhold til mandatet skal utvalget også behandle krav til oppbevaring av regnskapsmateriale mv. ved avvikling. Dette er behandlet i punkt 5.6.

14.2 Gjeldende rett

Oppløsning og avvikling av aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper må enten

1. ha grunnlag i beslutning fattet av generalforsamlingen, jf. aksjelovene § 16-1,
2. skje som tvangsoppløsning etter kjennelse av retten, jf. aksjelovene § 16-15, eller
3. skje som tvangsoppløsning ved dom etter krav fra aksjeeier, jf. aksjelovene § 16-19.

Som hovedregel må beslutning om oppløsning treffes av generalforsamlingen med samme kvalifiserte flertall som for vedtektsendring, jf. aksjelovene § 16-1 (1), jf. § 5-18. Skal selskapet oppløses som følge av at det er inntrådt forhold som etter vedtektene skal medføre oppløsning, eller som følge av lovbestemmelse, treffes generalforsamlingens beslutning med alminnelig flertall, jf. aksjelovene § 16-1 (2). Forhold som etter vedtektene skal medføre oppløsning, kan for eksempel være at selskapet har oppfylt sitt formål ifølge vedtektene. Et eksempel på at selskapet skal oppløses som følge av lov, er at selskapet ikke har lovpålagt revisor.

Beslutningen om oppløsning skal straks meldes til Foretaksregisteret, som skal registrere og kunngjøre den, jf. aksjelovene § 16-3 og § 16-4. I kunn-

gjøringen skal selskapets kreditorer varsles om at de må melde sine krav til avviklingsstyrets leder innen seks uker fra kunngjøringen i Brønnøysundregistrenes elektroniske kunngjøringspublikasjon. Alle kreditorer med kjent adresse skal særskilt varsles av selskapet.

Under avviklingen opprettholdes langt på vei selskapets organisasjon. Det ordinære styret og daglig leder må imidlertid fratrukket, og et avviklingsstyre overtar forvaltningen av selskapet, jf. aksjelovene § 16-2. Aksjelovene er imidlertid ikke til hinder for at det tidligere styret velges som avviklingsstyre.

Selskapets forretninger kan fortsette i den utstrekning det er ønskelig for en hensiktsmessig gjennomføring av avviklingen, jf. aksjelovene § 16-5 (2). Hvis selskapet opptrer utad, må det ved sitt foretaksnavn på brev, kunngjøringer og andre dokumenter tilkjenne at det er «under avvikling», jf. aksjelovene § 16-5 (1).

Avviklingsstyret må registrere en fortegnelse over selskapets eiendeler og sette opp en særskilt avviklingsbalanse, jf. aksjelovene § 16-6 (1). Aksjelovene § 16-6 (2) og § 16-10 (1) første punktum pålegger revisjon av henholdsvis bofortegnelsen, avviklingsbalansen og avviklingsoppgjøret ved oppløsning av selskapet etter reglene om frivillig oppløsning i aksjelovens punkt 16. Kravet til revisjon gjelder uavhengig av om selskapet har fravalgt revisjon, jf. blant annet Nærings- og fiskeridepartementets vedtak av 28. oktober 2014.¹

Videre må avviklingsstyret sørge for at selskapets forpliktelser dekkes, eventuelt at kreditorer frafaller sitt krav eller godtar en annen debitor, jf. aksjelovene § 16-7 (1). Selskapets eiendeler må omgjøres i penger i den utstrekning dette er nødvendig for å dekke selskapets kreditorer og aksjonærer, jf. aksjelovene § 16-8.

Selve beslutningen om at selskapet skal oppløses, gir ikke mulighet for å utdele mer enn selskapets frie egenkapital, jf. aksjelovene § 16-9 (1). Er

¹ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/schonning-procurement-consulting-as/id2404285/>

følgende vilkår oppfylt, kan selskapet imidlertid dele hele egenkapitalen:

1. Selskapets forpliktelser er dekket.
2. Det er gått minst seks uker siden kunngjøringen av kreditorvarselet i Brønnøysundregistrenes elektroniske kunngjøringspublikasjon.

Gjenstår det uvisse eller omtvistede forpliktelser og det avsettes et tilstrekkelig beløp til dekning av dem, kan utdeling også skje, jf. aksjelovene § 16-9 (2). Med mindre annet er avtalt, skal beløpet i så fall settes inn på felleskonto for selskapet og den kreditor det gjelder, og slik at uttak fra kontoen ikke kan skje uten begge parters skriftlige samtykke eller endelig dom.

Etter avsluttet utdeling skal det fremlegges revidert oppgjør for generalforsamlingen, jf. aksjelovene § 16-10. Selskapet har også plikt til å avgi årsregnskap i den perioden selskapet er under avvikling, jf. aksjelovene § 16-5 (3). Plikt til å avgi årsregnskap følger også av regnskapsloven § 1-7 tredje ledd hvor det fremgår at «[v]ed oppløsning slutter regnskapsåret på oppløsningstidspunktet».

Overfor kreditorer som ikke har fått dekning og som heller ikke er tilstrekkelig sikret ved avsatte midler, hefter aksjonærene solidarisk inn til verdien av det som vedkommende har mottatt som utdeling, jf. aksjelovene § 16-12 (1). Aksjonærer som ikke skjønte eller burde skjont utdelingen var ulovlig, kan neppe unngå sine forpliktelser overfor en forbigått selskapskreditor ved å påberope seg aksjelovene § 3-7 (1), jf. (2). I tillegg til aksjonærene hefter avviklingsstyrets medlemmer solidarisk og uten noen beløpsbegrensning. Dette gjelder likevel ikke hvis det godtgjøres at de har opptrådt med tilbørlig aktsomhet, jf. aksjelovene § 16-12 (1) annet punktum.

Retten kan i visse tilfeller overta ansvaret for avviklingen, dersom særlige grunner foreligger, jf. aksjelovene § 16-14. Dette gjelder blant annet når selskapet ikke er meldt endelig oppløst til Foretaksregisteret senest ett år etter at Foretaksregisteret mottok melding om at generalforsamlingen har besluttet å oppløse selskapet.

Hvis generalforsamlingen ikke vedtar å oppløse selskapet, skal retten treffe beslutningen når nærmere angitte forhold foreligger, jf. aksjelovene § 16-15. Blant annet skal retten treffe beslutningen når selskapet ikke har et lovlig styre, daglig leder eller revisor. Dersom plikten til å sende inn regnskapet til Regnskapsregisteret ikke overholdes, kan det medføre at retten skal beslutte oppløsning av selskapet.

En aksjonær kan kreve selskapet oppløst ved dom dersom det foreligger myndighetsmisbruk fra et selskapsorgan eller andre som representerer selskapet, jf. aksjelovene § 16-19. Forutsetningen er at «*særlig tungtveiende grunner*» tilsier oppløsning.

Oppløsning kan videre kreves med hjemmel i alminnelige ulovfestede regler, jf. blant annet Rt. 2000 side 931. Aksjelovene § 16-19 angir således ikke uttømmende når en aksjonær kan ha krav på at selskapet oppløses. Oppløsning med støtte i alminnelige ulovfestede regler kan for eksempel være aktuelt der det mellom aksjonærene i selskaper med få aksjonærer som alle deltar aktivt i selskapets ledelse og drift, er oppstått alvorlige og varige samarbeidsproblemer som ikke lar seg løse på annen måte enn ved at selskapet oppløses.

14.3 Utvalgets vurderinger

14.3.1 Innledning

Statistikk viser at det i 2013 ble slettet til sammen 11.115 aksjeselskaper i Foretaksregisteret. I 2014 ble det slettet 11.894 aksjeselskaper, og i 2015 ble det slettet 13.473 aksjeselskaper i registeret. De ulike årsakene til sletting fremgår av tabell 14.1.

I det følgende vil utvalget konsentrere seg om aksjeselskaper som gjennomfører frivillig avvikling gjennom vedtak i generalforsamlingen. Spørsmål som gjelder allmennaksjeselskaper, behandles i punkt 14.4.

Beslutning om oppløsning som treffes av generalforsamlingen innebærer at selskapet må foreta en rekke ulike handlinger, se figur 14.1. Etter utvalgets syn bør prosessen forenkles. Utvalget mener at dette lar seg gjøre uten at det vil øke faren for økonomisk kriminalitet. Slik utvalget ser det, vil forslagene snarere trekke i motsatt retning.

14.3.2 Valg av avviklingsstyre

Et grunnleggende spørsmål er om det er behov for et eget avviklingsstyre eller om selskapets styre kan fortsette i avviklingsperioden. Spørsmålet om det er behov for å velge avviklingsstyre, er spesielt påtrengende for eksempel i tilfeller der det er én eier som også er styremedlem.

Et argument til støtte for at det bør være et eget avviklingsstyre, er at funksjonene er temmelig forskjellige. Normalt er styret et forvaltningsorgan for en løpende virksomhet, mens avviklingsstyret skal være bestyrer av en styrt avvikling. Ved avviklingen kommer det å ivareta kreditorinteressene klart i forgrunnen for avviklings-

Tabell 14.1

	2013	2014	2015
Gjennomført frivillig avvikling ¹ – sletting etter asl. § 16-10 etter forutgående oppløsningsbeslutning etter asl. §16-3	4379	4419	5320
Slettet etter melding fra Konkursregisteret ²	3347	3953	4372
Sletting etter fusjon	126	109	137
Sletting etter fusjon	3263	3413	3644
Sum	11 115	11 894	13 473

¹ Innebærer at selskapet er slettet i Foretaksregisteret det aktuelle året etter ha gjennomført både trinn 1 og 2. Tallet på selskap som starter avviklingsprosessen (melder oppløsning etter aksjeloven § 16-3), vil alltid være noe høyere enn antallet som gjennomfører den. Noen ombestemmer seg og omgjør oppløsningsbeslutningen, jf. aksjeloven § 16-13. I perioden 2013 til 2015 var det registrert henholdsvis 332, 330 og 377 omgjøringsbeslutninger. Andre greier ikke å gjennomføre avviklingen innenfor ettårsfristen, noe som innebærer at tingretten – etter underretting fra Foretaksregisteret – kan overta avviklingen etter aksjeloven § 16-14.

² Omfatter både:

sletting etter ordinær konkursbehandling

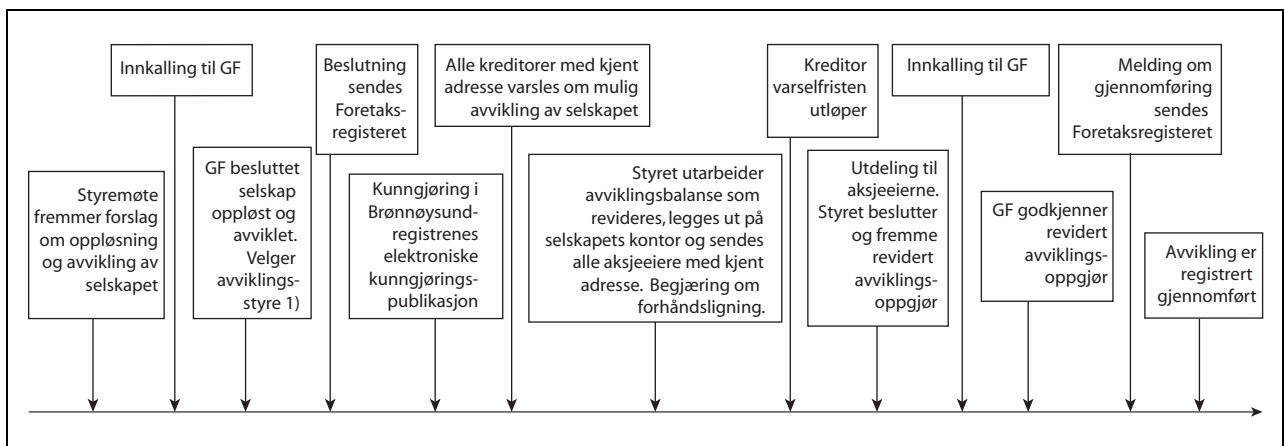
sletting etter at tingretten har overtatt ansvaret for avvikling etter aksjeloven 16-14. [Til illustrasjon ble åpning av tvangsavvikling kunngjort henholdsvis 94 ganger i 2013, 164 ganger i 2014 og 180 ganger i 2015.]

sletting etter forutgående oppløsningsbeslutning fra tingretten etter aksjeloven § 16-15. [Til illustrasjon ble åpning av tvangsoppløsning kunngjort henholdsvis 711 ganger i 2013, 880 ganger i 2014 og 1152 ganger i 2015.]

Det er ikke mulig å gruppere slettemeldingene fra Konkursregisteret på de ulike kategoriene. Derfor er det lagt inn informasjon om hvor mange åpninger av tvangsavvikling og tvangsoppløsning som er kunngjort i perioden 2013 til 2015 for å gi en pekepinn om omfanget.

styret, hvilket også er reflektert i det skjerpede erstatningsansvaret i aksjeloven § 16-12. Ettersom funksjonene og ansvaret er så ulike, kan det anføres at det er naturlig å markere at avviklingsstyret skal velges særskilt, og at medlemmene eksplisitt må påta seg et slikt verv. Dette er nok også til en viss grad egnet til å bevisstgjøre om at det er forskjell på vanlig styreverv og verv som medlem av et avviklingsstyre. En regel om automatisk videreføring av det tidligere styret innebærer at styremedlemmer som ikke ønsker å være med i avviklingsstyret, må melde egenfratreden.

Etter utvalgets oppfatning bør de styrende organene fortsette i avviklingsperioden. Normalt vil selskapets styre fortsette som avviklingsstyre, og et formelt valg er derfor et unødvendig trinn i avviklingsprosessen. Styremedlemmer som ikke ønsker å delta i et styre som fortsetter som avviklingsstyre, kan trekke seg fra styret i henhold til vanlige regler, jf. aksjeloven § 6-7 (1). Utvalget foreslår derfor å endre aksjeloven § 16-2 (1) slik at generalforsamlingen ikke lenger behøver å velge et eget avviklingsstyre, men kan la det ordinære styret være avviklingsstyre dersom ikke noe

Figur 14.1

Kilde: Figur utarbeidet av Svein Harald Wiik, BDO.

annet blir bestemt. Det skal imidlertid fortsatt være fullt mulig å følge de ordinære reglene og velge et nytt styre.

14.3.3 Krav til avviklingsbalanse

Aksjeloven § 16-6 om krav til avviklingsbalanse m.m. kommer i tillegg til kravet om at det skal utarbeides et årsregnskap for avviklingsperioden og kravet om at det skal fremlegges et revidert oppgjør for generalforsamlingen etter avsluttet utdeling, jf. aksjeloven § 16-5 (3) og § 16-10 (1).

Årsregnskap som avgis i avviklingsperioden, avgis ikke under forutsetningen om fortsatt drift, men med bakgrunn i at selskapet er i en avviklingssituasjon. Årsregnskapet vil derfor gi informasjon om at avvikling er besluttet og om de regnskapsmessige konsekvensene av dette. Krav om årsregnskap og revidert oppgjør er nærmere omtalt i punkt 14.3.4. Utvalget kan ikke se at nytten som aksjonærene har av å motta informasjon som gis i en avviklingsbalanse, overstiger utgiftene ved å utarbeide den i de fleste tilfellene med frivillig avvikling. Dersom aksjonærene har behov for slik informasjon, ville det vært naturlig at avviklingsbalansen skulle fremlegges som en del av grunnlaget for beslutningen om avvikling. Regelen er derimot utformet slik at dokumentasjonen skal utarbeides i etterkant av beslutningen.

Et annet formål med regler om krav til avviklingsbalanse kan være å avdekke situasjoner hvor det viser seg at frivillig avvikling ikke er mulig fordi det ikke er full dekning for alle kreditorer. Utvalget mener at det bør være opp til avviklingsstyret å vurdere hvilken dokumentasjon som er nødvendig å utarbeide for å sikre at de ivaretar kravene i aksjeloven § 16-4 og § 16-7.

Utvalget foreslår derfor at aksjeloven § 16-6 om krav til avviklingsbalanse mv. oppheves.

Dersom aksjeloven § 16-6 likevel blir videreført, foreslår utvalget at begrepet «fortegnelse» erstattes med «oversikt», som etter utvalgets oppfatning er mer forståelig. Utvalget foreslår videre i punkt 14.3.5 at det ikke skal være krav om revisjon i forbindelse med avvikling for selskaper som ikke har revisjon av årsregnskapet, dersom krav om avviklingsbalanse videreføres. Ettersom dette er subsidiære løsninger, fremmer utvalget ikke forslag til lovtekst om disse situasjonene.

14.3.4 Endelig oppløsning og revidert oppgjør

Krav om at det skal avgis årsregnskap i avviklingsperioden, fremgår av aksjeloven § 16-5 (3). Utvalget erfarer imidlertid at ikke alle selskaper avgir

årsregnskap for avviklingsåret. Dersom selskapet er endelig avviklet før fristen for innsending til Regnskapsregisteret, vil det heller ikke være oppfølging av at årsregnskapet blir sendt inn. I NOU 2016: 11 side 96 til 98 foreslår regnskapslovutvalget en justering, slik at det siste «fulle» regnskapsåret kan forlenges. Forslaget innebærer at selskapet, forutsatt at vilkårene er oppfylt, ikke må avgis et eget årsregnskap for et siste og et kort avviklingsår, jf. forslag til lov om regnskapsplikt § 2-4 annet ledd tredje punktum hvor det fremgår at «Siste regnskapsår kan være kortere enn tolv måneder, eller det kan forlenges ut over tolv måneder dersom regnskapsplikten opphører innen dets innsendingsfrist i henhold til § 10-2. Regnskapsåret kan ikke i noe tilfelle være lengre enn atten måneder».

Utvalget mener at årsregnskapet for avviklingsåret vil gi den nødvendige informasjon. Utvalget foreslår derfor å oppheve kravet i aksjeloven § 16-10 om at det i tillegg skal avgis et sluttoppgjør. Utvalget støtter også forslaget fra regnskapslovutvalget om at det siste regnskapsåret skal kunne forlenges innenfor de rammer som er foreslått i NOU 2016: 11.

Etter utvalgets forslag vil årsregnskapet bli den regnskapsinformasjon som et selskap under avvikling pålegges å avgis. Utvalget ser det derfor som viktig at det iverksettes rutiner for å følge opp at reglene om årsregnskap i avviklingsperioden blir overholdt.

Revisjonsplikt behandles i punkt 14.3.5. Dersom krav om sluttoppgjør etter aksjelovens regler blir videreført, mener utvalget at selskap som ikke har revisjon av årsregnskapet, heller ikke skal være pålagt revisjon i forbindelse med avvikling. Ettersom dette er en subsidiær løsning, fremmer utvalget ikke forslag til lovtekst om disse situasjonene.

14.3.5 Revisjonsplikt

Utvalget har i punkt 14.3.3 og 14.3.4 foreslått at aksjelovens regler om avviklingsbalanse og revidert sluttoppgjør ikke videreføres. Etter aksjeloven § 16-5 (3) skal selskapet i avviklingsperioden avgis årsregnskap, og dette skal revideres og sendes til Regnskapsregisteret etter samme regler som ellers.

Etter utvalgets syn bør selskaper som er underlagt revisjonsplikt, også ha revisjon av den regnskapsinformasjonen som avgis i tilknytning til avvikling av selskapet. Dette fremstår som konsistent med selskapets livsløp som revisjonspliktig enhet. For selskaper som har fravalgt revisjon etter reglene i aksjeloven § 7-6, mener utval-

get derimot at det er inkonsekvent at de pålegges revisjon ved avviklingen av selskapet når dette ikke har vært påkrevd gjennom selskapets levetid. Det forhold at selskap ikke har vært gjenstand for løpende revisjon, kan også tilsi at arbeidet med revisjon ved avviklingen blir ekstra omfattende. Dessuten kan det antas at selskap som velger oppløsning, i mange tilfeller har en svak økonomi, og at byrden med revisjon dermed blir uforholdsmessig stor. Den økonomiske belastningen ved en revisjon knyttet til avviklingen, kan også ha den negative konsekvensen at selskapet bare utøver passivitet inntil tvangsoppløsning. Det kan også være tilfeller hvor et selskap lar være å oppfylle lovens krav, og sletter selskapet uten at avviklingsregnskapet er revurdert. Regnskapsregisteret har ikke hjemmel til å følge opp manglende levering av regnskap for slettede selskap. Selskapets kreditorer er imidlertid sikret både ved at oppløsningen kunngjøres med kreditorfrist og etter den særlige ansvarsregelen i aksjeloven § 16-12. Det kan derfor stilles spørsmål ved nytteverdien av kravet til særskilt revisjon av selskapets avviklingsregnskap, sett opp mot kostnadene og de praktiske vanskelighetene kravet medfører.

Riktig rapportering av skattegrunnlag og oppgjør av skattegjeld er et viktig samfunnsmessig hensyn også ved avvikling av selskaper. Skattereglene vil fra og med inntektsåret 2017 kreve at skattemelding er levert for avviklingsåret før avvikling kan meldes til Foretaksregisteret. Dette tilsvarer krav om forhåndsligning etter skattereglene frem til og med 2016. Krav om revisjon i forbindelse med avvikling reduserer risikoen for at skattereglene ikke overholdes. Dette er etter utvalgets oppfatning likevel ikke et tilstrekkelig argument for å videreføre revisjonsplikt for selskaper som ikke har revisjon av årsregnskapet. Utvalget finner heller ikke at aksjeloven bør gi regler om levering av skattemelding. En praktisk løsning kan være endret rutine for melding av opphør, hvor en egenerklæring om at selskapet har levert skattemelding kan være en forutsetning for at meldingen om opphør blir registrert i Foretaksregisteret.

Krav om revisjon ved avvikling med tilhørende kostnader kan ha som konsekvens at aksjeselskaper uten aktivitet, eller som av andre grunner burde vært oppløst, likevel blir videreført. Dette vil være samfunnsøkonomisk ugunstig. Generelt fremstår det som uheldig å påføre transaksjonskostnader for tiltak som antas å være ønskelig ut fra et samfunnsøkonomisk perspektiv. Dette er tungtveiende argumenter for at reglene om re-

visjonsplikt ved oppløsning av selskap oppheves for selskaper som har fravalgt revisjon.

På denne bakgrunn foreslår utvalget å videreføre gjeldende rett, slik at årsregnskap i avviklingsperioden ikke er revisjonspliktig i større grad enn det som har vært gjeldende for selskapet før avviklingen. Det er etter utvalgets oppfatning ikke behov for lovendringer for å presisere dette ytterligere, jf. aksjeloven § 16-5 (3) hvor det fremgår at årsregnskapet skal behandles «*etter samme regler som ellers*».

14.3.6 Ytterligere forenklinger

Utvalget har vurdert om det kan foretas ytterligere forenklinger av kravene knyttet til avvikling, for eksempel om det kan være tilstrekkelig med én melding om endelig opphør, uten krav om forutgående melding om beslutning om avvikling og kreditorfrist.

Utvalget har blant annet sett på de engelske reglene om «stryking» («Strike off»). Reglene om stryking gjelder for selskaper som ikke har hatt virksomhet i tre måneder. Når forutsetningene er oppfylt, sendes kun en enkel melding til det engelske selskapsregisteret (Company House) på fastsatt skjema, der det erklæres at selskapet er tomt og ikke har hatt aktivitet de siste tre måneder. Selskapet blir da slettet fra selskapsregisteret. Benyttes denne fremgangsmåten, er selskapets styremedlemmer ansvarlige for at forutsetningen for strykingen er oppfylt, herunder at forholdet til samtlige kreditorer er ivaretatt. Ved registrering av meldingen om stryking skal registeret kunngjøre beslutningen om å oppløse selskapet (kreditorvarsling). Eventuelle innsigelser skal sendes til registerfører, som kan stoppe slettingen dersom det kommer innsigelser som tilsier at vilkårene ikke er oppfylt. Avviklingsprosessen kan dermed gjøres som en ettrinnsprosess, i motsetning til aksjelovens regler om totrinnsprosess. Etter utvalgets syn virker de engelske reglene likevel ikke særlig enkle, da styret i forkant av meldingen om stryking har en omfattende meldingsplikt enkeltvis til blant annet «*creditors, including all contingent (existing) and prospective (likely) creditors*». Dette er et betydelig ansvar for styret.

Utvalget mener at ordningen med to meldinger med mellomliggende varsling og kreditorfrist har betydelig nytteverdi for så vel kreditorer som for selskapet og avviklingsstyret. Utvalget viser til de forenklinger som er foreslått; opphevelse av krav om avviklingsbalanse og sluttoppgjør, samt at selskap som ikke har revisjon av årsregnskapet, heller ikke skal ha revisjonsplikt ved avvikling.

Samlet sett mener utvalget at dette innebærer betydelige forenklinger av regelverket. Endringen om at det sittende styret automatisk blir avviklingsstyre dersom ikke eget avviklingsstyre velges, er enda en forenkling. Utvalget finner ikke grunnlag for å foreslå ytterligere forenklinger eller reduksjon av kravene for avvikling av aksjeselskaper.

14.3.7 Tingretten overtar ansvaret for avviklingen

Etter aksjeloven § 16-14 (1) nr. 1 kan tingretten ved kjennelse beslutte å overta ansvaret for avviklingen av selskapet når særlige grunner taler for det, dersom selskapet ikke er meldt endelig oppløst til Foretaksregisteret senest ett år etter registreringen av melding etter aksjeloven § 16-3. Foretaksregisteret har sendt melding til om lag 500 aksjeselskaper pr. kalenderår med varsel om at ettårsfristen er utløpt. Av disse har det vært mellom 140 og 190 selskaper årlig hvor tingretten har overtatt avviklingen. Utvalget er gjort oppmerksom på at det kan være tilfeller hvor et selskap har behov for lengre tid enn ett år for å få gjennomført avviklingen, og at det ikke er behov for at tingretten skal overta ansvaret for avviklingen dersom selskapet i avviklingsperioden overholder sine plikter. At selskapet er under oppløsning, skal fremgå av selskapets dokumenter mv. i henhold til aksjeloven § 16-5 (1). Dette muliggjør at kreditorene vil være orientert og kan handle deretter. Utvalget viser til at bestemmelsen er formulert slik at tingretten *kan* overta ansvaret, ikke at tingretten i slike tilfeller alltid skal overta ansvaret. Utvalget ser derfor ikke behov for å endre aksjeloven § 16-14 (1).

14.3.8 Saksbehandlingsregler ved tvangsoppløsning

Aksjeloven § 16-15 til § 16-19 gjelder saksbehandlingsregler ved tvangsoppløsning av aksjeselskaper. Utvalget har vurdert om saksbehandlingsreglene bør forenkles, men ser ikke behov for dette. Etter utvalgets syn vil de øvrige forenklingstiltakene bidra til vesentlig forenkling av selskapenes adgang til å gjennomføre frivillig avvikling av selskapene. Utvalget antar derfor også at dette vil bidra til at reglene om tvangsoppløsning i mindre grad må benyttes og at dette tilsier redusert behov for forenkling av reglene om tvangsoppløsning.

14.4 Bør tilsvarende regler gjelde for allmennaksjeselskaper?

En rekke av de foreslåtte tiltakene i punkt 14.3.1 og 14.3.2 er begrunnet ut fra et behov for å redusere kostnadene ved avvikling av aksjeselskaper. Dette gjelder blant annet forslaget om å fjerne krav om revisjon ved avvikling av selskaper som ikke har revisjon. Etter utvalgets syn er det ikke grunnlag for å foreslå de samme forenklingstiltakene for allmennaksjeselskaper som for aksjeselskaper. Allmennaksjeselskaper har normalt betydelig virksomhet, mange kreditorer, mange aksjonærer mv. Det er derfor naturlig at det stilles mer omfattende krav til avvikling av et allmennaksjeselskap enn for et aksjeselskap. Utvalget foreslår ikke at tilsvarende regler som i aksjeloven inntas i allmennaksjeloven.

Kapittel 15

Øvrige temaer

15.1 Innledning

Det følger av mandatet at utvalget på eget initiativ eller i samråd med referansegruppen kan ta opp andre temaer i den grad det er rom innenfor tidsplanen. Utvalget vil i det følgende gjennomgå enkelte slike punkter. Noen andre temaer som utvalget selv eller som følge av innspill antar at det kanskje kunne være grunn til å arbeide videre med, vil bli oversendt til Nærings- og fiskeridepartementet i eget brev.

15.2 Omdanning av aksjeselskap til allmennaksjeselskap

15.2.1 Innledning

Utvalget har vurdert enkelte spørsmål i tilknytning til omdanning av aksjeselskap til allmennaksjeselskap. Etter utvalgets syn bør det vurderes å forenkle kravene til redegjørelse, bekreftelse og dokumentasjon i aksjeloven § 15-1 (2).

15.2.2 Gjeldende rett

Omdanning av aksjeselskap til allmennaksjeselskap reguleres av aksjeloven kapittel 15. Omdanning skal besluttes av generalforsamlingen etter forslag fra styret, jf. aksjeloven § 15-1 (1) og (3). Styret skal begrunne forslaget og gi oversikt over virkningene.

Selskapet skal ved omdanningen ha en egenkapital som minst svarer til den aksjekapitalen selskapet skal ha som allmennaksjeselskap, jf. aksjeloven § 15-1 (2) første punktum. Med egenkapital må her forstås balanseført (og ikke reell) egenkapital etter de regnskapsregler som gjelder for allmennaksjeselskaper.

Selskapet kan før omdanningen ha benyttet regnskapsregler som er tillatt for aksjeselskaper, med andre krav til innregning og måling enn de som gjelder allmennaksjeselskaper. En ny vurdering av egenkapitalen er derfor nødvendig. Ved omdanning gjelder reglene om redegjørelse etter

allmennaksjeloven § 2-6 og åpningsbalanse i § 2-8 tilsvarende, jf. aksjeloven § 15-2 (2). I Ot.prp. nr. 36 (1993–94) side 135 er dette begrunnet med at:

«Omdannelse er regulert i EFs annet selskapsdirektiv art 13. Annet selskapsdirektiv gjelder bare for offentlige aksjeselskaper, og art 13 bestemmer at ved omdannelse fra en annen selskapsform til offentlig aksjeselskap skal den nasjonale lovgivningen sikre minst de samme garantier som gjelder for stiftelse av offentlig aksjeselskap etter reglene i direktivets art 2 til 12.»

Bestemmelsen får bare betydning dersom den nasjonale lovgivningen tillater omdanning til selskap av ASA-typen uten at det selskapet som skal omdannes, må oppløses. Slik omdanning er tillatt etter aksjeloven kapittel 15.

Videre uttales det i Ot.prp. nr. 36 (1993–94) side 135 at:

«Aksjelovgruppen mener at en omdannelse bør kunne gjennomføres svært enkelt. Gruppen viser til at ved stiftelsen skjer valget av aksjeselskapsform ved en angivelse i vedtektene, og at offentlige og private aksjeselskaper ellers langt på vei er undergitt de samme reglene. I utgangspunktet bør det derfor være tilstrekkelig med en vedtektsendring, og omdannelsen bør i prinsippet baseres på et kontinuitetsprinsipp.

Selskapet er etter dette det samme rettssubjektet før og etter omdannelsen. Dette betyr at omdannelsen ikke innebærer at det finner sted noen overføring av selskapets eiendeler, og heller ikke noen endring av eiendelenes regnskapsmessige verdi ut over den alminnelige adgangen til å foreta oppskrivninger.

Aksjelovgruppen mener at det ikke er behov for å oppstille særlige regler til beskyttelse av kreditorene ved omdannelse. Aksjelovgruppen viser til at reglene om dette i det alt vesentlige er de samme i offentlige og private aksjeselskaper.

Den nevnte art 13 i annet selskapsdirektiv innebærer som nevnt at de krav om sikring av egenkapitalen m v som direktivet stiller ved stiftelse av et offentlig aksjeselskap, skal gjelde tilsvarende ved omdannelse fra en annen selskapsform til offentlig aksjeselskap. Aksjelovgruppen foreslår derfor at reglene om at en uavhengig sakkyndig skal utarbeide en rede-gjørelse om tingsinnskudd m v, skal gjelde tilsvarende ved omdannelse fra privat til offentlig aksjeselskap. Videre foreslås det at selskapet ved omdannelsen skal ha en egenkapital som minst svarer til den aksjekapitalen selskapet skal ha som offentlig aksjeselskap, jf den tilsvarende bestemmelsen i utkastet § 3-5. Aksjelovgruppen foreslår også at det skal utarbeides en åpningsbalanse for selskap som er omdannet til offentlig aksjeselskap.»

Vurderingen sammenfaller stort sett med NOU 1992: 29 på dette punkt. Det følger av proposisjonen side 136 til 137 at:

«Departementet er enig med Aksjelovgruppen i at det forhold at offentlige og private aksjeselskaper i stor grad er undergitt de samme reglene, tilsier at en omdannelse bør kunne gjennomføres på en enkel måte. En overgang fra den ene til den andre aksjeselskapsformen berører i liten grad aksjeeiernes og kreditorenes stilling. Det skulle derfor ikke være nødvendig å kreve at et selskap som skal omdannes, må oppløses og nystiftes. I stedet bør reglene baseres på et kontinuitetsprinsipp, slik at selskapet anses som det samme rettssubjektet etter omdannelsen.

Departementet går derfor inn for at det som utgangspunkt bør være tilstrekkelig med en vedtektsendring og en registrering av denne i Foretaksregisteret for å gjennomføre omdannelsen.

At en vedtektsendring er tilstrekkelig, kan bare gjelde som et utgangspunkt. Som Aksjelovgruppen, går departementet inn for at det bør stilles enkelte tilleggskrav ved overgang fra privat aksjeselskap til offentlig aksjeselskap. Lovutkastet går som nevnt langt på vei ut på at reglene er de samme for private aksjeselskaper som for offentlige aksjeselskaper. I den grad dette er tilfellet, er det ikke behov for slike særlige regler. Kravet til minste aksjekapital er imidlertid strengere for offentlige aksjeselskaper. Etter departementets syn er det rimelig å kreve de samme garantier for at aksjekapitalen

er på plass ved omdannelse som i tilfeller hvor selskapet er et offentlig aksjeselskap fra stiftelsen. Dette følger som nevnt også av annet selskapsdirektiv art 13.»

Av aksjeloven § 15-1 (2) annet punktum følger det at tidspunktet for verdsettelsen tidligst kan være åtte uker før generalforsamlingens beslutning. Åtte ukers-fristen ble tilføyet ved LOV-2002-01-25-2, som trådte i kraft 15. februar 2002.

NOU 1996: 3 side 17 fulgte opp diskusjonen:

«I samsvar med forutsetningene i Ot.prp. nr. 36 (1993–94), den etterfølgende stortingsbehandling og endringsloven av 1995 legger utvalget til grunn at det skal være valgfrihet med hensyn til selskapsform. (...)

Valgfrihet i reell forstand vil imidlertid bare foreligge dersom stiftelsesvilkårene i hovedsak er de samme og et selskap innenfor den ene gruppen på en enkel måte kan omdanne seg til et selskap innenfor den annen gruppe. Ved utformingen av lovutkastene har utvalget lagt betydelig vekt på dette. Regelverket skal muliggjøre omdanning til annen selskapsform uten kostnadskrevende, tidkrevende eller omstendelig formaliteter slik at et selskap etter behov kan tilpasse seg til den selskapsform som best passer for den virksomhet selskapet ønsker å stå for. I denne sammenheng har utvalgets flertall lagt stor vekt på å unngå at ulike minstekrav til aksjekapital skal skape vansker for omdanningsprosessen (...). Dette vil være av særlig betydning for aksjeselskaper som senere måtte ønske å innhente ny kapital fra allmennheten gjennom tegning av aksjer i markedet.»

Videre fremheves det i NOU 1993: 3 side 204 at det følger av Norges EØS-forpliktelser:

«(...) at et allmennaksjeselskap må stiftes etter reglene i allmennaksjeloven. Det samme gjelder omdanning fra et aksjeselskap til et allmennaksjeselskap. Bestemmelsen må på dette punkt ses i sammenheng med aksjelovutkastet § 1-12 som fastsetter at omdanning fra allmennaksjeselskap til aksjeselskap også følger reglene i allmennaksjeloven. (...)

Paragraf 1-2 må ses i sammenheng med annet selskapsdirektiv art 13 som fastsetter at reglene for omdanning fra en annen selskapsform til et «åpent aksjeselskap» minst skal fylle de samme krav som i direktivet er fastsatt for stiftelse av et slikt selskap.»

15.2.3 Utvalgets vurderinger

Som det fremgår av aksjelovens forarbeider, er utgangspunktet at omdanning fra aksjeselskap til allmennaksjeselskap bør kunne gjennomføres svært enkelt. Dette er mulig da stiftelseskravene i aksjeloven og allmennaksjeloven er relativt like. I forarbeidene legges det til grunn at omdanningen i de fleste henseende vurderes som en videreføring av et eksisterende selskap, med kontinuitet. Rammevilkårene er imidlertid at vilkårene etter 2. selskapsdirektiv art. 13 er oppfylt.

Omdanning skjer etter vedtak av generalforsamlingen med grunnlag i forslag fra styret. Styrets begrunnede forslag med oversikt over virkningene av omdanningen fremstår som hensiktsmessig saksgrunnlag for generalforsamlingen i en så viktig sak. Kravene i aksjeloven § 15-1 (3) vurderes ikke som byrdefulle. Utvalget mener derfor at kravet om at styret skal utarbeide forslaget til omdanningsvedtak og vedtektsendringer, bør videreføres.

Utvalget har videre vurdert om kravet i aksjeloven § 15-1 (2) om at det skal utarbeides en redegjørelse etter allmennaksjeloven § 2-6 og åpningsbalanse i § 2-8 er «en enkel måte» å gjennomføre omdanningen (jf. Ot.prp. nr. 36 (1993–94) side 136). Av allmennaksjeloven § 2-6 (2) følger det at selskapet selv ikke kan utarbeide redegjørelsen, men må benytte en uavhengig sakkyndig. Videre følger det av aksjeloven § 15-1 (2), jf. allmennaksjeloven § 2-8, at det skal lages en særskilt åpningsbalanse, hvor revisor skal avgi en erklæring. Tidspunktet for verdsettelsen kan imidlertid tidligst være åtte uker før generalforsamlingens beslutning, jf. aksjeloven § 15-1 (2). Det er følgelig ganske opplagt at dersom redegjørelsen, åpningsbalansen og erklæringene er basert på en balanse som er en annen enn selskapets balanse for årsregnskapet, kan en omdanning medføre betydelige kostnader for selskapet. Med kun en åtte-ukersfrist for verdsettelsen til generalforsamlingsvedtaket følger det at balansedatoene i mange tilfeller vil være forskjellige.

Utvalget antar at de fleste selskaper bruker noe tid på å planlegge en omdanning. Selskapene vil derfor ofte allerede i forkant av selve omdanningsvedtaket ha omarbeidet årsregnskapene i henhold til de krav som gjelder for allmennaksjeselskaper. Tilsvarende vil de kunne ha gjort andre tilpasninger i forkant for å tilfredsstille krav i allmennaksjeloven. Dersom det allerede forefinnes et nyere regnskap etter de regnskapsregler som gjelder for allmennaksjeselskaper, kan utvalget ikke se noen grunn til å kreve egen åpningsbalanse eller at en uavhengig sakkyndig skal utarbeide en egen rede-

gjørelse. Med andre ord må et revidert årsregnskap som tilfredsstiller allmennaksjelovens krav, være tilstrekkelig dokumentasjon ved omdanning. Balansedagen bør ikke ligge lengre tilbake i tid enn seks måneder før dagen det treffes beslutning om omdanning. Fattes vedtaket senere eller det ikke foreligger et regnskap som tilfredsstiller allmennaksjelovens krav, må det utarbeides en mellombalanse, jf. for eksempel kravene i allmennaksjeloven § 8-2a. Mellombalansen skal være utarbeidet og revidert etter reglene for årsregnskap og godkjent av generalforsamlingen. Flertallet i regnskapslovutvalget har i NOU 2016: 11 side 213 til 214 foreslått at ordningen med åpningsbalanse ved omdanning ikke skal videreføres. Utvalget støtter regnskapslovutvalgets forslag og viser også til omtalen i punkt 7.3.2 om plikt til å utarbeide åpningsbalanser. Etter utvalgets oppfatning er mellombalanse et godt alternativ til åpningsbalanse i denne situasjonen.

Utvalget mener at det bør stilles krav til at regnskapet eller mellombalansen er revidert, uansett selskapets størrelse, siden det bør stilles tilleggskrav til påliteligheten til regnskapet for et selskap som allmennheten skal inviteres til å investere i.

Styret bør i sin begrunnelse for forslaget til omdanningsvedtak uttale seg om at den bokførte egenkapitalen i selskapet på datoen for begrunnelsen minst tilsvarende aksjekapitalen selskapet skal ha som allmennaksjeselskap. Styret bør også redegjøre for resultatutviklingen i selskapet siden siste reviderte regnskap eller mellombalanse. Ettersom omdanningen skal bygge på et revidert årsregnskap eller en revidert mellombalanse, er det etter utvalgets oppfatning ikke behov for at revisor avgir erklæring om styrets uttalelse om den bokførte egenkapitalen i selskapet mv.

Det som kan hindre implementeringen av de forenklingene som utvalget foreslår, er de begrensninger som følger av 2. selskapsdirektiv art. 13. I dag er omdanning regulert med utgangspunkt i regler om aksjeinnskudd med andre eiendeler enn penger og særskilte rettigheter. Samtidig beskriver forarbeidene omdanning som en kontinuitet. Utvalget kan ikke se at tidligere lovforarbeider spesifikt drøfter om selskapsdirektivet krever behandling som et tingsinnskudd. Snarere kan det virke som om forarbeidene begrunnelse å følge allmennaksjeloven § 2-6 og § 2-8, er tilleggskrav. Utvalget har imidlertid ikke særskilt vurdert forslagene opp mot 2. selskapsdirektiv art. 13, og ber departementet foreta en slik vurdering.

En omdanning fra aksjeselskap til allmennaksjeselskap bør ikke være så enkel at den åpner for uakseptabel omgåelse av reglene om stiftelse

av allmennaksjeselskap. Utvalget kan ikke se at de foreslåtte tiltak åpner for slik omgåelse.

15.3 Omvendt mor-datterfusjon

15.3.1 Gjeldende rett

Etter aksjeloven § 13-23 kan fusjon mellom morselskap og 100 prosent eid datterselskap gjennomføres uten vederlag og kapitalforhøyelse. Fusjonen kan gjennomføres etter forenklete regler. En forutsetning er at morselskapet er overtakende selskap i fusjonen.

15.3.2 Utvalgets vurderinger

Det kan være gode grunner for at det er datterselskapet, og ikke morselskapet, som videreføres og således bør være overtakende selskap i en mor-datterfusjon. I tilfeller der konsernets virksomhet i all hovedsak ligger i datterselskapet, kan det for eksempel være hensiktsmessig at datterselskapets organisasjonsnummer videreføres i det fusjonerte selskapet. Reglene i aksjeloven § 13-23 gjelder ikke en slik omvendt mor-datterfusjon.

Utvalget har vurdert om de forenklete fusjonsreglene i aksjeloven § 13-23 også bør kunne benyttes i en omvendt mor-datterfusjon. I slike tilfeller er det imidlertid nødvendig å yte vederlag til aksjonærene i morselskapet. Det er derfor ikke åpenbart at aksjeloven § 13-23 kan tilpasses til denne fusjonsformen.

Utvalget foreslår i stedet en endring i foretaksregisterloven, slik at det ved fusjon mellom morselskap og heleid datterselskap er valgfritt hvilket selskaps organisasjonsnummer som videreføres. Dette innebærer at fusjon mellom morselskap og heleid datterselskap kan gjennomføres i samsvar med de forenklete reglene i aksjeloven § 13-23, med morselskapet som overtakende selskap, men at det likevel kan være datterselskapets organisasjonsnummer og historikk som videreføres etter fusjonen.

Utvalget foreslår at endringen i foretaksregisterloven kun skal gjelde for aksjeselskaper. Allmennaksjeselskaper har en bredere aksjonærkrets, herunder utenlandske aksjonærer. I flere land er det slik at endring av organisasjonsnummer medfører realisasjonsbeskatning av aksjer. I et aksjeselskap vil styret i større grad kunne ha mulighet til å ha oversikt over aksjonærene, herunder deres skattemessige posisjoner.

Utvalget har ikke foreslått en generell adgang ved fusjon til å velge organisasjonsnummer, da

dette kan åpne for problemstillinger som utvalget ikke har full oversikt over. I en fusjon med ulike aksjonærgrupper vil forhandlinger bestemme valg av overtakende selskap og dermed også videreført organisasjonsnummer, slik at partene kan påvirke hva som er hensiktsmessig. I en mor-datterfusjon foreligger ikke denne muligheten i dag.

15.4 Likedelingsfusjon etter aksjeloven § 14-11a

15.4.1 Gjeldende rett

Ved fusjon skal det utarbeides en redegjørelse for fusjonsplanen, jf. aksjeloven § 14-4 (3), sml. § 13-10. Aksjeloven § 14-11a gjør unntak fra blant annet § 13-10 ved likedelingsfusjon, dvs. når «*fusjon skjer ved overføring til ett eller flere nystiftede selskaper, og aksjene i det eller de nystiftede selskapene skal tildeles aksjeeierne i selskapet som deles, i samme forhold som de eide aksjer i det delte selskapet (...)*».

For å få gjennomført en fusjon, må man imidlertid også se hen til enten reglene om stiftelse i aksjeloven kapittel 2 (fusjon ved stiftelse av nytt selskap) eller til reglene om kapitalforhøyelse etter aksjeloven kapittel 10 (fusjon ved overføring til eksisterende selskap, fusjonsfusjon), jf. aksjeloven § 14-3 (2).

Aksjeloven § 14-11a gjør etter ordlyden ikke unntak fra reglene om stiftelse eller kapitalforhøyelse, og dette kan oppfattes som at det likevel må utarbeides en redegjørelse i henhold til aksjeloven § 2-6, jf. § 10-2. I så fall ville unntaket i aksjeloven § 14-11a være langt mindre relevant.

Spørsmålet om hvilke vilkår som gjelder kompliseres ytterligere av at aksjeloven § 14-3 ikke viser til § 14-11a. Forarbeidene til aksjeloven § 14-11a viser imidlertid at redegjørelse ikke skulle være nødvendig ved fusjoner som omfattes av regelen om likedelingsfusjon, jf. Prop. 97 L (2010–2011) side 20. Omtalen i proposisjonen gjelder allmennaksjeloven § 14-11a. Tilsvarende endring ble gjort i aksjeloven, med henvisning til motivene for allmennaksjeloven.

15.4.2 Utvalgets vurderinger

Utvalget kan ikke se at det er behov for en redegjørelse ved fusjon etter aksjeloven § 14-11a. Denne formen for fusjon er begrenset til tilfeller når det ikke skjer noen endringer i de reelle eierforholdene, eiendeler og gjeld blir «bare» fordelt på flere selskaper.

Utvalget foreslår derfor at fritak for redegjørelse bør fremkomme direkte i lovteksten i aksje-

loven § 14-11a ved at det i tillegg til unntak fra § 13-9 og § 13-10 henvises til aksjeloven § 14-3 (2).

15.5 Regnskapslovutvalgets forslag til ny regnskapslov

Regnskapslovutvalget har i NOU 2015: 10 og NOU 2016: 11 fremmet forslag om ny lov om regnskapsplikt.

Utvalget har vurdert og innarbeidet henvisninger til de fleste av forslagene som har konsekvenser for aksjelovgivningen. Utvalget har også innarbeidet konsekvensendringer i enkelte bestemmelser i aksjelovgivningen.

Et eksempel på et endringsforslag fra regnskapslovutvalget som ikke er tatt med i utvalgets

vurderinger, er forslaget om at begrepet årsregnskap ikke lenger skal inkludere konsernregnskapet. Dette innebærer at et morselskap som er konsernregnskapspliktig, skal avgi og fastsette både årsregnskap og konsernregnskap. Tilsvarende foreslås det også å skille mellom årsberetning og konsernberetning. Gjennomføring av dette endringsforslaget innebærer at aksjeloven må endres, slik at også konsernregnskap og konsernberetning blir fastsatt. Videre vil det være behov for å føye til at konsernregnskap også inkluderes i alle bestemmelser om at årsregnskapet skal vedlegges, holdes tilgjengelig eller lignende.

Utvalget har ikke utarbeidet forslag til endringer i aksjelovgivningen.

Kapittel 16

Økonomiske og administrative konsekvenser

Utvalgets mandat er å foreslå forenklinger i aksjelovene. Et hovedformål med slike forenklinger har vært å lette de administrative og økonomiske byrdene for aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper. Samtidig bør disse lettelsene ikke gå på bekostning av samfunnets behov for et ordnet næringsliv. Det er viktig at aksjelovene bidrar til nødvendig åpenhet og kontroll for å sikre velfungerende markeder. Informasjon og muligheter for kontroll er spesielt viktig for å sikre selskaper god tilgang til finansiering i lånemarkeder og egenkapitalmarkeder. Nye teknologiske muligheter kan ha positive konsekvenser for kontroll og spredning av informasjon. Det er viktig at aksjelovene tar hensyn til og åpner for å ta i bruk disse mulighetene.

Utvalget finner det vanskelig å tallfeste de økonomiske og administrative konsekvensene av endringsforslagene som fremmes. Konsekvensene kan komme i form av lavere kostnader ved å følge bestemmelser i aksjelovene, eller i form av at aksjelovene blir et bedre egnet redskap for å kontrollere selskapet og utøve rettigheter. Den første formen for konsekvenser er noe enklere å vurdere enn den siste formen, men utvalget ser det som viktig at endringsforslag ikke svekker interessentenes muligheter for kontroll eller til å utøve rettigheter i henhold til lovene. En slik svekkelse kan få negative konsekvenser for muligheten til å sikre seg finansiering og til å opptre troverdig i produktmarkedene. Utvalget ser ikke at endringsforslagene kan få slike negative konsekvenser.

Konsekvensene vil være avhengig av den generelle samfunnsmessige utviklingen. Om det vil anses mer hensiktsmessig å utøve næringsvirksomhet gjennom et aksjeselskap (med begrenset ansvar) med en aksjekapital ned mot 1 krone enn å drive virksomheten som et enkeltpersonforetak (med personlig ansvar), er avhengig av den totale samfunnsmessige reguleringen, herunder skatteregler. Når det gjelder effekten av ytterligere nedsetting av kravet til aksjekapital, vises det til omtale nedenfor. Utvalgets vurderinger av økono-

miske og administrative konsekvenser må ses i lys av de ulike elementene som påvirker næringslivets valg når det gjelder organisering av virksomheten.

Utvalget har evaluert forenklingene i aksjeloven som trådte i kraft 1. juli 2013. Utvalget foreslår ingen reversering av disse forenklingene. På dette punktet medfører utvalgets forslag verken økonomiske eller administrative konsekvenser. Slike konsekvenser av disse forenklingene var vurdert i Prop. 111 L (2012–2013).

Utvalget foreslår å legge til rette for økt bruk av elektroniske løsninger både ved stiftelse av aksjeselskaper og ved ulike selskapsbeslutninger i aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper. Forslagene gir selskapene muligheter til å oppnå administrative besparelser og antas ikke å ha negative konsekvenser for selskapene.

Forslagene som legger til rette for økt bruk av elektronisk stiftelse av aksjeselskaper, kan redusere selskapenes administrative kostnader, men de kan også medføre økte kostnader for Brønnøysundregistrene. Utvalget antar imidlertid at kostnader ved omlegging av systemer og rutiner på sikt kan medføre besparelser for Brønnøysundregistrene. Dette fordi økt bruk av Altinn, eller andre tekniske løsninger, antakelig vil føre til at det vil bli færre feil i dokumentasjon som skal registreres.

Utvalget har foreslått flere forenklingstiltak ved stiftelse av aksjeselskaper. Et av forslagene er at det ved stiftelse av aksjeselskaper hvor innskuddet utelukkende gjøres med penger, ikke skal stilles krav om en uavhengig bekreftelse av innskuddet hvis det samlede aksjeinnskuddet og eventuell overkurs ikke overstiger 100 000 kroner. Dette kan gjøre det enklere å stifte aksjeselskaper. Etter utvalgets syn vil forslaget om forenklingstiltak ved stiftelse av aksjeselskaper gi bedre rammevilkår for gründere og legge til rette for virksomhet i form av aksjeselskap. Dette kan ha positive effekter i form av økt sysselsetting og økonomisk aktivitet. Utvalget har funnet det vanskelig å tallfeste de økonomiske konsekvensene av dette, men det må antas at det kan

være snakk om betydelige positive økonomiske konsekvenser.

Forslagene om selskapenes adgang til å avholde generalforsamling som elektronisk møte, vil kunne styrke aksjonærdemokratiet og minoritetsvernet samtidig som møtekostnader kan reduseres. Det samme gjelder forslaget om at aksjonærene skal gis adgang til å delta elektronisk på generalforsamlingen, også der den holdes som fysisk møte. Hvis økt mulighet for elektronisk møte og elektronisk deltakelse i et fysisk møte reduserer tidsbruken med 15 til 30 timer for alle selskaper med mer enn én eier (om lag 120 000 selskaper i 2014) og tidskostnaden er 500 kroner/time, vil samlet årlig besparelse utgjøre 900 til 1.800 millioner kroner. Presisjonen i disse anslagene er vanskelig å vurdere, og det er trolig store forskjeller i hvor viktige disse forenklingene er for ulike selskaper.

Utvalget foreslår en klargjøring av aksjelovens bestemmelser om adgang til å avholde forenklet generalforsamling. Forslaget forventes å medføre at flere gjennomfører forenklete generalforsamlinger, noe som kan innebære økonomiske besparelser og færre administrative byrder for selskapene.

Forslaget om at generalforsamlingen i selskaper der alle aksjonærene er styremedlemmer kan treffe vedtak uten styrets forutgående forslag, vil lette de administrative byrdene i slike selskaper. Denne foreslåtte løsningen, som innebærer at man kan unnlate forutgående styrebehandling og forslag fra styret, forventes å bli den praktiske hovedregelen for selskaper med én aksjonær som også er enestyre. I 2014 var det ifølge Brønnøysundregistrene og aksjonærdata fra Skatteetaten 91.000 selskaper der samtlige aksjonærer var styremedlemmer. En besparelse basert på en timekostnad på 500 kroner/timen og en tidsbesparelse på 5 timer for hver, kan bety en samlet årlig kostnadsbesparelse på om lag 228 millioner kroner. Også her er presisjonen i anslagene vanskelig å vurdere. Utvalget har kun innhentet oversikt over selskap med direkte eierskap, og antallet aksjeselskaper med sammenfall vil være noe større når indirekte eierskap tas med.

Forslaget om å redusere oppbevaringstiden for selskapsdokumentasjon fra 10 til 5 år vil medføre administrative og økonomiske lettelser for selskapene. Det er vanskelig å angi størrelsen på kostnadsbesparelsen, men den vil trolig være betydelig. Utvalget antar at forslaget ikke vil ha konsekvenser av betydning for offentlige myndigheter.

Utvalget foreslår at minstekravet til aksjekapital reduseres fra 30 000 kroner til 1 krone. Da kra-

vet ble redusert fra 100 000 kroner til 30 000 kroner, antok regjeringen at det ville ha direkte økonomisk virkning for mange små aksjeselskaper. Det ble vist til at dette ikke minst ville gjelde selskaper som driver lite kapitalkrevende virksomhet, som kunnskapsbaserte og tjenestebaserte yrker, der den personlige arbeidsinnsatsen er det mest sentrale. Utvalget er i tvil om forslaget til ytterligere reduksjon av kravet vil ha en slik effekt. Kravet til aksjekapital er allerede relativt lavt, og kravet til forsvarlig egenkapital og likviditet antas å være det viktigste for selskapene. Minstebeløpet som kreves for å stifte selskaper, blir etter utvalgets forslag tilnærmet det samme som kostnadene ved å registrere selskapet i Foretaksregisteret.

Utvalget foreslår å oppheve styrets handleplikt i situasjoner der det må antas at et aksjeselskaps egenkapital er blitt mindre enn halvparten av aksjekapitalen. Forslaget antas ikke å medføre økonomiske eller administrative konsekvenser. Dette skyldes at utvalget foreslår å videreføre og presisere lovens krav til styret om å følge opp kravet til forsvarlig kapital. Forslaget kan tenkes å medføre økt arbeidsbyrde for styremedlemmene. På den annen side vil dette i så fall være ønskelig, ettersom kravet til styrets oppfølging av forsvarlig egenkapital ikke endres, men kun presiseres. I den grad presiseringen medfører endringer i form av styrket oppfølging fra styrenes side, kan forslaget også bidra til et bedre fungerende næringsliv i form av redusert antall virksomheter som ikke er levedyktige og eventuelt reduksjon i antall konkurser.

Utvalget foreslår at bestemmelsen om avtaler mellom selskapet og aksjonærer, styremedlemmer og nærmere angitt nærstående, forenkles. Det foreslås at dagens krav til godkjenning av slike avtaler i generalforsamlingen erstattes av en plikt til å informere aksjonærene om slike avtaler. Informasjon til aksjonærene vil ikke være en gyldighetsbestemmelse. Det må antas at aksjelovene § 3-8 har påført næringslivet vesentlig arbeid og kostnader, og at forslaget vesentlig vil redusere arbeidsbyrden og behov for ekstern bistand uten at det vil ha nevneverdige negative konsekvenser. I punkt 12.4.1 har utvalget anslått de samlede kostnadene for selskapene til å være om lag 91 millioner kroner for behandling i henhold til aksjelovene § 3-8. Størsteparten av disse kostnadene vil falle bort ved å erstatte behandlingen med den foreslåtte meldeplikten.

Utvalget foreslår ikke endringer i grensene (terskelverdiene) for revisjonsplikt. Utvalget foreslår imidlertid at konsern som samlet er under grensene, ikke lenger skal ha revisjonsplikt. Dette

medfører at anslagsvis 27.000 flere selskaper ikke vil være pålagt revisjon. Utvalget har anslått gjennomsnittlige kostnader på 20 000 kroner, noe som vil gi samlede årlige besparelser på 540 millioner kroner. Langli-rapporten, som er omtalt i punkt 13.1.2.4, kan ikke påvise at det har vært negative virkninger av bortfallet av revisjonsplikten med dagens grenseverdier, og utvalget kan ikke se at

konklusjonen skulle bli annerledes med de nye selskapene som nå foreslås fritatt revisjonsplikt. Det foreslås i tillegg endringer i kravene til bekreftelser fra revisor. Også dette kan medføre vesentlige besparelser samlet for næringslivet, uten at utvalget kan se at det har særlige negative konsekvenser.

Kapittel 17

Merknader til de enkelte lovbestemmelsene i aksjeloven

Til § 1-6

Det foreslås å innføre en ny og generell lovbestemmelse om hvordan selskapet og aksjonærene skal gi meldinger. Forslaget er nærmere behandlet i punkt 5.7.3. Krav til innholdet i meldingene, reguleres av øvrige lovbestemmelser, jf. for eksempel aksjeloven § 5-10 om krav til innkalling til generalforsamling.

Til § 1-7

Det foreslås å innføre en ny og generell lovbestemmelse om hvordan selskapet skal utarbeide og oppbevare selskapsdokumentasjon. Forslaget er nærmere behandlet i punkt 5.4.2 og 5.6.3.

Til § 2-2

Det foreslås å oppheve kravet om at vedtektene skal angi kommunen hvor selskapet skal ha sitt forretningskontor. Se mer om forslaget i punkt 6.3.7.

Til § 2-4

Det foreslås å endre begrepet «*stiftelsesdokument*» til «*stiftelsesdokumentasjon*». Samtidig foreslås det i annet ledd å tydeliggjøre at redegjørelsen etter aksjeloven § 2-6 er en del av «*stiftelsesdokumentasjonen*». Som en konsekvens av dette oppheves gjeldende aksjelov § 2-6 (3). Videre endres også begrepet «*stiftelsesdokument*» til «*stiftelsesdokumentasjon*» i aksjeloven § 2-9. Se mer om forslaget i punkt 5.3.2.3. Lovforslagene innebærer ingen realitetsendringer utover at det tydeliggjøres at redegjørelser etter aksjeloven § 2-6 er en del av «*stiftelsesdokumentasjonen*», og at stifterne kun trenger å signere én gang. I § 2-4 (2) foreslås det å innta et krav om at det er stifterne som skal utarbeide redegjørelsen som nevnt i § 2-6. Kravet fremgår i dag av gjeldende aksjelov § 2-6 (2) første punktum. Forslaget innebærer derfor ingen realitetsendring. Se også om forslaget i merknader til aksjeloven § 2-6.

Til § 2-6

I første ledd foreslås det å innta en presisering om at det dreier seg om avtaler etter aksjeloven § 2-4 (1). Forslaget er en ren språklig presisering. Som en følge av at det i NOU 2015: 10 side 319 foreslås å unnta en del selskaper fra plikten til å utarbeide årsberetning, foreslås det videre at det inntas et «*eventuelt*» foran årsberetningen i første ledd nr. 1. Se mer om forslaget i punkt 8.2.9. I annet ledd foreslås det å fjerne kravet om at stifterne skal sørge for at redegjørelsen blir utarbeidet. Kravet inntas isteden i aksjeloven § 2-4 (2) annet punktum. Videre foreslås det å fjerne kravet i annet ledd om at stifterne skal datere og undertegne redegjørelsen. Forslaget innebærer at stifterne kun trenger å signere stiftelsesdokumentasjonen én gang, jf. merknad til aksjeloven § 2-4. Signeringskravet i gjeldende aksjelov § 2-6 (2) annet punktum finnes isteden i forslaget til § 2-9. Forslaget må videre ses i sammenheng med utvalgets forslag om hvem som skal signere redegjørelser som skal utarbeides etter aksjeloven § 10-2 (3) og § 13-10 (1). Gjeldende § 2-6 tredje ledd foreslås videre opphevet, jf. merknader til aksjeloven § 2-4. I tredje ledd foreslås det isteden å lovfeste enkelte unntak fra kravet til utarbeidelse av redegjørelse. Se mer om forslaget i punkt 7.4.4.4. I fjerde ledd foreslås det at det i forskrift kan gjøres unntak fra første og annet ledd.

Til § 2-8

Det foreslås å oppheve krav om åpningsbalanse. Se mer om forslaget i punkt 7.3.2.

Til § 2-9

Det foreslås å endre begrepet «*stiftelsesdokument*» til «*stiftelsesdokumentasjon*». Se merknader til aksjeloven § 2-4. Videre foreslås det å endre begrepet «*undertegne*» til «*signere*». Se mer om forslaget i punkt 5.5.4.

Til § 2-13

Det foreslås å oppheve kravet i tredje ledd om at styret må sende rekommandert brev til aksjonæren. Krav om bruk av rekommandert brev foreslås erstattet med et krav om at styret må benytte en betryggende metode for å sikre at aksjonæren mottar meldingen. Se mer om forslaget i punkt 5.7.3.2.

Til § 2-18

Det foreslås å endre begrepet «stiftelsesdokument» til «stiftelsesdokumentasjon». Se merknader til aksjeloven § 2-4. Videre foreslås det å endre begrepet «undertegne» til «signere». Se mer om forslaget i punkt 5.5.4. Det foreslås også å utvide kretsen av personer som kan bekrefte at aksjeinnskuddet er mottatt. Videre foreslås det å unnlate krav om uavhengig bekreftelse dersom det samlede innskuddet for aksjekapital og eventuell overkurs ikke overskrider 100 000 kroner. Se mer om forslaget i punkt 13.4.5.3 og 13.4.6.3.3.

Til § 2-19

Som en følge av de foreslåtte endringene i aksjeloven § 2-18, foreslås det også å endre hvem som kan holdes ansvarlig for det som måtte mangle av aksjeinnskudd. Se mer om forslaget i punkt 13.4.5.3 og 13.4.6.3.3.

Til § 3-1

Det foreslås å redusere kravet til minste aksjekapital til 1 norsk krone. Se mer om forslaget i punkt 7.2.4.

Til § 3-2

Det foreslås å endre lovbestemmelsen i samsvar med regnskapslovutvalgets forslag. Se mer om forslaget i punkt 7.7.

Til § 3-3

Det foreslås å endre lovbestemmelsen i samsvar med regnskapslovutvalgets forslag. Se mer om forslaget i punkt 7.7.

Til § 3-5

I første ledd foreslås det å fjerne krav om handleplikt dersom selskapets egenkapital er blitt mindre enn halvparten av aksjekapitalen. Se mer om

forslaget i punkt 11.4.2. Videre foreslås det i første ledd å innta et krav om at styret plikter å vedta en handlingsplan. Se mer om forslaget i punkt 11.4.3. I annet og tredje ledd foreslås det å tydeliggjøre at styret har en selvstendig plikt til å forsøke å rette opp selskapets svake økonomiske stilling. I annet ledd er det derfor foreslått regler om tiltak som kan iverksettes av styret alene, mens i tredje ledd er det foreslått regler som forutsetter generalforsamlingens medvirkning. Det skal gis melding til aksjonærene om tiltak som iverksettes av styret alene. Det skal gis melding «innen rimelig tid» om hvilke tiltak som er iverksatt. Hvis det kan anses som «innen rimelig tid», kan melding om tiltak gis i forbindelse med ordinær generalforsamling. Dersom styret ikke finner grunnlag for å iverksette eller foreslå tiltak som nevnt i tredje ledd, skal det foreslå selskapet oppløst. Dette kan for eksempel være aktuelt dersom styret mener at det burde gjennomføres en kapitalforhøyelse, men styret anser det for å være urealistisk at det vil bli innbetalt mer kapital til selskapet. Se mer om forslagene i annet og tredje ledd i punkt 11.4.3.

Til § 3-8

Det foreslås en rekke endringer i lovbestemmelsen. Se nærmere om forslaget i punkt 12.4 og 12.5.1.

Til § 4-5

Kravet om at aksjeeierboken skal inneholde aksjonærenes «adresse» foreslås erstattet med en plikt til å registrere aksjonærens «postadresse og/eller bostedsadresse og digital adresse». Se mer om forslaget i punkt 5.7.3.2.

Til § 4-11

Det foreslås å endre begrepet «varsle» til at selskapet skal gi «melding». Forslaget er en språklig endring som følge av forslaget om å innta en ny lovbestemmelse i aksjeloven § 1-6 om hvordan selskapet skal kommunisere med aksjonærene. Se mer om forslaget i punkt 5.7.3.2.

Til § 4-12

Det foreslås å erstatte begrepet «sende» med «gi» melding. Forslaget er en språklig endring som følge av at det foreslås å innta en ny lovbestemmelse i aksjeloven § 1-6 om hvordan selskapet skal kommunisere med aksjonærene. Forslaget er nærmere behandlet i punkt 5.7.3.2.

Til § 4-16

Det foreslås å erstatte begrepet «*underrettes*» med at erverver skal «*gis melding*». Forslaget er en språklig endring som følge av at det foreslås å innta en ny lovbestemmelse i aksjeloven § 1-6 om hvordan selskapet skal kommunisere med aksjonærene. Forslaget er nærmere behandlet i punkt 5.7.3.2.

Til § 4-17

Det foreslås å erstatte begrepet «*underretning*» med begrepet «*melding*». Forslaget er en språklig endring som følge av at det foreslås å innta en ny lovbestemmelse i aksjeloven § 1-6 om hvordan selskapet skal kommunisere med aksjonærene. Forslaget er nærmere behandlet i punkt 5.7.3.2.

Til § 4-20

Det foreslås å endre begrepet «*varsel*» og «*varsle*» med at selskapet skal gi «*melding*». Forslaget er en språklig endring som følge av at det foreslås å innta en ny lovbestemmelse i aksjeloven § 1-6 om hvordan selskapet skal kommunisere med aksjonærene. Forslaget er nærmere behandlet i punkt 5.7.3.2.

Til § 4-24

Det foreslås å oppheve krav om bekreftelse av kapitaldekning. Se mer om forslaget i punkt 13.4.12.3.

Til § 4-25

Det foreslås å innta en regel om at generalforsamlingen kan treffe beslutning om å utløse en aksje-eier uten styrets forutgående forslag. Se mer om forslaget i punkt 9.4.3.2.

Til § 4-26

Det foreslås å innta en presisering om at tilbudet skal fremgå av en «*melding*». Forslaget er en språklig endring som følge av at det foreslås å innta en ny lovbestemmelse i aksjeloven § 1-6 om hvordan selskapet skal kommunisere med aksjonærene. Forslaget er nærmere behandlet i punkt 5.7.3.2. Videre foreslås det å fjerne plikten til å kunngjøre i Brønnøysundregistrenes elektroniske kunngjøringspublikasjon, dersom alle aksjonærers adresse er kjent. Se mer om forslaget i punkt 5.7.3.2.

Til § 5-1a

Det foreslås en ny generell lovbestemmelse om generalforsamlingens adgang til å behandle saker uten forutgående forslag fra styret i nærmere angitte saker der lovens utgangspunkt er at styret skal fremme forslag. Se mer om forslaget i punkt 9.4. Lovbestemmelsen foreslås inntatt i kapittel 5 avsnitt I. Alminnelige regler, for å tydeliggjøre at dette er en lovbestemmelse om generalforsamlingens myndighet, og at dette er en ordning som vil kunne få betydning for et stort antall selskaper.

Til § 5-2

Det foreslås å oppheve kravet om at det må være benyttet betryggende metode for å autentisere avsenderen ved bruk av elektroniske fullmakter. Se mer om forslaget i punkt 8.2.8.

Til § 5-4

Det foreslås å endre ordlyden slik at lovbestemmelsen også tilpasses tilfellene hvor generalforsamling avholdes som et elektronisk møte. Se mer om forslaget i punkt 8.2.3.

Til § 5-5

Som en følge av at det i NOU 2015: 10 side 319 foreslås å unnta en del selskaper fra plikten til å utarbeide årsberetning, foreslås det i annet og tredje ledd å innta presiseringer som viser at det ikke er en plikt for alle selskaper til å behandle årsberetning mv. Det foreslås også en ren redigering når det gjelder revisjonsberetningen, som ikke er påkrevd for selskaper som ikke har revisor. Videre foreslås det å innta en plikt for generalforsamlingen til å behandle spørsmål om revisjonsplikt for det samlede konsern, dersom selskapet er et morselskap. Se mer om forslagene i punkt 8.2.9 og 13.1.2.5.2.

Til overskriften i kapittel 5 avsnitt II

Det foreslås å endre ordlyden i overskriften slik at den synliggjør at forenklet generalforsamling er et likeverdig alternativ til å avholde generalforsamling etter saksbehandlingsreglene i aksjeloven kapittel 5 avsnitt III. Se mer om forslaget i punkt 8.2.2.2.1.

Til § 5-7

Det foreslås at gjeldende aksjelov § 5-7 videreføres, men med enkelte presiseringer. Se mer om forslaget i punkt 8.2.2.2. Det foreslås imidlertid å innta regler om protokollføring i en egen lovbestemmelse. Se mer om dette i merknad til § 5-7a.

Til § 5-7a:

Det foreslås å innta regler om protokollføring ved forenklet generalforsamling i en egen lovbestemmelse. Krav til hvordan protokollen skal utarbeides, videreføres i all hovedsak. Formuleringen i gjeldende aksjelov § 5-7 nr. 2 fjerde punktum om at «*Protokollen skal angi at saken er behandlet etter § 5-7*», fremstår kanskje umiddelbart som en «snubletråd». Det foreslås derfor at setningen sløyfes, og erstattes av et krav om at protokollen skal betegnes som «*Protokoll fra forenklet generalforsamling*». Loven kan her ikke forstås som en gyldighetsbetingelse. Også andre formuleringer som for eksempel at «*saken er behandlet etter § 5-7*» eller at «*saken er behandlet i forenklet generalforsamling*» kan benyttes. Velger selskapet ikke å kalle protokollen for «*protokoll fra forenklet generalforsamling*», bærer det selv risikoen for at det fremstår som uklart hva slags generalforsamling som er avholdt med den konsekvens at Foretaksregisteret ikke kan forholde seg til generalforsamlingens vedtak. Se mer om forslaget i punkt 8.2.2.2.4. Videre foreslås det å erstatte begrepet «*undertegne*» med begrepet «*signere*». Se mer om forslaget i punkt 5.5.4.

Til § 5-10

Kravet om at generalforsamlingen må innkalles ved «*skriftlig henvendelse*» foreslås erstattet med et krav om at aksjonærene skal innkalles gjennom en «*melding*». Forslaget er en språklig endring som følge av at det foreslås å innta en ny lovbestemmelse i aksjeloven § 1-6 om hvordan selskapet skal kommunisere med aksjonærene. Forslaget er nærmere behandlet i punkt 5.7.3.2.

Til § 5-11

Kravet om at aksjonæren må melde spørsmål «*skriftlig*» til styret foreslås slettet. Forslaget er en språklig endring som følge av at det foreslås å innta en ny lovbestemmelse i aksjeloven § 1-6 om hvordan selskapet skal kommunisere med

aksjonærene. Forslaget er nærmere behandlet i punkt 5.7.3.2.

Til § 5-11b

Det foreslås å lovfeste en regel om rett til å avgi forhåndsstemme i saker som gjelder vedtektsendringer. I øvrige saker kan det fastsettes i vedtektene at det skal være adgang til å avgi forhåndsstemme. Se nærmere om forslaget i punkt 8.2.5.3.

Til § 5-11c

Det foreslås å lovfeste en regel om aksjonærenes adgang til å delta elektronisk på generalforsamling, med mindre styret finner saklig grunn for å nekte. Se mer om forslaget i punkt 8.2.6.3.

Til § 5-11d

Det foreslås å lovfeste en regel om adgang til å avholde elektronisk generalforsamling, dersom samtlige aksjonærer samtykker til det. Se mer om forslaget i punkt 8.2.7.3.

Til § 5-15

Som en følge av at det i NOU 2015: 10 side 319 foreslås å unnta en del selskaper fra plikten til å utarbeide årsberetning, foreslår utvalget at det i første ledd inntas et «*eventuelt*» foran årsberetningen. Se mer om forslaget i punkt 8.2.9. I annet ledd foreslås det at kravet om at ledelsen skal sende svar til alle aksjonærene, erstattes med et krav om at det skal gis «*melding*» til alle aksjonærene. Forslaget er en språklig endring som følge av at det foreslås å innta en ny lovbestemmelse i aksjeloven § 1-6 om hvordan selskapet skal kommunisere med aksjonærene. Forslaget er nærmere behandlet i punkt 5.7.3.2.

Til § 5-16

Begrepet «*undertegnes*» foreslås erstattet med begrepet «*signeres*». Se mer om forslaget i punkt 5.5.4. Videre foreslås det å endre regelen slik at det ikke er nødvendig med flere signaturer dersom det kun er én person som deltar på generalforsamling. Formuleringen «*deltar*» er benyttet for å vise at det ikke er nødvendig å være fysisk tilstede på generalforsamling, jf. forslag om elektronisk deltakelse i aksjeloven § 5-11c. Videre foreslås det å oppheve krav om at protokollen skal

«oppbevares på betryggende måte», da dette kravet nå vil fremgå av forslag til ny aksjelov § 1-7.

Til § 5-27

Krav om at utlevering av opplysningene skal fremsettes «skriftlig» foreslås erstattet med en plikt om at krav skal «meldes til» selskapet. Forslaget er en språklig endring som følge av at det foreslås å innta en ny lovbestemmelse i aksjeloven § 1-6 om hvordan aksjonærene skal kommunisere med selskapet. Forslaget er nærmere behandlet i punkt 5.7.3.3.

Til § 6-2

Det foreslås å fjerne adgangen til å vedtektsfeste at flere daglige ledere skal fungere som et kollektivt organ. Se mer om forslaget i punkt 8.4.2.

Til § 6-6

Det foreslås å oppheve lovens utgangspunkt om at styremedlemmer tjenestegjør i to år. Se mer om forslaget i punkt 8.3.4.3.

Til § 6-7

Det foreslås å oppheve kravet om at det må foreligge særlige grunner for at et styremedlem kan tre tilbake før tjenestetiden er ute. Se mer om forslaget i punkt 8.3.4.3.

Til § 6-14

Det foreslås å gjeninnføre en bestemmelse som ble opphevet ved LOV-2006-12-15-88. Den nye bestemmelsen skal bidra til å fjerne usikkerhet med hensyn til om styreleder i aksjeselskap uten daglig leder opptrer som daglig leder eller på vegne av styret. Forslaget må ses i sammenheng med forslaget til § 6-15 (1), som er endret for å forhindre at styrelederen må rapportere til styret i henhold til denne bestemmelse.

Til § 6-15

Lovteksten foreslås endret for å få frem at rapporteringsplikten ikke gjelder i aksjeselskap der styrets leder forestår den daglige ledelse, jf. forslaget til aksjeloven § 6-14 (1) annet punktum. Se mer om forslaget i punkt 8.4.3. Kravet om at daglig leder skal gi underretning «i møte eller skriftlig» foreslås erstattet med at det skal gis «på betryggende måte». Endringen er en språklig endring.

Det er ment å tydeliggjøre at daglig leder og styret har fleksibilitet med hensyn til hvordan underretningen gis. Se mer om forslaget i punkt 8.4.4.

Til § 6-19

Det foreslås en endring i lovbestemmelsen slik at den i større grad er tilpasset den teknologiske utviklingen samtidig som den skal ivareta selskapenes behov for fleksibilitet. Videre foreslås det å videreføre hvert enkelt styremedlems og daglig leders rett til å kreve behandling i møte med fysisk tilstedeværelse. Ordlyden foreslås likevel noe endret slik at det også er adgang til å kreve elektronisk møte. En slik lovregel vil gi styremedlemmene adgang til å motsette seg at en sak behandles for eksempel ved sirkulasjon på e-post, men styremedlemmene kan velge hvorvidt de ønsker behandling som et fysisk eller elektronisk møte. Dersom styreleder velger å ha 1) fysisk møte, kan ingen protestere på det. Ethvert krav om å ha fysisk møte «trumfer» alle andre krav om å ha for eksempel telefonmøte eller andre møteformer. Dersom styreleder velger å ha 2) telefonmøte, så kan hvilket som helst styremedlem kreve å ha fysisk møte. Styreleders «valgrett» tilsidesettes dermed. Dersom styreleder velger å ha 3) møte som sirkulasjon av papirer, kan hvilket som helst styremedlem kreve enten 1) fysisk møte eller 2) telefonmøte. Dersom ett styremedlem ønsker fysisk møte og en annen ønsker telefonmøte, skal fysisk møte «trumfe» alle andre krav.

Til § 6-29

Begrepet «underskrives» foreslås erstattet med begrepet «signeres». Se mer om forslaget i punkt 5.5.4. Videre foreslås kravet om at det skal sendes «utskrift» erstattet med en mer teknologinøytral formulering. Forslaget må ses i sammenheng med forslag til ny aksjelov § 1-7 om krav til utarbeidelse og oppbevaring av selskapsdokumentasjon. Se mer om forslaget i punkt 5.4.2.

Til § 7-4

Det foreslås å innta en adgang for styret og revisor til å avtale kortere frist for avgivelse av revisjonsberetning. Se mer om forslaget i punkt 13.2.3.

Til § 7-5

Det foreslås at selskapets revisor som har møterett eller møteplikt i henhold til aksjeloven § 7-5,

skal ha rett til å møte elektronisk, såfremt styret ikke krever at revisor deltar fysisk i møte. Se mer om forslaget i punkt 8.2.6.3 og 13.5.2.

Til § 7-5a

Det foreslås å innta en ny lovbestemmelse i aksjeloven om styret og revisors møteform mv. Se mer om forslaget i punkt 13.5.2.

Til § 7-6

Det foreslås å oppheve adgangen til å gi styret fullmakt til å treffe beslutning om at selskapets årsregnskap ikke skal revideres. Slik beslutning skal isteden treffes av generalforsamlingen med flertall som for vedtektsendring eller av stifterne i stiftelsesdokumentasjonen, jf. forslag til første og femte ledd. Når det gjelder stifternes adgang til å unnlate å velge revisjon, stilles det imidlertid ikke noe flertallskrav, jf. formuleringen i femte ledd om at «*Første til fjerde ledd gjelder tilsvarende*». Dersom stifterne skal unnlate å velge revisjon, er dette et forhold som stifterne må være enige om ved stiftelsestidspunktet, på lik linje med øvrige forutsetninger for stiftelsen. I femte ledd foreslås det at aksjonærer som eier minst en tredjedel av aksjekapitalen, likevel kan kreve at selskapet skal ha revisjon. I sjettede ledd foreslås det en endring av virkningstidspunktet, slik at beslutning om fravalg får virkning fra og med det tidspunkt dette er meldt til Foretaksregisteret. Videre foreslås syvende ledd endret, slik at det ikke lenger er en plikt for styret til å velge revisor, men styret skal derimot innkalle generalforsamlingen slik at de kan gjøre dette. Se mer om forslagene i punkt 13.1.3.2. Videre foreslås det å oppheve den ubetingede plikten for morselskaper til å ha revisjon. Se mer om forslaget i punkt 13.1.2.5.2.

Til § 7-7

Som en følge av lovendringene i aksjeloven § 7-6 om at stifterne kan unnlate å velge revisjon, foreslås det en språklig endring av første ledd første punktum. Forslaget tydeliggjør at det ikke lenger er nødvendig å aktivt treffe beslutning om at selskapet ikke skal ha revisjon.

Til § 8-1

Det foreslås at det også skal kunne gjøres fradrag for balanseførte egne utviklingsutgifter. Se mer om forslaget i punkt 7.9.2.2. I aksjelovutvalgets

forslag er henvisning til regnskapsloven § 4-7 utelatt, ettersom dette er en referanse til forslaget til ny lov om regnskapsplikt, mens gjeldende regnskapslov ikke har tilsvarende bestemmelse om balanseføring av egne utviklingsutgifter.

Til § 8-2

Det foreslås å innta et nytt annet ledd hvor det fremgår at generalforsamlingen kan treffe beslutning om utdeling av utbytte uten styrets forutgående forslag. Se mer om forslaget i punkt 9.4.3.1. I nåværende annet ledd (som blir nytt tredje ledd) foreslås det å oppheve nåværende tredje og fjerde punktum om registrering av styrefullmakt i Foretaksregisteret. Se mer om forslaget i punkt 7.9.4.3.

Til § 8-2a

Det foreslås å oppheve krav til revisjon av mellombalanse for selskaper som har fravalgt revisjon etter aksjeloven § 7-6, samt presisere at mellombalansen skal utarbeides etter reglene for årsregnskap så langt disse passer. Se mer om forslaget i punkt 13.3.3.

Til § 8-10

Det foreslås å innta et nytt sjettede ledd hvor det fremgår at generalforsamlingen kan treffe beslutning uten styrets forutgående kredittvurdering etter annet ledd eller styrets redegjørelse etter tredje ledd. Se mer om forslaget i punkt 9.4.3.1.

Til § 10-1

Det foreslås å erstatte begrepet «*underretning*» med begrepet «*melding*». Forslaget er en språklig endring som følge av at det foreslås å innta en ny lovbestemmelse i aksjeloven § 1-6 om hvordan selskapet skal kommunisere med aksjonærene. Forslaget er nærmere behandlet i punkt 5.7.3.2.

Til § 10-2

Som en følge av forslaget om å innta en ny lovbestemmelse om gjeldskonvertering, foreslås det å fjerne deler av første ledd nr. 1. Se mer om forslaget i punkt 7.4.4.3. I tredje ledd foreslås det å innta en regel om hvem som kan signere redegjørelsen. Se mer om forslaget i punkt 7.4.4.2 og i merknad til aksjeloven § 2-4.

Til § 10-2a

Det foreslås en ny lovbestemmelse om aksjeinnskudd som gjøres opp med motregning. Se mer om forslaget i punkt 7.4.4.3 og 13.4.9.3.

Til § 10-3

Som en følge av at det i NOU 2015: 10 side 319 foreslås å unnta en del selskaper fra plikten til å utarbeide årsberetning, foreslår utvalget at det i femte ledd inntas et «eventuelt» foran årsberetningen. Se mer om forslaget i punkt 8.2.9. Videre foreslås det å innta et nytt sjette ledd hvor det fremgår at generalforsamlingen kan treffe beslutning om kapitalforhøyelse uten styrets forutgående forslag. Se mer om forslaget i punkt 9.4.3.1.

Til § 10-6

Begrepet «*undertegnes*» foreslås erstattet med begrepet «*signeres*». Som en følge av at det skal være adgang til også å foreta elektronisk signering, foreslås det videre å oppheve siste setning om at navnetrekket kan gjengis mekanisk. Se mer om forslaget i punkt 5.5.4.

Til § 10-7

Som en følge av at det i NOU 2015: 10 side 319 foreslås å unnta en del selskaper fra plikt til å utarbeide årsberetning, foreslår utvalget at det inntas et «eventuelt» foran årsberetningen. Se mer om forslaget i punkt 8.2.9.

Til § 10-9

Det foreslås i annet ledd tredje punktum å utvide kretsen av personer som kan bekrefte at innskuddet er mottatt. Videre foreslås det i annet ledd et nytt fjerde punktum som klargjør at innbetaling av penger til særskilt konto før beslutningen, eventuelt innbetaling til annen konto, regnes som innskudd i penger hvis den skjer tidligst fire uker før beslutningen. Det foreslås også i annet ledd et nytt femte punktum for å klargjøre at bekreftelse av innskudd ved gjeldskonvertering skjer samtidig med uttalelse om den egne redegjørelsen ved kapitalforhøyelse med gjeldskonvertering. Se mer om forslagene i punkt 13.4.7.2 og 7.14.

Til § 10-17

Det foreslås å erstatte begrepet «*underretning*» med begrepet «*melding*». Forslaget er en språklig

endring som følge av at det foreslås å innta en ny lovbestemmelse i aksjeloven § 1-6 om hvordan selskapet skal kommunisere med aksjonærene. Forslaget er nærmere behandlet i punkt 5.7.3.2.

Til § 10-18

Som en følge av at det i NOU 2015: 10 side 319 foreslås å unnta en del selskaper fra plikten til å utarbeide årsberetning, foreslår utvalget at det inntas et «eventuelt» foran årsberetningen. Se mer om forslaget i punkt 8.2.9.

Til § 11-2

I tredje ledd foreslås det å erstatte «*fra avgivelsen av underretningen*» med «*fra det er gitt melding*». I fjerde ledd foreslås det å endre skal «*gjøres kjent med*» til skal «*gis melding*» om. Forslagene er språklige endringer som følge av at det foreslås å innta en ny lovbestemmelse i aksjeloven § 1-6 om hvordan selskapet skal kommunisere med aksjonærene. Forslaget er nærmere behandlet i punkt 5.7.3.2. Videre foreslås det et nytt femte ledd om at generalforsamlingen kan treffe beslutning om opptak av konvertibelt lån uten styrets forutgående forslag. Se mer om forslaget i punkt 9.4.3.1.

Til § 11-12

Det foreslås å innta en regel om at generalforsamlingen kan treffe beslutning om utstedelse av frittstående tegningsretter uten styrets forutgående forslag. Se mer om forslaget i punkt 9.4.3.2.

Til § 12-2

Det foreslås å oppheve krav om bekreftelse av kapitaldekning. Se mer om forslaget i punkt 13.4.12.3 og 13.4.15.2.

Til § 12-3

Det foreslås å innta en regel om at generalforsamlingen kan treffe beslutning om kapitalnedsettelse uten styrets forutgående forslag. Se mer om forslaget i punkt 9.4.3.2.

Til § 12-6

Det foreslås å oppheve krav om bekreftelse av kreditorinnsigelse. Se mer om forslaget i punkt 13.4.12.3.

Til § 13-3

Det foreslås å endre begrepet «*undertegnes*» til «*signeres*». Se mer om forslaget i punkt 5.5.4.

Til § 13-6

Det foreslås å oppheve krav om åpningsbalanse. Se mer om forslaget i punkt 7.3.2

Til § 13-8

Som en følge av at det i NOU 2015: 10 side 319 foreslås å unnta en del selskaper fra plikten til å utarbeide årsberetning, foreslår utvalget at det inntas et «*eventuelt*» foran årsberetningen. Se mer om forslaget i punkt 8.2.9.

Til § 13-10

Det foreslås å innta en regel om hvem som kan signere redegjørelsen. Se mer om forslaget i punkt 7.4.4.2 og i merknader til aksjeloven § 2-4.

Til § 13-12

Det foreslås å erstatte begrepet «*underretning*» med begrepet «*melding*» i overskriften. Videre foreslås det å erstatte «*skriftlig henvendelse*» med at det skal gis «*melding*» til hver enkelt aksjonær. Forslagene er språklige endringer som følge av at det foreslås å innta en ny lovbestemmelse i aksjeloven § 1-6 om hvordan selskapet skal kommunisere med aksjonærene. Forslaget er nærmere behandlet i punkt 5.7.3.2.

Til § 13-17

Det foreslås å fjerne særregler om krav til oppbevaringstid for regnskapsmateriale og bøker. Se mer om forslaget i punkt 5.6.3.2. Krav om hvem som skal overholde oppbevaringsplikten, foreslås videreført. Se mer om forslaget i punkt 5.6.3.4.

Til § 13-23

Som en følge av at det i NOU 2015: 10 side 319 foreslås å unnta en del selskaper fra plikten til å utarbeide årsberetning, foreslår utvalget at det inntas et «*eventuelt*» foran årsberetningen. Se mer om forslaget i punkt 8.2.9.

Til § 14-4

Det foreslås å endre begrepet «*underteagne*» til «*signere*». Se mer om forslaget i punkt 5.5.4.

Til § 14-11a

Det foreslås at loven presiserer at det ikke kreves redegjørelse i henhold til aksjeloven § 2-6, jf. § 10-2, ved fisjon etter aksjeloven § 14-11a. Se nærmere om forslaget i punkt 15.4.2.

Til § 15-1

Det foreslås å oppheve kravet om utarbeidelse av åpningsbalanse og krav til uavhengig redegjørelse ved omdanning av aksjeselskap til allmennaksjeselskap. Det foreslås isteden at egenkapitalkravet kan dokumenteres gjennom årsregnskapet som er revidert og fastsatt for siste regnskapsår forutsatt at regnskapsprinsippene ikke endres på grunn av omdanning til allmennaksjeselskap. Endres regnskapsprinsippene som følge av omdanningen, må egenkapitalen dokumenteres gjennom en mellombalanse i samsvar med § 8-2a. Videre foreslås det å oppheve fristen for verdsettelse. Se mer om forslagene i punkt 7.3.2, 7.5.3.2 og 15.2.3.

Til § 16-2

Det foreslås å oppheve kravet om at generalforsamlingen må velge et eget avviklingsstyre. Det ordinære styret kan være avviklingsstyre dersom ikke noe annet er bestemt. Det skal imidlertid fortsatt være mulig å følge de ordinære reglene og velge et nytt styre. Se mer om forslaget i punkt 14.3.2.

Til § 16-6

Det foreslås å oppheve krav om utarbeidelse av avviklingsbalanse mv. Se mer om forslaget i punkt 14.3.3.

Til § 16-10

Det foreslås å oppheve krav om utarbeidelse av revidert oppgjør mv. Se mer om forslaget i punkt 14.3.4. Videre foreslås det å fjerne særregler om krav til oppbevaringstid for regnskapsmateriale og bøker. Se mer om forslaget i punkt 5.6.3.2. Krav om hvem som skal overholde oppbevaringsplikten, foreslås videreført. Se mer om forslaget i punkt 5.6.3.4.

Til § 18-5

Forslaget om å oppheve gjeldende aksjelov § 18-5 er nærmere omtalt i punkt 5.7.3.2.

Til § 19-1

Som en følge av forslaget om at generalforsamlingen kan treffe beslutning uten styrets forutgå-

ende forslag dersom vilkårene i § 5-1a (1) er oppfylt, foreslås det at aksjonærer også kan straffes i henhold til aksjeloven § 19-1. Det er imidlertid kun adgang til å straffe aksjonærer der styrets forslagskompetanse er satt til side.

Kapittel 18

Merknader til de enkelte lovbestemmelsene i allmennaksjeloven

Til § 1-6

Se merknader til aksjeloven § 1-6 og punkt 5.7.4.

Til § 1-7

Se merknader til aksjeloven § 1-7 og punkt 5.4.3 og 5.6.4.

Til § 2-8

Se merknader til aksjeloven § 2-8 og punkt 7.3.3.

Til § 2-13

Se merknader til aksjeloven § 2-13 og punkt 5.7.4.

Til § 2-18

Det foreslås at også finansinstitusjoner og advokater kan bekrefte at selskapet har mottatt aksjeinnskudd. Se mer om forslaget i punkt 13.4.5.4 og 13.4.6.4.

Til § 2-19

Som en følge av de foreslåtte endringene i aksjeloven § 2-18, foreslås det også å endre hvem som kan holdes ansvarlig for det som måtte mangle av aksjeinnskudd. Se mer om forslaget i punkt 13.4.5.4 og 13.4.6.4.

Til § 3-2

Se merknader til aksjeloven § 3-2.

Til § 3-3

Se merknader til aksjeloven § 3-3.

Til § 3-5

Se merknader til aksjeloven § 3-5. For allmennaksjeselskaper foreslås det ytterligere et fjerde ledd som viderefører handleplikten ved tap av halve aksjekapitalen. Se mer om dette i punkt 11.5.

Til § 3-8

Det foreslås en rekke endringer i lovbestemmelsen. Se mer om forslaget i punkt 12.4 og 12.5.2.

Til § 3-8a

Som en følge av lovendringen i allmennaksjeloven § 3-8 foreslås det en ny lovbestemmelse om transaksjoner mellom selskapet og nærstående. Se mer om forslaget i punkt 12.5.2.

Til § 4-16

Se merknader til aksjeloven § 4-16 og punkt 5.7.4.

Til § 4-17

Se merknader til aksjeloven § 4-17 og punkt 5.7.4.

Til § 4-20

Se merknader til aksjeloven § 4-20 og punkt 5.7.4.

Til § 5-2

Se merknader til aksjeloven § 5-2.

Til § 5-10

Se merknader til aksjeloven § 5-10 og punkt 5.7.4.

Til § 5-11

Se merknader til aksjeloven § 5-11 og punkt 5.7.4.

Til § 5-16

Begrepet «*undertegnes*» foreslås erstattet med begrepet «*signeres*». Se merknader til aksjeloven § 5-16 og punkt 5.5.5. Videre foreslås det å oppheve krav om at protokollen skal «*oppbevares på betryggende måte*», ettersom kravet vil fremgå av forslaget til ny allmennaksjelov § 1-7.

Til § 5-27

Se merknader til aksjeloven § 5-27 og punkt 5.7.4.

Til § 6-15 (1)

Kravet om at daglig leder skal gis underretning «*i møte eller skriftlig*» foreslås erstattet med at det skal gis «*på betryggende måte*». Se merknader til aksjeloven § 6-15. Utover dette foreslås det ikke tilsvarende endringer som for aksjeloven § 6-15.

Til § 6-29

Se merknader til aksjeloven § 6-29.

Til § 7-5a

Se merknader til aksjeloven § 7-5a. Se mer om forslaget i punkt 13.5.3.

Til § 8-1

Se merknader til aksjeloven § 8-1.

Til § 8-2

Det foreslås å oppheve nåværende tredje og fjerde punktum om registrering av styrefullmakt i Foretaksregisteret. Se mer om forslaget i punkt 7.9.4.3. Utover dette foreslås det ikke tilsvarende forslag som for aksjeloven § 8-2.

Til § 10-1

Se merknader til aksjeloven § 10-1 og punkt 5.7.4.

Til § 10-2

I tredje ledd foreslås det å innta en regel om hvem som kan signere redegjørelsen. Se mer om forsla-

get i punkt 7.4.4.2. Utover dette foreslås det ikke tilsvarende endringer som for aksjeloven § 10-2.

Til § 10-9

Det foreslås at også finansinstitusjoner og advokater skal kunne bekrefte at selskapet har mottatt aksjeinnskudd. Se mer om forslaget i punkt 13.4.7.3 og 13.4.8.3. Videre foreslås det å klargjøre at en eventuell innbetaling i forkant av beslutning om kapitalforhøyelse kan behandles som innskudd i penger, forutsatt at innbetalingen er skjedd til en særskilt innbetalingskonto etter allmennaksjeloven § 10-13. Se mer om forslaget i punkt 13.4.7.3.

Til § 10-17

Se merknader til aksjeloven § 10-17 og punkt 5.7.4.

Til § 11-2

Se merknader til aksjeloven § 11-2 og punkt 5.7.4.

Til § 13-3

Se merknader til aksjeloven § 13-3.

Til § 13-6

Se merknader til aksjeloven § 13-6.

Til § 13-8

Det foreslås å gjøre unntak fra krav om mellombalanse dersom samtlige aksjonærer som deltar i fusjonen, samtykker. Se mer om forslaget i punkt 7.9.6.

Til § 13-10

Se merknader til aksjeloven § 13-10.

Til § 13-17

Se merknader til aksjeloven § 13-17.

Til § 13-18

Utvalget foreslår å endre lovbestemmelsen slik at den fremstår teknologinøytral med hensyn til oppbevaringsmedium. Se mer om forslaget i punkt 5.6.4.

Til § 14-4

Se merknader til aksjeloven § 14-4.

Til § 16-10

Utvalget foreslår å endre lovbestemmelsen slik at den fremstår teknologinøytral med hensyn til opp-

bevaringsmedium. Se mer om forslaget i punkt 5.6.4. Det foreslås videre tilsvarende endringer som for aksjeloven § 16-10, foruten oppheving av krav om utarbeidelse av revidert oppgjør mv.

Til § 18-5

Se merknader til aksjeloven § 18-5.

Kapittel 19

Forslag til endringer i aksjeloven

I lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper gjøres følgende endringer:

Ny § 1-6 skal lyde:

§ 1-6 *Meldinger*

(1) *Selskapets meldinger til aksjeeierne skal gis på en hensiktsmessig måte.*

(2) *Aksjeeiernes meldinger til selskapet skal gis på den måten selskapet bestemmer. Meldinger kan alltid gis på en allment tilgjengelig måte.*

Ny § 1-7 skal lyde:

§ 1-7 *Utarbeidelse og oppbevaring av selskapsdokumentasjon*

(1) *Selskapsdokumentasjon skal oppbevares på betryggende måte som sikrer at dokumentasjonen er tilgjengelig i lesbar form i fem år.*

(2) *Med selskapsdokumentasjon menes dokumentasjon som kreves utarbeidet etter aksjeloven.*

Nåværende § 2-2 (1) nr. 2 oppheves. Nåværende nr. 3, 4 og 5 blir nye nr. 2, 3 og 4.

§ 2-4 skal lyde:

(1) *Stiftelsesdokumentasjonen skal inneholde enhver avtale eller annen bestemmelse om*

1. *at aksjer skal kunne tegnes med rett eller plikt til å gjøre innskudd med andre eiendeler enn penger, at innskuddet skal kunne gjøres opp ved motregning, eller at aksjer skal kunne tegnes på andre særlige vilkår. Det skal i så fall angis hvilke eiendeler det gjelder, innskytternes navn og adresse, hvor mange aksjer selskapet skal yte for innskuddet, og hvilke vilkår som skal gjelde;*
2. *at selskapet skal overta andre eiendeler enn penger mot vederlag i annet enn aksjer. Det skal i så fall angis hvilke eiendeler det gjelder, overdragerens navn og adresse, det vederlaget som selskapet skal yte, og hvilke vilkår som skal gjelde;*
3. *selskapet skal bli part i en avtale, eller at noen skal ha særskilte rettigheter overfor eller forde-*

ler av selskapet. I så fall skal det angis hvilke vilkår som skal gjelde, og navn og adresse på den som er tilgodesett.

(2) *Stiftelsesdokumentasjonen skal omfatte redegjørelsen som nevnt i § 2-6. Stifterne skal sørge for at redegjørelsen blir utarbeidet.*

(3) *En avtale eller bestemmelse som ikke er tatt inn i stiftelsesdokumentasjonen etter første og annet ledd, kan ikke gjøres gjeldende mot selskapet.*

§ 2-6 skal lyde:

(1) *Skal selskapet overta eiendeler eller bli part i en avtale som nevnt i § 2-4 første ledd, skal det utarbeides en redegjørelse som minst inneholder*

1. *en beskrivelse av hvert innskudd, erverv eller avtale. Hvis en bestående virksomhet skal overtas, skal årsregnskap, eventuelt årsberetning og revisjonsberetning for virksomheten for de tre siste år tas inn i eller vedlegges redegjørelsen. Det skal gis opplysning om resultatet av driften i tiden etter den seneste balansedagen. Foreligger ikke årsregnskap for virksomheten, skal det gis opplysning om resultatet av driften i de tre siste år;*
2. *opplysninger om de prinsipper som er fulgt ved vurderingen av de eiendeler selskapet skal overta;*
3. *opplysninger om de forhold som kan være av betydning for bedømmelsen av en avtale eller bestemmelse om at selskapet skal overta eiendeler eller bli part i en avtale;*
4. *erklæring om at de eiendeler selskapet skal overta, har en verdi som minst svarer til det avtalte vederlaget, herunder pålydende av de aksjer som skal utstedes som vederlag, med tillegg av eventuell overkurs. Tidspunktet for verdsettelsen kan tidligst være fire uker før stiftelsen, jf. § 2-9. Verdsetting av immaterielle eiendeler som skal overtas som aksjeinnskudd, skal særskilt begrunnes.*

(2) *Redegjørelsen skal være bekreftet av revisor. Reglene om revisors undersøkelsesrett mv. i revisorloven § 5-2 tredje ledd gjelder tilsvarende.*

(3) *Bestemmelsene i første og annet ledd gjelder ikke der aksjer tegnes mot innskudd i børsnoterte verdipapirer. Bestemmelsene gjelder heller ikke der aksjer tegnes mot innskudd som skjer ved skattefri omdanning etter skatteloven § 11-20, der innskuddet består av enkeltpersonforetak eller deltakerlignet selskap som omfattes av skatteloven § 10-40, og forutsatt at det foreligger et årsregnskap som er revidert etter reglene om revisjon av mellombalanser.*

(4) Kongen kan i forskrift gjøre unntak fra første og annet ledd for tilfeller der aksjer tegnes mot innskudd i omsettelige verdipapirer eller pengemarkedsinstrumenter eller mot innskudd med andre eiendeler enn penger når verdien av innskuddet fremgår av et revidert, lovpålagt årsregnskap.

Nåværende § 2-8 oppheves.

§ 2-9 skal lyde:

Stifterne skal datere og signere stiftelsesdokumentasjonen. Når alle stifterne har signert stiftelsesdokumentasjonen, er aksjene tegnet og selskapet stiftet.

§ 2-13 (3) skal lyde:

(3) Ved forsinkelse med oppgjøret av krav på innskudd skal styret gi aksjeeieren melding om at innskuddet må gjøres opp innen sju dager regnet fra avsendelsen av meldingen. Selskapet skal benytte en betryggende metode for å sikre at aksjeeieren mottar meldingen. I meldingen skal aksjeeieren gjøres kjent med følgene av at fristen oversittes, jf femte ledd. Har aksjeeieren ikke kjent adresse, skal betalingsoppfordringen kunngjøres i Brønnøysundregistrens elektroniske kunngjøringspublikasjon.

§ 2-18 (1) og (2) skal lyde:

(1) Selskapet skal meldes til Foretaksregisteret innen tre måneder etter at stiftelsesdokumentasjonen er signert.

(2) Før selskapet meldes til Foretaksregisteret skal aksjeinnskudd være ytet fullt ut. Herunder skal resultatet av teknisk bistand, forsknings- og utviklingsarbeider mv være stilt til rådighet for selskapet. I meldingen til Foretaksregisteret skal det opplyses om at selskapet har mottatt aksjeinnskuddene. Dette skal bekreftes av revisor, finansinstitusjon eller advokat. Skal aksjeinnskudd ved stiftelse av selskap utelukkende gjøres opp med penger og det samlede innskuddet for aksjekapital og eventuell overkurs ikke overskrider 100 000 norske kroner, kan bekreftelse etter fjerde punktum unnlates.

§ 2-19 (1) første punktum skal lyde:

Styrets medlemmer og revisor eller finansforetak eller advokat som har avgitt bekreftelse etter § 2-18 annet ledd, er solidarisk ansvarlig for det som måtte mangle av aksjeinnskudd som i meldingen til Foretaksregisteret er oppgitt og bekreftet innbetalt eller gjort opp på annen måte.

§ 3-1 (1) skal lyde:

(1) Et aksjeselskap skal ha en aksjekapital på minst 1 norsk krone.

§ 3-2 skal lyde:

§ 3-2 *Fond for verdiregulering*

(1) *Selskapet skal ha et fond for verdiregulering. Dersom selskapet vurderer anleggsmidler til verdirregulert beløp, skal det settes av til fondet en positiv differanse mellom balanseført verdi av hvert enkelt anleggsmiddel og anleggsmidlet målt til anskaffelseskost.*

(2) *Fondet kan løses opp når og i den grad grunnlaget for avsetningen ikke lenger er til stede.*

(3) *Departementet kan i forskrift gi regler om beregning av differansen etter første ledd.*

§ 3-3 skal lyde:

§ 3-3 *Fond for måling etter egenkapitalmetoden*

(1) *Selskapet skal ha et fond for måling etter egenkapitalmetoden. Dersom selskapet regnskapsfører aksjeinvesteringer i datterselskap eller tilknyttet selskap etter egenkapitalmetoden, skal selskapet sette av til fondet en positiv differanse mellom investeringenes balanseførte verdi og deres anskaffelseskost.*

(2) *Ved aksjeinvesteringer i datterselskap kan avsetning til fondet reduseres med utbytte fra datterselskap vedtatt etter balansedagen, men før morselskapet vedtar sitt årsregnskap.*

(3) *Selskapet kan unnlate å sette av til fondet en forskjell som skyldes gevinst ved transaksjon mellom investor og et selskap regnskapsført etter egenkapitalmetoden. En slik forskjell skal til enhver tid ikke være større enn investors gjenværende urealiserte gevinst.*

§ 3-5 skal lyde:

(1) Hvis det må antas at egenkapitalen er lavere enn forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten i selskapet, skal styret straks behandle saken og fastsette planer for å rette på dette.

(2) Hvis tiltak ikke forutsetter behandling i generalforsamlingen, skal aksjeeierne innen rimelig

tid gis melding om hvilke tiltak som styret har iverksatt.

(3) Styret skal ellers innen rimelig tid innkalle generalforsamling og foreslå tiltak for å rette på dette. Hvis styret ikke finner grunnlag for å iverksette eller foreslå tiltak for at selskapet ikke lenger må antas å ha en egenkapital som er lavere enn forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten i selskapet, eller slike tiltak ikke lar seg gjennomføre, skal styret foreslå selskapet oppløst.

§ 3-8 skal lyde:

§ 3-8 *Melding om avtaler mellom selskapet og aksjeeiere eller medlemmer av selskapets ledelse mv.*

(1) En avtale mellom selskapet og en aksjeeier med eierandel på 10 prosent eller mer, en aksjeeiers morselskap, et styremedlem eller daglig leder skal det straks gis melding om til samtlige aksjeeiere hvis selskapets ytelse har en virkelig verdi som utgjør over 2,5 prosent av samlede eiendeler slik de fremgår av selskapets sist fastsatte balanse forut for ervervet eller avhendelsen. Det kreves ikke melding av transaksjoner under 500 000 kroner. Meldingen skal inneholde opplysning om hva transaksjonen gjelder, hvem som er avtalemotpart og beløp. Meldepplikten gjelder ikke:

- 1. avtale inngått i samsvar med reglene i § 2-3, jf § 2-6 og § 10-2,*
- 2. avtale om lønn og godtgjørelse til daglig leder og avtale som nevnt i § 6-10,*
- 3. avtale om overdragelse av verdipapirer til pris i henhold til offentlig kursnotering,*
- 4. avtale som omfattes av § 3-9 og hvor morselskapet direkte eller indirekte eier mer enn 90 prosent av aksjene i datterselskapet,*
- 5. avtale som omfattes av § 8-7 tredje ledd første punktum nr. 2 og 3, jf annet punktum,*
- 6. avtale inngått i samsvar med reglene gitt i eller i medhold av § 8-10.*

(2) Første ledd gjelder tilsvarende når avtalen er inngått med en nærstående til en aksjeeier eller en nærstående til en aksjeeiers morselskap.

§ 4-5 (2) skal lyde:

(2) I aksjeeierboken skal aksjeeierne innføres i alfabetisk orden med angivelse av navn eller foretaksnavn, fødselsdato eller organisasjonsnummer, postadresse og/eller bostedsadresse og digital adresse.

§ 4-11 (1) til (3) skal lyde:

(1) Dersom et aksjeselskap har besluttet at selskapets aksjer skal registreres i et verdipapirregister, skal selskapet gi melding om at den

som aksjeeierboken angir som aksjeeier, vil bli registrert som eier for det antall aksjer aksjeeierboken viser, med mindre det godtgjøres at en annen er aksjeeier. Meldingen skal angi tidspunktet for registreringen.

(2) Melding etter første ledd skal senest to måneder før registreringen gis alle som ifølge aksjeeierboken er aksjeeiere, og kunngjøres i Brønnøysundregistrenes elektroniske kunngjøringspublikasjon.

(3) Dersom et aksjeselskap har besluttet at selskapets aksjer ikke lenger skal være registrert i et verdipapirregister, skal selskapet gi melding om at den som er angitt som aksjeeier i aksjeeierregisteret, vil bli innført i aksjeeierboken som eier for det antall aksjer aksjeeierregisteret viser, med mindre det godtgjøres at en annen er aksjeeier. Meldingen skal angi tidspunktet for innføringen. Annet ledd gjelder tilsvarende. Rettigheter i en aksje som er registrert i et verdipapirregister, anses ved overgangen til aksjeeierboken som meldt til selskapet med den prioritert rettighetene har etter registreringen i verdipapirregisteret.

§ 4-12 skal lyde:

Erververen av en aksje skal straks gi melding til selskapet om sitt aksjeerverv.

§ 4-16 (3) første punktum skal lyde:

Erververen skal uten opphold gis melding om avgjørelsen.

§ 4-17 (2) første punktum skal lyde:

Tiltak etter første ledd må være iverksatt innen to måneder etter at erververen mottok melding om at samtykke til ervervet var nektet, hvis ikke vedtektene har lengre frist.

§ 4-20 skal lyde:

§ 4-20 *Melding til rettighetshavere*

Selskapet skal straks gi melding til rettighetshaverne når det mottar melding om eierskifte etter § 4-12, eller dersom en aksjeeier gir melding til selskapet om at en aksje er avhendet.

Nåværende § 4-24 (4) fjerde punktum oppheves. Nåværende femte punktum blir nytt fjerde punktum.

§ 4-25 (2) nytt annet punktum skal lyde:

Generalforsamlingen kan treffe beslutning uten styrets forutgående forslag dersom vilkårene i § 5-1a første ledd er oppfylt.

§ 4-26 (3) skal lyde:

(3) Morselskapet skal gi aksjeeierne melding om selskapets tilbud om løsningssum. Meldingen skal rettes til alle aksjeeiere med kjent adresse. Dersom ikke alle aksjonærs adresse er kjent, skal melding om selskapets tilbud om løsningssum i tillegg kunngjøres i Brønnøysundregistrenes elektroniske kunngjøringspublikasjon. Det kan fastsettes en frist for den enkelte aksjeeier til å komme med innsigelser mot eller avslå tilbudet. Dersom slik innsigelse ikke kommer frem til selskapet innen utløpet av fristen, anses aksjeeieren for å ha akseptert tilbudet. Fristen kan ikke settes kortere enn to måneder fra melding om selskapets tilbud er sendt til aksjonærene og/eller kunngjøringen. I melding om selskapets tilbud om løsningssum og i kunngjøringen skal aksjeeierne gjøres oppmerksom på fristen og følgene av å overskrive den.

Ny § 5-1a skal lyde:

§ 5-1a *Generalforsamling uten forutgående styrebehandling*

(1) Saker kan behandles av generalforsamlingen uten styrets forutgående forslag dersom samtlige aksjeeiere samtykker til dette. Slikt samtykke forutsetter at det på tidspunktet for generalforsamlingens vedtak er fullt sammenfall mellom selskapets aksjeeiere og styremedlemmene i selskapet, og at selskapet ikke har styremedlemmer valgt i medhold av § 6-4.

(2) Aksjer som eies av et aksjeselskap, regnes i denne sammenheng som eiet av et styremedlem dersom dette styremedlemmet direkte eller indirekte eier samtlige aksjer i eierselskapet.

(3) Første ledd gjelder ikke i saker som skal behandles etter aksjeloven § 13-3 og § 14-6.

§ 5-2 (2) annet punktum oppheves. Gjeldende tredje, fjerde og femte punktum blir nytt annet, tredje og fjerde punktum.

§ 5-4 (1) skal lyde:

(1) Holdes generalforsamlingen etter reglene i §§ 5-8 flg., skal styreleder og daglig leder være til stede. Ved gyldig forfall skal det utpekes en stedfortreder. Dersom samtlige aksjeeiere samtykker, kan det gjøres unntak fra første og annet punktum. Andre styremedlemmer kan være til stede på generalforsamling når generalforsamlingen holdes etter reglene i §§ 5-8 flg.

§ 5-5 (2) og (3) skal lyde:

(2) På den ordinære generalforsamlingen skal følgende saker behandles og avgjøres:

1. godkjenning av årsregnskapet;
2. godkjenning av årsberetningen, dersom selskapet plikter å avgi årsberetning;
3. utdeling av utbytte;
4. andre saker som etter loven eller vedtektene hører under generalforsamlingen;
5. revisjonsplikt ut fra terskelverdiene for det samlede konsernet, jf § 7-6, for selskap som er morselskap, jf § 1-3 annet ledd.

(3) Årsregnskap skal senest en uke før generalforsamlingen sendes til hver aksjeeier med kjent adresse. Det samme gjelder eventuelt årsberetning og eventuelt revisjonsberetning.

Overskrift til kapittel 5 avsnitt II skal lyde:

II. Forenklet generalforsamlingsbehandling

§ 5-7 skal lyde:

§ 5-7 *Adgang til forenklet generalforsamlingsbehandling*

Dersom samtlige aksjeeiere er enige om at en eller flere saker skal behandles etter reglene om forenklet generalforsamling, kan selskapet holde generalforsamling etter følgende regler:

1. Samtlige aksjeeiere skal gis mulighet til å delta i behandlingen av saken på en egnet måte.
2. Styremedlemmene og eventuelt daglig leder og revisor skal gis mulighet til å uttale seg om saken og kan kreve at saken behandles av generalforsamlingen i møte.
3. Generalforsamlingens beslutning skal inntas i generalforsamlingsprotokollen, jf § 5-7a.
4. Generalforsamlingen kan holdes uten å følge saksbehandlingsreglene i §§ 5-8 til 5-16.

Ny § 5-7a skal lyde:

§ 5-7a *Protokoll ved forenklet generalforsamlingsbehandling*

(1) Protokollen betegnes som protokoll ved forenklet generalforsamlingsbehandling.

(2) I selskap med mer enn én aksjeeier skal protokollen angi antallet avgitte stemmer og hvor mange aksjer som har stemt for og imot beslutningen. I den utstrekning dette er relevant, skal det også angis hvilken andel av aksjekapitalen de avgitte stemmer representerer. En fortegnelse over hvilke aksjeeiere som har deltatt i behandlingen av saken, skal inntas i eller vedlegges protokollen.

(3) Protokollen skal dateres, og signeres av den som er styrets leder på signeringstidspunktet eller av den som generalforsamlingen utpeker. Hver enkelt aksjeeier kan kreve at protokollen sendes samtlige aksjeeiere.

(4) Protokollen skal holdes tilgjengelig for aksjeeierne hos selskapet.

§ 5-10 (1) første punktum skal lyde:
Generalforsamlingen innkalles ved *melding* til alle aksjeeiere med kjent adresse.

§ 5-11 annet punktum skal lyde:
Spørsmålet skal *meldes til* styret innen syv dager før fristen for innkalling til generalforsamling sammen med et forslag til beslutning eller en begrunnelse for at spørsmålet settes på dagsordenen.

§ 5-11b skal lyde:

§ 5-11b *Bruk av forhåndsstemme*

Aksjeeierne kan i saker som gjelder forslag om å endre vedtektene avgi sin stemme i en periode før generalforsamlingen. I vedtektene kan det fastsettes at aksjeeierne kan avgi slik stemme også i andre saker, samt nærmere krav til slik stemmegivning. Innkallingen skal opplyse om fremgangsmåten for å avgi forhåndsstemme.

Ny § 5-11c skal lyde:

§ 5-11c *Elektronisk deltakelse på generalforsamling*

Aksjeeiere har rett til å delta elektronisk på generalforsamling, med mindre styret finner at det foreligger saklig grunn for å nekte. Elektronisk deltakelse kan likevel bare skje når deltakelsen og stemmegivningen kan kontrolleres på en betryggende måte. Vedtektene kan fastsette nærmere krav til elektronisk deltakelse på generalforsamlingen.

Ny § 5-11d skal lyde:

§ 5-11d *Elektronisk generalforsamling*

(1) *Styret kan beslutte at generalforsamlingen kan avholdes elektronisk uten adgang til fysisk fremmøte, dersom styret finner at sakene kan behandles på en betryggende måte. Reglene i aksjeloven §§ 5-8 flg. gjelder så langt de passer. I vedtektene kan det fastsettes nærmere krav til elektronisk generalforsamling.*

(2) *Hver enkelt aksjonær, styremedlem, daglig leder og eventuelt selskapets revisor kan kreve at generalforsamlingen avholdes som et fysisk møte.*

§ 5-15 (1) nr. 1 skal lyde:

1. godkjenning av årsregnskapet og eventuelt årsberetningen;

§ 5-15 (2) annet punktum skal lyde:

Melding skal gis til alle aksjeeiere med kjent adresse.

§ 5-16 (3) skal lyde:

(3) *Protokollen signeres av møtelederen og, dersom flere deltar, minst en annen person valgt av generalforsamlingen blant dem som deltar. Protokollen skal holdes tilgjengelig for aksjeeierne hos selskapet.*

§ 5-27 (2) annet punktum skal lyde:

Krav om utlevering av opplysninger skal *meldes til* selskapet, og selskapet skal gis en oppfyllesfrist på minst én uke.

§ 6-2 (1) tredje punktum oppheves.

§ 6-6 (1), (2) og (4) skal lyde:

(1) *Styremedlemmer tjenestegjør inntil de fratrer eller blir erstattet av generalforsamlingen. Vervets lengde kan imidlertid være begrenset i generalforsamlingens beslutning om styrevalg eller i selskapets vedtekter.*

(2) *Tjenestetiden regnes fra valget når ikke noe annet er bestemt. Den opphører ved avslutningen av den ordinære generalforsamlingen i det året tjenestetiden utløper, dersom ikke noe annet er bestemt.*

(4) *Første og annet ledd gjelder ikke styremedlem som er valgt etter § 6-4, jf § 6-5. Slike styremedlemmer tjenestegjør i to år.*

§ 6-7 (1) skal lyde:

(1) *Et styremedlem har rett til å tre tilbake før tjenestetiden er ute. Styret og den som har valgt styremedlemmet, skal gis rimelig forhåndsvarsel.*

§ 6-14 (1) skal lyde:

(1) *Daglig leder står for den daglige ledelse av selskapets virksomhet og skal følge de retningslinjer og pålegg styret har gitt. Har selskapet ikke daglig leder, står styrelederen for den daglige ledelse, med mindre det bestemmes at det er styret som skal stå for den daglige ledelse.*

§ 6-15 (1) skal lyde:

(1) *I selskaper med daglig leder skal daglig leder minst hver fjerde måned på betryggende måte gi styret underretning om selskapets virksomhet, stilling og resultatutvikling.*

§ 6-19 (1) og (2) skal lyde:

(1) *Styret skal behandle saker på en betryggende måte. Styrets leder avgjør hva som er betryggende måte. Ved valg av behandlingsmåte skal styrets leder sørge for at styremedlemmene så vidt mulig kan*

delta i en samlet behandling av saker. Dersom styremøte avholdes som et fysisk møte, skal styreleder tilrettelegge for at styremedlemmer som ikke kan møte fysisk, kan delta elektronisk.

(2) Hvert enkelt styremedlem og daglig leder kan kreve at styremøtet avholdes som et fysisk eller elektronisk møte. Ved uenighet om valg av behandlingsmåte, skal styremøtet avholdes som et fysisk møte.

§ 6-29 (3) skal lyde:

(3) Protokollen skal signeres av alle de medlemmer som har deltatt i styrebehandlingen. Har styret minst fem medlemmer, og er beslutning truffet i møte, kan styret velge to til å signere. I så fall skal innholdet gjøres tilgjengelig for samtlige styremedlemmer med frist for merknader, som i tilfelle kan kreves inntatt i protokollen.

§ 7-4 annet punktum skal lyde:

Revisjonsberetningen skal være styret i hende senest to uker før den ordinære generalforsamlingen, så fremt ikke styret og revisor avtaler kortere frist.

§ 7-5 nytt tredje punktum skal lyde:

Revisor kan delta elektronisk på generalforsamlingen, med mindre styret krever at revisor deltar fysisk i møte.

Ny § 7-5a skal lyde:

§ 7-5a Møte mellom styret og revisor

(1) Styret skal hvert år ha et møte med revisor uten at daglig leder eller andre fra den daglige ledelsen er til stede. Dersom et flertall av styrets medlemmer også inngår i selskapets daglige ledelse, skal likevel hele styret, med unntak av daglig leder, delta i møtet.

(2) Formålet med møtet skal være at styret og revisor drøfter regnskapsmessige forhold der revisor ser vesentlige svakheter og mangler ved de vurderingene den daglige ledelsen har gjort, samt andre forhold som revisor mener styret bør informeres om.

(3) Kravet etter første ledd gjelder ikke for:

- 1. revisjonspliktige som er omfattet av regnskapsloven § 1-6,*
- 2. revisjonspliktige datterselskaper som har samme revisor som morselskapet dersom morselskapet er omfattet av kravet i første ledd,*
- 3. revisjonspliktige datterselskaper som har samme revisor som morselskapet, dersom morselskapet uten å være omfattet av kravet i første ledd likevel avholder et slikt møte med revisor som nevnt der.*

(4) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om at enkelte regnskapsmessige forhold alltid skal behandles i møte som nevnt i første ledd, jf annet ledd.

(5) Møtet skal gjennomføres som et fysisk eller elektronisk møte. Revisor deltar i møtet på samme måte som styremedlemmene. Dersom møtet avholdes som et fysisk møte, kan revisor delta elektronisk om dette godkjennes av styremedlemmene.

§ 7-6 skal lyde:

(1) Generalforsamlingen kan med flertall som for vedtektsendring treffe beslutning om at selskapets årsregnskaper ikke skal revideres etter revisorloven dersom

- 1. driftsinntektene av den samlede virksomheten er mindre enn fem millioner kroner,*
- 2. selskapets balansesum er mindre enn 20 millioner kroner, og*
- 3. gjennomsnittlig antall ansatte ikke overstiger ti årsverk.*

Beslutning som nevnt i første punktum kan ikke treffes i selskap som er morselskap, jf § 1-3, dersom ikke vilkårene som nevnt i nr. 1, 2 og 3 er oppfylt for det samlede konsernet.

(2) Terskelverdiene etter første ledd nr. 1 og 2 skal baseres på årsregnskapet for siste regnskapsår. Har selskapet ikke fastsatt sitt første årsregnskap, kan beslutning som nevnt i første ledd treffes hvis selskapets ansatte ikke overstiger ti på tidspunktet for generalforsamlingens beslutning og balansesummen etter åpningsbalansen er mindre enn 20 millioner kroner, eller, dersom selskapet ikke har plikt til å utarbeide åpningsbalanse, aksjeinnskuddene i forbindelse med stiftelsen er mindre enn 20 millioner kroner.

(3) Viser et årsregnskap driftsinntekter, balansesum eller årsverk som overstiger terskelverdiene i første ledd, skal selskapets årsregnskap for påfølgende regnskapsår revideres. For morselskap, jf § 1-3, skal terskelverdiene baseres på det samlede konsernet, innregnet årsregnskap for alle selskap som inngår i konsernet.

(4) Aksjeeiere som eier minst en tredjedel av aksjekapitalen kan kreve at selskapet skal ha revisjon. I så fall skal selskapets årsregnskap for påfølgende regnskapsår revideres.

(5) Stifterne kan unnlate å velge revisor gjennom å ikke treffe beslutning om valg av revisor i stiftelsesdokumentasjonen. Første til fjerde ledd gjelder tilsvarende.

(6) Selskapet skal straks gi melding til Foretaksregisteret dersom generalforsamlingen har truffet beslutning som nevnt i første ledd eller

dersom selskapets årsregnskaper igjen skal revideres som følge av at vilkårene for fritak fra revisjon etter revisorloven § 2-1 tredje til sjette ledd ikke lenger er til stede. *Det samme gjelder dersom aksjeeiere har stilt krav om revisjon etter fjerde ledd.* Beslutning som nevnt i første ledd får ikke virkning før den er *meldt til* Foretaksregisteret.

(7) Dersom vilkårene for fritak fra revisjon etter revisorloven § 2-1 tredje til sjette ledd ikke lenger er til stede, skal styret straks sørge for å *innkalle generalforsamlingen og foreslå valg av revisor.*

§ 7-7 (1) første punktum skal lyde:

I selskaper som ikke har revisjon etter § 7-6, kan en aksjeeier fremsette forslag om forenklet revisorkontroll av selskapets årsregnskap for forrige regnskapsår.

§ 8-1 (2) nytt siste punktum skal lyde:

Det skal også gjøres fradrag for balanseførte egne utviklingsutgifter.

Ny § 8-2 (2) skal lyde:

(2) *Beslutning om utdeling av utbytte kan treffes av generalforsamlingen uten styrets forutgående forslag dersom vilkårene i § 5-1a første ledd er oppfylt.*

Nåværende § 8-2 (2) blir nytt tredje ledd, samtidig som nåværende § 8-2 (2) tredje og fjerde punktum oppheves.

§ 8-2a (1) skal lyde:

(1) Selskapet kan dele ut ekstraordinært utbytte på grunnlag av en *mellombalanse*. *Mellombalansen skal utarbeides etter reglene for årsregnskap så langt disse passer. For selskap som har revisjon av årsregnskapet skal mellombalansen revideres i samsvar med revisorlovens krav. Mellombalansen skal godkjennes av generalforsamlingen.* Balansedagen kan ikke ligge lenger tilbake i tid enn seks måneder før dagen det treffes beslutning om ekstraordinært utbytte.

Ny § 8-10 (6) skal lyde:

(6) *Beslutning etter første ledd kan treffes av generalforsamlingen uten styrets forutgående kredittvurdering etter annet ledd eller styrets redegjørelse etter tredje ledd, dersom vilkårene i § 5-1a første ledd er oppfylt.*

§ 10-1 (2) nr. 5 skal lyde:

5. fristen for å tegne aksjene, som ikke kan være lenger enn tre måneder fra tidspunktet for generalforsamlingens beslutning. Fristen for tegning av aksjer på grunnlag av fortrinnsrett etter § 10-4 må ikke være kortere enn to uker fra *det er gitt melding* etter tredje ledd;

§ 10-1 (3) skal lyde:

(3) Aksjeeiere eller andre som etter beslutningen skal ha rett til å tegne de nye aksjene, skal gis *melding*, med mindre adressen er ukjent. Dette gjelder ikke når alle aksjene tegnes på møte i generalforsamlingen hvor kapitalforhøyelsen besluttet. *Meldingen* skal angi hva man skal gjøre dersom man vil bruke fortrinnsretten, og hvilken frist som gjelder for å benytte den.

§ 10-2 (1) nr. 1 skal lyde:

1. *at aksjer skal kunne tegnes med rett eller plikt til å gjøre innskudd med andre eiendeler enn penger (jf § 10-12 første ledd), eller at aksjer skal kunne tegnes på andre særlige vilkår.* Det skal angis hvilke eiendeler det gjelder, innskyterens navn og adresse, hvor mange aksjer selskapet skal yte for innskuddet, og hvilke vilkår som skal gjelde;

§ 10-2 (3) skal lyde:

(3) Styret skal sørge for at det utarbeides en redegjørelse etter reglene i § 2-6 første og annet ledd. *Styret eller andre som etter § 6-30 og § 6-31 representerer selskapet utad, skal signere og datere redegjørelsen.* Tidspunktet for verdsettelsen av eiendeler selskapet skal overta, kan tidligst være fire uker før generalforsamlingens beslutning. § 2-6 fjerde ledd gjelder tilsvarende.

Ny § 10-2a skal lyde:

§ 10-2a *Aksjeinnskudd som gjøres opp med motregning*

(1) *Generalforsamlingens beslutning om kapitalforhøyelse skal inneholde enhver avtale eller bestemmelse om at aksjeinnskuddsforpliktelsen skal kunne gjøres opp ved motregning (jf § 10-12, jf § 2-12 annet ledd annet punktum).* Det skal angis hvor mange aksjer selskapet skal yte ved motregning av gjeld, og hvilke vilkår som skal gjelde.

(2) Styret skal sørge for at det utarbeides en redegjørelse som minst inneholder:

1. *beskrivelse og identifikasjon av den aktuelle gjelden med angivelse av pålydende verdi;*
2. *erklæring om at gjelden er reell og tilsvarer pålydende verdi av gjelden;*

3. *erklæring om at selskapet er kreditor og at avtalemotparten eller avtalemotpartene er debitor.*

Er det inngått avtale som er informasjonspliktig etter § 3-8 i de siste to år før utarbeidelsen av redegjørelsen, skal redegjørelsen i tillegg omfatte en beskrivelse av avtalen. Har den gjeld som skal konverteres helt eller delvis sitt opphav i en avtale som nevnt i første punktum, skal redegjørelsen i tillegg inneholde opplysninger etter reglene i § 2-6 første ledd.

(3) Styret eller andre som etter § 6-30 og § 6-31 representerer selskapet utad, skal signere og datere redegjørelsen. Redegjørelsen skal inntas i eller vedlegges innkallingen til generalforsamlingen.

(4) En avtale eller bestemmelse som ikke er tatt inn i eller angitt i generalforsamlingens beslutning slik det kreves i denne paragrafen, kan ikke gjøres gjeldende mot selskapet.

(5) Redegjørelsen skal bekreftes av revisor etter at motregningen er gjennomført, som en del av revisors bekreftelse av at innskuddet er mottatt, jf § 10-9 annet ledd tredje punktum. Reglene om revisors undersøkelsesrett mv. i revisorloven § 5-2 tredje ledd gjelder tilsvarende.

§ 10-3 (5) første punktum skal lyde:

Avskrift av seneste årsregnskap, eventuelt årsberetning og revisjonsberetning skal utlegges på selskapets kontor samtidig med innkallingen, hvis ikke generalforsamlingen samtidig skal behandle årsregnskapet.

Ny § 10-3 (6) skal lyde:

(6) Beslutning om kapitalforhøyelse kan behandles av generalforsamlingen uten styrets forutgående forslag dersom vilkårene i § 5-1a første ledd er oppfylt.

§ 10-6 (2) skal lyde:

(2) Et bevis som nevnt i første ledd skal inneholde selskapets navn og organisasjonsnummer og nummeret på aksjen som beviset er knyttet til. Er det når beviset utstedes, ulike aksjeklasser i selskapet, skal beviset angi hvilke særregler som gjelder for aksjene. Er aksjenes omsettelighet innskrenket ved vedtektsbestemmelse, skal aksjene kunne innløses uten aksjeeierens samtykke, eller er det knyttet særlige forpliktelser til aksjene utover plikten til å betale aksjeinnskuddet, skal dette tydelig angis på beviset. Beviset skal signeres av minst to styremedlemmer eller av den styret gir *fullmakt*.

§ 10-7 (2) skal lyde:

(2) Tegningsdokumentet skal angi hvor selskapets vedtekter, innkallingen til generalforsamlingen med vedlegg som nevnt i §§ 10-2 og 10-3 samt årsregnskap og eventuelt årsberetningen for de to siste år, holdes tilgjengelig.

§ 10-9 (2) skal lyde:

(2) Før kapitalforhøyelsen meldes til Foretaksregisteret, skal aksjeinnskudd være ytet fullt ut, herunder skal resultatet av teknisk bistand, forsknings- og utviklingsarbeider mv være stilt til rådighet for selskapet. I meldingen til Foretaksregisteret skal det opplyses om at selskapet har mottatt aksjeinnskuddene. Dette skal bekreftes av revisor, finansinstitusjon eller advokat. Skal aksjeinnskuddene utelukkende gjøres opp med penger og innbetalingen skjer til særskilt konto i samsvar med § 10-13 første ledd regnes dette som innskudd i penger også dersom innbetalingen har skjedd før beslutning om kapitalforhøyelse. Det samme gjelder ved innbetaling hvor regelen om særskilt konto fravikes i samsvar med § 10-13 annet ledd, dersom innbetalingen har skjedd tidligst fire uker før beslutningen om kapitalforhøyelse. For kapitalforhøyelse som skjer ved gjeldskonvertering i samsvar med § 10-2a, gis bekreftelsen av mottatt innskudd samtidig med revisors bekreftelse av redegjørelsen. § 2-19 gjelder tilsvarende.

§ 10-17 (3) skal lyde:

(3) Aksjeeiere eller andre som etter beslutningen skal ha fortrinnsrett til å tegne de nye aksjene, skal gis melding om beslutningen etter reglene i § 10-1 tredje ledd.

§ 10-18 tredje punktum skal lyde:

Selskapets vedtekter, årsregnskap og eventuelt årsberetning for de to siste år og i tilfelle redegjørelse etter § 10-2 skal holdes tilgjengelig på ett eller flere steder som skal angis i tegningsdokumentet.

§ 11-2 (3) nr. 3 skal lyde:

3. fristen for tegning av lånet. Fristen for tegning på grunnlag av § 11-4 må ikke være kortere enn to uker fra *det er gitt melding* etter fjerde ledd.

§ 11-2 (4) skal lyde:

(4) Aksjeeiere eller andre som etter beslutningen skal ha rett til å tegne lånene, skal gis *melding* etter reglene i § 10-1 tredje ledd.

Ny § 11-2 (5) skal lyde:

(5) Beslutning om opptak av lån som nevnt i § 11-1 kan behandles av generalforsamlingen uten styrets forutgående forslag dersom vilkårene i § 5-1a første ledd er oppfylt.

Ny § 11-12 (6) skal lyde:

(6) Beslutning om utstedelse av frittstående tegningsretter kan behandles av generalforsamlingen uten styrets forutgående forslag dersom vilkårene i § 5-1a første ledd er oppfylt.

Nåværende § 12-2 (2) sjette punktum oppheves.

Ny § 12-3 (4) skal lyde:

(4) Beslutning om nedsettelse av aksjekapitalen kan behandles av generalforsamlingen uten styrets forutgående forslag dersom vilkårene i § 5-1a første ledd er oppfylt.

Nåværende § 12-6 nr. 3 annet punktum oppheves.

§ 13-3 (1) skal lyde:

(1) Styrene i de selskapene som skal fusjonere, skal utarbeide en felles fusjonsplan. Planen skal utarbeides etter reglene i §§ 13-6 til 13-8 og signeres av styrene.

Nåværende § 13-6 (1) nr. 7 oppheves.

§ 13-8 nr. 2 skal lyde:

2. siste årsregnskap, eventuelt årsberetning og revisjonsberetning for de selskapene som deltar i fusjonen.

§ 13-10 (1) skal lyde:

(1) Styret i hvert selskap skal sørge for at det utarbeides en redegjørelse for fusjonsplanen. Styret eller andre som etter § 6-30 og § 6-31 representerer selskapet utad, skal signere og datere redegjørelsen. Bestemmelsene i § 2-6 annet ledd gjelder tilsvarende.

Overskriften til § 13-12 skal lyde:

§ 13-12 *Melding* til aksjeeierne

§ 13-12 (2) tredje og fjerde punktum skal lyde:

I så fall skal hver enkelt aksjeeier innen fristen etter første punktum gis melding om at dokumen-

tene er tilgjengelige på denne måten. I meldingen skal aksjeeierne gjøres oppmerksom på at de kan kreve å få tilsendt dokumentene vederlagsfritt.

§ 13-17 (3) skal lyde:

(3) Det overtakende selskapet skal oppbevare det eller de overdragende selskapenes oppbevaringspliktige regnskapsmateriale og selskapsdokumentasjon.

§ 13-23 (2) nr. 3 annet punktum skal lyde:

Det samme gjelder siste årsregnskap, eventuelt årsberetning og revisjonsberetning for de selskapene som deltar i fusjonen.

§ 14-4 (1) første punktum skal lyde:

Styret i det selskapet som skal deles, skal utarbeide og signere en fisjonsplan som minst inneholder opplysning om forhold som angitt i § 13-6 første ledd.

§ 14-11a skal lyde:

§ 14-11 a. *Særlige regler om likedelingsfisjon*

Når en fisjon skjer ved overføring til ett eller flere nystiftede selskaper, og aksjene i det eller de nystiftede selskapene skal tildeles aksjeeierne i selskapet som deles, i samme forhold som de eide aksjer i det delte selskapet, gjelder ikke §§ 13-9 og 13-10, jf. § 14-4 tredje ledd, eller § 14-3 annet ledd, jf. § 2-6, jf. § 10-2.

§ 15-1 (2) skal lyde:

(2) Selskapet må ved omdanningen ha en egenkapital som minst svarer til den aksjekapitalen selskapet skal ha som allmennaksjeselskap. *Egenkapitalkravet kan dokumenteres gjennom årsregnskapet som er revidert og fastsatt for siste regnskapsår forutsatt at regnskapsprinsippene ikke endres på grunn av omdanning til allmennaksjeselskap. Endres regnskapsprinsippene som følge av omdanningen, må egenkapitalen dokumenteres gjennom en mellombalanse i samsvar med § 8-2a.*

§ 16-2 (1) skal lyde:

(1) Når selskapet er besluttet oppløst, skal styret forestå avviklingen av selskapet som avviklingsstyre, dersom ikke generalforsamlingen velger et eget avviklingsstyre. Avviklingsstyret trer i stedet for daglig leder.

Nåværende § 16-6 oppheves.

§ 16-10 (1) skal lyde:

(1) Etter avsluttet utdeling, skal det meldes til Foretaksregisteret at selskapet er endelig oppløst.

§ 16-10 (3) skal lyde:

(3) Avviklingsstyret skal sørge for oppbevaring av selskapets oppbevaringspliktige regnskapsmateriale og selskapsdokumentasjon.

Nåværende § 18-5 oppheves.

§ 19-1 (1) første punktum skal lyde:

(1) Stifter, medlem av styret eller bedriftsfor-
samlingen, daglig leder, firmategner, *aksjeeier* og
revisor som forsettlig eller uaktsomt overtrer
bestemmelse gitt i eller i medhold av loven her,
straffes med bøter eller under skjerpede forhold
med fengsel i inntil ett år.

Kapittel 20

Forslag til endringer i allmennaksjeloven

I lov 13. juni 1997 nr. 45 om allmennaksjeselskaper gjøres følgende endringer:

Ny § 1-6 skal lyde:

§ 1-6 *Meldinger*

(1) *Selskapets meldinger til aksjeeierne skal gis på en hensiktsmessig måte.*

(2) *Aksjeeiernes meldinger til selskapet skal gis på den måten selskapet bestemmer. Meldinger kan alltid gis på en allment tilgjengelig måte.*

Ny § 1-7 skal lyde:

§ 1-7 *Utarbeidelse og oppbevaring av selskapsdokumentasjon*

(1) *Selskapsdokumentasjon skal oppbevares på betryggende måte som sikrer at dokumentasjonen er tilgjengelig i lesbar form i fem år.*

(2) *Med selskapsdokumentasjon menes dokumentasjon som kreves utarbeidet etter aksjeloven.*

Nåværende § 2-8 oppheves.

§ 2-13 (3) skal lyde:

(3) Ved forsinkelse med oppgjøret av krav på innskudd skal styret gi aksjeeieren melding om at innskuddet må gjøres opp innen sju dager regnet fra avsendelsen av meldingen. Selskapet skal benytte en betryggende metode for å sikre at aksjeeieren mottar meldingen. I meldingen skal aksjeeieren gjøres kjent med følgene av at fristen oversittes, jf femte ledd. Har aksjeeieren ikke kjent adresse, skal betalingsoppfordringen kunngjøres i Brønnøysundregistrenes elektroniske kunngjøringspublikasjon.

§ 2-18 (2) skal lyde:

(2) Før selskapet meldes til Foretaksregisteret skal aksjeinnskudd være ytet fullt ut. Herunder skal resultatet av teknisk bistand, forsknings- og utviklingsarbeider mv være stilt til rådighet for selskapet. I meldingen til Foretaksregisteret skal det opplyses om at selskapet har mottatt aksjeinn-

skuddene. Dette skal bekreftes av revisor, *finansinstitusjon eller advokat.*

§ 2-19 (1) første punktum skal lyde:

Styrets medlemmer og revisor eller finansforetak eller advokat som har avgitt bekreftelse etter § 2-18 annet ledd, er solidarisk ansvarlig for det som måtte mangle av aksjeinnskudd som i meldingen til Foretaksregisteret er oppgitt og bekreftet innbetalt eller gjort opp på annen måte.

§ 3-2 skal lyde:

§ 3-2 *Fond for verdiregulering*

(1) *Selskapet skal ha et fond for verdiregulering. Dersom selskapet vurderer anleggsmidler til verdirregulert beløp, skal det settes av til fondet en positiv differanse mellom balanseført verdi av hvert enkelt anleggsmiddel og anleggsmidlet målt til anskaffelseskost.*

(2) *Fondet kan løses opp når og i den grad grunnlaget for avsetningen ikke lenger er til stede.*

(3) *Departementet kan i forskrift gi regler om beregning av differansen etter første ledd.*

§ 3-3 skal lyde:

§ 3-3 *Fond for måling etter egenkapitalmetoden*

(1) *Selskapet skal ha et fond for måling etter egenkapitalmetoden. Dersom selskapet regnskapsfører aksjeinvesteringer i datterselskap eller tilknyttet selskap etter egenkapitalmetoden, skal selskapet sette av til fondet en positiv differanse mellom investeringenes balanseførte verdi og deres anskaffelseskost.*

(2) *Ved aksjeinvesteringer i datterselskap kan avsetning til fondet reduseres med utbytte fra datterselskap vedtatt etter balansedagen, men før morselskapet vedtar sitt årsregnskap.*

(3) *Selskapet kan unnlate å sette av til fondet en forskjell som skyldes gevinst ved transaksjon mellom investor og et selskap regnskapsført etter egenkapitalmetoden. En slik forskjell skal til enhver tid ikke være større enn investors gjenværende urealiserte gevinst.*

§ 3-5 skal lyde:

(1) Hvis det må antas at egenkapitalen er lavere enn forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten i selskapet, skal styret straks behandle saken og fastsette planer for å rette på dette.

(2) Hvis tiltak ikke forutsetter behandling i generalforsamlingen, skal aksjeeierne innen rimelig tid gis melding om hvilke tiltak som styret har iverksatt.

(3) Styret skal ellers innen rimelig tid innkalle generalforsamling og foreslå tiltak for å rette på dette. Hvis styret ikke finner grunnlag for å iverksette eller foreslå tiltak for at selskapet ikke lenger må antas å ha en egenkapital som er lavere enn forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten i selskapet, eller slike tiltak ikke lar seg gjennomføre, skal styret foreslå selskapet oppløst.

(4) Hvis det må antas at selskapets egenkapital er blitt mindre enn halvparten av aksjekapitalen, skal styret straks behandle saken. Styret skal innen rimelig tid innkalle generalforsamling og foreslå tiltak for å rette på dette. Tredje ledd annet punktum gjelder tilsvarende.

§ 3-8 skal lyde:

§ 3-8 Avtale om erverv av eiendeler fra stifter

(1) En avtale om erverv av eiendeler fra stifter som ikke er angitt i stiftelsesdokumentet etter reglene i § 2-4, jf § 2-6, skal godkjennes av generalforsamlingen dersom:

1. ervervet skjer etter stiftelsen og innen to år etter at selskapet er registrert, og
2. vederlaget svarer til minst fem millioner kroner eller over 2,5 prosent av samlede eiendeler slik de fremgår av selskapets sist fastsatte balanse forut for tidspunktet for ervervet.

(2) Likestilt med stifter etter første ledd er:

1. vedkommendes ektefelle, person som vedkommende bor sammen med i ekteskapsliknende forhold, person som vedkommende er beslektet eller besvogret med i rett opp- eller nedstigende linje og selskap der vedkommende eller person som nevnt her, har slik innflytelse som nevnt i § 1-2,
2. noen som handler etter avtale med stifter.

(3) Det skal utarbeides en redegjørelse for ervervet etter reglene i § 2-6 første og annet ledd som skal vedlegges innkallingen og legges fram på generalforsamlingen.

(4) Redegjørelsen skal uten opphold meldes til Foretaksregisteret.

(5) Bestemmelsene i denne paragrafen gjelder ikke forretningsavtaler på vanlige vilkår eller

erverv av verdipapirer til pris i henhold til offentlig kursnotering.

Ny § 3-8a skal lyde:

§ 3-8a Melding om avtaler mellom selskapet og aksjeiere eller medlemmer av selskapets ledelse mv.

(1) En avtale mellom selskapet og en aksjeeier med eierandel på 10 prosent eller mer, en aksjeeiers morselskap, et styremedlem eller daglig leder skal det straks gis melding om til samtlige aksjeeiere hvis selskapets ytelse har en virkelig verdi som utgjør over 2,5 prosent av samlede eiendeler slik de fremgår av selskapets sist fastsatte balanse forut for ervervet eller avhendelsen. Det kreves ikke melding av transaksjoner under 5 millioner kroner. Meldingen skal inneholde opplysning om hva transaksjonen gjelder, hvem som er avtalemotpart og beløp. Meldeplikten gjelder ikke:

1. avtale inngått i samsvar med reglene i § 2-3, jf § 2-6 og § 10-2,
2. avtale om lønn og godtgjørelse til daglig leder og avtale som nevnt i § 6-10 og § 6-16a,
3. avtale om overdragelse av verdipapirer til pris i henhold til offentlig kursnotering,
4. avtale som omfattes av § 3-9 og hvor morselskapet direkte eller indirekte eier mer enn 90 prosent av aksjene i datterselskapet,
5. avtale som omfattes av § 8-7 tredje ledd første punktum nr. 2 og 3, jf annet punktum,
6. avtale inngått i samsvar med reglene gitt i eller i medhold av § 8-10.

(2) Første ledd gjelder tilsvarende når avtalen er inngått med en nærstående til en aksjeeier eller en nærstående til en aksjeeiers morselskap.

§ 4-16 (3) første punktum skal lyde:

Erververen skal uten opphold gis melding om avgjørelsen.

§ 4-17 (2) første punktum skal lyde:

Tiltak etter første ledd må være iverksatt innen to måneder etter at erververen mottok melding om at samtykke til ervervet var nektet, hvis ikke vedtektene har lengre frist.

§ 4-20 skal lyde:

§ 4-20 Melding til rettighetshaverne

Når verdipapirregisteret mottar melding etter § 4-7, skal det straks varsle selskapet. Selskapet skal straks varsle rettighetshaverne skriftlig. Det samme gjelder dersom en aksjeeier gir melding til selskapet om at aksjer er avhendet eller ønskes avhendet.

§ 5-10 (1) første punktum skal lyde:
Generalforsamlingen innkalles ved *melding* til alle aksjeeiere med kjent adresse.

§ 5-11 annet punktum skal lyde:
Spørsmålet skal *meldes til* styret innen syv dager før fristen for innkalling til generalforsamling sammen med et forslag til beslutning eller en begrunnelse for at spørsmålet settes på dagsordenen.

§ 5-16 (3) skal lyde:
(3) Protokollen *signeres* av møtelederen og minst en annen person valgt av generalforsamlingen blant dem som er til stede. *Protokollen skal holdes tilgjengelig for aksjeeierne hos selskapet.*

§ 5-27 (2) annet punktum skal lyde:
Krav om utlevering av opplysninger skal *meldes til* selskapet, og selskapet skal gis en oppfyllesfrist på minst én uke.

§ 6-15 (1) skal lyde:
(1) Daglig leder skal minst hver måned *på betryggende måte* gi styret underretning om selskapets virksomhet, stilling og resultatutvikling.

§ 6-29 (3) skal lyde:
(3) Protokollen skal *signeres* av alle de medlemmer som har deltatt i styrebehandlingen. Har styret minst fem medlemmer, og er beslutning truffet i møte, kan styret velge to til å *signere*. I så fall skal *innholdet gjøres tilgjengelig for* samtlige styremedlemmer med frist for merknader, som i tilfelle kan kreves inntatt i protokollen.

Ny § 7-5a skal lyde:
§ 7-5a *Møte mellom styret og revisor*

(1) *Styret skal hvert år ha et møte med revisor uten at daglig leder eller andre fra den daglige ledelsen er til stede. Dersom et flertall av styrets medlemmer også inngår i selskapets daglige ledelse, skal likevel hele styret, med unntak av daglig leder, delta i møtet.*

(2) *Formålet med møtet skal være at styret og revisor drøfter regnskapsmessige forhold der revisor ser vesentlige svakheter og mangler ved de vurderingene den daglige ledelsen har gjort, samt andre forhold som revisor mener styret bør informeres om.*

(3) *Kravet etter første ledd gjelder ikke for:*
1. *revisjonspliktige som er omfattet av regnskapsloven § 1-6,*

2. *revisjonspliktige datterselskaper som har samme revisor som morselskapet dersom morselskapet er omfattet av kravet i første ledd,*

3. *revisjonspliktige datterselskaper som har samme revisor som morselskapet, dersom morselskapet uten å være omfattet av kravet i første ledd likevel avholder et slikt møte med revisor som nevnt der.*

(4) *Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om at enkelte regnskapsmessige forhold alltid skal behandles i møte som nevnt i første ledd, jf annet ledd.*

(5) *Møtet skal gjennomføres som et fysisk eller elektronisk møte. Revisor deltar i møtet på samme måte som styremedlemmene. Dersom møtet avholdes som et fysisk møte, kan revisor delta elektronisk dersom dette godkjennes av styremedlemmene.*

§ 8-1 (2) nytt siste punktum skal lyde:
Det skal også gjøres fradrag for balanseførte egne utviklingsutgifter.

Nåværende § 8-2 (2) tredje og fjerde punktum oppheves.

§ 10-1 (2) nr. 5 skal lyde:
5. *fristen for å tegne aksjene, som ikke kan være lenger enn tre måneder fra tidspunktet for generalforsamlingens beslutning. Fristen for tegning av aksjer på grunnlag av fortrinnsrett etter § 10-4 må ikke være kortere enn to uker fra det er gitt melding etter tredje ledd;*

§ 10-1 (3) skal lyde:
(3) *Aksjeeiere eller andre som etter beslutningen skal ha rett til å tegne de nye aksjene, skal gis melding, med mindre adressen er ukjent. Meldingen skal angi hva man skal gjøre dersom man vil bruke fortrinnsretten, og hvilken frist som gjelder for å benytte den.*

§ 10-2 (3) skal lyde:
(3) *Styret skal sørge for at det utarbeides en redegjørelse etter reglene i § 2-6 første og annet ledd. Styret eller andre som etter § 6-30 og § 6-31 representerer selskapet utad, skal signere og datere redegjørelsen. Tidspunktet for verdsettelsen av eiendeler selskapet skal overta, kan tidligst være fire uker før generalforsamlingens beslutning. § 2-6 fjerde ledd gjelder tilsvarende.*

§ 10-9 (2) skal lyde:
(2) *Før kapitalforhøyelsen meldes til Foretaksregisteret, skal aksjeinnskudd være ytet fullt ut, herunder skal resultatet av teknisk*

bistand, forsknings- og utviklingsarbeider mv være stilt til rådighet for selskapet. I meldingen til Foretaksregisteret skal det opplyses om at selskapet har mottatt aksjeinnskuddene. Dette skal bekreftes av revisor, *finansinstitusjon eller advokat*. Skal aksjeinnskuddene utelukkende gjøres opp med penger og innbetalingen skjer til særskilt konto i samsvar med § 10-13, regnes dette som innskudd i penger også dersom innbetalingen har skjedd før beslutning om kapitalforhøyelse.

§ 10-17 (3) skal lyde:

(3) Aksjeeiere eller andre som etter beslutningen skal ha fortrinnsrett til å tegne de nye aksjene, skal gis *melding om beslutningen* etter reglene i § 10-1 tredje ledd.

§ 11-2 (2) nr. 3 skal lyde:

3. fristen for tegning av lånet. Fristen for tegning på grunnlag av § 11-4 må ikke være kortere enn to uker *fra det er gitt melding* etter tredje ledd.

§ 11-2 (3) skal lyde:

(3) Aksjeeiere eller andre som etter beslutningen skal ha rett til å tegne lånene, skal gis *melding* etter reglene i § 10-1 tredje ledd.

§ 13-3 (1) skal lyde:

(1) Styrene i de selskapene som skal fusjonere, skal utarbeide en felles fusjonsplan. Planen skal utarbeides etter reglene i §§ 13-6 til 13-8 og *signeres* av styrene.

Nåværende § 13-6 (1) nr. 7 oppheves.

§ 13-8 nr. 3 nytt annet punktum skal lyde:

Kravet i første punktum gjelder ikke dersom samtlige aksjeeiere i selskapene som deltar i fusjonen, samtykker til dette.

§ 13-10 (1) skal lyde:

(1) Styret i hvert selskap skal sørge for at det utarbeides en sakkyndig redegjørelse for fusjonsplanen. *Styret eller andre som etter § 6-30 og § 6-31 representerer selskapet utad, skal signere og datere redegjørelsen.* Bestemmelsene i § 2-6 annet ledd gjelder tilsvarende.

§ 13-18 (4) skal lyde:

(4) *Det overtakende selskapet skal oppbevare det eller de overdragende selskapenes oppbevaringspliktige regnskapsmateriale og selskapsdokumentasjon. Har det eller de overdragende selskapenes aksjer vært registrert i et verdipapirregister, skal det overtakende selskapet også sørge for oppbevaring av opplysninger om aksjeeierne i aksjeeierregisteret, slik dette er ved registreringen av fusjonen i Foretaksregisteret.*

§ 14-4 (1) første punktum skal lyde:

(1) Styret i det selskapet som skal deles, skal utarbeide og *signere* en fusjonsplan som minst inneholder opplysning om forhold som angitt i § 13-6 første ledd.

§ 16-10 (3) skal lyde:

(3) *Avviklingsstyret skal sørge for oppbevaring av selskapets oppbevaringspliktige regnskapsmateriale og selskapsdokumentasjon, samt oppbevaring av opplysninger om aksjeeierne i aksjeeierregisteret, slik dette er når selskapet registreres som endelig oppløst.*

Nåværende § 18-5 oppheves.

Kapittel 21

Merknader og forslag til endringer i øvrige lover

I lov 15. januar 1999 nr. 2 om revisjon og revisorer gjøres følgende endringer:

Til § 2-1

Det foreslås å oppheve den ubetingede plikten for morselskaper til å ha revisjon. Se mer om forslaget i punkt 13.1.2.5.2.

§ 2-1 tredje ledd skal lyde:

For aksjeselskaper gjelder ikke revisjonsplikten etter første ledd dersom *vilkårene* i aksjeloven § 7-6 er oppfylt.

§ 2-1 femte ledd skal lyde:

Unntakene etter annet og tredje ledd gjelder ikke for foretak som er pliktig til å utarbeide konsernregnskap.

I lov 21. juni 1985 nr. 78 om registrering av foretak gjøres følgende endringer:

Til § 3-1

Det foreslås å oppheve hjemmelen for å gi forskrift om melding om fravalg av revisor til Foretaksregisteret. Se mer om forslaget i punkt 13.1.3.2.

§ 3-1 første ledd nr. 8 annet punktum skal lyde:

Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om melding om selskapets eventuelle eksterne autoriserte regnskapsfører.

Til § 4-4 bokstav h)

Lovbestemmelsen foreslås opphevet. Se mer om forslaget i punkt 13.4.11.3.

Nåværende § 4-4 bokstav h) oppheves.

Vedlegg 1

Oversikt over meldepliktige opplysninger mv.

Tabellen viser hvilke opplysninger, beslutninger og meldinger selskapene har plikt til eller kan sende inn til Foretaksregisteret og Enhetsregisteret. Videre viser tabellen hvilke lovhjemler meldeplikten baserer seg på. I visse tilfeller forekommer det en del overlapping mellom reglene i forskjellige lover.

Oversikten er ment å være uttømmende. Ettersom dette dreier seg om et omfattende antall opp-

lysninger spredt på flere ulike lover, tas det forbehold om eventuelle mangler. Av plasshensyn er det ikke gitt fullstendige lovhenvvisninger i alle tilfeller.

Mulighet til å melde elektronisk kan leses direkte ut av kolonnen med navn «E-melding», der verdien «J» står for Ja og «N» for Nei.

Tabell 1.1

Opplysning	AS	ASA	Hjemmel enhets- registerlov	Hjemmel foretaks- registerlov	Hjemmel aksjelovene	E-melding	Fil- vedlegg	Annet	Annet om vedlegg
Navn	x	x	§ 5	§ 3-1, § 3-1a		J	J	Følger av at vedtekter, hvor dette fremgår, skal registreres	
Organisasjonsform	x	x	§ 5	§ 3-1, § 3-1a		J	J		
Stiftelse og stiftelsesdato	x	x	§ 5	§ 3-1, § 3-1a	asl. § 2-18, asal. § 2-18	J	J		
Tegning som ikke er bindende	x	x			asl. § 2-10, asal. § 2-10	N	N		
Betalingsoppfordring til aksjeeier med ukjent adresse	x	x			asl. § 2-13, asal. § 2-13	N	N	Kunngjøres av BR etter bestilling, behandles i praksis av Foretaksregisteret	
Vedtekter og vedtektsendringer	x	x		§ 3-1, § 3-1a		J	J		
Formål/art/bransje	x	x	§ 5			J	N		
Vedtektsfestet virksomhet	x	x		§ 3-1, § 3-1a		J	J	Følger av at vedtekter, hvor dette fremgår, skal registreres	
Adresse og forretningskom-mune	x	x	§ 5	§ 3-1, § 3-1a		J	N*	*Ved endring av forretningskommune må også vedtekter endres	
Telefon, telefaks, e-post, nettside	x	x	§ 6			J	N		
Daglig leder, forretningsfører eller kontaktperson	x	x	§ 5	§ 3-1, § 3-1a		J	N*	ASA skal ha en daglig leder, jf. asal. § 6-2.	*Krever vedlegg hvis daglig leder melder seg selv.

Tabell 1.1

Opplysning	AS	ASA	Hjemmel enhets- registerlov	Hjemmel foretaks- registerlov	Hjemmel aksjelovene	E-melding	Fil- vedlegg	Annet	Annet om vedlegg
Styre, inkl. vara og observatør	x	x	§ 6	§ 3-1, § 3-1a		J	J		Villighetserklæring fra styremedlemmer skal være med original signatur
Styremedlemmers kjønn og ansattevalgte styrem.	x*	x		§ 3-1, § 3-1a		J	J**	*Gjelder statsaksjeselskaper	**vedlegg for ansattevalg, men ikke for kjønn
Signatur	x	x	§ 6	§ 3-1, § 3-1a		J	J*	*Ikke vedlegg hvis hele styret signerer meldingen	
Prokura	x	x	§ 6	§ 3-7		J	N		
Aksjekapital	x	x	§ 6	§ 3-1, § 3-1a		J	J	Følger av at vedtekter, hvor dette fremgår, skal registreres	
Antall ansatte	x	x	§ 6			J	N	Meldes ikke til BR fra selskapet, tallene henvises fra NAV Aa-registret	
Avtale med aksjeeiere mv.	x	x			asl. § 3-8, asal. § 3-8	J	J		
Overgang fra aksjeeierbok til VPS	x				asl. § 4-11	N	N	Kunngjøres av BR etter bestilling, behandles i praksis av Foretaksregisteret	
Tvungen overføring av aksjer i datterselskap	x	x			asl. § 4-26, asal. § 4-25	N	N	Kunngjøres av BR etter bestilling, behandles i praksis av Foretaksregisteret	

Tabell 1.1

Opplysning	AS	ASA	Hjemmel enhets- registerlov	Hjemmel foretaks- registerlov	Hjemmel aksjelovene	E-melding	Fil- vedlegg	Annet	Annet om vedlegg
Konsernforhold	x	x	§ 6			N	N		
Dom om ugyldig beslutning	x	x			asl. § 5-24, asal. § 5-24	J	J	Meldes som endring av det dommen gjelder, vedlagt dommen	
Revisor og endring av revisor	x	x	§ 6	§ 3-7	asl. § 7-2, asal. § 7-2	J	J	Villighetserklæring fra revisor skal være i origi- nal	
Fravalg av revisjon	x			§ 3-1	asl. § 7-6	J	J		
Regnskapsfører	x	x	§ 6			J	J*		Villighetserklæring fra regnskapsfører skal være med original sig- natur. *Ikke vedlegg hvis regnskapsfører har signert meldingen
Styrefullmakt utbytte	x	x			asl. § 8-2, asal. § 8-2	J	J		
Styrefullmakt erverv av aksjer	x	x			asl. § 9-4, asal. § 9-4	J	J		
Styrefullmakt kapitalforhøy- else	x	x			asl. § 10-16, asal. § 10-16	J	J		
Prospekt	x	x				N	N	Iht. verdipapirhandello- ven § 7-10. Kan sendes per post eller e-post, men ikke via Altinn.	
Kapitalforhøyelse	x	x	§ 15		asl. § 10-9, asal. § 10-9	J	J		Bekreftelse på innbe- talt kapital skal være med original signatur

Tabell 1.1

Opplysning	AS	ASA	Hjemmel enhets- registerlov	§ 15	Hjemmel foretaks- registerlov	Hjemmel aksjelovene	E-melding	Fil- vedlegg	Annet	Annet om vedlegg
Kapitalforhøyelse v/fondse- misjon	x	x		x		asl. § 10-22, asal. § 10-22	J	J		
Konvertibelt lån	x	x		x		asl. § 11-6, asal. § 11-6	J	J		
Kapitalforhøyelse etter kon- vertibelt lån	x	x		x		asl. § 11-7, asal. § 11-7	J	J		
Styrefullmakt til opptak av konvertibelt lån	x	x		x		asl. § 11-8, asal. § 11-8	J	J		
Utstedelse av tegningsretts- aksjer	x	x		x		asl. § 11-11, asal. § 11-11	J	J		
Utstedelse av frittstående teg- ningsretter	x	x		x		asl. § 11-13, asal. § 11-13	J	J		
Kapitalforhøyelse etter fritt- stående tegningsretter	x	x		x		asl. § 11-13, asal. § 11-13	J	J		
Beslutning om kapitalnedset- telse	x	x		x		asl. § 12-4, asal. § 12-4	J	J	Kan også inkludere gjennomføring, jf. asl. § 12-5, asal. § 12-5	
Gjennomføring av kapitalned- settelse	x	x		x		asl. § 12-6, asal. § 12-6	J	J	Etter kreditorfristens utløp, motsetningsvis asl. § 12-5, asal. § 12-5	Bekreftelse fra revisor iht. asl. § 12-6 nr. 3 og fregl. § 4-4 h skal være med original signatur
Vedtektsbestemt innløsning av aksjer	x	x		x		asl. § 12-7, asal. § 12-7	J	J	Meldes som kapitalned- settelse	

Tabell 1.1

Opplysning	AS	ASA	Hjemmel enhets- registerlov	Hjemmel foretaks- registerlov	Hjemmel aksjelovene	E-melding	Fil- vedlegg	Annet	Annet om vedlegg
Fusjonsplan	x*	x			asal. § 13-13, eller asal. § 13-29, jf. evt. asal. § 13-25	J	J	*Gjelder for AS kun ved fusjon med selskap i annet EØS-land	
Beslutning om fusjon	x	x			asl. § 13-13, asal. § 13-14	J	J		
Omgjøring av beslutning om fusjon	x	x				J	J	Ingen særskilt hjemmel, men antatt både mulig og nødvendig i noen tilfeller	
Vilkår for gjennomføring av fusjon oppfylt	x	x			asal. § 13-31	J	N	Gjelder kun fusjon over landegrensene, for både AS og ASA	
Gjennomføring av fusjon	x	x			asl. § 13-16, eller asal. § 13-17, jf. evt. asal. § 13-25	J	J/N*	*varierer etter typen fusjon	
Fisjonsplan	x*	x			asal. § 14-4, eller asal. § 14-12, jf. evt. asal. § 14-12	J	J	*Gjelder for AS kun ved fusjon med selskap i annet EØS-land	
Beslutning om fusjon	x	x			asl. § 14-7, asal. § 14-7	J	J		

Tabell 1.1

Opplysning	AS	ASA	Hjemmel enhets- registerlov	Hjemmel foretaks- registerlov	Hjemmel aksjelovene	E-melding	Fil- vedlegg	Annet	Annet om vedlegg
Omgjøring av beslutning om fisjon	x	x				J	J	Ingen særskilt hjem- mel, men antatt både mulig og nødvendig i noen tilfeller	
Vilkår for gjennomføring av fisjon oppfyllt	x	x			asal. § 14-12	J	N	Gjelder kun fisjon over landegrensene, for både AS og ASA	
Gjennomføring av fisjon	x	x				J	J		
Omdanning mellom AS og ASA	x	x			asl. § 15-2, asal. § 15-2	J	J		
Beslutning om oppløsning og avviklingsstyre	x	x			asl. § 16-3, asal. § 16-3	J	J		
Omgjøring av oppløsning	x	x			asl. § 16-13, asal. § 16-13	J	J		
Endelig oppløsning/stetting	x	x			asl. § 16-10, asal. § 16-10	J	J		

Konkursåpning, næringskode og institusjonell sektorkode som nevnt i enhetsregisterloven § 6 siste ledd første pkt. og bostyrer ved konkurs iht. foretaksregisterloven § 3-7 første ledd nr. 3 registreres administrativt og meldes ikke av selskapene selv.

Norges offentlige utredninger

2015 og 2016

Statsministeren:

Arbeids- og sosialdepartementet:

NOU 2015: 6 Grunnlaget for inntektsoppgjørene 2015
NOU 2016: 1 Arbeidstidsutvalget
NOU 2016: 6 Grunnlaget for inntektsoppgjørene 2016

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet:

NOU 2015: 4 Tap av norsk statsborgerskap

Barne- og likestillingsdepartementet:

NOU 2016: 16 Ny barnevernsløve
NOU 2016: 17 På lik linje

Finansdepartementet:

NOU 2015: 1 Produktivitet – grunnlag for vekst og velferd
NOU 2015: 5 Pensjonslovene og folketrygdreformen IV
NOU 2015: 9 Finanspolitikk i en oljeøkonomi
NOU 2015: 10 Lov om regnskapsplikt
NOU 2015: 12 Ny lovgivning om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering
NOU 2015: 14 Bedre beslutningsgrunnlag, bedre styring
NOU 2015: 15 Sett pris på miljøet
NOU 2016: 2 Endringer i verdipapirhandeloven – flagging og periodisk rapportering
NOU 2016: 3 Ved et vendepunkt: Fra ressursøkonomi til kunnskapsøkonomi
NOU 2016: 5 Omgåelsesregel i skatteretten
NOU 2016: 11 Regnskapslovens bestemmelser om årsberetning mv.
NOU 2016: 15 Lønnsdannelsen i lys av nye økonomiske utviklingstrekk
NOU 2016: 20 Aksjeandelen i Statens pensjonsfond utland

Forsvarsdepartementet:

NOU 2016: 8 En god alliert – Norge i Afghanistan 2001–2014
NOU 2016: 19 Samhandling for sikkerhet

Helse- og omsorgsdepartementet:

NOU 2015: 11 Med åpne kort
NOU 2015: 17 Først og fremst

Justis- og beredskapsdepartementet:

NOU 2015: 3 Advokaten i samfunnet
NOU 2015: 13 Digital sårbarhet – sikkert samfunn
NOU 2016: 9 Rettferdig og forutsigbar – voldsskadeerstatning
NOU 2016: 10 Evaluering av garantireglene i bustadoppføringslova

Klima- og miljødepartementet:

NOU 2015: 16 Overvann i byer og tettsteder

Kommunal- og moderniseringsdepartementet:

NOU 2015: 7 Assimilering og motstand
NOU 2016: 4 Ny kommunelov
NOU 2016: 18 Hjertespråket

Kulturdepartementet:

NOU 2016: 12 Ideell opprydding

Kunnskapsdepartementet:

NOU 2015: 2 Å høre til
NOU 2015: 8 Fremtidens skole
NOU 2016: 7 Norge i omstilling – karriereveiledning for individ og samfunn
NOU 2016: 13 Samvittighetsfrihet i arbeidslivet
NOU 2016: 14 Mer å hente

Landbruks- og matdepartementet:

Nærings- og fiskeridepartementet:

NOU 2016: 21 Stiftelsesloven
NOU 2016: 22 Aksjelovgivning for økt verdiskaping

Olje- og energidepartementet:

Samferdselsdepartementet:

Utenriksdepartementet:

NOU 2016: 8 En god alliert – Norge i Afghanistan 2001–2014

Bestilling av publikasjoner

Offentlige institusjoner:

Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon

Internett: www.publikasjoner.dep.no

E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no

Telefon: 22 24 00 00

Privat sektor:

Internett: www.fagbokforlaget.no/offpub

E-post: offpub@fagbokforlaget.no

Telefon: 55 38 66 00

Publikasjonene er også tilgjengelige på
www.regjeringen.no

Trykk: 07 Xpress AS – 10/2016